ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՅԻՍ • LUNDI 2 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7662 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3073

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՕՆԸ

*

Անցեալ դարուն, ճարտարարուեստի զարգացումը Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ՝ մեծ յեղաշրջում առաջ բերաւ մարդկային ընկերութեան մէջ :

1879ի Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութիւնը գործն էր քաղքենի դասակարգին, որ հետզհետէ զօրանալով՝ տապալեց ազնուապետական եւ կղերատիրական կարգուսարքը :

Այդ օրերուն հրապարակ նետուած նշանաբանները, Ազատութիւն, Եղբայրութիւն եւ Հաւասարութիւն, սկիզբը դրած էին նոր դարաշրջանի մը :

Այդ նշանաբանները արձագանգ գտան Ֆրանսայի սահմաններէն անդին՝ մինչեւ հեռաւոր Արեւելք ուր կ'ապրէին պատութենէ զրկուած բազմաթիւ ազգեր :

Քաղքենի դասակարգին ատոմձանական զարգացումով, ստեղծուեցաւ դրամատիրութիւնը (կապիտալիզմ), որ իր ձեռքն առաւ արտադրութեան բոլոր միջոցները :

Ճարտարարուեստի աշխատաւորները դարձան չահագործումի առարկայ դրամատէրներու ձեռքը :

Հրապարակ եկան երկու դասակարգեր, մէկը չահագործող, միւսը չահագործուող : Պայքարը այս երկու դասակարգերուն միջեւ ծնունդ տուաւ ընկերվարական շարժումին, որուն հիմնական նպատակն էր՝ ընչազուրկ բանուորները ազատագրել եւ արտադրութեան միջոցներուն տէր դարձնել զանոնք :

Ուրեմն քաղքենի դասակարգը, որ յեղափոխութեան առաջնորդ եղած էր, այժմ իր դէմ կը գտնէր նոր ուժ մը, բանուորութիւնը, որուն քրտինքին ու տաժանքին արդիւնքը կը վայելէր :

Ընկերվարութեան տեսաբանները՝ գիտական ուսումնասիրութիւններով հրապարակ նետեցին նոր գաղափարաբանութիւն մը, որ մեծ համեմատութիւններ առաւ, ԺԹ․ դարու կէսէն սկսեալ :

Արիւնալի կռիւներ ալ անպակաս եղան երկու հակամարտ ճակատներու միջեւ :

Քանի զարգացաւ ճարտարարուեստը, այնքան զօրացաւ բանուոր դասակարգը :

Ամերիկայի մէջ էր, որ առաջին անգամ բանուորները «Աշխատանքի տօն» հռչակեցին Մայիս Մէկը :

Ամէն տարի այդ օրը, բանուորները՝ դադրեցնելով աշխատանքը՝ ցոյցեր կը կատարէին, օրուան իշխանութիւններէն պահանջելով բարւոքել իրենց վիճակը :

Շարժումը տարածուեցաւ Եւրոպայի մէջ: Եւ Մայիս Մէկը դարձաւ բանուորական պահանջներու օր :

Շատ համեստ էին այդ պահանջները : Ցիչենք միայն 3 Ութերը,— 8 ժամ աշխատանք, 8 ժամ քուն, 8 ժամ հանգիստ ու զբօսանք :

Տարիներով պայքար մղուեցաւ՝ ընդունիլ տալու համար այս սկզբունքը եւ ուրիշ տարրական պահանջներ:

Հարիւր տարի անցած է արդէն՝ ընկերվարական առաջին շարժումէն ի վեր : Բանուոր դասակարգը տիրացած է բազմաթիւ իրաւունքներու :

Մեքենայի դարէն վերջ, մտած ենք հիւլէական դարը:

Ընկերվարական կուսակցութիւնները բազմաթիւ երկիրներու մէջ ձեռք առած են իշխանութիւնը :

Այդ երկիրներուն մէջ բանուորները կը վայելեն ամէն ապահովութիւն ;

Մայիս Մէկը խորհրդային դրախտի աշխատաւորներուն համար կը մնայ դեռ «պահանջի օր», տարրական իրաւունքներ ձեռք բերելու համար ;

Ողջունելով «Աշխատանքի Տօն»ը, կը մաղթենք որ անիկա ըլլայ մարդոց եղբայրութեան եւ աշխարհի տեւական խաղաղութեան խորհրդանշանը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

*

Մէկուկէս օր կռիւներէ ետք, որոնք խլեցին 300էն աւելի սպաննալ եւ հազարէ աւելի վիրաւորներ, կը թուի թէ կառավարական ուժերը տէր դարձած են կացութեան ; Անխնայ ռմբակոծուեցան ըմբոստ աղանդաւորներու դիրքերը, որոնք մի առ մի հրդեհուեցան կամ գրաւուեցան կառավարականներու կողմէ : Կը կարծուի որ ըմբոստներու ձեռք կը մնան հազիւ մէկ քանի կէտեր, որոնք տեւական կը ռմբակոծուին : Վարչապետը Տիէմ, յայտնեց լուրը՝ «ջախջախիչ յաղթանակ մը տարինք » նախադասութեամբ: Զօր․ Էլի, Ֆրանսական ներկայացուցիչը, ինչպէս նաեւ ամերիկեան գործավարը Սայկոնի մէջ, ի զուր փորձած էին հաշտարարի դեր խաղալ եւ համոզել վարչապետը որ ետ կենայ ընդհ․ յարձակողական մը շղթայազերծելու ծրագրէն, որ պէտք է ջախջախէր ըմբոստները: Թէեւ յաղթանակէն ետք , գոնէ առժամաբար զօրացած է վարչապետին դիրքը Հնդկաչինի մէջ , բայց չի կարծուիր որ տագնապը վերջնական լուծում մը գտած է: Արդարեւ Հնդկաչինի վարչապետը մերժեց ընդառաջ երթալ Պաօ-Տաի կայսրին հրահանգին՝ Քաննի մէջ տեսակցութեան մը համար : Նախարարական խորհուրդը միաձայնութեամբ որոշեց թէ «վարչապետին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Սայկոնի մէջ եւ իրմէ դուրս ոչ ոք պէտք եղած հեղինակութիւնը ունի, ներկայ կացութեան համար» :Միւս կողմէ վարչապետը մերժեց հրաժարիլ իր « բանակի հրամանատարի» հանգամանքէն: Ինչպէս գիտէք կայսրը հրահանգած էր որ Տիէմ փոխանցէր զինուորական իր իրաւասութիւնները սպաակոյտի պետին, որ այժմ կը գտնուի Սայկոն, նոր հասնելով Ֆրանսայէն : Ֆրանսական իշխանութիւնները արդէն ճանչցան այս վերջինը իբրեւ հնդկաչինեան ուժերու ընդհ․ հրամանատար : Կացութիւնը բարդ է, որովհետեւ չի գիտցուիր դեռ կայսրին հակազդեցութիւնը : Մանաւանդ որ, որոշ համակրանք մը ունէր ըմբոստ աղանդաւորներուն հանդէպ:

× Ուաշինկթըն, որուն պաշտպանեալն է վարչապետ Տիէմ, յայտնեց թէ Ամերիկայի քաղաքականութիւնը Հնդկաչինի մէջ, ոչ մէկ փոփոխութեան ենթարկուած է :

× Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին վարչապետ Էտ․ Ֆոռ յայտարարեց թէ Հարաւային Հնդկաչինի վարչապետը իրեն վստահուած պաշտօնին բոլորովին համապատասխան անձնաւորութիւնը չի ներկայանար :

× Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակները հետզհետէ աւելի մեծ վերապահութիւն ցոյց կուտան վարչապետ Տիէմի հանդէպ: Կը կարծուի թէ Անգլիա այլեւս մեծ վստահութիւն չունի անոր վրայ :

× Սայկոնէն հասած վերջին լուրերուն համաձայն, վարչապետը նպատակ ունի Հնդկաչինի վարչակարգը փոխելու՝ հռչակելով հանրապետութիւն : Վերջին ժամերուն շատ ծպտուած էին Պաօ Տաի կայսրին եւ իր միջեւ յարաբերութիւնները :Կայսրին նշանակած ընդհ․ հրամանատարը կը ճգնի բանակը հեռացնել վարչապետին ազդեցութենէն :

×

ՉԻԼԻԻ կրթական նախարարը յայտարարեց թէ Չիլիի կառավարութիւնը պիտի ուսումնական թոշակներ յատկացնէ Ֆըրանսացի ուսանողներու :

ԴԱՆԻԱԿԱՆ Ֆէրէօ կղզիին ըմբոստները կը կարծուի թէ դրդուած են Դանիայէն բաժնուելով անկախ դառնալու նպատակէն:

(Շար․ը կարդալ Դ․ Էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ԱՐԴԱՐ ՎԱՍՏԱԿ

Այս ժողովուրդին զաւակներէն հարիւրին քանի՞ն գաղափար ունէր Մայիս Մէկի մասին, երբ կայան մը կը փնտռէր երկիրէ երկիր:

Ամէնէն անճարակն ալ բնազդաբար կ'ըմբռնէր թէ միայն Աշխատանքը կրնայ փրկել զինք:

Եւ յանձն կ'առնէր ամէն յոգնութիւն, որպէսզի կարօտ չմնայ ուրիշին :

Այսպէս, հարիւր հազարաւորներ իրենց բարօրութեան ճամբան հարթեցին ճակտի քրտինքով : Տնեցան եւ գիրքեր գրաւեցին ամայի կամ անծանօթ վայրերու մէջ , զարմանք պատճառելով բնիկներուն :

Վերջին արտագաղթէն քանի մը տարի ետք, հայաջինջ սպանդանոցներու ճամբաները դարձեր էին ծաղկաստան :

Իսկ ասդին, Եւրոպայի մէջ կամ աւելի հեռուն, Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը, հայկական միտքն ու բազուկը ասպարէզ կը կարդային մարդկային գործունէութեան բոլոր ճակատներուն վրայ :

Որ եւ է պտոյտ՝ գաղութէ գաղութ , ձեր առջեւ կը պարզէ կազդուրիչ պատկեր մը արդար վաստակի :

Երբեմնի գիւղացին եւ արհեստաւորը ճակատաբաց կը փայլին բանուկ հրապարակներու վրայ , շնորհիւ իրենց տքնաջան աշխատանքին եւ հնարամտութեան :

Հրաշքով փրկուած որբը, որ դիակոյտերու մէջէն քալած է 12 տարեկանին , մինչեւ Տէր Զօրի նախադուռը, որբանոցէ դպրոց, Պոլիսէն Միլան քշուելով, յաջողեր է ինքնուրոյն ճարտարարուեստ մը հաստատել :

Ոչ միայն իրենները հոգալով , այլ եւ գործ ճարելով հարիւրաւոր տեղացիներու :

Ուրիշ մը, փաւակ Սիւնեաց աշխարհի , տարիներէ ի վեր կը վարէ գորգագործութեան ճիւղ մը, արդիական սառնարանով , ինչ որ այլապէս չահեկան նորութիւն մը կը կազմէ :

Երկու երիտասարդ եղբայրներ՝ Արէնի հիւղակներէն, գունաւոր ճկարներու արհեստանոցներ կը բանեցնեն, գիշերը ցերեկին խառնելով :

Եւ դեռ ազատ ասպարէզի հետեւողները:

Պատահաբար կը յիշեմ այս օրինակները, իբրեւ յատկանշական պարագաներ :

Ամէնքդ ալ կրնաք նոյնքան պերճախօս իրողութիւններ արձանագրել, ձեր բնակած վայրերուն մէջ :

Ի՞նչ,— ջարդարարներուն զաւակներն ու թոռները կ'երթան կը գտնեն երբեմնի «վաքամտաշ»ներուն այս բնկորները , գնումներ կատարելու եւ գրոյց անելու համար »...

Մենք պիտի յաղթենք:

Արդէն իսկ արդար վաստակի լեռներ կը բարձրանան հայրենիքին մէջ եւ հայրենիքէն դուրս, օտարութեան բոլոր ճամբաներուն եւ ճակատներուն վրայ :

Եւ այսօր, երբ միլիոնաւոր աշխատաւորներ կը պանծացնեն Մայիս Մէկը , ապահովաբար յուր չունին թէ իրենց շուրջը կը յածի արմատախիլ եւ չինարար ժողովուրդ մը — որ սրբազան երգի մը վերածած էր Աշխատանքը եւ Ազատութիւնը :

Եւ ՝ենշդ տար համար ալ կ՚ժոորուեցաւ:

ՎԱՀԷ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ

658 ՔՈՒԷ 833Ի ՎՐԱՅ

●

Իտալիոյ խորհրդարանը ընտրեց առջի օր Ճ․ Կրոնչի, հանրապետութեան նախագահ : Նոր նախագահը որ կը պատկանի քրիստոնեայ — դեմոկրատներու ձախ թեւին, եւ համոզուած հակաֆաշական մը եղած է միշտ, ծնած է 1887ին :

Ստացած քուէներուն ջախջախիչ թիւը (658՝ 833ի վրայ) կ'արտայայտէ ընդհանուր համակրանքը եւ վստահութիւնը՝ իր մասին: Քրիստոնեայ – դեմոկրատները հրահանգ ստացած էին քուէարկելու ի նպաստ Մերզակորայի, նոյն կուսակցութեան աջ թեւէն․ բայց բազմաթիւ երեսփոխաններ նախընտրեցին Կրոնչին, եւ երրորդ քուէարկութենէն ետք կուսակցութեան պաշտօնական թեկնածուն ըստիպուեցաւ ետ քաշել իր թեկնածութիւնը :

Իտալական ներքին խնդիրներուն իրագէկները այս արդիւնքը կը բացատրեն այն իրողութեամբ թէ քրիստոնեայ – դեմոկրատները նթէ նախապէս չնշանակեցին Կրոնչին իբրեւ իրենց պաշտօնական թեկնածուն, պատճառը այն է թէ ձախակողմեան էր : Իբրեւ խորհրդարանի մեծամասնութեան կուսակցութիւնը, կը յուսային իրենց երեսփոխաններուն կուռ կարգապահութեան շնորհիւ ընտրել տալ առաջին թեկնածուն՝ Մերզակորան: Բայց քրիստոնեայ - դեմոկրատներուն մէկ երրորդէն աւելին, օգտուելով գաղտնի քուէարկութենէն չհնազանդեցաւ: Կ'ուզէին «Ազգային Միութեան » աւելի համապատասխան անձնաւորութիւն մը ընտրել, այսինքն թեթեւօրէն ձախակողմեան, նկատի ունենալով երկրին քաղաքական ներքին կացութիւնը — Համայնավարները՝ բաւական զօրաւոր: Նոյնպէս՝ ընկերվարականները եւ նէննիականները: Արդ՝ Կրոնչի որոշ համակրանք մը ունէր այս վերջիններուն հանդէպ :

× Նոր նախագահը, որ նախապէս երեսփոխանական ժողովին նախագահն էր եւ իր պաշտօնին մէջ ապացոյցը տուած՝ խսկական ղեկավարի մը ամէն կարողութիւններուն ,յայտարարեց թէ իր բոլոր ուժերը պիտի տրամադրէ երկրին բարօրութեան :

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Վերջին պահուն խորին ցաւով կ'իմանանք մահը վաստակաւոր ուսուցիչ ընկեր Մկրտիչ Փափազեանի, որ հիւանդանոցի մը մէջ կը դարմանուէր ամիսներէ ի վեր:

Ոդրացեալ ընկերը 71 տարեկան էր, ծընած Սիլիվրի: Տարիներով պաշտօնավարած է Պոլսոյ մէջ, իբրեւ ուսուցիչ եւ տնօրէն: Հայաստան կը գտնուէր 1920ին, եւ կարեւոր պաշտօններ վարեց :

Վերադարձին նշանակուեցաւ Եափ Գուլէի որբանոցին տնօրէն: Եղած է նաեւ պաշտօնեայ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին մէջ, որբերը Յունաստան փոխադրելով 1922ին ;

Քանի տարի ուսուցչական պաշտօններ վարած է Յունաստանի դպրոցներուն մէջ: Գործօն դեր կատարած է նաեւ իբրեւ անդամ Հ․ Յ․ Դ․ Կեդր․ Կոմիտէի: Երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին կը գտնուէր Վիէննա: Ազատագրութենէն ետք փոխադրուեցաւ Տէօրն, ուրուն դպրոցին տեսչութիւնը կը վարէր ընկերուհի Գ․ Փափազեանի հետ, 1945էն 1954 : Անցեալ տարի ստիպուեցաւ հրաժարիլ առողջական պատճառներով եւ կը յուսար հանգստանալ ,երբ անողոք հիւանդութիւն մը անկողին դամեց զինքը :

Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Փափազեանի, ընկերներ Արլէնի եւ Սուրէնի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ աշխատանքի տօնին առթիւ ոչ մէկ թերթ լոյս պիտի տեսնէ կիրակի օր: Շաբաթ իրիկուն լոյս տեսած թերթերը պիտի կրեն Բշ․ օրուան թուականը, Տեղեկատուութեան Նախարարութեան որոշումին համաձայն :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՍԿԻՀԸ

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սրբազան Սկիհը, զոր նկարագրեցի, պայմանաւորուած է իր ապետներով։ Ոչ մէկ խօսք Հայկազանց Սկիհին կենարար եւ սրբարար զօրութեանց մասին, — դարե՛րը կը պատմեն անոր փառքը։ Այդ Սկիհը մեզմէ կը պահանջէ, սակայն, արժանաւոր ապետներ։

Մեր պատմութեան մէջ, նման ապետներ պատրաստելու համար, կատարուած են բազմաթիւ փորձեր, բայց ես պիտի յիշատակեմ միայն վերջին փորձերը։

ԺԸ. դարուն, Նալեան պատրիարք կը ստեղծէր շարժում մը, զոր կրնանք անուանել «դպրոց» համայնագիտական առաքելութեամբ։ Իր շրջանին է որ ծաղկեցան երիտասարդ մտաւորականներ, որոնք կը կոչուէին, այն ատեն, «դպիր» (ինչպէս Արսէն դպիրը, Պաղտասար դպիրը եւ ուրիշներ), — որոնց մասնագիտութիւնն էր խորապէս ուսումնասիրել հայ լեզուին կազմութիւնը, ինչպէս եւ «բանին» փիլիսոփայութիւնը։ Ահա այդ շրջանին էր, որ մեծ յարգ կը վայելէին քերականութեան եւ տրամաբանութեան վարպետները։ Նալեան, տարբեր մտահոգութեամբ մը, որ անծանօթ չէ շրջանին պատմութեան հետաքրքրուողներուն, աշխատեցաւ ընդարձակել դպրութեան սահմանները՝ համայնագիտական տեղեկութիւններով, վկայ իր Գանձարան ծանօթութեանց։

Գրեթէ նոյն շրջանին, նոյն մտահոգութիւններով, փորձ մը կը կատարուէր անդին, Էջմիածին, շարժման մէջ դնելով տպագրական մեքենան։

Անշուշտ, տկար են աշխատանքները, որ կը կատարուէին այդ օրերուն, — էականը տգին է, սակայն։ Յաջորդ դարը աւելի որոշ կը դնէր պահանջը, աւելի ծանր եւ աւելի շեշտուած։ Վարժապետեան պատրիարք, հիմնելով Կեդրոնականը, իբրեւ բարձրագոյն կրթութեան վառարան, կ'աշխատէր պատրաստել արժանաւոր ապետներ։ Արեւմտեան այդ շարժումին համընթաց, Էջմիածին եւս կը բարձրացնէր Սրբազան Սկիհը։

Այժմ, մեր օրերը կը դնեն նոր պահանջներ։

Ստեղծել, արտասահմանի մէջ, բարձրագոյն եւ կեդրոնական վարժարան մը, տեսակ մը հայագիտական համալսարան, որ հասցնէ մագիստրոսներ։

Ուշադրութիւն, — մեր լեզուին, մեր պատմութեան, մեր ամէնէն թանկագին արժէքներուն ծանօթութեամբ հռչակեալ անունները կը պակսին հետզհետէ։ Տասը տարի ետքը՝ այդ անուններն ալ կ'երթան եւ այլեւս կը փրթի կապը։ Այնուհետեւ ծիծաղելի պիտի դառնայ պարծենալ բժիշկներով, փաստաբաններով, ճարտարագէտներով, որոնք կոչուած չեն բարձրացնելու Սրբազան Սկիհը։

Այսօր, ձուլումի վտանգին չափ մեծ ուրիշ վտանգ մը եւս կայ, որ կը սպառնայ մեր ժողովուրդին, մեր պատմութեան։ Միտք չէ յայտարարել թէ մեր ծագման, մեր արժէքներուն ճանաչման գաղտնիքը տակաւին կը մնայ մեր հին ձեռագիրներուն մէջ, մագաղաթեայ յիշատակարաններու ծոցը։ Անոնք որ կը պեղեն այսօր, կը փակեն իրենց աշխատանքը եւ կը մեկնին շուտով, — ո՞վ պիտի շարունակէ անոնց գործը։ Ահա թէ ինչո՛ւ այժմէական եւ առաջնակարգ հարց է հիմնել հայագիտական բարձրագոյն կեդրոնական վարժարան մը։

Այդ նպատակն է որ կը հետապնդէ Պէյրութի Հայկական Ճեմարանը։

Բազմաթիւ վարժարաններ ունինք Արեւելքի մէջ, — նախակրթարաններ՝ երբեմն մինչեւ երկու հազար աշակերտութեամբ, ինչպէս Թեհրանի մէջ, միջնակարգ վարժարաններ առաւել կամ նուազ չափով համազօր օտար լիսէներու կամ գոլէժներու։ Մեր նպատակը չէ բանալ նոր վարժարան մը, — վարժարան մը աւելի, վարժարան մը պակաս՝ երբեք փոփոխութիւն չի պատճառեր մեր մտահոգութիւններուն մէջ։ Աքանչելի վարժարաններ ունինք Աղեքսանդրիոյ, Գահիրէի, Հէլիոպոլսոյ, Երուսաղէմի, Պէյրութի, Հալէպի, Թեհրանի, նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ։ Բայց մեր նպատակը չէ, կը կրկնեմ, պատրաստել «սակի պիլէզիկով» երիտասարդներ՝ ինչպէս կ'ըսէին հիները, «հաքիմ ու հէքիմ»՝ ինչպէս կ'ըսէին մեր մամիկները, — օտար վարժարաններն ալ կու տան այդ ծաղիկները։ Մեր նպատակն է պատրաստել նոր ուժեր, զորս կրնայ տալ միա՛յն հայկական բարձրագոյն վարժարան մը՝ հայագիտական ծրագիրով։ Անշուշտ այդ վարժարանը պիտի ունենայ շրջանաւարտներ եւս, որոնք պիտի կարենան հետեւիլ ամէն ազատ ասպարէզի, բայց վարժարանին փառքը պիտի կայանայ այն ճիւղին մէջ, որով պիտի յաջողի նոր եւ մեծ «հայկաբաններ» պարգեւել ազգին։

Այդ ուղղութեամբ, Պէյրութի ճեմարանը քայլ առած է արդէն։ Կը մնայ զօրացնել, արագացնել, մեծցնել այդ քայլերը։ Կը պատմեն թէ Լեւոն Շանթ, պատասխանելով անոր որ կը հարցնէր թէ «ձեր ճեմարանը կը նմանի՞ ամերիկեան քոլէճներուն», ըսեր է. «Տակաւին չի նմանիր, բայց վաղը պիտի նմանի, ու թերեւս ետ ձգէ ամերիկեան քոլէճն ալ»։ Մեր ճիգը պիտի ըլլայ Պէյրութի ճեմարանը դարձնել այն մեծ եւ բարձրագոյն վարժարանը, որու չկարենան նմանիլ ուրիշ վարժարաններ։ Ամէնէքէն բարձր։ Ուր վազեն հայ երիտասարդները արեւելքէն եւ արեւմուտքէն՝ ստանալու համար մագիստրոսութեան գաւազանը։

Հայը ընդունակ է աճելու, զարգանալու, ծաղկելու։ Արուեստներու մէջ, գիտութեանց մէջ, վաճառականութեան մէջ՝ եթէ կը փայլի Հայը, պատճառն այն է որ անսպառ տաղանդ ունի ցեղը։ Դարձեալ Լեւոն Շանթն է որ կը պատգամէ. — Երիտասարդ, եթէ ուշիմութիւնդ քեզ բարձրացուց արուեստներու, գիտութեանց կամ վաճառականութեան ասպարէզին մէջ, այդ ուշիմութիւնդ կը պարտիս քու ցեղիդ, փոխ առած ես քու ցեղէդ, — ուրեմն վերադարձուր փոխ առածդ, տո՛ւր ժողովուրդիդ ինչ որ կը նպաստէ յաջորդներ պատրաստելու, շղթան երկարելու դարէ դար։

Նմանօրէն, յոբելենական այս օրերուն՝ ա՛յս է մեր խօսքը.

— Տա՛լ ճեմարանին, որ պատրաստէ նոր ապետներ, պահպանելու համար Սրբազան Սկիհը, Հայուն յաւիտենականութեան խորհուրդը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ ՄՈՆԹԵՐԼԱՆ

(«Փոռ Ռուայեալ»ի առիթով)

*

«Փոռ Ռուայեալ»ը վերջին թատերական գործն է Անրի Տը Մոնթերլանի եւ քանի մը ամիսէ ի վեր կը ներկայացուի Ֆրանսական Ազգային Թատրոնին մէջ՝ Լիւքսէմպուրի սրահը (Նախկին Օտէոն)։ Վերջին գործ՝ երեք տեսակէտով։ Նախ թուականով։ Երկրորդ՝ այս գործը վերջինն է երեք թատերախաղերէ կազմուած շարքի մը (թրիլոժի) եւ վերջապէս վերջինը՝ իբրեւ հեղինակին թատերական հուսկ գործը, քանի որ Մոնթերլան յայտարարեց այս ներկայացման առթիւ թէ այլեւս պիտի չգրէ բեմին համար։

Անվիճելի է Մոնթերլանի տաղանդը իբրեւ թատերագիր։ Ընդհակառակն իբրեւ վիպասան՝ իր գործերը ունին վիճելի կողմեր, իւրայատուկ եւ քիչ մը շնական (սինիք) տեսակէտներ, ապարարոյ էջեր։ Բոլորովին ուրիշ հեղինակ մըն է թատերական գրականութեան մէջ։ Անտարակոյս հակասական երեւոյթ մը։ Արդէն Մոնթերլան ինք փառադոքս մըն է եւ հաւանաբար այս ամբարտաւան տաղանդը որոշ հպարտութեամբ ալ կը խոստովանի իր այդ փառադոքսալ կողմը։ Արհամարհած է միշտ կինը իր վէպերուն մէջ։ Նշանաւոր է, այս տեսակէտով, իր «Երիտասարդ աղջիկներու» շարքը որ կը բաղկանայ չորս գիրքերէ, Լէ ժէօն Ֆիյ, Գթութիւն կիներու համար, Լը Տէմօն տիւ պիէն, Լէ Լէփրէօզ։ Իսկ իր թատրոնին մէջ բացառիկ տիպարներ ստեղծած է կիներու, որոնք բնաւ կապ չունին իր վիպական հերոսուհիներուն հետ։

Այս վերջիններուն մէջ Մոնթերլան երեւակայած է կիներ, տկար, լալկան, յոգնեցուցիչ, առանց արժանապատուութեան եւ խելքի, որոնց միակ նպատակն է ամուսնութիւնը։ Կամ իմաստակ, առնական, մտաւորական տիպարներ, նոյնքան հակակրելի, մինչ հերոսը, Գոսթալս, այսինքն ինքը՝ Մոնթերլան, սրամիտ դիտող, տաղանդաւոր հոգեբան, խելացի գրագէտ, բնական հետեւութեամբ մը, միայն արհամարհանք եւ գթութիւն կըրնայ զգալ այդ կիներուն հանդէպ։ Այստեղ գրագէտը անիրաւ է, որովհետեւ մինչ իր հերոսը բացառիկ տիպար մըն է իբրեւ այր մարդ՝ համակրելի, ուժով եւ խելացի, դէմ յանդիման կը դնէ կիներ, որ շատ սովորական տիպարներ են։ Պարզ է որ, այս ձեւով ներկայացուած, շատ իրաւացի են հեղինակին կարծիքները տկար սեռին հանդէպ։

Ճիշդ է ըսել թէ Մոնթերլան թատրոնին մէջ երեւակայած է եւ ստեղծած այն բացառիկ կիները, զորս չէ գտած կեանքի մէջ։ Յիշենք Մեռած թագուհիին «Էնֆանթը», խելացի, ուժով, հպարտ, արհամարհող, որ կը մտածէ այր մարդոց մասին ինչ որ Գոսթալս Մոնթերլանի վէպերուն մէջ կը մտածէ կիներուն մասին։ Կամ նոյն թատերախաղին մէջ Ինիէսը, լեցուն միայն բարութեամբ եւ սէրով։ Երբ առաջինը (Էնֆանթը) կ'ըսէ. — «Երկու փառք կայ միայն, աստուածային փառքը, ուր պէտք է Աստուած ձեզմէ գոհ ըլլայ, եւ մարդկային փառքը, ուր մարդ պէտք է ինքնիրմէ գոհ ըլլայ», Ինիէս կը մըտածէ. — «Ես չեմ եղած պայքարելու համար, այլ սիրելու, եւ եթէ կուրծքս բանային՝ սէր պիտի հոսէր։ Սիրել, ես ուրիշ բան չեմ գիտեր ընել»։ Դարձեալ ուժեղ տիպար մը ստեղծած է Մէթր տը Սանթիակոյի մէջ։ Եւ վերջապէս այսօր Փոռ Ռուայեալով, Մոնթերլան կը հասնի իր թատերական գործերուն ամէնէն բարձրին եւ կը ներկայացնէ քոյր Անժելիք տը Սէն Ժան մը, ամբողջական տիպար մը բացառիկ կնոջ մը։

Այս «Հուսկ բանք»ին առաջին երկու մասերն են Մէթր տը Սանթիակօ եւ Քաղաքը որուն թագաւորը մանուկ մըն էր։ Առաջինը ներկայացուած 1947 Էպէռթոյի թատրոնը, իսկ երկրորդը գրուած է չներկայացուելու համար։ Գիրքին նախաբանին մէջ, հեղինակը կը բացատրէ որ եթէ բոլորովին չարգիլէր ներկայացումը, աւելորդ եւ անյարմար կը գտնէ զայն։ Այս երեք գործերուն հիմնական նիւթն է քրիստոնէութիւնը, աւելի՝ կաթողիկէ կրօնը։ Առաջինին մէջ հայր մը կ'աշխատի իր աղջիկը հեռացնել կրօնական շրջանակներէ։ Երկրորդը կ'անցնի կրօնական գիշերօթիկ դպրոցի մը մէջ։ Իսկ երրորդը՝ Փոռ Ռուայեալ աւելի պատմական նկարագրութիւնն է Քոյրերու՝ Փոռ Ռուայեալ անունը կրող մայրանոցին, երբ 1664 Օգոստոս մերժեցին ստորագրել պապական օրէնք մը եւ իրենց ըմբոստ ընթացքով, ընդդէմ նոյնիսկ Փարիզի Արքեպիսկոպոսին, պատճառ դարձան հաստատութեան փակումին։

Երեք թատերախաղերով Մոնթերլան կու տայ կաթողիկէ «Եռախաղ» մը բացառիկ ոճով, գեղեցիկ եւ տպաւորիչ լեզուով։ Մեծ թատերագիր մըն է, Մոն-

---

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Արտ. Ցովսէփեան հաղորդեց, որ շատ հեռու չէր, եթէ ուզէինք, կրնայինք այցելութեան երթալ։ Նա զբաղուեց մեր խումբը Սալմաստ զրկելու գործերով, իսկ մենք Փայլակի եւ ինը ընկերների հետ, ուրախ զուարթ մեկնեցինք Աւարայրի դաշտը։

Մուրատը կը պատմէր Վարդան զօրավարի մղած ճակատամարտի մասին։ Իսկ Մոկացին մտիկ անելով կ'ասէր բարձրաձայն.

— Խա, վալլահ, Վարդան զօրավարն էլ Դաշնակցական եղած է։ Մեր Անդրանիկը վաթսուն քաջեր ունէր, Վարդանը խազախազար (հազար – հազար) քաջեր։

Հասանք պատմական Տղմուտ գետի եզերքը։ Իրապէս ջուրը «տղմուտ» էր, վըճիտ չէր։

Մի քիչ հեռուն կային աղահանքեր։ Տ'երեւար, որ այնտեղի ջուրերը կը թափուէին գետի մէջ։ Մի քիչ հեռուից նկատեցինք Վարդան Մամիկոնեանի մատուռը։ Տեղացիք այդ անունը կու տային նրա գերեզմանին։

Խոյեցի մի երիտասարդ, որ ընկերացած էր մեզ, ասաց թէ այդ մատուռի գմբէթին տակ «հանգչում է Հայոց սպարապետի մարմինը»։ Աւարայրի սուրբ անունը մեր վրայ մի խորհրդաւոր խոր տպաւորութիւն կը թողնէր։ Զգուշութեամբ կը փոխէինք մեր քայլերը։ Կը յիշէինք մեր սիրելի «Ղարիբ»ի այն խօսքը թէ՝ «Զգոյշ ճամբորդ, քո ամէն մի քայլի տակ, հայ նահատակի նշխարներ կան, որոնք տուշմանից զարկուած են»։

Երկիւղածութեամբ մատուռին մօտեցանք։ Ծունկի եկանք համբուրեցինք նրա սրբատաշ քարերը։ Ոչ մի արձանագրութիւն կար վրան։

— Ահա գերեզմանը այն մեծ մարդու, ասաց Մուրատ, որ Տարօն աշխարհից իր քաջերով եկել ու ճակատել է թշնամիին դէմ։ Տարօն եւ Աւարայր որքան հեռու են։ Բայց այդ քաջ սպարապետը հարիւրաւոր վերստեր կտրել եկել է՝ պաշտպանելու համար Հայի եկեղեցին եւ Հայի կրօնը, ինչպէս որ մեր ընկերները հարիւրաւոր վերստեր կտրեցին Կարսից դէպի Սասուն։

Այդ պատմական սուրբ գերեզմանի մեր այցելութիւնից յետոյ, վերադարձանք խումբով Սէյտավար հայ գիւղը։

Սէյտավարի գիւղացիները մէկ օր առաջ Խոյ էին եկել։ Մեզ հետ ծանօթացան եւ ստիպեցին, որ իրենց գիւղը մնանք։ Մեզ հիւրասիրեցին։ Կ'ուզէինք վերադառնալ գիշերը, բայց նրանք չթողուցին եւ մի ձիաւոր զրկեցին Արտ. Ցովսէփեանին տեղեկութիւն տալու, որ չսպասէ մեզ։

Գիշերը մնացինք Սէյտավար գիւղի մէջ։ Բնակիչները, ջահել ճիւան, կին աղջիկ, հաւաքուեցին մի մեծ նահապետական տան մէջ։ Խնդրեցին Մուրատից եւ Կայծակից պատմել կռիւների մասին։

Մուրատ պատմեց Սասունի կեանքից, Տարօնի ժողովուրդի զոհաբերող ոգիի մասին։ Եւ աւելցուց.

— Միայն Զխուու գիւղացի հարուստ եւ նշանաւոր Ախօ Ցարութը 25 հրացաններ եւ բաւականաչափ փամփուշտներ տուեց՝ գրելով Սասնոյ պատասխանատու մարմնին. «Իմ ցորենի ամբարները եւ բեղի ու պանիրի մառանները բաց են ձեր առջեւ։ Միայն միջոցներ ստեղծեցէք եւ փոխադրեցէք զանոնք քաջերի աշխարհը՝ Սասուն»։

Ունկնդիրները մաղնիսացած էին։

Առաքելը պատմում էր սասունցի կիների կատարած քաջութիւններն ու անձնուիրութիւնները, թէ ի՛նչպէս նրանք թրքական գնդակների տակ հաց ու ջուր եւ ռազմամթերք կը հասցնէին դիրքերի մէջ գտնուող ֆետայիներին։

Մի հետաքրքիր գիւղացի հարց տըւեց.

— Պարոն Մուրատ, երբ կը խօսէիք Սասնոյ անպարտելիութեան մասին, կը մտածէի, որ դրանք անառիկ վայրեր են։ Ուրեմն, այժմ ինչո՞ւ հոս էք։

— Այո, սիրելիս, որովհետեւ մեր ռազմամթերքն ու պաշարը սպառեցան։ Եւ բացի այդ՝ ամբողջ միւսլիման աշխարհը քալեց Սասնոյ վրայ։ Լեռը անառիկ էր այնքան ատեն, որ ֆետային ունէր ռազմամթերք եւ սնունդի պաշար։ Երբ այդ վերջացաւ, կը մնար քաշել դաշտը, պատռել թշնամու շղթան եւ զոհ չդառնալ, որպէսզի մի լաւ օր կրկին շարունակենք նրա հետ։

Կէս գիշերը անց էր արդէն։ Նահապետի տունը լեցուած էր բոլոր բարիքներով։ Սէյտավարցիների հիւրասիրութիւնը յայտնի էր։ Մեզմէ շատերը այդ օրը գինի խմեցին, տարիներ չխմելէ յետոյ։

Առաւօտեան խումբով մտանք Խոյ, որ հեռու չէր արդէն։ Արտ. Ցովսէփեանը մեզ ընդունեց սիրալիր կերպով։

Խոյից Սալմաստ պիտի երթայինք։

Խոյ–Սալմաստ ճամբան կ'անցնէր «Ղանլը-Կէտիկ» կոչուած կիրճէն։ Դա կը նշանակէ «Արիւնոտ Կիրճ»։ Այդտեղ սպանութիւնները միշտ անպակաս կը լինէին։ Քիւրտ ու Թուրք աւազակներ կը կտրէին ճամբորդների առաջը, կը կողոպտէին ու կը թալանէին եւ շատ անգամներ էլ կը սպաննէին։

Որպէսզի ապահով անցնէինք այդ ճամբէն, որոշեցինք գնալ գիշերը։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔ ՄԸ

ԺԵՐԱՐ ՏԸ ՆԵՐՎԱԼ

*

1914 Յուլիսին գրագէտ Արիսթիտ Մառի կը հրատարակէ ընդարձակ գիրք մը, մեծ բանաստեղծ Ժերար տը Ներվալի կեանքի եւ գործի մասին։

Բանաստեղծին մահուան հարիւրամեակին առթիւ այս գիրքը վերահրատարակուած է աւելի ճոխ ու գեղեցիկ տպագրութեամբ։ Մանրամասնօրէն տրուած է տարաբախտ բանաստեղծին կեանքին ու գրականութեան պատկերը, սկիզբէն մինչեւ իր խորհրդաւոր մահը։

Իր տղայ տարիքէն Ժերար տը Ներվալ խորասուզուած է կախարդական շրջապատի մը մէջ։ Վալուայի երկիրը, իր անտառները, միջնադարեան աւատապետական դղեակները, Վալուայի աղջիկներու շուրջպարերը եւ անոնց մէջ՝ Սիլվին եւ Ատրիէնը, երեւակայական երկու տիպարներ որոնք շարունակ չարչրկած են բանաստեղծին միտքը։

Իր բնադաւառէն Փարիզ գալով Ժերար տը Ներվալ կը վարէ վիպական կեանք մը։ Իր գիշերները կ'անցընէ շրջագայելով Փարիզի մէկ ծայրէն միւսը, կը յաճախէ գիշերային հարուստ սրճարաններէն մինչեւ Հալերու խոնարհ գոհինները։

Փարիզի մէջ կը ծանօթանայ դերասանուհի Ժէննի Քոլոնին որուն հանդէպ կը սնուցանէ անզուսպ սէր մը ուր երազը աւելի տեղ կը բռնէ քան իրականութիւնը։ Այս սէրը զինքը կը մղէ դէպի ցաւագին կացութիւն մը եւ իր կեանքը կը դառնայ դժնդակ ու վրդովիչ։

Այս տաժանելի կացութենէն խուսափելու համար կը ձեռնարկէ ճամբորդութեան մը դէպի Արեւելք։ Վերադարձին սակայն իր հոգեկան վիճակը աւելի կը վատթարանայ։ Ժէննի Քոլոնի սէրը շարունակ կը հալածէ զինքը եւ հետզհետէ կը սկսի իր երիտասարդ տարիքին երեւակայած Սիլվին տեսնել դերասանուհիին մէջ։

Մոռնալու համար այս բոլորը շատ մը բաներու կը ձեռնարկէ։ Կը զբաղի ոգեհարցութեամբ, կ'ուզէ ստեղծել իրեն համար կախարդական աշխարհ մը։ Սակայն ի զո՜ւր, իր միտքը հետզհետէ կը շրջապատուի մռայլ խոհերով եւ օր մըն ալ, 1855 Յունուար 26ին, զինքը կը գտնեն կախուած իր բնակարանին մէջ, խեղճուկ անկիւն մը ուր այսօր կը կանգնի Սառա Պերնարի Թատրոնը։

Ոճի՞ր թէ արկած։

Շատ խօսուած է այս հարցին մասին։ Արիսթիտ Մառի իր գրքին մէջ կը հաւատայ երկրորդ ենթադրութեան եւ իր փաստերը համոզիչ են այս մասին։

Ներվալ յատկանշական բանաստեղծ մըն է եղած։ Մռայլ հանճար մը չէ Պոտլէռի նման, պղտոր Վէրլէնի պէս, ոչ ալ ըմբոստ՝ Ռէմպոյի նման։

Ան կառչած մնաց ժողովրդական տաղի եւ վճիտ հոգեբանութեան մը։ Իր կեանքին ամէնէն մռայլ շրջաններուն իսկ, անքնութեան, թշուառութեան մէջ ալ, միշտ պահեց իր ջինջ ժպիտը, մնաց փայլուն, համեստ եւ անձնուէր, միշտ ալ ականջալուր ըլլալով խորհրդաւոր ձայներուն երազի եւ երեւակայութեան՝ որոնք իրեն համար աւելի իրական են եղած քան իրականութիւնը։

Երբ գրական աշխարհին մէջ ուրիշ աւելի փայլուն անուններ հետզհետէ կը մոռցուին, Ժերար տը Ներվալի անունը օրէ օր, աւելի եւս կը բարձրանայ։ Ուսումնասիրական գիրքերն ու հրատարակութիւնները կը կրկնապատկուին։ Իր մահուան հարիւրամեակին առթիւ Արիսթիտ Մառիի գործին վերհրատարակումը կը հաստատէ այս պարագան։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀԱՐՍՆԱԾԱՂԻԿԸ

Այս ծաղիկն էլ
Աշխարհ եկել.
Շշնջում է աշխարհին,
Թէ՝ ո՛վ ջահել,
Ջաննես ահէլ,
Ինձ ահէլն էր առել կին։
Ոսկով առաւ, հայրս խեղճ էր,
Մարդս ծմեռ, ես գարուն,
Գիշերս անգամ կռուի մէջ էր ...
Եւ առեցի ծերունուն.
Սիրում էի ինձ պէս գարուն
Մեր պատանի չոբանին.
Ինձ պէս գարուն, ինձնից սիրուն
Բայց մահն հասաւ կէս ճամբին.
Ինձ սպանեց իմ մարդը ծեր,
Բայց ասացի ես նրան՝
Թէ իմ սէրը մի մեղք ունէր,
Հողից կարին թող դառնամ՝
Ես ինձ խայթեմ ...
Էլ ի՛նչ ասեմ,
Հողից սեւ կեանք առել,
Կարինի տեղ,
Տե՛ս, մի անմեղ
Հարսնածաղիկ եմ դառել.
Ո՛վ դու ջահէլ, ջաննես ահէլ,
Կին չդառնաս զանձերին.
Գանձը միայն մարդուս գարնան
Սիրոյ հասակն է անգին։

ՅԱՍՄԻԿ

Կար մի աղջիկ,
Անունն Յասմիկ,
Յասմիկից էլ ծաղկաբոյր,
Բայց ամէնից շատ գեղեցիկ
Աչերն էին լուսագիր։
— Միթէ՞ պիտի, — մայր հողն ասաց —
Այս աչերն էլ մոռացուեն,
Չէ՛, թող նորից աշխարհ եկած՝
Ծաղիկ դառած միշտ բացուեն,
Չէ՞ որ կեանքն է գեղեցկանում
Եւ գեղեցիկ աչքերով, —
Ու մահից յետ նոյնքան սիրուն
Աշխարհ բերեց՝ առելով.
— Թող յասմիկներն իմ աչագեղ
Ծաղիկ դառնան բիւրեղի.
Գեղեցիկը, ով դու անգեղ,
Հողի մէջ էլ չէս թաղի։

ԱՐԵՒԱԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Մի խեղճ, պառաւ կին եօթն աղջիկ ունէր,
Եօթն էլ գեղեցիկ, մէկ-մէկից սիրուն,
Սակայն ամէնից գեղեցիկն այն էր,
Որ անկեղծ էին խեղճ մօրը սիրում.
Մայրը գնում էր աղբիւրը՝ ջրի,
Նրանք հետն էին իր ստուերի պէս,
Մայրը ելնում էր սարը՝ բանջարի,
Նրանք հետն էին ու կարօտակէզ
Գիշերն էլ խեղճ մօր ծոցն էին մտնում,
Մօր հէքիաթների դրախտը գտնում։
— Մայրի՛կ, քեզ նման էլ տաք արև կա՞յ։
— Իմ ի՞նչն է արև այս ցուրտ խրճիթում։
Բայց երբ մեռնում է՝ իր եօթն աղջկայ
Աչքերին նոր է խրճիթը մթնում,
Նոր են ցուրտն զգում ու վշտից մեռնում.
Բայց ամէն մեռնող մի բան է դառնում.
Եւ ահա մօր սէրն հասել է երկինք,
Արեւ է դարել, որդոցն է նայում,
Իսկ աղջիկները նրա գեղեցիկ
Դարձել են մի-մի արեւածաղիկ,
Ահա ինչու են դարձնում անվերջ
Նրանք երեսները արեւին անշէջ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆԻՒԹԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Երեւանի Գրական Թերթին կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (15 ապրիլ).

Վերջերս Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանը ստացած է կարգ մը արժէքաւոր նիւթեր Եղիշէ Չարենցի եւ Ակսէլ Բակունցի ստեղծագործութիւններէն։

Շուշիկ Վանեցեան Թանգարանին նուիրած է Եղիշէ Չարենցի, 15 տարեկանին, Կարսի մէջ առնուած լուսանկարը, խումբ մը ընկերներով, որոնց մէկ մասը Կարսի ռէալական դպրոցին, միւս մասը Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցին աշակերտներ են։ Լուսանկարը ընծայականով նուիրուած է Բենեամին Վանեցեանի, իր ընկերներէն Ե. Չարենցի եւ Հ.ի կողմէ, ու թուագրուած է 1912 Դեկտ. 1։ Լուսանկարը առնուած է Կարսի «Կղզի» կոչուած զբօսական պարտէզին մէջ։

Գ. Բրբրուտով եւս Թանգարանին նուիրած է Չարենցէն երեք ինքնագիր յիշատակներ, երկուքը նամակ, մէկը ուղղուած Բրբրուտովին միւսը թարգմանիչ-բանաստեղծ, Պաստէռնակին։ Նամակները թուական չեն կրեր, սակայն բովանդակութենէն կարելի է հետեւցնել թէ հաւանաբար գրուած են 1935 - 1936 թուականներուն։

Վ. Խէչումեան Թանգարանին նուիրած է Մաքսիմ Կորքիի ծխախոտի տուփը Չարենցի ինքնագիր ձօնով, հաւանաբար իբրեւ յիշատակ տրուած 1934 Օգոստոս 24-ին, Մոսկուայի մէջ, Կորքիի ամարանոցում, ուր հայ բանաստեղծը այցելութեան գացած էր ռուս մեծ գրողին։

Չափազանց արժէքաւոր են Ակսէլ Բակունցի յիշատակները։ Թանգարանը Ա. Կարինեանէն ստացած է Բակունցի երկու ինքնագիր աշխատութիւններ, մէկը «Երբոր բացուին դռները յուսոյ» պատմուածքը, իսկ միւսը՝ անտիպը, թերաւարտ ստեղծագործութիւն մը, զորս հեղինակը ժամանակին յանձներ է «Պայքար» գրական շաբաթաթերթի խմբագրին, որ Ա. Կարինեանն էր։ Թանգարանը հարստացած է նաեւ Բակունցի ձեռքով գրուած համառօտ ինքնակենսագրականով մը, 1932 թուականով։ Ա. Աւագեան իր կարգին Թանգարանին նուիրած է Բակունցի վերաբերեալ քանի նկարներէ բաղկացած փոքրիկ ալպոմ մը։

թերլանի եւ իր այս գործերը աւելի կը մօտեցնեն Աստուծոյ եւ Հաւատքին, նոյն իսկ երբ ան կը ներկայացնէ տիպարներ, որոնց մէջ Աստուած իսկ բացակայ է, (ինչպէս Քաղաքը որուն թագաւորը մանուկ մըն է գործին մէջ), քան ընդունուած քրիստոնեայ գրող մը, որ կը ջանայ ձեզ համոզել։ Այս չներկայացուած թատերգութեան համար հեղինակը կը յիշէ իր մէկ ուրիշ Թատերախաղին սա խօսքը, ուր բացատրելով Աստուծոյ բացակայութիւնը, կ'ըսէ «այն աղմուկը, որ կը կազմէ ձեր լռութիւնը»։ Այս գործէն ետք, Մոնթերլան, ընտրելով աւելի կրօնական նիւթ մը, կ'ուզէ, Փոռ Ռուայեալով, ցոյց տալ Քրիստոնէութիւնը պատմութեան ընթացքին ունեցած մասնաւոր ձեւերէն մէկուն մէջ։ Եթէ նիւթը ուղղակի կապ ունի ժանսէնեան սկզբունքներու հետ, իր շեշտով, լեզուով եւ ոճով ունի անուրանալի բարձրութիւն մը, թէեւ բոլորովին ներքին-հոգեկան գործ մըն է։ Ձեւ մը որ շատ սիրելի է հեղինակին։

Իբրեւ Թատերագիր, Մոնթերլան ունի նաեւ այս գործէն առաջ «Ոչ ոքի տղան», «Վաղը լոյս պիտի ըլլայ», «Մալաթեստա», «Աքսոր» եւայլն։

Ընդհանուր ձեւով իր բոլոր գործերուն մէջ, Թատերական կամ վիպական կան անշուշտ հեղինակին կարգ մը բնորոշ գիծերը որոնք չեն փոխուիր։

Մոնթերլան մաս կը կազմէ «ընտրանի» դասուն, ազնուական է ծնունդով եւ խառնուածքով, ամբարտաւան է նկարագրով, կը հաւատայ յաւիտենական Հռոմին որուն անցեալ մեծութիւնը զինքը կ'ուռեցնէ հպարտութեամբ, կ'արհամարհէ ներկայ քաղաքական երոյթները որոնցմէ բարձր կը դասէ ցլամարտը, «մարդուն ստեղծած ամէնէն ազնուական մարզախաղը»։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ժ.

— Կրկին ներողութիւն, օրիորդ, դարձեալ կրկնեց սպասուհին, բայց պարոն մը կայ որ գինով վիճակի մէջ կը գտնուի եւ կը վախնանք թէ տիկիններէն մէկուն խցիկը մտնէ եւ զանոնք վախցնէ։

— Ինչ սոսկալի բան, գոչեցի իբր թէ սարսափած։ Կը կարծէ՞ք թէ հոս կրնայ գալ։

— Օ՛, ոչ, չեմ կարծեր, օրիորդ։ Այդ պարագային զանգը զարկէք։ Գիշեր բարի։

— Բարի գիշեր։

Դուռը բացի եւ զգուշօրէն նայեցայ ներքնանցքէն ի վար։ Հեռացող սպասուհիէն զատ որեւէ մէկը չէր երեւեր։

Գինով մը։ Այս էր ուրեմն պատահածը։ Տաղանդաւոր երեւակայութիւններս ի դերեւ ելան։

Գահաւորանը քիչ մը ետ տարի եւ անհաճոյ ձայնով մը.

— Խնդրեմ, շուտ դուրս ելէք, ըսի։

Պատասխան չստացայ։ Ներքեւ նայեցայ որ այցելուս անշարժ պառկեր էր. կարծէք կը քնանար։ Ուսին դպչեցայ, չշարժեցաւ։

— Մահու չափ գինով է, մտածեցի։ Ի՞նչ պիտի ընեմ հիմա։

Բայց նշմարեցի բան մը եւ շունչս բռնեցի, — պզտիկ կարմիր բիծ մը կար տախտակամածին վրայ։

Բոլոր ուժս ի գործ դնելով յաջողեցայ մարդը քաշել խցիկին կեդրոնը։ Մահագոյն դէմքէն յայտնի էր որ նուաղեր էր, որուն պատճառը տեսայ դիւրութեամբ, ձախ ուսին ներքեւէն դաշոյնի բաւական խոր հարուածով մը վիրաւորուած էր։ Զգեստը հանելով սկսայ գործի։ Պաղ ջուր սրսկեցի։ Շարժեցաւ, յետոյ նստաւ։

— Մի՛ շարժիք, ըսի։

Այն մարդիկներէն էր, որոնք շուտով կը վերագտնեն իրենք զիրենք։ Ոտքի ելաւ եւ կեցաւ քիչ մը դեղեւուն։

— Շնորհակալ եմ։ Չեմ ուզեր որեւէ բան ընէք ինծի համար։

Լիրբ ձեւ մը ունէր, եւ շնորհակալական ոչ մէկ արտայայտութիւն։

— Սարսափելի վէրք մըն է ասիկա, ձգեցէք որ դարմանեմ, ըսի։

— Նման բան մը պիտի չընէք, պատասխանեց, այդպիսի եղանակով մը, որ կարծէք ողորմութիւն խնդրէի իրմէ։ Արիւնս գլուխս խուժեց.

— Ձեր այդ վարմունքին համար, զձեզ չեմ կրնար շնորհաւորել, ըսի, սառնօրէն։

— Բայց գոնէ իմ ներկայութենէս կ'ազատեմ ձեզ։

Դէպի դուռը երթալ ուզեց, բայց չկրցաւ ու կեցած տեղը երերաց։ Յանկարծական շարժումով մը բազմոցին վրայ նստեցուցի։

— Ապուշ մի ըլլաք, այսպէս արիւնալից վիճակով նաւուն շրջանը պիտի չընէք կարծեմ։

Համոզուեցաւ կարծէք, որովհետեւ հանդարտ նստաւ, թոյլ տալով որ վէրքը կապեմ, որքան որ կրնայի։

— Այսպէս, ըսի, թեթեւ հարուած մը տալով վիրակապին։ Առայժմ կը բաւէ այսքանը։ Աւելի լաւ տրամադրուա՞ծ էք հիմակ, պատմելու համար թէ ինչ է բոլոր այս անցուդարձը։

— Կը ցաւիմ որ պիտի չկրնամ գոհացում տալ ձեր շատ բնական հետաքրքրութեան։

— Եւ ինչո՞ւ, հարցուցի, վշտացած։

— Շնական ժպիտով մը պատասխանեց.

— Եթէ կ'ուզես որ բան մը բերնէ բերան շրջան ընէ, կնոջ մը ըսէ։ Եթէ չես ուզեր՝ գոցէ բերանդ։

— Կը կարծէք որ գաղտնիք չե՞մ կրնար պահել։

— Այո, ... վստահ եմ։

Ոտքի ելաւ։

— Ամէն պարագայի մէջ քիչ մը պիտի տարածայնեմ այս գիշերուան պատահածին մասին։

— Այդ մասին կասկած չունիմ, յարեց անտարբերութեամբ։

— Ինչպէ՞ս կը համարձակիք ըսել ատիկա, գոչեցի բարկացած։

Կանգնած դէմ դիմաց՝ մեր աչքերը իրարու աչքերու վրայ կը յառէին, կատաղի թշնամիներու նման։ Առաջին անգամն ըլլալով դիտեցի իր կերպարանքին մանրամասնութիւնները. — Կարճ խուզուած սեւ մազ՝ գլխուն, ծնօտը նիհար, սպի մը թուխ այտին վրայ եւ զարմանալիօրէն բաց — գորշագոյն աչքերը, որոնք խմիններուն մէջ կը նային անփոյթ ծաղրանքով մը՝ դժուար բացատրելի։

Վտանգաւոր բան մը կար իր շուրջ։

— Ձեր կեանքը փրկելու համար շնորհակալութիւն չյայտնեցիք ինծի տակաւին, ըսի կեղծ անուշութեամբ։

Հարուածս ճիշդ տեղին դպաւ։ Դիտեցի որ խռովեցաւ։ Բնազդաբար գիտէի որ կ'ատէր ան իրողութիւնը թէ իր կեանքը կնոջ մը կը պարտէր, մանաւանդ երբ կը վերյիշեցնէին այդ պարագան։ Հոգս չէր։ Ուզեցի վիրաւորել զինքը, այնքան որքան որ ցարդ չէի ուզած ոչ մէկը վիրաւորել։

— Երանի թէ փրկած չըլլայիք, մեռած վերջացած կ'ըլլայի, գոչեց բարկաճայթ։

— Ուրախ եմ որ ձեր պարտքը կը ճանչնաք։ Խուսափում չունիք։ Ձեր կեանքը ազատեցի եւ կը սպասեմ ձեզմէ որ «շնորհակալ եմ» ըսէք։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ԿՐԹԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ

Ֆրանսայի կրթական նախարարը ներ-կայացուց Կրթական Բարեփոխման Յանձնախումբին մշակած նոր ծրագիրը, Ֆրանսայի դպրոց. դրութեան մասին : Նախակրթարան եւ երկրորդական վարժարան : Ինչպէս կ'երեւայ, եթէ ծրագիրը ընդունուի ֆրանսական դպրոցներու ներկայ դրութիւնը պիտի կրէ հիմնական փոփոխութիւններ :

— Պարտադիր ուսման տարիքը պիտի ըլլայ 14ի տեղ մինչեւ 16 :

— Պաքալորեայի ներկայ դրութիւնը, որ կառավարական քննութիւններու հանգամանքն ունի, պիտի վերցուի եւ փոխարինուի «դպրոցական վկայականով» :

— 11էն 14 տարեկան աշակերտներուն կարելիութիւնը պիտի տրուի ի յայտ բերելու իրենց բնածին յատկութիւնները նախ « ուղղութեան » ուսումով մը, յետոյ «կազմութեան» ուսումով մը՝ 14էն 16 :

— Կարելիութիւն՝ տեւական ուսումի, աշխատողներու համար ալ :

— Արհեստներու մէջ կատարելագործման ի նպաստ միջոցներ :

— Ուսման ծրագիրը պէտք է համապատասխան ըլլայ աշխատանքի յատկացուած ժամերուն, որպէսզի աշակերտութիւնը չատ չծանրաբեռնուի :

— Այս նոր դրութիւնը պիտի կիրարկուի աստիճան առ աստիճան :

× Դեռ պատրաստ չէ համալսարանական ուսման բարելաւման վերջնական ծրագիրը :

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք Խտ. Ֆռռի կառավարութիւնը համաձայնեցաւ հարկային բարելաւման ծրագրին մասին : Ուղղակի եւ անուղղակի հարկերը պիտի թեթեւնան :

Պաշտօնական ձեւականութիւնները, ինչպէս նաեւ վճարումի գործողութիւններն ու հաշուակալական դրութիւնը պիտի պարզացուին : Այն հարկատուները որոնք կրնան փաստել իրենց պարկեշտութիւնը, բայց դժուարութեան մէջ են հարկային գրասենեակներու առջեւ, պիտի ստանան դիւրութիւններ եւ երաշխիքներ :

ՄԱՐԶՊԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԷՆ ԱՌԱՋ

Այսօր, երկուշաբթի պիտի բացուի Վիեննայի չորս մարզպաններու ժողովը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին մասին : Ինչպէս հաղորդած էինք, Մոսկուա ապացուցանելու համար իր «բարի մտադրութիւնները», ընդունած էր Երեք Մեծերու առաջարկը՝ այս նախապատրաստական ժողովին առթիւ : Իրադեկներու կարծիքով, կ'ուզէ մարզպաններու հանդիպումին նախօրեակին նոր ապացոյցներ եւս կուտակել, վստահութիւն ներշնչելու համար :

Արդարեւ առջի օր Խ. Միութեան մարզպանը Աւստրիոյ վարչապետին յանձնեց յուշագիր մը որ կ'ամփոփէ Մոսկուայի շարք մը որոշումները գրաւման դրութեան մասին :

— Ֆրանսական եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ նաւերը կրնան նաւարկել Դանուբի Աւստրիական մասին մէջ :

— Մոսկուա կը վերցնէ Դանուբի նաւարկութեան վրայ իր հակակշիռը, եւ կը հրաժարի իր շրջանը անցնող նաւերը խուզարկելէ :

— Անցագրերու դրութիւնը, արեւելեան եւ արեւմտեան Աւստրիոյ միջեւ ճամբորդելու համար, պիտի վերցուի որոշ պարագաներու :

× Աւստրիոյ խորհրդարանը քուէարկեց երեք որոշումներ :

— Գոհունակութիւն՝ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի այն յայտարարութեան մասին թէ պէտք չէ միջամուխ ըլլալ օտար պետութեանց ներքին խնդիրներուն :

— Շնորհակալութիւն կառավարութեան՝ Աւստրիոյ Թնճուկը կարգադրելու մասին իր թափած ջանքերուն համար :

— Թելադրութիւն կառավարութեան՝ պէտք օր առաջ կատարուին դիմումներ Աւստրիոյ ՄԱԿի մէջ մտնելուն համար :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կարգ մը երեսփոխաններ նպաստաւոր կերպով արտայայտուեցան Աւստրիոյ «իրական չէզոքութեան» մասին, բայց քննադատեցին « քաղաքական չէզոքացում » մը :

×

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը գնդ. Նասըր նոր Տէլհիէն անցաւ Աֆղանիստանի մայրաքաղաքը, ուր պիտի մնայ երկու օր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Թ. Պապանեանէ (Թ. Պապեր, Մարսէյլ), հազար ֆրանք :

Նոյնպէս բարեկամէ մը հազար ֆրանք : Թէրզիպաշեան եղբայրներէ 500 Ֆր., Պ. Ի. Թոքաթլեանէ 500, Պ. Մկրտիչ Դեր-ձակեանէ Լիոն, 1000 Ֆր. (Գէորգ Ոսկանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի) :

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ :

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն. :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր) :

Լիոնի ռադիոյէն Լէօ Մէյեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու :

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է :

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï

— Antoin Perrin —

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին :

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ-նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 5ին :

Քաղաքին ամէնէն չքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ Ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու :

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն :

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն) :

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ :

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օրաթորիոներէն հոչակաւոր եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն :

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է. — խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք : Գիները՝ ժողովրդական :

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնթիսսիփոն, 75 Լա Քանըպիէռ : Պ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պոսփոր, 2 ռիւ Լուի Ասթրւէն : Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօքուա (Պոմոն) : Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն :

Ուշադրութիւն.— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Նփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա) : Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց :

Նիւթ՝ Իրերօգնութեան գաղափարը ուրիշ ազգերու մէջ :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20·30ին Ազգ. Տունը : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ : Նիւթ՝ (Հայ հերոսամարտները հայկականութենէն առաջ» եւ ընթերցում իր երկերէն : Մուտքը ազատ է :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սարգիսեան իրենց խնամի Գէորգ Ոսկանեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանի նորոգութեան, հազար՝ Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, եւ երկու հազար ալ Աթէնքի Ջաւարեան դպրոցի աղքատ աշակերտներու ճաշագինին : Նոյն առթիւ Պ. Հրանդ Մելքոնեան հազար ֆրանք կը նուիրէ օգափոխութեան կայանի շէնքին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ ԵՐԲ Կ'ԱՊՐԷԻՆՔ

(ՅՈՒՇԵՐ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ARMÈNOUCHE

(Drame en cinq actes)

Premier prix à Genève.

Troisième édition complète.

«Dans le terrible, une œuvre de grande beauté» (La Patrie, Suisse)

«...C'est l'Arménie elle-même, qui se dresse devant nous et réclame justice».

Robert de Traz (M. duG.)

Դիմել՝ Գրատուն Պարսամեան :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին (Ի-սիի Խրիմեան դպրոցը) :

ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալենեան : Նիւթը՝ «Յօդացաւը» (հայերէն) : Մուտքը ազատ է :

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէռի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար :

Բեմին վրայ՝ մեմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

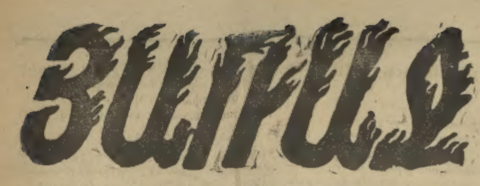

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՅԻՍ
MARDI 3 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7663 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3074

ՄԵՆՔ, ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՕՏԱՐՆԵՐԸ

*

Դատ մը ունինք, արդար ու արիւնոտ :

Հին է ան, կրնանք ըսել դարերու պատմութիւն ունի, թէեւ նոր է իր վերջնական ու յստակ բանաձեւումով, ազգային ու միջազգային ատեաններու վրայ :

Մեր դատը՝ ամէնէն առաջ՝ Հայրենիքի ազատագրութեան դատ մըն է :

Այս նպատակին համար, մանաւանդ, վերջին 70ամեակին, հայ ժողովուրդը, յանձին իր ազգային ու կրօնական իշխանութիւններուն, իր քաղաքական կուսակցութիւններուն, իր հանրային ու մտաւորական գործիչներուն, անհուն զոհողութիւններ ըրած է :

Խաղաղ միջոցներուն հետ, որդեգրած է յանդուգն միջոցները, դիւանագիտական դիմումներուն հետ, հարկադրաբար, դիմած է բուռն միջոցներու :

Այս երկար ժամանակաշրջանին, մեր ժողովուրդը խոստումներ, յոյսեր ունեցաւ եւ յուսախաբութիւններ : Բարձրաձայն, հանդիսաւոր ու հեղինակաւոր հաւաստիքներ տրուեցան անոր, մեր ժողովուրդին՝ թերթերու եւ գիրքերու էջերէն, հանրային բեմերէն ու խորհրդարաններու եւ նոյնիսկ խորհրդաժողովներու ատեաններէն : Բայց իր դատը, «Հայկական Դատը» մնաց նոյնը, անլոյծ ու արիւնոտ լաթերու մէջ թաթախուն, լքուած մէկ կողմ՝ եղերականօրէն :

Գայթեցաւ հայկական յեղափոխութիւնը, իբրեւ բնական, անխուսափելի, ճակատագրական արտայայտութիւնը առնդուած անհանդուրժելի պայմաններուն. թալանի, հալածանքներու, յուսահատութեան ու համատարած ջարդերու իբրեւ հետեւանք : Եւ այս բոլորին հետ, պայթեցաւ յեղափոխութիւնը, աւելի լաւ ու մարդկային կեանքի մը հասնելու արդար ձգտումի մը իբրեւ արդիւնք :

Գիտենք արիւնոտ ու ճակատագրական հաշուեկշիռը :

Ունեցանք պահ մը, կարճ ատեն մը, Ազատութիւն եւ Անկախ Հայրենիք : Ան ալ, սակայն, զոհ գնաց դաւերու եւ չարաչուք ուժերու սադրանքներուն : Եւ աշխարհ, քաղաքակիրթ աշխարհը, ինչպէս կը կոչուի ան, տարուած իր հոգերէն ու շահերէն, դիտեց կատարուած անմարդկային, դաժանային անարդարութիւնը եւ լռեց : Աւելին. բարեկամ դարձաւ ազգասպան թշնամիին, ձեռք տուաւ անոր, ողջունեց, գովաբանեց նոյնիսկ ջարդարարը եւ գործակցեցաւ անոր հետ, տալով անոր վերականգնումի ամէն հնարաւորութիւն, նիւթական ու բարոյական :

Միջազգային ժողովներու մէջ, աթոռ առաջարկուեցաւ անոր, եւ ան, մեր թշնամին, ազգասպան Թուրքը, պատուաւոր հրաւիրեալներու նման, եկաւ ու բազմեցաւ, փայլուն ճառեր ալ արտասանելով յանուն խաղաղութեան, արդարութեան ու ժողովրդավար սկզբունքներու :

Բողոքեց նոյնիսկ անիրաւութիւններու եւ բռնակալութիւններու դէմ, արտայայտուելով ի նպաստ ժողովուրդներու իրաւունքներուն :

Ցի՞չ հայ ժողովուրդը եւ իր իրաւունքները. ապահովաբար, եւ ճիշդ ատոր համար ալ, աւելի բարձր խօսեցաւ, ուրիշներուն մոռցնել տալու համար խողխողուած ժողովուրդի մը դատը :

Եղաւ այս ամէնը, եւ մեր դատը մնաց հոն, ուր որ էր, աւելի քան երբեք մոռցուած եւ ուրացուած :

Մեր պատմական ու սքանչելի Հայրենիքին կէսը աւերակ է այսօր, իր հայկական թաղերով, հարիւրաւոր վանքերով ու եկեղեցիներով, իր մշակութային հաստատութիւններով, յիշատակարաններով ու գերեզմաններով : Աւերակ ու ամայի, քառասուն տարի ետքն ալ :

Միւս կէսը, այն՝ որ մեր զոհողութիւններուն, մեր թափած գետերով արիւնին ու դիւցազնական պայքարին գինն էր, մէկ մասնակի հատուցումը, ան ալ բռնագրաւուած է, բռնեիններու կողմէ : Մեր ամայի հայրենիքին մէջ շնագայլեր կը շրջին, ազատ ու համարձակ, տուն տեղ եղած, ջանալով մոռցնել համաշխարհային պատմութիւնը, սրբագրել՝ աշխարհի քարտէսը :

Միւս կէսին վրայ, համայնավարները իյնկած են, «եղբայրաբար», մեր ժողովուրդին մօրքին ու կուրծքին վրայ, լափելով անոր ազգային ուժն ու ստեղծագործութիւնները, խեղաթիւրելով ու խաթարելով ամէն սրբութիւն, — լեզու ու պատմութիւն, դդացում ու մտածողութիւն, անցեալ ու ապագայ :

Կը հաւատաուի թէ բրիտանական մեծ վարչապետ մը, Կլատսթըն ըսեր է օր մը, հին, գաղափարապաշտ ժամանակի մը մէջ, թէ «Հայաստանի ծառայել՝ քաղաքակրթութեան ծառայել կը նշանակէ» ...

Հռետորական խօ՞սք մը, թէ համոզումի մը արտայայտութիւնն է այս արտայայտութիւնը : Չենք գիտեր : Որ մէկն ալ ըլլայ սակայն, վկայութիւն մըն է ան մեր դատին ու մեր հայրենիքին նշանակութեան, մեր ժողովուրդին արժէքին նկատմամբ :

Քաղաքակրթութիւնը լուր ունի՞ իր անունով եղած այս ու նման արտայայտութիւններէն : Չենք կարծեր : Կը կարծենք, կը հաստատենք սակայն, որ քաղաքակրթութիւնը դէպի անդիտութիւն, կրնանք ըսել դէպի բարբարոսութիւն կ՚ընթանայ, որովհետեւ թողունք «ծառայելը» Հայաստանի, չի յիշեր իսկ թէ նման երկիր մը կայ, հայ ժողովուրդ մը կայ, որ իր կէսովը կոտորուած է, իսկ միւս կէսովը բռնութեան տակ է, կամ իր դարաւոր հայրենիքէն վտարուած, ցիրուցան աշխարհէ աշխարհ, կը սպասէ արդարութեան :

Մարդկային միտքը կրնա՞յ հաշտուիլ այս ողբերգութեան հետ : Ողբերգութիւն մը՝ որ կարծր իրականութիւն է, ոչ թէ գրականութիւն ու բեմադրութիւն :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

*

ՍԷՕՇԼԻՆԿԻ ԽՆԴԻՐԸ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի հետ երկու օր շարունակ բանակցելէ ետք Ֆրանսայի արտաքին նախարարը անցի՞ր օր Պոնէն վերադարձաւ : Իր առաջին յայտարարութեան մէջ, յայտնելէ ետք թէ «շատ գոհ» մնացած է իր տեսակցութենէն, աւելցուց. —«Սէօշլինկի գործարաններուն խնդիրը լաւագոյնս կարգադրուեցաւ» :

Կիրակի կէս գիշերին, վերջին ժողովէ մը ետք, երկու դիւանագէտները դիմեցին լրագրողներու յատկացուած սրահը, եւ խօսք առին : Իրենց ճառերուն իմաստը գրեթէ նոյնն եղաւ :

« Կնքեցինք ֆրանքօ-գերմանական իրերհասկացողութիւնը. նոր շրջան մըն է, որ կը սկսի, երկու ժողովուրդներուն միջեւ բարեկամութիւնը իրականութիւն մըն է, եւ պիտի տայ իր արդիւնքները » :

Ֆրանքօ-գերմանական Պոնի համաձայնութիւնը յաջողութիւն մը կը նկատուի, ապագայի հեռանկարներէն դուրս, մանաւանդ այն տեսակէտէն, թէ թոյլ պիտի տայ Ֆրանսայի Մայիս հինգին Արեւմտ. Գերմանիոյ յանձնել Փարիզի համաձայնութեանց պաշտօնագրերը, ինչպէս արդէն ըրին Մ. Նահանգները : Ինչ որ կը համապատասխանէ Գերմանիոյ գերիշխանութեան ճանաչումին :

Ժողովներուն արդիւնքին մասին պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կը կրէ երկու երկիրներուն միջեւ գոյացած բարեկամութեան չեչտը.

— Համաձայնութիւն, հարցերու մասին տեսակէտներու նոյնութիւն, գերմանեւ-ֆրանսական համերաշխութիւն, տնտեսական եւ մշակութային համագործակցութիւն : Զեկոյցը կը պարզէ համաձայնութեան հիմնական կէտերը :

Երկու պետական դէմքերը, «բացարձակ կերպով կը բաժնեն հետեւեալ տեսակէտները » :

— Փարիզի համաձայնութեանց ի զօրու դառնալը, պիտի ամրապնդէ արեւմուտքի պետութեանց յարաբերութիւնները եւ պիտի նպաստէ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ արդիւնաւոր ժողովի մը գումարման :

— Եւրոպական Միութեան ուղղութեամբ կարեւոր քայլ մը առնուած է :

— Սէօշլինկի գործարանները պիտի գնուին, Սարի կառավարութեան հաւանութեամբ, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի կողմէ : Կէս առ կէս բաժին պիտի ունենան, եւ միասնաբար գործարաններու տիրոջ պիտի վճարեն 16 միլիառ ֆրանք : (Ցական միլիառ) :

—Ֆրանքօ-գերմանական խառն յանձնախումբ մը պիտի ստեղծուի մշակութային հարցերու մասին :

— Ֆրանքօ-գերմանական յանձնախումբ մը՝ տնտեսական համագործակցութեան համար :

× Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակները մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն Պոնի վերջին համաձայնութեանց առթիւ : Իսկ Մոսկուայի անթէնը կը քննադատէ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, տարփելով թէ բոլորովին մէկդի ձգած են Գերմանիոյ Միութեան խնդիրը, եւ առած են աննպաստ որոշումներ այդ ուղղութեամբ :

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ

Աշխատանքի օրը տօնուեցաւ աշխարհի ամէն կողմ, կիրակի : Ընդհանրապէս խաղաղ ցոյցեր կատարուեցան զանազան քաղաքներու մէջ : Վատիկանի Սուրբ Պետրոս հրապարակին վրայ հաւաքուած էին 150.000 աշխատաւորներ : Պապը՝ ճառ մը խօսեցաւ, ուր ժխտեց թէ եկեղեցին միացած է դրամատիրութեան՝ աշխատաւորութեան շահերուն դէմ : Ցետոյ Մայիս 1ը հռչակեց Ս. Յովսէփի, աշխատաւորութեան սուրբին օրը :

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ սարքուեցան ժողովրդական հաւաքոյթներ, որ անցան խաղաղ : Լիլի մէջ միայն խռովութիւններ ծագեցան, որոնց ընթացքին ձերբակալուեցան 70 հոգի : Կը հաշուեն քսան վիրաւոր : Անգլիոյ «փոխադրութեանց եւ առանց արհեստի աշխատաւորութեան » արհեստականին տիրական դէմքերէն Տէյքըն, որ եռանդուն կերպով աշխատած է աշխատաւորութեան վիճակին բարւոքման համար եւ միշտ պայքարած՝ որ համայնավարութիւնը ոտք չդնէ Անգլիոյ արհեստակցական ընկերութեանց մէջ, յանկարծամահ եղաւ ճառի մը ընթացքին : Պահպանողական եւ աշխատաւորական կուսակցութիւնները, գովաբանական գիրեր հրատարակեցին իր գործին մասին : Վարչապետը եւ Սըր Ուինսթըն, նոյն ուղղութեամբ յայտարարութիւններ ըրին :

Իտալիոյ մէջ, համայնավար ղեկավար Թոլյիաթին, իր ճառին ընթացքին անհանգստութիւն մը զգաց, բայց ինքզինքը վերագտնելէն ետք վերջացուց իր ճառը :

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ զինուորական տողանցքը, կառավարական անձնաւորութիւններու ներկայութեան : Կը նախագահէր Մար. Ժուկով, Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը որ ճառ մը խօսեցաւ, ուր դատապարտելով Փարիզի համաձայնագրերը յայտնեց թէ Խ. Միութիւնը պէտք է ձեռք առնէ համապատասխան միջոցներ : Ցետոյ պարզեց Արեւելքի եւ Արեւմուտքի խաղաղ համակեցութեան անհրաժեշտութիւնն եւ կարելիութիւնը : Երկու միլիոն աշխատաւորներու տողանցքը տեղի չունեցաւ, անձրեւին պատճառով :

Փէքինի մէջ, հինգ հարիւր հազար հոգի տողանցեցին, հանրապետութեան նախագահ Մաօ Ցէ Թունկի նախագահութեամբ : Թափօրին կը մասնակցէին պաշտօնական կրօնաւորներ ալ, իրենց ծիսական հանդերձանքով :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԴԱՑԱՒ

Ըմբոստ ազանդաւորներու պարտութիւնը թէեւ զինուորական յաղթանակ մը ապահովեց վարչապետ Տիէմին, բայց միւս կողմէն բարդացուց դիւանագիտական կացութիւնը : Անակնկալները կը յաջորդեն իրարու : Յեղափոխական կոմիտէի յայտարարութենէն ետք թէ պաշտօնանկ կը հռչակէ Պաօ Տաի կայսրը, այս վերջինը «երկրորդ եւ վերջին» հրահանգ մը հեռագրեց վարչապետին, որպէսզի անմիջապէս Քան դայ գինք տեսնելու : Բայց իր նշանակած նոր հրամանատարը, որ առջի շաբաթ անճապարանքով Սայկոն մեկնած էր, ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ : Չի կրցաւ սիրաշահիլ բանակը : Թէեւ նախապէս, ճնշումի մը տակ ինքն ալ յարեցաւ «յեղափոխական կոմիտէին» յայտարարութեան, բայց փորձեց ետքը համոզել բարձրագոյն սպաները, որ տապալեն Տիէմը : Այս վերջինները, միանալով սպայակոյտի պետին եւ վարչապետին, ձախողեցուցին իր ծրագիրը, եւ Պաօ Տաիի նշանակած ընդհ. հրամանատարը ստիպուեցաւ փախիլ Տալաթ : Կայսրը ղրկեց երկրորդ հեռագիր մը ուր, աւելի մեղմօրէն, կը շեշտէ այն պարագան թէ ինք ուզած էր նախ վարչապետին կարծիքն առնել, տագնապին լուծում մը գտնելու համար, եւ այս՝ երկու մտահոգութիւններով :

— Քաղաքացիական պատերազմի մը առաջքն առնել :

— Երբ ներկայ կառավարութիւնը, բազմաթիւ հրաժարականներէ ետք քանի մը նախարարներէ կը բաղկանայ, տարբեր մը գտնել որպէսզի լայնօրէն կարենայ ներկայացնել Հնդկաչինի ժողովուրդը :

Ցետոյ կ՚աւելցնէ թէ ինք բնաւ չէ տարակուած սպայակոյտի պետին (որ Տիէմի կողմն անցած է) արժէքներուն վրայ :

Ցամենայն դէպս ընդհանուր կարծիքն այն է թէ բանակն ալ իր կողմն ունենալով, գոնէ Սայկոնի մէջ, վարչապետը կացութեան բացարձակ տէրն է : Նոյնիսկ ըմբոստ ուժերէն խումբեր կուգան միանալու կառավարական բանակին :

× Զօր. Հինչ, որ օդանաւով Քանէն Սայկոն մեկնեցաւ «խաղաղութիւն հաստատելու» առաքելութեամբ, Թանկուն հասնելէ ետք ետ դարձաւ ուհաստուելովմ... Թա, օդերեւութաբանական աննպաստ պայմաններուն պատճառաւ, ինչպէս կը հաղորդեն պաշտօնապէս :

× Ֆրանսայի դէմ թռուցիկներ հրատարակուեցան Սայկոնի մէջ : Ֆրանս. ուժերու ընդհանուր հրամանատարը, Զօր. Էլի, ապահովութեան միջոցներ ձեռք առաւ, մինչ վարչապետ Տիէմ, յայտարարեց թէ Հնդկաչինի Ֆրանսացիներուն կեանքը այնքան թանկագին է իրեն համար, որքան Հնդկաչինացիներունը : Իրազեկներու կարծիքով, Տիէմ պիտի ջանայ մեղմել հակաֆրանսական շարժումը :

× Ուաշինկթըն, ըստ լաւատեղեակ շրջանակներու, միշտ նպաստաւոր դիրք մը կը բռնէ վարչապետին նկատմամբ : Բայց եւ այնպէս, կը կարծուի թէ կարեւոր որոշումներ կրնան առնուիլ Հնդկաչինի մասին, երբ գալ շաբաթ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըս, Փարիզ գայ :

× Ֆրանսական շրջանակները կը յայտ -

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Վերջերս «զգայացունց» լուրի մը արձագանգը եղան արտասահմանի գրեթէ բոլոր թերթերը։ Լուրը կուգար երկաթէ վարագոյրի այն կողմէն եւ կը հաղորդէր վարագոյրի այս կողմի մարդոց թէ Խ. Միութիւնը որոշեր է իրաւունք տալ դաշնակից հանրապետութիւններուն արտաքին գործերու նախարարներ ունենալ, դիւանագիտական ներկայացուցիչներ ուղարկել «կապիտալիստական երկիրներ»: Կ'աւելցնէր թէ այդ իրաւունքէն առաջին հերթին պիտի օգտուի Հայաստանը։

Վերոյիշեալ «զգայացունց» լուրը եւ մանաւանդ անոր մեր կողմէ ընդգծուած մասը, ի՛նչ տարակոյս, որ անսահման ուրախութիւն պիտի պատճառէին արտասահմանի Հայերուն։ Հայ դեսպան կամ առնուազն հիւպատոս մը պիտի գար արտասահմանեան երկիրները եւ սովետական անկախ Հայաստանի դրօշակը պիտի ծածանէր Թեհրանի եւ Փարիզի շէնքերէն մէկուն վրայ։ Ի՛նչ խանդավառիչ հեռանկար։

Անցաւ սակայն, բաւական ժամանակ եւ լուրը չհաստատուեցաւ։ Արտասահման հասան խորհրդային թերթը, որոնց կարգին նաեւ Երեւանի պաշտօնաթերթը եւ անոնց մէջ ոչ մէկ բառ Հայաստանի կառավարութեան կազմի մէջ արտաքին գործերու ՆՈՐ նախարարութիւն մը աւելցնելու մասին։ Եւ խանդավառութեան յաջորդեց հիասթափութիւն մը։

Թող անհամեստութիւն չհամարուի եթէ յայտնենք, որ վերոյիշեալ լուրը մեզ ոչ խանդավառութիւն եւ ոչ ալ հիասթափութիւն պատճառեց, որովհետեւ մեզի համար սկիզբէն իսկ պարզ էր, թէ լուրը, իր վերոյիշեալ ձեւին տակ, թիւրիմացութեան արդիւնք է։

Հակառակ ամանց ենթադրութեան՝ մեր կարծիքով այդ լուրի աղբիւրը խորհրդային կառավարութիւնը չէ։ Բոլշեւիկները ոչ մէկ շահ ունին այդպիսի լուր մը տարածելու, քանի որ խորհրդային սահմանադրութեան ծանօթ ամէն մէկուն համար բացորոշ էր այդ կարգի լուրի մը անհեթեթութիւնը։

Արտաքին գործերու նոր նախարարութիւն մը դաշնակից հանրապետութիւններու կառավարութեանց կազմի մէ՞ջ։ Բայց ատոր պէտքը չկայ, որովհետեւ անոնք արդէն ունին, ըստ խորհրդային վերջին սահմանադրութեան, այդպիսի նախարարութիւն մը։ Անմիջական յարաբերութիւններու հաստատո՞ւմ օտար պետութեանց հետ եւ դիւանագիտական ու հիւպատոսական ներկայացուցիչներ փոխանակելու իրաւո՞ւնք։ Բայց Խ. Միութեան սահմանադրութիւնը շատոնց շնորհած է այդ իրաւունքը ազգային (դաշնակից) հանրապետութիւններուն։

Ահաւասիկ Խ. Միութեան սահմանադրութեան 18րդ յօդուածը,— «Իւրաքանչիւր դաշնակից հանրապետութիւն իրաւունք ունի անմիջական յարաբերութիւններ հաստատելու օտար պետութիւններու հետ, համաձայնութիւններ կնքելու անոնց հետ եւ դիւանագիտական ու հիւպատոսական ներկայացուցիչներ փոխանակելու»։

Նոյն սահմանադրութեան Դ. գլուխին մէջ ճշդուած են Խ. Միութեան մաս կազմող դաշնակից հանրապետութիւններու իրաւասութիւնները։ 60րդ յօդուածի Դ. կէտը կ'ըսէ թէ դաշնակից հանրապետութեան Գերագոյն Խորհուրդը «կը հաստատէ, դաշնակից հանրապետութեան ներկայացուցչութիւնը միջազգային յարաբերութիւններու մէջ»։

Խնդրոյ առարկայ հարցը ճշդուած է նաեւ դաշնակից հանրապետութիւններու սահմանադրութեանց մէջ։ Ահաւասիկ Հայաստանի սահմանադրութեան համապատասխան յօդուածները։

Յօդուած 15.— «Հայկական Սով. Սոց. Ռեսպուբլիկան իրաւունք ունի անմիջական յարաբերութիւններու մէջ մտնելու օտար պետութիւններու հետ, համաձայնութիւններ կնքելու եւ դիւանագիտական ու հիւպատոսական ներկայացուցիչներ փոխանակելու»։

30րդ յօդուածի Ժ. կէտին համաձայն, Հայկական ՍՍՌի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը «կը նշանակէ եւ յետ կը կանչէ Հայկ. ՍՍՌ.ի դիւանագիտական ներկայացուցիչները օտար պետութիւններու մէջ»։

44րդ յօդուածի Է. կէտին համաձայն, «Հայկական ՍՍՌի մինիստրներու խորհուրդը կը կատարէ ղեկավարութիւնը հայկական ՍՍՌի յարաբերութիւններու մէջ՝ պետութիւններու հետ, մեկնելով այն ընդհանուր կարգէն, որ հաստատուած է Սով. Սոց. Հանրապետութիւններու Միութիւնը դաշնակից հանրապետութիւններու փոխ յարաբերութեանց մէջ՝ օտարերկրեայ պետութիւններու հետ»։

Ղեկավարելու համար օտար պետութիւններու հետ հաստատուած դիւանագիտակա՛ն յարաբերութեանց գործը, Հայաստանի կառավարութիւնը, բնականաբար, պէտք է որ ունենար իր կազմին մէջ արտաքին գործերու յատուկ նախարարութիւն մը եւ 47րդ յօդուածը, որու մէջ յիշուած են Հայաստանի նախարարութիւնները, կուգայ մեզ ըսելու, թէ անոնց թիւին մէջ կը գտնուի իրապէս նաեւ արտաքին գործերու նախարարութիւն մը, որ համաձայն 53րդ յօդուածի, միութենական – ռեսպուբլիկական տարողութիւն ունի։

Թէեւ Սփիւռքի տեղեկութիւնները Հայաստանի մասին թերի են, սակայն սկիզբէն իսկ լուր ունեցած ենք, որ արտաքին գործոց նախարար մը կայ Հայաստանի կառավարութեան կազմին մէջ։ Պատերազմէն ետքը այդ պաշտօնը կը վարէր Սահակ Կարապետեան, որ վերջը վարչապետ դարձաւ եւ այժմ շնորհազրկուած է ու հեռացուած կուսակցական եւ պետական պատասխանատու պաշտօններէ։ Արդուհետեւ յիշուեցան անուններ նաեւ ուրիշ անձնաւորութեանց (Յարութիւնեան, Ա. Կարապետեան), որոնք ստանձներ են արտաքին գործերու նախարարի պաշտօնը, իսկ դեռ վերջերս նորընտիր Գերագոյն Խորհուրդի անդրանիկ նստաշրջանի մէջ արտաքին գործերու նախարարութիւնը յանձնուած է, ինչպէս կը տեղեկանանք «Ս. Հ.»ի ապրիլ ութի թիւէն, վարչապետ Անտոն Քոչինեանին։

Ուրեմն արտաքին գործերու նոր նախարարութիւն կազմելու կամ դաշնակից հանրապետութիւններուն արտաքին յարաբերութիւններ հաստատելու իրաւունքի մասին խօսք չի կրնար ըլլալ։ Այդ մասին յայտնուած լուրը հետեւանք է թիւրիմացութեան կամ անփորձութեան։

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

«ԾԻԾԵՌՆԱԿԻՆ ԲՈՅՆԸ»

1915ի համաշխարհային հինգշաբթին։ Հազիւ տասներկու տարեկան պատանի։ Արիւն ու աւեր, անթիւ դիակներ։ Ահռելի ջարդը։ Բարբարոսութիւններու աննկարագրելին։ Ամիսներով անօթի ու ծարաւ լեռներու, ձորերու կամ խոնաւ քարայրներու մէջ։ Երբեմն անճանաչելի դարձած սպաննուած դիակներուն տակը պահուելով, հրաշքով թէ դիպուածով, չեմ գիտեր, ազատած եւ հասած էի Շիրակի գիւղերէն մէկը։

Ջարդերու այս թարմ տպաւորութեան տակ՝ գիշերները, երազիս մէջ կը տեսնէի քիւրտ լամուկ մը կամ թուրք մը, որ մէկ ձեռքով օձիքէս բռնած, միւս ձեռքով դաշոյնը օդին մէջ բարձրացուցած, կը սպառնային՝ երբ սարսափահար անկողնէս դուրս կը ցատկէի արթնցնելով նաեւ մօտս զառուղները։

Այս զուլումէն երեք ամիս ետքը, բարերարի մը միջոցով գիւղի ծխական դպրոցը գացի։ Առաջին դասս եղաւ «Ծիծեռնակին բոյնը» բանաստեղծութիւնը, որ զոց պիտի սորվէի յաջորդ դասին արտասանելու համար։

Այդ օրէն մինչեւ այս օր, քառասուն երկար տարիներ է անցեր, բայց ամէն տարի ապրիլեան այս օրերուն՝ այդ դասս կը վերյիշեմ։

Մեծատան շքեղ տանիքի տակին՝
Ծիծեռնակն իրեն մի բոյն է հիւսել,
Շատ ու շատ տարի այդ բնի մէջին՝
Ձագեր է հանել պահել թռցրել։

Հայ ազգն ալ, իր բնաշխարհին մէջ բոյն էր շինած, երկար դարեր ապրած ու շէնցուցած, իր արիւնով եւ քաջութեամբ պաշտպանած, իր մշակոյթով զարգացուցած, այն ատենէն որ հեռաւոր թէ մօտաւոր դրացիներ չար նախանձէն դրդուած, յարձակած են քանդելու համար բոյնը։

Չեմ գիտեր ի՛նչպէս եւ ի՛նչէն դրդուած՝
Ծիծեռնակի բոյնն հարուստը քանդեց,
Նրա ձագերին բնից վար առաւ,
Ոտքի տակ առաւ ու սատակեցրեց։

Պարբերական ջարդերով, մեր թշնամին չկրցաւ կոտրել մեր յառաջդիմութեան թափը, որովհետեւ, շնորհիւ մեր ազգային ընդունակութիւններուն կը դարմանէինք կորուստը։

Թշնամին, նկատելով որ հարստահարութիւնները, ահռասարսափը չկրցան խորտակել վերելքի մեր կամքը, 1915ին պատեհ առիթ համարեց յարձակելու, եւ մեզ այն վիճակին բերելու, որպէսզի հարիւր տարի չկարենանք ոտքի կանգնիլ։

Քանդեց եւ այրեց ամէն ինչ, ինչպէս հարուստը քանդեց ծիծեռնակին բոյնը եւ անոր ձագերն սպաննեց։

Բնաւեր ծիծառ երբ որ այս տեսաւ
Դառն կըսկիծով մեծատան ասաւ.—
Ա՛յ դու անօրէն, քանդեցիր իմ բոյն.
Թող որ Աստուածն էլ քանդի քո շէն
տուն։

Հրաշքով, կամ ինքնապաշտպանութեան կռիւներով ազատուածներս, հայրենիքէն դուրս, հայրենիքին կարօտը մեր սրտին մէջ, օտար տանիքներու տակ նոր նոր բոյներ շինելով, երբ իւրաքանչիւր քարը երբ քարի վրայ կը դնենք, անիծենք բռնաւէր ծիծեռնակին նման, մինչեւ որ

Մեծատան սրտերն ժանգահար եղան,
Անասուններ ժանդախտից մեռան,
Ցարդի ու խոտի դէզերի հետն էլ
Ցորենն ու գարին կրակի ճարակ դարձան։

Ոճրագործի երկիրը սոված է։ Պետութիւնը ոտքի կանգնելու համար օտար աջակցութեան կարօտ։ Հայութեան բնակած վայրերը ամայացած, դաշտերը խոպան, գիւղերը աւերակ, քաղաքները կիսովին պարպուած։

Կրակը լափեց հարուստի տունը,
Խորտակեց նրա գոյութեան սիւնը,
Եկաւ նոր գարուն, ծիծառն ալ եկաւ,
Մի այլ տանիքում նորից բոյն դրաւ։

Քառասուն տարիներէ ի վեր աշխարհի ամէն կողմ ցրուած հայութիւնը նոր բոյներ է շինած եւ անհամբեր կը սպասէ հատուցման եւ հայրենադարձի կոչին։

Գիտի գայ հատուցման օրը, ինչպէս բանաստեղծն է նկարագրեր.—

Իսկ մեծատունը ձեռքերը ծոցին,
Իր տան ու տեղի փլուածքի միջին,
Թափառում է միշտ, անդադար կրկնում.
Բոյն քանդողին տունը Աստուած է քանդում։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Էտ. Ֆոռ իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտնեց թէ տակաւ առ տակաւ հաւանական կը դառնայ Զօրամեծներու հանդիպումը։

ՎՈԼՈՑԻ մէջ, ապրիլ 19էն ի վեր ըզգացուեցան 49 երկրաշարժներ, որոնցմէ երեքը՝ շատ զօրաւոր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Կէս գիշերին անցանք այդ կիրճէն եւ լուսադէմին մտանք Սալմաստի Սանամէրիկ հայ գիւղը։

Գիւղացիները լսած էին նախապէս, որ Անդրանիկի խումբը հասած էր Խոյ եւ կը սպասէին անհամբեր տեսնելու մեզ, երբ իրենց գիւղէն պիտի անցնէինք։

Դեռ գիւղը չէինք մտած, երբ գիւղի պահապան շները սկսան հաչել։ Նրանց հետեւեցին գիւղի բոլոր շները։ Մեզ ըսպասող Սանամէրիկցիները ոտքի ելան, եկեղեցիի զանգերը հնչեցուցին։ Քահանան պգեստաւորած ընդունեց մեզ։ Սանամէրիկ գիւղը տօնական երեւոյթ ստացաւ այդ օրը։ Ամէն մարդ, իր գործերը թողած, կը դառնար խումբին շուրջը։ Զարմանքով կը նայէին հայ հերոսներին, որ տարիներով կարողացել էին ճակատել թուրք կառավարութեան դէմ։

Կանայք, իրենց տնական գործերը թողած, շրջապատել էին այն տունը, ուր խումբը մտած էր։ Մի քանի տուների մէջ կերակուրների պատրաստութիւններ տեսան։ Մեծ ·գեւորութիւն յառաջ եկաւ։ Երիտասարդները սկսեցին տավուղ եւ զուռնայով պարել եւ ուրախանալ։ Երգերը աւելի քան տասը անգամ կրկնեցին.

Ոսկեզօծ պաշլըխներով,
Լազի շորեր թանկագին.
Գնում էին դէպի Սասուն
Օգնելու Անդրանիկին։

Զարմանալի բան էր։ Այդ գիւղի մէջ իսկ լսել էին մեր խումբի քաջերի մասին։ Շատերի կենսագրութիւնն անգամ գիտէին։ Օրինակ, որ Անդրանիկն էր կռուել Գէլի Խալիլին գլուխը։ Գիտէին Կայծակի եւ Աւոյի մասին։ Լսել էին Սեբաստացի հերոսի՝ Մուրատի մասին եւ առասպելական բաներ կը պատմէին նրա արաբական ձիի մասին։ Թէ ինչպէս Բասէնի Հերտիֆ լերան կախւէ միջոցին մի կողմից Մուրատն հնձել էր թշնամին, եւ միւս կողմից նրա արաբական նժոյգը տրորել էր թշնամին իր ոտների տակ, ինչպէս որ Դաւիթ Մհերի Քուռկիկ Ջալալին Մսրամելիքի զօրքերը։

Նրանք լսել էին որ Սասնոյ մէջ մի ձոր թրքական դիակներով էր լեցուել, եւ Սասնոյ հայ կիները, թուրք սատակների զէնքերը հաւաքած, բարձրացել էին անառիկ Անթող լեռը։

Սանամէրիկ գիւղը Դաշնակցական էր։ Գիւղի Դաշնակցական մարմինը մի սուրհանդակ էր ղրկել Սամսոնին, որ «խումբը վաղը կէս օրին այնտեղ պիտի լինէր»։

Այդ օրը մենք հանգստացանք Սանամէրիկի մէջ եւ նորոգեցինք ուժերնիս։

Հետեւեալ օրը կէս օրին պիտի հասնէինք Սալմաստ։ Երբ Ղալասար կը գնայինք, անցանք Փայաճուկ գիւղի մէջէն։ Փայաճուկը անմահ Րաֆֆիի ծննդավայրն էր։ Այդ գիւղից մինչեւ Ղալասար, Սալմաստի ժողովուրդը ճանապարհին երկու կողմերին վրայ կարգով շարուած էր։ Ամէն կողմից բարեմաղթութիւններով կ'ընդունէին մեզ։ «Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ Անդրանիկը, կեցցեն Սասնոյ ֆետայիները» կը գոռային եւ գոռում գոչումով կը թնդացնէին օդը։ Ոգեւորութիւնը այնքան ծայրայեղութեան տարին, որ սկսան հրացաններ եւ ատրճանակներ պարպել օդին մէջ, կարծես թէ մի արքայ կը մտնէր քաղաք։

Ղալասարը կարելի էր համարել Դաշնակցականների միջնաբերդը։ Հոն էր «Դաշնակցական տունը»։ Հոն կ'ապրէր մեր ընկեր Սամսոնը, որի անունը արծիւի նման կը սլանար Վասպուրականի եւ Սասնոյ լեռների վրայ։ Պատասխանատու ընկերներից մինչեւ հասարակ զինուորը բոլորը գիտէին թէ ո՞վ էր Սամսոնը։

Ահա այդ «առասպելական անձը» դիմաւորեց մեզ։ Նա ասաց հայդուկներիս մի քանի խօսք, որոնք խոր տպաւորութիւն ձգեցին բոլորիս վրայ։ Նրա հրաբորբ աչքերը կ'ազդէին բոլորի վրայ։

Սամսոնը Գողթնի դաւառի գաւակն է։ Շատերի նման թողնելով խաղաղ կեանքը, նա եկել էր Սալմաստ, Երկիր անցնելու համար։ Դեռ պատանեկութիւնից նա երազել էր Սասունն ու Վանը, Տարօնն ու Տուրուբերանը, թողել էր Ագուլիսը եւ եկել էր Սալմաստ։ Տարիներ շարունակ մնացել էր այստեղ, որպէս Դաշնակցութեան կարգապահ զինուորը։ Նա ունէր պողպատէ ջիղեր։ Շինել էր Դաշնակցութեան օճախը։ Նրա ձեռքից էին անցել բոլոր զէնքերը եւ ղրկուել Երկիր։ Նա նորոգում էր զէնքերի պակաս մասերը եւ ուղարկում։ Նա գտել էր դրա համար բոլոր պէտք եղած միջոցները, հաստատել էր կապեր՝ պարսիկ ջորեպանների հետ եւ անոնց միջոցով ապահով զէնքերը կը հասցնէր «Մենաւոր» կամ այլ վայրեր։

Սալմաստը իր հիւրասէր յարկի տակ ընդունել էր հայդուկներ եւ գործիչներ։ Երբ Թուրքիան կը հալածէր, յեղափոխականները կ'ապաստանէին Սալմաստ։ Երբ Ռուսը վատ աչքով կը նայէր նրանց վրայ, նրանք իրենց շունչը կ'առնէին Սալմաստ։ Սալմաստի մէջ հաւաքուած էին Վարդան, Նիկոլ-Դուման, Սեւ Քարեցի Սաքօն, Փոխին, Տուրմանը եւ Աղբէր-ը։ Այդ տեղից անցել էր այն մեծ խումբը որ արշաւեց Շէրիֆ Բէկի վրայ։ Այդ տեղից անցել էր նաեւ Տիգրան Տէրոյեանի մեծ խումբը, (Վազգէն), որի հետ եղած էր Անդրանիկը։

(Շար.) ՍԵԳՈՒՀ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

★

ՎԻԷՆՆԱ (Ցառաջ).— Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի քառասնամեակը պատշաճ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ փոքրաթիւ գաղութիս մէջ, երէկ, կիրակի, 24 Ապրիլ։

Վիէննայի Հայոց Աղօթատեղին նեղ կուգար յարաճուն բազմութեան։ Ժամը 10–ին, սկսաւ պատարագը, մասնակցութեամբ 12 հոգինոց երկսեռ երգչախումբին, Եկմալեան բազմաձայն երգեհոնը կը նուագէր Պ. Արամ Իւթիւճեան։

Ետոյ տեղի ունեցաւ յուզիչ հոգեհանգստեան պաշտօն մը, մատրան աջ կողմի պատին վրայ զետեղուած մարմարէ յիշատակարանին առջեւ։ Մինչ այդ պատուոյ իր տեղը դրուած էր Մխիթարեան Միաբանութեան ներկայացուցիչը՝ Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեան։

Ճիշդ ժամը 11·30ին սկսաւ աշխարհիկ հանդէսը։ Բացումը կատարեց Հոգեւոր Հովիւը, Եղիշէ Ծ. վրդ., որ ապա խօսքը տուաւ Հ. Եփրեմ վրդ.ի։ Կարճ բայց ազդու բանախօսութեամբ մը, Մխիթարեան Միաբանը անդրադարձաւ Ապրիլեան ողբերգութեան եւ սրտագին կոչով մը հրաւիրեց ներկաները հաւատարիմ հետեւողներ ըլլալ մեր նահատակ եղբայրներուն ու քոյրերուն։ Ցաւալի պիտի ըլլար, եթէ ի զուր թափած ըլլար անոնց արիւնը»։

Հանդէսին նախագահը ապա կարդաց, նոյնինքն Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեանի «Երեք հարիւր կուժ ջուր» 70ամեայ Հայ կնոջ նամակը Կաթողիկոսին, հրատարակուած «Ցառաջ»ի 7 Հոկտ. 1954ի թիւին մէջ, որ յուզումով ունկնդրուեցաւ ներկաներու կողմէ։

Հետզհետէ բեմ եկան Պ. Պ. Կարօ Տօնիկեան եւ Վահէ Գալըքճեան, օրուան յատուկ արտասանութիւններով, խորապէս յուզելով ներկաները։ Ցաջող արտասանութիւն մը կատարեց նաեւ Անահիտ Արսլանեան։ Պ. Լորիս Ճգնաւորեան, պարսկահայ ուսանող մը, ջութակի վրայ նուագեց իր հեղինակած մէկ «Սգերգ»ը։ Դաշնակով իրեն կ'ընկերանար Պ. Վահէ Գալըքճեան։

Եղիշէ վրդ.ի փակման խօսքերով վերջ կը գտնէր Ապրիլեան Եղեռնի աւելի քան մէկ միլիոն զոհերուն քառասնամեակի այս յարգանքի արտայայտութիւնը։ Թաց էին բոլորին աչքերը, միաժամանակ գոհ էին որ կրցան իրենց երախտագիտական զգացումները, միացնել ամբողջ հայութեան, որ մէկ սիրտ, մէկ հոգի կը յարգէր այսօր անխտիր, յիշատակը հայրենի սարսափներու զոհերուն։ Ցարատեւելու ու դիմանալու կամքը զօրացած էր ամէնուն մէջ։ Կազդուրուած ու վերանորոգուած էին բոլորը, ըմբռնելով՝ թէ այդ կը պահանջէ իրական, ճշմարիտ երախտիքը, հանդէպ մեր մեծ մեռելներուն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 28 Ապրիլ.— Մեր գաղութն ալ արժանավայել կերպով իր յարգանքը մատոյց մեր բիւրաւոր նահատակներու անշէջ յիշատակին։ Կիրակի կէսօրէ վերջ (24 Ապրիլ) Հ. Յ. Դ. տան սրահը լեցուած էր գաղութին բոլոր ներկայացուցիչներով։ Նախորդ տարիներուն պէս հանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ֆրանսական բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը։ Կը մասնակցէին Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, Ս. Դ. Հնչակեան մասնաճիւղը, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը, Կրօնական Ընկերակցութիւնը, Տարօն – Տուրուբերանի, Վասպուրականի եւ Խարբերդի Հայր. Միութիւնները, Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը եւ դպրոցին հոգաբարձութիւնը։

Օրուան նախագահը, ընկեր Սարգիս Առաքելեան պատշաճ բառերով ոգեկոչեց 1915ի Մեծ Եղեռնի զոհերուն յիշատակը։ Գոհունակութիւն յայտնեց որ գաղութը իր բոլոր կազմակերպութեանց միութեամբ կը կատարէ այս յարգանքի, ուխտի ու բողոքի վսեմ ցոյցը եւ թելադրեց որ արտասահմանի մեր բոլոր թերթերը իրենց Ապրիլ 24ի թիւը ամէն տարի հրատարակեն սեւ շրջանակով։

Նախագահին հրաւէրով դպրոցին աշակերտներէն խումբ մը սրահին մէջէն շարք շարք բեմ բարձրացաւ, ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծելով։ Իրօք տպաւորիչ էր տեսարանը։ Աղջիկներն ու տղաքը միաձեւ զգեստներով, աչքի կը զարնէին իրենց կարգապահութեամբ եւ լրջութեամբ։ Խումբը ներդաշնակօրէն երգեց հին բայց սիրելի երգ մը՝ «Ազատութեան սիրոյն համար»։ Յուզումը համակեց հանդիսականները։ Հանդիսատես հայրենակից մը, խորապէս զգածուած՝ դպրոցին նուիրեց հինգ հազար ֆրանք։ Անշուշտ Հոգաբարձութիւնը յարմար առթիւ պիտի հրատարակէ այս ազնիւ հայուն անունը։

Զգացումով արտասանեցին դպրոցին աշակերտներէն օրիորդներ Սօնա Փանոսեան՝ (Անկայծ ճրագը) եւ Միւզան Զաթալեան՝ (Ինչպէս կ'ապրէինք)։ Իսկ պատանի Հրայր Զաքարեան՝ (Էլի կը տեսնեմ)։

Օրուան բանախօսն էր մեր սիրելի Նարդունին, որ հակառակ իր յոգնաբեկ վիճակին սիրով ընդունած էր կազմակերպիչներու հրաւէրը։ Ցարմարագոյն անձն էր ներկայացնելու հայկական Ապրիլեան ողբերգութիւնը, վերջերս այցելած ըլլալով նահատակներու սպանդանոցը, Տէր Զօր։

Մեր տաղանդաւոր դրագէտը բեմ գալով անգամ մըն ալ ապրեցաւ նոյն հոգեխռով պահերը։ Ունկնդիրները արտասուաթոր աչքերով հետեւեցան իրեն։ Քառասուն տարուան վէրքերը կը նորոգուէին ու կ'արիւնէին։ Ամէն ոք կը յիշէր անցեալի հոգեկան ու ֆիզիքական տառապանքը իրենց կորսուած սիրելիներուն։ Կարելի՞ է մոռնալ այդ զարհուրելի անցեալը, գազանային արարք մը զոր պատմութիւնը երբեք չէ արձանագրած։ Սակայն Հայը դարձեալ վերականգնած է։ Ջարդարարը չհասաւ իր ծրագրած նպատակներուն։ Հայութիւնը դարձեալ ունի իր մտաւորականութիւնը, արուեստագէտներն ու մասնագէտներ՝ ամէն տեսակ ասպարէզներու մէջ։ Այն վայրերը ուր երէկ Հայու արիւնով ոռոգուեցան, այժմ ծաղկած են նոյն ստեղծագործ ժողովուրդին արդար աշխատանքովն ու ջանքերովը։

Ցարգելի բանախօսը փառաբանեց Հայուն առաքինութիւնները, անոր ուսման ծարաւը՝ երբ հազիւ պատառ մը հացի տիրացած՝ դպրոց բանալու կը միտի։

Արագ ակնարկով, մը յիշեց Պարսկաստանի, Եգիպտոսի, Սուրիոյ թէ Լիբանանի դպրոցներուն ցանցը որ ինքնին ապացոյց մըն է Հայուն ուսումնատենչ կամքին։ Ու շեշտեց թէ այսպիսի բարձր առաքինութիւններով օժտուած ժողովուրդ մը չի կորսուիր։ Անշուշտ, ըսաւ միշտ ալ կորուստներ պիտի ունենանք, սակայն հայութեան առողջ տարրը պիտի տոկայ բոլոր փորձութեանց։ Իր գլխաւոր թելադրանքը եղաւ համերաշխ գործակցութիւն ազգատոնին եւ ազգային էական խնդիրներու շուրջ։ Որպէսզի թշնամին մեզ տեսնէ միացած ու միակամ ու սարսափի այդ համերաշխութենէն։

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ ընկեր Լեւոն Աստուրեան յարգանքի պատշաճ ուղերձ մը կարդաց։ Ապա, աշակերտներու խումբը երգեց «Մենք պէտք է կռուինք»ը։

Ետոյ ներկայացուեցաւ Մեծ Եղեռնէն դրուագ մը, «Առեւանգուածը», որ ցնցող թատերախաղի մը առաջին արարն է, հեղինակութիւն՝ ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի։ Այս յուզիչ պատկերն ալ արցունքներ խլեց հանդիսականներէն։ Դերակատարներն էին Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեան, Տիկին Աշխէն Պօյաճեան, Պ. Պ. Գեւորգ Թուֆլեան, Պօղոս Թաշճեան, Վազգէն Ցովհաննէսեան եւ դպրոցէն՝ օրիորդներ Բրաբիոն Տապաղեան եւ Սօնա Փանոսեան։ Բոլորն ալ զգացումով ու լաւ խաղարկութեամբ ստեղծեցին իրական տիպարներ։ Մեզի կը մնայ շնորհաւորել զիրենք ինչպէս նաեւ Տիկին Միլտոնեանը՝ իր յաջող գործին ու տքնաջան աշխատանքով ձեռք բերած լաւագոյն արդիւնքին համար։

Գ. Գ.

*

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

ՌԱԲԱԹ, 25 Ապրիլ (Ցառաջ).— Երէկ Կիրակի, Ապրիլ 24, Քազապլանքայի համայնքին նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակը։

Տեղին վրայ քահանայ, մատուռ կամ ազգային գործիչ չունենալով երգուեցաւ շարականներ, արտասանուեցան աղօթքներ, կարդացուեցան ընթերցումներ Ցունաց եկեղեցւոյ մէջ։

Այս առթիւ կազմուած էր համեստ երգչախումբ մը։

Սգահանդէսը խորհրդաւոր մթնոլորտ մը ստեղծած էր, արծարծելով հայկական շունչը։ Երկիւղած պաշտամունքին յաջորդեց՝ սիրալիր զրոյց մը Ցունաց սրահին մէջ մեծ ոգեւորութիւն պատճառելով։

ԳՐ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ» ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

*

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Տարի մըն է արդէն, որ կը խորհուի Ազատութեան Արձանի ստորոտը իւրայատուկ Թանգարան մը հիմնել։ Այստեղ պիտի ցուցադրուի Ամերիկա գաղթած այլազան ժողովուրդներուն օժանդակութիւնը ամերիկեան իրականութեան, գիտութեան եւ արուեստին։

Ծանօթ է, որ Ազատութեան Արձանը ունի հսկայ պատուանդան մը։ Այստեղ է, որ պիտի հաստատուի «Ժողովուրդներու» Թանգարանը։

Կազմակերպողները այն համոզումն ունին թէ ամերիկեան ազգը, ազգերու ազգութիւնն է, այսինքն անոր մէջ իրենց ներկայացուցիչները ունին աշխարհի բոլոր ժողովուրդները։

Ծրագիրը իրագործելու համար պիտի հանգանակուի հինգ միլիոն տոլար։ Մինչ այդ, խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան այն մասին թէ ինչ առարկաներ ու նիւթեր կարելի է ցուցադրել։

Ապրիլ 21ին տեղի ունեցած խորհրդակցութեան մը մասնակցած է, Հայ տեղեկատու դիւանին կողմէ, Պ. Բ. Նաւասարդեան, որ շեշտած է, թէ հայութիւնը շատ մեծ վաստակ ունի այն ընդհանուր մշակոյթին մէջ, որ այսօր կը ճանչցուի որպէս ամերիկեան։

Ցատուկ մարմին մը կը կազմուի, որուն պիտի մասնակցի նաեւ հայութիւնը։

Գործի զանազան փուլերու մասին տեղեկութիւններ պիտի ղրկուին, որոնք թարգմանաբար լոյս պիտի տեսնեն նաեւ հայ մամուլին մէջ։

ՃԱՓՈՆԻ մէջ իւրաքանչիւր 18 երկվայրկեան, մանուկ մը կը ծնի։ Բնակչութեան թիւն է 89 միլիոն։ Տարեկան մէկ միլիոն 800·000, ծնունդ՝ 700·000 մահերու դիմաց։ Ուրեմն տասը տարիէն Ճափոնի բնակչութիւնը կրնայ ըլլալ հարիւր միլիոն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, Ապրիլ ամսուան անձրեւներու պակասը վտանգ մը կը նկատուի գիւղատնտեսութեան համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Մեր ակնարկները դարձեալ իրարու հանդիպեցան կատաղօրէն։ Հրեց զիս եւ անցաւ կոպտութեամբ։ Դրան առջեւ՝ ետ դառնալով.

— Հիմա կամ ուրիշ որեւէ ատեն շնորհակալութիւն պիտի չյայտնեմ ձեզի։ Սակայն պարտքս կը ճանչնամ, օր մը կը հատուցանեմ։

Ու մեկնեցաւ, մինչ սիրտս կը բաբախէր ուժգնօրէն։

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Այդ գիշեր ուրիշ դէպք չպատահեցաւ։ Նախաճաշս անկողնիս մէջ առի եւ առաւօտուն ուշ ելայ։ Երբ կամրջակը բարձրացայ, Տիկին Պլէր գոչեց.

— Բարի լոյս, գնչու աղջիկ, մօտս նստեցէք։ Գունատ էք. գիշերը լաւ չքնացա՞ք։

— Ինչո՞ւ զիս այդ անունով կը կոչէք, ըսի խելօք մը նստելով։

— Կը վշտանա՞ք։ Կարծէք ձեզի շատ կը յարմարի։ Առաջին օրէն իսկ մտքովս ձեզ այդպէս կը կանչէի։ Գնչուի տարր մը կայ ձեր մէջ որ միւս բոլորէն այնքան տարբեր կ'ընէ ձեզ։ Դուք եւ գնդապետ Րէյսը նաւուն միակ անձերն էք որոնք եթէ ժամերով խօսին, մտիկ կ'ընեմ անձանձրոյթ։

— Զարմանալի է, ըսի, նոյնը ես կը խորհէի ձեր մասին, միայն աւելի հասկնալի պատճառներով։ Դուք ... ընտիր ապրանք էք։

— Գէշ չինուած չեմ, պատասխանեց Տիկին Պլէր, շարժելով գլուխը։ Պատմեցէք նայիմ ձեր կեանքէն, գնչու աղջիկ։ Ինչո՞ւ կ'երթաք Հարաւ. Ափրիկէ։

Հայրիկիս կեանքէն դրուագ մը պատմեցի։

— Ուրեմն դուք Զարլզ Պետինկֆիլտին աղջի՞կն էք։ Կը խորհէի որ գիւղացի հասարակ օրիորդ մը չէք։

Գրօնքըն Հիլ կ'երթաք ուրիշ զանկե՞ր փնտռելու։

— Կրնայ ըլլալ, ըսի, վերապահութեամբ։

Ուրիշ ծրագիրներ ալ ունիմ։

— Ինչ խորհրդաւոր աղուէս էք, դուք։ Սակայն յոգնած կ'երեւիք այս առտու։ Լաւ չքնացա՞ք։ Ես նաւուն մէջ այնքան չեմ կրնար մնալ։ Խենդերը տասը ժամ կը քնանան կ'ըսեն։ Ես քսան ժամ ալ կրնամ քնանալ։

Ցօրանջեց քնատ փիսիկի մը նման։

— Ցիմար սպասեակին մէկը զիս գիշեր ատեն արթնցուց, ինծի վերադարձնելու համար ֆիլմերուն ճախարակը որ երէկ վար ձգեր էի։ Եւ ինչպէս ըրաւ գիտէ՞ք. հովանոց պորտիքին մէջէն ձեռքը ներս խոթեց եւ խցիկս նետեց։ Կարծես ռումբ մը պայթեցաւ։

— Ձեր գնդապետը կուգայ, ըսի, երբ նշմարեցի զինուորականի կերպարանքը գնդապետ Րէյսին։

— Մասնաւորաբար իմ գնդապետս չէ ան։ Ի դէպ, ձեր վրայ շատ կը հիանայ, գնչու աղջիկ։ Հետեւաբար մի փախչիք։

— Գլխուս վրայ բան մը պիտի կապեմ։ Գլխարկէս աւելի հանգստաւէտ կ'ըլլայ։

Փութով մէկ կողմ քաշուեցայ։ Այս կամ այն պատճառով գնդապետ Րէյսի ներկայութենէն անհանգիստ կը զգայի։ Այն սակաւութիւններէն էր, որոնք ամօթխածութեան զգացում մը կը ստեղծէին իմ մէջ։

Վար իջայ, գացի խցիկս եւ բան մը փնտռեցի որպէսզի ամրապնդեմ դրան փականքը։ Կոկիկ աղջիկ մըն եմ եւ կ'ուզեմ որ ամէն բանս կանոնաւոր ըլլայ։ Դարակս հազիւ բացած՝ նկատեցի որ պոյքերս խառնուած էին։ Ամէն ինչ տակնուվրայ եղած՝ հոս հոն նետուած էր։ Նայեցայ միւս դարակին եւ պահարանին մէջ։ Այնտեղ ալ նոյն բանը։ Մէկը կարծես աճապարանքով բան մը փնտռած է եւ չէ գտեր։

Բազմոցիս եզերքը նստայ ծանր մտածումներով։ Ո՞վ կրնայ մտած ըլլալ խցիկս եւ ինչ փնտռելու համար։ Արդեօք թղթի պատառի՞կը։ Վրան մէկ քանի թուանշաններով։ Գլուխս ցնցեցի՝ դժգոհ։ Ոչ, ատիկա անցած պատմութիւն մըն էր այլեւս։ Բայց ուրիշ ի՞նչ կրնար ըլլալ։

Ուզեցի դարձեալ մտածել։ Երէկ գիշերուան դէպքերը, թէեւ շահեկան՝ չէին օգներ խնդրին լուսաբանման։ Ո՞վ էր այն երիտասարդը որ այնքան կուրօրէն խցիկէս ներս ինկաւ։ Զինքը նախապէս տեսած չէի ոչ կամրջակին եւ ոչ ալ սրահին մէջ։ Նաւաստի՞ մըն էր թէ ուղեւոր։ Ո՞վ դաշունահարեց զինքը եւ ինչո՞ւ, մանաւանդ ինչո՞ւ համար խցիկ 17 կը ցցուէր այդքան կարկառուն կերպով։ Ասոնք ամէնքը խորհրդաւոր բաներ էին, բայց պարզ էր թէ եղակի դէպք մը տեղի կ'ունենար «Քիլմորտըն Քէսըլ»ի մէջ։

Մատներու վրայ համրեցի անունները անոնց, որոնց վրայ մասնաւորապէս պէտք է հսկէի։

Մէկ կողմ թողլով անցեալ գիշերուան այցելուս, բայց միտքս դնելով զինքը անպայման տեսնել, այսօր, ուզեցի մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել հետեւեալ անձերուն վրայ։

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

նէն թէ Ֆրանսան հաւատարիմ մնաց եւ պիտի մնայ Հնդկաչինի մասին Ժընեւի մէջ գոյացած համաձայնութեան, եւ միջամուխ պիտի չըլլայ Հնդկաչինի ներքին հարցերուն ։ Եւ կը յուսայ թէ կայսրը, հակառակ ներկայ բարդութիւններուն, պիտի յաջողի հաշտարարի իր դերը կատարել, անշուշտ եթէ Ամերիկան «աւելի մօտէն հետաքրքրուի այդ հարցով» ։ Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները կը բաժնեն ֆրանսական տեսակէտները Հնդկաչինի մասին, եւ կը փափաքին Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ միջեւ ժողով մը գումարել, տաղնապին լուծում մը գտնելու համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին փոխ նախարարը յայտնեց խորհրդարանին մէջ թէ Անգլիան բոլորովին համաձայն է Ֆրանսայի վարած քաղաքականութեան՝ հիւսիսային Ափրիկէի մէջ։ Գոհունակութիւն յայտնեց նաեւ Ֆրանքեւթունուզական վերջին համաձայնութեանց մասին։ Ցետոյ շեշտեց այն պարագան թէ Անգլիոյ եւ ընդհանրապէս ազատ աշխարհի համար շատ նպաստաւոր էր Ֆրանսայի վարած քաղաքականութիւնը այս երկիրներուն հանդէպ ։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ երէկ սկսաւ չորս մարդպաններու ժողովը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին մասին ։ Նիստերը տեղի պիտի ունենան գոնփակ, որպէսզի քարոզչութեանց առիթ չտրուի։ Ժողովարանի շէնքին վրայ կը ծածանին հինգ պետութեանց դրօշակները, վարչապետ Ռաապն ալ ժողովներուն հրաւիրուած ըլլալով։ Վարչապետը յայտարարեց թէ ժողովը Աւստրիոյ պիտի տայ ազատութիւն եւ անկախութիւն։ Ցետոյ աւելցուց թէ Աւստրիոյ խնդրին լուծումը անկիւնադարձ մը կարելի է նկատել պատմութեան մէջ եւ յոյս կրնայ ներշնչել ամբողջ աշխարհի ։

ԱԼՊԵՌ ԱՅՆՇԹԱՅՆ կտակած է իր ջութակը թոռան, իսկ հարստութիւնը, քանի մը տասնեակ հազար տոլար, իր պարագաներուն եւ գրագրուհիին ։ Այս վերջինը կը ստանայ նաեւ իր անձնական առարկաները ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «հիւլէական ժողովը» որ գումարուած էր Խ. Միութեան, Չինաստանի, Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Արեւ. Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հիւլէագէտներուն միջեւ յանգեցաւ համաձայնութեան մը։ Խ. Միութիւնը յանձն կ'առնէ կատարել նախապատրաստական աշխատանքները միացեալ հինգ երկիրներուն մէջ։ Փոխանցել հիւլէական ղողանիքներ եւ ղրկել խորհրդային ճարտարագէտներ ։ Արտածել հիւլէական նախանիւթեր, պատրաստել հինգ երկիրներու քաղաքացիներէն վարժ հիւլէագէտներ ։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ վերջին պահուն համաձայնութիւն մը գոյացած ըլլալով, երկաթուղիի աշխատաւորութիւնը ետ կեցաւ Մայիս 1ին գործադուլ հռչակելու մտադրութենէն ։

ՖԷՐԷՕ կղզիի խնդիրը խաղաղ լուծում մը պիտի գտնէ։ Դանիոյ վարչապետը հաստ. Ֆէրէօ կղզիախումբը, որ կը գտնուի Իսլանտայի եւ Նորվեկիոյ միջեւ, Ատլանտեանի բացերը ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Մայիսի կէսերուն շատ տաք պիտի ընէ, ինչպէս կը հաղորդէ օդերեւութաբանական զեկոյցը ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ֆութպոլի կիրակի օրուան հանդիպումները, հակառակ Րէնսի պարտութեան, փոփոխութիւններ չեն բերեր ախոյեանական ընդհանուր դասաւորման մէջ ։ Առաջին է միշտ Ռէնսը 42 կէտով։ Անսպասելի էր իր վերջին պարտութիւնը Փորտոյի կողմէ 0ի դէմ հինգ կէտով։ Պարտուեցան նաեւ Թուլուզ (երկուքի դէմ մէկ կէտով) Թրուայէն, եւ Սթրազպուր (մէկի դէմ 0ով), Ռուպէէն ։

× Միջազգային հանդիպումներ.— Պեռնի մէջ Աւստրիան յաղթեց Զուիցերիոյ երկուքի դէմ երեք կէտով ։ Տըպլինի մէջ, Իրլանտա յաղթեց Հոլանտայի՝ 0ի դէմ մէկով ։

× Ալֆորվիլի մէջ Հայ Մարզականը պարտութեան մատնեց Սէն Ա. Վիթրին, 0ի դէմ մէկ կէտով ։

× Մարզական ծանօթ խմբագիր Ճաքար Լանկլէ մեռաւ անցեալ օր, 66 տարեկանին։ Մեծ սէր ունեցած էր միշտ ֆութպոլի համար։ Ասպետ էր Պատուոյ Լէգէոնի։

Այրի Տիկին Գեղան Շինիկեան – Փափազեան, Սուրէն Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Աւլէն Փափազեան եւ զաւակը, Տէր Ն. քհնյ. Փափազեան, երիցուհին եւ զաւակը (Գահիրէ), Պ. Ռեթէոս Դանիէլեան եւ աղջիկը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա. Գիւլպիւլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Նուպար Դանիէլեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Առաքել Պետրոսեան եւ զաւակները (Աթէնք), Պ. Գօզոս Պետրոսեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Ա. Փափազեան (Սելանիկ), Տէր եւ Տիկին Ա. Գարաքուզեան եւ աղջիկը (Մոնպրիզոն), Օր. Սմբատուհի Շինիկեան (Մոնպրիզոն), Այրի Տիկին Ա. Սէրայտարեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Փօլ Ժօֆրէ եւ աղջիկը (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Գիւտեան եւ զաւակները (Աղեքսանդրիա), Վարեան, Մամուրեան (Ամերիկա), Մաթոսեան, Ճէվահիրեան, Պետրոսեան, Մազլըմեան, Պիէլէր, Տօքթ. Աղաճանեան ընտանիքները (Փարիզ) և բազմաթիւ սան – սանուհիները կ'ողբան իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր, զարմիկին, ազգականին ու սիրելի եւ բազմավաստակ ուսուցչին՝

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 30 Ապրիլ 1955, առտուան ժամը 6ին, Փարիզի Նեքէր հիւանդանոցին մէջ ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս Չորեքշաբթի ժամը 14·15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Գեղան Փափազեանի, ընկերներ Սուրէնի եւ Աւլէնի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ ։

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Գ. Փափազեանի, ինչպէս նաեւ ընկերներ Աւլէնի եւ Սուրէնի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի։ Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ ։

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիշեանի ։

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը ։

Ընտիր նուագախումբ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Մուտք 200 ֆրանք ։

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ ։ Սրահը կայարանին ճիշդ քովը։

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեր. Մուրատ Ուսումնասիրացը իր երիցագոյն անդամի ողբացեալ Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Աշոտ Նշանեանէ հազար ֆրանք, ի նպաստ Հայ Մշակութային Տան Ֆոնտին, իրենց ազգականին՝ Մանուկ Կարապետեանի (Ժընեւ) մահուան առթիւ ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE
— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ։

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24
Salle Bonneterre-Rue Bonneterre
Villeurbanne
Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն.։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր) ։

Լիոնի ստորոյէն Լէօ Մկեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու ։

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է ։

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï
Antoine Perrin.

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20·30ին Ազգ. Տունը ։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրահին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ։ Նիւթ՝ Ցայտնութիւն մը եւ ընթերցում իր երկերէն ։

Մուտքը ազատ է ։

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնար տիւ Պուա)։ Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մ. Մ. Կարապետեան, Օր. Ա. Կարապետեան, Պ. Ռ. Կարապետեան (Ժընեւ), Տէր եւ Տիկին Փ. Շիմշիրեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան (Լիոն), Պ. Յ. Գասպարեան (Մաքոն), Տէր եւ Տիկին Օպողեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Պ. Ասլանկիւլեան (Փարիզ), շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով եւ նամակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ հօրեղբօր՝ ողբացեալ Մանուկ Կարապետեանի մահուան առթիւ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՏԱՔԱՌԷՆ Թաշճեան եղբարք հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն Լիոնի եկեղեցիի շինութեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գուրսունեան, 1500 նոյն նպատակին, Թաշճեան եղբ. երկու հազար Յունաստանի Ջաւարեան դպրոցի ճաշարանին, Պ. Առաքելեան հազար ֆր. Ջաւարեան դպրոցի ճաշարանին ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալճեան։ Նիւթը՝ «Յօդացաւը» (հայերէն)։ Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ-նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ ։

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 5ին ։

Քաղաքին ամէնէն շքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու ։

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն։

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն)։

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ ։

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օրաթորիոներէն հռչակաւոր եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն ։

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է.— Խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք։ Գիները՝ ժողովրդական ։

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնթիս – Սիփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ։ Պ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պասֆոր, 2 ռիւ Լուի Ասթուէն։ Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօքուա (Պոմոն)։ Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն ։

Ուշադրութիւն.— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր ։

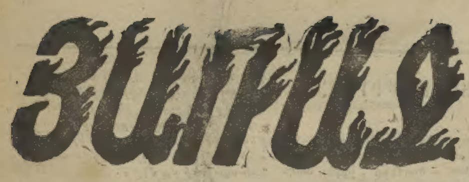

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆ ր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 4 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7664 31e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3075

ՄԵՆՔ, ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՕՏԱՐՆԵՐԸ

Բ.

Չենք ըսեր եւ չենք պահանջեր, որ աշխարհ մեզմով ու մեր դատովը զբաղի միայն :

Կը պարզենք ու կը հաստատենք դառն իրականութիւնը, հաստատելով միայն թէ՝ երբ քաղաքակրթութիւն մը կը հանդուրժէ իրերու այս վիճակին. կը տեսնէ աղաղակող անիրաւութիւններ եւ կը լռէ ու կը լռէ. երբ կը քաջալերէ յանցապարտները եւ կը լքէ զոհերը, ոտքի տակ առնելով ոչ թէ մէկ, այլ մէկէ աւելի դատեր, կը նշանակէ թէ խաթարուած բան մը կայ իր մէջ :

Չենք հաւատար խօսքերու, բայց չենք յուսահատիր, որովհետեւ այն պայքարը, որ կը մղուի ազատութեան անունով եւ յանուն ազգերու ինքնորոշման իրաւունքին, մեզի կուտայ այն յոյսը, թէ պիտի գայ զգաստութեան օրը : Պիտի արթննայ ազատատենչ տարրերու խիղճը եւ թափուած արիւնը, ինչպէս նաեւ նոր ախճիրներու ահաւոր ուրուանկարը, ի վերջոյ, աշխարհի տէրերը պիտի մղեն արդարութիւն ընելու բոլորին, մեծերուն թէ փոքրերուն : Ազատութիւնը պիտի բաշխուի անիրաւուածներուն մասնաւորաբար, որպէսզի վերահաստատուին ազգային իրաւունքները եւ խաղաղութիւնը ապահով խարիսխներու վրայ հաստատուի :

Այս համոզումով, պիտի գիտնանք ժամանակին հետ ընթանալ : Ճանչնալ իրականութիւնը, գործօն ուժերու փոխյարաբերութիւնը եւ ազատ ու ազատ աշխարհին ճանչցնել մեր դատը՝ լայնօրէն : Ներկայացնել զայն, ինչպէս որ է, իբրեւ մէկ կարեւոր ու կենսական օղակը համաշխարհային խաղաղութեան եւ արդարութեան :

Կ'ապրինք այնպիսի ժամանակի մը մէջ, ուր այլեւս մեծի ու փոքրի, քանակի ու զօրութեան խնդիրները, համեմատաբար, երկրորդական գծի վրայ կուգան : Ինչ որ ալ ընենք, չենք կրնար այնքան մեծ ըլլալ, Լեհաստանէ, օրինակի համար. աւելի զօրաւոր ըլլալ, որքան Չեխոսլովաքիան է, եւ գիտենք թէ անոնք երկուքն ալ կը բաժնեն մեր ճակատագիրը, բոլոր ճմլուած ժողովուրդներու ճակատագիրը : Կարեւոր եւ առաջնակարգ նշանակութիւն ունեցողը՝ քանակը չէ այսօր, որքան որակը : Ինչ չափով կրնանք արժեցնել մեր գոյութիւնն ու ներկայութիւնը՝ ազատ աշխարհի մէջ. ինչո՞վ կրնանք նպաստել ընդհանուր խնդիրներու լուծման : Ինչո՞վ կրնանք արժեցնել մեր դիրքը՝ մեր ապրած երկիրներուն մէջ, Կովկասէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ ուր որ ապաստան գտած ենք ու հաստատուած :

Մեր դատը միշտ ալ երկու երեսով կը ներկայանայ, ազգային ու միջազգային. ներքին ու արտաքին ճակատներու վրայ : Եւ այնքան զօրաւոր, այնքան միջազգային նշանակութիւն կրնայ ունենալ ան, որքան ամբողջական, ընդհանրական ու յստակ կը բանաձեւուի, իբրեւ արտայայտութիւնը միակամ, ամբողջական ու իրատես ժողովուրդի մը : Ամէնէն առաջ, մենք մեզի պիտի գիտնանք ու մեզի համար պիտի բանաձեւենք վերջնապէս ու յստակօրէն, թէ ինչ կ'ուզենք : Ինչ բանի կը ձգտինք, ինչ նպատակի : Ոչ մէկ տարակարծութիւն համազգային եհիմնական նպատակներու շուրջ : Ոչ մէկ սակարկութիւն ազգային ու պատմական սրբութիւններու շուրջ, որոնք մեր ազգային գոյութիւնը կը պայմանաւորեն :

Ամէն բանէ առաջ, մեր ժողովուրդը, իր բոլոր խաւերով, պիտի գիտնայ, որ չենք հրաժարած ու չենք կրնար հրաժարիլ մեր ամայացած ու աւերակ հայրենիքի վրայ մեր անբռնաբարելի իրաւունքներէն, ազատագրութեան մեր դարերու երազէն, առանց ծանրօրէն վտանգելու մեր գոյութիւնը : Երկրորդ՝ բոլորս պիտի ընդունինք, անվիճելիօրէն, որ մեր բռնագրաւուած հայրենիքը մէկ մասն է միայն մեր դարաւոր հայրենիքին եւ, հետեւաբար, չի կրնար ամբողջին տեղը բռնել : Ազատագրութիւն եւ ամբողջացում. այս է հայ ժողովուրդի պատմութեան ու պայքարին գերագոյն թելադրանքը, անվերապահօրէն :

Եւ, վերջապէս, պիտի ընդունինք բոլորս, անխտիր, որ արժէք է արտասահմանի հայութիւնը կարեւոր ու կենսական ազդակ մը՝ մեր գոյութեան համար, մեր պայքարին ու իրաւունքներուն հետապնդման եւ յաջողութեան համար : Մէկ խօսքով՝ մեր դատի լուծման ու ազգային պահպանութեան, զարգացման ու պաշտպանութեան համար, այսօր, ու վաղը, մեր դատին լուծումէն ետքը :

Հետեւաբար, կը սխալին, աւելին, կը դաւաճանեն հայութեան՝ բոլոր այն տարրերը, անհատ թէ խմբակցութիւն, որոնք կը կարծեն ու կը քարոզեն, թէ ներկայ Հայաստանի գոյութեամբ լուծուած է հայ դատը. յետոյ՝ թէ արտասահմանի հայութիւնը, իր բոլոր արժէքներով, երկրորդական արժէք ունի եւ դատապարտուած է կորուստի ...

Կրցա՞նք լուծել այս կենսական խնդիրները, մենք մեր մէջ, մեր ազգային ներքին ճակատներուն մէջ, այն ատեն կըրնանք մեր դատը դուրս տանիլ, միջազգային բեմերու վրայ, լուծման աւելի մեծ յոյսով ու հաւանականութեամբ :

Միակամութեամբ եւ մէկ ձայնով պիտի ներկայացուի մեր դատը, իբրեւ արդար ու քաղաքականապէս հասունցած ժողովուրդի մը իրաւունքներուն ամբողջութիւնը :

Միւս-կողմէ, պիտի գիտնանք, մեր պահանջներուն հետ, ներկայացնել, ճանչցնել օտար ժողովուրդներուն՝ մեր ազգային արժէքները — մեր պատմութիւնն ու մշակոյթը, մեր դերը՝ անցեալին մէջ եւ մեր գործն ու դերը այսօր ու վաղը :

Ճանչցնել հայ ժողովուրդի քաղաքական, տնտեսական ու քաղաքակրթական արժէքն ու նշանակութիւնը՝ համաշխարհային գետիններու վրայ :

Կը կատարե՞նք մեր պարտքը :

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Առջի օր Սայկոնի արուարձաններէն Շոլոնի մէջ կռիւը վերսկսաւ աղանդաւորներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ : Բուռն ընդհարումներէ ետք, ազգ. բանակը չէզոքացուց ըմբոստներուն դիմադրական բոլոր կեդրոնները : Թէեւ զինուորական տեսակէտով Սայկոնի մէջ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ, բայց քաղաքական տեսակէտով խնդիրը հետզհետէ աւելի ծանրակշիռ կը դառնայ : Երէկուան յաղթականը, վարչապետ Տիէմ, իր կարգին նեղն ըլլալ կը թուի : Տարակարծութիւններ կան իր, եւ առջի շաբթուան իր համախոհներուն միջեւ : Կարծողներ կան նոյնիսկ թէ այլեւս ինք չէ կացութեան իրական տէրը : Անոնք որ օժանդակեցին վարչապետին, կ'ուզեն օգտուիլ յաղթանակէն, ի հեճուկս Տիէմի, նոյնիսկ փորձելով զայն շուքի մէջ ձգել : «Յեղափոխական կոմիտէն», Կայսրին անկումը հռչակելէ ետք, առաջարկեց Հանրապետութեան նախագահութիւնը վարչապետ Տիէմին, առանց կառավարական իրաւունքներու : Այսինքն պարզապէս պատուոյ պաշտօն մը : Ուրիշ խմբակցութիւն մը, որ ինքզինք կը յորջորջէ «Ժողովուրդի փրկութեան կոմիտէ» կը փորձէ հանրաժողով մը գումարել, ժողովուրդի զանազան խաւերէն ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ, որպէսզի վերջնապէս հաստատէ Պաօ Տայի կայսրին անկումը : Այս բարդ կացութեան մէջ, երբ վարչապետ Տիէմին ստեղծած «յեղափոխական կոմիտէն» կը թուի վճռած ըլլալ երկրին ղեկը գործնապէս ինք ձեռքառնել, վարչապետը պէտք է պայքարի կոմիտէին դէմ, (ընդհանրապէս քաոսային աղանդաւորներէ կազմուած) որպէսզի յաջողցնէ այնպիսի կառավարութեան մը կազմութիւնը, որ կարենայ պատկերացնել Ազգային Միութիւնը : Եւ այս շատ կարեւոր է հիւս. եւ հարաւ. Հնդկաչիններուն յարաբերութեանց նկատմամբ : Այսպէս կը բացատրուի վարչապետ Տիէմի ընդդիմութիւնը «Յեղ. Կոմիտէի» որոշումներուն հանդէպ եւ Պաօ Տայի կայսրին հետ իր յարաբերութիւններուն յանկարծական բարւոքումը : Արդարեւ վարչապետը կայսերական ընտանիքէն ներկայացուցիչ մը ղրկեց Գան, կայսրին պարզելու՝ հարաւ. Հնդկաչինի կացութիւնը : Թէեւ զեկուցաբերը արդէն հասած է Գան, բայց դեռ յայտնի չէ կայսրին հետ իր տեսակցութեան արդիւնքը : Ցամենայն դէպս Պաօ Տայի յայտարարեց թէ միշտ վստահ եղած է վարչապետին՝ տեսակէտներուն արժէքին մասին, եւ թէ վճռած է Հնդկաչին վերադառնալ երբ կացութիւնը քիչ մը աւելի յստականայ : Տիէմ, ինքն ալ ձեռք կ'երկարէ կայսրին : Ամերիկեան ներկայացուցիչին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին յայտնեց թէ ինք միշտ հաւատարիմ մնացած է կայսրին : Իրազեկ շրջանակները կը տարակուսին սակայն թէ այս երկու անձնաւորութիւնները, կայսրը եւ կառավարութեան պետը, պիտի կարենան առանձին տագնապին լուծում մը բերել, եւ անհրաժեշտ կը նկատեն Ֆրանքօ-ամերիկեան համերաշխ քաղաքականութիւն մը Հնդկաչինի նկատմամբ : Մանաւանդ որ Սայկոնի մէջ հանդարտութեան հաստատումը չի նշանակեր թէ գաւառներու մէջ խռովութիւններ պիտի չծագին :

× Ուաշինկթըն միշտ նպաստաւոր դիրք մը բռնած է վարչապետին հանդէպ, նկատելով զայն օրինաւոր կառավարութեան պետը : Չի ժխտեր նաեւ կայսրին հանգամանքները :

× Ամերիկեան ներկայացուցիչը Զօր. Քոլինս, որ Ուաշինկթընէն նոր վերադարձած էր Սայկոն, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Տիէմի հետ, ժամանակաւոր կառավարութեան մը կազմութեան մասին :

× Հնդկաչինացի քանի մը բարձրաստիճան սպաներ, որ Ֆրանսական կանոնաւոր բանակին մաս կը կազմէին, հրաժարեցան Ֆրանսական հպատակութենէ :

× Անգլիոյ ներկայացուցիչը [illegible] Հարաւ-արեւելքի մէջ, Սայկոն հասաւ երէկ, կացութիւնը քննելու համար :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ խորհրդարանին դեմոկրատ կուսակցութեան երեսփոխաններու մէկ ժողովին ընթացքին, Սինան Թէքէօղլու փոքրամասնութիւններու դէմ արտայայտուած է : Հայերու մասին խօսելով, պահանջած է — «Պէտք է արգիլել Հայերու Ատանա մուտքը : Ատանան կը վխտայ հայ եւ յոյն լրտեսուհիներով, որոնք ողողած են սրճարանները» : Ժողովականներէն շատեր բողոքած են, եւ ներքին նախարարը խօսք առնելով յայտարարած է — «Ոեւէ Հայ հայրենակից երկրին որ եւ է մէկ կողմն երթալու իրաւունքն ունի եւ ազատ է ճամբորդելու» :

Վարչապետ Մենտէրէս ալ իր կարգին, հրաւիրած է Հայ եւ Յոյն երեսփոխանները իր մօտ եւ ցաւ յայտնած՝ իր կուսակցութենէն այդ երեսփոխանին ելոյթին առթիւ : «Կառավարութիւնը մեծ համակրանք ունի փոքրամասնութեանց հանդէպ» : Յետոյ խնդրած է որ իր խօսքերը թերթերու միջոցաւ հաղորդուին հանրութեան :

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

★

ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի չորս մարզպաններու ժողովին առաջին նիստէն ետք հրապարակուեցաւ զեկոյց մը, որ կը յայտնէ թէ Աւստրիոյ խնդրին լուծումը նպաստաւոր ճամբու մը մէջ դրուած է : Աւստրիոյ Արտաքին նախարարը Ֆիկլ, որ մասնակցած էր նիստին, լաւատես էր երբ ժողովարանը ձգեց : Գոհունակութեամբ յայտնեց թէ դրական աշխատանք մը տարած են, եւ երբ թղթակից մը հարցուց թէ ի՞նչ կը մտածէ վերջնական յաջողութեան մը մասին, «մեծ են հաւանականութիւնները» պատասխանեց :

Թէեւ բանակցութիւնները կը տարուին բոլորովին գաղտնի, սակայն իրազեկներու կարծիքով համաձայնութիւն գոյացած է օրակարգին, ինչպէս նաեւ դաշնագրին նախաբանին եւ առաջին 15 յօդուածներուն շուրջ : Նախաբանէն ջնջուած է նախադասութիւն մը՝ Աւստրիոյ վերջին պատերազմին ընթացքին ունեցած պատասխանատուութեանց մասին :

× Ժողով պիտի գումարուի ամէն օր, եւ նիստերուն պիտի նախագահեն չորս մարզպանները, հերթով :

× Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով Վիէննայի նախապատրաստական ժողովը կրնայ վերջանալ մէկ շաբաթէն, եւ արտաքին նախարարներու հանդիպումը Վիէննայի մէջ կը նախատեսուի Մայիսի կիսուն, Ատլանտեան Ուխտի մասին Փարիզի ժողովէն ետք : Ինչպէս գիտէք այս վերջին հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ 8էն 11 Մայիս, Երեք Մեծերու արտաքին նախարարներու մասնակցութեամբ :

«ԼԻԲԱՆԱՆ ԻՍԿԱՊԷՍ ՄԵԾ ԵՐԿԻՐ ՄԸՆ Է ՔԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ՆՄԱՆ «ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ» ՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՏԵՂ»

Կը յայտարարէ նախագահ Շամուն

Երկուշաբթի Ապրիլ 25ին, Լիբանահայոց Առաջնորդ Խորէն եպիսկ., ընկերակցութեամբ երեսփոխան Տ. Թոսպաթի եւ Քաղ. Ժողովի ատենապետ Ռ. Մավիսագալեանի, բարի գալուստի այցելութեան գացած էր նախագահ Քամիլ Շամունի : Այս առթիւ հանրապետութեան նախագահը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ եւ յայտարարեց. — «Այցելութիւններուս ընթացքին ամէն տեղ Հայերը ջերմ ընդունելութիւն վերապահած էին ինծի, բայց կը խոստովանիմ որ մեծագոյն անակնկալը ըրին Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը, Ս. Ղազարի մէջ : Արցունքոտ աչքերով է որ լսեցի դեռատի հայորդիներուն լիբանանեան ազգ. քայլերգը : Չկրցայ մտքէս հեռացնել այն հաստատումը որ Լիբանան իսկապէս մեծ երկիր մըն է քանի Հայոց նման դեսպաններ ունի ամէն տեղ» :

Յաջորդ առաւօտ նախագահ Շամուն ընդունեց տեղապահ Խադ. սրբազանը : Կ'ընկերակցէին առաջն. Խորէն եպիսկ., երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթ, Տքթ. Ե. Ճիտէճեան, Գ. Մ. Ալիքեան եւ Յ. Թէքճանեան :

Այս առթիւ Տեղապահ Սրբազանը նախագահին ներկայացուց յուշագիր մը՝ կաթողիկոսարանի կողմէ Օտարաւին արձանագրուած հողաշերտին շուրջ : Նախագահը խոստացաւ հարցը քննել եւ նպաստաւոր լուծում մը գտնել առանց օրէնքը անտեսելու :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանը, որ Զատիկի արձակուրդներուն եւ Նահանգային ընտրութիւններուն պատճառով, մօտ ամիսէ մը ի վեր դադրեցուցած էր իր աշխատանքները, վերսկսաւ իր նիստերուն երէկ, երեքշաբթի :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ ԵՒ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

*

ՊԵՐԼԻՆ.—Աշխարհ կը ձգտի խաղաղութիւն ապահովել միջազգային իրաւունքի հիմքով։ Անիրաւուած ժողովուրդները գոհացնելը եւ անոնց կենցաղին օրըստօրէ բարելաւում շնորհելը այլեւս ընդունուած ճշմարտութիւն մըն է։ Բառնալով անարդարութիւնները, պիտի պայծառանայ քաղաքական եւ ընկերային մթնոլորտը։ Այս մասին արեւելեան թէ արեւմտեան կիսագունդի տիրակալները համաձայն են։ Ուրիշ խօսքով ամերիկեան եւ սովետական ջանքերը ակներեւ են, երբ մանաւանդ նկատի ունենանք չինական, հնդկական եւ բոլոր գաղթային ժողովուրդներու ազատագրութեան խնդիրները։ Անգլիա գաղթավայրերու աստիճանական ազատագրման համակերպած է։ Աշխատ. կուսակցութեան առաջնորդ Էթլի բացէ ի բաց կը պաշտպանէ «խաղաղ համակեցութեան» տեսակէտը։ (Այս նիւթին շուրջ լսեցինք իր հիմնական ուսումնասիրութիւնը երկար բանախօսութեան մը ընթացքին, Պերլինի համալսարանին մէջ)։ Փաստ է նաեւ ազատագրութիւնը արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի։ Վերջինը կը զօրանայ յատկապէս այն հատուցումներով, զոր կը ստանայ Գերմանիայէն՝ շուրջ երեքուկէս միլիառ մարքի գումարով մը։

Հատուցումի այս պարտաւորութեան մէջ մեծ դեր կը կատարէ երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին տեղի ունեցած ցեղասպանութեան զղջումը։ Գերման քաղաքագէտները խղճահարութեամբ կը խոստովանին իրենց նախորդ կառավարութեան տմարդի արարքները եւ պատասխանատուութիւն ցոյց կուտան հատուցանելու անհատ Հրեաներու — ինչ հպատակութեան ալ որ պատկանին — եւ Իսրայէլի պետութեան վնասները։

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ մեծամասնութիւնը կը ձգտի վաւերացնել ցեղասպանութեան դէմ առաջարկուած միջոցները, որպէսզի չկրկնուին այն վայրենութիւնները, որոնց զոհ գացին Հայերը 1915 – 1918ի պատերազմին եւ Լեհերն ու Հրեաները 1939 - 1945ի աշխարհամարտին։ Չեն կրնար մոռցուիլ նաեւ արաբ, չեխ, եուկոսլաւ, ռուս, իտալացի եւ Ֆրանսացի զոհերը։ Ասոնց ամէնքին արդարութեան կանչերը մարդկութեան խիղճը միշտ պիտի տանջեն, քանի որ կարելի էր ատենին արժանաւոր պատիժը տնօրինել առաջին ցեղասպաններուն եւ այն ատեն դժուար թէ յաջորդները համարձակութիւն առնէին վայրենի արարքներու։

Մեր ձեռքին տակ ունինք Նիւրնպէրկի դատավարութեան չորրորդ օրուան ամբաստանագիրը, ուր ի մէջ այլոց կարդացուած է Հիթլէրի 22 Օգոստոս 1939ին, այսինքն պատերազմէն մէկ շաբաթ առաջ, կարդացած ճառը՝ իր բարձրաստիճան զօրավարներուն առջեւ։ Միջազգային դատարանին մէջ պաշտօնապէս հաստատուած այդ ճառով Հիթլէր կը յայտարարէր.

— «Մեր ուժը մեր արագութեան եւ անողոքութեան մէջ կը կայանայ։ Ճենկիզ Խան միլիոնաւոր կիներ եւ մանուկներ սպաննել տուաւ իր կամքով եւ ուրախ սրտով։ Պատմութիւնը իր անձին մէջ կը տեսնէ մեծ կայսրութեան մը հիմնադիրը։ Զիս չի խռովեր թէ ինչ կը խորհի իմ մասին արեւմտեան Եւրոպայի միջքաղաքակրթութիւնը։ Ես հրամայեցի եւ գնդակահարել պիտի տամ ոեւէ մէկը, որ քննադատութեան մէկ հատիկ բառ մը իսկ պիտի ըսէ։ Թէ այս պատերազմին նպատակը որոշ սահմանային գիծեր հասնիլ չէ, այլ հակառակորդին ֆիզիքական բնաջնջումը (հասկնալի պէտք է ըլլայ), ատոր համար առայժմ իմ «պաշտպանապահակաշարք – գանկագլխաւորներուս» բանակները միայն դէպի Արեւելք զրկեցի եւ հրաման բրի մեռցնել առանց մեղքնալու բոլոր այրերը, կիները եւ մանուկները որոնք լեհական ցեղին կը պատկանին կամ լեհերէն կը խօսին։ Միայն այս կերպ կրնանք շահիլ մեզի պէտք եղած կենսաշխարհը։ Այսօր ո՞վ կը յիշէ այլեւս Հայոց բնաջնջումը»։ (Տարմշթաթէր էքօ, 28-11-45)։

Վերջին նախադասութիւնը կ'ապացուցանէ ամէն բան։ Եւ հայկական տառապանքի, Մեծ Եղեռնի քառասնամեակը կը ստիպէ մեզ ամուր կառչիլ միջազգային իրաւունքի նորանոր նուաճումներուն։ Թուրքիա միջազգային համանուագին ականաւոր դերակատարներէն մէկը դարձած է։ Կ'օգտուի յետամնաց, անմշակ երկիրներու զարգացման նպաստէն, կը ձգտի ինքզինք ցոյց տալ իբրեւ իսկապէս ժողովրդավար երկիր մը։ Առաջիններէն է ցեղասպանութեան դէմ քուէարկողներուն։ Բայց ո՞ւր կը մնայ գործնականը, ո՞ւր կը մնայ հայ ժողովուրդին հողային, մարդկային, անհատական վնասներու հատուցումը, մինչեւ ե՞րբ այս ջայլամի քաղաքականութիւնը։

Եթէ աշխարհի խաղաղութիւնը տեւականութեան կը ձգտի, պէտք է որ արդարութիւնը հիմք ունենայ։ Հետեւաբար նոյն չափերով որ կը ջանան գոհացնել՝ զրկուած, անիրաւուած եւ կողոպտուած ժողովուրդները, նաեւ Հրեաները, պէտք է հատուցում ընեն Հայերուն ալ։

Թերթերու յօդուածներով չէ որ պիտի ձեւաւորուին քաղաքական եւ ընկերային դատեր։ Կ'արժէր սակայն քառասնամեակի առթիւ չբաւականանալ միայն սգահանդէսներով, կազմել համահայկական ժողովներ եւ լծել մեր մտաւորականութիւնը, լուրջ հրատարակութեան մը՝ բազմալեզու։ Նաեւ ձայն բարձրացնել ՄԱԿի մօտ։

Թող Թրքական տեսակէտը առարկէ թէ այն ատենի մարդիկը, դաւաններու անապահովութիւնը, պատճառ եղած են այդ յանցանքին, բայց ներկայ կառավարութիւնը պէտք է հետեւի Գերմանիոյ օրինակին։ Պէտք է արդարութեան տուրքը տայ։ Այդ երկիրը որ Հայերունն է պէտք է Հայերուն յանձնել, կալուածները պէտք է վերադարձնել կամ հատուցանել։ Այն ատեն միայն կ'իրականանայ «խաղաղ համակեցութիւնը»։ Անցան ուրիշին վրայ տիրապետելու ժամանակները։ Հիւլէական ուժի այս դարուն, ոչ չախմախլուն, ոչ եաթաղանը դեր կրնան խաղալ։ Մօտալուտ է աշխարհի փճացումը, եթէ իսկապէս չխաղաղի։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

*

ԽՄԲ.— Փէճա Նօս ֆրանսական պարբերաթերթի մը մէջ կ'ուսումնասիրէ «լրտեսութեան» ծալքերը, իբրեւ ամէնէն վտանգաւոր երեւոյթներէն ու զէնքերէն մէկը։ Կ'ամփոփենք գլխաւոր մասերը։

1954 Հոկտեմբերին Մոսկուայի ձայնասփիւռը հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ իրենց հողը արշաւած են հարիւր հազար լրտեսներ եւ խափանարարներ, անոնք ծախուած են Ամերիկայի, եւ կ'աշխատին Խ. Միութեան մէջ։ Խ. Միութեան քաղաքացիներ, արթո՛ւն։

Իսկ Ամերիկացիները կը պատասխանէին թէ իրենք կը հաշուեն 250.000էն 400 հազար այր թէ կին լրտեսական ցանցին մէջ։

Ամիս չանցնիր որ երկաթեայ վարագոյրէն դէպի Արեւմուտք թափանցումի մասին հրապարակային յայտնութիւն մը չըլլայ, թէ լրտեսուած են։ Եւ փոխադարձաբար։

Ամէնէն վերջինը եւ զգայացունցը Արեւելքէն - Արեւմուտք, հարիւրապետ Ժօզէֆ Սուինթլըրի պարագան է, անդամ լեհ քաղաքական ոստիկանութեան, որ խօսեցաւ Ուաշինկթընի լրագրողներուն՝ պատասխանատու անձերու մեծ առեւանգման մասին. մասնաւորաբար ամերիկեան Ֆիլտ ընտանիքի չորս անդամներուն — Նիքոլա Խոլքով որ Պոնի մէջ կ'ըսէր թէ խոյս տուած է Ռուսիայէն, չգործադրելու համար իրեն յանձնարարուած մահափորձը, ընդդէմ Եուրի Ռասթորով, վարիչը Ճափոնի ռուս լրտեսութեան եւայլն։

Իսկ Արեւմուտքէն Արեւելք, Գերմանիոյ արեւմտեան տեղեկատու սպասարկութեան վարիչը Օթթօ Ճօն, եւ քրիստոնեայ ընկերվարական պատուիրակ Շմիթ Ուիթմաւք, Արեւելեան Պերլին կը մտնեն եւ կը դատապարտեն Պոնի կառավարութիւնը թէ գերին է Մ. Նահանգներուն։

Ռուսերը կը սպաննեն ի մէջ այլոց Ժօզէֆ Քրիւթիֆը եւ Վասիլ Օքրիմովիչը, լրտեսներ որոնք Ամերիկացիները օդանաւով վար իջեցուցած էին Ուքրանիոյ մէջ։

Չինացիները հրատարակեցին լրտեսութեան վերաբերեալ ապրանքներ զորս գտած էին իրենց երկիրը ինկած ամերիկեան օդանաւի մը մէջ։

Երկու տեսակ հրապարակում գոյութիւն ունի,— առաջին, որոշ թիւով մտաւորականներ, որոնք համակրութիւն ունին ռուսական վարչաձեւին, ներս կը թափանցեն եւ ի վերջոյ պատերազմական գաղտնիքներ կը հաղորդեն, ինչպէս Ալժէ Հիս որ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութիւնը կը վարէր, մասնաւորաբար Եալթայի մէջ եւ Հէրրի Հուարթ, որ տեսակ մը ելեւմտական նախարար էր եւայլն։ Երկրորդ, լրտեսներ կային գիտական աշխատանոցներու մէջ, ուր Միացեալ Նահանգները կը դարբնէին հիւլէական զէնքերը 1945ին, Խաղաղականի մէջ յաղթութեան ատեն, ինչպէս եւ արեւմտեան աշխարհի աշխատանոցներուն մէջ։

Գիտութեան յառաջդիմութիւնը՝ փոքր խմբակ մը մարդոց տրամադրութեան տակ դրաւ նիւթական փճացումի այնպիսի ահաւոր զէնքեր — այսինքն քաղաքական տիրապետութեան այնպիսի ահեղ գործիքներ — որոնց շինութեան գաղտնիքները մահու կենաց, ազատութեան եւ գերութեան խնդիր դարձան։

1945ին մէկ հատիկ ռումբ, մէկ հարուածով կը գլխատէ Ճափոնը։ Աշխարհ ապշած է. Որով հիւլէական ռումբի սպառնալիք մը թոյլ կուտայ Մ. Նահանգներուն զսպելու հաշտութեան պայմանները։ Ռուզվէլթ կը հակառակի։ Ան կ'ընդունի տեսակ մը բաժանումը երկրագունդին երկու ազդեցութեան շրջանի մէջ, ամերիկեան եւ ռուսական։

Վարանումներէ եւ յապաղումներէ ետք, Մ. Նահանգները կը շարունակեն իրենց հիւլէական փորձերը։ Ռուսիա կը հաստատուի իբրեւ տէր տիրական Եւրոպայի սրտին վրայ, Փրակայի մէջ, կը հաստատէ Չինաստանը, կը թափանցէ Ասիոյ մէջ եւ կը փորձէ հիւլէական ռումբ ունենալ։

Մ. Նահանգները վերստանալով գերակայութիւնը, 1952ի Դեկտեմբերին կը պայթեցնեն ջրածին ռումբը, որ քանի քիլոմեթր տարածութեան վրայ կը քանդէ ամէն բան։ 1953 Օգոստոսին Խ. Միութիւնն ալ կ'ունենայ այդ զէնքը։

Հիւլէական գաղտնիքները շատ նեղ շրջանակի մէջ կեդրոնացած են, քանի մը տասնեակ հեկտարի, փորձադաշտի մէջ, քանի մը քառ. մեթր գիտական աշխատանոցին մէջ եւ քանի մը սանթիմեթր քանի մը գիտունի ուղեղին մէջ։ Ամէնէն կատարեալ արագ թափանցումի միջոցը, գիտունները ձեռք ձգելն է, խորամանկութեամբ եւ ուժի միջոցով։

Անգլիացիները իրենց ամէնէն գաղտնի հիւլէական աշխատանոցին մէջ կ'ընդունին իտալացի գիտունը Պռունօ Փօնթեքօրվան որ օրինակ է խղճի եւ գիտու-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Այդ բոլորի պատրաստութիւնները տեսած էր Սամսոնը իր ձեռքով։

Խումբը ճանապարհ դնելը հեշտ էր։ Դժուարը պահելն էր խաղաղ ժամանակը։ Երբ այդ «գիժ եւ խելագար տղեկները» կը դառնային արեան դաշտից, կը գտնուէին նրանց մէջ այնպիսիներ, որոնք կարգապահ չէին, կ'ըմբոստանային իրենց առաջնորդի դէմ։ Այդպիսիներին էլ ճանապարհ կը դնէր Սամսոնը։

Սամսոնից առաջ, Սալմաստի մէջ եղել էին ուրիշ ընկերներ եւս, բայց նրանք, երկար չդիմանալով, հեռացել էին։ Սամսոնը իր ուժեղ կամքով յաջողած էր միշտ զսպել ամէնէն կատաղի անկարգապահներին իսկ։

Գողթանի այդ ազնիւ եւ մաքուր զաւակը գիտէր զսպելու ձեւը եւ ուր որ կ'երթար, իրեն հետ կը տանէր խաղաղութիւն եւ համերաշխութիւն։ Հակառակորդ կուսակցութիւնների հետ նա կը վարուէր մեղմ եւ անուշ լեզուով։ Բայց վայ նրան, որ չէր հասկնար այդ քաղցր լեզուէն։ «Որ ոչ լուիցէ ունկամբ, լուիցէ թիկամբ»։

Սամսոնը յեղափոխական գործի հետ զուգընթացաբար կը տանէր նաեւ մշակութային աշխատանք։ Նա քիչ ժամանակի մէջ պատել էր Սալմաստի գիւղերը մի ամբողջ դպրոցական ցանցով։ Կառուցել էր իւրաքանչիւր մեծ գիւղի մէջ սրահներ, ուր թատերական ներկայացումներ կը տրուէին։ Ինք էլ կը սիրէր դերակատար լինել։

Սամսոնը մեզ հրաւիրեց Ղալասարի Դաշնակցութեան տունը, ուր մի Հայուհի գրաւոր մի ճառ կարդաց, ձօնուած Անդրանիկին եւ ընկերներին։ Այդ Հայուհին կինն էր պոլսեցի ատամնաբոյժ Հայկ Քիպրիթճեանի, որ մեր մէջն էր։ Շնորհալի այդ տիկնոջ ճառը այնքան յուզիչ էր, որ շատերը արտասուեցին։

Գնացինք մեզ համար պատրաստուած սենեակները։ Սամսոն կրկին մեզ մօտ եկաւ, ճանաչեց Մոկացի Գրիգորին եւ ողջագուրուեց նրա հետ։

Սամսոնը պատմեց մեզ Խանասորի արշաւանքից վերադարձող գինուորների հանդէպ ժողովուրդի ցոյց տուած վերաբերմունքի մասին։

Նա ասաց. «Լաւ տղաներ էին, աներկիւղ վազում էին դէպի մահը։ Կռուելու ընդունակ էին։ Բայց ոմանք անընդունակ էին խաղաղ ապրելու»։ Եւ աւելցուց. նոյն իսկ վերին մարմինը մի քանիսին մահով պատժել էր»։

Սամսոն վերին ատեանի ճկուն էր։ Նա գիտէր, որ Վասպուրականի ընկերները զինաթափ պիտի գային հետզհետէ Սալմաստ։ Նա նոյնիսկ կը հասկացնէր մեր ընկերներին, որ եթէ գայթակղեցուցիչ ճանապարհի վրայ գտնուէին՝ նրա աններող ձեռքը կարող պիտի լինէր սանձահարել բոլորը։ Սամսոնը խիստ կարգապահութեան հաւատացող զինուոր էր եւ այդպէս էլ կը պահանջէր բոլորից։

Նա մեզ պահեց ամբողջ մի ամիս։ Բաւական կազդուրուեցինք։ Մեր վրայից հանեցինք ֆետայական հագուստները, մտանք «քաղաքային» կեանքի մէջ։

Ղալասարի մօտից կ'անցնէր Զօլա գետը, որ կը թափէր Ուրմիոյ լիճը։ Րաֆֆի խօսած է Զօլա գետի մասին։ Մենք տեսանք որ ջուր իսկ չկար։ Բայց Սամսոնը ասաց. «Այդ գետը գարնան այնպէս կը վարարի, որ ամենազօրաւոր ձին կը դժուարանայ նրա միջից անցնիլ»։

Կ'ուզենք տեսնել նաեւ «Որսորդ Աւոյի տնակը», որ Դերիկի վանքին մօտն էր։ Բաւական հեռու եւ վտանգաւոր տեսանք եւ Սամսոնը արգիլեց մեզ հոն գնալ։

Իրեն ասինք. «Գոնէ մեզ իրաւունք տուր տեսնելու պատմական Մինարէթը, ուր հերոս Ալայնն ու Կարօն ապրել էին, ուր Ֆարհատը Զօլայի յորձանքների մէջ էր ընկել եւ ազատուել Կարօյի ձեռքով»։

Նա ասաց. «Գնացէք, բայց յուսախաբ պիտի լինիք։ Այդ Մինարէթը եղել էր հերոսների ապաստանարանը, բայց այժմ պիտի տեսնէք միայն մի կոթողի կմախքը։ Ուրիշ ոչինչ»։

Վերջապէս, Մուրատ, Աւօ, Կայծակ, Սմբատ, Մոկացի Գրիգոր, բոլորս միասին այցելեցինք այդ հինաւուրց Մինարէթը։

Մէկ ամիս Սալմաստ մնալէ յետոյ, որոշուեցաւ որ անցնէինք Ռուսաստան։ Վտանգաւոր էր բոլորս միասին անցնիլ։ Անդրանիկը սկսած էր ջղայնանալ եւ կ'ուզէր գնալ օր առաջ։

Սամսոնը որոշեց, որ Անդրանիկը երթայ Թաւրիզ Երեւանցի Միսաքի հետ՝ միասին։ Անկից պիտի անցնէր Ղազվին եւ անկից էլ Բագու։

Նրան ճանապարհ դրինք։ Միայն խոստում առինք, որ մեզ չմոռանայ, ինչպէս եւ չմոռանայ Զուլումի աշխարհի մէջ մեր թողած ընկերներին։

Կարգը եկաւ չորս անբաժան ընկերներիս։ Եթէ հնար չէր, որ բոլոր ընկերներով ճամբորդէինք, գոնէ չորսս միասին երթայինք։

Սամսոնը ասաց, որ երկու ընկերից աւելի ճանապարհ պիտի չգնէք մի օրուայ մէջ։ Ուստի ես եւ Աւօն միասին պարսկական անցագիրներով՝ մեկնեցինք Ջուլֆա։

Երեք օր սպասեցինք հին Ջուլֆայի մէջ։ Վերջապէս, եկան Առաքելն ու Մուրատն էլ, եւ մենք միասին կառքով գնացինք Երեւան, ապա անցանք Թիֆլիս։

(Վերջ) ՍԵՊՈՒՀ

թեան ։ Սակայն երբ ան Ռուսիա կ'անցնի, միասին կը տանի Մեծն Բրիտանիոյ հիւլէական բոլոր գաղտնիքները ։ Այսպիսի դաւաճանութիւն մը հաւասար պիտի ըլլար պատերազմի դաշտի մեծ պարտութեան մը, անցեալին մէջ ։

Երբ 1952ին գերման գիտնական մը Ռուսիայէն փախաւ եւ ըսաւ Ամերիկացիներուն թէ «Ռուսիոյ մէջ կը պատրաստէի փոքր ֆիլմեր, որոնք պատրաստուած էին ձեր երկրին Ֆորթ Մոնմաութի մէջ»։ Գաղտպանողական յաղթութեան համար մէջ բան մը։ Եւ շնորհիւ այս ազդարարութեան Ֆորթ Մանմաութ կը մաքրուի իր լրտեսներէն 1953ին։

Նկատելով որ շատ քիչ դրամամոլներ կան գիտուններուն մէջ, գաղափարաբանութեամբ պէտք է մօտենալ անոնց, նախ պէտք է հաւատափոխել եւ կապել քաղաքական հանգամանքի մը, եւ շահիլ զանոնք գաղափարով ։

Ամերիկացիները կ'ըսեն թէ Կրուզօի տեղեկագիրը, որ հրատարակուեցաւ 1945ին, իր մէջ կը պարունակէր 90 առ հարիւր անհրաժեշտ տուեալները, շինելու հիւլէական ռումբը եւ հետեւաբար անգիտակցօրէն բանակ մը լրտեսի գործը կը կատարէր։ Անոնք կը մեղադրեն իրենց ամէնէն նշանաւոր գիտունը Ռոպըրթ Օփըն-հայմը, որ հիւլէական բանակալ մը եղաւ հինգ վեց տարի, երբ կամ գաղափարաբանութեամբ կամ տկարութեամբ յապաղեց ջրածինի ռումբի ուսումնասիրութիւնը, եւ պատճառ եղաւ որ Ռուսերը ամէնէն առաջ շինեն այդ զէնքը։

Հակա-լրտեսութիւնը արքան է Ի. դարու երկրորդ կիսուն եւ երբեք լրտեսութեան ազդեցութիւնը եւ կարեւորութիւնը այնքան մեծ եղած չէ աշխարհի մէջ որքան ներկայիս ։

Քանի տարիէ ի վեր գիտունները գաղտնօրէն կ'ուսումնասիրեն քանդումի նոր միջոցներ, որոնք աւելի զօրաւոր ըլլան քան հիւլէական ռումբը։ Ատիկա կենսաբանական զէնքն է ։ Միքրոպաթողը որ հիմնապէս կը բնաջնջէ, ինչպէս կենդանական նոյնպէս մարդկային ցեղը կը բաւէ քանի մը սրուակ տանիլ որեւէ [illegible] եւ համաճարակը կը տարածուի, եւ կամ [illegible] մէջ, ինչպէս գետնախնձորին.

Այս նոր տեսակի պատերազմը կը բարդացնէ լրտեսական եւ հակալրտեսական աշխատանքը։

Կենսաբանական պատերազմը պատրաստելու համար, պէտք չկայ ընդարձակ հանքերու, հում նիւթի համար մեծ ճարտարարուեստի հաստատութեանց, մեծ օդանաւերով ռումբեր փոխադրելու ։ «Վեցերորդ սիւն» կոչուածը կենսաբանական հակա-լրտեսութիւնն է ։ Կենսաբանական զէնքը պիտի ծանրացնէ եւ փութացնէ յեղափոխութիւնը զոր հիւլէական զէնքը յառաջ բերաւ լրտեսութեան մէջ ։

Լրտեսութեան առաջին զէնքերէն մէկը կը համարուի նաեւ քաղաքական քարոզութիւնը որու նպատակն է դարձնել կա-

բեւեռ «մարդոց գլուխը»։

Լրտեսութիւնը հետզհետէ անկարելի արհեստ մը պիտի դառնայ։ Պիտի պղտորինայ «տեղեկատուութեան շուկան» եւ նիհարնայ «դաւաճաններու քսակը» ։

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐԻ ՄԸ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

*

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, (Յատուկ) — Ջութակահար Ֆրից Քրայզլերի 80ամեակի յոբելեանը տօնուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, մարտ ամսուան ընթացքին ։

Առաջին անգամ լսեցի զինք 1928ին Փարիզի Օփերային մէջ։ Ամէնքն ալ հիացած էին։ Մասնաւորաբար ջութակահարները ։ Հիանալի կը նուագէ Մոցարթի «Ռոնդօ»յին երկրորդ դաշնաւորութեան մէջ արագ եւ մէկ աղեղով 24 նօթերը, որոնք շատ դժուար են ։ Ուրիշ ոչ ոքէ լսած եմ այդքան վարպետութիւն։ Պախի «Շաքոն»ը երբ կը նուագէր «Սալ Փլէյէլի» մէջ 1930ին, բոլորն ալ կ'ըսէին թէ չէին գիտեր թէ «Շաքոն»ը այդքան դիւրին էր։ Ան նուագեց անսխալ եւ առանց աղեղի վրիպումներու ։

Օր մը Մ. Նահանգներուն մէջ մտածելով թէ «Շաքոն»ը դժուար է ագարակապաններուն համար, ուրիշ կտոր մը կը նուագէ։ Ցանկարծ գիշերը իր պանդոկէն ներս կը մտնէ զինուած քաու պոյ մը (հորթարած), պզտիկ աղջկան մը ձեռքը բռնած։ Կը բողոքէր թէ խարդախութիւն ըրած է եւ չէ նուագած «Շաքոն»ը, եւ կը ստիպէ որ նուագէ այդ կտորը քանի որ դրամ վճարած է ...

Քրայզլէր չորս-հինգ տարիէ քաշուած է բեմէն, եւ հեռուէն կը հետեւի երաժշտութեան ։

Քրայզլէր բժշկութիւն ուսանած է եւ Այնշթայնի թուաբանական տեսութիւնները կը հասկնայ եւ կը լուծէ ։ Կը խօսի բազմաթիւ լեզուներ։ Երաժշտութեան մէջ, իր նախասիրութիւնը կ'երթայ ջութակին, որուն մէջ առաջնակարգ վարպետ մըն է։ Նուագը պարզ է, հնչականութիւնը գեղեցիկ, աղեղը դիւրին եւ ճկուն ։ Իր գործերը ճանչցուած են իբրեւ «դաշնաւորում Քրայզլէրէ» ։

Ան իր վերջին գործօն տարիներուն չէ հետաքրքրուած դժուարին կտորներով ։ Նախընտրած է պարզ կտորներ ։

Գրեթէ ոչ մէկ ջութակահար Քրայզլէրի ճաշակին ու քաղցրութիւնը չէ դրած իր նուագին մէջ։ Թերեւս այս է գաղտնիքը, որով դարձաւ մեծ դէմք ։

ԺՈՐԺ ՍԻՆԱՆԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ, մանկական անդամալուծութենէ բռնուած մանուկներու թիւը բարձրացաւ 36ի։ Ամէնքն ալ պատուաստուած էին։ Քանի մը նահանգներ, արգելեցին պատուաստը ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆ.— Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեայ տարեդարձը տօնուեցաւ բացառիկ հանդիսաւորութեամբ մը Զ. Թաղապետարանին մէջ, ի ներկայութեան երկսեռ բազմութեան մը որուն մէջ աչքի կը զարնէին նորահաս սերունդի ներկայացուցիչները։ Ժամը 3.30ին խոր լռութեան մը մէջ վարագոյրը բացուեցաւ։ Բեմին ճակատը արձանագրուած էր.— «Յարգանք Ապրիլեան Նահատակներուն»։ Իսկ խորը, պաստառի մը վրայ գեղեցկօրէն գծուած էր Արարատը, «Փառք վերածնող Հայաստանի» վերտառութեամբ ։ Եւ բոցերու մէջ խաչեր եւ տառապանքի խորհրդանշան մը, ուր բոկոտն աղջնակ մը ծունկի եկած կը մրմնջէր. «Հանգիստ մեր բիւրաւոր նահատակներուն» ։

Այդ խորհրդաւոր պահուն նուագախումբը հնչեցուց Ֆրանս. քայլերգը եւ Շոփէնի մահերգը. Յետոյ Ազգ. Միութեան ատենապետ՝ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան ընդհանուր ակնարկ մը նետելով 1895ի ջարդերէն մինչեւ 1915ի բնաջնջումը, եզրակացուց.— « Սիրելի զաւակներ, դուք մեր վաղուան յոյսերուն եւ իղձերուն երաշխիքը, վառ պահեցէք հայկական ոգին ձեր մէջ»։

Օրուան խօսնակը Պ. Վարժապետեան, բեմ հրաւիրեց եկեղեցւոյ նորակազմ երգչախումբը, որ Աբրահամեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Տէր կեցո դու զՀայս»։ Հիւս. Ամերիկայի կաթողիկէ համայնքին ներկայացուցիչը, Հ. Թէքէեան բեմ հրաւիրուելով Ֆրանսերէն կուռ բանախօսութեամբ մը պարզեց Ապրիլեան Արհաւիրքը եւ անոր յաջորդող դժոխային տարիները։ « Սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր, մենք հոս լալու եկած չենք, այլ դաս մը առնելու։ Փոխանցենք մեր զոհերուն պատգամը, նոր սերունդին։ Անոնք մեռան որպէսզի մենք ազատ ապրինք, ազատ մտածենք եւ ազատ աղօթենք ։ Աշխատինք վառ պահել ազգային զգացումները մեր մէջ։ Թուրքը ուզեց Հայաստան մը առանց Հայու, բայց մենք կ'ըսենք Հայաստանը՝ Հայերով, այդ կրնանք ձեռք ձգել պայքարելով, վառ պահելով ազատութեան եւ հայրենիքի գաղափարները »։ Պ. Մ. Բարսեղեան խոր յուզումով արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»։

Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ յաւուր պատշաճի ուղերձ մը կարդաց Պ. Ստեփան Մանճրիկեան, շեշտելով.— Մենք երիտասարդներս, երբեք պիտի չմոռնանք Ապրիլեան Արհաւիրքը եւ Թալէաթ-Էնվէրներու ոճիրները »։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ Սարգիս Տէրմանեան նոյնպէս կարդաց ուղերձ մը, շեշտելով միութեան եւ հայութեան անհրաժեշտութիւնը։ «Միայն Հայ մնալով եւ Հայ ապրելով է որ կրնանք հասնիլ մեր իտէալներուն»։

Յետոյ խօսք առաւ Հայ բողոքական Համայնքի ներկայացուցիչ պատուելի Սահակեանի, որ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց — «Յարգանք մեր բիւրաւոր նահատակներուն, պահենք մեր ընտանեկան սրբութիւնները եւ աւանդութիւնները։ Ամէն օր կը հանդիպինք հայ մայրերու եւ մամիկներու, որոնք կ'ողբան։ Մեր զաւակները եւ թոռնիկները օտարութեան ճամբան են բռնած եւ չեն հասկնար թէ ինչ օրեր ապրեցանք մենք, անապատներուն մէջ »։

Հայ. Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց Օր. Քիւչիւքեան, յուզելով ներկաները։ Նմանապէս Ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց հայ կաթողիկէ Երիտասարդաց միութեան կողմէ Օր. Քըլընեան ։

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, «Նոր Սերունդը» մասնակցութեամբ Օր. Խաչատուրեանի եւ Ա. Տօնապետեանի ներկայացուց կենդանի պատկեր մը, Մայր Հայաստանը նստած աւերակներու մէջ, եւ անհամար խաչեր չորս կողմը ։ Օրիորդը երգեց «Իմ սիրելի զաւակունքը», իսկ Տօնապետեան ողբացեալ Զօպանեանի «Մայր Հայաստանը» յստակ առոգանութեամբ ։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Շաւարշ Նարդունի, որ իբրեւ ականատես պատմեց թէ ինչպէս սպանդանոցի ճամբաներուն վրայ այժմ կը բարձրանան եկեղեցիներ եւ դպրոցներ, դարձ տալով ազգային մշակոյթին։ Այս ժողովուրդը յուսահատիլ չի գիտեր, Թուրքը մարդ ջարդելու արհեստը ունի, իսկ ազնուական հայ ժողովուրդը շինելու եւ վերաշինելու ձիրքը ։ Կը հիանամ այս ժողովուրդին վրայ եւ անձնապէս կը պաշտեմ զայն »։

Երգչախումբի «Սեւ Ծովեր » խմբերգէն ետք խօսք առաւ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան ։ «Այսօր կրկին հաւաքուած ենք այս մեծ սրահին մէջ, սգալու համար մեր մէկ միլիոնէն աւելի սիրելիներու ողջակէզը, ոգեկոչելու անոնց անթառամ յիշատակը։ Կ'ապրին այն ժողովուրդները, որոնք հաւատք ունին իրենց ապագային համար։ Առանց Գողգոթայի, Յարութիւն չկայ։ Քալենք անոնց գծած ճամբէն։ Մեծագոյն յարգանքը եւ մեծագոյն յաղթանակը տարած կ'ըլլանք, երբ հաւատարիմ կը մնանք անոնց ուխտին, մեր բոլոր սրբութիւններուն ։ »

Երգչախումբին «Տէր ողորմեա»ով եւ « Մաղկիր ազատ » խմբերգով վերջացաւ այս իսկապէս օրինակելի սգատօնը ։

× Նոյն օրը, կիրակի առաւօտ, եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգիստի պաշտօն կատարուեցաւ եւ գեղեցիկ քարոզ մը տուաւ Սերովբէ Ծ. վարդապետ ։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հանրապետութեան նախկին նախագահը Վ. Օրիոլ, Մար. Թիթոյի կողքին ներկայ գտնուեցաւ զինուորական տողանցքի մը՝ որ տեղի ունեցաւ Պելկրատի մէջ ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ բացուեցաւ հիւլէական ցուցահանդէս մը, հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան մասին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Ա) Սըր Էօսթէյս Փետըր։ Այս մարդը Միլ Հաուզին սեփականատէրն էր, եւ իր ներկայութիւնը, «Քիլմօրտըն Քէսըլ»ի մէջ՝ կը թուէր պատահական ։

Բ) Պ. Փեկէթ, Ժանտաւոնիլ քարտուղարը, որուն խցիկ 17ի մասին ցոյց տըւած յամառութիւնը խիստ յատկանշական էր։

Յ. Գ.— Ստուգել թէ Գանի մէջ Սըր Էօսթէյսի ընկերակցա՞ծ էր ։

Գ) Վեր. Էտուըրտ Ջիչեսթըր։ Ասոր հանդէպ միակ առարկութիւնս այն էր, որ կ'ուզէր անպայման խցիկ 17ը գրաւել։ Թերեւս արդիւնք իր խառնուածքին։ Յամառութիւնը զարմանալի բան մը ըլլալու է։ Սակայն թերեւս գէշ չըլլար պզտիկ խօսակցութիւն մը ունենալ իր հետ։ Գըլխուս թաշկինակ մը կապելով՝ դարձեալ կամրջակին վրայ բարձրացայ, ծրագիրներով լեցուն։ Բախտս ժպտեցաւ. պատուելին ձողին յեցած՝ թէյ կը խմէր։ Ուղղակի իրեն մօտեցայ.

— Յուսամ ներողամիտ գտնուեցաք որ ես առի խցիկ 17ը, ըսի հաճոյալի ժպիտով մը ։

— Քրիստոնեայի մը համար ներելի չէ քէն պահել, պատասխանեց սառնօրէն ։ Սակայն հաշուապահը շատ որոշ կերպով ինծի խոստացած էր զայն։

— Հաշուապահները այնքան զբաղած մարդիկ են որ... յարեցի անորոշ կերպով։ Կարծեմ պէտք է որ մտնան երբեմն ։

Պ. Ջիչեսթըր չպատասխանեց։

— Առաջին անգա՞մն է Ափրիկէ կ'այցելէք, հարցուցի խօսակցութիւնը շարունակելու միտումով ։

— Դէպի Հարաւ. Ափրիկէ, այո։ Սակայն վերջին 2 տարիներուն աշխատեցայ Արեւելեան Ափրիկէի մարդակեր ցեղախումբերու միջեւ։

— Ինչ սարսռացուցիչ բան։ Շատ վըտանգալից խուսափումներ ունեցա՞ք։

— Խուսափումնե՞ր։

— Այսինքն, ըսել կ'ուզեմ, չփորձեցի՞ն ուտել ձեզ ։

— Նուիրական աղանդի մը հետեւորդները պէտք չէ այդպէս թեթեւ կերպով դատել, Օր. Պետինկֆելտ ։

— Չէի գիտեր թէ մարդակերութիւնը նուիրական աղանդ մըն է, պատասխանեցի խայթող շեշտով մը ։

Այս խօսքերուն վրայ՝ ուրիշ գաղափար մը ծագեցաւ մտքիս մէջ։ Եթէ Պ. Ջիչեսթըր իսկապէս վերջին երկու տարիները անցուցեր էր Ափրիկէի խորերը, ինչպէս կ'ըլլար ուրեմն, որ դէմքը արեւահար չէր եղած։ Իր դէմքը մանուկի մը դէմքին նման վարդագոյն էր եւ սպիտակ։ Վստահաբար կասկածելի բան մը կար այստեղ։ Իր ձեւերն ու ձայնն ալ այդ կը մատնէին։ Կեղծ եկեղեցական մը չէ՞ր արդեօք ։

Յիշեցի Լիթըլ Հէմփլիի մեր ժողովրդապետները։ Անոնցմէ ոմանք կը սիրէի, ոմանք չէի սիրեր, սակայն անոնցմէ ոչ մէկը Պ. Ջիչեսթըրին կը նմանէր ապահովաբար։ Անոնք մարդկային էին, սակայն սրբագործուած տեսակէն էր ։

Այս ամէնը կ'անցնէր մտքովս, երբ Սըր Էօսթէյս Փետըրի անցնիլը տեսայ։ Ճիշդ Պ. Ջիչեսթըրի մօտեցած ժամանակ վար գռեցաւ եւ գետնէն թուղթի կտոր մը վերցնելով իրեն երկարեց, ըսելով .

— Բան մը ձգեցիք ։

Եւ առանց կանգ առնելու, անցաւ քալեց ու շատ հաւանաբար չնշմարեց Պ. Ջիչեսթըրի այլայլումը ։ Ես նշմարեցի ։ Ձգածը ինչ որ ալ ըլլար, անոր գտնուիլը զինքը շատ խռովեցուց։ Իր դէմքը հիւանդի կանաչ գոյն մը առաւ եւ թուղթը ափին մէջ ճմռթկեց։ Կասկածներս հարիւր անգամ աւելի զօրացաւ ։

Աչքիս մէջ նայեցաւ, ուզեց յանկարծական բացատրութիւն մը տալ ։

— Ը՜... քարոզի սեւագրութիւնն է, ըսաւ կեղծ ժպիտով մը ։

— Իրա՞ւ, ըսի, քաղաքավարութեամբ ։ Քարոզի սեւագրութիւն, ինչպէս չէ ։

Ոչ։ Պ. Ջիչեսթըր... ոչ, ձեր այդ բառերը շատ տկար են ։

Ներողութիւն խնդրելով հեռացաւ ։ Օ՜, որքան, որքան պիտի փափաքէի որ թուղթը գետնէն վերցնողը ես ըլլայի, փոխանակ Սըր Էօսթէյս Փետըրի։ Մէկ բան պարզ էր, — Պ. Ջիչեսթըր պէտք է անցնէր կասկածելիներու ցանկին մէջ ։

Եւ առաջինը ։

Ճաշէն ետք երբ սրահ գացի թէյս առնելու, տեսայ Սըր Էօսթէյս Փետըրը եւ Փեկէթը, որ նստած էին տիկին Պլէրի եւ գնդապետ Րէյսի հետ։ Տիկին Պլէր բարեւեց զիս ժպիտով մը, ուստի մօտեցայ եւ նստայ իրենց մօտ։ Իտալիոյ մասին կը խօսակցէին ։

— Սակայն մոլորեցուցիչ է այդ, պնդեց Տիկին Պլէր ։ Ագգուա Գալտա վըստահաբար պէտք է ըլլայ պաղ ջուր, ոչ թէ տաք ջուր։

— Դուք լատինագէտ չէք, ըսաւ Սըր Էօսթէյս, խնդալով ։

— Այր մարդիկ շատ լատինագէտ են ։ Բայց երբ հարցնէք թարգմանել հին եկեղեցիի մը արձանագրութիւնը, բան մըն ալ չեն կրնար ընել։ Հա, հիւ, կ'ընեն մէջէն դուրս կ'ելլեն ։

— Շատ ճիշդ է։ Ես միշտ այդպէս կ'ընեմ, ըսաւ գնդապետ Րէյսը ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՌՈՒՍԻՆԿԹԸՆ ԵՒ ՓԷՔԻՆ

Ռուզինկէթնի իրավեկ շրջանակներու կարծիքով, Փէքինի հետ բանակցութիւններ կրնան առաջարկուիլ «Սպիտակ Տան» իսկ կողմէ, եթէ Չինաստան վերստին «չերկարէ ձեռքը» Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ զինադադար մը կնքելու համար :

Ինչպէս հաղորդած էինք, անգլիական դիւանագիտութիւնը կը ձգնի յաջողցնել այս խնդիրը : Իսկ Հնդկաստանի արտաքին նախարարը, որ կարգին Փէքին պիտի մեկնի մօտերս որպէսզի չինեւամերիկեան ուղղակի բանակցութիւններուն ի նպաստ դիմումներ կատարէ :

× Ազգ. Չինաստանի կառավարութիւնը, թէեւ սկզբունքով դէմ չէ Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ զինադադարի մը ծրագրին, բայց կը կարծուի թէ պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի չհրատարակէ այդ մասին : Պիտի գոհանայ զինուորական գործողութիւններ չձեռնարկելով, երբ բանակցութիւնները սկսին :

× Ամերիկեան ծերակոյտի անդամ Նոուլէնտ դատապարտեց նախագահ Այզըն-հաուըրի քաղաքականութիւնը, Փէքինի կառավարութեան հետ ուղղակի բանակցելու մասին — «Ի՞նչպէս կարելի է բանակցիլ կարմիր Չինաստանի հետ, առանց խնդրոյ առարկայ դարձնելու Ազգ. Չինաստանի շահերը» : Ինչպէս գիտէք, ծերակուտական Նոուլէնտն էր որ գրգռած էր Եալթայի ժողովներուն գաղտնիքներուն հրապարակումը :

× Քրիստոնէական եկեղեցիներու ամերիկեան ընկերակցութեան կեդր. վարչութիւնը հեռագրով մը յայտնեց նախագահ Այզընհաուըրին թէ բոլորովին համաձայն է Փէքինի հետ զինադադարի մը համար ուղղակի բանակցութեանց ծրագրին : Այս ընկերակցութիւնը կը համախմբէ 35 միլիոն անդամներ, Մ. Նահանգներու մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը բացուեցաւ երէկ : Այս ժողովը շատ կարեւոր կը նկատուի կուսակցութեան ապագային համար : Երկու ղեկավարներ, Մէնտէս Ֆրանս եւ Մարթինօ Տէփլա կը ներկայանան իբրեւ մրցակիցներ :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ է. Ֆոռ, Մոնռուժի արուեստից վարժարանի բացումին, պարզեց կառավարութեան նոր ծրագիրը՝ երիտասարդութեան մասին :

ԱՆԳԼԻՈՅ պահպանողական կուսակցութիւնը, ընտրութիւններու նախօրեակին գրքոյկ մը հրատարակեց, որ կ'ամփոփէ կուսակցութեան ընդհանուր ուղեգիծը Անգլիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին : «Յաղթութիւն եւ յառաջդիմութիւն» : Յոստում մըն ալ՝ թէ 25 տարիէն Անգլիոյ մէջ կեանքի մակարդակը ներկայ մակարդակէն Հանգամ աւելի բարձր պիտի ըլլայ : Եթէ աշխատաւորականները հրատարակած գրքոյկը կուտայ իր ծրագրին մանրամասնութիւնները, պահպանողականները կը գոհանան ընդհանրութիւններով :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ հացը պիտի չողէ անմիճական ապագայի մը մէջ, բայց գաւառներու մէջ կրնայ գինը բարձրանալ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հիւլէական ճարտարարուեստը պէտք ունի երեք տարուան մէջ հարիւր միլիառ ֆրանքի, ինչպէս կը յայտնէ նախարար Փալեւսքիի մշակած ծրագրէն :

ՎԱՐՇԱՒԻՈՅ մէջ Մայիս 11ին ժողով մը պիտի գումարուի, Արեւելքի պետութեանց եւրոպական երկիրներու մասնակցութեամբ : Պիտի քննուի Ատլանտեան Ուխտին դէմ զինուորական միացեալ հրամանատարութիւն մը ստեղծելու խնդիրը : Փէքին պիտի ղրկէ դիտող մը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Թէյասեղան - խնճոյք, կազմակերպուած Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգնափոխութեան կայանի շէնքի նորոգման :

Այս չարաթ իրիկուն Թալիս դպրոցի սրահը : Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ : Հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ :

ՆԿԱՏԻ ՌՈՒՆԵՆԱԼ Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, 5 Յունիսին. Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Գ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանէ հազար Ֆր. իր այցելութեան առթիւ :

ՀԱՆԴԷՍ — ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ :

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 – 34 Ավրնիւ տը լա Փօրթ տէ Լի-լա, Մէթրօ Փօրթ տէ Լիլա :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տիկին Ֆէնճեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ : Արտասանութիւն՝ Օր. Սեթա Յարէթեանէ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարաակէօզեանէ :

Կը նուագէ՝ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Ընկերահամակրական հաճելի մթնոլորտ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոստոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր :

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին :

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Ցակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական հերոսամարտին :

Այս չարաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա) :

Կը նախագահէ Գ. ՅՈՎՀ. ԽՍՊԻՐԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Գ. Յովհաննէս Հացագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Գ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Գ. Կ. Փօլատեան :

Ցաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրերու մէջ :

Մուտքը ազատ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին : Ոգեւորիչ մրցումներ :

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք ձեռամբ Տիկին Գ. Աղապապեանի, Քոռսվէօթ (Ավինեօն) հանգանակութիւնէն :

Գ. Յովհ. Սարգիսեանէ հազար ֆրանք, Գ. Գ. Ճէրահեան եւ Սէրխօշեան 500ական, Գ. Գ. Արտաշէս Եզպաշեան, Գաբրիէլեան, Միք. Սէթեան 300ական : Գ. Գ. Մկրտիչ Գաբրիէլեան, Ծիհանեան, Այվազեան, Քիւրքճեան, Տիկ. Եւմա Սարգիսեան 200ական : Գ. Շիրինեան 150, Տիկին Տէրոտէրեան, Գ. Սարգիսեան, Վարուժան Ճէրանեան, Էկմօն Մաթոսեան, Սարգիսեան հարիւրական ֆրանք.

Պօյէն (Ավինեօն) — Գ. Ա. Առաքելեան երկու հազար, Աստուր Տէրճեան եւ Սահակեան հազարական, Գ. Գ. Տէր Սահակեան, Սարգիսեան, Մ. Սէփէթճեան 500ական, Գ. Գ. Միք. Գարամեան, Ստեփան Տէրճեան 300ական, Աշոտ Գօյաճեան 250, Գ. Գ. Աւետիքեան, Ժամկոչեան, Տէլլալեան երկու հարիւրական, Գույումճեան, Դաւիթեան, Զալըքեան հարիւրական, Ցակոբեան յիսուն :

Վալանսի մասնաճիւղէն տասը հազար :

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE
— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ :

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre
Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նշարեղէն, եւն. եւն. :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Գ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր) :

Լիոնի ռատիոյէն Լէօ Մէլեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու :

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է :

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï
Antoine Perrin.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Գ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ : Նիւթ՝ Ցայտնութիւն մը եւ ընթերցում իր երկերէն :

Մուտքը ազատ է :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա) : Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ – Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Տիկ. Ա. Հայրապետեանի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վրամեան ենթակ. հազար ֆրանք, տեղւոյս Ազգ. դպրոցին : Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. միութենէն հազար, եկեղեցւոյն, Գ. Գ. Սահակեանէն 500, դպրոցին, եւ 500 տեղւոյս Կ. Խաչին : Այս առթիւ մեր խորին ցաւակցութիւնները Գ. Ա. Հայրապետեանին եւ իր բոլոր պարագաներուն :

×

Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Մարսիլիոյ նորակազմ Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբէն, հետեւեալ գումարները. —

Գ. Գ. Հրանդ Գրիգորեան, Շիմշիրեան, Գրիգոր Հաթէմեան եւ Թէրզիպաշեան 10 հազարական ֆրանք :

Միհրան Գալստեան, Գօզաճեան, Կարպիս Մահմանլեան եւ Զորիկեան 3000ական ֆրանք :

Գափամաճեան երեք հազար ֆրանք :

Գայտասարեան, Քէրէսթէճեան, եւ Մանասեան երկու հազարական ֆրանք :

Աճէմեան, Այթունեան, Պետրոսեան, Ղազարեան, Խրիմեան, Մանուկեան, Միգիքեան, եւ Վարպետեան հազարական :

Քօչքօչեան, Զորպաճեան եւ Թիւֆէնքճեան 500ական ֆրանք : Ընդհ. գումար 78·500 ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Ժընեւէն ողբացեալ Գ. Կարապետեանէ հարիւր զուիցր. Ֆր. եւ Գ. Թէքէեանէ (Մարսէյլ) հազար ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակ. իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ա. Հայրապետեանին, իր տիկնոջը մահուան առթիւ եւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Պուլվար Օտտոյի Ազգ. դպրոցին :

×

Մարսէյլի Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Ա. Հայրապետեանի, եւ իր բոլոր պարագաներուն, Տիկ. Ա. Հայրապետեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյն :

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժան : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այսօր չորեքշաբթի ժամը 20·30ին, Րէժան սրճարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ — Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Միասին բերել հրաւիրագիրերը :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալճեան : Նիւթը՝ «Ցօղացաւը» (հայերէն) : Մուտքը ազատ է :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցներէններկայ ըլլալ այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Իսի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին :

Օրակարգ՝ Ա) վարչութեան քառամսեան թէ նիւթական համարատուութիւնը Փարիզի շրջանին, Մարսէյլի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու ունեցած տարեկան գործունէութեանց : Բ)Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ուշադրութիւն, մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Վերժին Մանուկեան կը փնտռէ իր եղբայրները Աւետիս եւ Յակոբ Ռուբէնեան (Ամասիացի), որոնք Երուսաղէմ մեկնած են 1930ին, ինչպէս եւ իր մօրաքրոջները Մարիամ եւ Անուշ Եսայեան (Պէյրութ) եւ մօրաքրոջորդին Նիկողոս Եաղճեան : Գրել Վերժին Մանուկեանի, 99 Պուլ. Մասէնա, Փարիզ (13) :

Imp. ARAXES. 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 5 MAI 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7663 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3076

ՏՕՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

*

Բոլոր հայահոծ գաղութներուն պէս մենք ալ տօնեցինք Մեծ Եղեռնի քառասնամեակը, այստեղ՝ Եգիպտոսի մէջ: Տօնեցինք՝ ջանալով սուգի օրը դարձնել ուխտի օր, եւ «Մեռելոց»ը՝ «Յարութեան» տօն :

« Համազգային սուգը վերածել համազգային ուխտի». այս եղաւ մեզ վարող ոգին այստեղ եւ ամէն տեղ: Կը կարծենք, թէ մեր մեծ նահատակները եւս այս պատգամը ուղղեցին մեզի՝ գերեզման մտնելէ առաջ եւ գերեզման մտնելէ ետք: Գիտենք, այո, անապատին մէջ կամ անապատին շուրջ ապրողները մանաւանդ գիտենք, թէ գերեզման իսկ չունեցան անոնք: Ուստի՝ կրնանք ըսել, թէ համայն Հայաշխարհի մէջ չկայ Հայ մը, որ գերեզման մը չունենայ իր սրտին մէջ: Եւ չկայ Հայ մը, որ պահ մը, պահիկ մը գոնէ չապրի, հոգիով կամ ջիղերով Ապրիլ 24ի անջնջանելի կսկիծը :

Սակայն այս թուականը չեն տօներ, գոնէ մեզի պէս եւ մեզի հետ չեն տօներ Թուրքիոյ Հայերը եւ Ռուսիոյ Հայերը :

Հասկնալի է, թէ ինչու չի տօնուիր Թուրքիոյ մէջ, բայց հասկնալի չէ, թէ ինչու չի տօնուիր Ռուսիոյ մէջ :

Կը հարցնենք հիմա ալ, ինչպէս կը հարցնէինք անցեալ տարի.— Ինչո՞ւ այս յուշատօնը չէ մտած Էջմիածինի օրացոյցին ազգային կամ եկեղեցական տօներուն մէջ: Ազգը չուրանար զայն, Եկեղեցին՝ նոյնպէս. ինչո՞ւ ուրեմն կ'ուրանայ Մայր Աթոռը :

Այս տարուան օրացոյցը ձեռքի տակ չունինք, բայց տեսած ենք անցեալ եւ նախանցեալ տարուան օրացոյցները. անոնց մէջ Ապրիլ 24ի սգատօնը չկայ: Չկայ ոչ ազգային, ոչ ալ եկեղեցական տօներու ցուցակին մէջ :

Անցեալ եւ նախանցեալ տարիներուն, Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը կը հրահանգէր մեզի տօնել մեր բիւրաւոր նահատակաց յիշատակը ոչ թէ բուն օրին, Ապրիլ 24,— այլ Փետրուար 12ին, Ապրիլ 4ին կամ 12ին: Կը հրահանգէր նոյնպէս հոգեհանգիստ կատարել «յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց», ոչ թէ յարգելու համար յիշատակը Ապրիլեան նահատակներուն, այլ այն միւս նահատակներուն, որոնք ինկան Վարդանանց պատերազմին եւ կամ «յերկուս Համաշխարհային պատերազմաց»:

Այս բոլոր նահատակները կան Մայր Աթոռի օրացոյցին մէջ. չկան միայն Ապրիլեան նահատակները :

Խօսք չունինք. կը յարգենք յիշատակը մեր բոլոր նահատակներուն, առանց իսկ հարցնելու, թէ ուր կամ երբ ինկան անոնք: Բայց մեր փնտռածը, ներկայ պարագային, Ապրիլեան նահատակներն են:

Ներելի՞ է յարգանքի այս պակասը այն սուրբերուն հանդէպ, որոնք իրենց պատանքը դրօշ դարձուցին եւ ինկան, որպէսզի մենք ապրինք :

Անոնք բոլորը ինկան «վասն հայրենեաց», ուստի «չատ ապրեցան», ինչպէս որ պիտի ըսէր գերզգայնիկ եւ հայրենատենչ բանաստեղծը՝ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան :

Արդ, քանի որ ինկան «վասն հայրենեաց», հայրենիքին պարտքն էր տօնել անոնց յիշատակը: Չենք ըսեր՝ կրել անոնց սուգը, այլ կ'ըսենք՝ տօնել անոնց յիշատակը :

Գրիչը կը դողայ մեր ձեռքին մէջ, երբ կը մտածենք, թէ Միլիոն նահատակները կը ներկայացուին ճիշդ այնպէս, ինչպէս ջարդարարը պիտի ուզէր, որ ներկայացուէին :

Գրիչը կը դողայ մեր ձեռքին մէջ, երբ կը մտածենք, թէ կան փաթթոցաւոր Հայեր, որոնք կ'ըսեն բարձր ձայնով.— Եղեռնագործը չէ մեղաւորը, այլ — եղեռնահարը:

« Ազգասէր », «ազգաշէն», «հայրենասէր», «հայրենաշէն» ըլլալու վերջին ձեւը, վերջին նորոյթը այս է ահաւասիկ...

Կ'ըսէինք, թէ կ'ուզենք համազգային սուգէն մեզի համար ստեղծել համազգային ուխտ մը : Կ'ըսէինք նաեւ, թէ մեր նահատակները այս պատգամը պիտի ուղղէին մեզի վերջին պահուն, գերեզման մտնելէ առաջ, եթէ իրօք առիթ տրուէր իրենց պատգամ մը ուղղելու անոնց, որ ողջ մնացին հրաշքով կամ Աստուծոյ կամքով :

Բայց այս պատգամը ուղղած է արդէն մեզի մեր մեծ նահատակներէն մէկը՝ Գաբրիէլ Խաժակ : Հանգուցեալ տոքթ. Ա. Նագգաշեան, կը գրէ արդարեւ, թէ Խաժակ Այաշի բանտին մէջ ըսած է իրեն.

« Գիտեմ, սոսկալի գազաններով շըրջապատուած ենք, մեզմէ շատեր պիտի իյնան անոնց ճիրաններուն մէջ, շատեր պիտի պատառոտուին, բայց Ցիշեւօ, յառաջ :

« Ազգը պիտի քալէ ազատութեան ճամբուն վրայէն, պիտի երթայ անդադար, առանց ետ դառնալու, եւ ես վստահ եմ, թէ պիտի հասնի ազատութեան եւ խաղաղութեան կայանը, ճիշդ այն նպատակին, որուն համար մեզմէ շատեր զոհուեցան, եւ պիտի զոհուինք մենք ալ » :

Սիրելի նահատակներ, որոնք մահուան առջեւ չվախցան, որոնք չընկրկեցան երբեք, երբ պէտք եղաւ զոհուիլ ազգին համար, հայրենիքին համար, ազատ եւ անկախ ապրելու համար :

Եւ այս է մեր ուխտը հիմա.— Հայրենի հողին վրայ ապրիլ համախումբ, ազատ եւ անկախ :

« Նիշեւօ» պիտի ըսենք մենք ալ մեր նահատակներուն պէս. յառաջ, այն վստահութեամբ, որ եթէ մեր հայրերը չհասան իրենց նպատակին, մենք պիտի հասնինք: Եւ եթէ մենք եւս չհասնինք, պիտի հասնին մեր զաւակները: Պիտի հասնին մեր թոռները :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԱՐԶԵՑ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ մէկ ամիս արձակուրդէ ետք, խորհրդարանը գումարեց առջի օր իր առաջին նիստը: Վարչապետ Էտ. Ֆոռի զեկոյցը կառավարութեան վարած քաղաքականութեան մասին, ուշագրաւ է բազմաթիւ կողմերով: Երեսփոխանները, որ մեծամասնութեամբ ներկայ էին հակառակ առաջին նիստն ըլլալուն, մեծ ուշադրութեամբ հետեւեցան վարչապետին ճառին, եւ իրենց ծափահարութիւններով, յաճախ գնահատեցին վերջին ամսուան ընթացքին կառավարութեան տարած գործը: Վարչապետը յստակօրէն պարզեց արդէն ստացուած արդիւնքները, եւ կառավարութեան ծրագիրները՝ ապագային համար: Մասնաւորաբար ծանրացաւ ազգային զանազան հաստատութեանց բարեփոխման անհրաժեշտութեան վրայ: Յայտնելէ ետք կատարուած նուաճումները տնտեսական եւ ելեւմտական գետիններու վրայ, Ալճերիոյ խռովարարները նկատեց իբրեւ օտարներու գործիք, եւ ըսաւ թէ առանց տկարութիւն ցոյց տալու պէտք է զսպել զանոնք: Թունուզի համար, անհրաժեշտ գտաւ արդէն ձեռք բերուած ժամանակի համաձայնութիւնը լիակատար դարձնել, երկուստեք զիջողութիւններ կատարելով: Արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսելով, շեշտեց այն պարագան, թէ Ֆրանսան վաւերացնելով Փարիզի համաձայնութիւնները, գրաւեց իր տեղը միջազգային դիւանագիտութեան մէջ, եւ նպաստեց Չորսերու արդիւնաւոր ժողովի մը գումարման ապագայ հաւանականութեանց, Եւրոպայի ապահովութեան մասին: Գալով Հնդկաչինի խնդրին, յայտնեց թէ Ֆրանսան բնաւ չէ ուզած Հնդկաչինի ներքին խնդիրներուն միջամուխ ըլլալ, թիկունք կենալով այս կամ այն կուսակցութեան: Բայց անհրաժեշտ գտաւ խաղաղութեան հաստատումը, այդ երկրին մէջ:

×

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, գնդ. Նասըր, վերադարձաւ Գահիրէ: Օդակայանին մէջ յայտարարեց.— «Եգիպտոս փաստեց աշխարհին, թէ արդ. անկախ քաղաքականութիւն մը ունի»: «Յաղթական վերադարձ» կ'ըսեն թերթերը : Խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր զինք դիմաւորելու: Օդակայանէն մինչեւ Գահիրէ .

ԱՆԳԼԻԱՑԻ մը, թիւարկելով երեք մեթր երկարութեամբ նաւակ մը, չորս ամիսէն հասաւ Նափոլի: Ոչ առագաստ, ոչ մեքենայ: Անցած է Մանշէն ետք Ֆրանսական գետերէ եւ զանոնք իրարու կապող ջրանցքներէ : Յետոյ Միջերկրականը

ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Մարզպաններու ժողովին երկրորդ օրը ի յայտ բերաւ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ առաջին տարակարծութիւնները Աւստրիոյ մասին, ինչպէս կը հաղորդեն կարգ մը աղբիւրներ: Դեռ չէ հաստատուած այս լուրը, սակայն կը կարծուի թէ անհամաձայնութիւնը ծագած է դաշնագրին 16րդ եւ 17րդ յօդուածներուն շուրջ: Առաջինը Աւստրիոյ մէջ գտնուած կեդրոնական Եւրոպայէն գաղթականներու մասին է: Մոսկուա կ'ուզէ որ Աւստրիա ընդունի ներգաղթի յանձնախումբերու գործունէութիւնը Աւստրիոյ մէջ որպէսզի փախստականները վերադառնան իրենց հայրենիքը: Երկրորդը կը վերաբերի աւստրիական բանակի զօրութեան : Մոսկուա կը պահանջէ որ 53.000 զինուորէ աւելի չըլլայ ան, եւ օդային ուժը կը սահմանափակէ 90 սաւառնակի: Արեւմուտքի պետութիւնները չեն ընդունիր այս սահմանափակումը, նկատի ունենալով որ այդքանը անբաւարար է Աւստրիոյ անկախութիւնը երաշխաւորելու :

Կը կարծուի որ այս խնդիրը պիտի ձգուի արտաքին նախարարներու ժողովին, որպէսզի չորս մարզպաններու աշխատանքները տեղքայլ չըլլան, ինչպէս անցեալին .

×

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը եւ Սարի վարչապետը առջի օր համաձայնագիր մը ստորագրեցին Ֆրանքօսարական տնտեսական միութեան մասին : Տնտեսական այս միութիւնը արդիւնքն է Ֆրանքօգերմանական 23 Հոկտեմբերի համաձայնութեանց: Սարի վարչապետը մեծ գոհունակութիւն յայտնեց այս առթիւ, վեր առնելով համաձայնութեան գլխաւոր երեք կէտերը .

— Մաքսային եւ դրամական դրութեան միութիւն :

— Սարի հաւասար հաւասար մասնակցութիւն՝ տնտեսական հարցերու մասին բանակցութեանց ընթացքին, ինչպէս նաեւ ազատութիւն՝ անկախ որոշումներ առնելու :

— Գերմանիոյ հետ ալ նմանօրինակ յարաբերութիւններ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ այսօր պաշտօնապէս կը դառնայ գերիշխան, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերաթուղթերուն շահակից բոլոր պետութեանց կողմէ յանձնումին իբր արդիւնք :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ Մայիս 11ի ժողովին ընթացքին, Արեւելքի պետութիւնները պիտի քննեն նաեւ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ անջատ հաշտութիւն կնքելու հարցը, կը հաղորդեն կարգ մը աղբիւրներ :

ԱՆԳԼԻԱ պարպեց Իրաքի մէջ իր ունեցած օդանաւային խարիսխները: 1932ի դաշնագրին համաձայն այդ օդակայանները Անգլիացիներուն ձեռքն էին :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

*

Հնդկաչինի վարչապետը Տիէմ, անթել ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ ազգային համաժողովի մը համար հրաւիրած է ներկայացուցիչներ ժողովուրդին բոլոր խաւերէն, որպէսզի վճիռ տան Պաօ Տաի կայսրին անկումին մասին : Համաժողովը պիտի գումարուէր երէկ: Յատկանշական է այն պարագան թէ թուականը կը զուգադիպի Պաօ Տաիի սարքած հանդիպումին, Քանի մէջ: Ինչպէս գիտէք, կայսրը տագնապին լուծում մը գտնելու մտահոգութեամբ, հրաւիրած էր Քան շարք մը հնդկաչինացի անձնաւորութիւններ եւ երեւելիներ: Շատեր ընդունեցին, բայց վարչապետը մերժեց Քան երթալ: Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, կայսրին եւ վարչապետին միջեւ յարաբերութեանց թեթեւ բարելաւումը առջի օր, կը բացատրուի վարչապետին օրինականութեան մէջ մնալու մտադրութենէն: Դեռ յայտնի չէ թէ ինչ որոշում պիտի առնուի Քանի մէջ, սակայն կ'ըսուի թէ Տիէմ կը վախնայ որ կայսրը զինք պաշտօնանկ կ'ընէ: Եւ նախքան այդ՝ կ'ուզէ ներկայացուցչական լայն ժողովի մը մէջ կանխել զայն : Յայտարարած է թէ բանակն ալ պէտք է իր ձայնը ունենայ կայսրին տապալման վճիռին մէջ : Բայց տագնապին բուն պատճառը կը նկատուի ֆրանքօ-ամերիկեան քաղաքանութեան մէջ որոշ անհամերաշխութիւն մը, Հնդկաչինի մասին : Ֆրանսական թերթերը կը քննադատեն Ուաշինկթընը այս առթիւ, միշտ յուսալով սակայն թէ համաձայնութիւն մը ձեռք պիտի բերուի երբ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Փարիզ գայ գալ շաբաթ :

× Վարչապետ Տիէմ իր ճառին մէջ յայտնեց նաեւ թէ ազգային բանակը վտարած է ըմբոստները Սայկոնէն, եւ թէ աղանդաւորներու ուժերէն հինգ գունդեր միացած են կառավարական բանակին : Գալով կայսրին նշանակած ընդհանուր հրամանատարին բանակը սիրաշահելու ձախողած փորձին, ըսաւ թէ այդ ապացոյց մըն է որ ժողովուրդի իսկական կամքը կը յայտնէ. «ուրեմն մեր դատը արդար է»:

× Կռիւները միշտ կը շարունակուին Սայկոնի հարաւը: Աղանդաւորները բուռն կերպով կը պաշտպանուին, բայց ստիպուած են ոտք առ ոտք նահանջելու: Կռիւներու ընթացքին կառավարական ուժերէն Զօր. Թէ սպաննուեցաւ: «Յեղափոխական կոմիտէի» ղեկավարներէն էր եւ կայսրի տապալման կողմնակիցներէն :

× Պաօ Տաի, վարչապետին ղրկած իր վերջին հեռագրին մէջ ապօրինի կը նկատէ համաժողովը, եւ յոյս կը յայտնէ թէ վարչապետը պիտի չուզէ օժանդակել այդպիսի ձեռնարկի մը: Հեռագրէն առաջ, կայսրը ընդունած էր վարչապետին ղրկած ներկայացուցիչը: Այս վերջինը պիտի հաղորդէր թէ Տիէմ միշտ հաւատարիմ է կայսրին, սակայն վերջին դէպքերը չեն ապացուցաներ այդ .

× Կը կարծուի որ կայսրը շուտով Սայկոն պիտի երթայ :

×

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահը Պայար հրաւիրուած է Իրանի Շահէն Թեհրան, ինչպէս կը հաղորդեն Պոլսէն: Կը կարծուի թէ այս պաշտօնական այցելութիւնը կապ ունի Իրանի Թուրքեւիրաքեան ուխտին յարելու խնդրին հետ :

Բայց Իրանի արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ Իրանը բնաւ պիտի չթոյլատրէ որ օտար պետութիւն մը զինուորական խարիսխներ հաստատէ իր հողին վրայ, եւ բնաւ պիտի չընդունի յարձակման խարիսխ մը դառնալ Խ. Միութեան դէմ .

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ԲԱԲԵԼՈՆ ԵՒ ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ. – Այս յօդուածին առաջին մասը տպուած է «Ցառաջ»ի Ապրիլ 1ի թիւին մէջ:

Ահա հին քաղաքակրթութեան կեդրոն մը, ուրկէ թռիչք առած է մարդկային ստեղծագործ միտքը :

1842ին, առաջին բրիչի լուսաշող հարուածը տրուած է, նախաձեռնութեամբ Ֆրանսայի հիւպատոս Փ. Է. Պոթթայի, որ հաստատուած էր Մուսուլի մէջ: Պ. Պոթթա, Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական եւ անտեսական հարցերուն ծանօթ անձնաւորութիւն մը եղած է, սակայն Միջագետքը իր հնութիւններով աւելի ուշ առաւել չափով պիտի հետաքրքրէր զինքը քան դիւանագիտութիւնը:

Պ. Փ. Է. Պոթթա Մուսուլ քաղաքին ոչ այնքան հեռու երեւան հանեց հին քաղաքակրթութեան օրրան Նինուէի աւերակները: Խանդավառուած, բրած գիւտին մեծ նուիրումով ու զոհողութեամբ յառաջ տարաւ աշխատանքները, սակայն Խրիմի պատերազմին պատճառաւ՝ չգտաւ հարկ եղած նիւթական օժանդակութիւնը եւ այս յոյժ կարեւոր գործը կիսատ մնաց: Բայց գտնուած էր այլեւս այդ լուսաւոր լաբիւրինթոսին կծիկին ծայրը :

1845 – 1851 անգլիացի Հենրի Լէյըրտ առաջին աշտարակը երեւան հանեց Նէմրութի մէջ (նոյնպէս Մուսուլի մօտ), ուր գտնուեցան եփուած կղմինտրներ կարմիր եւ գոյնզգոյն, որոնց վրայ քանդակագործութեան նման զարդարանքներ եւ նկարներ կային: Պահ մը մտածեցին թէ շէնքերու ճակատները եւ կամարները զարդարելու գործածուած են ատոնք :

Անհոգութեամբ իրարու վրայ հասարակ պարկերու մէջ կը լեցնեն եւ կը ղրկեն Անգլիա, Բրիթիշ Միուզէումին մէջ ցուցադրելու: Անտրէ Փարրօ կ'ըսէ. —

« Տիգրիսի վրայով ճամբորդութեան ընթացքին մեծ աւերումի ենթարկուեցան այն աստիճան, որ վաւերագիրները աւելի վնասուեցան քան Պարթեւներու կողմէ Նինուէի գրաւման ընթացքին »:

Այդ անլեզու կղմինտրները հին դարերու պատմական գաղտնիքները կը պահէին, որոնց վերծանումով աշխարհի խաւար շրջանի մը պատմութեան լուսաւոր ճամբան պիտի գտնէին պատմագէտները : Անոնք Ասորա – բաբելական կայսրութեանց մատենադարաններուն գաղտնիքներն էին, այլ խօսքով իրենց մեծագործութեանց եւ ժամանակակից դէպքերու արձանագրութիւնները :

1857ին այդ պնակիտներու սեպագիրները կը յայտնուին: Ասորա – բաբելական սեպագրերը հին աշխարհի՝ Միջագետքի վաւերական պատմութիւնը կը կազմեն. Ետքը գտնուեցաւ նաեւ անոնց լեզուական բանալին, այդ լուռ ու խորհրդաւոր քարերը լեզու եկան եւ լուսաւորեցին անցեալին փառաւոր քաղաքակրթութեան շէնշող տաճարները, անոնց հետ նաեւ մեր հայրենիքին փառքերը, Հայուն ստեղծագործ ոգիին բերած մասնակցութիւնն ու տուրքը՝ հնագոյն քաղաքակրթութեան, ինչպէս ցոյց կու տան Վանի մօտ ապառաժներու վրայ արձանագրութիւններն ու Հայաստանի մէջ հնախոյզներու ձեռք ձգած պնակիտները, (Կարմիր Բլուրի եւ այլ վայրերու պեղումներէն): Ու կը յիշուին նաեւ Հայոց եւ Ասորիներու փոխյարաբերութիւնները Շամիրամի եւ այլ թագաւորներու օրով, որոնք իրարու հետ կապ ունին :

Պ. Անտրէ Փարրօ այդ արձանագրութիւնները կը համեմատէ Աստուածաշունչին հետ եւ հրէական հին կայսրութեան յարաբերութիւնը երեւան կը հանէ, կապելով Բաբելոնի թագաւորութեան հետ : Նման եզրակացութիւն կարելի է հանել նաեւ Ուրարտացիներու — հին Հայերու մասին: Ցամենայն դէպս Ասորա – բաբելական սեպագրերը կարելի է համարել Աստուածաշունչի աղբիւրը, միայն մէկ տարբերութեամբ, որ Ս. Գիրքը կոկուած է որոշ նպատակով, քաղաքական եւ կրօնական որոշ առաջադրութեամբ : Երկու արձանագրութեանց բաղդատումով դիւրութեամբ կը հանինք այս եզրակացութեան :

Անժխտելի կերպով հին Հրեաները իբր հպատակ Ասորեստանի՝ գիտէին անոնց լեզուն, ուսումնասիրած են խորապէս, ապա ուրեմն, թարգմանած եւ պատրաստած ըստ իրենց, պատշաճեցուցած ժամանակի հայեցողութեան, ստեղծելով նաեւ պատմութիւն :

Ուրարտական արձանագրութիւնները նոյն ձոյլ սեպագիր – բեւեռագիրները ըլլալով, իրարու հետ համեմատուած են, որոնք նոյն ոճն ու արտայայտութեան ձեւն ունին ;

Այդոնցմէ Հայաստանի պատմութեան մէջ կան վերծանումներ Ուրարտական սեպագրերէն, որոնք ասորականին հետ, կարելի է ըսել, իրար կը լրացնեն, միայն այն տարբերութեամբ, որ իւրաքանչիւր արքայ իր քաջագործութիւններով եւ յաջողութեամբ կը պարծենայ, ցոյց տալով նոյն ինքնահաւան ու գոռոզ արտայայտութեան ձեւը :

Այս գիւտէն ասդին, ահա հարիւր տարիէն աւելի է, Միջագետքը դարձած է եւրոպական եւ ամերիկեան հնախոյզներու ժամադրավայրը, ուր գտնուած են հազարաւոր պնակիտներ, մէկը միւսէն հետաքրքրական, իրար լրացնող ու լուսաբանող վաւերագիրներ, — հիններու գիրքերն են անոնք

Այսօր այդ սեպագրերու հիման վրայ հաստատուած է, որ Միջագետքի հարաւը, Պասրայի մօտ, ուր քաղաքը կրօնական հին կեդրոն մըն է եղած, ուր երեւան են հանուած գերեզմաններ, արքայական դամբարաններ, որոնց մէջ դտնուած են ոսկիէ, արծաթէ, մետաղէ եւ հողէ գեղարուեստական նուրբ ճաշակով շինուած զէնքեր, կրօնական արարողութեանց ծառայող առարկաներ եւ առտնին կարասիներ ու հին արձաններ :

Ցարդ երեսուն քաղաքներ եւ աւաններ հողին տակէն դուրս բերուած են երեսուն երեք աշտարակներով: Հաստատուած է նաեւ որ աշտարակաշինութիւնը սկսած է Միջագետքի մէջ հարաւային շրջանը 3 հազար թուականներուն Քրիստոսէ առաջ, ուրեմն Ջրհեղեղէն անմիջապէս ետքը, հաստատուած է անոնց կառուցման վայրը բարձունքներու կամ արուեստական հողաբլուրներու վրայ :

Դժուար չէ այս մտքին հետ հաշտուիլ, երբ Միջագետքի լայնքն ու երկայնքը աչքէ անցնենք: Հոն պիտի տեսնենք գետերու եւ առուներու եզերքները բարձրացած հողաբլուրներ: Անձամբ առիթը ունեցած եմ բարձրանալու Թէլ Ապիատի (Ճերմակ բլուր), Թէլ Ճէտլէի, Թէլ Սալանի, Թէլ Համամի, Թէլ Սիկէրոյի գագաթները՝ 1915 – 18ի այն դժնդակ օրերուն, յաճախ այստեղ ապաստանած ենք թուրք ոստիկաններու հալածանքներէն խուսափելու համար :

Գոյնզգոյն եփուած կղմինտրներու կըտորներ տեսած եմ այնտեղ, ուր դարերու ընթացքին այլեւս ոչ մէկ շինարարական աշխատանք կատարուած է: Արաբ ազգաբնակչութիւնը կը բնակի նախնական միջոցներով շինուած հողէ գմբէթներու ներքեւ : Ցատկանշական պարագայ մը, 1908 – 1909ին Ուրֆայէն 80 – 90 քիլոմեթր դէպի հարաւ, Ուրֆա - Ռաքքա ճամբուն վրայ, ջրաղացքի մը կառուցման առիթով, Մխչէ Գէորգ Հիսայեան (հօրեղբայրս) Սիկէրօ հողաբլուրին մօտ կը գտնէ գերեզմաննոց մը, դամբարաններէն դուրս կը հանէ երկուքուկէս մեթր երկարութեամբ 75 սանթիմեթր լայնութեամբ, տաշուած եւ յղկուած քարեր, որոնց չորս հատով կազմուած էր սնտուկ մը եւ հինգերորդ մը՝ երեք մեթր երկայնութեամբ քար մը իբրեւ կափարիչ դրուած :

Գերեզմաններուն մէջէն կը գտնեն ապակեայ սրուակներ, այն աստիճան մաշած, որ փոքր հպումով մը կը քայքայուէին՝ փշրուելով աւազի նման: Զգուշական ամէն միջոց ձեռք կ'առնէ Մխչէ Գէորգ Հիսայեան, որ միեւնոյն ատեն հնասէր էր եւ կը հետեւէր հնագիտական պարբերաթերթերու՝ իր արհեստին բերումով ու վերջապէս կը յաջողի փրկել քանի մը սրուակներ, որոնք մասնաւոր խնամքով կը պահէր: Գտած էր նաեւ արծաթեայ օղ մը նուրբ ու գեղեցիկ ճաշակով յօրինուած :

Այս միեւնոյն վայրերը, Ուրֆայի պարիսպներու քանդումին հետեւանքով, ձեռք ձգած էր քարի վրայ արձանագրութիւն մը, 70× 50ի վրայ, դժբախտաբար, որչափ ճիգ թափեց չկրցաւ գտնել վերծանող մը

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Անակնկալ եւ դառն կսկիծ մը պատճառեց Մկրտիչ Փափազեանի մահուան գոյժը: Մանաւանդ երբ գրեթէ ապահով էի այս բարեկիրթ հայրենակցին կատարեալ առողջութեան մասին, վերաբուժական կարգ մը գործողութիւններէ ետք որոնց ենթարկուեցաւ այս վերջերս :

Դառն ու անդարմանելի հարուած մը անոնց համար մանաւանդ, որ Մկրտիչ Փափազեանը մօտէն ճանչնալու բարեբախտութիւնն ունեցած են :

Իբրեւ մէկը, այս վերջիններէն, քանի մը տարի առաջ ծանօթացած էի իրեն, Տէսինի մէջ, եւ այդ օրէն ասդին պահած եմ վրաս թողած տպաւորութիւնը անջնջելի կերպով: Եւ այսօր, իր մահուան առթիւ, պարտք կը համարիմ ներկայացնել իմ խոր յարգանքս իբրեւ մարդու մը, որուն մէջ հայութիւնը հաստատուած էր հաստատուն կաղնիի մը արմատներուն պէս, եւ դեռ կ'արձակէր բիւր ծիլեր դեռահաս սերունդներով, որոնց հայեցի կրթութեան համար զոհած էր ամբողջ կեանք մը: Քիչ չէ թիւը սփիւռքի մէջ տարածուած Հայերուն, որոնցմէ շատեր մեր գրականութեան պանծալի դէմքերը կը ներկայացնեն այսօր, որոնց միտքն ու հայ ոգին զարգացուած են Մկրտիչ Փափազեանի ուսուցչական մուրճին շինիչ հարուածներով, սկսեալ Պոլսէն, Յունաստանէն մինչեւ Ֆրանսա՝ Տէսին, ուր այժմ նոր հասած սերունդ մը իր հայ լեզուն եւ հայ ոգին կը պարտի իր սիրեցեալ այլ տարաբախտ ուսուցչին :

Իր կեանքին եւ եօթանասուն տարիներու օգտաւէտ գործունէութեան վերաքաղը ըլլալ չէ նպատակս այստեղ: Իբրեւ ազգային կեանքի գործիչ եւ դաստիարակ՝ Մկրտիչ Փափազեանի մասին պատմութիւնը պիտի յատկացնէ անշուշտ երախտագիտական էջեր :

Բայց անզուսպ է այսօր փղձկումս, երբ կը մտածեմ թէ մահուան մանգաղը խլած է մեզմէ այն սիրելի անձնաւորութիւնը, որ գիտէր իր սիրտը բանալ ընկերութեան, չունենալ քինախնդրական որեւէ զգացում, մնալ մաքուր՝ կեանքի թոհ ու բոհին մէջ, եւ իր խոհական մտքերու արտայայտութեամբ, քաղցրօրէն առոգել իր շրջապատին միտքը, սիրտը եւ հոգին :

Ընկեր էր մեծին, ընկեր նաեւ պզտիկին: Իր վաստակին արդիւնք՝ աղն ու հացը իրեն համար սեփականութիւն մը չէր, այլ իր սրտին պէս՝ կը բաժնէր զայն ամէնուն հետ :

Ոչ եւս է Մկրտիչ Փափազեան: Կորուստին կսկիծը մեծ է մեր սրտերուն մէջ: Բայց դէթ ունինք այն մխիթարական պարագան, որ իր հայ շունչը ոչ միայն պիտի շարունակուի իր ջինջ յիշատակով, այլ եւ սերունդներով, որոնք իր մշակումին արդիւնքն են :

Հանգիստ եւ լուսաւոր յաւիտենականութիւն քեզի, սիրելի դաստիարակ:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

«Ցառաջ»ի աշխատակիցը Պ. Վահրամ Մոսկոֆեան, վերջերս առիթ ունեցեր էր վերյիշելու առասպել մը, ըստ որուն՝ գաղղիական պատմութեան մէջ «երկաթեայ դիմակ» անունով ծանօթ «անծանօթ»ին ինքնութիւնը առնուազն վերագրուած է նաեւ Հայոց Պոլսոյ Աւետիք Պատրիարքին՝ որ առեւանգուելով բերուած էր Ֆրանսա եւ Փարիզի մէջ ալ վերջացուցած իր օրերը :

Այդ առասպելը մակերեսային քննութեան մը իսկ չէր կրնար դիմանալ եւ չէ ալ դիմացած արդարեւ, որքան ալ երբեմն յիշուի՝ միշտ իբր առասպել: Աւետիք Պատրիարքը կապ չունի երկաթեայ դիմակին հետ մէկէ աւելի հիմնական փաստերով

Նախ՝ Պ. Մոսկոֆեանի յիշած թուականներով: Երկաթեայ դիմակը կը բանտարկուի 1679ին եւ կը մեռնի Պասթիյլի բանտին մէջ, 19 Նոյեմբեր 1703ին: Մինչդեռ Աւետիք Պատրիարքը կ'առեւանգուի եւ Ֆրանսա կը բերուի 1706ին, (երբ Երկաթեայ Դիմակը մեռած է արդէն), Պասթիյլէն կ'արձակուի 1710ին և կը մեռնի Փարիզի մէջ, 11 Յուլիս 1711ին (մինչդեռ Երկաթեայ Դիմակը մեռած է բանտին մէջ):

Երկրորդ՝ Երկաթեայ Դիմակի բանտի հանգրուաններն են Փինեռոլօ (Փիէմոնթէի գաւառ - Իտալիա), Միջերկրականի ափին վրայ Քանի դիմաց Սէնթ Մարկրիթ կղզին (տեղեր՝ ուր չէ տարուած Աւետիք) եւ Պասթիյլ: Մինչդեռ Աւետիքի հանգրուաններն են Մեսինա (Սիկիլիա), Մարսէյլ եւ Պասթիյլ: Ապա ուրեմն Աւետիքի մասին գոյութիւն ունեցող վաւերական աղբիւրները :

Երկաթեայ Դիմակի մասին բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ եւ ենթադրութիւններ կան, առաւել կամ նուազ հաւանական կամ համոզիչ : Սա միայն ստոյգ է իրապէս որ մեռած է Պասթիլի ամրոցին մէջ եւ թաղուած՝ Փարիզի Սէն Փօլ գերեզմանատունը Մառքիալի անուան տակ:

Այդ կեղծանունին տակ կարծած են գուշակել բազմաթիւ այլ հակասական անձնաւորութիւններ՝ որոնցմէ յիշենք. Վէրմանտուայի կոմսը, զաւակ Լուի ԺԴ.ի եւ Օրիորդ տը լա Վալիէռի, որ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է եղեր դահաժառանգ իշխանը ապտակած ըլլալուն համար: Պոֆորի դուքսը, ծանօթ «Փարիզի Հալէրուն թագաւորը» մակդիրով: Մոնմաութի դուքսը ապօրինի զաւակ Անգլիոյ Շառլ Բ.ի :

Մաթիոլի, վարչապետ Մանթովայի (Իտալիա) դուքսին եւ ամէնէն հաւանականը կարելի է ասիկա համարել: Լուի ԺԴ.ի երկուորեակ եղբայրը՝ որ մէջտեղէն վերցնելով արգելափակած են եղեր [illegible]: Պըքինկամ անգլիացին եւ Լուի ԺԴ.ի մօտ Ան տ'Օթրիշ թագուհիին ապօրինի մէկ զաւակը: Լուի ԺԴ.ի դանձային վերատեսուչը Նիքոլա Ֆուքէ: Եւ դեռ քանիներ այսպէս: Զարմանալի է որ այսքան բազմութեան մէջ դեռ մեր Աւետիքին ալ տեղ մնացեր է:

Աւետիք Պատրիարքի կեանքին մէջ մութ մնացած կամ չբացատրուած կէտեր չկան եւ իր մասին աղբիւրներ չեն պակսիր

Նախ Մէլանժ Ազիաթիք շարքին մէջ 1874ին Ս. Փեթերսպուրկ հրատարակուած Պ. Պրոսէի ուսումնասիրութիւնը՝ Լը Բրիզօնիէ Մասք տը Ֆէր Արմէնիէն, շատ լուրջ գործ մը՝ որ լեցուն է մանրամասնութիւններով: Ապա Աւետիքի գլխաւոր հակառակորդ և առեւանգիչ գաղղիական դեսպան Ֆերրոլի դիւանն ու վաւերաթուղթերը: «Մասիս» թերթին 1874ի համարները՝ ուր հրատարակուած է Աւետիքի կենսագրութիւնը: Կարապետ Բասմաճեանի «Բանասէր»ին երկրորդ հատորը (պրակ Բ.) ուր հրատարակուած են Աւետիքի յիշատակարանները: Զանց առնելով աջ ձախ երկրորդական եւ հպանցիկ ակնարկներ, քանի որ Հայր Յովհաննէս Վ. Թօրոսեան եւս իր «Վարք Մխիթարայ Աբբայի» հատորին մէջ բաւական լայնօրէն կ'անդրադառնայ Աւետիքին, Մխիթարի կապակցութեամբ, ուրկէ առաւելապէս կ'օգտուիմ եւ ներկայիս համար:

Պ. Մոսկոֆեանի յիշած Լէօյի գրութիւնը մակերեսային է եւ անկատար: Արդէն ըստ իս Լէօ սովորաբար շատ հակամէտ եղած է իր վերլուծումներուն մէջ անձնական յանդուգն մեկնութիւններու՝ իր նախասիրութեանց ազդեցութեամբ:

Ուրեմն Երկաթեայ Դիմակը Աւետիք Պատրիարքը չէր: Բայց ո՞վ էր այս Աւետիքը

Զարհուրելի տիպար մը, նրբութեամբ խորամանկ ու նենգօրէն վայրագ՝ որ իր մտադրած նպատակին հասնելու համար խտիր չէ դրած միջոցներուն մէջ: Ի հարկին կրնար հիմնովին այլափոխուած եւ հակոտնեայ ներկայացնել իր թաքուն մտածումներն ու զգացումները, միշտ ի խնդիր իր մտադրութեանց իրագործումին: Ոչ միայն մեծագոյն աղէտ մը եղաւ հալածական հայ կաթողիկէներու գլխուն, այլեւ իրական պատուհաս մը իրեն ժամանակակից ու ենթակայ հայութեան համար :

Քանի որ Երկաթեայ Դիմակի առասպելով յիշուեցաւ նորէն Աւետիք Պատրիարքը, աւելորդ չըլլայ թերեւս քիչ մը աւելի մօտէն դիտել այս պատուհաս մարդուն կեանքը՝ որ դժբախտաբար իր էութեամբ իսկ կը նոյնանայ մեր ազգային կեանքի պատմութեան դառն ու փոթորկալից մէկ շրջանին հետ, անոր վրայ դնելով իր անջնջելի կնիքը:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԻԶ

(Շար.)

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ

Գ. Ց. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

★

Փարիզի Համազգայինը հացկերոյթ մը կազմակերպած էր Քոլմարի հէքել սըրահին մէջ, ի պատիւ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան նախագահ Գ. Ցակոբ Տէր Մելքոնեանի որ քանի մը օր է քաղաքս կը գտնուի ։

Նախագահ Գ. Գարսամեան հացկերոյթը բացաւ, ներկայացնելով Տէր եւ Տիկ. Տէր Մելքոնեանը, թուելով անոնց մատուցած ծառայութիւնը Համազգայինին ։

Ապա խօսք առաւ ընկեր Հ. Սամուէլ, որ պատմական ակնարկ մը նետեց Համազգայինի կազմութեան վրայ եւ ջատագովեց անոր համար զոհաբերողները ։

Եղան մէջ ընդ մէջ մեներգներ, Տիկիններ Ցակոբեանէ, Խոնդկարեանէ եւ ուրիշներէ ։

Խօսք առին կարգ մը ազգայիններ որոնց արտայայտութիւնները կարելի է ամփոփել հետեւեալ տողերուն մէջ ։

Ա. Խոնդկարեան.—Համազգայինի հիմնադիրներէն ճանչցայ Ազբալեանը, որ կ'ըսէր. «Դրամը խղճալ չունի, խղճալն ալ դրամ չունի»։

Դրամը արաբական նժոյգ մըն է, եթէ կրնաս սանձել զայն՝ կրնաս հասնիլ քու հանրային նպատակներուդ։ Ամէն անոնք որ կրցեր են դրամը եւ խղճալը զարգացնել, ամէնէն երջանիկ մարդիկը եղած են։ Տէր Մելքոնեան մէկն է անոնցմէ.

Շ. Նարդունի.— Երբ Պէյրութ գացի եւ պանդոկ իջած էի, Տէր Մելքոնեանը եկաւ եւ «քու տեղդ հոս չէ» ըսելով ինծի իր ապարանքը առաջնորդեց, ուր մնացի երկու-քուկէս ամիս։ Այնտեղ աւելի լաւ ճանչցայ զինքը։ Այնքան խանդավառուած էր ճեմարանով որ, ստիպուած հրաժարեցայ ճամբորդութենէս եւ իր ցուցմունքներով հետապնդեցի կտակ մը, Մարոքի մէջ Գ. Գալանճեանի մեծ կտակը։

Տէր Մելքոնեան կամքի տէր անձնաւորութիւն մըն է, թէ առեւտրական եւ թէ մտաւորական ։ Մաղթենք որ իր երազները իրականանան քիչ ատենուան մէջ ։

Տոքթ. Պէօյիւքեան.— Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Համազգայինին որ մեզի առիթը տուաւ աւելի մօտէն ծանօթանալու մեր բարեկամ Գ. Ցակոբ Տէր Մելքոնեանին հետ։

Պէտք է մտահոգուինք մեր նոր սերունդով ։ Նախանձելի վիճակ մը ունի Միջին Արեւելքը այդ մարզին մէջ ։ Բոլորս օգնենք անոնց, որպէսզի հասնին իրենց նպատակներուն ։

Է. Բիւզանդ.— Գարսիասեան Թափառելէ ետք հասայ Լիբանան, ուր երջանիկ պատահ[illegible] ունենալով, դպրոցներ, եկեղեցիներ եւ մանաւանդ Համազգայինի Ճեմարանը։

Հայ ժողովուրդը թօթափած անապատի փուշերը, ձեռնարկած էր իր մշակոյթին ։ Այդ նուիրեալներէն մէկն է Ց. Տէր Մելքոնեանը։ Մեծ գործերու տէրերը կ'երթան, բայց գործերը կը մնան։ Ունենալը չէ, տալն է կարեւորը ։

Տիկ. Հռիփ. Իփէկեան.—Ազբալեանը ուսուցիչս եղած էր։Եգիպտոս էինք ամուսնոյս հետ, հրաւիրեցինք զինքը, յետոյ եկաւ նաեւ Շանթը եւ հիմը դրուեցաւ Ճեմարանին ու Համազգայինին։ Կը մտածէինք թէ ինչպէս պէտք է փոխարինել կորսուած մտաւորականութիւնը։ Այդ ձեռնարկին կարեւոր դէմքերէն մէկն է Ց. Տէր Մելքոնեան, որ միշտ եղած է Ճեմարանի կողքին ։ Տէր Մելքոնեան ընտանիքը եօթը սաներ տուած է այդ հաստատութեան եւ Պէյրութի հայութեան պարծանքն է ։

Շ. Միսաքեան.—Մեր հանրային կեանքին մէջ դէմքեր կան որ չեն երեւիր, հանրային կեանքի մակարդներն են անոնք։ Այդ տիպարներէն մէկն է մեր հիւրը, որու նպատակը եղած է տարածել մեր մշակոյթը մինչեւ անապատին խորերը ։

Շատ գեղեցիկ են ծանօթ երգին սա տողերը.— «Հասակ մը կայ մեր կենաց մէջ...» Պիտի մաղթէի որ «աւարտէր» մեր դասալքութիւնը ի փառս հայ յաւիտենականութեան ։

Պ. Զպուքճեան.— Հակառակ յառաջացեալ տարիքին, դուք կը տեսնէք Տէր Մելքոնեանը երիտասարդ եւ աշխոյժ։ Հայ մշակոյթին համար զոհաբերելու եւ տալու ներքին գոհունակութեան առթած երիտասարդութիւնն է այդ.

Արդարեւ, Ցակոբ Տէր Մելքոնեան ինչպէս նաեւ իր եղբայրը Մելքոն՝ Լիբանանի Հայութեան բոլոր խաւերէն սիրուած անձնաւորութիւններ են, իրենց քսակը լայն բացած՝ բոլոր ազգային կարիքներուն.

Ի վերջոյ, օրուան հիւրը յուզուած՝ խօսք առնելով ըսաւ ։

Գ. Ցակոբ Տէր Մելքոնեան

«Պարզ ճամբորդ մըն եմ այս լոյս քաղաքին մէջ։ Զափազանց յուզուած եմ մեր ընտանիքի մասին չափազանցուած գովեստներէն։ Բայց այդ գովեստներուն մեծագոյն մասը կ'երթայ այն մեծ կազմակերպութեան որ կը կոչուի Համազգային ։

Մարդ եթէ կարենայ կատարել իր պարտականութիւնը ազգին հանդէպ, մեծ երջանկութիւն է իրեն համար։ Ես տակաւին պակասաւոր եմ ։

Ժամանակին իմ խարխլած բաժինս ծախեցի ապրելու համար։ Եթէ այսօր լաւը ունիմ, պէտք է մտածեմ չունեցողներուն մասին։ Ուրախ եմ որ կողակիցս ալ այդ գաղափարներով տոգորուած է։ Քաղկեդոնը փրկուած է տիկիններու մաղերու շնորհիւ։ Հայութիւնը Հայ պահելու համար, տիկինները մեծ դեր ունին կատարելիք ։

Աշխարհի մէջ եթէ տեղ մը կայ որ հայապահպանման տեսակէտով ամէն առաւելութիւն ունի, այդ ալ Լիբանանն է ։ Ինկապէս այդ երկիրը մեզի պարգեւած է ամէն ազատութիւն։ Բնական պիտի ըլլար որ հոն սեւեռէին բոլորին աչքերը ։

Թուրքին գործած ոճիրը եւ աւերը պէտք է դարմանել, անջրպետը պէտք է լեցնել ։ Ճեմարանը հիմնուած է ճիշդ այդ նպատակին համար ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ինչպէս միշտ, այս տարի եւս գաղութը համախմբուած էր Քաղաքապետարանի սրահը, յարգելու աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը ։ Արցունքոտ աչքերով, սեւ լաչակով մամիկները, մեր տառապանքի վերջին բեկորներէն պապիկներ եւ երիտասարդութիւն մը տխրադէմ ....

Առաջին շարքին վրայ տեղ գրաւած էին Ազգ. Միութեան նախագահ Գ. Անտոնեան, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. երեք հոգեւոր հովիւներ, ինչպէս Տիկիններ Օտէթ Միքայէլեան եւ Փ. Անտոնեան ։

Սգատօնը կազմակերպուած էր երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, 22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ։

Բեմի ճակատը սեւ պաստառի վրայ գրուած էր «Ցարգանք Ապրիլ 11–24ի Հայ Նահատակներուն» նշանախօսքը, իսկ նախագահական սեղանը ծածկուած էր սեւ շղարշով։ Բեմի խորը կ'երեւար յուշարձան մը, կանանչներով շրջապատուած, իբրեւ խորհրդանշան ։

Օրուան նախագահը Գ. Քալաքճեան բացումը կատարելով կարդաց յուզիչ ուղերձ մը։ « ... Այսօր սուգն է ամբողջ ցեղին։ Ոճրագործ Թուրքը 1915ի գարնան էր որ խամրեցուց մեր կոկոն ծաղիկները, յօշոտեց կամ առեւանգեց մեր սեւաչեայ անմեղունակ կոյսերը, հրդեհեց մեր տունն ու այգին, մոխիր դարձուց մեր պապենական բոյները։ Ամբողջ ժողովուրդ մը առաջնորդեց դէպի մահ.. Սակայն սխալեցաւ իր հաշիւներուն մէջ ։ Հայուն սիրտը միշտ կը բաբախէ։ Նորէնր կուգան հրավառ հաւատքով, աւելի յանդուգն եւ վճռական, իրենց փոխանցուած ջահը առաջնորդելու յաղթանակէ յաղթանակ»։ Այս առթիւ յիշեց Ահարոնեանի խօսքը. — « ... Այնքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք .— Թող ողջ աշխարհն Հայուն կարդայ նախատինք » ։

Վարագոյրը կամաց կամաց կը բացուէր։ Արաքս երգչախումբը հեռուէն սրտայոյզ մեղեդիով երգեց «Ցուրտ ամ»ը։ Ֆրանսացի հիւրերու համար Ֆրանսերէն գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Հ. Գալեան վարդապետ ։ Ուղերձներ կարդացին վեր. Աբրահամեանը եւ Գ. Եղիշէեան ։ Բոլորն ալ ձաղկեցին զազրելի դաւը անգէն եւ ստեղծագործ ժողովուրդի մը դէմ ։ Միջին եւ Նոր Սերունդի ուշադրութիւնը հրաւիրեցին մեր անմահ գանձին՝ մայրենի լեզուի ուսուցման վրայ, թելադրեցին հաւատարիմ մնալ մեր աւանդութեանց եւ մարտիրոսացած անմահներու խղճալին ։

Խումբը Օր. Աւճեանի ղեկավարութեամբ երգեց Գ. Քաթիպայի «Լռեց ամպերը եկան ծածկեցին»ը։ Փոքրիկն Աւճեան Մարի յուզումով արտասանեց Զօպանեանի Մայր Հայաստանը։ Օր. Խաչէրեան մեներգեց «Մայր Արաքսի ափերով»ը։ Շատ գեղեցիկ էր փոքրիկն Ցովսէփ Նալբանդեանի արտասանած «Հոգեհանգիստ»ը (Ց. Թումանեան)։ Արտասանեց նաեւ Օր. Մ. Ղոճիկեանը։ Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Սեբովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, « Այսօր սուգի եւ ողբի օր չէ, այլ յարգանքի օր մըն է նահատակներու խնկելի յիշատակին։ Այս օրը մեր արդար պահանջի եւ հատուցման ձայնն է որ լսել կուտանք, այդ մեր արդար դատն է, մեր արեան պահանջը ։ Անմահն Վարդանէն մինչեւ մեր օրերուն հերոսները գետերով արիւն թափեցին եւ նահատակուեցան, իրենց հայրենիքը, իրենց լեզուն ու կրօնքը վեր դասելով կեանքէն։ Մեր նոր սերունդը մեծագոյն յարգանք տուած կ'ըլլայ եթէ հաւատարիմ մնայ անոնց խղճալին, յարգանք անոնց յիշատակին»։ Ապա սրահը յոտնկայս երգեց «Հայր Մեր»ը։

Վարագոյրը գեռ շգոցուած 12 մանուկներ մօտեցան յուշարձանին եւ լախխալ, ծնրադիր ու երկիւղածութեամբ ծաղկեփունջեր զետեղեցին։Բեմին ետեւէն երգչախումբ երգեց «Տէր ողորմեա» ... Ներկաները բաժնուեցան խոր տպաւորութեամբ ։

ԱՇՈՏ Ա.

× Այս առթիւ «Լը Տոֆինէ Լէպէռէ »ի մէջ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան նկարագրելով Ապրիլ 11–24ի սգահանդէսը Վալանսի մէջ, կը գրէ թէ Ապրիլ ամսուան այս օրերուն, երբ ամբողջ բնութիւնը վերազարթնումի մէջ է, գժոխքէն մազապուրծ ազատուած Հայերը եւ իրենց զաւակները, սուգը սրտին քառասուն տարիէ ի վեր, գիտակից իրենց պարտականութեան կը միանան վերապրելու իրենց եւ իրենց հայրերու գժնդակ գողգոթան եւ կ'եզրակացնէ թէ մաղթենք որ մարտիրոսներու այս անհուն զոհողութիւնը ի զուր չանցնի, որովհետեւ մասնաւոր շնորհ մը չէ որ կը խնդրէ հայ ժողովուրդը, այլ իր արեան հեղեղներով նուիրագործուած իր արդարև իրաւունքը, ապրելու ազատութեան մէջ ։

Հայ ժողովուրդը կրթասէր է, անապատին մէջ հայ մայրը երբ թուղթ ու գրիչ չունէր, աւազի վրայ գրելով Ա. Բ. Գ. կը սորվեցնէր իր մանուկին ։

Համազգայինի սիրելի բարեկամներ, կառավարութիւն չունինք, բայց պէտք է արգիլենք մտաւորականութեան ոչնչացումը, եւ ատոր համար պէտք է տարածենք եւ զօրացնենք Համազգայինը, ի փառս հայ մշակոյթին ։

Սրտանց կը բաղձամ որ բոլորը, բոլորը միանան այս կազմակերպութեան շուրջ։ Զէ՞ որ արդէն անոր նպատակը ամբողջ ամէն Հայու սրտին կը խօսի ։

Ուրախ եմ որ, ներկաներէն մին, մէկ միլիոնի նուիրատուութիւն մը ըրած է, ուրիշ մը, դարձեալ Փարիզէն, որուն անունը չեմ ուզեր տալ առ այժմ, հինգ միլիոն արժողութեամբ իր կալուածը կտակած է Ճեմարանին ։

Փարիզահայութեան որակը բարձր է ։ Շնորհակալութիւն մեզի եղած այս պատիւներուն համար, զորս պիտի տանիմ Համազգայինի կեդրոնին, Պէյրութ » ։

Հացկերոյթը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր անց՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ ։

Գ. ՊԱՐԳԵՒ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

— Սակայն կը սիրեմ խօսակցիլը, շարունակեց Տիկին Պէյր։ Շատ հաճոյակատար ժողովուրդ են ... Թէեւ այդ չափազանց հաճոյակատարութիւնը իր նեղացուցիչ կողմն ալ ունի ։

Օրինակ ճամբայ մը կը հարցնէք իրենց. փոխանակ ըսելու «աջին առաջին, ձախին երկրորդ» կամ նման բան մը, ասոնք առջեւդ կը թափեն բացատրութիւններու եւ ուղղութիւններու հեղեղ մը ... երբ կը տեսնեն որ տարակոյսի մէջ էք տակաւին։ Ձեզքէն կը բռնեն անուշութեամբ ու այդ ամբողջ ճամբան կը քալեն ձեզ հետ։

— Փեկէթ, Ֆիրենցայի մէջ ունեցա՞ր այդ փորձառութիւնը, հարցուց Սըր Խօթէյս, ժպտադէն դառնալով իր քարտուղարին ։

Զեմ կրնար ըսել թէ ինչու, սակայն հարցումս հաճելի չթուեցաւ Գ. Փեկէթին ։

— Օ՛, շատ ճիշդ ... այո, այդպէս է, թօթովեց եւ շառագունեցաւ ։

Ցետոյ ցած ձայնով մը ներողութիւն խնդրեց, ոտքի ելաւ եւ սեղանէն հեռացաւ

— Կի Փեկէթէն կը սկսիմ կասկածիլ, Ֆիրենցայի մէջ մութ գործերո՞ւ հետամուտ է արդեօք, գիտել տուաւ Սըր Խօթէյս, քարտուղարին ետեւէն նայելով ։ Ամէն անգամ որ Ֆիրենցայի կամ Իտալիոյ խօսքը ըլլայ, կը փոխէ նիւթը, եւ կամ անճապարանքով կը թողու կ'երթայ ։

Թերեւս մէկը սպաննած է այնտեղ, ըսաւ Տիկին Պէյր։ Կարծէք... կը յուսամ ձեր գգացումները չեմ վիրաւորեր, Սըր Խօթէյս, կը նմանի մէկու մը որ կարող է մարդասպանութիւն գործել ։

— Այո, պարզ նմանութիւն։ Այդ պաշտօնէն երբեմն գիս կը զուարճացնէ. մանաւանդ երբ գիտես թէ որքան օրինապահ եւ յարգալից է խեղճ մարդը ։

— Բաւական ժամանակ է ձեր մօտն է, այնպէս չէ՞, Սըր Խօթէյս, հարցուց գնդապետ Րէյս ։

– Վեց տարի, պատասխանեց Սըր Խօթէյս, խոր հառաչանքով մը ։

— Ձեզի համար շատ անզնահատելի մէկը ըլլալու է, ըսաւ տիկին Պէյր ։

— Օ՛, անզնահատելի, այո, շատ անգնահատելի .

Խեղճը դարձեալ հառաչեց այնպիսի ընկճուած երեւոյթով մը, որ Գ. Փեկէթի անզնահատելիութիւնը կարծէք դառնանի վիշտ մը ըլլար իրեն համար։ Ցետոյ յանկարծ աւելցուց .

— Սակայն հարկ է որ իր դէմքը վստահութիւն ներշնչէ ձեզ, յարգելի տիկին ։ Արտաքին երեւոյթներէն մի դատէք մէկը։ Դրիփըն, օրինակի համար, ամենահաճելի մարդը կը թուէր ։

— Նաւուն մէջ ձերբակալուեցաւ, այնպէս չէ՞, մրմնջեց տիկին Պէյր ։

Բան մը կատրեցաւ մեր ետեւը ։ Դարձայ եւ տեսայ որ Գ. Զիչեսթըր գետին ձգեր էր սուրճին գաւաթը ։

Մեր խումբը ցրուեցաւ շուտով, Տիկին Պէյր վար իջաւ՝ քնանալու, ես դէպի կամրջակ։ Գնդապետ Րէյս հետեւեցաւ ։

— Շատ խուսափողական էք, օրիորդ Պետինկֆիլտ։ Երէկ գիշերուան պարահանդէսին մէջ ամէն կողմ ձեզ փնտռեցի։

— Կանուխ անկողին մտայ, ըսի ։

— Այս գիշեր ալ խոյս պիտի տա՞ք, թէ պիտի պարէք ինծի հետ ։

— Հաճոյքով պիտի պարէի ձեզ հետ, եթէ տիկին Պէյրը ... մրմնջեցի ամչնալով ։

— Մեր բարեկամուհին՝ Տիկին Պէյր, շատ չի սիրեր պարել ։

— Իսկ դո՞ւք ։

— Կը փափաքիմ պարել ձեզ հետ ։

— Օ՜, ըսի, ջղայնացած ։

Գնդապետ Րէյսէն կը վախնայի քիչ մը, բայց սխորժեցայ։ Աւելի լաւ էր պարել քան թէ ծերուկ ուսուցչապետներու հետ վիճաբանութեան բռնուիլ, քարացած գանկերու մասին։ Գնդապետ Րէյս իմ երեւակայած խոժոռ ու լռակեաց Րոտեզիացին էր։ Թերեւս ամուսնանամ իր հետ։ Ճիշդ է բան չըսաւ այդ մասին, բայց ինչպէս Արիները կ'ըսեն. — « Միշտ պատրաստ»։ Բոլոր կիներն ալ, անգիտակցաբար, թերեւս, իրենց կամ իրենց լաւագոյն բարեկամուհիին ապագայ հաւանական ամուսին կը նկատեն իրենց հանդիպած այրերը ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վերաբերեալ օրէնքին քուէարկութեան իբրեւ առաջին արդիւնք՝ պիտի վեղչուին Մայիս 15ի երկրորդ կանխավճարին ենթականերու բաժինները : Բոլոր առեւտրականները, գործատէրերը եւ հողագործները 26 հազար Ֆրանքի զեղչ մը պիտի ունենան :(Բնաւ պիտի չվճարեն, եթէ այս գումարին հաւասար՝ կամ անկէ պակաս է իրենց տուրքին մէկ երրորդը) : Ոչ առեւտրական գործ ունեցողները 12 հազար Ֆրանքի զեղչ մը պիտի ունենան : Անոնք որ տակաւին չեն վճարած առաջին կանխավճարը (Փետրուար 15), տասը առ հարիւրի տեղ երեք առ հարիւր յաւելում պիտի ունենան, եթէ երկրորդին հետ վճարեն իրենց պարտքը :

ԱԼԳԵՐ ԱՑՆՇԹԱՑՆԻ ուսողական վերջին հաշիւները կորսուած են :

ՖՐԱՆՍԱՆ շինեց նոր օդանաւ մը, Թրիտան որ ձայնէն աւելի արագընթաց է, դէպի վեր թռած ատեն անգամ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՍՐԱՀՆԵՐԸ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԽՏԻՐ :

Ստիպողաբար կը խնդրուի այն բոլոր կազմակերպութիւններէն որհաւաքոյթներ կամ ժողովներ ունին Ազգ. Տան մէջ, սըրահները պարպել ԺԱՄԸ՝ 23ին :

Այն միութիւնները որ իրաւունք ստացած են ժեռանէն աւելի ուշ մնալու, կըրնան դռնապանէն բանալին ուզել յաջորդ օրը վերադարձնելու պայմանով :

Ա. ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆ
(Գործավար Ազգ. Տան Վարչութեան)

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փորթ տ'Իթալիի Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը ի նպաստ կայանին, 8 Մայիս, ժամը 13էն 24, Ֆրանքօ Պելժ սրահին մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, Փարիզ (13) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Առնուվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Բախտին Անիւը» թատերգութիւնը, երեք արար, ղեկավարութեամբ Գ. Մ. Շիշմանեանի :

Եւրոպական պարեր, ժազ Մանտէլեանի Ռատիօ Լիւքսէնպուրգի նուագախումբով :

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով, մուտքը 250 ֆրանք :

Հաղորդակց.— Մէթրօ Թոլպիաք, օթօ-

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի Մատրան մէջ

Ձայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի մատուցուին այս կիրակի ժամը 10·15ին ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահատակներու, 40րդ տարեդարձին առթիւ :

Սիրով կը հրաւիրուի փարիզահայ գաղութը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թէյասեղան – խնջոյք, կազմակերպուած Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգախ փոխութեան կայանի շէնքի նորոգման :

Այս շաբաթ իրիկուն Թալիս գպրոցի սրահը: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ : Հաճելի ժամանց եւ անակընկալներ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը իր գործօն անդամուհի Այրի Տիկին Մարգարիտ Արզումանեանի մահուան առթիւ խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ սգացեալին զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Բանկոնի (վէսթօն) եւ տափատի (քիւլօթ) համար լաւ կարողներ մեծ չափերու համար : Ներկայանալ նմոյշով Օ ՎԷԹԸՄԱՆ ԼԷՆԱ, 42 ռիւ Թիւապիկօ,- Փարիզ (3) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ կին մը բայէօրի համար որ գիտնայ կար կարել եւ կերակուր եփել, ճաշը ապահովուած է, բայց ոչ բընակութիւնը:Հեռաձայնել Լըքուպ 73-97 :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ :

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 – 34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա, Մէթրօ Փօրթ տէ Լիլա:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տիկին Ֆէսլեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ : Արտասանութիւն՝ Օր. Սեթա Ցարէթնազովեան եւ ընկ. Ե. Գրիգորեան ; Երգ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարակէօզեանէ :

Կը նուագէ՝ ԹԱՌՈՒՍ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Ընկերահամակրական հաճելի մթնոլորտ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոստոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր :

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն : Կը պատարագէ Տ. Արտակ Վ. Մանուկեան : Արարողութեանց կը նախագահէ՝ հայրապետական պատուիրակ Գեր. Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի, ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն :

×

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին:

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական հերոսամարտին :

Այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆըրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Պ. ՅՈՎՀ. ԻՍՊԻՐԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Պ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Պ. Կ. Փօլատեան :

Յաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրերու մէջ:

Մուտքը ազատ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին: Ոգեւորիչ մրցումներ:

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա): Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին :

Կը պատարագէ եւ քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթողիկոսակա․ պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ :

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 Սալ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին ժամը 15էն 24 :

CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Մարսէյլի մէջ : 88 ռիւ տ'Օպաներ :

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները քանի մը օրէն:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ—ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու երկսեռ երգչախումբի

Այս կիրակի, ժամը ՃԻՇԴ 5ին

Քաղաքիս չքեղագոյն թատրոնին Թէաթր տիւ Ժիմնազի մէջ :

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն:

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի սոլիստներէն կազմուած լարաւոր քառեակ մը, եւ Քօնսէռ Քլասիքի սոլիստները(ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն):

50 հոգի բեմին վրայ

Պիտի նուագուին ու երգուին հայ եւ օտար լաւագոյն երաժիշտներէն բազմաթիւ գործեր : Իբր առաջին ունկնդրութիւն՝ պիտի լսուին հռչակաւոր կտորներ.—

Ա.— Հէնտէլի «Մեսիա»էն, Բ.— Ա. Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պալէէն,

Գ.— Հայաստանի «Կոմիտասեան քառեակի» բեբէրթուարէն:

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է.—Ստանալու համար դիմել՝ «Մօնտիս – Սփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ, գին՝ 100, 200, 400 եւ 600 ֆրանք :

Հակառակ եղած ծանուցման, ժիմնազի կիշէն ԲԱՑ պիտի ըլլայ հանդէսին օրը, ժամը 11էն սկսեալ: ԿԱՐԵՒՈՐ է ժամը16·30ին տեղերը գրաւել

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, եպարեղէն, եւն. եւն.:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր) :

Լիոնի ռատիոյէն Լէօ Մէլեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու :

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է :

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï Antoine Perrin.

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Տիկին Ա. Կիւլխասեան ուխտի մը առթիւ տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցիին շինութեան ֆոնտին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀՐԱՒԷՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, համակիրները, բարեկամները ու յարգոյ հասարակութիւնը Միութեան 49րդ տարեդարձին առթիւ իր կազմակերպած

ՀԱՆԴԷՍ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 16ին, Օթէլ Լիւթեսիայի շքեղ սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր:

Ծախքերու մասնակցութիւն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հ. Ց. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն, ընկեր Արամ Նաւօեանին, ընկերուհիներ Մարի եւ Աստղիկ Նաւօեաններուն, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր ԵՂՍԱԲ ՆԱՒՕԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին :

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Բէժան: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Միասին բերել հրաւիրագիրները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալենեան: Նիւթը՝ «Յօդացաւը» (հայերէն): Մուտքը ազատ է :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուս.ի վարչութիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Իսի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին:

Օրակարգ՝ Ա) վարչութեան բարոյական թէ նիւթական համրատուութիւնը Փարիզի շրջանին, Մարսէյլի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու ունեցած տարեկան գործունէութեանց: Բ)Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ուշադրութիւն, մասնաւոր հըրաւիրագիր պիտի չղրկուի :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը : Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում պարահանդէսին: Բ) Դաշտահանդէսի որոշում, ընթացիկ հարցեր: Այս կարեւոր ժողովին կը հրաւիրուին Պոմոնի անդամներն ալ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ՄԱՅԻՍ

VENDREDI 6 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7666 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3077

ԱՊՐԻ՛Ք ՏՂԱՔ

Զատկուան տօնական օրերուն, Հալէպ դարձաւ ժամադրավայրը եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի 29 մասնաճիւղերու աւելի քան երկու հազար մարզիկներուն: Հալէպահայութիւնը եւ անոր հետ նաեւ Լիբանանի ու Սուրիոյ զանազան շրջաններէն Հալէպ փութացած Հայեր ապրեցան ազգային գիտակցութեան յուզումնալի պահեր, որոնք նաւասարդեան հին տօներու փառքով, հպարտանքի եւ խանդավառութեան ալիքներ բարձրացուցին բոլոր սրտերու մէջ. սրտեր, որոնք երեք օր շարունակ բաբախեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ական նորահաս երիտասարդութեան կշռոյթով:

Ան որ գոնէ անգամ մը բախտն ունեցած է տեսնելու յաղթապանծ Հայորդիներու փառայեղ տողանցքը բազմահազար հանդիսականներու հիացիկ նայուածքներուն ներքեւ. ան որ տեսած է ամրակուռ շարքերը Հայորդիներու, որոնց երակներուն մէջ կ'եռայ ազնուական արիւնը արմենական ցեղին, միշտ պիտի ապրի առինքնող յիշատակը այդ անմոռանալի պահերուն, որոնք չեն նկարագրուիր ու չեն բացատրուիր, այլ միայն կը զգացուին բոլոր անոնց կողմէ, որոնց ազգային նկարագիրը մնացած է անաղարտ, որոնք ունին գիտակցութիւնը իրենց ժողովուրդի մեծութեան, որոնց մէջ չէ խախտած հաւատքը վաղուան, լուսավառ ապագային:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի գուրգուրանքին մէջ թրծուած նորահաս երիտասարդութեան սքանչելի հաղորդութեան եւ վսեմագեղ եղբայրացման օրերը չեն մոռցուիր: Չեն մոռնար մանաւանդ իրենք, ժառանգորդները մեր ազնուազարմ ցեղին, որուն զաւակները այսօր յաղթական քայլերով կը տողանցեն այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, վայելելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի բարեխնամ կառավարութեան եւ տարանջատման ժողովուրդին գնահատանքն ու քաջալերութիւնը: Չեն մոռնար արմունկ արմունկի, սեղմ շարքերով, Հալէպի քաղաքապետարանի դաշտի աստիճաններուն վրայ նստած հազարաւոր բազմութիւնները, որոնց տարին անգամ մը հնարաւորութիւն կը տրուի գերազանցօրէն հայ ապրելու եւ զօտեպնդուելու՝ ի տես կենսուրախ երիտասարդութեան մը, որ մեր ապագան է, մեր յոյսն է, մեր երազն է՛.

Հրաշք մըն է մեր գոյատեւումը օտար ափերու վրայ: Հրաշք մըն է մանաւանդ մեր քաջառողջ ու գիտակից երիտասարդութեան ամրակուռ փաղանգը, որ օտար հողերու վրայ կը պանծացնէ Հայուն անունը, ախոյենական զափռներ խլելով:

Այս հրաշքը ամէնէն աւելի կը զգան անոնք որ երեսուն տարիներ առաջ, մահուան ճիրաններէն ազատեցան՝ բոյն չինելու համար արաբ եղբայրական ժողովուրդներու գրկին մէջ: Անոնք, տարագրութեան ճամբաներու զրկանքները ճաշակած Հայեր, իրենց ժողովուրդի անմահութեան վկայութիւնը կը տեսնեն Զատկի տօնական օրերուն, ծածանող դրօշակներու ներքեւ տողանցող հազարաւոր մարզիկներու մէջ:

Ու բոլորի կուրծքերէն կը պոռթկայ պարզ ու խորիմաստ կանչ մը

— Ապրիք տղաք:

Ապրիք այն վայելքին համար, որուն արբեցումը տուիք հայրենածարաւ այն բազմութիւններուն, որոնք կը սպասեն ձեզ օր մը հայրենի հողերուն վրայ տեսնելու տենչանքով:

Ապրիք, որովհետեւ ամբողջ ազգ մը իր յոյսը կապած է ձեր բարոյական ու ֆիզիքական առողջութեան եւ կ'ապրի ու կ'ոգեւորուի ձեր նուաճումներով:

Ապրիք, որովհետեւ դուք հարազատ ժառանգորդներն էք ժողովուրդի մը, որ մեռնիլ չի գիտեր եւ ձեր յաղթական զբոսնացքին մէջ կը տեսնէ կարելիութիւնը իր գերագոյն իտէալին իրականացման, անկախ ու ազատ Հայաստանին, որուն տենչանքով կը փոթորկին բոլոր սրտերը:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

●

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ

Արմատական կուսակցութեան բացառիկ համագումարը, որ ինչպէս հաղորդած էինք բացուեցաւ Չորեքշաբթի առտու, կրքոտ մթնոլորտի մը մէջ իր աշխատանքները տանելէ ետք, հիմնական փոփոխութիւններ քուէարկեց կուսակցութեան ղեկավարութեան մասին, եւ փակուեցաւ նոյն օրը, կէս գիշերին: Արմատականներու այս բացառիկ ժողովը աննախընթաց է կուսակցութեան պատմութեան մէջ, պատահած միջադէպերուն ծանրակշիռ հանգամանքով: Բուռն ընդհարումներ ղեկավարներու միջեւ: Սրահէն՝ սուլոց, հայհոյանք երբեմն նոյնիսկ բռունցք: Արմատական ոչ մէկ համագումար պարզած է այս փոթորկալից տեսարանը, կ'ըսեն կուսակցութեան հիները: Ինչպէս արդէն յայտնած էինք, կը սպասուէր երկու ղեկավարներու՝ նախկին վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի եւ կուսակցութեան վարչական նախագահ Մարթինօ Տէփլայի բախումը: Անձնական մրցակցութիւն՝ որ անշուշտ ունի նաեւ քաղաքական դրդապատճառներ: Կուսակցութիւնը հակիլ տալ դէպի ձա՞խ կեդրոն, թէ աջ: Այս տեսակէտէն, շատ կարեւոր կը նկատուի արմատականներու բացառիկ ժողովը, ոչ միայն կուսակցութեան ապագային համար, այլ նաեւ ամբողջ Ֆրանսայի քաղաքական կեանքին նկատմամբ: Որովհետեւ արմատականները եղած են դրեթէ միշտ կառավարական մեծամասնութեան մէջ, եւ մանաւանդ պատերազմէն ետք, զօրանալով, խաղացած են կարեւոր դեր մը երկրին ճակատագրին նկատմամբ: Եւ եթէ ժողովին ընթացքին, մթնոլորտը սկսաւ թունաւորուիլ վարչական ներքին հարցերու պատրուակով, կամ քուէարկելու ձեւին մասին անհամաձայնութեան երեւութական պատճառով, բուն արմատը պէտք է փնտռել խորհրդարանի ծայրագոյն աջէն մինչեւ ծայրագոյն ձախի միջեւ, կուսակցութեան դրաւելիք «տեղին» ընտրութեան մէջ: Մարթինօ Տէփլա, աջակողմեան, կողմնակից էր յարելու դէպի աջ: Իսկ իր հակառակորդը՝ Մենտէս Ֆրանս կ'ուզէր որ կեդրոնի այս կուսակցութիւնը առանցքը տեղափոխէ դէպի ձախ, եւ ձեռք երկարէ ձախակողմեան խմբակցութեանց, մանաւանդ ընկերվարականներուն: Այս վերջինները միշտ թիկունք կեցած էին իր կառավարութեան, մինչ իր իսկ կուսակցութեան աջ թեւը, Մարթինօ Տէփլայի եւ Ռընէ Մէյէրի գլխաւորութեամբ գինք կը տապալէր: Կ'ըսուի նաեւ թէ նախկին վարչապետը ծրագիրն ունի ստեղծելու «ժողովրդական ճակատ» մը, կեդրոնէն դէպի ձախ, որ իբրեւ մեծամասնութիւն, ապահովէ կայուն կառավարութիւններու կազմութիւնը: Բացառիկ համագումարին ընթացքին, մեծ ճարտարութեամբ յաջողեցաւ չէզոքացնել գլխաւոր խօչընդոտը՝ Մարթինօ Տէփլա, որ իր առաջին պարտութիւնը կրեց առաւօտեան նիստին, երբ մերժուեցաւ իր վարչութեան պատրաստած օրակարգը՝ ի նպաստ Ռոնի արմատական խմբակցութեան կուսակցութիւնը վերակազմելու մասին առաջարկած բանաձեւին: Վերջնական պարտութիւնն ունեցաւ երբ Տուի խմբակցութեան ծրագրին սաթիւ կուսակցութեան վերակազմութեան համար ժամանակաւոր մարմին մը կազմել — քուէարկելու իր առաջարկած կերպը (որ օրինական էր) մերժուեցաւ: «Վարչական կազմին կը պատկանի այդ որոշումն առնելը»: «Բայց կայ մեծամասնութեան փաստը: Եւ իբրեւ կուսակցութեան համար միշտ նուիրուած անձ՝ կրնաք հրաժարիլ այդ իրաւասութենէն», պատասխանեց Մենտէս Ֆրանս: Ըսելու ձեւ մը՝ թէ կրնայ վարչական նախագահութենէն ալ հրաժարիլ, առանց ենթարկուելու ժողովի մեծամասնութեան իր դէմ քուէարկելու նախատինքին: Մարթինօ Տէփլա, իր կողմնակիցներով, սուլոցներու մէջ հեռացաւ սրահէն: Ջերմօրէն քուէարկութեամբ ընդունեցաւ Տուի խմբակցութեան առաջարկը: Ընտրուեցաւ մարմին մը՝ կազմուած չորս կուսակցականներէ եւ երեք երեսփոխաններէ, որոնցմէ մին՝ Մենտէս Ֆրանս անձամբ: Այս մարմինը պիտի ունենայ հին ղեկավարներէն Հէրիօ — Քէօյ - Տալատիէ երրեակին վերին հովանաւորութիւնը, եւ պիտի զբաղի կուսակցութեան վերակազմութեան խնդրով: Թէեւ նախկին վարչապետը յաղթական դուրս եկաւ կուսակցութեան այս ներքին պայքարներէն, սակայն տիրող կարծիքը այն է թէ յաղթականներ կամ պարտուածներ, շատ նոյն են մնացած, ժողովասրահին մէջ պատահած տգեղ դէպքերուն պատճառով, գործ ամօթ մը կը նկատեն կուսակցութեան համար: Մանաւանդ որ, վախը կայ թէ արմատականները վերջնապէս կրնան բաժնուիլ երկուքի: Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է վարչապետ Էտ. Ֆոռի ճառը՝ որ իր հանդարտ եւ սրտառուչ շեշտով, արժանացաւ բոլորի գնահատանքին: Վարչապետը ըսաւ, թէ երբ այնքան կուսակցութիւններ կան արդէն, պէտք է ի գին ամէն ինչի, պահպանել արմատական միութիւնը, կուսակցութեան եւ Ֆրանսայի իսկ շահերուն համար: Կոչ ըրաւ որ կիրքերը հանդարտին: «Միութիւնը բնաւ այնքան անհրաժեշտ չէ եղած, որքան այսօր»:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԳԵՐԻՇԽԱՆ

●

Հիթլերական Գերմանիոյ տապալումէն եւ տասը տարուան գրաւման վիճակէ ետք երէկ, Եշ., Գերմանիա պաշտօնապէս գերիշխան պետութիւն մը դարձաւ, հաւասար՝ դաշնակից միւս պետութեանց: Ֆրանսա եւ Անգլիա, երէկ յանձնեցին Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման պաշտօնաթուղթերը Ատլանտեան Ուխտի պետութիւններուն, ինչպէս նաեւ Պոնի: Ինչ որ համարժէք է Փարիզի համաձայնութեանց ի զօրու դառնալուն, եւ ուրեմն Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան ճանաչումին: Վերջին խոչընդոտը հարթուած էրաւ օր, Քարլսռուէի գերագոյն դատարանին մէջ: Արդարեւ, որպէսզի Փարիզի համաձայնութիւնները ի զօրու դառնային, պէտք էր Ֆրանքօ-սարական համաձայնութիւնը ընդունուէր Գերմանիոյ կողմէ: Այս մասին վերջին վճիռ մը պիտի տար Քարլսռուէի սահմանադրական գերագոյն ատեանը, ընկերվարական կուսակցութեան եւ քանի մը երեսփոխաններու պաշտօնական բողոքին վրայ: Ատեանը հաստատած է թէ Սարի մասին առնուած որոշումները սահմանադրութեան տրամադրութեանց հակադէպ ոտնձգում մը չեն ներկայացներ:

Դառնալով գերիշխան, Գերմանիա պիտի ունենայ հետեւեալ առաւելութիւնները:

— Դաշնակցային կառավարութիւնը ձեռք կ'առնէ գերագոյն իշխանութիւնը որ ցարդ դաշնակիցներուն կը պատկանէր:

— Դաշնակից բանակները, ոչ թէ գրաւման համար Գերմանիա են մնում այլ ազատ աշխարհի դէմ որեւէ մէկ վտանգ դիմագրաւելու:

— Արտաքին քաղաքականութեան անկախութիւն:

— Գիտական աշխատանքները ենթակայ չեն դաշնակից հակակշիռին: Ինչպէս նաեւ ճարտարարուեստն եւ օդանաւորդութիւնը:

— Ոստիկանութիւնը կը ձերբազատի հակակշռէ եւ ուժերու սահմանափակումէ: Գրաւման վիճակի օրէնքները չեղեալ կը նկատուին:

× Միջազգային մամուլը լայն տեղ կու տայ Գերմանիոյ անկախութեան: Որոշ վերապահութիւններ, նոյնիսկ վախեր կ'արտայայտուին գերմանականվերազինումին մասին (բանակը պիտի հաշուէ կէս միլիոն զինուոր) սակայն ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար իսկ, պէտք էր առնել այդ քայլը, մանաւանդ երբ վարչապետ Ատընաուըր այնքան անկեղծութեամբ աշխատած էր եւրոպական ուղղութեամբ, եւ երբ Գերմանիա գրաւման վիճակի մէջ անգամ, տասը տարիէն դարձած էր Եւրոպայի ամէնէն աչքառու պետութիւններէն մին: Թէեւ Գերմանիոյ խնդիրը, դեռ իր վերջնական լուծումը չէ գտած, դեռ կայ իր յարաբերութիւններուն պարագան Արեւելքի հետ, եւ գերմանական միութեան հարցը, սակայն միջազգային կեանքին մէջ անկիւնադարձ մը կը նկատուի Գերմանիոյ նոր կացութիւնը: «Թերեւս վըտանգաւոր փորձ մըն է որ կը կատարուի, սակայն Գերմանիոյ կ'իյնայ ապացուցանել, թէ չենք սխալած» կը գրեն բազմաթիւ թերթեր:

× Գերմանիոյ արեւմտեան երեք մարզպանները գումարեցին իրենց վերջին նիստը: Ասկէ այսու պիտի նկատուին երեք պետութեանց ներկայացուցիչները Պոնի մօտ, դեսպանի աստիճանով:

×

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Ֆրանսացիներուն միջեւ ծագեցան միջադէպներ, Ֆրանքօ-թունուզական համաձայնութեանց մասին: «Ֆրանսական ներկայութիւն» միութեան նախագահը որ համաձայնագրին դէմ արտայայտուած էր, արտաքսուեցաւ Թունուզէն, մարզպանին որոշումով: Երեք Ֆրանսացիներ խոշտանգուեցան «Եւրոպայի Երիտասարդներու» կողմէ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿԵՐ ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ընկեր Մկրտիչ Փափազեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի, Մայիս 4ին, Փարիզի Ս. Յ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, բարեկամներու եւ ընկերներու ներկայութեան:

Արարողութեան կը նախագահէր կաթ. պատուիրակ Ս. Ծ.Վ. Մանուկեան որ հակիրճ դամբանականով մը վեր առաւ հանգուցեալին բարեմասնութիւնները, մասնաւորաբար ծանրանալով իրր կրթ. մշակ անոր ցոյց տուած զոհաբերութեան ոգիին եւ եռանդին վրայ, Հայաստանէն Պոլիս եւ Յունաստանէն Ֆրանսա: Հանգուցեալին մշակոյթի մատուցած ծառայութիւնները յիշելով, նմանցուց զայն մոմի մը որ սպառած է, լոյս տալով իր շրջապատին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ դամբանական մը խօսեցաւ ընկեր Գ. Զպուքճեան յայտնելով որ ընկեր Մկրտիչ իր աչքերը փակեց հանդարտ սրտով, որովհետեւ, նախ, կատարած էր իր ազգային պարտականութիւնը ծառայելով հայ մշակոյթին, սերունդներ պատրաստելով, ապա, կատարած է իր պարտականութիւնը ընտանիքին հանդէպ, ազգին պարգեւելով երկու երիտասարդներ որոնք Ֆրանսահայ գաղութի մէջ ապագայ խոստացող ուժեր են, եւ վերջապէս նշեց թէ հանգուցեալը ծառայած է նաեւ հայ ազատագրութեան դատին, պատկանելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան որուն անդամագրուած էր ամբողջ [illegible]:

[illegible] թեց հանգիստ իր ոսկորներուն, եւ մխիթարութիւն ընկերուհիի ալրիին ինչպէս նաեւ իր զաւակներուն:

ԲԱԲԵԼՈՆ ԵՒ ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սակայն աւելի յատկանշականը այն է, որ Սիկկրօ կը գտնուի քարահանքերէ աւելի քան 50 – 60 հազար մեթր հեռու, անապատին շրթունքին: Ուրկէ՞ եւ ի՞նչ միջոցներով բերուած են այս քարերը, եւ վարպետութեամբ տաշուած եւ յղկուած էին: Արդեօք իշխանական դամբարաննե՞ր են, ահաւոր զոհողութեան կարօտ գործ մը:

Ցարդ գտնուած աշտարակները իրարմէ կը տարբերին ոչ թէ իրենց ճարտարապետական ոճով, այլ յարկերու տարբերութեամբ (3-7 յարկեր): Ամենահին աշտարակը կը կարծուի թէ կառուցուած է երեք հազար տարի նախքան Քրիստոս, ուրիշ մը հազար տարի (Ն. Ք.):

Անոնց շինարարութեան ձեւն ու գործածուած շինանիւթերը միեւնոյնն են, նփուած գոյնզգոյն կղմինտրներով և աւազախառն կուպրով: Հիներն և նորերն մէջ կը նշմարուի քիչ մը նրբացած եւ ճաշակաւոր կոկումներ:

Իսկ այն վարկածը, թէ աշտարակ մը շինած են երկինք բարձրանալու, նախ հին ժամանակներուն ժողովուրդները երկնային Աստուծոյ գոյութեան գաղափարէն զուրկ էին, միայն բնութեան արհաւիրքներէն կը սոսկային, մասնաւորաբար հեղեղներու աւերումներէն խուսափելու առաջադրութեամբ բարձունքներու վրայ կը բնակէին, հոն ուր չկային բարձունքներ, ահաւոր ու տաժանելի աշխատանքներով հողաբլուրներ կը բարձրացնէին իրենց տաճարները և աշտարակները կանգնելու համար: Ցարդ երեւան հանուած 33 աշտարակներէն մեծագոյն մասը ունի հողաբլուրէ պատուանդան: 1954ին գտնուած է 34րդ աշտարակը: Երկրորդ եթէ երկինք բարձրանալու նպատակով էր աշտարակաշինութիւնը՝ հարկ չկար բազմաթիւ եւ տաժանակիր աշխատանքի ենթարկուիլ, մէկ հատը կը բաւէր այդ ձգտումին գոհացում տալու համար:

Ընդհանրապէս, գիտական բոլոր ուսումնասիրութիւնները յանգած են այն եզրակացութեան թէ այս աշտարակները եղած են կրօնական, աստուածներու եւ քուրմերու բնակարաններ, զոհարաններ եւ աղօթատեղիներ: Կը կարծուի նաեւ ըլլալ աստղաբաշխական դիտարաններ եւ թշնամին հետախուզող բարձրութիւններ: Ամէն մէկ աշտարակ ունի իր նշանակալի անունը, օրինակ (Աշ) Ուր քաղաքի աշտարակը կը կոչուի «Արդարութեան խորհրդարան "Թագաւորի"» Նիփփուր աշտարակը «Լերան տուն» (Մէզօն տը լա Մօնթանը), Բաբելոնի աշտարակը, «Երկնային եւ երկրային հիմնարկութեան տուն» (մէզօն տիւ ֆօնտըման տիւ սիէլ է տը լա թէր): Պօրսիփայի աշտարակը «երկնային եւ երկրային եօթը ուղեցոյցներու տուն» (մէզօն տէ սէթ կիտ տիւ սիէլ է տը լա թէր) եւայլն:

Ինչպէս կը վկայէ Հերոդոտոս Հալիքառնաս որ Միջագետքէն անցած է (460 Ն. Ք.) «Սրբազան վայրին (Զեւս, արարչագործ Աստուծոյ նուիրուած տաճարը Զեւս = Արամազդ) մէջտեղը կառուցուած էր հաստատուն աշտարակ մը, ասպարէզ մը լայն, ասպարէզ մը երկայն: Այս աշտարակին վրայ ուրիշ մը կը բարձրանար, անոր վրան ալ հատ մը, այսպէս ութ աշտարակներ իրարու վրայ բարձրանալով վիթխարի շէնք մը կը ձեւացնէին: Շէնքին իւրաքանչիւր յարկը ունէր սարաւանդ մը, ուր կը հանգստանային ամէն պահու, երբ յոգնութիւն զգային: Աշտարակ բարձրացողներուն համար յատկացուած այս վայրը միշտ ալ բազմութիւն կար: Ամենավերջին աշտարակին մէջ կար տաճար, ուր զետեղուած էր մահճակալ մը, որ փառաւորապէս զարդարուած էր, քովը դրուած էր սեղան մը ոսկիէ շինուած: Որեւէ նկար չէր տեսնուեր այս աղօթատեղիին մէջ: Ոչ ոք հոն գիշերելու իրաւունք ունէր, բաց ի քաղաքէն ընտրուած կին մը, որ Աստուծոյ կողմէ նշանակուած կ'ըլլար: Այսպէս կը պատմէին խալտական ծագում ունեցող քուրմեր, որոնք կը պաշտօնավարէին տաճարներուն մէջ, այդ աստուածութեանց ծառայելով»:

Հերոդոտոս կ'աւելցնէ թէ տեղացիներ իրեն պատմած են իրենց Աստծոյն մասին, թէ երբեմն կուգայ տաճարին մէջ դրուած մահճակալին վրայ պառկելու: «Ստորին յարկին մէջ գոյութիւն ունէր ուրիշ տաճար մը, ուր զետեղուած էր Զեւսի ոսկեայ արձանը, սեղան մը, աթոռ մը եւ աթոռակ մը, բոլորն ալ ոսկիով շինուած՝ ութ տաղանդ ծանրութեամբ»:

Գիտական ուսումնասիրութիւնները սեպագրերու օգնութեամբ հաստատած են թէ աշտարակաշինութեան աշխատանքներուն մեծապէս նպաստած են Սկիւթացիները, որոնք հիւսիսէն մեծ բազմութեամբ իջած են Նինուէ եւ Բաբելոն:

Ըստ սեպագրերու բացատրութեան, ամենաբարձր աշտարակը ունի 90 մեթր լայնք, 90 մեթր երկայնք, 90 մեթր բարձրութիւն: Նոյն արձանագրութենէն նմոյշ մը (625 – 605 Ն. Ք.), «Մարտուք [illegible] ինծի հրամայեց Բաբելոնի աշտարակը վերաշինել, որ աւերակի կոյտի մը վերածուած էր ինծմէ առաջ...» Աւելի հետոն կը շարունակէ Նապոփոլասար արքան:

« Ես շինել եւ պատրաստել տուի եփուած կղմինտրներ, բերել տուի Արահթու ջրանցքին միջոցաւ առատ կուպր, եղէգ մը առնելով ես անձամբ չափեցի մեծութիւնը ըստ Շամաշ, Ատատ եւ Մարտուք աստուածներու խորհուրդին ...»:

Հետաքրքրական է, կ'ըսէ Գ. Անտրէ Փարրօ, որ նոյն արտայայտութիւնները կը գտնենք Աստուածաշունչին մէջ: Ցարգելի հեղինակը կուտայ հմտութեամբ բոլոր արձանագրութեանց մասին համառօտ տեղեկութիւններ, ինչպէս նաեւ Ուրարտական պետութեան փոխ – յարաբերութիւնները Ասորա – Բաբելական եւ Հիթիթ իշխանութեանց հետ: Երբ բաղդատենք հանգուցեալ Փրօֆ. Ն. Ադոնցի «Իսթուառ տը լ'Արմէնի»ի մէջ գրածին հետ, որ կ'ըսէ «1114ական թուականներուն (Ն. Ք.) Ասորեստանի Թագաւոր Թիկլաթ Փալասար երբ Հարրանի (Ուրֆայի հարաւը 30 - 35 քիլոմեթր, այժմ աւերակ քաղաք մըն է ու ամայի) դաշտերուն մէջ որսորդութեամբ զբաղած էր, հիւսիսի լեռնականները (Ուրարտու = Հայեր) եւ անապատի վրանաբնակները կը յարձակին Ասորական բանակներուն վրայ ու կը ջարդեն անխնայ, կը հալածեն զանոնք, վերագտնելով իրենց ազատութիւնը», (էջ 60):

Ժամանակ եղած է, որ Ուրարտացիները իրենց խիզախութեամբ հասած են մինչեւ Նինուէի, անգամ Բաբելոնի դուռները, գրաւած ու իրենց հպատակեցուցած Ասորեստանի մեծ մասը: Ասորական իշխանութեան վերջնական կործանման մէջ կարեւոր դեր մը կատարած են Ուրարտացիները եւ իրենց դրացի լեռնականներուն հետ դաշնակցած:

Գ. Անտրէ Փարրօ մեծ խնամքով լուսանկարած է աշտարակներու յատակագծերը եւ անոնց պատուանդան ծառայած բնական եւ արուեստական հողաբլուրները, Եփրատի եւ Տիգրիսի յորդումներէն եւ ողողումներէն յառաջացած տեսարանները, հետաքրքիր ընթերցողին լրիւ գաղափար մը կազմել տալու համար: Ջրհեղեղի եւ թէ աշտարակաշինութեան վարկածները լուսաբանելու նպատակով տուած լուսանկարները յաջող են:

Տակաւին քանի, քանի աւերակ քաղաքներ եւ աւաններ իրենց կարգին կը սպասեն բարբառելու:

Վստահօրէն կարելի է ըսել, թէ Միջագետքի տարածութեան վրայ բարձրացող այդ հողաբլուրները իրենց ծոցին մէջ անկասկած կը ծրարեն հին քաղաքակրթութեան թանկագին նշխարներ:

1954ին Ամերիկացի հնախոյզներ Մուսուլէն 25 քիլոմեթր հեռու երեւան հանած էին Քրիստոսէ հինգ հազար տարի առաջ գոյութիւն ունեցող գիւղ մը Եարմօ անուն, անկէ ետք գտան երկրորդ մը որ կը նկատուի աւելի նախնական քան Եարմօն.

Ասորա – բաբելական կայսրութեան մայրաքաղաք Նինուէի կէսը միայն պեղուած է, մնացած կէսին վրայ հիմնուած է նոր քաղաք մը իր մզկիթներով եւ այլ շէնքերով:

Ու այս բոլոր պրպտումներէն, հողին ընդերքէն գտնուած առարկաներէն, արձաններէն եւ արձանագրութեններէն երեւան հանուած են հին քաղաքակիրթ ժողովուրդներ, որոնք ժամանակակից եղած են Ուրարտացիներուն: Գրեթէ բոլորն անհետացած, մնացած է իր յամառութեամբ միայն Ուրարտուի հարազատ ժառանգորդը՝ Հայը եւ ինչպէ՞ս չհիանալ այս հրաշք ժողովուրդին տոկունութեան, եւ անխորտակելի կամքին վրայ, որ կառչած է դարերէ ի վեր իր աստուածաշնչային լեռուին, հնադարեան մշակոյթին, փառաւոր ճարտարապետութեան՝ հակառակ այն ահաւոր աղէտներուն, խաչակրութեանորոնց ենթարկուած է ու տակաւին չէ վերջացած գողգոթան, եւ սակայն կը յամառի արդար ընդվզումով ապրիլ, տեւել ի խնդիր ցեղին յաւերժացման:

Ց. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՈՎ Է ԻՏԱԼԻՈՅ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

*

Զարմանալի ոչինչ կայ երբ վաղեմի խորհրդարանական մը կ'ընտրուի իր երկրին հանրապետութեան նախագահը: Իտալիոյ նորընտիր հանրապետութեան նախագահ Գ. Կրոնքիի ընտրութեան պարագան ալ զարմանալի պիտի չթուէր եթէ չըլլար իր անձին արտաքոյ կարգի հանգամանքը:

Գ. Կրոնքի իր պատկանած կուսակցութեան ծոցին մէջ իսկ կը հաշուէր բազմաթիւ հիացողներ եւ հակառակորդներ: Երկար ատենէ ի վեր կը վարէր իտալական խորհրդարանի նախագահութիւնը եւ այս պաշտօնը զինքը դատապարտած էր տեսակ մը լռութեան եւ արդարեւ շատեր կը սարսափէին այս մարդուն մտքի ազատախոհութենէն եւ գաղտնիք մը չէ ոչ ոքի համար որ Վատիկանի շրջանակները չէին սիրեր զինքը եւ վարչապետ Գ. Տը Կասբերի անոր մէջ կը տեսնէր նեղացուցիչ տարր մը:

Գ. Կրոնքի խորհրդարանին մէջ ներկայացուցիչն էր Թոսքանի շրջանին որ Իտալիոյ լաւագոյն մտաւորական աւանդութիւններու կեդրոնը կը ներկայանայ: Նորընտիր նախագահը ինքն ալ հմուտ մտաւորական մըն է եւ իր խօսքը ունի գրաւիչ ուժ մը, նման իր անհատականութեան:

Իտալիոյ ժողովրդական կուսակցութեան հիմնարկութեան շրջանէն ի վեր, Կրոնքի եղած է միշտ կուսակցութեան հիմնադրին՝ Տօն Սթուրցոյի աջ բազուկը: 1919էն 1924 կայացած ընդհանուր ժողովներու ընթացքին միշտ ալ ինք վարած է դժուարին բանակցութիւնները եւ իր կուսակցութեան ճարտար բանբերը հանդիսացած է խորհրդարանին մէջ:

1922ին, Մուսոլինիի «Հռոմի արշաւ»ին վաղորդայնին, կը ստանձնէ անոր կազմած դահլիճին մէջ ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի նախարարութիւնը եւ սակայն երբեք ալ չի դադրիր մտածելէ որ համախորհուրդ գործակցութիւն մը անկարելի էր գեմոկրատ կուսակցութեան եւ դիկտատորի մը միջեւ, որ թագաւորին եւ քաղքենիներու թուլութիւնը պարտադրած էր երկրին: Եւ 1923ին Մուսոլինիի հետ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (2)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Աւետիք պատրիարքի բուռն ու սանձարձակ գործունէութեան միակ ազդակը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դաւանական սկզբունքներուն պահպանման կամ իր հօտին միասնականութեան մտահոգութիւնը չէր, որքան ալ այդ գործունէութիւնը իր արտաքին երեւոյթներուն մէջ նման ձեւ մը զգենու, այլ գոռոզ ու տիրական իշխանութեան մը անզուսպ ձգտումը: Այդ ուղղութեամբ անխնայ հարուածեց ոչ միայն կաթողիկէները, այլ ամէն անոնք որ խոչընդոտ էին իր ճամբուն վրայ:

Դեռ ԺԶ. դարու առաջին կիսուն առաւելապէս Տոմինիկեան եւ մասամբ ալ Յիսուսեան կրօնաւորներու գործունէութեան շնորհիւ, ինչպէս եւ Եւրոպացւոց հետ հաստատուած կապերով, Հռոմի եկեղեցին կուսակից Հայեր կը գտնուէին Պոլսոյ մէջ՝ որոնց սկսած էին «Ֆրէնկ» անունը տալ: Բարձրաստիճան կղերին մէջ ալ նման հակումներ կ'երեւէին, թէեւ դաւանական տարբերութիւնները եւ աստուածաբանական նրբութիւնները սովորաբար աղօտ էին իրենց մօտ եւ թերեւս ոմանց բոլորովին անծանօթ: Զարմանալի ալ չէ երբ նկատի առնենք տիրող պայմանները, կղերին ունեցած պատրաստութիւնը որ համեմատական չէր աստիճաններուն հետ եւ մանաւանդ պատրաստութեան եղանակը: Օրինակ Ղուկաս կաթողիկոս մը պատրաստուած էջմիածնականներ չուզեր, ըսելով «Մեծ է տունս այս, մարդիկ հարկաւորք են ի կառավարիչ, իմ միաբանքս եթէ զՍուրբ եւ Տէր եւ զՀայր գրածն գիտեն, ինձ բաւական է, ես փիլիսոփայ միաբան ուզում չեմ»:

Ուրեմն դեռ 1640ի ատենները Կիրակոս Երեւանցի եւ Խաչատուր Սեբաստացի պատրիարքներուն օրով հայագէտ լատին քահանայ մը Քլեման Կալանոս, հայ վարդապետի սքեմով Գում Գափուի պատրիարքարանին մէջ իսկ լեզուներու եւ կրօնքի դասեր կուտայ: «Սա մինչ էր ի Հայս՝ զզգեստ եւ զձեւ Հայոց աբեղայի կրէր, յաւուրս պահոց զկուկս ոչ ուտէր, զգինի ոչ ճաշակէր, թէպէտ վտիտ էր մարմնով, զգիշերային ժամն զաղմոս եւ զայլն ի միասին կատարէր» կ'ըսէ Ստեփաննոս Ռօշքեան իր «Ժամանակագրութեան» մէջ:

Նոյն ատենները Իւրպէն Ցրդ պապը Փիլիպպոս Աղբակեցի կաթողիկոսին նուիրակ մը ղրկեր էր Փոլ Պիրոմալլի անունով «ի կարգէն Դոմինիկոսի վարդապետ մին՝ այր իմաստուն եւ երեւելի յազգէն Ֆրանկաց» եւ կաթողիկոսը «բազում սէր եւ բարեկամութիւն արար ընդ Պօղոսին այնը» կ'ըսէ Առաքել Դաւրիժեցի: Փիլիպպոս կաթողիկոս, դարձեալ ըստ Դաւրիժեցիի վկայութեան, իր բարեկամին պարզապէս հաճելի ըլլալու համար կրօնական զիջում մըն ալ կ'ընէ նուիրակին, 1652ին հրահանգելով որ պատարագի մէջ յիշուի նաեւ Հռոմի քահանայապետը: Երանելի կաթողիկոսը տիեզերական ժողովներու դաւանական բանաձեւերով, Քրիստոսի բնութեան որակով ու քանակով, Պետրոս Առաքեալի «վէմ» ըլլալով կամ չըլլալով մտահոգուած չունի: Պօղոսը իր սիրելի բարեկամն է, հետեւաբար մե՞ծ բան է Պապն ալ յիշել պատարագի ընթացքին, անոր հաճոյք պատճառելու համար: Մինչդեռ Պապը յիշել տալը լատին կրօնաւորներուն գլխաւոր մտասեւեռումը եղած է իրենց գործունէութեան մէջ մեր մօտ, անկէ բխող շատ հասկնալի հետեւանքներու հետամտութեամբ:

Աղուաններու հայազգի Ազարիա կաթողիկոսը 1687ին հպատակութեան թուղթ մը կը ղրկէ Իննոսան ԺԱ. Պապին: 1686ին Զիլֆիտար Օղլու Մինաս եպիսկոպոս մը, 1689ին Մովսէս Երեւանցի վարդապետ մը, 1693ին Լալուակ Միռօ ըսուած Մխիթար Մոկացի եպիսկոպոս մը կաթողիկէ դաւանութեան հաւատարմութիւն կը յայտնեն:

Այս եւ նման եղելութիւններէն յուզուողներ չկան եւ հալածանքի հարց չկայ տակաւին: Ոչ միայն հարց չկայ, այլ տասնեակ տարիներ վերջ Հռոմի կուսակից կրօնաւորներ տակաւին ազատօրէն իրենց համոզումները կը քարոզեն եկեղեցիներուն մէջ, ինչպէս օրինակ Մխիթար վարդապետ Սեբաստացի Ղալաթիոյ Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցիին կամ Խաչատուր վարդապետ Առաքելեան, նոյնիսկ Գում Գափուի մայր տաճարին մէջ:

Առաջին անգամ ընդդիմացողը կ'ըլլայ Եփրեմ Ղափանցի Պատրիարքը, որ կը սկսի հալածել «Ֆրէնկ»ները: Սակայն իր յաջորդները Մխիթար Կորդուացի եւ Մելքիսէթ Սուպհի աչք գոցելով անտես կ'առնեն նման քարոզութիւնները:

Թէեւ այս «իր յաջորդները» բացատրութիւնը շատ ալ յարմար չէ, որովհետեւ այս երեք պատրիարքները ամէնքն ալ մէկզմէկու յաջորդ են եւ մէկ տարուան մէջ (1700 յուլիս — 1701 սեպտեմբեր) պատրիարքական աթոռը իրարու ձեռքէ կը խլեն բռնութեամբ, կռիւով, կաշառքով:

Կորդուացին կը տապալէ Ղափանցին, Սուպհին կը տապալէ Կորդուացին, Ղափանցին կը տապալէ Սուպհին եւ զայն թիապարտութեան դատապարտել տալով ինք կրկին Պատրիարք կ'ըլլայ: Պիտի չուշանայ սակայն Աւետիքը, ամէնուն ալ հաշիւը մաքրելով քշելու համար զանոնք ասպարէզէն:

ԲԱԲԳԷՆ ՊԱՎԷԶ

(Շար.)

խզումը վերջնական կ'ըլլայ։ Տոն Սթուրցո կը հրաժարի կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնէն եւ Կրոնքի կը փոխարինէ զինքը։ Այս պաշտօնը կը վարէ մինչեւ 1924ի խորհրդարանական ընտրութիւնները որոնք առերեւոյթս ներկայացուցչական բնոյթ ունէին եւ Մաթէօթթիի սպանութենէն ետք բոլորովին կը քաշուի քաղաքական կեանքէն։

Կատարեալ առանձնութեան մը մէջ կ'ապրի այնուհետեւ եւ ապատաղրումէն ետք է միայն որ դարձեալ կը գրաւէ քաղաքական գործունէութեան առաջաւոր դիրքերը։

Իր մտածումները աւելի հասունցած են եւ ոչ մէկ վայրկեան իր իսկական կաթոլիկի համոզումները տեղի չեն տար մարքսիստական գաղափարաբանութեան։

Սակայն չուտով այն եզրակացութեան կը յանգի որ Քրիստոնեայ դեմոկրատներու ընտրական յաղթանակը խոցելի պիտի մնայ մինչեւ այն ատեն որ ամուր դաշինք մը չհաստատուի գործաւոր դասակարգին հետ եւ այդ դաշինքը իրականացնելու համար պէտք է կազմել խորհրդարանական ճակատ մը ընկերվարականներու աջակցութեամբ։ Ատոր համար իսկ կը ձեռնարկէ ընկերվարական պետին՝ Նեննիի հետ համաձայնութեան գետին մը գտնելու։ Հակառակ որ Նեննի խնամիական յարաբերութիւններ կը մշակէր համայնավարներուն հետ, Կրոնքի կարելի կը նկատէ մերձեցում մը։

Իր այս տեսակէտը կը շարունակէ պաշտպանել, առանց սակայն հաւատքը ունենալու յաջողութեան, վասնզի թէեւ երիտասարդութիւնը միշտ ալ կը ծափահարէ զինքը սակայն զօրաւոր ընդդիմութիւն մըն ալ արգելք կը հանդիսանայ իր գործունէութեան։

1953ին կը հրատարակէ գրքոյկ մը որուն մէջ մանրամասնօրէն կը պարզէ իր փուսակցութեան ծրագիրը եւ կը յայտարարէ.

«Քրիստոնեայ դեմոկրատներու ծրագիրը իր մէջ կը խտացնէ յառաջդիմական գիծերը ընկերվարական շարժումին որ կը համապատասխանէ միաժամանակ թէ աշխատաւոր ժողովուրդին արդար պահանջներուն եւ թէ քրիստոնէական նորշնչում... Ներուն։ Եւ ասիկա վասահօրէն ընկերային աւելի փայլուն կարգուսարք մը ըստեղծելու կրնայ ծառայել»։

1954 Յունիսին՝ Քրիստոնեայ դեմոկրատներու օրկանին մէջ մանրամասնօրէն կը պարզէ դարձեալ իր ծրագիրը եւ ընկերվարականներու հետ համագործակցութիւն մը անհրաժեշտ կը նկատէ։

Սակայն իր կուսակցութեան ղեկավար շրջանակները չեն ձայնակցիր իրեն, չեն համոզուիր կատարելապէս իր ծրագիրներուն որ կը դատապարտուի ձախողութեան։

Գ. Կրոնքիի ընտրութիւնը իբրեւ նախագահ Իտալիոյ հանրապետութեան իրեն համար կը նշանակէ գեղեցիկ փոխ-վրէժ մը, քանի որ իր ընտրութեան ընթացքին ընկերվարականները, նոյնիսկ համայնավարները իր վրայ կեդրոնացուցած են իրենց ձայները։

Ասիկա անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ Իտալիոյ նոր նախագահը մէկն է անոնցմէ որոնք իրենց համոզումները սակարկութեան չեն ենթարկեր։

ՍԹԱԼԻՆԻ ԱՐԵՒԸ ԿԸ ԽԱՒԱՐԻ

Այս տարի, առաջին անգամ ըլլալով, տօնուած է Լենինի ծննդեան տարեդարձը, (22 Ապրիլ) փոխանակ մահուան տարեդարձին (21 Յունուար)։

Լենինի մահուան տարեդարձը երեսուն տարիէ ի վեր կը տօնուէր Խ. Միութեան մէջ, սակայն նոր որոշումով մը, Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը ջնջած է այդ հինաւուրց սովորութիւնը եւ վճռած՝ որ այսուհետեւ փոխանակ մահուան տարեդարձին տօնուի Լենինի ծննդեան տարեդարձը։

Այդ առթիւ «Փրաւտա» կը հրատարակէ հետեւեալ պատճառաբանութիւնը.—

«Հիմա այլեւս աւելի կենսական է ոգեկոչել յիշատակը Վ. Ի. Լենինի ոչ թէ իր մահուան օրը որ սուգի հանդամանք մը կուտայ հանդիսութեանց, այլ անոր ծննդեան օրը, այդ թուականին տալով տօնական երեւոյթ մը, ինչ որ աւելի կը համապատասխանէ Լենինեան խորհուրդին՝ խորհուրդը յաւիտենական վերանորոգման։

Ակներեւ է որ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը կը ձգտի իր բարձրութեան վրայ վերահաստատել Լենինի պաշտամունքը։ Ան կ'ուզէ Սթալինի մահէն հազիւ երկու տարի ետք ցոյց տալ նոր սերունդներուն թէ միայն Լենինն էր յեղափոխութեան հանճարը եւ թէ անոր պատմական դերը անհամեմատօրէն աւելի մեծ էր քան Սթալինի դերը։

Բան չէր խնայուած, Լենինի ծննդեան տարեդարձի տօնակատարութեանց փառաշուք երեւոյթ մը տալու համար։ Ամբողջ մամուլը մանրամասնօրէն ներկայացուց անոր կեանքն ու գործը։ Մասնաւորապէս երիտասարդութեան անծանօթ մնացած հին վաւերաթուղթեր հրատարակութեան տրուեցան, ինչպէս նաեւ Լենինի կնոջ՝ Նատեժտա Կրուպսքայայի, Քլարա Ցէթքինի եւայլն յուշերը։

Կուսակցական գործիչներու հրահանգ տրուած էր տարածել հետեւեալ նշանաբաններ.

«Վ. Ի. Լենին՝ մեծ կազմակերպիչը եւ առաջնորդը համայնավար կուսակցութեան»

«Վ. Ի. Լենին՝ ստեղծողը աշխարհի առաջին ընկերվարական պետութեան»

«Վ. Ի. Լենին՝ պարագլուխը յեղափոխական դիտութեան»։

Թերթերը հրատարակեցին Լենինի յիշատակին նուիրուած բանաստեղծութիւններ, որոնք բոլորովին հեռու են ցարդ Սթալինի անուան նուիրուած ձօներու ուռուցիկ ոճէն։

Այսպէսով Խրուշչեւ կը փորձէ Լենինի վրէժը լուծել Սթալինէն, որ ուզեց նսեմացնել վարպետին եւ ուսուցչին արեւը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

*

ՆԻՍ.— Ապրիլ 24ի կիրակին սովորականէն աւելի ժողովուրդ կար եկեղեցին, որ եկած էր իր յարգանքի բաժինը բերելու 1914—15ի նահատակներուն։ Բոլոր դասակարգի ներկայացուցիչներ կային։

Կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը Սգարեմ մը զետեղած էր եկեղեցւոյ կեդրոնը, սեւ քողով մը ծածկուած։

Տխուր էր մթնոլորտը։

Եկեղեցական արարողութենէն վերջ հոգեւոր հովիւ Ատոմ քահանայ օրինակներ յիշեց իսրայէլի ժողովուրդին տառապանքներէն, որոնց տոկաց ժողովուրդը, միշտ վառ պահելով իր հաւատքը։ Մեր ժողովուրդն ալ ենթարկուած է այդ աղէտներու, սակայն չէ յուսահատած, շնորհիւ իր եկեղեցական եւ աշխարհական առաջնորդներուն։ Միշտ ապրեր է ապագայի յոյսով։ » 1915ի նախճիրէն երեք տարի վերջ 1918 Մայիս 28ին անոնց արեան գնով մենք ունեցանք մեր ազատ հայրենիքը։ Պէտք է խոնարհինք այդ հայրենիքի ծնունդին եւ անոր նշանաբանը ներկայացնող եռագոյնին առջեւ, պէտք է սիրենք նաեւ ներկայ Հայաստանը որ կը զարգանայ ապագայ յոյսերը իրականացնելու համար։ Վարչաձեւերը կը փոխուին, հայրենիքը եւ ժողովուրդը կը մընայ յաւիտեան»։

Գ. Խ.

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 29 Ապրիլ—. Մեր ազգային սգատօնի քառասնամեակը մեծ շուքով յիշատակուեցաւ, Կիրակի առաւօտ, 24 Ապրիլ։ Քաղաքիս երիտասարդ վարդապետը՝ Հ. Մեսրոպ օրեր առաջ աշխատանքի լծուած էր, որպէսզի մեր նահատակներու ոգեկոչումը կատարուի պատշաճ հանդիսութեամբ։ Կիրակի օր, հայ մատուռը լեցուն էր հին եւ միջին սերունդի ներկայացուցիչներով, մանաւանդ երիտասարդներով, որոնք եկած էին մեզի հետ սգալու մեծ զոհերու յիշատակը։

Խորանը ծածկուած էր սեւերով։

Մեծկակ պաստառին վրայ կ'երեւար սեւ խաչ մը — «Յարգանք Ապրիլ 11–24ի նահատակներուն»։ Հ. Մեսրոպ, հայրենաշունչ քարոզ մը խօսեցաւ, վեր հանելով, մեծ նահատակներուն չարչարանքն ու աղջակիրումը, աննախընթաց՝ ազգերու պատմութեան մէջ։ «Ճշմարիտ ու սքանչելի սուրբեր էին, մեր նահատակները, որոնք Գողգոթայի ճամբան բռնեցին, որպէսզի մնացեալ հայ ժողովուրդը, քաջութեամբ դիմանայ պահելով հայութեան դիմագիծը։Անոնք՝ ցաւերով եւ մարտիրոսութեամբ շահեցան մայիսեան մեծագոյն յաղթանակը, որ կազմեց այսօրուան մեր Հայաստանի հիմնաքարը։ Թող վառ մնայ անոնց յիշատակը։ Քառասուն տարի ետք, պէտք է հպարտութեամբ յիշենք թէ իրենց արեան գնով մեզի տուին հայրենիք մը»։

Այս տարի Ապրիլեան Սգատօնը, թէեւ եկեղեցւոյ մէջ սահմանափակուեցաւ, եւ սակայն արժանի յարգանքը տրուած եղաւ։

ՍԱՔՕ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ Զատիկը տօնուած է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ի ներկայութեան խուռն բազմութիւն մը։ Հոգեւոր հովիւը Հայկազուն քահանայ թուրքերէն տառերով եւ հայերէն բառերով արձանագրած էր բոլոր եկեղեցական արարողութիւնները, զոր երգած է տեղւոյն երիտասարդութիւնը։ Զատկի ընթերցուածներն ալ թուրքերէնի թարգմանուած եւ կարդացուած են դպիրներու կողմէ։ Ներկայ եղած է նաեւ Կեսարիոյ Ապահովութեան տեսուչը իր հետեւորդներով։

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքին Զատկի շնորհաւորութեան գացած է Յոյներու Պատրիարք Աթենակորաս արք. իր փոխանորդին եւ ուրիշ եկեղեցականներու ընկերակցութեամբ։ Ներկայ եղած են ժողովականներ եւ թաղային մարմիններ։ Հանդիսաւոր թափօրով եւ «Ուրախ լեր Սուրբ եկեղեցի» շարականի երգեցողութեամբ եւ զանգակահարութեամբ առաջնորդուած են Մայր եկեղեցի ուր Աթենակորաս պատրիարքը սեղան բարձրանալով խաչը եւ աւետարանը համբուրած եւ աղօթած է։ Ապա ժողովուրդին դառնալով շնորհաւորած է Զատիկը, տալով հայրական յորդորներ։

Զատկի տօնին առթիւ պատրիարքին այցելած են նաեւ բողոքականներու աղ-վապետ Գ. Վահան Խարբութլեան, եւ Գ. Սերոբէ Զարիֆեան, վիէննական Մխիթարեան միաբան մեծաւոր Հ. Սարգիս Բարոյեան Վենետիկեան Մխիթարեան ներկայացուցիչը։

ՊՈԼՍՈՅ Րոպըրթ Գոլէճի հիմնադիրներէն հանգուցեալ տնօրէններուն եւ ուսուցչապետներուն իւղանկար դիմանկարները զետեղուած են հանդիսասրահին մէջ, որոնց կարգին փրոֆ. Յակոբ Ճէճիզեանի դիմանկարը։ Ներկայիս հայ շրջանաւարտներու դիմումին վրայ տնօրէնութիւնը որոշած է զետեղել նաեւ դիմանկարը փրոֆ. Ա. Տէր Յակոբեանի, որ գոլէճի վաստակաւորներէն է։ Այս զետեղումը տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր ոգեկոչումով մը։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ Մխիթարեան հայրերու Պէյրութի գոլլէճի նոր շէնքի հիմնարկէքը կատարուած է Համբէյի մէջ որ օդասուն արուարձան մըն է։ Վարժարանը պիտի շինուի տասը հազար քառ. մեթր գետնի մը վրայ։ Հիմնարկէքի արարողութեան նախագահած է կարտինալ Աղաճանեան։ Ներկայ եղած են Նազլեան արք. եւ Սահակ եպիսկ. Կողեան եւ բազմաթիւ բարձրաստիճան հիւրեր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Այդ իրիկուն քանի մը անգամ պարեցի իր հետ։ Լաւ կը պարէր։ Երբ պարը վերջացաւ ու մինչ կը մտածէի անկողին մտնել, առաջարկեց պտոյտ մը կատարել կամրջակին վրայ։ Երեք անգամ կամրջակին շրջանը ըրինք, վերջապէս նստանք բազկաթոռին վրայ։ Ուրիշ մէկը չէր երեւէր։ Քիչ մը ատեն խօսեցանք սարէն-ձորէն, աննպատակ։

— Օր. Գետրինկֆիլտ, գիտէ՞ք, անգամ մը ձեր հօրը հանդիպած եմ, կարծեմ։ Շատ հետաքրքրական մարդ՝ իր կալուածին մէջ, նիւթ մը որ մասնաւոր հրապոյր մը ունի ինծի համար։ Իմ կարգիս, ես ալ խոնարհաբար աշխատած եմ քիչ մը այդ ուղղութեամբ։ Երբ Տորտոնների շրջանը կը գտնուէի ...

Մեր խօսակցութիւնը դարձաւ մասնագիտական։ Գնդապետ Րէյսի բառերը պոռոտախօսութիւններ չէին։ Բաւական բան գիտէր, թէեւ կարգ մը սխալ կարծիքներ յայտնեց բարբառներու մասին, զորս ես ուղղեցի եւ որոնց համամիտ գտնուեցաւ ի վերջոյ ...

Ժամը 12ն էր երբ խցիկս մտայ։ Տակաւին շուարած էի այս արտառոց հակասութիւններուն վրայ։ Կարելի՞ բան էր որ «ամբողջ նիւթը ուսումնասիրած ըլլայ» եւ ոչինչ հասկնայ հնաբանութենէն։ Ոչ, լուծումս բանաւոր չէր։ Քնանալու վրայ էի, երբ յանկարծ տարբեր գաղափար մը ծագեցաւ գլխուս մէջ։ Զիս չէ՞ր փորձեր արդեօք։ Այդ անճշդութիւնները նպատակով մը չէի՞ն, հասկնալու համար թէ խօսած նիւթիս իսկապէս կը տիրապետէի կամ ոչ։ Ուրիշ խօսքով՝ հարազատ Անն Գետրինկֆիլտ ըլլալէս կը կասկածէր։ Ինչո՞ւ։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

(Քաղուած Սըր Էօսթէյս Փետլըրի օրագրէն)։

Անհրաժեշտ է գրել նաւուն մէջ մեր անցուցած կեանքի մասին։ Խաղաղ է այդ կեանքը։ Բարեբախտաբար իմ ալեխառն մազերս զիս զերծ կը կացուցանեն խնձորի ետեւէն իյնալու, կամրջակին երկայնքին գետնախնձորով եւ հաւկիթներով վեր վար վազելու եւ նման անպատշաճ խաղերու փորձութենէն։ Մարդիկ ի՞նչ հաճոյք կը զգան այս յիմար եւ տաժանելի խաղերէն,— ինծի համար միշտ գաղտնիք մնացած է։ Բայց այնքան յիմարներ կան աշխարհի մէջ որ։ Մէկը փառք կուտայ Աստուծոյ իր գոյութեան համար, ուրիշ մը ...

Ես ընտիր նաւաստի մըն եմ, բարեբախտաբար։ Փեկէթ, թշուառ արարածը, նաւաստի չէ։ Սոլէնթէն հազիւ դուրս ելած՝ գոյնը կանաչիլ սկսաւ։ Կ'ենթադրեմ որ իմ, այսպէս կոչուած, միւս քարտուղարս ալ ծովախտի բռնուած է։Ամէն պարագայի մէջ տակաւին մէջտեղ չելաւ։ Թերեւս ծովախտ չէ հիւանդութիւնը, այլ բարձր դիւանագիտութիւն։ Կարեւորն այն է որ զիս չի նեղեր։

Նաւուն ժողովուրդը՝ իր ամբողջութեանը մէջ՝ քսստաներու բազմութիւն մըն է։ Բացառութիւն կը կազմեն երկու վարպետ «պրիճ» խաղացողներ եւ գեղադէմ կին մը,— Տիկին Գլէյրըրնս Պլէր։ Իրեն հանդիպեցայ քաղաքին մէջ։ Կին մըն է որ կը սիրէ նուրբ հեգնանքը։ Հաճոյք կը զգամ իր հետ խօսելէ, աւելի պիտի ախորժէի, եթէ չըլլար այդ երկայնասրունք աւանակը, որ անոր կապուած է խեցի մորթի մը նման։ Չեմ կրնար խորհիլ թէ այս գնդապետ Րէյսէն տակաւին կ'ախորժի։ Գեղադէմ է, բայց խիստ տխուր։ Մէկը այս զօրեղ յաւկեաց մարդերէն, որոնց վրայ կը խենթենան վէպերու սիրահարուհիներն ու երիտասարդ աղջիկները։

Կի Փեկէթ վերը՝ կամրջակ եկաւ, երբ Մատէյրայէն՝ հեռացանք, եւ սկսաւ գըլուխս արդուկել գործի մասին։ Ի՞նչ հարկ կայ նաւուն վրայ աշխատելու։ Ստոյգ է որ ամառս խօսեցայ ապարիչներուս հետ «Յուշեր»ուս մասին. բայց ինչ կարեւորութիւն ունի։ Իրականութեան մէջ ո՞րո՞նք են յուշեր քարտուղարները, արուարձաններու ծեր կիները։ Հապա իմ յուշերս քանի հոգի պիտի կարդան։ Խընդիր ունեցած եմ կարդ մը նշանաւոր նըկատուած անձերու հետ, եւ Փեկէթի աջակցութեամբ՝ անճոռնի մանրավէպեր հնարած անոնց մասին։ Սակայն խնդիրը այն է, որ Փեկէթ շատ պարկեշտ մարդ է, ուստի եւ գործին ոչ յարմար։ Թոյլ չի տար նման մանրավէպեր հնարել այդ մարդոց վրայ, վախնալով որ կրնան օր մը ինծի հանդիպիլ։

Ջանացի զինք վարուիլ հետը եւ բարի մեղմութեամբ։

— Նաւարեկութենէն նոր ազատուած կերպարանք մը ունի տակաւին, սիրելիս։ Միակ բանը որուն անհրաժեշտ պէտքը ունիս, կամրջակի աթոռ մըն է արեւուն տակ։ Ոչ... ուրիշ ոչ մէկ խօսք։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՍԱՑԿՈՆԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

ԴԵՌ ՈՐՈՇՈՒՄ ՉԱՌԱՒ ԿԱՅՍՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վարչապետ Տիէմի սարքած Ներկայացուցչական ժողովը, որ կը հաշուէ հարիւրէ աւելի պատգամաւորներ, 40 նահանգներէ Սայկոն հասած, դեռ չարտայայտուեցաւ կայսրի անկումին մասին։ Նոյնիսկ տակաւին բացէ ի բաց քուէարկութեան նիւթ չէ դարձած այդ հարցը։ Մինչ հիւսիսի եւ կեդրոնի նահանգները, աւելի համամիտ են հանրապետութեան հռչակման, հարաւի պատգամաւորները կ'առաջարկեն ազգային ժողովի մը կազմութենէն ետք քննել այդ խնդիրը։ Ցամենայն դէպս, գրեթէ միաձայնութեամբ պատուիրակները կը փափաքին որ նախ կատարուին ընդհանուր ընտրութիւններ, որմէ ետք պիտի կազմուի Ազգային երեսփոխանական դերիշխան ժողովը։ Ներկայացուցչական ժողովը կը շարունակուի։

× Կայսրը, որ միշտ կառավարութեան պետը կը նկատէ Տիէմ, նոր հեռագրով մը շնորհակալութիւն յայտնեց վարչապետին՝ իր հաւատարմութեան համար, եւ խորհուրդ տուաւ որ ապօրինի ոչ մէկ քայլ առնուի, փոքրամասնութեան մը ճնշումին տակ։ Երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուի, կայսրը Ներոում պիտի շնորհէ ըմբոստներուն։

× Շաբաթ օր երբ Երեք Մեծերու արտաքին նախարարները հաւաքուին Փարիզ, պիտի քննեն Հնդկաչինի հարցը, եւ կը կարծուի թէ համերաշխ քաղաքականութեան մը մասին տարազ մը պիտի փորձեն գտնել։ Ուաշինկթընի մէջ, հարաւային արեւելեան Ասիոյ ապահովութիւնը սերտօրէն կը կապեն Հնդկաչինի տագնապին լուծման։

× Աղանդաւորները քաշուած են հարաւի ճախճախուտներուն մէջ։ Վարչապետը «օրէնքէ դուրս» հռչակեց անոնց ընդհ. հրամանատարը։

× Վերջին լուրերուն համաձայն, մինչ Տիէմի հրաւիրած ներկայացուցչական ժողովը կ'ուզէ միջին եւ փոխանցման լուծում մը գտնել, «Յեղափոխական կոմիտէի» սարքած հանրաժողովը, որ ինքզինք կ'անուանէ «Ազգային Յեղափոխական Ժողովուրդ», հաւնր պատգամաւորներու [illegible] քուէարկութեամբ վճռած է կայսրին անկումը եւ ժամանակաւոր կառավարութեան մը կազմութիւնը՝ վարչապետ Տիէմի կողմէ։

★

ՉԻՆԵԻՃԱՓՈՆԱԿԱՆ տնտեսական համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ։ Պատերազմի վերջանալէն ի վեր առաջինն է, եւ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները պիտի դարձնէ աւելի բնականոն։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թէյասեղան – խնջոյք, կազմակերպուած Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգափոխութեան կայանի շէնքի նորոգման։

Այս շաբաթ իրիկուն Թաղիս դպրոցի սրահը։ Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ։ Հաճելի ժամանց եւ անակընկալներ։

CANNES

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

11-24, Ապրիլ 1915ի նահատակաց հոգւոց հանգստեան համար։

Այս կիրակի ժամը 9ին, Ռուսական եկեղեցւոյ, մատրան մէջ, Պուլվ. Ալեքսանտր Գ., Ցաւարտ պատարագի քառասնամեակի հանդիսութիւն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական Հերոսամարտին։

Այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա)։

Կը նախագահէ Գ. ՅՈՎՀ. ԽՍԳԻՐԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Գ. Յովհաննէս Հացագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Գ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Գ. Կ. Փօլատեան։

Ցաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրերու մէջ։

Մուտքը ազատ է։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Գէլվէի ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ։

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 – 34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա, Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տիկին Ֆէօլեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ։ Արտասանութիւն՝ Օր. Սեթա Ցաբէթնագովեան եւ ընկ. Ե. Գրիգորեան։ Երգ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարակէօզեանէ։

Կը նուագէ՝ ԹԱՌՈՒՍ ԳԱՐԵԳԻՆ։

Ընկերահամակրական հաճելի մթնոլորտ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։

Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոստոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր։

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն։ Կը պատարագէ Տ. Արտակ Վ. Մանուկեան։ Արարողութեանց կը նախագահէ՝ հայրապետական պատուիրակ Գեր. Ս. Տ. Վ. Մանուկեան։ Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի, ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն։

×

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին։

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Գէորգ Զ. կաթողիկոսի վախճանման տարեդարձին առթիւ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգել Ամենայն Հայոց Հայրապետին յիշատակը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, այս կիրակի, Միւթէվէլեան ընտանիքի հանգուցեալներու յիշատակին։

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ այս արարողութեան։ Այս առթիւ պիտի երգէ խաչակիր մանուկներու խումբը։

×

Այրի Տիկին Վերժին Կիւրինեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Կիւրինեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐԻՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

×

Տէր եւ Տիկին Ս. Թիրեաքեան, Գ. Վահրամ Թիրեաքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին 69 ռիւ Լաւի Պլան, իրենց մօր ողբացեալ

ՎԵՐԳԻՆԷ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգատախնամ – Որբախնամ Միութիւնս կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Մարոքահայ բարեսէր Գ. Զարեհ Պէրկամալիի գարմիկին վաղամեռիկ Օր. Մարկրիթ Պէրկամալիի մահուան տարեդարձին առթիւ։ Կը խնդրուի բոլոր Միութեանս անդամներէն եւ բարեպաշտ ժողովուրդէն ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան, ի յարգանս իր յիշատակին եւ ի մխիթարութիւն իր ծնողաց եւ պարագաներուն, որոնք որոշ գումար մը յատկացուցած են Միութեանս, բաշխուելու համար տեղւոյս աղքատ եւ կարօտ աղքատներուն։

Վարչութիւն Ազգատախնամի

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ—ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու երկսեռ երգչախումբի

Այս կիրակի, ժամը ՃԻՇԴ 5ին

Քաղաքիս չքեղագոյն թատրոնին թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ։

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Գոթընի երաժշտանոցէն։

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի սոլիստներէն կազմուած լարաւոր քառեակ մը, եւ Քօնսէռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն)։

50 հոգի բեմին վրայ

Պիտի նուագուին ու երգուին հայ եւ օտար լաւագոյն երաժիշտներէն բազմաթիւ գործեր։ Իբր առաջին ունկնդրութիւն՝ պիտի լսուին հռչակաւոր կտորներ.—

Ա.— Հէնտէլի «Մեսիա»էն, Բ.— Ա. Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պալէէն, Գ.— Հայաստանի «Կոմիտասեան քառեակի» ընկերութենէն։

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է.—Ստանալու համար դիմել՝ «Մօնտիսեփոն, 75 Լա Քանըպիէռ, գին՝ 100, 200, 400 եւ 600 ֆրանք։

Հակառակ եղած ծանուցման, ժիմնազի կիշէն ԲԱՑ պիտի ըլլայ հանդէսին օրը, ժամը 11էն սկսեալ։ ԿԱՐԵՒՈՐ է ժամը 16.30ին տեղերը գրաւել

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տիկնաց Միութեան կողմէ։

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre

Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն.։

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է։

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï

Antoine Perrin.

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց։

Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փորթ տ'Իթալիի Ֆ.Կ.Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը ի նպաստ կայանին, 8 Մայիս, ժամը 13էն 24, Ֆրանքօ Պէլժ սրահին մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, Փարիզ (13)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Բախտին Անիւը» թատերգութիւնը, երեք արար, ղեկավարութեամբ Գ. Մ. Շիշմանեանի։

Եւրոպական պարեր, Ժաք Մանտէլեանի Ռատիօ Լիւքսէմպուրի նուագախումբով։

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով, մուտքը 250 ֆրանք։

Հաղորդակից — Մէթրօ Թոլպիաք, օթօպիւս 62, 67, 21։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ (Մարսէյլ).— Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբի ընկերները եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Քիւրտեան, Նշանեան, Գասպարեան, Արայեան, Պալպուտեան, Կոստանեան եւ Զաքալեան ընտանիքներուն, Կապ. Խաչի արժանաւոր նախագահուհիին այրի Տիկ. Լուսիկ Քիւրտեանի (ծնեալ Նշանեան) դառնաղէտ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ 24 Ապրիլին։ Փոխան ծաղիկի կը նուիրեն Կապ. Խաչի մասնաճիւղը երեք հազար Յունաստանի Զաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներուն եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման։ Գ. Արիկ Կոստանեան երկու հազար Ֆր. Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին։ Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբը հազար Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման եւ երկու հազար Ֆր. Մշակութային տան ֆոնտին։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի այրի տիկին Գ. Փափազեանի եւ զաւակներուն, Տէսինի Կապ. Խաչի վարժարանի եւ վաստակաւոր ուսուցիչ ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ։

×

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Փափազեանի եւ ընկերներ Արլէնի եւ Սուրէնի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժան։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Միասին բերել հրաւիրագիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցներէններկայ ըլլալ այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Իսի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին։

Օրակարգ՝ Ա) վարչութեան բարոյական թէ նիւթական համրատուութիւնը Փարիզի շրջանին, Մարսէյլի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու ունեցած տարեկան գործունէութեանց։ Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն ։ Ուշադրութիւն, մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։ 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլօպի սրահը։

Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում պարահանդէսին։ Բ) Դաշտահանդէսի որոշում, ընթացիկ հարցեր։ Այս կարեւոր ժողովին կը հրաւիրուին Գոմոնի անդամներն ալ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է։

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնար տիւ Պուա)։ Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 7 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 7 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7667 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3078

ՅԱՐԳԵՆՔ ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ

Ժողովուրդի մը գոյութեան հիմնաքարը իր լեզուն է։ Լեզուն նախապայմանն է ժողովուրդի մը մշակոյթին, մանաւանդ երբ այդ ժողովուրդը կ'ապրի աշխարհացրիւ, զուրկ իր մշակոյթին պահպանումն ու ուսուցումը ապահովող պետական միջոցներէ։

Հարցը խորքին մէջ կը հետաքրքրէ մեր բոլոր գաղութները, Ու ճիշդ ատոր համար ալ, տարին քանի մը անգամ, սփիւռքի մեր բոլոր թերթերու էջերէն, կոչեր կ'ուղղուին մայրենի լեզուն խօսելու, զայն տարածելու եւ այդպէսով մեր գոյատեւման գլխաւոր կռուանը ամուր պահելու համար։

Սակայն մայրենի լեզուն գիտնալն ու խօսիլը չի բաւեր։ Հիմա անցած ենք այդ հանգրուանը։ Ու կը խորհինք թէ ժամանակը եկած է պահանջելու մեր ժողովուրդէն որ ոչ միայն խօսի մեր լեզուն, այլ լա՛ւ խօսի ու մանաւանդ յարգանք ունենայ անոր հանդէպ։

Այս յարգանքը կ'ակնկալուի մանաւանդ պաշտօնական հաստատութիւններէ, որոնք պէտք է նախանձախնդիր ըլլան հայ լեզուի տարածման

Այս հաստատումը անոր համար որ քանի մը օր առաջ մեր աշխատակիցներէն մէկը կ'ընէր ցաւալի մատնանշում մը։ Հայկական հանդէսի մը յայտագիրը, որ կը տրուէր Հայերէ բաղկացած հասարակութեան մը, տպուած էր օտար լեզուով։ Այս չի նշանակեր թէ մենք դէմ ենք օտար լեզուներու ծանօթացման եւ խօսուելուն։ Ընդհակառակն, Հայը իր ներկայ կեանքի պայմաններուն բերումով, պէտք է գիտնայ ու խօսի օտար լեզուներ, բայց ատիկա պատճառ մը պէտք չէ ըլլայ իր լեզուին հանդէպ յարգանքի պարտաւորութենէն զերծ մնալու։ Կարելի էր այդ յայտագիրը տալ հայերէն լեզուով ու կողքին — եթէ անպայման անհրաժեշտ է — տալ թարգմանութիւնը։ Չէ՞ք կարծեր թէ տարրական յարգանքի պակաս մըն է լեզուին ու հանդէսին ներկայ եղող հասարակութեան հանդէպ, երբ հայերէնին կը զլացուի իր ոչ միայն արժանի այլ նաեւ բնական տեղը։

Ասիկա մանրուկ պարագայ մըն է անշուշտ ու բարեբախտաբար չէ ընդհանրացած, բայց կը մատնէ մտայնութեան մը, ստորակայութեան զգացում մը, զոր կը կարծէինք թօթափած ըլլալ։

Այսօր, մեծազօր պետութիւններն իսկ կոչ կ'ուղղեն իրենց ժողովուրդներուն որ լաւ խօսին մայրենի լեզուն։ Երբ այդ կոչին կարիքը կը զգացուի պետական կեանքի բարիքները վայելող ժողովուրդներու համար, մեր պարագային կը դառնայ հրամայական պահանջ մը մեր լեզուին տարածումը, որովհետեւ միայն մայրենի լեզուն կրնայ զօրավիգ կանգնիլ մեզի աստանդական կեանքի տարապայման օրերուն, երբ հայութիւնը, աշխարհի չորս ծագերուն վրայ, գոյութեան արտասովոր պայքար մը կը մղէ իր ազգային նկարագրի պահպանման համար։

Յարգանքը լեզուին հանդէպ կը տանի մշակոյթի յարգանքին։ Անդադար պիտի կրկնենք այս ճշմարտութիւնը, որովհետեւ մշակոյթէն դուրս, գոնէ ներկայ պայմաններու մէջ, չկայ փրկութիւն։

Օրուան կարգախօսը պիտի ըլլայ հայերէն խօսիլ, ու լաւ խօսիլ։ Բայց մանաւանդ, լեզուի ճամբով, պահպանել մեր մշակոյթը, քաջալերել ընթերցանութիւնը, տարածել հայ գիրն ու գրականութիւնը։ Այսինքն մնալ Հայ եւ խանդավառուիլ հայկական արժէքներով։

Այս պարտքը կը դրուի իւրաքանչիւր Հայու վրայ։ Յարգանքը մեր լեզուին ու մշակոյթին հանդէպ կը պահանջուի բոլորէն, որովհետեւ պայքարը որ կը մղենք մեր գոյատեւման համար՝ համազգային նկարագիր ունի եւ կենաց մահու խնդիր մը դարձած է բովանդակ հայութեան համար։

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԱՆԴԱՄ

Գերմանական Դաշնակցային Հանրապետութեան գերիշխան դառնալէն ետք, դիւանագիտական շրջանակները իրենց ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնեն անոր խաղալիք դերին վրայ, թէ՛ Ատլանտեան ուխտին՝ եւ թէ՛ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան մէջ։

Ինչպէս հաղորդեցինք երէկ, պաշտօնական արարողութիւններ վաւերացուցին գերմանական գերիշխանութիւնը։ Գրաւման գերագոյն յանձնաժողովը, իր վերջին նիստին մէջ ինքզինք լուծեց։ Ֆրանսայի նախկին մարզպանը, Ֆրանսուա Փոնսէ, հիմա դեսպան, յանձնաժողովին «դամբանականը» խօսեցաւ, ինչ որ ճառ մըն էր նաեւ՝ գերմանական յաղթութեան առթիւ։ «Կազմակերպեցինք մեր թաղումը, որուն թէ՛ դերակատարները եւ թէ հանդիսատեսներն ենք»։ Յետոյ գրաւման շրջանին պատմականն ընելէ ետք՝ «Էջ մը դարձուցինք, նորն է որ կը սկսինք։ Գերմանիան վերածնաւ խոր անկումէ մը ետք։ Հիմա մաս կը կազմէ արդէն ազատ ժողովուրդներու ընտանիքին»։ Գերմանական դրօշակին, (սեւ-կարմիր-ոսկեգոյն) բարձրացումով, գերագոյն յանձնաժողովին գրաւած պալատին վրայ, արարողութիւնները վերջ գտան, որմէ ետք վարչապետ Ատընաուըր գերմանացի ժողովուրդին ուղղուած ճառի մը մէջ ըսաւ։ «Կ'ուզենք միացեալ եւ ազատ Գերմանիա մը, միացեալ Եւրոպայի մը մէջ»։

Ֆրանսայի նոր դեսպանը, իր կարգին, երբ իր պաշտօնին վաւերաթուղթերը կը յանձնէր Հանրապետութեան նախագահին, յայտարարեց թէ եւրոպական քաղաքակրթութիւնը կը պահանջէր որ «Գերմանիա եւ Ֆրանսա բարի դրացնութեան մէջ ապրէին»։ Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսուա Փոնսէի Ֆրանքօ-գերմանական համաձայնութեան ուղղութեամբ տարած ճիգերուն համար։

Գերմանական գերիշխանութեան ճանաչման իբրեւ առաջին արդիւնք՝ այս իրիկուն ծնունդ պիտի առնէ Լոնտոնի համաձայնութիւններէն բխած «Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւն»ը որուն կ'անդամակցին Պելճիքա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Իտալիա, Արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա եւ Անգլիա։ Յետոյ երկուշաբթի 9 Մայիսին, Գերմանիան պաշտօնապէս պիտի մասնակցի Ատլանտեան Ուխտի ժողովներուն, Փարիզ, միւս անդամներուն հաւասար իրաւունքներով։

× ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը Ա. Փինէ, շնորհաւորական հեռագիր մը քաշեց վարչապետ Ատընաուըրին, ուր կը շեշտէ այն պարագան թէ պէտք է արդիւնաւոր ըլլայ Փարիզի համաձայնութիւններէն բխած Ֆրանքօ-գերմանական համագործակցութիւնը։ «Ուրախ եմ մեր երկու ժողովուրդներուն բարեկամութեան համար, որովհետեւ անհրաժեշտ պայմանն է Եւրոպայի ապահովութեան եւ բարգաւաճման»։

× ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը Իտըն, իր կարգին ողջունելով Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը, Ատընաուըրի կը յայտնէ. — «Դեռ շատ բան կայ ընելիք ազատ աշխարհի ապահովութեան համար, բայց վստահ եմ որ այդ ճամբան պիտի քալենք միասին»։

× ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին գործոց նախարարը յայտարարեց — «Խ. Միութիւնը պէտք է ընդունի որ ձախողեցաւ Գերմանիոյ մէջ։ 5 Մայիսը Խ. Միութեան եւրոպական քաղաքականութեան մահազանգն է»։

× ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ընդգծելով Գերմանիոյ յառաջադրութիւնները ըսաւ. — «Գերմանիա իր ամէն ուժերով պիտի աշխատի խաղաղութեան պահպանման, եւ նոր Եւրոպայի մը կառուցման համար։»։

ԿՐԿԻՆ ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Դժուարութիւնները որ ծագած էին առջի օր Վիէննայի մարզպաններու ժողովին ընթացքին, կը թուին հարթուած ըլլալ։ Թէեւ լռութիւն կը տիրէ աշխատանքներուն մասին, բայց կիսապաշտօնական շրջանակներու համաձայն, դաշնագրին ընդհանուր քննութիւնը արդէն աւարտած է, իսկ յօդուածներուն մանրամասն քննութիւնը հասած արդէն 59ի վրայ 40րդ յօդուածին։ Կը կարծուի որ մարզպանները իրենց աշխատանքները պիտի կարենան աւարտել այսօր, Շաբաթ, կամ վաղը։ Իրազեկներու կարծիքով, Խ. Միութիւնը զիջումներ ըրած է երկու կէտերու վրայ։ Ինչպէս յայտնած էինք, կը պահանջէր յանձնախումբի մը գործունէութիւնը Աւստրիոյ մէջ, կեդրոնական Եւրոպայէն ապաստանած գաղթականներու վերադարձին համար։ Կը կարծուի որ ետ քաշած է իր պահանջը։

Գաղթականներուն մասին, Աւստրիական կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակած է արդէն, ուր կ'ըսէ թէ ոչ մէկ ճնշումի տակ, պիտի չուզէ բռնի ուժով արտաքսել գաղթականները, որոնք կրնան մեկնիլ միայն իրենց ազատ կամքով։ Իսկ աւստրիական բանակին ուժերու սահմանափակումի խնդիրն ալ կ'ըսուի թէ արդէն կարգադրուած է, Մոսկուայի նոր զիջումներուն շնորհիւ։ Ներկայիս դժուարութիւններ կը նկատուին առաւելաբար տնտեսական հարցերը։ Աւստրիոյ պատերազմական հատուցումները, Գերմանիոյ նախկին ստացուածքները Աւստրիոյ մէջ, եւայլն։ Սակայն, տիրող լաւատեսութիւնը, ինչպէս նաեւ աւստրիացի ներկայացուցիչներուն «գոհունակ դէմքերը» ենթադրել կուտան թէ այդ մասին ալ համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՇԱՏ ՈՒԺԵՂ ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ

Առջի օր Նեւատայի (Մ. Նահանգներ) մէջ փորձուեցաւ հիւլէական ռումբ մը, որ պայթելով յառաջ բերաւ 40.000 թոն թրինամիթի համարժէք ուժ մը։ Երկու հազար փորձագէտներ, զինուորականներ եւ թղթակիցներ կը դիտէին հեռուէն։ Ռումբը նետուեցաւ արուեստական քաղաքի մը վրայ, հաստատելու համար անոր աւերները։

«Հիւլէական սունկ»ին բարձրութիւնը հասաւ 14 քիլմ.-ի քանի մը վայրկեանէն։

Թոներով հող ու աւազ նետուեցան երկինք։ Ամերիկեան հեռապատկերը, ժողովուրդին առիթ տուաւ հետեւելու փորձին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԻՐԱԼ Ռէտֆորտ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներու զինուորական ուժը շատ աւելի արագ կ'աճի քան թէ Խ. Միութեան ուժը։

ԾՈՎԱԿԱԼ ՏԷՕՆԻՑ, հիթլէրական Գերմանիոյ նաւային ուժերու նախկին ընդհանուր հրամանատարը, որ պատերազմէն ետք դատապարտուեցաւ Նիւրէմպէրկի մէջ, տասը տարուան բանտարկութեան, հաւանաբար ազատ պիտի արձակուի Էշփանտաուի (Պերլին) բանտէն, մօտերս, իր փաստաբանին դիմումներուն վրայ։ Ցամենայն դէպս, 1956 Հոկտեմբերին արդէն կը վերջանայ իր բանտարկութեան շրջանը։

ՊԱԼԹԵԱՆ շրջանի զինուորական հրամանատարութեան մէջ փոփոխութիւններ կատարուեցան։ Զօր. Կորպաթով նշանակուեցաւ ընդհ. հրամանատար։ Կը կարծուի որ Մար. Բաղրամեան որուն յանձնուած էր այդ շրջանը մինչեւ հիմա, կոչուած է ուրիշ եւ աւելի կարեւոր պաշտօններու։

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

ԽԱՌՆԱԿ ՎԻՃԱԿԸ ԿԸ ՏԵՒԷ

Վարչապետ Տիէմի նախաձեռնութեամբ գումարուած նահանգային ներկայացուցչական ժողովը, չկրցաւ համաձայնիլ իր տալիք որոշումներուն մասին, եւ երկուքի բաժնուեցաւ։ Ինչպէս հաղորդած էինք, կեդրոնի եւ հիւսիսի ներկայացուցիչները կը պահանջէին կայսրին տապալումը, իսկ հարաւային Հնդկաչինի պատգամաւորները այդ որոշումը կ'ուզէին ձգել Ազգային ընդհանուր խորհուրդի մը, որ պիտի կազմուէր ընտրութիւններէ ետք։ Միջադէպի մը պատճառով, հարաւի ներկայացուցիչները ձգեցին ժողովասրահը եւ հեռացան։ Այնպէս որ, իւրաքանչիւր խմբակցութիւն նոր նիստ մը գումարելէ ետք, ձեռնամբարձ քուէարկեց իր բանաձեւը։

— Կեդրոն եւ հիւսիս. — (Պատգամաւորներուն մեծամասնութիւն, թէեւ կը ներկայացնէ ժողովուրդի փոքրամասնութիւն մը)։ Կայսրը իր զինուորական եւ քաղաքացիական բոլոր իրաւասութիւնները պէտք է փոխանցէ վարչապետին, որ երեք ամիսէն պէտք է հրաւիրէ ազգային համաժողով մը։

— Հարաւ. — (Պատգամաւորներու փոքրամասնութիւնը՝ որ կը ներկայացնէ հարաւի շրջաններուն հոծ ժողովուրդը)։ Պէտք է գումարել «Ժողովրդական համագումար» մը, որ պիտի ընտրէ փոխանցման կառավարութիւն մը։

× Միւս կողմէ, «Յեղափոխական կոմիտէի» նախաձեռնութեամբ գումարուած հանրաժողովը, որ ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, ձեռնամբարձ եւ միաձայնութեամբ հաստատած էր կայսրին անկումը, նոր որոշում մը առաւ, որուն համաձայն «յեղափոխական կոմիտէն» կը դառնայ «գործադիր մնայուն մարմին»։ Զօր. Նամ, քաղաքական, որ փոխ նախագահներէն է, յայտարարեց ... «Հիմա այլեւս գործի պիտի անցնինք»։ Այս համագումարը, ճառաբանութեանց վրայ կը դնէ ազգայնական եւ հակագաղթապետական շեշտ մը, եւ Հնդկաչինի համար ժողովրդապետական վարչաձեւ կը պահանջէ։ Ճառախօսները առանց բացառութեան դատապարտեցին կայսրը, եւ խնդրեցին վարչապետ Տիէմէն որ գործադրութեան դնէ իրենց որոշումները։ «Միացուցէք Հնդկաչինը, կազմեցէք խորհրդարանը, ժողովուրդը վարչապետ Տիէմին հետ է»։ Ժողովին տուած որոշումներէն մին ալ, կը վերաբերի Ֆրանսական ուժերու Հնդկաչինէն հեռացման հարցին։ Կը պահանջեն որ Ֆրանսա բոլորովին հեռանայ Հնդկաչինէն։

× Պաօ Տայի կայսրը, երէկ Փարիզ հասաւ, վարչապետ Տիէմի ներկայացուցիչին ընկերակցութեամբ։ Հանդիպումներ պիտի ունենայ, Ֆրանսական պաշտօնական շրջանակներուն հետ, Հնդկաչինի տագնապին մասին։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԱԹԷՆՔ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Երէկ, ուրբաթ, Շ. Նարդունի օդանաւով մեկնեցաւ Աթէնք, Համազգայինի հրաւէրով, բանախօսելու համար Պէյրութի ճեմարանին յոբելենական հանդէսին, որ տեղի կ'ունենայ, վաղը, Կիրակի։

Իր բացակայութիւնը պիտի տեւէ մէկ ամիս։ Կը վերադառնայ ամսավերջին, ներկայ գտնուելու եւ խօսելու համար յոբելենական նոյն հանդէսին, Մարսիլիոյ մէջ, Յունիս 5ին։

ՈՒՐՖԱՅԻ (Թուրքիա) շրջանին մէջ մեծ սաստկութեամբ կարկուտ տեղացած է։ Նետած խաւը մինչեւ մէկուկէս մեթրի բարձրացած է եւ փճացուցած՝ 180.000 արտավար տարածութեամբ ցորենի արտեր։ Նոյն շրջանին մէջ 12 գիւղեր վնասուած են եւ ժողովուրդը այլուր փոխադրուած։

ՀԱՅ ՄԸ
ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽ

*

Այս իրողութիւնը կը հաստատուի պատմական անհերքելի ամէնէն հին արձանագրութեան մէկ վաւերագրով, որ կը խօսի մեզի Հայաստանի մասին — Դարեհ Թագաւորի Պեհիսթունի սեպագիր արձանագրութիւնները: Այս արձանագրութիւնները 2500 տարիներու հնութիւն ունին եւ կը գտնուին Զակրոս լեռներու վրայ, Պաղտատէն դէպի Եկբատան տանող ճամբուն վրայ, ներկայ Քիրմանշահի շրջանին մէջ: Արձանագրութիւնը փորուած է ժայռի մը վրայ եւ գրուած է երեք լեզուներով, հին պարսկերէն, էլամերէն եւ բաբելոներէն, սեպաձեւ գիրերով :

Ինչպէս ցոյց կուտայ սովետ պատմաբան Վ. Վ. Սթրուվէ իր «Պեհիսթունի արձանագրութեան Թուականը» ուսումնասիրութեան մէջ, 522էն՝ երբ Պարսից գահը կը բարձրանար Դարեհ, մինչեւ 521, Դարեհի վերակազմած կայսրութեան շատ մը երկիրներուն մէջ պայթեցան ժողովրդական արիւնալի ապստամբութիւններ, որոնց ժողովրդական եւ ընկերային բնոյթը կ'ընդգծէ սովետ պատմաբան Վ. Ի. Աւետիէւ եւ իր «Իստորիա Տրեւնոկո Վոստոկա» աշխատութեան մէջ :

1) Բաբելոնի մէջ պայթած էր նաեւ ուրիշ ապստամբութիւն մը, բուն իսկ Դարեհի գահակալութեան առաջին տարին, Նետինթու — Բելի գրգռութեամբ, որու մասին Պեհիսթունի արձանագրութեանց մէջ կը խօսուի առաջին սիւնակին մէջ 77-96 եւ երկրորդ սիւնակին մէջ 1–5: Դարեհ անձամբ խեղդեց սոյն ապստամբութիւնը: 521 տարուան սկիզբը Բաբելոնի մէջ կը պայթի ուրիշ ապստամբութիւն մը, գըլխաւորութեամբ Արախա անուն Հայու մը, որ զաւակն էր Խալտիթային, որուն մասին Դարեհ Պեհիսթունի արձանագրութեանց երրորդ սիւնակին մէջ 78 եւ 83 կ'ըսէ «Մի ինչ որ տղամարդ, Արախա անունով Հայ մը ... ան Թագաւոր եղաւ Բաբելոնին »:

2) Համարելով զինք յաջորդ եւ օրինական գահաժառանգ Բաբելոնի նախկին Թագաւոր Նաբունահիտի, Արախա յաջողեցաւ ազատագրական շարժման մը համար, երկրորդ անգամ ըլլալով, ոտքի հանել Բաբելոնի ժողովուրդը պարսկական բռնակալութեան դէմ, զօրք հաւաքել եւ տիրանալ գահին, զոր գրաւած պահեց մօտ տարի մը: Որովհետեւ Նաբունահիտ, Բաբելոնի վերջին Թագաւորը, իշխեց 558–538, երբ գահընկէց եղաւ Կիւրոսի կողմէ, պարզ է որ Նաբունահիտի յիշատակը դեռ Թարմ էր Բաբելացիներու յիշողութեան մէջ եւ այսպէս իր կարծեցեալ որդին Նաբուգադրեզզար — Արախա, ունեցաւ հեղինակութիւն մը բաբելացի ժողովուրդին վրայ: Բաբելոնի մէջ կատարուած պեղումները երեւան հանեցին տախտակներ, որոնք կը պարունակեն պայմանագրութիւններ՝ յիշելով Նաբուգադրեզզարը, այսինքն Արախան :

Բայց ահա թէ ինչ կը պատմէ Դարեհ աւելի անդին Գ. սիւնակին մէջ, 77-92, կըռիւը Արախայի դէմ, կռիւ՝ որ հազիւ վերջ գտաւ 521ի Նոյեմբերին (Ն. Ք.), երբ զօրավար Ինթաֆէրնէս, պարսկական անունով Վինդաֆարնոր, պարտութեան մատնեց Արախայի զինուորները, խաչ հանեց զայն Դարեհի հրամանով: Մենք պիտի բաւականանանք Թարգմանելով միայն պարսկերէն բնագիրը: Ասոր միայն վերջին մասը եղծուած է, բայց ան կրնայ լրացուիլ էլամական համապատասխան Թարգմանութեամբ :

«Կը խօսի Դարեհ Թագաւորը.— Երբ Պարսկաստան ու Մետիա կը գտնուէի, Բաբելոնցիները հեռացան ինծմէ : Մարդ մը, Արախա անունով, Հայ մը Խալտիթայի որդին, ապստամբեցաւ Բաբելոնի մէջ. հոն կայ շրջան մը որ կը կոչուի Դուբալը (այսօր Դիբլեհ կը կոչուի եւ կը գտնուի Հիլլահի մօտերը, Պաղտատի հարաւը) եւ այնտեղէն խաբեց ժողովուրդը հետեւեալ կերպով .ես Նաբուգադրեզզարն եմ, Նաբունահիտի որդին, յետոյ բաբելացի ժողովուրդը հեռացաւ ինծմէ եւ անցաւ այս Արախայի կողմը, ան ձեռք գրաւ Բաբելոնի վրայ եւ դարձաւ Բաբելոնի Թագաւոր: (Դարեհի արձանագրութիւնը պարզապէս կը խօսի Արախայի մասին, որ «դարձաւ Բաբելոնի Թագաւորը »):

« Կը խօսի Դարեհ Թագաւորը ... յետոյ ես ղրկեցի իմ բանակը Բաբելոն, մի ոմն Ինթաֆերնէս, ծագումով Պարսիկ, իմ ըստրուկը, զայն հրամանատար ըրի եւ այսպէս ըսի իրեն. Ոչնչացուր բաբելոնեան այս բանակը, որ իմս չէ. Ապա Ինթաֆերնէս բանակով գնաց Բաբելոն Ահուրամազդան օգնեց ինծի եւ շնորհիւ Ահուրամազդային Ինթաֆերնէս ոչնչացուց Բաբելոնցիները եւ կապուած յանձնեց ինծի ... ամսու 22 օրերը կը լրացնէին իրենց ընթացքը, երբ ես բռնեցի ու կապեցի նաեւ այս Արախան, որ ինքզինք կ'անուանէ Նաբուգադրեզզար եւ այն մարդիկ որ անոր գլխաւոր զինակիցներն էին: Այս Արախան եւ այն մարդիկ, որ անոր գլխաւոր զինակիցներն էին, խաչ հանուեցան Բաբելոնի մէջ :·

Ասով կը վերջանայ այն բոլորը, ինչ որ կրնանք գիտնալ այս հայ Արախայի մասին, միամեայ Թագաւորը Բաբելոնի, որ դեռ 538ին հասած էր պարսկական նահանգ մը: Կարեւորը միայն այն իրողութիւնն է, որ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Դարեհի արձանագրութեանց կարեւոր յիշատակարանի մը մէջ կը խօսուի Հայաստանի եւ երկու Հայերու մասին, որոնցմէ մէկը, Արախա, ապըստամբութեան միջոցով կը հասնի մինչեւ Բաբելոնի Թագաւորական գահը:

Այս առթիւ հարց կուտանք մենք մեզի. Ի՞նչ անու՞ն կրնար ըլլալ Արախան, զոր պարսկական բնագիրը կը ներկայացնէ Արխա կամ Արախա ձեւին տակ: Ես կը կարծեմ թէ այս անունին մէջ պէտք է տեսնենք ուրարտական եւ հայկական անձնանուններու մէկ ձեւը, որուն մէջ առաջին բաղկացուցիչ տիպիկ տարրն է Արա — ինչպէս կը գտնենք զայն Արայի մէջ, անունը առնական չաստուածի մը, ուրարտական Թագաւոր Արամէի անունին մէջ, մեր Թուականէն ինը դար առաջ, եւ կամ Հայերու առասպելական Արա գեղեցիկ, Արամ, Արամայիս անուններու եւ Մովսէս Խորենացիի կողմէ յիշուած Հայոց Թագաւոր Արավան կամ Արմոկ անուններուն մէջ .

Հետեւաբար Արախա ունի ամէն պարագայի, հայկական անուն մը: Միայն իր հօրը Հալտիթայի անունը լուսաբանուած չէ: Այս անուան ծագումը կը թուի ըլլալ ուրարտական Թէոֆոր անունը, որ Խալտէ ուրարտական աստծու մը անունն էր: Աճառեանի «Հայոց անձնանուններու բառարան» աշխատութեան մէջ (Երեւան 1946 Գ. էջ 12) ոչինչ կը գտնենք բացի այն յիշատակութենէն, թէ ըստ Պատմաճեանի («Բանասէր» 1899, էջ 43) անունին ծագումը անծանօթ կ'երեւի :

Ես ներկայացուցի Հայերու պատմութեան այս ամենահին դէպքը, արձանագրուած պատմութեան կողմէ :

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՊԱՕ — ՏԱՅ

*

« Փարի Փրէս »ի մէջ Մնըրի Պրումպերժէ ընդարձակ յօդուած մը գրած է Հնդկաչինի կայսր Պաօ Տայի մասին: Կ'առնենք կարեւոր մասերը.—

Թօրանի դղեակը՝ որ կը գտնուի Քանի շրջակայքը, բովանդակ աշխարհի համար այսօր դարձած է մառախլապատ դղեակ մը, դղեակ մը հանելուկներու: Պաօ Տաի դղեակն է ան, որ 1949ին գնուած է 85 միլիոն Ֆրանքի :

Փաչաներու վայել բնակարան մը, Աղա Խանի, Տօմէրկի, Բիքասոյի եւ ուրիշներու դղեակներուն քովիկը: Մեծաշուք երկաթեայ վանդակորմէ մը անցնելէ յետոյ խորհրդաւոր ճամբէ մը կը մտնէք վարդագոյն զամնեծաղիկներով շրջապատուած պատերէ ներս, ուր կը կանգնի պաշտօնական պալատը:

— Ե՞րբ արդեօք Պաօ Տայ, դիւցերային զբօսարաններու կայսրը, Ֆրանսական խամաճիկը՝ որ Վիէթնամի պետ կարգուեցաւ, գահընկէց պիտի ըլլայ կը հարցնեն ամերիկեան թերթերը :

Այս մարզպան Տօն Ժուանին դէմ որ յաւիտենական արձակուրդի մը մէջ կը գտնուի, Ամերիկացի զօրավարները եւ դիւանագէտները Սայկոնի մէջ կը խրախուսեն վարչապետ Տիէմը, ազգայնական կաթոլիկ մը, կատաղի հակաֆրանսական, որուն ընտանեկան օրինակելի կեանքը երբեք գայթակղութեան առիթ չէ տուած :

— Ինչո՞ւ համար Պաօ Տայ կը մնայ Քանի մէջ այն միջոցին երբ Սայկոնի անիշխանական վիճակը եւ Տիէմի ձախաւերութիւնը քաղաքացիական կռիւներ կը յառաջացնեն Վիէթմինի դէմ կռուելու սահմանուած Վիէթնամներուն միջեւ, կը հարցնէ Ֆրանսական հանրային կարծիքը: Ի՞նչ բանի կը սպասէ կայսրը ձեռք առնելու համար իրերու ղեկը :

Սակայն Պաօ Տայ կը պահէ իր ասիական պաղարիւնը :

Ամէն առաւօտ Թօրանի դղեակէն դուրս գալով, Պաօ Տայ կ'երթայ Վալօրիսի ճամբուն վրայ գտնուող ընդարձակ հողամասի մը մէջ աղաւնի որսալու համար :

Քօթ տ'Ազիւրի լաւագոյն զինաւորուած անձն է: Իրիկնադէմին, յուլօրէն կը կատարէ շրջապտոյտ մը իր փառահեղ կառքովը եւ ժամը 9ին Քազինօն հանդիպելով քանի մը տասը հազարնոց կը նետէ կանաչ սեղանին վրայ եւ երբեմն ալ իր շահած գումարները առանց հաւաքելու, կը հեռանայ արքայավայել անտարբերութեամբ մը :

Երբ Պաօ Տայ կը խօսի, իր խօսակցութեան թօնը եւ իր շարժուձեւերը ունին մէրիտիօնալ բնոյթ մը եւ խոտոր կը համեմատեն զինքը շրջապատող վիէթնամական մեծամեծներու շարժուձեւերին եւ խօսքին հետ :

—Երկու երրորդով Ֆրանսացի եմ և մէկ երրորդով միայն Աննամիթ, կ'ըսէր ինծի օր մը Հոնկ Քոնկի մէջ: Աւելի շուտ Քօթ տ'Ազիւրի քաղաքացի մըն եմ քան Քօթ տ'Աննամի :

Ամերիկեան թերթերը ամէն օր կը հարցնեն սակայն թէ՝ «Ե՞րբ է որ Ֆրանսացիները պիտի վճռեն Հնդկաչինէն նետել դուրս Պաօ Տայը »:

Սակայն, լաւատեղեակ Ֆրանսացիները այս հարցումին կը պատասխանեն թէ՝ Պաօ Տայի հեռացումը Ֆրանսայի եւ Հնդկաչինի համար պիտի ըլլայ ծանր հարուած մը Տիէն Պիէն Ֆիւէն ետք :

Պաօ Տայ, ինչպէս եւ Հօ Շի Մինհ, կը ներկայանան իբրեւ Ֆրանսայի նախկին գաղթավայրին ամէնէն աչքառու քաղաքական դէմքերը: Անիկա խամաճիկ մը ըլլալէ շատ հեռու է եւ Ֆրանսական ազդեցութեան վերջին յոյսը կը կազմէ :

Հաղուադիւտ կերպով երկրի մը պետը այնքան ընդդիմադիրներ ունեցած ըլլայ, որքան Պաօ Տայ: Վիէթմինհները զինքը կը կոչեն՝ դաւաճան եւ Ռասպութին: Ամերիկացիները կը մեղադրեն զինքը ըսելով թէ արեւելքցիի մը եւ Ֆրանսացիի մը բոլոր պակասութիւնները կը խառնէ իր անձին մէջ, առանց անշուշտ հաշուելու այն սէրը որ ունի Ֆրանսային հանդէպ, որ տեսակ մը իր երկիրը կը նկատէ: Ֆրանսական կարծիքը խիստ է իրեն հանդէպ: Իր պետութիւնը աւերակներու կոյտ մըն է, բաժնուած երկու ահարկու հատուած-

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (3)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Արդէն այդ ատեններու պատրիարքական «ընտրութիւնները » պատկերազարդ խայտառակութիւններ են: Մէկը քսան հազար դահեկան կ'առաջարկէ բարձրագոյն դրան՝ պատրիարք նշանակուելու համար, ուրիշ մը պատրաստ է երեսուն հազար տալու, ահա երրորդ մը՝ որ քառասուն հազարով կը ներկայանայ: Իրական ու կատարեալ աճուրդ մը՝ ուր դեր չունին հօտն ու բարի հովիւը :

Եփրեմէ հալածանքներուն նշաւակ են մասնաւորապէս չորս վարդապետներ՝ որոնք կաթողիկէներու պարագլուխները կը համարուին, Մխիթար Սեբաստացի, Կարնեցի Խաչատուր Առաքելեան, Պետրոս Մծխիթացի եւ սահաթճի Սարգիս Եւդոկիացի, որոնք ի վերջոյ կը յաջողին Գափիւսէն լատին կրօնաւորներու Բերայի Ս. Լուդովիկոս վանքը ապաստանելով առժամապէս ազատիլ :

Եփրեմի հալածանքներուն կը միջամըտեն եւ կ'ընդդիմանան Լուի ԺԴ.ի դեսպանը Ֆերիոլ եւ Գափիւսէններու մեծաւորը Հայր Ժասէնթիւ՝ որոնք կը յաջողին պայմանագրութիւն մըն ալ կնքել տալ վերջ դնելու համար այս եղբայրասպան ատելութեան եւ կիրքերուն :

Երկար պիտի ըլլար հոս ամբողջութեամբ մէջ բերել պայմանագիրը՝ որ գըլխաւորապէս կը տրամադրէ ազգային եկեղեցւոյ Հայերուն այլեւս չնզովել Հըռոմի եկեղեցին, Պապը, Քաղկեդոնի ժողովը եւ Հռոմի եկեղեցին ընդունիլ իբր գլխաւոր եկեղեցի: Իսկ կաթողիկէ Հայերուն կը հրահանգէ շարունակել յաճախել ազգային եկեղեցին, հոն խոստովանիլ եւ հաղորդուիլ եւ պահել հայկական ծէսը :

Երկու կողմերէն ով որ թերանայ այս համաձայնութեան դէմ պիտի մատնուի դեսպան Ֆերիոլի, որ իր կարգին յանցաւորը պիտի յանձնէ տեղական իշխանութեանց պատժուելու համար :

Պայմանագրութիւնը կնքուած է չորս օրինակով 26 Հոկտեմբեր 1701ին, մէյմէկ օրինակ Վատիկան եւ Էջմիածին ղրկուելու եւ մէյմէկ օրինակ Ֆերիոլի եւ Հայր Ժասէնթիւսի համար՝ որոնք պիտի հսկեն անոր գործադրութեան վրայ :

Այս պայմանագրութիւնը թերեւս բարերար ազդեցութիւն մը ունենար եւ խաղաղութեան վերահաստատման ծառայէր, եթէ ստորագրութենէն քանի մը շաբաթ վերջ 1701ի դեկտեմբերին Պոլիս չհասնէր Աւետիքը :

Աւետիք Եպիսկոպոս որ Կարնոյ առաջնորդ է կը լքէ իր պաշտօնը եւ կուգայ Պոլիս, վճռած ըլլալով չափուիլ պատրիարքական աթոռին շուրջ կռուողներուն հետ եւ ինք բազմիլ անոր վրայ: Մանաւանդ, որ իր վաղեմի ու սերտ բարեկամը Ֆէյզուլլահ՝ Շէյխ իւլ Իսլամ նշանակուած է եւ այդ պարագան փայլուն յոյսեր ներշնչող գրաւական մըն է իր մտադրութեան յաջողութեան համար :

Եփրեմ Ղարանցի պատրիարքը Էտիրնէի առաջնորդ է նոյն ատեն եւ փոխանակ Պոլսոյ կը նախընտրէ Էտիրնէ նստիլ: Աւետիք նախ Պոլսոյ մէջ իր ծրագրին նպաստաւոր հող պատրաստելու աշխատանքին կը լծուի, աջ ու ձախ գրգռելով միտքերը Եփրեմի դէմ եւ նոյնիսկ պատրիարքական փոխանորդի իրաւունքներ եւ պաշտօն ալ կը վերագրէ իրեն: Դեսպան Ֆերիոլ Լուի ԺԴ.ի ուղղուած նամակի մը մէջ կ'ըսէ, «Հոս եկաւ Աւետիք անունով հայ եպիսկոպոս մը՝ որ Թուրքերուն կրօնապետը Ֆէյզուլլահ կանչած էր Պոլսոյ պատրիարք ընելու համար : Ան նոյնիսկ առանց սուլթանական հրամանագիրն ունենալու պատրիարքական պաշտօններ կատարելու յանդգնութիւնն անգամ ունեցաւ » :

Պոլսոյ մէջ միտքերը պղտորելով իրեն անհրաժեշտ գետինը պատրաստելէ վերջ Աւետիք կ'անցնի Էտիրնէ, վճռական հարուածը տալու համար Եփրեմի: Եփրեմ կը կարծէ կարենալ զսպել կատաղի Աւետիքը եւ գոհացնել զինքը՝ պատրիարքական փոխանորդ նշանակելով զայն Պոլսոյ մէջ:

Այդ բաւական չէր փառատենչ Աւետիքի և փոխանորդութեամբ գոհանալու համար ճամբայ չէր ելած: Եւ ահա Էտիրնէի մէջ եւս Պոլսոյ գրգռիչ ու ամսեղուկ աշխատանքները ընդդէմ Եփրեմի՝ որոնք ի վերջոյ փառաւոր կռիւի մը կը յանգին :

Գափիւսէններու մեծաւորը Հայր Ժասէնթիւս որ Էտիրնէ գացած էր վերեւ յիշուած համաձայնութենէն վերջ տեսակցելու համար Եփրեմ պատրիարքի հետ, ականատես վկան է այս դէպքերուն եւ Էտիրնէէն դեսպան Ֆերիոլի գրած նամակին մէջ կ'ըսէ. «Կիրակի օր, 12 Փետր. 1702ին, Աւետիքի կողմնակիցները դաւադրութիւն մը սարքելով Հայոց եկեղեցիին մէջ Եփրեմ պատրիարքը վռնտեցին Էտիրնէէն: Քարի հարուածներով հալածեցին առաջնորդական փոխանորդը՝ որ մերձակայ մզկիթ մը ապաստանեցաւ եւ ծանրօրէն վիրաւորեցին այս փոխանորդին եղբօր գլուխը » :

Սակայն Եփրեմն ալ ունի իր կուսակիցները որոնք հակայարձակման կ'անցնին եւ այս անգամ Աւետիքն է որ խոհեմութեամբ կը հարկադրուի պահուըտիլ: Խըռովութիւնները կը տեւեն հինգ օր, ի վերջոյ յաղթանակը տալով Եփրեմի կողմնակիցներուն: Եփրեմ կը դառնայ Էտիրնէ եւ կը մնայ պատրիարք :

ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՎԷԶ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

★

ԼԻՈՆ, 28 Ապրիլ.— Երկուշաբթի, 25 Ապրիլ, Ցոյներու սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի կողմէ կազմակերպուած Գինեձօն – Թէյասեղանը, ի պատիւ Շաւարշ Նարդունիի։ Որոշեալ ժամուն սեղանները գրաւուած էին։ Ժամը 9·30ին Պ. Թ. Այվազեան քանի մը խօսքով բացումը կատարեց ներկայացնելով օրուան հիւրը։ Օր. Հարէլեանի եւ Նոր Սերունդական Ա. Տօնապետեանի երգէն եւ արտասանութենէն վերջ խօսք առաւ Շաւարշ Նարդունի եւ լման երկու ժամ պատմեց իր ականատեսի տպաւորութիւնները, պատմեց թէ մեր ազգակիցները ամէն գնով կ'աշխատին վառ պահել ազգային ոգին, եկեղեցիներ, դպրոցներ, ակումբներ եւ մարզադաշտեր հիմնելով, թէ առողջ դաստիարակութիւն կը ստանան Եգիպտոսի, Լիբանանի, Պարսկաստանի, Սուրիոյ, Միջագետքի մեր դպրոցական տղաքը։ Միայն, Թէհրանի մէջ ունինք 13 հայկական դպրոցներ, միայն մէկ դպրոցը ունի երկու հազար աշակերտներ, որոնք պատիւ կը բերեն։ Բացի Երուսաղէմի վանքին մէջ պատսպարուած հայրենակիցներէն, մընացեալ գաղութներուն տնտեսական վիճակն ալ գոհացուցիչ է։ Քանի մը խօսքով ալ պարզեց Տէր Զօրի հայութեան վիճակը։

Այսպէս, շնորհիւ Կապոյտ Խաչի սարքած Թէյասեղանին, լայն տեղեկութիւններ ստացանք Միջին Արեւելքի գաղութներու մասին։ Երեկոյթը վերջացաւ ժամը 12ին։

Կ. Ց.

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

★

ԳՈՌՏՕ. — Ապրիլեան զոհերու Համազգային սգատօնը կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի կողմէ, տեղի ունեցաւ ճիշդ օրին Ապրիլ 24, կիրակի կէսօրէ ետք, մեր գրադարանի սրահին մէջ։

Եկած էին բոլոր անոնք որ ապրած են զարհուրանքի շրջանը։

Սրահի ճակատը կ'երեւային հայկական եւ ֆրանսական դրօշները, շրջապատուած սեւ շղարշով, հետեւեալ արձանագրութեամբ, «Յարգանք մեր նահատակներուն»։

Հանդէսին բացումը կատարեց ընկեր Կ. Տօնէրեան, հրաւիրելով Նոր Սերունդը, որ երգէ Ապրիլեան Նահատակներուն *(Լ. Նազարեանց)։*

Գրաւոր ուղերձով մը ընկեր Նախագահը պարզեց օրուան տօնին իմաստը։

Արտասանեց Օր. Ա. Հալաճեան, երգեց Օր. Ե. Քէնտէրեան, արտասանեց նոյնպէս Օր. Ա. Գինոսեան։ Նոր Սերունդը կրկին երգեց «Տէր Կեցո դու զՀայս», խոր տպաւորութիւն ձգելով բոլոր ներկաներուն վրայ։

Օրուան բանախօսը, ընկ. Ա. Քէնտէրեան պատմեց զանազան դրուագներ հայաջինջ սարսափներէն, իբրեւ ականատես եւ կենդանի վկայ։ «Հայրենակիցներ եւ ընկերներ, մեր դարաւոր թշնամին ուզեց բնաջնջել մեր ամբողջ ժողովուրդը, բայց պատմութիւնը վկայ որ մեր ցեղը կը քալէ իր ճամբան։Մեր մեծ նահատակներուն կտակը թող խթան մը կազմէ մեզի համար, պահպանելու համար մեր մնացորդացը։ Մեզի լացի օր մը չէ այս, այլ ինքնամփոփումի օր մը։ Եթէ այսօր հայրենիքէն հեռու ենք, այդ պատճառ մը չէ որ թուլնանք եւ վհատինք։ Ցիշենք հերոսական Վասպուրականը, Շապին Գարահիսարը, Ուրֆան եւայլն։ Պիտի գայ օր մը երբ այս տօնին իրական տէրը պիտի դառնայ Հայաստանի կառավարութիւնը, մինչ այդ մենք տէր ըլլանք մեր ազգային արժէքներուն»։

Արտասանութիւն մը Յ. Միքայէլեանի կողմէ, գեղեցիկ հայերէն առոգանութեամբ, եւ հանդէսը վերջացաւ։ Ընկեր նախագահը կրկին յիշեցուց բոլոր ներկաներուն.— Յարգեցէք այս օրը։

ՀԱՅԿՈՒՆԻ

×

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ապրիլ 25ին օտար հողին յանձնեցինք պատուական Հայուհի մը, Տիկին Լիւսի Քիւրտեան, 63 տարեկան, Գանտրմայի Հայ Գիւղէն։ Իրմով Ֆր. Կ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի մասնաճիւղը կը կորսնցնէ իր ամէնէն գործունեայ անդամուհին։ Զինքը կը կոչէին մասնաճիւղին մայրիկը։ Արդարեւ մօր մը գուրգուրանքըն ունէր իր սիրած գործին հանդէպ։ Իր օրինակով կը խրախուսէր նորերը, կատարելով ամէն սեւ աշխատանք եւ

Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հրաւէր ստացայ ներկայ ըլլալու Յակոբ Քիւրքճեանի երգահանդէսին որ տեղի պիտի ունենայ, այս կիրակի։

Յ. Քիւրքճեան, որ Մարսիլիոյ մէջ, գործիական երաժշտութեան լաւագոյն ուժերէն մէկն է, պաշտօնի կոչուած է Կռաճ Լիւէին *մէջ։*

Երկու անգամ միայն ներկայ եղայ փորձերուն եւ մեկնեցայ խոր տպաւորութեամբ։ Ճոխ ու բազմապիսի է երգացանկը որ, անտարակոյս, գոհացում պիտի տայ բոլոր ճաշակներուն։ Ընտիր կտորներ կան՝ Կոմիտասէն (Հայաստանեան), Փրոֆ. Ալ. Սպենդիարեանէն, Խաչատուրեանէն, Սիւնիէն, Եկմալեանէն եւ Կանաչեանէն։ Մեծաշուք խմբերգներ՝ աշխարհահռչակ վարպետին, Հէնտէլի Օրաթորիոյէն։Պէտք է տեսնել այնորքաճաշակ արուեստագէտը երբ, կը վարէ իր 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը, որուն կը մասնակցին՝ Քօնսէռ Քլասիքի երեք լաւագոյն արուեստագէտներ։

Մարսիլիահայ հասարակութիւնը պէտք չէ զրկուի՝ գեղարուեստական ճշմարիտ վայելքէ մը, միանգամայն քաջալերած ըլլալու համար վաստակաւոր մշակն ու երգչախումբը որ աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր ցոյց կուտան զոհողութեան օրինակելի ոգի։

Վ. Մ.

ՄԻՋ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԵԼՔԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Միջազգային բանաստեղծութեան վերելքի ընկերութեան դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 28ին։ Խօսեցաւ կոմսուհի տը Պօնէ, հիմնադիրներէն ընկերութեան, որ ծանօթ է նաեւ իբրեւ հիմնադիր զանազան թատերական եւ գեղարուեստական ձեռնարկներու։

Դեռ նոր ծանօթացած էր հայ բանաստեղծութեան, սակայն զգաց անոր գեղեցկութիւնը։ Արդէն որոշած է մեր բանաստեղծութիւններէն դաշնաւորել տալ եւ անցընել միջազգային մեծ նուագահանդէսներու յայտագիրներուն մէջ։

Թէեւ դժուար էր հայկ. բանաստեղծութիւնը իրեն համար, սակայն մեծ յաջողութեամբ կրցաւ խօսիլ անոր մասին։

Նախ հիացումը յայտնեց հայ ժողովուրդին, որ հակառակ ահաւոր սպանդին, չէ դադրած մշակել գեղեցիկ գրականութիւն մը, այնքան արժէքաւոր որ, պատիւ պիտի բերէր մեծ ազգի մը։ Ներկայացուց մեր գրականութեան հին ընտիր երկերը, գեղեցիկ շարականներէն, յունարենէ թարգմանական գործերէն միջնադարեան բանաստեղծութեններէն։

Բանաստեղծութեան տեսակէտէն իր դասախօսութիւնը բաժնեց Սիւնեաց աշխարհի բանաստեղծութեան, ուրկէ յիշեց Մովսէս Սիւնեցին եւ աշակերտը Պետրոս, Ստեփաննոս Սիւնեցին, Կիլիկեան շրջանի բանաստեղծութիւնը, Վաղարշապատի, Վասպուրականի եւ Տարօնի շրջանի, ուրկէ յիշեց Կոմիտաս Գլակեցին, եւ կարդաց «Անձինք նուիրեալք»ի թարգմանութիւնը Ֆրանսերէն։

Կոմսուհին իր դասախօսութեան մէջ յիշեց Անանիա Շիրակացին իբրեւ գիտական միտք մը։ Բաւական երկար կանգ առաւ Օձնեցիի վրայ եւ ի վերջոյ անմահ բանաստեղծ Նարեկացիի վրայ, բաղդատելով զայն միջազգային մեծ արժէքներու հետ, Կէօթէններու, տ'Անունցիոններու եւ ուրիշներու։ 31

Այս շահեկան դասախօսութեան ատեն մերթ ընդ մերթ կ'արտասանէին հայ բանաստեղծութեան գործերէն, թարգմանուած Ֆրանսերէնի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ներու։ Իր երկրին հողամասը ամբողջովին գրաւուած է աներեւոյթ թշնամիներու կողմէ։

Ամէնքը եւ ամէն ինչ իրեն հակառակ են։ Միայն թէ անսահմանօրէն խելացի է եւ կը ձգտի հետապնդել հինաւուրց խորհրդանիշը՝ ըլլալ ճարպիկ եւ մնալ միշտ Ֆրանսայի բարեկամը։

Իր այս յատկութիւններն ի մի հաւաքուած, Պաօ Տայ այսօր կը հանդիսանայ Խաղաղականի ծայրը գտնուող ամէնէն կարեւոր անձնաւորութիւնը Հնդկաչինի համար։

Սակայն գալիք օրերուն համար իրեն պէտք պիտի ըլլայ արտակարգ հանճար մը եթէ կ'ուզէ փրկել իր նախկին կայսրութիւնը իր նախկին գահուն մնացորդներուն հետ։

Ինչ որ ատենօք այնքան ճարտարօրէն, Հնդկաչինի անկոխ անտառներուն մէջ վագրի որսորդութիւն կը կատարէր բազմաթիւ վտանգներու ենթարկուելով, այդ որսորդութիւնները եւ անոնց վտանգները ոչինչ են այն վագրի որսորդութեան քով որ իրեն կը սպասէ Սայկոնի մէջ։

միշտ շուքի մէջ մնալով հանդիսաւոր առիթներու։ Հակառակ իր ընտանեկան հոգերուն եւ անողոք հիւանդութեան մը, մինչեւ իր վերջին պահը աշխատեցաւ Կապոյտ Խաչին համար։ Մեռնելէն տասնըհինգ օր առաջ մինչեւ Լա Փոմ կ'երթար, իրենց մասնաճիւղին վիճակախաղի տոմսերը ծախելու։ Իր ընկերուհիները, որոնք այնքան տաք արցունք թափեցին իր դագաղին առջեւ, անշուշտ եռանդով պիտի շարունակեն Տիկին Լիւսիին այնքան սիրած գործը։

Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր քրոջ՝ Տիկին Գասպարեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն եւ այս առթիւ թոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրէ Աթէնքի Զաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներուն, իբրեւ ճաշագին։

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ

ԺՈՐԺ ԷՆԷՍՔՕ աշխարհահռչակ երաժիշտը, ծագումով ռումանացի, մեռաւ չորեքշաբթի։

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ ճարտարարուեստի յառաջապահներէն Լ. Պռէկէ, որուն դերը մեծ եղած է օդանաւային զիւտերու մէջ, մեռաւ անցեալ օր, չորեքշաբթի։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ Փարիզի ժողովներուն ընթացքին, Անգլիոյ արտ. Նախարարը Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի պիտի առաջարկէ որ «բարձրագոյն աստիճան»ի վրայ, — այսինքն չորս վարչապետներու միջեւ — ժողով մը գումարուի շուտով, եւրոպական հարցերու եւ Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին։ Երբ ընդհանուր գիծերու մէջ համաձայնութիւն գոյանայ, արտաքին նախարարները պիտի զբաղին մանրամասնութիւններով, երկրորդ ժողովի մը ընթացքին։ Անգլիոյ վարչապետը, անձնապէս այդ լուծումը կ'ուզէ յաջողցնել, մինչ Ուաշինկթըն կողմնակից է վարչապետներու ժողովէն առաջ, արտաքին նախարարներու հանդիպումին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԳՈՐՇ ՁԳԽՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

■

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Գործը թող սպասէ։

Իր միւս ցաւն ալ գիտէի, կ'ուզէր բացառիկ խցիկ մը ունենալ։

— Սըր Էօսթէյս, ձեր խցիկին մէջ աշխատելու տեղ չկայ։ Սնտուկներով լեցուն է։

Իր կարծիքով պէտք չէ որ սնտուկները այդտեղ գտնուէին։ Բացատրեցի իրեն թէ երբ մէկը կը ճամբորդէ, անհրաժեշտ է որ հետը փոխնորդ զգեստեղէններ ունենայ։ Ժպտեցաւ, յետոյ դարձեալ գործին անդրադառնալով.

— Եւ դժուար է աշխատիլ իմ պզտիկ ծակին մէջ։

Մինչդեռ ես գիտեմ Փեկէթի «պզտիկ ծակերը», ընդհանրապէս լաւագոյն խցիկը կ'ունենայ նաւուն մէջ։

— Դժբախտաբար նաւապետը իր տեղը քեզի չտուաւ այս անգամ, ըսի հեգնանքով։ Թերեւս կը փափաքիս աւելորդ իրերը խցիկիս մէջ դնել։

Հեգնանքը վտանգաւոր բան է Փեկէթի նման մարդոց համար։ Ցանկարծ բացավառելով.

— Լաւ, ըսաւ, եթէ կարենամ· աղատիլ գրամեքենայէն ու գրենական պիտոյքներու սնտուկէն ...

Այս սնտուկը քանի մը թոն կը կշռէ բեռնակիրներուն հետ շարունակական անախորժութիւններու պատճառ կ'ըլլայ եւ Փեկէթի յաւիտենական նպատակն է զայն ուսերուն վրայ բառնալ։ Անիկա մշտնջենական պայքար մըն է երկուքիս միջեւ։ Զայն իմ մասնաւորապէս անհատական ստացուածքս կը համարէ։ Մինչդեռ ես, ընդհակառակն՝ ամէնէն շատ անհրաժեշտ քարտուղարի մը համար։

— Լաւ, ըսի, ուրիշ խցիկ մըն ալ վարձէ։

Խնդիրը պարզ էր, սակայն Փեկէթը մէկըն է որ կը սիրէ խորհրդաւորութիններ ստեղծել։ Յաջորդ օրը եկաւ Վերածնունդի դաւադիրներուն նմանող դէմքով մը.

— Կը յիշէ՞ք թէ ըսիք որ 17 թիւ խցիկը վարձեմ իբրեւ գրասենեակ։

—Այո, ի՞նչ կայ որ։ Զըլլայ թէ Գրենական պիտոյքներու սնտուկը դրան անցքը փակեց։

— Բոլոր խցիկներուն մէջ դրան անցքերը ամէնքն ալ նոյն լայնութիւնը ունին, պատասխանեց Փեկէթ լրջօրէն։ Սակայն, Սըր Էօսթէյս, ձեզի ըսեմ որ շատ տարօրինակ բան մը պատահեցաւ այդ խցիկին շուրջ։

— Եթէ փերիներ կը գտնուին ըսել կ'ուզես, մի վախնար, հոս պիտի չպատկինք։ Ուրուականները գրամեքենաներուն չեն ազդեր։

Փեկէթ պատասխանեց որ ուրուական չէր, եւ որ չէ կրցեր ստանալ 17 թիւ խցիկը։ Այդ մասին երկար պատմութիւն մը պատմեց։ Ըստ երեւոյթին ինք, Պ. Զիչեսթըր եւ Պետինկֆիլտ անունով աղջիկ մը՝ կրեթէ կռուեր են այդ խցիկին շուրջ։ Հարկ չկայ ըսելու թէ, ի վերջոյ աղջիկը շահեր է, որուն վրայ Փեկէթ շատ տխրեր է։

— Թէ 13ը եւ թէ 28ը աւելի լաւ խցիկներ են. սակայն չէին ուզած անոնց վրայ անգամ նայիլ։

— Լաւ, ըսի, յօրանջումս զսպելով, այլեւս ոչ մէկ խօսք այդ մասին, սիրելիս։

Ցետոյ յանդիմանական նայուածքով մը.

— Դուք ինծի ըսիք վարձել թիւ 17ը։

— Սիրելիս, թիւ 17 ըսի պարզապէս անոր համար որովհետեւ անիկա պարապ էր։ Սակայն չըսի թէ ատոր համար կռուի բռնուիք, զիրար սպաննելու աստիճան։ 13ը եւ 28ն ալ կրնան մեր գործը կատարել։

Վշտացաւ։

— Տակաւին ուրիշ բան մըն ալ կայ։ Թէեւ Օր. Պետինկֆիլտ ստացաւ խցիկը, բայց այս առտու տեսայ Պ. Զիչեսթըր որ կապտած վիճակ մը ունէր։

Իրեն նայեցայ խստութեամբ։

— Եթէ նպատակդ է աղտոտ դայթակղութիւն մը ստեղծել Զիչեսթըրի մասին, որ Ծխեղեցական մըն է — թէեւ շատ թունաւոր մէկը, եւ այդ գրաւիչ աղջկան՝ Անն Պետինկֆիլտի շուրջ, ոչ մէկ բառիդ հաւատք կ'ընծայեմ, ըսի սառնօրէն։ Անն Պետինկֆիլտ արտակարգ կերպով գեղեցիկ աղջիկ մըն է, մանաւանդ հրաշալի սրունքներ ունի. կրնամ ըսել՝ նաւուն մէջ ամէնէն ներգաշնակ սրունքները ունեցողը այդ աղջիկն է։

Փեկէթ չախորժեցաւ ԱննՊետինկֆիլտի սրունքներու մասին յայտնած դիտողութենէն։ Այն մարդիկներէն է, որոնք սրունքներուն չեն նայիր անգամ, նոյն իսկ եթէ նային իսկ՝ կը նախընտրեն մտածել, քան թէ արտայայտել այդ մասին։ Ուստի իմ խօսքերս իրեն թեթեւ կը թըւին։ Բայց կը սիրեմ նեղել Փեկէթը, ուստի շարունակեցի չարութեամբ։

— Քանի որ աղջկան հետ ծանօթացեր ես, կրնաս իրմէ խնդրել որ վաղն իրիկուն մեր սեղանը ճաշէ։ Ծպտեալ պարահանդէս մը կայ։ Հա, չմոռնամ ըսելու, լաւ կ'ըլլայ որ վարը՝ սափրիչին մօտ երթաս, ու ինծի համար ծպտուելու հագուստ մը ընտրես։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ֆրանսական դեսպանը, ընդունուեցաւ Խ. Միութեան վարչապետ Մար. Բուլկանինի կողմէ: Տեսակցու-թիւնը — որ կը բխի խորհրդային ղեկա-վարներուն օտար դիւանագէտներու հետ յաճախ տեսնուելու որոշումէն, — տեւեց մէկուկէս ժամ:

ԱՆԳԼԻՈՅ մետաղագործութեան աշխա-տաւորներէն 90.000 հոգի գործադուլ մը հռչակեցին:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ կառավարական պաշտօ-նաթերթը կը հաղորդէ թէ վարչապետ Նեհրու, Ցունիսին Մոսկուա պիտի մեկ-նի: Կը կարծուի որ պիտի ճգնի լուծել տալ քոմինֆորմը՝ իբրեւ «միջազգային վստահութեան համար վնասարար կազմակերպութիւն»: Սակայն քոմինֆոր-մի վերջին ժողովը գումարուեցաւ 1953 Փետրուարին... Կը կարծուի որ գործ-նապէս արդէն լուծուած է ան:

ԹԻԱԳԱՐՏ ՄԸ, որուն անմեղութիւնը հաստատուած էր տասը տարի ետք, Նանթի դատարանին որոշումով ստացաւ հինգուկէս միլիոն Ֆրանք իբրեւ վնասուց հատուցում:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Գէլվիլի ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ:

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 – 34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լի-լա, Մէթրօ Փօրթ տէ Լիլա:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տի-կին Ձէվլեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ: Ար-տասանութիւն՝ Օր. Սեթա Ցարէթնա-դովեան եւ ընկ. Ե. Գրիգորեան: Երգ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարա-կէօզեանէ:

Կը նուագէ՝ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Ընկերահամակրական հաճելի մթնո-լորտ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոս-տոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգա-բարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, այս կիրակի, Միւթէ-վէլեան ընտանիքի հանգուցեալներու յի-շատակին:

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգող-ներէն ներկայ ըլլալ այս արարողութեան: Այս առթիւ պիտի երգէ խաչակիր մա-նուկներու խումբը:

×

Այրի Տիկին Վերժին Կիւրինեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Կիւրինեան կը ծանու-ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պի-տի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐԻՆԵԱՆի մահուան քառա-սունքին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Ս. Թիրեաքեան, Գ. Վահ-րամ Թիրեաքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ-եան կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստ-եան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրա-կի Լիոնի Հայոց եկեղեցին 69 ռիւ Լուի Պլան, իրենց մօր ողբացեալ

ՎԵՐԳԻՆԷ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ – Որբա-խնամ Միութիւնս կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի առա-ւօտ, մանաւոր պատարագ եւ հոգե-հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Մարո-քահայ բարերար Պ. Զարեհ Պէրկամալի-ի զարմիկին վաղամեռիկ Օր. Մարկրիթ Պէրկամալիի մահուան տարեդարձին առ-թիւ:

Վարչութիւն Աղքատախնամի

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր-կուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց:

Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հա-ճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գէ-որգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեց-ւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատար-ուի հոգեհանգստեան պաշտօն: Կը պա-տարագէ Տ. Արտակ Վ. Մանուկեան: Ա-րարողութեանց կը նախագահէ՝ Հայրա-պետական պատուիրակ Գեր. Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան: Հասարակութիւնը կը հրա-ւիրուի, ներկայ ըլլալ այս պաշտամունք-ներուն:

×

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողո-վուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հո-գեհանգստեան պաշտօնին:

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ ե-կեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ.

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Գէորգ Զ. կաթողիկոսի վախճանման տարեդարձին առթիւ մաս-նաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի: Կը հրաւիրուի հայ հասարա-կութիւնը յարգել Ամենայն Հայոց Հայ-րապետին յիշատակը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական չքեղ ցերեկոյթ և պարա-հանդէս: Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով:

Մեծանուն երգիծարան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն ե-րեք արար:

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական հերոսամարտին:

Այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆը-րանսական Համալսարանի ամփիթատրո-նին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Պ. ՅՈՎՀ. ԻՍՊԻՐԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Պ. Յովհաննէս Հա-ցագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Պ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Պ. Կ. Փօլատեան:

Յաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սա-սունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրե-րու մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի Մատրան մէջ

Ձայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի մատուցուին այս կիրակի ժամը 10.15ին ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահա-տակներու, 40րդ տարեդարձին առթիւ:

Սիրով կը հրաւիրուի փարիզահայ գա-ղութը:

ՀՐԱՒԷՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնա-ճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, համակիրները, բարեկամ-ներն ու յարգոյ հասարակութիւնը Միու-թեան 49րդ տարեդարձին առթիւ իր կազ-մակերպած

ՀԱՆԴԷՍ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 16ին, Օթէլ Լիւթե-սիայի չքեղ սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական ինամեալ յայտագիր:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer, PARIS 9e

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհան-գիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցին:

Կը պատարագէ եւ քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարի-զի Առաջնորդ:

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 Սալ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին ժամը 15էն 24:

CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով.

Մարսէյլի մէջ: 88 ռիւ տ'Օպանեը:

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները քանի մը օրէն:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ—ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու երկսեռ երգչախումբի

Այս կիրակի, ժամը ճիշդ 5ին

Քաղաքիս չքեղագոյն թատրոնին Թէաթը տիւ Ժիմնազի մէջ:

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն:

Կը մասնակցին փրանսական Ռատիոյի սոլիստներէն կազմուած լարաւոր քառ-եակ մը, եւ Քօնսէռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն):

50 հոգի բեմին վրայ

Հակառակ եղած ծանուցման, Ժիմնազի կիշէն ԲԱՑ պիտի ըլլայ հանդէսին օրը, ժամը 11էն սկսեալ:

ԿԱՐԵՒՈՐ է ժամը 16.30ին տեղերը գրաւել

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նուէրներէ գոյացած	345.926
Մասնաճիւղերու հանգանակ.	613.700
Տիկ. Գ. Ազապապեանի հանգան.	81.250
Տիկ. Ա. Սարգիսեանէ	20.000
Տիկ. Տիարպէքիրլեանէ	20.000
Պ. Գ. Կիւլպէնկեանէ	20.000
Պուլուքճեան Էմիրզեան	10.000
Պ. Գ. Աշամեան	5.000
Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Պ. Արսլանկիւլեան	2.000
Պ. Ն. Արզումանօֆ	5.000
Պ. Խորէն Գրիգորեան	2.000
Տոքթ. Ճինեեան	1.000
Պ. Վ. Մելիքեան	1.000
Ընդհ. գումար՝	1.331.876

Տրակինեանի ցանկին մէջ վրիպած էր Պ. Հրանտ Ամասեանի անունը (500 Ֆր.):

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փորթ տ'Իթալիի Ֆ.Կ.Խաչի մասնաճիւ-ղը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարա-հանդէս մը ի նպաստ կայանին, 8 Մայիս, ժամը 13էն 24, Ֆրանքօ Պելժ սրահին մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, Փարիզ (13):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Առնու-վիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվա-րենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Բախտին Անիւը» թա-տերգութիւնը, երեք արար, ղեկավարու-թեամբ Պ. Մ. Շիշմանեանի:

Եւրոպական պարեր, ճազ Մանուէլեանի Ռատիօ Լիւքսէմպուրի նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով, մուտքը 250 Ֆրանք:

Հաղորդակց.— Մէթրօ Թոլպիաք, օթօ-պիւս 62, 67, 21:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Ներպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձե-ռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն.:

Մուտքը ազատ է

վերադարձը ապահովուած է:

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï Antoine Perrin.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համա-կիրները, աշակերտներու տարեկան մար-զահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15.30ին: Ոգեւորիչ մրցումներ:

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմ-շահ թատերասրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը:—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի ժամը 9ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եշ. օր ժամը 9ին:

ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եշ. օր, ժամը 9ին:

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո-վորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչ-ները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրա-կարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բա-ցականները նկատի պիտի առնուին:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչու-թիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Իսի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: 7 Պուլ-վար տ'Աթէն, Գար տիւ Կլոպի սրահը. Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում պարահանդէ-սին; Բ) Դաշտահանդէսի որոշում, ընթա-ցիկ հարցեր: Այս կարեւոր ժողովին կը հրաւիրուին Գոմոնի անդամներն ալ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնա-ճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կա-րեւոր է:

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիա-մանթօ» խումբը կազմակերպած է օթօ-քառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, կիրակի, Մայիս 15ին: Փափաքողները կրնան ար-ձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն:

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotiére. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԴ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 ՖՐ.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Կիշառէն:

Ֆրանսացիի ինքնութեան թուղթը ան-հրաժեշտ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 8 ՄԱՅԻՍ ■ DIMANCHE 8 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7668 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3079

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

*

1945 Մայիս 8ը, 1955 Մայիս 8ը, այսօր տասը տարի է որ Գերմանիա անձնատուր եղաւ։ Ցաղթանակի տօն, ինչպէս յայտարարուած է պաշտօնապէս։

Անպայման անձնատուութիւն պարտադրելով հիթլէրական Գերմանիոյ, 1945 Մայիս 8ին, Դաշնակիցները կ'արձանագրէին ռազմական յաղթանակ մը որ աննախընթաց է ժամանակակից պատմութեան մէջ։

Գերմանիան 1918ին ալ պարտուեցաւ։ Բայց իր հողը կը մնար անվթար։

Այս անգամ, յաղթական ուժերը կատարեալ ռազմաղաշտի մը վերածեցին ամբողջ երկիրը, հասնելով մինչեւ անոր սիրտը, Պերլին։

Աննախընթաց պարագայ մը եւս։

Երբեմնի միաձոյլ եւ հզօր Գերմանիան բաժնուած է երկու մասի։

Մէկը երեք օրէ ի վեր անկախ պետութիւն մըն է, միւսը, որ ունի 18—20 միլիոն բնակիչ, ենթակայ է Խ. Միութեան։

Մինչ մէկը անկախ է, միւսը անընդհատ կը խմորուի համայնավար խմբակի մը կողմէ, համաձայն խորհրդային կաղապարին։ Իրականին մէջ, շատ ալ տարբերութիւն չունի միւս խորհրդային արբանեակ երկիրներէն։

Գերմանիոյ վերիշխանութեան եւ զինաւորման տարեդարձի Թուականները կը զուգադիպին քանի մը օր տարբերութեամբ, եւ եթէ Մայիս 8ը յաղթանակի տօն է Ֆրանսայի համար, Մայիս 5ն ալ ուրիշ յաղթանակ մըն է Գերմանիոյ համար։

Տասը տարի յետոյ, ի՞նչ է այսօր աշխարհի պատկերը։

Եւրոպական գետնի վրայ երկինքը աւելի պայծառ է քան նախորդ տարիները։ Ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւնները, Փինէ-Ատընաուըր սիրալիր տեսակցութիւնները որոշ ապահովութիւններ կու տան ապագայ խաղաղ Եւրոպայի մը համար։

Այս արդէն կարեւոր քայլ մըն է դէպի աշխարհի խաղաղութիւնը։

Ֆրանսա իր աւանդական լայնախոհութեամբ պատճառ եղաւ այսօրուան անկախ Գերմանիոյ։ Եթէ տակաւին կը յիշէ իր մօտակայ անցեալին ստացած վէրքերը, գիտցաւ սակայն մնալ իր բարձրութեան վրայ ձեռք երկարելով իր երէկի թշնամիին։ Պ. Փինէ, որ երեք օր է այլեւս մարդպան չէ, այլ Ֆրանսայի ղեսպան Գերմանիոյ մէջ, իր ճառին մէջ կը շեշտէ ի մէջ այլոց. — «Գերմանիա վերագտաւ իր վերիշխանութիւնը, թէեւ երիտասարդ ծառը չունի իր բոլոր ճիւղերը։ Գերմանիան չգտաւ տակաւին իր միասնականութիւնը եւ իր բնական կաղմը։ Կարեւոր խնդիրներ կը սպասեն իրեն։ Ան մտաւ այսօր ազատ երկիրներու համայնքին մէջ եւ բախտաւորութիւն կը մաղթենք իրեն այս ճամբուն վրայ, որուն պիտի հետեւի, իբրեւ տէր հիմա իր ճակատագրին»։

Այս նոր անկախութեան առթիւ, Դաշնակիցները իրենց ամբողջ յոյսերը դրած են Ատընաուըրի վրայ որմէ շատ բան կը սպասեն։ Բայց Գերմանիոյ վարչապետը 79ի տարեկան է եւ կարելի չէ մտահոգ չըլլալ ապագային համար։ Գերմանիա պիտի ունենա՞յ նոր Ատընաուըր մը։

Այսօր Ֆրանսան մեծ գոհունակութիւն ըրաւ բարեկամութիւն հաստատելով իր թշնամիին հետ եւ կը յուսայ որ ապագայ խաղաղ Եւրոպա մը, վարձատրութիւնը պիտի ըլլայ իր այս զոհաբերական ոգիին։

Եւրոպայի յետպատերազմեան պատմութեան մէկ կարեւոր էջն է որ դարձաւ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Փ Ա Ր Ի Զ՝

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐ

*

ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ՄԸ

Փարիզ հասան երէկ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները, մասնակցելու համար քաղաքական տեսակէտէ շատ կարեւոր ժողովներու շարքի մը։ Հիմնական կը նկատուին առնուելիք որոշումները՝ մանաւանդ Արեւելք–Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին։ Կը նկատուի որ երբ միայն Փարիզի համաձայնութիւններուն վաւերացումով Արեւելքէն յայտնուեցաւ զիջողութեան նոր ոգի, — Աւստրիոյ մասին, Փէքինի առաջարկը՝ Ֆորմոզայի խնդրին առթիւ, եւն.,— միջազգային ձգտումին վերացման համար շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններ պիտի ստեղծուին, Արեւմտ. Գերմանիոյ Ատլանտեան Ուխտին 15րդ անդամը դառնալուն շնորհիւ։ Նաեւ նոր խմբակցութիւնը՝ «Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւնը» որ ծնաւ երէկ, ձեւով մը փոխարինելու համար նախկին «Եւրոպայի պաշտպանութեան կոմիտէ»ի վիժած ծրագիրը։ Կոչուած է ան հաւանաբար խաղալու հաւասարակշռողի դեր մը՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի երկու հսկաներուն միջեւ։ Բազմաթիւ հարցեր կան քննուելիք գալիք հինգ օրերուն ընթացքին։ Ժողովները պիտի յաջորդեն իրարու ծանրաբեռնուած օրակարգը սպառելու համար։ Երէկ, շաբաթ, հանդիպում մը՝ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարներուն միջեւ, Հնդկաչինի մասին։ Պաշտօնական շրջանակները մեծ յոյսեր դրած են, թէ պիտի գտնուի ներդաշնակ քաղաքականութեան մը տարազը, Սայկոնի տագնապին լուծման համար։ Ինչ որ անհրաժեշտ է հարաւ–արեւելեան Ասիոյ ապահովութեան։ Այս մասին յատկանշական է Պաօ Տաի կայսրին ներկայութիւնն ալ Փարիզ։ Երեկոյեան, Ա. Ե. Մ.ի (Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւն) պաշտօնական կազմութիւնը՝ այդ մասին մաքի առաջին փոխանակութիւններով։ Այսօր, կիրակի ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մին՝ Արեւելք–Արեւմուտք հանդիպումի մը կարելիութիւնը։ Կը կարծուի որ ամերիկեան եւ ֆրանքօ-անգլիական քիչ մը տարբեր տեսակէտներուն նկատմամբ — նախ վարչապետներո՞ւ (Անգլիա — Ֆրանսա) թէ արտաքին նախարարներու հանդիպում (Ամերիկա) — միջին ճամբայ մը պիտի գտնուի։ Հաւանաբար Վիէննայի արտաքին նախարարներու ժողովը՝ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին համար, ընդարձակուի եւ նախապատրաստականը դառնայ ապագայ հիմնական հանդիպումին։ Իսկ վաղուընէ սկսեալ Ատլանտեան Ուխտի ժողովները՝ որոնց ընթացքին Երեք Մեծերը պիտի հաղորդեն միացեալ 13 անդամներուն իրենց որոշումը Չորսերու հանդիպումի մը մասին։ Ուրեմն Ատլանտեան Ուխտի նիստերը պիտի ունենան աւելի քաղաքական բնոյթ մը, եւ այդ տեսակէտէն շատ կարեւոր կը նկատուին։ Մանաւանդ երբ Չորսերու ժողովին օրակարգը պիտի ընդգրկէ գերմանական խնդիրը, ուժերու սահմանափակումը, միջազգային ձգտումին պատճառներուն չէզոքացումը եւն.։

✕ Գերմանիոյ վարչապետը Ատընաուըր պիտի մասնակցի Երեք Մեծերու ժողովին, եթէ խնդրոյ առարկայ ըլլայ գերմանական խնդիրը։

✕ Կը նախատեսեն Արեւելք–Արեւմուտք հանդիպումին համար երկրորդ ժողով մը Ատլանտեան Ուխտի նիստերէն ետք, հաւանաբար գալ հինգշաբթի։

✕

ՍԱՐԻ մէջ կազմուեցաւ գերմանական հակումով կուսակցութիւն մը։

ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Երէկ, Շաբաթ, Ֆրանսայի զանազան քաղաքներու մէջ տօնուեցաւ յաղթութեան տասնամեակը հանդիսաւոր ցոյցերով։ Ճիշդ տասը տարի առաջ, 7 Մայիս 1945ին, հիթլէրական Գերմանիան զէնքերը վար կը դնէր եւ «առանց պայմանի անձնատուր» կ'ըլլար։ Այս առթիւ մամուլը պատերազմին եւ անարդար յարձակումին կարճ պատմականն ընելէ ետք, կը վերլուծէ յետպատերազմեան քաղաքական միջազգային կեանքը, որ ծնունդ տուաւ ներկայ ձգտուած վիճակին։ Նախկին յաղթականներուն անհամաձայնութեան պատճառով, պետութիւնները բաժնուեցան 2 կողմի, ինչ որ յառաջ բերաւ դաշինքներու շրջումը։ Երէկուան դաշնակիցները դարձան թշնամի, եւ նախկին թշնամին դարձաւ դաշնակից։ Սակայն խմբագիրները կը գնեն ընդհանրապէս լաւատես շեշտ մը ապագային մասին, ընդգծելով այն պարագան թէ Եւրոպայի համար անհրաժեշտութիւն մըն է ֆրանքօ-գերմանական համաձայնութիւնը եւ համագործակցութիւնը։ Պայմանաւ որ Ֆրանսան ճգնի Գերմանիոյ հետ միշտ հաւասար մակարդակի մը վրայ մնալ, եւ այս մասին կու տան իբրեւ օրինակ Գերմանիոյ պարագան իսկ, որ աննախընթաց փլուզումէ մը ետք յաջողեցաւ վերականգնիլ տասը տարիէն։ Թէեւ քաղաքական պայմաններն ալ նպաստեցին իրեն։

✕ Պատերազմի ընթացքին Գերմանիոյ կողմէ գրաւուած երկիրները, ինչպէս նաեւ յաղթականները կը տօնեն ընդհանրապէս 7 Մայիսը։ Հոլանտան որոշած է վերջին անգամ ըլլալով պաշտօնական հանդիսութեամբ տօնել Ցաղթութեան Տօնին։

✕ Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը, Մար. Ժուկով հասաւ Արեւելեան Պերլին, յաղթութեան տօնակատարութիւնները նախագահելու համար. ինքն էր որ յաղթական մուտք գործած էր Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, տասը տարի առաջ։

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

ՓԱՐԻ՞Զ

Հնդկաչինի տագնապին լուծման համար, կայսրը կը կարծուի որ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆ. Տըլլըսի պիտի առաջարկէ դրական տարազ մը։ Եւ հաւանաբար խնդիրը որ լուծում մը չգտաւ տեղւոյն վրայ, Սայկոնի մէջ, նպաստաւոր ճամբու մը վրայ դրուի Փարիզի մէջ։ Կայսրը վեր հանելով ազգային ծանրակշիռ հանգամանքը, Ասիոյ խաղաղութեան նկատմամբ պիտի յայտնէ թէ այլեւս հիմնականը այս դէմքին կամ այն դէմքին ներկայութիւնը չէ երկրին ղեկավարութեան մէջ, այլ ընդհ. համաձայնութիւն մը կողմերուն միջեւ։ Վերջապէս՝ ապագան Հնդկաչինի, որ պէտք է դառնայ իսկական ժողովրդապետութիւն մը։ Կ'ըսեն թէ Պաօ Տաի Փարիզ կու գայ շարք մը առաջարկներով։ Ստեղծումը գործադիր մարմնի մը՝ կարգ մը անձնաւորութիւններու նախագահութեան տակ Օրէնսդիր մարմնի մը կազմութիւնը։ Գերագոյն պետը, այսինքն կայսրը, թէեւ պիտի իշխէ, բայց կը հրաժարի կառավարական ամէն իրաւասութենէ։

✕ Վարչապետ Տիէմ, հեռագրով հաղորդեց Սայկոնի մէջ գումարուած համաժողովներուն երկու որոշումները, ինչպէս նաեւ «Յեղափոխական Համագումարին» պահանջը։

✕

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ գրաքննութիւնը մեղմացած է կը հաղորդեն կարգ մը աղբիւրներ։ Այսպէս է որ կը բացատրեն Արեւմտեան կարգ մը թերթերէ արտատպումները եւ շարք մը յօդուածներու վերլուծումը Խ. Թերթերու մէջ։

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Թոլիաթթի, ծանրօրէն հիւանդացած է։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐԸ

Խորհրդարանի արմատական խմբակցութիւնը ժողով մը գումարեց բացառիկ համագումարին տուած որոշումներուն առթիւ։ Ընդհանուր առմամբ երեսփոխանները դէմ արտայայտուեցան վերին մարմնին կազմութեան մասին, եւ քննադատեցին մանաւանդ քուէարկութեանց անկանոնութիւնները։ Կամայական դատմարմնին եօթը անդամներուն ընտրութեան ձեւը։ Այս մասին բողոքի գիր մը գրկեցին նախագահ Էռիոյի, ներկաներէն 30 երեսփոխաններու ստորագրութեամբ, ուր կ'ըսեն թէ պիտի չճանչնան նշանակուած ղեկավար մարմինը, մինչեւ որ Հոկտեմբերին գումարուելիք արմատական համագումարը որոշում մը չառնէ այդ մասին։ Կը պատճառաբանեն թէ այդ մարմինը կը բաղկանայ կուսակցութեան մէկ որոշ ուղղութեան պատկանող անդամներէն, և ուրեմն վնասակար է արմատական միութեան համար։ Նախկին վարչապետ Մենտէս Ֆրանս ներկայ էր ժողովին։ Իր կողմնակիցները նախագահ Էռիոյին ուրիշ թանաձեւ մը ղրկեցին, որ կը հաստատէ բացառիկ համագումարին որոշումները։

✕ Ղեկավար մարմինը իր առաջին նիստը գումարեց նախագահ Էռիոյի բնակարանը։ Երբեակէն միայն նախագահ Քէօյ կը բացակայէր։ Եօթը անդամներու խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ Մենտէս Ֆրանս։ Ժողովին ղեկոյցը կը նշէ թէ նախագահ Էռիօ բոլորովին օրինական կը գտնէ համագումարին որոշումները, ըստ ծրագիր կանոնագրին 5րդ յօդուածի 4րդ համարին։

✕ Մենտէս Ֆրանս յայտնեց թէ նախագահ Էռիօ, իր վարչական իրաւասութիւնները փոխանցած է իրեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ժողովը, հակառակ այն յոյսերուն թէ պիտի վերջանար երէկ կամ այսօր, նիստ մըն ալ պիտի ունենայ վաղը։ Գերմանական ստացուածքներու մասին դեռ համաձայնութիւն չէ գոյացած։ Կը կարծուի որ երկու կողմերն ալ այդ մասին նոր առաջարկներ ներկայացուցած են, եւ մէկ օրուան դադարը որոշուած է կառավարութիւններէն վերջնական հրահանգներուն սպասումով։ Ուրիշ դժուարութիւն մը՝ Մոսկուա կը պահանջէ քարիւղի ճարտարարուեստին ազգայնացումը, իսկ «Երեքները» կ'ընդդիմանան։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ, պատուաստուած երախաներու մանկական անդամալուծութենէ բռնուիլը աւելի յաճախադէպ դառնալով, չինուկի գործածութիւնը առժամապէս արգիլուեցաւ։ Ինչպէս հաղորդած էինք, այս մասին քննիչ յանձնախումբ մը կազմուած է։ Շինուկին գործածութիւնը պիտի վերսկսի, երբ յանձնախումբին եզրակացութիւնները նպաստաւոր ըլլան։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մինչեւ Մայիս 30, նա պիտի քաշէ իր ուժերը Փորթ Արթիւրէն։ Այս որոշումը արդիւնքն է Փէքինի եւ Մոսկուայի միջեւ ստորագրուած վերջին դաշինքին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Մենտէրէս Եուկոսլաւիա հասաւ անցի օր։ Կը կարծուի որ իր այցելութիւնը կապ ունի Պալքանեան Ուխտին տրուելիք նոր ուղղութեան հետ, Թուրքեւիրաքեան եւ Թուրքիւփաքիստանեան դաշնագիրներուն իբր արդիւնք։ Եուկոսլաւ շրջանակները մեծ վերապահութիւն ցոյց կու տան Պելկրատի միջին արեւելեան դաշնակցութեան մը յարելուն մասին։

ԱՆԳԼԻԱՆ չինած է «թռչող սկաւառակ» մը, կը հաղորդեն կարգ մը անգլիական թերթեր։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՒՐԱՑԱՆ

(ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԿԱՆԸ)

*

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրեցինք այս տարի լրացաւ Մուրացանի ծննդեան հարիւրամեակը : Այս առթիւ Հայաստանի սովետական գրողներու օրկանը «Գրական Թերթ»ը իր Մարտ 24ի թիւը կը նուիրէ Մուրացանի, ուրկէ կ'ամփոփենք Լ. Ասմարեանի ուսումնասիրութիւնը :

Հայ դասական արձակի մեծ ներկայացուցիչներէն է Մուրացան (Գրիգոր Տէր Յովհաննիսեան).

Հայրենի Շուշիի մէջ դպրոցական աշակերտ եղած ատեն արդէն կը գրէր հայրենասիրական եւ սիրային ոտանաւորներ ։ Կ'աւարտէ Շուշիի դպրոցը եւ կը նետուի ուսուցչական ասպարէզին մէջ :

Երիտասարդ Մուրացան կը հրապուրուի հայրենի երկրով ։ Եւ 1877ին կը շրջագայի Հարադատ վայրերուն մէջ եւ կը ծանօթանայ պատմական Սիւնիքի հինաւուրց ամրոցներուն եւ այլ կոթողներուն եւ կը գրէ պատմագիտական աշխատութիւն «Հասան Ջալալներու» տոհմագրութեան մասին, որ կը տպագրուի «Փորձ» ամսագրին մէջ։

Մինչեւ 1882 Մուրացան գրեթէ անյայտ հեղինակ՝էր։ Ճանչցուած հեղինակ կը դառնայ երբ Թիֆլիզի մէջ Ադամեան եւ Հրաչեայ եւ ուրիշներ կը բեմադրեն անոր պատմական թատերգութիւնը «Ռուզան» ։ Այս թատերգութեան նիւթն է Թաթարներու դէմ Սիւնիքի ժողովուրդին մղած պայքարի մէկ դրուագը ։ Գեղարուեստական միջոցներով հեղինակը կ'արծարծէ հայրենասիրական գաղափարներ ։ Յաջողութեամբ կուտայ հայրենիքի փրկութեան համար իր կեանքը զոհաբերող աղջկան՝ Ռուզանի տիպարը ։ Ամէն տեղ ներկայացուեցաւ այս գործը ժողովրդական մեծ խանդավառութեամբ, եւ պատճառ դարձաւ որ հեղինակը նուիրուի գրականութեան ։

Ամբողջ օրը առեւտրական հիմնարկի աշխատելէ եւ ծանր աշխատանքէն ետք միայն ժամանակ կը գտնէր պրադելու գրականութեամբ ։

Դրամատիրական յարաբերութեանց զարգացման հետեւանքով, ուխտաւական թուականներուն կը սկսի քայքայուիլ հայ գիւղը։ Շատեր կը հեռանան գիւղերէն եւ կ'երթան Անդրկովկասի քաղաքները աշխատանք եւ հաց փնտռելու ։

Մուրացան նպատակակէտ կ'ընէ օգնել ժողովուրդին։ «Ամէն մի գործ ստեղծելու ժամանակ իմ աչքի առաջ ունեցել եմ հայ ժողովուրդը, նրա անցեալը, նրա պատմութիւնը, նրա տխուր ներկան, լաւ եմ գրել, թէ վատ, նրա համար եմ գրել։ Նրան եմ կամեցել իմ մտքերն ու զգացմունքները հաղորդել», կը գրէր իր ինքնակենսագրութեան մէջ ։

Ժողովուրդ ըսելով Մուրացան նկատի ունէր գիւղացիութիւնը եւ անոր փրկութեան խնդիրը ։ Այս թուականներուն է որ կը գրէ «Խորհրդաւոր Միանձնուհին», «Նոյի ագռաւը», «Առաջնորդը» ։

«Խորհրդաւոր միանձնուհին»ին (1889) մէջ վիպասանը կ'ուզէ ոգեւորել երիտասարդութիւնը գիւղ երթալու եւ ժողովուրդի լուսաւորութեան գործին ծառայելու։ Իբրեւ հերոս կ'ընտրէ խիզախ հայրենասէր քոյր Աննան, որ իր սէրը եւ երջանկութիւնը կը զոհէ ընկերային մեծ գործերուն։ Այս անձնազոհ անհատը որքան ալ ուժեղ ըլլար չէր կրնար դրամատիրական շրջանին երանութեան հովիտ դարձնել հայ գիւղը, որով քոյր Աննան վիպային ուժեղ շունչով ստեղծուած գաղափարական տիպար մըն է ։

«Նոյի Ագռաւ»ին մէջ Մուրացան հայ գիւղական կեանքի բարւոքման վարդագոյն պատրանքներէն հրաժարած է ։ Հեղինակը կը ցաւի որ գիւղէն դուրս եկած երիտասարդները քաղաք կ'երթան կրթութիւն ստանալու, «Նոյի Ագռաւներ» եւ չեն վերադառնար գիւղ որ կը մնայ խեղճութեան եւ խաւարի մէջ։

«Առաջնորդը» արդէն իրապաշտ երգիծական վիպակ է։ Հոս ալ հեղինակը կ'ուզէ որ կրթուած հայ երիտասարդները գործունէութեան ասպարէզ ընտրեն գիւղը։ Բայց իր ծրագիրը չի կրնար իրագործուիլ քանի որ անհրաժեշտ պայմաններ չկան ։

Անոր հայրենասիրական ծրագիրները անիրական են։ Կը նկարագրէ քաղքենի միջավայրը որու ծնունդն է Պետրոս Կամսարեան։ Նկարագրով թոյլ այս մարդը որ վարժուած է «պարահանդէսներու», «գեղեցիկ աղջիկներու» կ'որոշէ գիւղ երթալ, սակայն չի գիտեր թէ ինչ կրնայ ընել գիւղին մէջ։ Հայ գիւղի մէջ իր անյաջողութիւններէն եւ անկէ փախուստը աւելի կ'ամբողջացնեն անոր երգիծական պատկերը ։ Հայաստանի լեռնային գեղեցիկ բնութեան մէջ մաս չունի գիւղացին, որ թաղուած է թշուառութեան մէջ եւ տգիտութիւն խաւարի մէջ։ Հոն «Մոսիի» դպրոցին մէջ աշակերտները կը դաստիարակուին Տէր–Թոտիկեան մեթոտներով։

Մուրացան մեծ տեղ կուտար եկեղեցիին եւ հոգեւորականութեան, որոնք կարեւոր դեր ունէին ազգային ամբողջականութեան պահպանման տեսակէտէն : Ասիկա պահպանողական տեսակէտ էր։ Երբեմն ալ իր զանազան գործերուն մէջ կը ժխտէ հոգեւորականութիւնը, ինչպէս Սեւանցի Տէր Վանին, ծոյլ անբան մարդ մը որ կը մտածէ իր սեփական շահի մասին։ Այդ տեսակ հոգեւորական տիպարի տակ թաքնուած է որկրամոլը։ Մուրացան ապանիչ երգիծանքով կը խարազանէր նաեւ գաւառական թղթակիցները որոնք տգիտութեան եւ փառամոլութեան օրինակներ էին եւ կը ծաղրէ այն ընկերութիւնը որ կը ծնի այդպիսի պորտաբոյծներ ։

Մուրացան սեւ գոյներով կը ներկայացնէ դրամատիրական քաղաքը («Լուսաւորութեան կեդրոնը»)։ Ոչ մէկ լուսաւոր գիծ չի տեսներ։ Ուր կը բացակային ազնուութիւնը, մարդկայնութիւնը։ Ամէն բանի վրայ իջած է ապականութեան ժանգը, դրամի իշխանութիւնը ապաննած է կեանքի ծաղիկը ։

Մուրացան կ'ատէ քաղաքը եւ անոր կը հակադրէ գիւղը, ուր կայ անկեղծութիւն եւ պարզութիւն ։

«Ի՞նչ լայեղ», «Անպատճառ իշխանուհի» կեղծ ազնուականներ են, որոնք դըրամի ուժով, իրենց անձնական կեանքի հաճոյքներու համար, կ'ոչնչացնեն հաւիւրաւոր անմեղ կեանքեր ։

«Հասարակաց որդեգիրը»ին մէջ Մուրացան ցոյց կուտայ թէ ինչպէս շնորհալի երիտասարդներ զոհ կը դառնան զանազան հարուստ «բարերարներու» «հոգատարութեան» ։

Մուրացան գրած է նաեւ պատմական վէպեր «Անդրէաս երէց», «Գէորգ Մարզպետունի»։ Անոր գլուխ գործոցը «Գէորգ Մարզպետունի» վէպն է որ հայ պատմավիպասանութեան ամէնէն մեծ ստեղծագործութիւններէն է ։ Անոր մէջ ըստեղծած է ուժեղ տիպարներ, որոնք հայ դասական գրականութեան ամէնէն հրաշալի գեղարուեստական կերպարներու կարգը կը դասուին ։

Այս վէպի առանցքը կը կազմեն Ժ. դարու առաջին կէսի պատմական դէպքերը։ Հեղինակին նպատակն էր հայրենասիրութեան վեհ գաղափարի գեղարուեստական մարմնաւորումը տալ Գէորգ Մարզպետունիի տիպարով։ Մարզպետունին հերոսութեան եւ մարդկային վեհանձնութեան մարմնացումն է, հեղինակի խօսքով ։ Անոր կեանքի նպատակն է հայրենիքի ազատագրութիւնը օտար բռնակալներէն ։ Վէպին մէջ կան հոգեբանական խոր վերլուծումներ ։

Այսօր ալ այս վէպը հիացում կը պատճառէ ընթերցողին։ Հակառակ ամէն տեսակ խոչընդոտի եւ հալածանքի Մուրացանի լաւագոյն երկերը ապրեցան եւ գիտցան, ըլլալով խնկական գեղարուեստական հրաշալիքներ ։

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

(ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ)

*

Արեւելահայ մեծանուն վիպասան-թատերագիր Շիրվանզատէի մահուան 25ամեակը կը լրանայ շուտով ։ Այդ առթիւ կ'արժէ սեղմ շրջանակի մը մէջ ներկայացնել գրագէտին կեանքն ու գործը ։

Շիրվանզատէ ծնած է 1856 կամ 1857ին։ Հազիւ քսանեօթ տարեկան էր երբ մուտք գործած է գրականութեան սեմէն ներս եւ հազուագիւտներէն է եղած անոնցմէ որոնք գրականութիւնը ըրած են իրենց միակ արհեստը ։

Շիրվանզատէ ունեցած է չափազանց դժբախտ մանկութիւն մը։ Հայրը՝ խըստաբիրտ մարդ մը, պարզ արհեստաւոր մը։ Մայրը՝ քնքշական հոգիով բարի կին մը, եւ անոնք պատճառ եղած են որ Շիրվանզատէն կիսկատար ուսման մը տիրանայ ։

Սակայն, այս կիսկատար ուսման տէր երիտասարդը ամբողջովին կը տարուի ինքնազարգացումով, կը լծուի աշխատանքի, յամառօրէն կ'որոշէ ինքը կերտել իր ուղին եւ արդարեւ կը հասնի իր նպատակին ու կը դառնայ ինքնազարգացումի հերոս մը։

Շիրվանզատէն հայ գրականութեան մէջ իր մուտքը գործած է հրատարակելով «Հրդեհ Նաւթագործարանում» անունով վէպի մը մէկ հատուածը միայն, որ արտակարգ ընդունելութեան արժանացած է։ Ժողովրդական այդ արգար քաջալերանքէն խրախուսուած ալ անկէ ետքը շատ քիչ դադար տուած է ինքզինքին եւ գրած է վիպակ մը՝ «Գործակատարի Յիշատակարանից» եւ յաջորդաբար՝ «Նամուս» վէպ, «Նորերից մէկը», պատմուածք, «Օրիորդ՝ Լիզա» վէպիկ, Արամբիք վէպ, «Ջուր յոյսեր» վէպ, «Խնամատար» վէպիկ, «Ծաղման եւ Ասաղը» վէպիկ, «Ախլապարը» պատմուածք, «Թանկագին կապանք», «Տասնեւհինգ տարի անցած» պատմուածք, «Շրջանից արտաքսուածը» պատմուածք, «Արսէն Դիմաքսեան» վէպ, «Յաւագարը» վէպ (որ յետոյ «Չար Ոգի» անունով թատերախաղի է վերածուած նոյնինքն հեղինակին կողմէ), «Քաոս» վէպ, «Մելանիա» վէպ, «Արտիստը» պատմուածք, «Հաւատարիմ ընկերներ» պատմուածք, եւ թատերական գործեր՝ «Պատուի Համար», «Ջհուտի ականջը», «Աւերակների վրայ», «Կործանուածը», «Արմենուհի», «Եւգինէ» տրամները եւ գոմէտի մը՝ «Շարլաղան»։

Շիրվանզատէի պատմուածքներէն «Արտիստը» կը համարուի իր գլուխ–գործոցը ։ Ասիկա կանխահաս եւ եղերական սիրոյ մը պատմութիւնն է։ Հեղինակը Օտեսայի մէջ կը ծանօթանայ հայ այրի կնոջ մը եւ իր զաւկին՝ Լեւոնին որոնք կ'ապրին իր բնակած տան վերնայարկը։ Լեւոնի հայրը թատրոնի վարասյարդար է եղած։ Սիրահարուած է իր աշխատած թատրոնին երգչուհիներէն մէկուն եւ այդ սէրը զինք տխուր վախճանի մըն է առաջնորդած ։ Որովհետեւ երգչուհիին հանդէպ տածած սէրը թշուառ մարդը զարձուցած է «Օդու եւ փողոցների անդառնալի սեփականութիւն» եւ այդ ճամբուն վրայ ալ մեռած է սէրը սրտին ։

Տղան հօրը պիտի հետեւի եւ պիտի սիրէ երգչուհի մը՝ Լուիզան, Սինիորա Սթեֆանիայի՝ իրենց տանտիրուհիին աղջիկը, որ սակայն ամուսնանալով երգիչ Կավալլերոյին հետ եւ Իտալիա մեկնելով պատճառ կը դառնայ Լեւոնի դժբախտութեան ։

Իր պատմուածքին ՝ հերոսը՝ Լեւոնը

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (4)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Այս առաջին ու ձախող փորձէն վերջ Աւետիք կը վերադառնայ Պոլիս։ Բայց նըման անցքերէն վհատողներէն չէ ան ։

Ինք վճռած է պատրիարք ըլլալ եւ պիտի ըլլայ։ Իր կամքին դիմադրող ուժ չի ճանչնար։ Երկրորդ փորձը պէտք է յաջողի, եթէ առաջինը ձախողեցաւ։ Պոլսոյ մէջ կը վերսկսի քսութիւններն ու գրգռութիւնները Եփրեմի դէմ, բազմացնելով իր կուսակիցներուն թիւը, նոյն ատեն շողոքորթելով եւ սիրաշահելով Ֆէյզուլլահը։ Եւ ահա հօթը Մարտ 1702ին, հազարէ աւելի բազմութեան մը գլուխն անցած կը ներկայանայ բարձրագոյն դուռ եւ շընորհիւ Շէյխ իւլ Իսլամին՝ առօք փառօք կը նշանակուի պատրիարք։ Աւետիք հասած է նպատակին եւ տէր է իշխանութեան եւ կացութեան ։ Առաջին գործը կ'ըլլայ ձերբակալել տալ Եփրեմը եւ հեռացնել զայն էջմիածին աքսորելով ։

Աւետիք պատրիարք իր իշխանութիւնը ամրացնելէ վերջ կը սկսի կաթողիկէներու հալածանքին, այս ուղղութեամբ ալ նմանցնելով Եփրեմ Ղափանցիի տխուր համբաւը, մանաւանդ որ Կարնոյ մէջ ալ իր առաջնորդութեան շրջանին կատարած նման հալածանքներու փորձառութիւնն ունի արդէն ։

Դժոխային օրեր ծայր կուտան կաթողիկէներուն համար եւ հալածեալները թիապարտութեան կամ տաժանակիր աշխատանքի կը դատապարտուին, թէեւ քննութիւն, դատ դատաստան չկայ։ Հալածուողներուն ալ իւրաքանչիւրին իրապէս կաթողիկէ հակումներ ունեցած ըլլալը ստուգելու հարկ չկայ, բաւ է որ մատնուի։ Եւ մատնութիւնները կը տեղան, հարազատներ, եղբայրներ, մերձաւորներ իրար չեն ճանչնար ։ Ատելութեան, կատաղութեան մոլուցքը վարակած է ամէնքը, հրէշային տեսարաններ պարզելով ։ Մատնութեան պարզ եւ ազդու ձեւն ալ գտած են, ըսելով «Փրէնկ տիր, միլլէթ խայինի», այդքանը կը բաւէ։ Օրուան իշխանաւոր Թուրքերը ցըծութեան մէջ են, որովհետեւ մատնութիւններու այս տեղատարափը անակնկալ շահու հոսուն աղբիւր մը բացած է իրենց։ Կ'ազատին անոնք՝ որ մեծագումար փրկագին մը կը վճարեն, մինչեւ որ քանի մը օր կամ քանի մը շաբաթ վերջ ուրիշ տխմար մը ելնէ նոյն մատնութիւնը կրկնէ եւ հետեւանքն ալ կրկնուի ։

Դեսպան Ֆերիոլ այս գարշելի արարքներուն ի տես ի գործ կը դնէ իր ազդեցութիւնը եւ կառավարութենէն կը պահանջէ աքսորելով հեռացնել Աւետիքը, վերջ տալու համար անտանելի կացութեան եւ խաղաղեցնելու Հայերը ։

Բայց նենգ Աւետիք յանկարծ հիմնովին կը շրջէ իր դիրքը եւ ահա խաղաղութեան, եղբայրութեան յորդորներ ու քարոզներ կը կարդայ ամենուրեք ։ Հովուական թուղթերը կը տարածէ աջ ու ձախ ըսելով որ Հայերն ամէնքն ալ եղբայր են իրարու եւ նոյն մօր զաւակները, էջմիածնական ըլլան թէ կաթողիկէ։ Ամէնուն հանդէպ սէր, խանդաղատանք եւ օրհնութիւն ունի։ Այնքան խորամանկ է Աւետիք եւ այնքան վարպետօրէն կը կեղծէ՝ որ ի պաշտօնէ դիւանագէտ Ֆերիոլն անգամ կը խաբուի եւ կը տեղեկագրէ Լուի ԺԴ.ի, 11 Մայիս 1702ին, «Աւետիք որուն աքսորը կը խնդրէի ես, մնաց իր պատրիարքութեան մէջ շնորհիւ իսլամ կրօնապետին, բայց այժմ շատ խոհեմօրէն կը վարուի եւ կը վստահացնէ զիս թէ այնպէսպիտի վարէ իր պաշտօնը որ նոր դանգատներու առիթ չտայ»։ Իսկ ինք Յունիսին կ'աւետէ. «Բոլորովին դադրեցաւ կաթոլիկէ Հայոց հալածանքը»։

Միւս կողմէ Աւետիք կը լծուի ժառանգութիւնը եւս սիրաշահելու աշխատանքին : Մեծարանքներով, ճոխ սեղաններով եւ շողոքորթութեամբ կը գրաւէ զայն ։ Ժառանգութիւն իր կարգին այլեւս կը վստահի Աւետիքին եւ կը կարծէ թէ ի սպառ վերջացած են հալածանքն ու պառակտումը ։

Աւետիքի ծածկամտութեամբ յայտնած փափաքին համաձայն, կ'ուզէ որ իր վանքին ապաստանած չորս վարդապետները երթան ներկայանան պատրիարքին, որուն մօտ, բատ տրուած հաւաստիքներուն, կարեւոր պաշտօններ եւ աղդեցիկ դիրքեր վերապահուած են իրենց, մանաւանդ որ իրենց առնելիք քայլը ապահովութիւն պիտի ներշնչէ կաթողիկէներուն եւ ամբողջացնէ նորահաստատ խաղաղութիւնը ։

Աւետիք նոյնիսկ նամակ մըն ալ կը գրէ վանք ապաստանած Մխիթարի՝ ուր կ'ըսէ. «Շատ ժամանակէ ի վեր ճանչնալով քեզ, սիրելի որդեակ իմ, կ'ուզէի որ քովս գայիր, որպէսզի փառաւոր պատիւներու բարձրացնէի քեզ, բայց դուն մինչեւ այսօր չեկար։ Եթէ սկիզբէն եկած ըլլայիր, քեզ իմ աջ բազուկս պիտի ընէի եւ միւս վարդապետներուս նման պիտի պատուէի ու փառաւորէի քեզ եւ երբեք վնաս պիտի չհասնէր քեզի, բայց դուն չեւ այսօր չեկար։ Եթէ սկիզբէն եկած ըլլայիր, քեզի եթէ հիմակ յանձն առնես գալ ։ Ուստի մի ուշանար, նամակս ընդունելուդ պէս փութա՛ իմ քովս եւ կը խոստանամ մեծամեծ պատիւներու հասցնել եւ իմ պատրիարքութեանս կարեւոր գործերուն վրայ դնել քեզ ։ Ողջ լեր»։

ԲԱԲԳԷՆ ՊԱՎԷՋ

(Շար.)

« արտիստ» կոչած է հեղինակը, անոր համար որ պատանին մանտոլին կը նուագէ: Շիրվանզադէ Լեւոնին հետ ծանօթանալու առաջին օրէն իսկ կը հետաքրքրուի անոր կեանքով: Առաջին օրէն իսկ հեղինակը եւ իր հերոսը բարեկամներ կը դառնան եւ Լեւոնը կը ծանօթացնէ Շիրվանզադէին իր երկու ընկերները՝ Զաուշէնկօ բանաստեղծը եւ Իցկօ Մարգուլիս ապագայ երգահանը, երկուքն ալ խեղճ կալուոչներ, մաքուր եւ ազնիւ հոգիով:

Լեւոն ամէն առաւօտ կ'այցելէ իր բարեկամին: Օր մըն ալ յանկարծակի մտնելով հեղինակին սենեակէն ներս կը յայտնէ թէ մինչեւ լոյս նուագած է եւ մայրը անհանգիստ բրած ըլլալով տունէն դուրս նետուած եւ ապաստանած է հոդ: Նուագեր է «Մատրիտի շրջմոլիկը» եւ հիմա ալ կ'ուզէ նուագել իր բարեկամին համար: Խօսքը տանք Շիրվանզադէին որ ինքը նկարէ իր վարպետի գրչով:

«Ի՞նչ էր Լեւոնի նուագածը, բացատրել չեմ կարող: Յիշում եմ միայն ինձ վրայ գործած տպաւորութիւնը: Կիսամերկ բեւեռուել էի սենեակի մէջտեղում եւ լսում էի բուռն զգացմունքների վիժումը: Վիշտ եւ բերկրութիւն, փոթորիկ ու մեղմ թախիծ խառնուել էին «Մատրիտի շրջմոլիկի» մէջ — գոնէ այդպէս էր թւում ինձ: Գուցէ դա մի կրկոտ, ասպետական ժողովրդի սրտի հրաբուխն էր, փոքր ինչ կանոնաւորուած ինձ անյայտ միհանճարի առեղծուածի ուժով, բայց հետաքրքրականն ինձ համար նուագողն էր, կարծես նիւթեղէն պատանին չքացել էր, մնացել էր միայն նրա ստուերը: Նա չէր նկատում իմ ներկայութիւնը, քաղցր հնչիւնների հեղեղով կլանուած նեարդները չէին զգում աշխարհի նիւթականը: Կարծես հոգին ամբողջովին ձուլուել էր նուագած եղանակի հետ՝ ու սլացել հեռու մի աշխարհ: Ընտիր հոգիների կախարդական աշխարհը»:

Եւ ահա՛, կախարդական նուագը աւարտելէն ետք Լեւոնը կ'արտասուէ: Շիրվանզադէն կ'ուզէ պատանիին լացին պատճառը հասկնալ: Արտիստը կը պատմէ.

« Վիօլօնչէլիստն ինձ ասաց, Մատրիտի շրջմոլիկը դժբախտ է եղել, ցուրտ գիշերներ նա երգել է գրանդի աղջկայ լուսամուտի տակ եւ լաց եղել ... Նրա հայրը ազգատութիւնից մի օր կախուել է ծառի վրայ, խեղդուել »:

Հեղինակը ոչինչ կը հասկնայ այդ խօսքերէն, թաքնուած բուռն սիրոյ այդ ցաւատանջ արտայայտութենէն մինչեւ այն օրը երբ ողբերգութեան վախճանը կը յայտնուի հետեւեալ խօսքերով:

« Հէ՞գ արտիստի դիակը գտել էին այն «Ներոսն» չոգենաւի տակէն, որ զինք եւ մայրը պիտի փոխադրէր Իտալիա ... »:

Շիրվանզադէն «Արտիստը» ով տուածէ գմայլելի, սրտառուչ եւ եղերական գործ մը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՀՈՒԱՆ 35ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԳԱԶԷԼ

*

Ամէն վայրկեան, սիրով տրտում, ասում
եմ ես մնաս բարով.
Բոլոր արեւին՝ իմ բոց սրտում՝ ասում եմ
ես մնաս բարով:

Մնաք բարով ասում եմ ես բոլոր մարդ-
կանց չար ու բարի,
Տանջուող ու որբ ադամորդուն ասում եմ
ես մնաս բարով:

Մնաք բարով ասում եմ ես ընկերներիս
մօտ ու հեռու,
Ոսոխներիս չար ու արթուն ասում եմ ես
մնաք բարով:

Երկնի մովին, կանաչ ծովին, անտառներին խոր ու մըթին,
Գարնան ամպին՝ լոյս ոյորտում՝ ասում
եմ ես մնաք բարով:

Ոսկեշղթայ իմ յուշերին, իմ գիշերին,
իմ փըշերին,
Արտոսրներին՝ ոսկի արտում՝ ասում եմ
ես մնաք բարով:

Ծաղիկներին դեռ չբացուած, հոգիներին
դեռ չըկիզուած,
Մանուկներին վառ - խըլըրտուն ասում եմ
ես մնաք բարով:

Գնում եմ ես մի մութ աշխարհ, հեռու
երկիր. էլ չեմ դառնայ,
Բարի յիշէք ինձ ձեր սրտում. մնաք բարո՜վ, մնաք բարո՜վ:

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ԺՕՐԺ ԷՆԷՍՔՕ

★

Ինչպէս գրեցինք Մայիս 4ին մեռաւ ականաւոր եւ աշխարհահռչակ ջութակահար բեւ երգահան Ժօրժ Էնէսքօ: Ծնած էր Լեվենի (Ռումանիա) 1881ին: Եօթը տարեկանին մտաւ Վիէննայի երաժշտանոցը եւ վեց տարի ետք աշակերտ եղաւ Մասընէի եւ Կապրիէլ Ֆօրէի Փարիզի երաժշտանոցին մէջ:

1899ին ջութակի առաջին մրցանակը առաւ: Եւ իր առաջին գործը նուագեց Քոնսէռ Քոլոնը 1897ին:

Հակառակ որ Էնէսքօ ջութակի մեծ վիրթիուոզ մըն էր եւ ճանչցաւ փառքը աշխարհի բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ, չզադրեցաւ երբեք մշակելէ երաժշտական ստեղծագործութիւնը: Վերջերս, թէեւ հիւանդ, կը յօրինէր «Սէնֆօնի մը Շամպռ» մը տասներկու նուագի գործիքներու համար:

Բազմաթիւ գործեր ձգեց, որոնց մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն «Եդիպոսը» եւ նշանաւոր «Ռումանական Ռափսոտին»երը»:

Ան միեւնոյն ատեն իր սերունդին լաւագոյն դասախօսներէն էր: Առաջին ուսուցիչն էր Եուհուտի Մենուհինի, որ միշտ կ'ընդունի թէ անոր շատ բան կը պարտի և որու հետ պատրաստած է Ժ. Ս. Պախի նշանաւոր « Քոնչերթօ երկու ջութակի համար»

Տարիներէ ի վեր այլեւս չէր նուագեր առանձին. եւ միայն կ'ընկերակցէր դաշնակի եւ երբեմն ալ կ'երեւար բեմին վրայ իբրեւ խմբավար առաջնորդելու իր սկըսնակ աշակերտները:

Գնչէրոյ էլիզապէթ Թագուհին, որ մեծ հիացող մըն էր Էնէսքօյին եւ ներկայ պիտի ըլլար Պրիւքսէլի մէջ նուագահանդէսի մը, անմիջապէս դէպի Փարիզ մեկնեցաւ, երբ իմացաւ անոր մահը, վերջին յարգանք մը տալու անոր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

*

Անձրեւը անցաւ... լեռներից վերեւ
Կամար է կապել մի լոյս ծիածան,
Հայրենի կանաչ դաշտն է ինձ բերել
Լեռներից իջնող մի բարակ կածան:

Ինչ լա՜ւ է այստեղ, հովի սօսափից
Ծաղիկներն անա ծփում են պէս - պէս,
Նրանց թերթերին իջած ցօղն անբիծ,
Փայլում է ծորում ադամանդի պէս:

Եւ այս ամէնը՝ բուրմունքը հողի,
Այգեստանները կապոյտ անուրջում,
Զճնող բեկորն այս աւեր կոթողի
Ինչ որ հայրենի բոյրով են շնչում:

Եւ հայրենական դաշտում այս խաղաղ
Շրջում ես, խորհում եւ զգում ես պարզ,
Որ նրա անգամ մի ցօղի համար
Արեան վերջին կաթիլը կը տաս:

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

×

ԳԻՇԵՐԸ ՎԱՏ ԵՐԱԶ ՏԵՍԱՅ ...

Գիշերը վատ երազ տեսայ ...
Մի հայ աղջիկ, արցունքն աչքին,
Նստած խարխուլ մի տան շեմքին,
Մղկտո՜ւմ էր՝ օր չտեսած.
Թէ «սիրեցի՜, եարիս տարա՜ն,
Սէրս ոսկու հետ փոխեցին»,
Թէ «անգո՜ւթ է աշխարհն արար,
Մարդն՝ անիրա՜ւ
Բախտը՝ սեւ ցի՜ն...»:

Հայ աղջկայ վիշտը տխուր
Երազո՜ւմ իսկ ծա՜նր էր տանել,
Սովոր բարո՜ւն, լոյսի՜ն անեղծ՝
Ես վե՜ր թռայ քնից իսկոյն.
Շուրջս քաղա՜քն էր աղմկում,
Առաւօ՛տն էր բացւում վարար,
Իսկ աղջիկը դեռ մորմոքում,
Դեռ լալիս էր՝ «Եարիս տարա՜ն»:
Հարեւանիս պատի ետեւ
Ռադիո՛ն էր այդ երգը երգում.—
Ժպտացի ես՝ սրտով թեթեւ
Ու յիշելով քեզ, իմ քնքոյշ,
Նոր զգացի՝ ի՜նչ բախտ է մեծ,
Որ այդ սէրը — թախիծ ու թոյն —
Որպէս երգ է հասել լոկ մեզ,
Որպէս արուեստ ու պատմութիւն:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼՔԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Այս երիտասարդ ջութակահարը անցեալ տարի առաջ իր Քոնսէռ մը լիսանսի էջով Նորմալ տը Միւզիքէն: Իվոն Աստրիւքի դասարանէն է եւ կարելի է ըսել թէ ան ժառանգած է իր դասախօսին գեղեցիկ եւ լայն հնչականութիւնը: Թէեւ սկսնակի մը համար քիչ մը ծանր յայտագիր էր, սակայն Մելիքեան տիրապետեց անոր իր տաղանդով: Արդէն խօսած ենք իր յուզիչ հնչականութեան մասին: Իր ձախ ձեռքը կատարեալ է, թերեւս ուզէինք քիչ մը աւելի ճկունութիւն իր աջ թեւին համար: Բայց Սէն Սանսի Ռոնտոյի «Ռոտոատումձ»ի մէջ փայլուն կերպով յաջողեցաւ: Մանաւորապէս հիացայ Պէթհովէնի «Սոնաթ Ան Լա»ին, նուրբ եւ շատ երաժշտական որուն կ'ընկերանար հիանալի դաշնակահար մը՝ Ուէրնէր Ժիժէ: Սակայն ինչո՞ւ գոց նուագել, իբրեւ մենանուագ, ջութակի եւ դաշնակի համար գրուած գործ մը: Շոսոնի «Փօէմ»ը եւ Փականինիի «Սոնաթին»ը գեղեցկօրէն վերջացուցին այս շատ լաւ ունկնդրութիւնը: Խոստմնալից երեկոյթ մըն էր այս երիտասարդ ջութակահարին համար, կը գրէ Սուրոան Մօահոզ:

× Տը Մոզուէլ կը գրէ Զաւէն Մելիքեանի մասին թէ ան տուաւ շահեկան ունկնդրութիւն մը: Հնչականութիւնը լայն է եւ ընտիր, յորդուն ազնուականութեամբ եւ կը թուի թէ այս արուեստագէտին անձնադրոշմն է ազնիւ գործածութեան շատ նուրբ երաժշտական զգացում մը — Լէկաթօ, Սփիքաթօ, Սթաքաթօ: Երբեք չունեցաւ այն սխալ շեշտերը որոնք իրենց հետ կը տանին աղեղին արագ վերադարձը: Պէթհովէնի սոնաթը մէջտեղ հանեց երաժշտականութիւնը իր մանրամասնութեան մէջ, մինչ Շոսոնի «Փօէմ»ը թոյլ տուաւ Զաւէն Մելիքեանի լայնօրէն բացուելու եռանդուն եւ ազնիւ քնարերգութեան մը մէջ եւ ատիկա եղաւ այս նուագահանդէսին յուզումի պահը: Դաշնակին վրայ Ուէրնըռ Ժիժէ աւելին էր քան պարզ ընկերացող մը: Ան նուագեց մէկու մը պէս որ հոգածու է խելացի կերպով պահելու գլխաւոր բաժինը:

× Փիէռ Առքէն «Օռռռ»ի մէջ կը գրէ թէ շնորհիւ Զաւէն Մելիքեանի ընտիր ոճին, ժուժկալ երաժշտականութեան, ճըկուն արուեստին յանկուցիչ հնչականութեան ապագայ ունեցող արուեստագէտ մըն է:

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

— Անշուշտ ծպտուած պիտի չերթաք, պատասխանեց Փեկէթ, սարսափահար:

Կը տեսնէի որ նման բան մը արժանապատուութեանս համար անյարմար. կը նկատէր:

Զարմացած եւ շատ զգածուած էր: Իրականութեան մէջ ծպտուելու նպատակ չունէի, բայց հաճոյք կը զգայի իր ջղայնութենէն:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես: Հարկաւ պիտի ծպտուիմ: Նմանապէս դուն:

Փեկէթ սարսուռ մը զգաց:

— Հետեւաբար գնա սափրիչին մօտ եւ հարկ եղածը կարգադրէ:

— Չեմ կարծեր որ մնացած ըլլայ, մըմնջեց, աչքերով չափելով դէմքս:

Փեկէթ հակառակ իր կամքին, երբեմն չափազանց յարձակողական կ'ըլլայ:

— Եւ վեց անձի համար սեղան մը պատուիրէ ճաշարանին մէջ: Հիւր պիտի ունենանք, նաւապետը, գեղեցիկ սրունքներով աղջիկը, տիկին Պլէր ...

— Առանց գնդապետ Բէյսին, Տիկին Պլէր չի գար, գիտեմ թէ խնդրած է Տիկինէն որ իր հետ ճաշէ, ընդմիջեց Փեկէթ:

Այս մարդը միշտ ամէն բան գիտէ: Զարմանալի՜:

— Ո՞վ է Բէյսը, հարցուցի, սաստիկ զայրացած:

Ինչպէս վերը ըսի, Փեկէթ միշտ ամէն բան գիտէ, կամ կը կարծէ գիտնալ: Ու դարձեալ խորհրդաւոր կերպարանքով մը.

— Սըր Էօսթէյս, կ'ըսեն թէ Գաղտնի Սպասարկութեան կը պատկանի, անոր կարկառուն մէկ անդամը: Բայց անշուշտ վստահ չեմ գիտեր:

— Ա՞րդ է որ կ'ուզէ կառավարութիւնը, բացագանչեցի. Հա, նաւուն մէջ կը գտնուի մէկը, որուն պաշտօնն է գաղտնի վաւերագրեր փոխադրել, մինչ այդ նոյն պաշտօնը կուտան դուրսէն՝ խաղաղասէր մէկու մը, որուն միակ փափաքն է հանգիստ ձգել զինքը:

Փեկէթ աւելի խորհրդաւոր դէմք մը առաւ: Քայլ մը աւելի մօտեցաւ եւ ցածցնելով ձայնը.

— Եթէ ինծի հարցնէք, Սըր Էօսթէյս, ամէն բան արտակարգ կը գտնեմ: Մեկնելէ առաջ հիւանդանալս...

— Սիրելիս, մաղձի տագնապ մըն էր այդ, ընդմիջեցի զինքը կոպտօրէն: Դուն միշտ այդպիսի տագնապներ կ'ունենաս:

— Սովորական տագնապներէն չէր: Այս անգամուանը ...

— Աստուծոյ սիրոյն, Փեկէթ, մի մտներ հիւանդութեանդ մանրամասնութիւններուն մէջ: Չեմ ուզեր լսել անոնք:

— Շատ լաւ, Սըր Էօսթէյս: Բայց ես ալ կը հաւատամ որ թունաւորուեցայ կանխամտածուածով:

— Ա՜, Բէյսըրնին հետ խօսեր են: Ինքն ըսաւ:

— Ամէն պարագայի մէջ, գոնէ ինք այդպէս կը կարծէ: Ես կը խորհիմ թէ պատճառներ ունի այդ մասին:

— Աղէկ ըսիր, ո՞ւր է այդ մարդը:

Հոս մտնելէս ի վեր զինքը չեմ տեսած:

— Հիւանդ եմ ըսելով խցիկին մէջ փակուած է:

Ձայնը դարձեալ ցածցնելով.

— Սակայն վստահ եմ թէ ատիկա պատրուակ մըն է, Սըր Էօսթէյս, բան մը կը պահէ: — Որպէսզի աւելի լաւ հսկէ:

— Հսկէ՞:

— Հսկէ ձեր ապահովութեանը վրայ, ձեր վրայ յանկարծական յարձակման մը պահուն:

— Զարմանալի մարդ ես Փեկէթ, ըսի: Միշտ երեւակայութեամբ կ'ապրիս: Եթէ ես քու տեղդ ըլլայի, պարահանդէսին պիտի երթայի մեռած մարդու մը կլուխով եւ կամ իբրեւ դահիճ: Մահաոից գեղեցկութեանդ շատ պիտի յարմարի ատիկա:

Դիտողութիւնս քիչ մը լռեցուց զինքը՝ առժամաբար: Կամրջակ բարձրացայ: Օր. Պէտինկֆիլտ խօսակցութեան բռնուած էր քարողիչին՝ Զիչեսթըրի հետ: Կիները ատ. հասարակ կը սիրեն ժողովրդապետներու շուրջ դեգերիլ:

Ճաշել չեմ սիրեր, սակայն հաճոյակատարութիւնն ունեցայ գետնէն վերցնելու թղթիկ մը որ հովիւին ոտքերուն տակ ինկեր էր:

Այս յոգնութեանս հանդէպ շնորհակալական ոչ մէկ խօսք չըսաւ, փորձութեանս չկըցայ յաղթել եւ թղթիկին վրայ կարդացի հետեւեալ միակ նախադասութիւնը. «Մի փորձեր խաղալ առանձին, այլապէս քեզ համար աւելի գէշ պիտի ըլլայ»:

Գեղեցիկ բան է աս, երէցի մը համար: Կը զարմանամ, ով է այս Զիչեսթըրը՞, մեղմ եւ հեզահամբոյր մէկը կը թուի: Սակայն արտաքին երեւոյթները պատրանալից են: Իր մասին պիտի հարցնեմ Փեկէթին, ան միշտ գիտէ ամէն բան:

Շնորհալի կերպով մը նստայ կամրջակի աթոռին վրայ, տիկին Պլէրին քովիկ, այսպէս խանգարելով իր գլուխ - գլխի խօսակցութիւնը Բէյսին հետ: Խնդրեցի տիկինէն ինծի հետ ըսել երեկոյեան ճաշը ծպտեալ պարահանդէսին իրիկունը: Բէյսն տեսակ դարձուածք մը կատարեց, որ ստիպուեցայ զինքն ալ հրաւիրել:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանին լուծումէն ետք, պաշտօնապէս բացուեցաւ ընտրական պայքարը։ Արձանագրուած են 1450 թեկնածուներ, 630 տեղի համար։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ եւ Փաքիստանի միջեւ կը տիրէ ձգտուած վիճակ մը։ Աֆղանիստան ընդհանուր զօրակոչ հռչակեց։ Քաբուլի իր կողմէ, կը սպառնայ անտեսական միջոցներ ձեռք առնել, նեղը դնելու համար Քապուլի կառավարութիւնը։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը լուծեց ժողովրդական կուսակցութիւնը, որ, ըստ կարգ մը տեղեկութեանց, կազմակերպած էր պնդ. Մալքիի ահաբեկումը։

✕ Ժողովրդական կուսակցութենէն 50 անդամներու Լիբանան փախուստը արգիլելու համար բանակը դիրք բռնած է սահմաններուն երկայնքը։ Հանրապետութեան նախագահը Աթասի, դժուարութիւններ ունի բանակին հետ, որովհետեւ միջոցներ ձեռք չէ առած, պնդ. Մալքիի ահաբեկիչներուն շուտով դատի քաշուելուն համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պաշտպանութեանը նախարարը զօր. Քէօնիկ շուտով պիտի ներկայացնէ իր ծրագիրը՝ ազգ. պաշտպանութեան մասին։

FESTIVAL CONCERT

ԵՐԳ

Տիկ. ՍԻՐԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԸ ՍԻՄՕՆԷ

(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թատրոն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա Վիլթ եւն.)

ՊԱՐ

Օր. ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էթուալ տիւ պալէ Փարիզիէն):

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ

Ուրբաթ, Յունիս 3ին, ժամը 20·30ին, (Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ)։

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Յայտագիր կը բաղկանայ երկու մասէ

Ա. մաս.— Զուտ դասական

երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ

Պար՝ ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ

Բ. մաս.— Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն.։

Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն։

Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն.։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ղեկավարութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ

Այս Երկուշաբթի, ժամը 9ին, Սինէ Բաքսի մէջ, 127 ռիւ Պուալօ, Լիոն։

Կը ներկայացուի ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ, հինգ գործողութիւն եւ մէկ պատկեր, քաղեց եւ կազմեց Թրագօշ։

Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ «ՌՈՒՄՊԱ»ն, քոմէտի մը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաստանի սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ։ (308 էջ)։

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով։

Գին 500 փրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրին Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—

Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուններ։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Անկէնի մէջ վարձու են օդասուն, կահաւորուած սենեակներ, ի հարկին խոհանոցով եւ կառատունով։ Ընդարձակ պարտէզ։ Հանրակառքը կը կենայ դրան առջեւ, իսկ տունը լիճին ճիշդ դիմացն է։ Հինգ վայրկեան երկաթուղիի կայարանէն։

Դիմել 105 Ռիւ Ժէնէռալ տը Կօլ, Անկէն լէ Պէն (Սէն է Ուազ)։ Հեռ. 12-18։

Պ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԵ. ՑԱՆԿ

Հայկ - Արամ Տէր Խաչատուրեան	2·000
Աբիկ Կոստանեան	2·000
Տիկին Խրտըշեան	500
Սարգիս Եղիազարեան	500
Գումար	5·000
Նախորդ գումարը	804·700
Ընդհ. գումար	809·700

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Համազասպ Գասկեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Գառ. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիպ Փիլիպոսեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կազ. Խաչի օժանդակութեան շէնքին փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս։ Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան։

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով։

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար։

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ԳԵՂԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Խրիմեան Հայրիկի կեանքն ու գործը»։ Մուտքը ազատ է։

Է. Բ. Ի. ԵՒ Հ. Ա. Ց. Կ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԼՍԱՐԱՆ

Միջազգային բանատեղծութեան վերլուծ (Է. Բ. Ի.) եւ Հայ ազգային յեղափոխութեան կազմակերպութիւնը (Հ. Ա. Ց. Կ.) միացեալ դասախօսութիւններ կու տան Հայ Ազգային Տան մէջ։ Ա.ը Ֆրանսերէն գանազան եւ հայկական նիւթերու մասին, սկսուած արդէն կոմսուհի տը Գոնէի դասախօսութեամբ, Հ. Ա. Ց. Կ.ի դասախօսութիւնները կը սկսին այս Հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, պիտի խօսին Հայր Կարապետ Ամատունի, Պատուելի Սիսլեան, Օհան Կարապետեան, եւ Թ. Գառնիկ։

«Հայկական վերականգնումի իրականացումը» նիւթին շուրջ։

Իսկ Է. Բ. Ի.ի Բ. դասախօսութիւնը, Երկուշաբթի 17 Մայիս, նոյն վայրին մէջ։ Դասախօս կոմսուհի Տը Գոնէ։

Ա. դասախօսութեան լրացում եւ բաղդատութիւն ֆրանսական եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան հետ։

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց։

Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ օթօքարով դէպի Տրակինեան։ Կիրակի 22 Մայիս։ Մեկնում Փլաս Շափիթրըէն առաւօտեան ժամը 6·30ին, վերադարձ՝ երեկոյեան 8ին։

Արձանագրուիլ մինչեւ 12 Մայիս Պ. Տ. Զորիկեանի, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան։

Ճաշը միասին բերել։

Հաճելի ժամանց։

Երթեւեկի ծախք 600 Ֆր., մինչև 14 տարեկանէն վեր։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ։

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 Սալ Մազընոյի մէջ։ 88 ռիւ տ'Օպանե։

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս տօնին հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի, Սեդա Զրբաշեանի, Ալիս Յարութիւնեանի, Պ. Պ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր. Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Յակոբեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ։ Ընտիր Նուագախումբ՝ LYRE BAND

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին ժամը 15էն 24։ CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արշակ Գէորգեան (սափրիչ Արշակ), Այրի Տիկին Բերուզ Փիչթօֆեան, Պ. Մկրտիչ Գէորգեան, Պ. Գրիգոր Գէորգեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այսօր կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒՆԻԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին։ Ոգեւորիչ մրցումներ։

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ։

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ

ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի, 15 Մայիս, ժամը 14ուկէսին

Մասնակցութեամբ տաղանդաւոր արուեստագէտներու եւ արուեստագիտուհիներու։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15, Ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ։

Ինչպէս նաեւ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն։

Տոմսերու գինը.— 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ

ԵՐԲ Կ'ԱՊՐԷԻՆՔ

(ՅՈՒՇԵՐ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ARMÉNOUCHE

(Drame en cinq actes)

Premier prix à Genève.

Troisième édition complète.

«Dans le terrible, une œuvre de grande beauté» (La Patrie, Suisse)

«...C'est l'Arménie elle-même, qui se dresse devant nous et réclame justice».

Robert de Traz (M. duG.)

ՋՐՀՈՐԻՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

(ժամանակագրական խաղ)

Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեակին առթիւ։

Դիմել՝ Գրատուն Պարսամեան։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի ժամը 9ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եշ. օր ժամը 9ին։

ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եշ. օր, ժամը 9ին։

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է օթօքառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, կիրակի, Մայիս 15ին։ Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն։

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotière. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 Ֆր.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Կիչառէն։

Ֆրանսացի ինքնութեան թուղթը անհրաժեշտ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Լուսին Գամշըլեան եւ իր զաւակը Խաչիկ Խաչիկեան իրենց քեռայրին Գէորգ Ոսկանեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն հազար Ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի օժանդակութեան կայանի նորոգութեան, հազար Ֆր. Աթէնքի Զաւարեան դպրոցի չքաւոր աշակերտներուն։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՆԻԿՈԼԵԱՆ 500 Ֆր. կը նուիրէ Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ Անտիլի ծերանոցին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ՄԱՅԻՍ
MARDI
10 MAI
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7669 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3080

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԵՐԹ ՉԵՆ ԿԱՐԴԱՐ

*

Մեր մէջ հայերէն թերթ չկարդացողները կարելի է բաժնել հինգ խումբի ։

Առաջին՝ անոնք, որ հայերէն կը խօսին, բայց կարդալ գրել չեն գիտեր ։ Ծանօթ են օտար լեզուի մը, ու կը կարդան օտար թերթեր ։

Երկրորդ՝ անոնք, որ դպրոցի երես տեսած չըլլալով, հայերէն կարդալ, գրել եւ խօսիլ չեն գիտեր ։

Երրորդ՝ անոնք, որ Հայերէն կարդալ գրել եւ խօսիլ գիտեն, բայց կ'առարկեն թէ ժամանակ չունին թերթ կամ գիրք կարդալու ։

Չորրորդ՝ անոնք, որ ծանօթ են մեր մայրենի լեզուին ու ժամանակ ունին կարդալու, բայց չեն սիրեր կարդալ ։

Հինգերորդ՝ ծագումով կարգ մը Հայեր, որոնք կը սիրեն կարդալ ու հետեւիլ մեր կեանքի բոլոր իրադարձութեանց, բայց կը գտնուին տնտեսական անբաղձալի դրութեան մէջ, ու հակառակ իրենց փափաքին, ի վիճակի չեն թերթի համար պահանջուած բաժնեգինը հայթայթելու ։

Եթէ հարկ ըլլար յայտնել մեր կարծիքը այս հինգ ձեւ թերթ չկարդացող ազգայիններու մասին, մեր տեսակէտը պիտի բանաձեւէինք հետեւեալ կերպով ։

Կը գտնենք դատապարտելի կեցուածքը առաջիններուն, որ կը հետամտին օտար լեզու մը սորվիլ եւ անով թերթեր կարդալու, բայց կը մնան անտարբեր մեր մեծասքանչելի նկատմամբ ։

Կ'արդարացնենք մանաւանդ հասուն տարիքի մէջ գտնուող ազգայինները, «որոնք դժբախտ պարագաներու բերումով չեն կրցած հայկական վարժարան մը յաճախել եւ մնացեր են անհաղորդ մեր լեզուին ։

Երրորդ խումբի պատկանող ոչ մէկ ազգային արդարացում ունի իր առարկութեան համար ։

Ամենազբաղեալ անձն ալ, եթէ քիչ մը կամք եւ բարի կամեցողութիւն ունենայ, օրուան մէջ գէթ կէս ժամ կը գտնէ աչքէ անցընելու թերթ մը ։

Այդ կէս ժամուան ընթացքին ան պիտի իմանար ազգային կեանքի մէջ տեղի ունեցած անցքերը ։

Ժամանակի չգոյութեան մասին առարկութիւն ընող բազմութիւն մըն ալ իր թանկագին ժամերը կ'անցընէ սրճարաններու, պարասրահներու եւ թղթախաղի սեղաններու առջեւ ։

Ու թէ ժամանակ չունին վերջինները, այլ մտաւոր ընթերցումով մը հոգեկան վայելք ձեռք ձգելու ճաշակ եւ խանդավառութիւն կը պակսին իրենց ։

Անոնք եթէ ամէն օր քառորդ կամ կէս ժամ փորձէին յատկացնել Հայերէն թերթերու ընթերցանութեան, հետագային պիտի դառնային մոլի ընթերցող եւ ամէն վայելք կամ զուարճութիւն պիտի գտնէին ընթերցանութեան մէջ ու լիուլի ։

Ներողամիտ չենք կրնար ըլլալ, յուսախաբներու հանդէպ, որոնք ժամանակ ունին, գիտեն գրել կարդալ, բայց չեն աւխորժիր հայերէն թերթերէ ու գիրքերէ ։ Ինչո՞ւ․

Հաւանօրէն անոնք կը գտնեն անգոհացուցիչ բովանդակութիւնը մեր թերթերուն ու գիրքերուն ։

Այլ հարց, թէ ո՞րքան հետեւած են թէ մէկուն եւ թէ միւսին ։

Ընենք միայն, որ եթէ այդ է պատճառը իրենց անտարբերութեան, ծիծաղելին իրենք են սուտպատակ եւ ոչ թէ մեր թերթերը կամ գիրքերը ։

Ու նուաղն սոփեստ ըլլալու է մարդ, նման յախուռն արտայայտութիւն ունենալու համար ։

Թէ՛ հայերէն թերթերը ունին իրենց թերիները, վէճ չկայ այդ մասին. թէ՛ հայերէն թերթերը ծաւալուն եւ ներկայանալի չեն ամերիկեան կամ եւրոպական կարգ մը մեծ թերթերու պէս, այդ ալ առարկութիւն չի վերցներ ։

Բայց հայերէն թերթերը ունին իրենց շատ համեստ տարազին տակ ուրիշ բաներ, որոնք կարելի չէ գտնել ամէնէն տարածուած ու ճոխ եւրոպական կամ ամերիկեան մամուլին մէջ ։

Անոնք կը խօսին մեր ցաւերէն, մեր խանդավառութիւններէն, մեր անցեալէն եւ մեր ներկայէն ։ Կը բանան մեզի մեր վէրքերը, ցոյց կուտան մեր ճակատագրին հետ սերտօրէն կապուած շատ մը հարցեր, ու, մշտատեւօրէն լարուած կը պահեն մեր ուշադրութիւնը մեր ազգային մասին ։

Անոնց էջերէն է որ մենք կը ծանօթանանք Հայրենի հողին վրայ ըլլայ թէ Սփիւռքի զանազան մասերուն մէջ, հայ հանճարին կատարած նուաճումներուն ։

Եթէ քիչ մը անկեղծ ու սրտցաւ ըլլար մեր հայրենակիցներուն հետաքրքրութիւնը, մեր թերթերը այսօրուան ունեցած իրենց սպառումին կրկինը կամ եռապատիկը կ'ունենային, եւ այդ համեմատութեամբ ալ ճոխ կ'ըլլար իրենց բովանդակութեան սիւնակը ։

Հայ լրագրութեան թերինները խոշորացոյցի տակ դնող յուսախաբներու դաս մը, կը մոռնայ, թէ պայմանները որոնց մէջ կ'արտադրեն մեր խմբագիրները եւ մեր թերթերուն կապուած աշխատակիցները, (մեծաղոյն մասը առանց վարձատրութեան), պարզապէս անուն չունին ։

Ատիկա հայ մամուլի դեռ չգրուած պատուաբեր եւ անպատ պատմութեան կը պատկանի ։

Միայն գնահատութեան ոգին կը պահէ հայ թերթը ։

Իրողութիւնը այն է, որ հայ թերթին վերաբերմամբ մեր կեցուածքը քիչ մը հանգիստութիւնը ունի հայ դպրոցին, հայ երգին, հայ գրականութեան, հայ արուեստին վերաբերմամբ ցոյց տուած մեր անտարբերութեան ։

Սխալ չէ երբեք, որ ջահակիրները եղած ենք մենք Արեւելքի ժողովուրդներուն մէջ. Արեւմտեան քաղաքակրթութիւնները մեր նախնիքներու միջոցով փոխադրուած են Արեւելք, եւ թէ իբրեւ առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդ պատմական դեր մը կատարեր ենք մեզ անմիջական դրացի ժողովուրդներու կեանքին մէջ ։

Այդ բոլորը ճիշդ են. այդպէս եղած են մեր նախնիքները, որովհետեւ սիրած են գիրն ու գրականութիւնը. եթէ թերթեր ըլլային անոնց օրով, անոնք անտարակոյս պիտի ունենային քաններորդ դարու հայ ընթերցողներուն յիմնապատակը ։

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ ԱՄՐԱՆ՝ ՁՈՒԻՑԵՐԻԱ

Փարիզի դիւանագիտական շաբթուան առաջին հանդիպումները արդէն ժամամբ կ'ուրուագծեն ապագայի հաւանականութիւնները ։ Թէեւ Հնդկաչինի մասին գումարուած շաբաթ օրուան ժողովը դրական արդիւնք մը չտուաւ, Ֆրանսական եւ ամերիկեան տեսակէտները իրարմէ տարբեր ըլլալով, սակայն Երեք Մեծերը ընդհանուր առմամբ համաձայնած են հրաւիրելու Խ. Միութեան արտաքին նախարարը այս շաբթուան վերջը Վիէննա, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութեան համար ։ Անշուշտ պյս հանդիպումը կախում ունի Մոլոթովի որոշումէն, մանաւանդ որ վաղը չորեքշաբթի, պիտի հասնի Լեհաստան, Վարշաւիոյ ժողովներուն մասնակցելու ։ Սակայն կը կարծուի որ «Երեքները» այս որոշումը առած են, Վիէննայէն հասած տեղեկութեանց վրայ, որոնք յոյս կը ներշնչեն Մարդպաններու ժողովին վերջին դժուարութեանց հարթուելուն մասին ։ Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Աւստրիա խնդրած է Երեք Մեծերէն որ հրաժարին իր չէզոքութիւնը ։ Արտաքին նախարարները քննեցին առջի օր, Կիրակի, այդ խնդիրն ալ ։ Անգլիա եւ Ամերիկա շատ համաձայն չեն առանձին յայտարարութիւններով գոհացում տալու Վիէննայի, որովհետեւ Աւստրիոյ դէմ յարձակման մը պարագային, այդ պիտի նշակէր իրենց ուղղակի մուտքը պատերազմի մը մէջ ։ Ուրեմն, հաւանաբար, Աւստրիոյ չէզոքութիւնը պիտի երաշխաւորուի Չորսերու միասնական յայտարարութեամբ մը, եւ եթէ յարձակում մը գործուի անոր վրայ, երաշխիք տուող կառավարութիւնները պիտի դործեն ՄԱԿի մէջ տրուած որոշումներուն համաձայն ։

Բայց անկասկած կիրակի օրուան տեսակցութեանց ամէնէն կարեւոր կէտը Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումի մը քննութիւնն էր ։ Երեք արտաքին նախարարները խնդիրը ընդհանուր առմամբ քննելէ ետք, հրաւիրեցին Արեւմտ. Գերմանիոյ վարչապետ Ատենաուըրը նիստին մասնակցելու, երբ Գերմանիոյ հարցը սեղանի վրայ դրուեցաւ ։ Անգլիան համամիտ է նախ չորս վարչապետներու կարճ հանդիպումի մը, որուն պիտի հետեւի արտաքին նախարարներու ժողովը Վերջի՝ նոր եւ վճռական հանդիպում մը՝ փորձապետներուն միջեւ ։ Ամերիկա շատ համաձայն չէ այս տարազին, առարկելով թէ նախագահ Այզընհաուըրի պարտականութիւնները չեն թոյլատրեր որ երկար բացակայի Ուաշինկթընէն ։ Սակայն արտաքին նախարար Ֆ. Տըլլըս, փոխանցած է արդէն Անգլիոյ առաջարկը Այզընհաուըրի, եւ վերջնական պատասխան մը տալէ առաջ կը սպասէ անոր որոշումին ։ Կը կարծուի որ մինչեւ վաղը եզրակացութեան մը պիտի գան՝ եւ դրկեն Մոսկուա պաշտօնական հրաւէրը ։ Ինչ որ կը վերաբերի վայրին եւ թուականին, նախարարները նկատի ունեցած են Զուիցերիա, եւ Ցուլիս կամ Օգոստոս ամիսները ։ Վարչապետ Ատենաուըր, փափաք յայտնած է որ հանդիպումը տեղի չունենայ շատ շուտով, եւ ժամանակ տրուի Գերմանիոյ, որ ամրապնդէ իր նորածին գերիշխանութիւնը ։ Վերջնական որոշումին մասին, անշուշտ Ատլանտեան Ուխտի միւս պետութիւններն ալ պէտք է յայտնեն իրենց կարծիքը, որովհետեւ Արեւելք – Արեւմուտք տեսակցութիւնը վերաբերելով եւրոպական խնդիրներուն կը շահագրգռէ Ուխտին բոլոր անդամները ։

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Վարչապետ Էտ. Ֆոռ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին պարզեց Հնդկաչինի մասին Ֆրանսական տեսակէտը, շաբաթ օրուան տեսակցութեան ընթացքին ։ Ներկայ էին արտաքին նախարարը Ա. Փինէ, եւ Մըք Միլէն, Անգլիոյ արտաքին նախարարը ։ Ֆ. Տըլլըս, չեչտեց այն պարագան թէ Ֆրանսա եւ Ամերիկա միասնաբար պատասխանատուութիւն ունին Հնդկաչինի նկատմամբ եւ յայտնեց Ամերիկայի փափաքը՝ վարչապետ Տիէմի զօրավիգ դառնալու ։ Վարչապետը պաշտպանեց ուրիշ տեսակէտ մը, առարկելով թէ ըստ Ժընեւի համաձայնութեանց (Հնդկաչինի 1956ի ընտրութեանց մասին) պէտք էր ազատ ձգել Հնդկաչինացիները որպէսզի իրենք կարգադրեն իրենց ներկայ ներքին դժուարութիւնները ։ Ներպաշնակ գործունէութեան տարազ մը չգտնուելով, բանակցութիւնները պիտի շարունակուին ։

× Կայսրը, Պաօ Տայ, որ Փարիզ կը գտնուի, դեռ չկրցաւ տեսնուիլ Ամերիկայի արտաքին նախարարին հետ, հակառակ որ տեսակցութիւն մը խնդրած էր ։ Կ'ըսուի որ պիտի առաջարկէ իր Սայկոն վերադարձը եւ կառավարութեան ընդարձակումը նոր անձնաւորութիւններու մասնակցութեամբ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ

Կը սպասուէր որ Խ. Միութիւնը չեղեալ նկատէր Ֆրանքօ-խորհրդային եւ անգլօ-խորհրդային բարեկամութեան դաշինքները, որ կնքուած էին 1942 – 1944ին քսան տարուան համար ։ Առջի օր պաշտօնական դարձուց որոշումը, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան մէկ որոշումով ։ Ինչպէս հաղորդած էինք, Գերագոյն Խորհուրդին արտաքին քաղաքականութեան յանձնաժողովը, արդէն նպաստաւոր կարծիք յայտնած էր այդ մասին ։ Դիւանագիտական շրջանակները այս որոշումը կը նկատեն բնական արդիւնքը Փարիզի համաձայնութեանց, անշուշտ նկատի ունենալով « խորհրդային քաղաքականութեան տրամաբանութիւնը » ։ Ուաշինկթընի կարծիքով՝ ցաւալի է, բայց կացութենէն ոչինչ կը փոխուի ։ Կարգ մը շրջանակներ հարց կուտան թէ երբ Արեւմուտքը կը պատրաստէ վճռական բանակցութիւններ Մոսկուայի հետ, դաշնագիրները չեղեալ նկատելու քայլը արդեօք չի՞ նշանակեր ի յառաջագունէ մերժել Երեք Մեծերու հրաւէրը ։ Կամ կանխանշանը չէ՞ անոնց ձախողութեան ։ Սակայն իրագէտներու կարծիքով հաւանական չէ այդ, որովհետեւ ամէն ինչ ցոյց կուտայ թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ իսկապէս բանակցիլ եւ լուծում մը գտնել եւրոպական ճակատին վրայ ։ Եւ կը բացատրեն, թէ Մոսկուա այժմ աւելի մտահոգ է Ծայր. Արեւելքէն, այսինքն Չինաստանէն, որուն հետ օր մը դժուարութիւններ կրնան ծագիլ ։ Թէեւ համայնավար, բայց կրնայ ուզել բոլորովին անկախ քաղաքականութիւն մը ունենալ ։ 600 միլիոն ժողովուրդ, տարեկան 15 միլիոն յաւելումով ։ Պէտք պիտի ունենայ ծաւալելու ։ Բայց ո՞ւր . . դրացի միւս պետութիւնները, Հնդկաստան, Ճափոն արդէն բազմամարդ են ։ Կը մնայ Սիպերիա ։ Այս պատճառները յոյս կը ներշնչեն արեւմտեան դիւանագիտական շրջանակներուն․ — կ'ըսեն թէ մեծ են այժմ հաւանականութիւնները՝ Եւրոպական խնդիրները կարգադրելու համար

— Մոսկուա, ուրիշ ձեւով մըն ալ կը պատասխանէ Փարիզի համաձայնութեանց եւ ուրեմն նաեւ Ատլանտեան Ուխտին ։ Վարշաւիոյ մէջ Մայիս 11ին պիտի գումարուի Արեւելեան եւ Կեդրոնական Եւրոպայի պետութեանց մէկ ժողովը, Արեւելեան Գերմանիոյ մասնակցութեամբ ։ Մեծ անակնկալներ չեն սպասուիր արդիւնքին նկատմամբ, հաւանօրէն պիտի հաստատուի Արեւելքի պետութեանց զինուորական ուժերու միացեալ հրամանատարութիւն մը ։ Ատլանտեան Ուխտին դիմաց, տեսակ մը Արեւելեան Ուխտ՝ գրեթէ նմանօրինակ կազմութեամբ ։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ կը տիրէ դիւանագիտական տենդոտ գործունէութիւն մը ։ Հակառակ ծագած վերջին դժուարութեանց, զորս հաղորդած էինք առջի օր, կը կարծուի որ մարզպաններու ժողովը կրնայ վերջանալ այսօր կամ վաղը ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Ռընօ գործարանները արտադրելին օրական միջին հաշուով 978 ինքնաշարժ արտադրեցին ։ Մրցանիշ մըն է ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ վերջին ռումբը, որ փորձուեցաւ առջի օր Նեւատայի մէջ, մահացու է երեք քիլմ. տրամագծով շրջանէ մը ներս Պաշտպանութեան ոչ մէկ միջոց ։ Այդ շրջանակէն դուրս՝ կարելի է փրկուիլ մասնաւոր պատսպարաններու շնորհիւ ։ Ցարդ փորձուած ռումբերուն ամէնէն զօրաւորն էր, ինչպէս հաղորդած էինք ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը որդեգրեց նոր օրէնք մը, ըստ որուն օտար պետութեան մը հաշւոյն գործող ամէն լրտես պէտք է պաշտօնապէս արձանագրուի իբրեւ այդպիսին․․․ Այլապէս օրէնքը կը նախատեսէ հինգ տարուան բանտարկութիւն եւ տասը հազար տոլարի տուգանք ։

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ
(ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

*

Անդրադառնալով Շիրվանզատէի թատերական գրականութեան, պէտք է ըսել որ ցարդ այն կարծիքը կը տիրէ թէ իր տրամաներուն լաւագոյնը «Պատուի համար»ն է: Ըստ իս սակայն իր լաւագոյն թատերական գործը պէտք է համարել «Եւգինէ»ն :

«Պատուի համար»ը մասնաւոր գաղափարի մը, ընկերային հարցի մը նուիրուած գործ մը չէ: Դրամասիրութեան եւ վաշխառութեան դէմ ցցուած են մաքուր առաքինութիւնն ու անշահախնդրութիւնը եւ այս երկու ճակատներու պայքարն է որ տեղի կ'ունենայ հոն :

Մինչդեռ «Եւգինէ»ով Շիրվանզատէն մատը կը դնէ ընկերային ցաւոտ հարցի մը վրայ՝ կնոջ ազատագրման հարցը :

Իրաւաբան Ալվերդեան ամուսնացած է համեստ ընտանիքի մը աղջկան՝ Եւգինէին հետ: Եւգինէն բաւականին զարգացում առած է, ունի զգայուն եւ փափուկ հոգի եւ նորապսակ ամոլը սահմանուած կ'երեւի անխառն երջանկութեան մը եթէ եղելութիւն մը չմթագնէ անոնց ընտանեկան յարկին պայծառ երկինքը: Բագուի մէջ Արապաճեան անուն մէկը, ահաւոր կերպով խոշտանգելով իր կինը ստիպած է զայն անձնասպան ըլլալ, որովհետեւ թշուառ կինը անկեղծութիւնն ունեցեր է աղջկնութեան շրջանին ունեցած իր մէկ սիրային արկածախնդրութիւնը պատմել ամուսնոյն :

Արդ՝ Եւգինէն ալ, իր ամուսնութենէն առաջ ունեցած է այդպիսի սէր մը:

Եւ ահա՛ կը սկսի իր հոգին, իր մաքուր եւ անխարդախ հոգին խռովիլ: Չէ՞ որ իր ամուսնութեան սկզբնական շրջանին չէր սիրած Ալվերդեանը, եւ հիմա որ բուռն կերպով կը սիրէ զայն, անցեալի այդ փոքր յանցանքը պէ՞տք չէ որ պատմէ անոր : Առաջինի Եւգինէն կը խորհի, կը դատէ, եւ վերջ ի վերջոյ կը վճռէ յայտնել իրողութիւնը ամուսնոյն : Ալվերդեան ի լուր իր կնոջ խոստովանութեան, կ'այլայլի, կը խռովի՝ եւ ամէն բան մոռցած կ'ընկղմի խոր մելամաղձութեան մէջ :

Բնութիւնը տարօրինակ զգացում մըն է զետեղած մարդուն մէջ: Եսլօք ու գիտակից մարդը, օժտուած իմացականութեան ձիրքերով եւ տուեալներով, որ այդպիսի խոստովանութեան մը պարագային պէտք էր ժպիտով երեւան գար, կը կորսնցնէ ինքզինքը եւ կը կարծէ որ իր սիրոյն ու գուրգուրանքին առարկայ էակը, անցեալին մէջ ունեցած երիտասարդական այդ դրուագով արժանի է պարսաւանքի :

Իրաւաբան Ալվերդեանի պարագան նոյնըն է, երկար տատանումներէ ետք, անսահման զոհողութիւն մը ըրած ըլլալու հաստատ համոզումով միայն կը յօժարի ներել իր կնոջ եւ կ'լայ.

«Համոզմունքով ներեցի, սիրով կը մոռանամ ...» :

Ի՞նչ է Եւգինէին յանցանքը որ ամուսինը այդպէս պոռոտախօս կերպով «ներեցի» կամ «կը ներեմ» խօսքերը կ'արտասանէ : Դժբախտ կինը երիտասարդ տարիքին սիրեր է մէկը երբ տակաւին ամուսնացած չէր: Ո՞ր այրը, թէկուզ ամէնէն առաքինին տասնեակ մը կին չէ սիրած տակաւին չամուսնացած եւ թերեւս... անկէ ալ ետք:

Կնոջ եւ այր մարդուն մէջ տիրող այս անհաւասար ընկերային դրութիւնն է որ կը ձաղկէ Շիրվանզատէն իր «Եւգինէ» թատերախաղով: Ան կը շեշտէ որ այր մարդը կրնայ տարիներով գայթակղալից կեանք մը անցընել, կրնայ տապլտկել ցեխ ու խոնէչ հաճոյքներու մէջ եւ միշտ ալ այդ բոլորը ներելի են իրեն համար ; Իսկ կնոջ փոքր մէկ սայթաքումը աղետաբեր կ'ըլլայ իրեն համար եւ ցմահ կը ճնշէ վրան :

Մէկ խօսքով, «Եւգինէ» թատերախաղը կարելի է համարել համաշխարհային չափանիշով գեղեցիկ թատերական գործ մը որ պատիւ կրնայ բերել որեւէ ազգի թատերական խաղացանկին :

Շիրվանզատէի լեզուն, մանաւանդ իր գրականութեան սկզբնական շրջանին, եղած է չափազանց անխնամ : Տեսակ մը անհոգութիւն կը նշմարուի իր գործերուն մէջ լեզուի կոկիկութեան վերաբերմամբ : Այդ անհոգութիւնը զգալի կերպով երեւան կուգայ իր «Արսէն Դիմաքսեան» վէպին մէջ, ուր լեզուական գեղեցկութիւնը կը պակսի :

Սակայն, յետագային, Շիրվանզատէ մասնաւոր ջանք մըն է դրած իր լեզուն յղկելու եւ կանոնաւորելու համար, եւ այդ բանին ցայտուն մէկ օրինակը կրնայ հանդիսանալ «Արտիստը» պատմուածքը, որուն մէջ հեղինակը դրած է լեզուի եւ ոճի զմայլելի համադրութիւն մը:

Իր թատերական երկերուն մէջ, ինչպէս «Նամուս»ին, «Զար – Ողի»ին, «Պատուի համար»ին մէջ, յաճախ գործածած է օտար բառեր եւ ասացուածքներ որոնք դժբախտաբար խորթ կը հնչեն ունկնդրի ականջին :

Առանց այլեւայլի, սակայն, Գ. Սունդուկեանցէն ետք Շիրվանզատէն կը մնայ վարպետ թատերագիրը: Իր թատերական տիպարները՝ Բարխուդար, Գիժ – Դանիէլ, Ռուստամ, Անդրէաս Ելիզբարով, Սաղաթէլ, Մարգարիտ եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշներ պիտի մնան իբրեւ անթառամ ծաղիկներ մեր թատերական գրականութեան պարտէզին մէջ :

ԱՐՏԱՇԻՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11_24Ի
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Ցապաղած) — Ապրիլ 11-24ը այս տարի տօնուեցաւ կիրակի, Ապրիլ 24ին:

Երկրորդ տարին է որ՝ Մարսէյլի հայ գաղութը միասնաբար կը տօնէ Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդր. վարչութեան «հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց պետերու եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններու :

Բացումը կատարուեցաւ Շափէնի մահերգով, զոր նուագեցին Ս. Ջէօրէքճեան եւ աղջիկը :

Երկու հազարի մօտ Հայեր, լեցուցած էին սրահը :

Պ. Վ. Սահաթճեանը իբր օրուան նախագահ ասուր պատշաճի խօսքերով ոգեկոչեց Ապրիլեան մեր նահատակները :

Տիկ. Զամանեան յուզումով արտասանեց «Պարը», Պ. Զ. Գասեանը երգեց Կոմիտասէն, իսկ Պ. Ս. Պօղոսեանը արտասանեց «Դիակի ձայնը» եւ «Մենք խաղաղ էինք» բանաստեղծութիւնները :

Պ. Ս. Ջէօրէքճեանը երկրորդ անգամ նուագեց կտոր մը Պախէն ;

Օրիորդ Շէկիրեանի «Մարտիկի երգ»էն ետք խօսք առաւ Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան ներկայացուցիչ Պ. Ն. Քիւթահիալեանի :

Կ'ամփոփենք ճառերուն գլխաւոր մասերը. —

Պ. Ն. Քիւթահիալեանի ճառը. — «Այսօր կրկին հոս հաւաքուած ենք կատարելու ողբալի տարեդարձը այն ահաւոր դէպքին, որ մեծ Եղեռն կոչուեցաւ: Քառասուն տարիներ անցեր են, բայց հայ ժողովուրդի հին եւ նոր սերունդի սրտերուն մէջ դեռ կը մնայ աննախընթաց չարիքին վիշտը:

1915, եղերական թուականին, աշխատասէր թրքահայ ժողովուրդը յանկարծ ինքզինքը գտաւ դժոխային կացութեան մը դէմ, տեղահանութիւն եւ աքսոր դէպի անապատները : Այս գեհենային ծրագրին արդիւնքը եղաւ մէկուկէս միլիոն Հայերու բնաջնջումը և նոյնքան մըն ալ, փըրկուած խլեակներու իբր տարագիր ցըրուումը, ենթակայ ճերմակ ջարդի :

Գործուած եղեռնին մեծագոյն մեղքը կը ծանրանայ թուրք յետադիմական պետութեան վրայ :

Իշխանութիւնը ծրագիր յղացաւ եւ իր սարսուռ ու կամակոր նահանգային պաշտօնէութեան գործադրել տուաւ տեղահանութեան ու ջարդի հրէշային արարքը :

Յաջողեցա՞ւ իր այդ չնական ծրագիրը : Բարեբաղդաբար ոչ :

Այսօր հայ ժողովուրդը ունի իր սեփական հայրենիքը՝ Հայաստանը :

Շինարարական հսկայ ցանց մը կազմուած է :

Արուեստներու, գիտութեան, ճարտարարուեստներու, ելեկտրակայաններու, ջրանցքներու, համալսարաններու գործած հրաշքներուն շարքը թուելը հոս անհնար է :

Երկրորդ բանախօսն էր Ռամկավար-Ազատական կուսակցութեան ներկայացուցիչը Պ. Մ. Խաչիկեան: «Ապրիլ 11-24ը սուգի եւ պաշտամունքի տօնն է : Քառասուն երկար տարիներ անցած են, նմանը չտեսնուած ամենամեծ քստմնելի արհաւիրքէն: Սակայն, այս սեւ օրը, ոչ միայն անվթար եւ անջնջելի կը մնայ մեր էութեան մէջ, այլ եւ օր ըստ օրէ աւելի կ'աճի ատելութիւնը, ոխն ու վրէժխնդրութիւնը :

Ո՞վ է այն Հայը, որ մոռացութեան պիտի դիմէ: Ո՞վ է այն ազգադաւ Հայը որ ոճրագործին ձեռք պիտի կարկառէ»:

Ապա թուելով թրքական վայրագ արարքները, բանախօսը իր ճառը վերջացուց հետեւեալ խօսքերով.

«Սակայն ի՞նչ անարգանք քրիստոնեայ մարդկութեան, ի տես այս աննկարագրելի եւ աներեւակայելի ոճիրներուն :

Օր. Շէկիրեանի երգէն վերջ, խօսք առաւ Հ. Յ. Դ.-ի բանախօս ընկեր Տ. Թաղոյեանին.— «Քառասուն տարիներ անցեր են այն չարաշուք թուականէն երբ ոճրագործ թուրք կառավարութիւնը առաջին մեծ պատերազմի շփոթէն օգտուելով ձեռնարկեց բնաջնջելու թրքահայ ժողովուրդը :

Իր հրէշային ծրագրին ճամբուն վրայ՝ թշնամին խտրութիւն չդրաւ հայ ժողովուրդի զանազան հատուածներուն միջեւ եւ կոտորեց մէկ միլիոն Հայեր առանց դաւանանքի, տարիքի, գաղափարի եւ սեռի խտրութեան: Ու թերեւս քառասուն տարիներ վերջ ալ, հայ ժողովուրդը գտնուի այդ ահաւոր կորուստին ազդեցութեան տակ : Կարելի չէ ձերբազատուիլ այդ ցաւագին իրողութեան կսկիծներէն :

Հարուածը իր տարողութեամբ ծանր էր եւ ուղղուած՝ հայ ժողովուրդի ամբողջականութեան :

Եւ մեր բազմահազար նահատակները մահուան ճօրերու մէջ, աքսորի ճամբաներուն վրայ քալեցին կողք-կողքի եւ մահը դիմաւորեցին եղբայրօրէն իրար շղթայուած :

Ուստի՝ պատճառ մը չկայ, որ վերապրողներս ալ այսօր անոնց յիշատակին առջեւ չըլլանք եղբայրական զգացումներով տոգորուած

Յիշեցէք նաեւ, որ թշնամին, մէկուկէս միլիոն զոհերու արիւնէն յղփացած երբ կ'ուզէր հողի վերջին շերտն ալ գրաւել եւ հոն ալ իրագործել իր դիւային ծրագիրը, հայութեան միւս հատուածը իր մէջ ունենալով նաեւ թրքահայաստանի ուրիշ վայրերէ Արարատեան դաշտն ապաստանած թրքահայ բեկորները, ամբողջ հոգիով ցնցուեցաւ եւ մեր նորագոյն պատմութեան մեծագոյն մարդուն ղեկավարութեամբ դէմ կանգնեցաւ թշնամիին ու Սարտարապատի, Բաշ Արարանի եւ Ղարաքիլիսէի յաղթական կռիւները մղելով՝

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (5)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Բարեբախտաբար Մխիթար շատ աւելի լաւ կը ճանչնայ նենգամիտ Աւետիքի խարդախ էութիւնը քան միամիտ վանահայրը եւ գիտէ Աւետիքի շռայլած խոստումներուն արժէքը : Կը մերժէ առաջարկը, զայրացնելով ժասէնթիւսը իր հաւատարիմներուն վրայ տարակուսելուն համար :

Ծանօթ է Մխիթարի պատմութիւնը : Այս մերժումին վրայ է որ Մխիթար Սեբաստացի կը լքէ Գափուչիններու ապաստանարանը, հաւաքելով իրեններն գաղտնօրէն կը մտնէ նաւ եւ կ'երթայ Զմիւռնիա՝ ուր ետեւէն կը հասնի ձերբակալման հրամանագիրը: Կրկին կը յաջողի փախուստ տալ եւ անցնիլ նախ Զանթէ կղզին (Նոյեմբեր 1702) եւ ապա Բելոբոնէզի Մեթօն քաղաքը (Փետրուար 1703), որ Վենետիկցիներու ձեռքն է այդ թուականներուն :

Վանք ապաստանած միւս երեք վարդապետները յօժարելով մեծաւորին յորդորներուն, կը ներկայանան Աւետիքի՝ որ դրժելով ամէն խոստում եւ հաւատարք, ձերբակալել եւ թիապարտութեան ենթարկել կուտայ զանոնք, ափ ի բերան ձգելով պարզամիտ ժասէնթիւսը :

Ժասէնթիւսի հանդէպ Աւետիքի վարած ամբողջ շողոքորթ քաղաքականութեան միակ թաքուն նպատակը չորս պարագլուխ վարդապետները ձեռք անցնել էր պարզապէս :

Աւետիք անգամ մը եւս դիմակն հանած է եւ կրկին երկու ոսոխները դէմ դիմաց են; Բայց այս անգամ դեսպանը որոշած է վերջ դնել անոր զօրութեան, մանաւանդ որ այժմ պարագաները նպաստաւոր են : Արդարեւ այդ տեններ Ֆէյզուլլահ Շէյխ իւլ Իսլամը պալատական դաւադրութեան մը զոհ երթալով սպաննուած է եւ Աւետիք զրկուած այդ հզօր պաշտպանէն :

Ֆերիոլ կրկին կը պահանջէ Աւետիքի հեռացումն եւ աքսորը, որ կը ձերբակալուի Սկիւտարի իր բնակարանին մէջ, նախ կը բանտարկուի Եոտիդուլէ եւ ապա 1703ի սկիզբը կ'աքսորուի Սուրիոյ կողմերը «Ավրատ ատար» ըսուած կղզին: Աւետիքն է պատմողը, «Զիմ օթեւանքն Իսկիւթարու սարայն, զոր իմ մալովս եմ առացեր, կոխեցին, կողոպտեցին եւ զիս տարեալ ի յեոթդուլէն հէփս արարին եւ զիս ուղարկեցին Բ. չաւուշով ի Ավրատ ատասին, անդ մնացի Ա. տարի»:

Մելքիսէթ Սուպհի, որ Եփրեմ Ղափանցեն տապալուելով թիապարտութեան դատապարտուած էր, Ֆերիոլի միջամտութեամբ կ'արձակուի: Բայց այս մարդիկը անուղղայ են: Բանտ, աքսոր, թիապարտութիւն բան չեն պակսեցուցած Սուպհիի փառատենչութենէն՝ որ փոխանակ անկիւն մը կծկուելու, հազիւ վերադարձած նորէն կը ջանայ իր երբեմնի պատրիարքական աթոռը գրաւել: Այդ աթոռին վրայ, Աւետիքի աքսորուելէն վերջ, այժմ բազմած է Կայծակ Գալուստ վարդապետ մը : Եպիսկոպոսներէն վերջ կարգը վարդապետներունն է: Մելքիսէթ Սուպհիէն աւելի ճարպիկը կայ սակայն եւ խեղճ Կայծակը հազիւ ութ ամիս պաշտօնի վրայ մնալէ վերջ, դրամի ուժով վար կ'առնուի եւ տեղը կը նստի Ներսէս վարդապետ մը: Այս Ներսէսն ալ չորս ամիս միայն կրնայ ըմբոշխնել պատրիարքական փառքը, որովհետեւ զարհուրելին Աւետիք կը յաջողի վերադարձի արտօնութիւն ստանալ եւ ահա կուգայ վերագրաւել իր աթոռը: Սարսափահար Ներսէսը կը ստիպուի օր առաջ հեռանալ, խուսափելու համար Աւետիքի ահեղ ցասումէն : Այս անգամ Աւետիք կուգայ ոչ միայն իբր Պոլսոյ պատրիարք, այլ Երուսաղէմի պատրիարքութիւնն ալ շալկած է, որովհետեւ այս սոսկալի մարդը իր աքսորավայրին մէջ անգամ յաջողեր էր ինքզինքը Երուսաղէմի պատրիարք նշանակել տալ :

Աւետիք կրկին իր մոլուցքը կը թափէ կաթոլիկներու գլխուն: Մատնութեան, ծեծի, բանտի, աքսորի տեսարանները կը վերսկսին նոյնքան եւ աւելի կատաղութեամբ, նորէն ծանր աղէտի մատնելով բազմութիւններ : Ֆերիոլի դէմ իր ունեցած վրէժը այս խեղճերուն կ'ուզէ վճարել տալ :

Ֆերիոլ սակայն տեսնելով որ աքսորն ու հեռացումը անօգուտ են այս պատուհասին դէմ, եւ ուզելով ի սպառ մէջտեղէն վերցնել այս փորձանքը, առեւանգումի գաղափարը կը յղանայ: Ու այդ կրկին ու կրկին կը պահանջէ Աւետիքի աքսորը, Եգեան ծովու արշիպեղագոսի վայրն ալ մէջտեղ նետելով, իր առեւանգումի ծրագրին կանխատեսութեամբ :

Ի վերջոյ մեծ վէզիրը, Պալթաճի Մէհմէտ փաշա, կը յօժարի, մանաւանդ որ Աւետիք այլեւս չի վայելեր երբեմնի հզօր պաշտպանութիւնները եւ Հայոց մէջ ալ դժգոհութիւնը եւ իր դէմ բողոքները բազմացած են: Ողջամիտ մարդիկ կը տեսնեն վերջապէս թէ ով եւ ուր է չարիքին ակը : Պալթաճին ձերբակալել կուտայ կրկին Աւետիքը եւ կ'աքսորէ Արշիպեղագոսի Դենեդոս կղզին, 2 Փետրուար 1706ին: Ֆերիոլի ուզածն ալ այդ էր :

Հոս ըսենք որ Լէօ չփոթելով վայրերը, իր կարգին շփոթութեան մատնած է Պ. Մոսկոֆեանը :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՉ

(Շար.)

ստեղծեց հայ պետականութիւնը, 1918, Մայիս 28ին :

Եթէ այսօր ունինք հողի փոքրիկ շերտ մը իբրեւ ապաստան մեծ Հայաստանի կորիզ՝ այդ կը պարտինք միայն ու միայն Մայիս 28ով ստեղծուած Անկախ Հայաստանի գոյութեան :

Մենք հաւատացեալներ ենք, որ՝ մեր նահատակներու անվերեվման աճիւններէն հազարաւոր վրիժառուներ պիտի ծնին, երբ հատուցումի ժամը հնչէ: Հաւատացած ենք, որ՝ Հայը պիտի յաղթանակէ եւ միլիոնաւոր անմեղներու արիւնը Երուսաղէմի մարգարէի արեան նման պիտի աղաղակէ՝ արդարութիւն :

Մինչ այդ, հայ ժողովուրդը իր սրտի տախտակին վրայ թող գրէ թշնամիին համար — կշռուեցար, գտնուեցար եւ պակաս գտնուեցար ։

Այդ ճառէն վերջ, Օր. Լիլի Գազանճեանը դաշնակի ընկերակցութեամբ, ջութակի վրայ նուագեց Խաչատրեանի «Օրօր»ը, որմէ վերջ, խօսք տրուեցաւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Ա. Արապեանին :

« Այսօր ուխտի յիշատակութեան եւ խնկամփոփման օր է ։

Բովանդակ հայութեան համար ընդվզումի, զայրոյթի եւ բողոքի օրն է, հանդէպ ոճրածին Թուրք կառավարութեան, որ հայկական ահաւոր Եղեռն ստեղծեց եւ որուն հանդէպ քար անտարբերութիւն ցոյց տուաւ ամբողջ աշխարհը :

Անպատիժ մնացին հայ ցեղը բնաջնջելու հրէշային ծրագիրը յղացողները:

Այսօր, մեր նպատակն է՝ անգամ մըն ալ անարգանքի սիւնին գամել, մարդկութեան պատմութեան մէջ աննախընթաց Ապրիլեան քստմնասարսուռ սարսափները բարբարոսական նրբութեամբ գործադրել տուող Թուրք իթթիհատականները :

Այս խորհրդաւոր պահուն՝ մեր բազմահազար նահատակներու հոգիները կը թեւածեն մեր վրայ, այս սրահին մէջ :

Ահա թէ ինչու քաղաքական տարակարծութիւններ ունեցող հոսանքները այս պահուս կողք կողքի հանդէս կուգան հոս իրենց յարգանքի, երախտագիտութեան եւ պաշտամունքի տուրքը մատուցանելու մեր անմահ նահատակներուն որոնք բոլոր ալ ինկան հաւատքով եւ յոյսով :

Կարելի չէ մոռնալ հայ մտքի տիտաններ՝ Կոմիտասը, Զոհրապը, Սիամանթօն, Զարդարեանը, Վարուժանը եւ բոլորը, հայ ասպանի եւ ընտրանի սերունդը :

Յունիս 15ին, դէպի կախաղան առաջնորդուեցան քսան հնչակեան մտաւորականներ, տիտաններ՝ Փարամազ, Պէնէ, Վանիկ եւ այլն, որոնք պայթիլիք փոթորիկը կանխելու համար ծրագրած էին ահաբեկել հայկական եղեռնը սարքող իթթիհատ պարագլուխները :

Այսօր, լոյսի, գիտութեան եւ բարգաւաճանի վերածուած հայրենիք մը ունինք, որուն մէջ կը տեսնենք մեր պապերուն դարաւոր երազը, վաղուան մեծ Հայաստանը» :

Ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց «Արմենիա» երգչախումբին «Տէր կեցո», «Հաւատամբեցեր» եւ ուրիշ երգեր ու շարականներ, որոնք շնորհիւ Պ. Վ. Սարգսեանի, երգուեցան շատ յաջող կերպով:

Չորրորդ բանախօսն էր Փրոֆ. Գ. Խալիկեանը —«Հոգիով Թռիչք մը կատարենք այն վայրերը, ուր՝ մեր նահատակներու աճիւնները կը գտնուին, ուր՝ շատ մը Հայեր այնքան անգթօրէն խողխողուեցան, հազարաւորներ Եփրատ գետը նետուեցան, կախաղան հանուեցան :

Թռիչք մը կատարենք Կամախէն Երզնկա, Կարին, մինչեւ Սալնոյ Ձորը եւ Մուշ: Ու մեր այս բոլոր այցելութիւններէն վերջ ուխտագնացութիւն մը կատարենք դէպի Անթիլիասը, ուր՝ մեր շատ մը զոհերուն ոսկորները կը պահուին ու պիտի զգանք որ մեր հայ եղբայրներուն ոգիները կը սաւառնին այդ պահարաններուն վրայ, պիտի զգանք ու տեսնենք որ անմար բոց մը կայ. որ չի մարիր :

Հայ հաւատքն է, հայ նկարագիրը :

Նորոգենք մեր ուխտը: Հայաստանը պիտի ծաղկի, գաղթաշխարհն ալ պիտի ծաղկի »:

Օր. Անիթա Սարգսեանը գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց «Խորհուրդ Վարդանանցը», որմէ վերջ, Մարսէյլ ժամանած Արտակ վրդ. Մանուկեանը հրաւիրուեցաւ խօսելու.

«Հաւաքուած ենք, մնալու համար պաշտպանութեանը եւ շունչին տակ մեր նահատակներուն, որոնք իրենց միտքն ու հոգին տալէ վերջ՝ տուին նաեւ իրենց արինը, այդ արիւնով գնելու մեզ, ահա թէ ինչու համար յուղումի եւ մտածումի մէջէն խօսող սգահանդէս մըն է որ կը կատարենք այսօր:

Տակաւ առ տակաւ կը նօսրանայ, կ'անհետի, Ապրիլեան Եղեռնի մնացորդացը, որոնց համար Ապրիլ 24ը «լացի պատն» է, հայկական լացի պատը: Մինչ՝ մեզի համար, լսուած սրտաճմլիկ իրողութիւններու շարք մը, արիւնոտ էջ մը, բայց ոչ մեր ժողովուրդի փճացման եւ խաւարի Թուականը, Հայուն գերեզմանը :

Մեզի կը մնայ հաւատարիմ քաղաքացին ըլլալ այն երկրին, որուն հպատակներն ենք ու պահել Ապրիլեան նահատակներու հայեցի շունչը, քանզի հազարաւոր արշալոյսներ կան, որոնք չեն ծագած տակաւին :

Պ. Ժիրայր Գասպարեանի գեղեցիկ երգէն վերջ, խօսք առաւ Մարսէյլի հայ կաթոլիկէ համայնքի պետ՝ Զուհաճեան վարդապետ: Աւուր պատշաճի ճառով մը վարդապետը ոգեկոչեց մեր նահատակներու յիշատակը :

Ամէնէն վերջ, օրուան նախագահ Պ. Վ. Սահաթճեան, Ֆրանսերէն ճառով մը փակեց հանդէսը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԿՐՕՆՔԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ձայնասփիւռին վրայ, Գուրանէն հատուածներ կը կարդան

«Նիւ Եորքի Թայմզ»ի Անգարայի թղթակիցը կը գրէ իր թերթին մէջ թէ Թուրքիա երեսուն տարուան փորձառութենէ ետք, սկսած է միջոցներ ձեռք առնել՝ իսլամական կրօնքը «քսաներորդ դարու յառաջդէմ հանրապետութեան մը հոգեկան պահանջներուն հետ ներդաշնակելու համար »:

Թուրքիոյ իշխանութիւնները հետզհետէ կ'ըմբռնեն թէ Մահմետական կրօնքը, տակաւին, հեղինակութիւն ունեցող հիմնարկութիւն մըն է նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ, որ ասկէ երեսուն տարի առաջ փորձեր կատարեց անոր ազդեցութիւնը չէզոքացնելու նպատակաւ :

Վեց տարիէ ի վեր, Անգարայի մէջ հաստատուած է Աստուածաբանական համալսարան մը, կառավարութեան հաւանութեամբ: Թղթակիցը կ'ըսէ թէ օտարներու կարծիքով, այս համալսարանը իսլամական կրօնքը ուսուցանող լաւագոյն հիմնարկութիւններէն մէկն է: Ուսանողները Գուրանը կը կարդան, ոչ թէ անոր պատուէրները գոց ընելու, այլ իսլամական դաւանանքին վրայ քննական աչքով նայելու համար :

Երկրորդ Աշխարհամարտէն ի վեր, նախակրթարաններուն մէջ կրօնքի դասեր կը տրուին: Յեղափոխութեան առաջին տարիներուն, Մուսթաֆա Քէմալ արգիլած էր կրօնական դասերը: Այսօր ալ ծնողք մը ազատ է պահանջելու որ իր զաւակը կրօնական դասերուն հետեւի, բայց շատ քիչ ծնողքներ այդ իրաւունքէն կ'օգտուին:

Թուրքիա, ներկայիս, ունի 40.000 մզկիթներ եւ աղօթավայրեր: Վերջին քանի մը տարիներուն, մզկիթ գացողներուն թիւը նկատելի կերպով բարձրացած է :

Օտար թղթակից մը քննութիւն մը կատարած եւ հաստատած է թէ գաւառական շրջաններուն մէջ, ժողովուրդին 60էն 80 առ հարիւրը կը յարգէ «Նամազ»ի սովորութիւնը: Երիտասարդ սերունդը եւ կիները, ընդհանրապէս, «նամազ» չեն առներ :

Ձայնասփիւռին վրայ, Գուրանէն հատուածներ կը կարդան, հիմա: Անցեալ տարի, քանի հազար հոգի յաճախած են Գուրանի դասընթացքներուն: 1952 – 1953 տարեշրջանին, իշխանութիւնները 707.000 կրօնական գիրքեր եւ գրքոյկներ հրատարակած են :

Քաղաքական կուսակցութիւնները մինչեւ 1950, կ'աշխատէին ի նպաստ իրենց դատին օգտագործել կրօնքին այս վերածնունդը : Անցեալ տարուան ընտրութիւններէն ետք, երբ իշխանութեան գլուխ եկան Դեմոկրատները՝ աւելի զարկ տրուած է կրօնաշունչ գրականութեան : Պատահեցաւ, նոյնիսկ, որ Աթաթիւրքի արձանը քարուքանդ ընէին կարգ մը տեղեր, որովհետեւ հանգուցեալը բուռն պայքար կը մղէր կրօնքին դէմ: Մոլեռանդ դասակարգը, հիմա է որ սկսած է ծառանալ անոր անկրօնութեան դէմ: Միլլէթ կուսակցութիւնը, բացէ ի բաց կը քննադատէ Աթաթիւրքին հետապնդած անկրօն քաղաքականութիւնը :

Մոլեռանդները, 1951 Նոյեմբերին, մահափորձ մը կատարեցին Վաթանի խմբագրին, Ահմէտ Էմին Եալմանի դէմ, որ արդիական քարոզներ կուտար: Կառավարութիւնը փակել տուաւ ծայրայեղներուն թերթերը, խմբագիրները բանտարկեց եւ օրէնքէ դուրս հռչակեց «Միլլէթ»ը: Եւ հրատարակուեցաւ նոր օրէնք մը, որ կ'արգիլէր «կրօնքը օգտագործել՝ քաղաքական նպատակներով » :

Ուղղափառ Իսլամները, տեսնելով որ կառավարութեան այդ սեղմումները որ եւ է նպատակի ծառայած չեն, կը յանձնարարեն որ թոյլ տրուի կրօնքին վերածնունդին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

ՌՈԱՆ, 26 Ապրիլ. — Իսկապէս անակնկալ մը եղաւ մեր մատաղ սերունդին հանդէսը: Յայտագիրը կազմուած էր հայկական երգերով, պարերով եւ արտասանութիւններով : Ընկեր Կարապետ Պօղոսեան, իրենց ուսուցիչը, հանդէսը բանալով ըսաւ. — « Ընկեր Մեսրոպ Թորոսեանին նիւթական եւ բարոյական զոհողութեան, ինչպէս նաեւ մեր գաղութին աջակցութեամբ, մեր դպրոցը կը շարունակէ մօտ չորս տարիներէ ի վեր :

Այս հանդէսը կազմակերպուած է մեր զաւակներուն ջանքով : Ամէնէն մեծը 16 տարեկան է ։ Բոլորն ալ մասնակցած են գործին յաջողութեան » .

Հանդէսին Թուականը զուգադիպած ըլլալով Ապրիլեան սգատօնին, ուսուցիչը հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել նահատակներուն յիշատակը :

Յետոյ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է մեր զաւակներուն հետ հայերէն խօսիլ ամէն տեղ, հսկել եւ օգնել անոնց դասերուն պատրաստութեան եւայլն :

Բաւական ճոխ էր յայտագիրը : Խօսնակը Եզ. Մինասեան, 15 տարեկան պատանի մը, ջերմապէս ողջունուեցաւ իր համարձակ միջամտութեամբ : Աղջիկները պարեցին եւ երգեցին հայկական տարազներով: (Օրիորդներ Ժ. Թորոսեան, Քէլճեան քոյրեր, Ժ. եւ Փ. Քըլըճեան): Գնահատելի էր նաեւ Յակոբ Զայրմէնանի եւ [illegible] աղջնակներուն շնորհալի խաղարկութիւնը: Զուարթ Զարմէնանի արտասանութիւնը նոյնպէս ծափահարուեցաւ :

« Մաքսանենգը» դաւեշտը որ բաւական դժուար էր, գեղեցիկ կերպով ներկայացուցին Սահակ Գահամեան, Եզ. եւ Թորգոմ Մինասեան :

Յայտագրին գծագրութիւնը եւ գեղագրական տախտակը պատրաստած էր, Է. Գարակէօզեանը 14 տարու:

Օտար մայրերու հայ զաւակներուն հայերէն երգերն ալ ողջունուեցան :

Պարերը շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն, ապահովելով կլորիկ գումար մը իրենց գանձին :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

× ՌՈՄԱՆ. — Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակը մենք ալ տօնեցինք: Սէն Պէռնառ սրահը լեցուն էր խուռն բազմութեամբ, որ եկած էր իր յարգանքի տուրքը տալու մեր անմահ նահատակներուն : Օրուան նախագահ՝ Պ. Մ. Թաշճեան պատմականը ըրաւ Ապրիլ 11-24ի դէպքերուն: Ամբողջ ազգ մը նահատակուեցաւ Թուրք դիւային ծրագրով մը: Յուզիչ պատկերներով պատմեց մեր հայրերուն, մայրերուն, քոյրերուն եւ մանուկներուն կրած տառապանքները: Բոլորին աչքերէն արցունքներ կը հոսէին :

ԱՂԱՒՆԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ կառավարութեան մէջ պիտի կատարուին նոր փոփոխութիւններ :

ՓԱՐԻԶԻ օթօպիւսներէն 1400ը 15 տարիէն աւելի է որ գործածութեան մէջ են:

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ պատկանած մէկ սուրը ծախուեցաւ կէս միլիոն Ֆրանքի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Ընթրիքէն վերջ Գեօտինկֆիլտին աղջիկը եկաւ եւ սուրճը միասին առինք : Ճիշդ էր նկատողութիւնս սրունքներուն մասին, նաւուն մէջ գտնուածներուն լաւագոյններն են անոնք: Կէս օրուան ճաշին ալ պիտի հրաւիրեմ զինքը:

Շատ կը փափաքէի գիտնալ թէ ինչ յարաբերութեան համար Փեկէթ Ֆլորենցա կ'երթայ: Ամէն անգամ որ Իտալիոյ մասին խօսուի, կոտր կոտր կ'ըլլայ: Եթէ չգիտնայի թէ ինչքան պարկեշտ մարդ է, պիտի կասկածէի վատահամբաւ սիրոյ մը մասին : Հիմա շուարած մնացեր եմ: Ամենապարկեշտ կարծուած մարդիկ անգամ ... Մեծապէս պիտի զուարճանամ եթէ այդպէս ըլլայ :

Փեկէթ յանցապարտ գաղտնիքո՞վ մը. Հրաշալի՛ է :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Հետաքրքրական իրիկուն մը անցուցինք: Սափրիչի վաճառանոցի հագուստներէն միայն արջու մը հագուստը յարմարեցաւ վրաս: Հոգս չէ արջի երեւոյթ ըստանալ գեղանի երիտասարդ աղջկան մը հետ, ձմրան իրիկուն մը՝ Անգլիոյ մէջ, բայց շատ անյարմար՝ Հասարակածին համար ։ Հակառակ ատոր, սակայն, մեծ զուարճութիւն ստեղծեցի եւ շահեցայ առաջին մրցանակը իբրեւ «նաւուն վրայ շինուած » — յիմար բացատրութիւն մէկ իրիկուան համար վարձուած հագուստի մը համար: Ու տակաւին, մէկը չի գիտեր թէ նաւուն վրա՞յ շինուած են թէ դուրսէն բերուած, խնդիր չէ :

Տիկին Պլէր մերժեց ծպտուիլ: Կը թուի թէ խնդրին մէջ Փեկէթի նման կը մտածէ: Գնդապետ Րէյս անոր օրինակին հետեւեցաւ: Անն Պեօտինկֆիլտ իրեն համար պատրաստեր էր գնչուհի մը տարազը, վայելուչ եւ շատ գեղեցիկ: Փեկէթ գլխու ցաւ ունիմ ըսաւ եւ չերեւցաւ : Իր տեղը կանչեցի արթուն, փոքրահասակ մէկը՝ Րիվըզ անունով: Հարաւ. Ափրիկէի Աշխատաւորական կուսակցութեան կարկառուն անդամներէն մէկն է: Սոսկալի պզտիկ մարդ մը, բայց կ'ուզեմ յարաբերութիւն մշակել իր հետ, որովհետեւ կուտայ ինծի համար անհրաժեշտ բոլոր տեղեկութիւնները: Րէնտի խնդրի մասին կ'ուզեմ իմանալ եւ տեղեկութիւն քաղել երկու կողմէն ալ .

Պարը զիս տաքցուց: Երկու անգամ պարեցի Անն Պեօտինկֆիլտի հետ, մէկ անգամ ալ Տիկին Պլէրին հետ, կ'ըսեն թէ գոհ մնացած են, բայց գոհեցի ուրիշ քանի մը օրիորդներ, որոնց արտաքին երեւոյթը ուշադրութիւնս գրաւած էր :

Յետոյ գացինք ճաշելու : Շամփանեա ապսպրած էր, խոհարարը խորհուրդ տուաւ Գլիգօ 1911. իբրեւ լաւագոյնը նաւուն մէջ գտնուած ըմպելիներուն եւ ես անսացի իր թելադրութեանը: Այսպէսով կարծեմ յաջողեցայ թուլցնել գնդապետ Րէյսի լեզուն: Ու այս լռակեաց մարդը դարձաւ շատախօս: Քիչ մը ատեն աւելց հաճոյք առի, յետոյ այնպէս եղաւ որ, ոչ թէ ես՝ այլ գնդապետ Րէյսը դարձաւ խումբին ոգեւորութեան առարկան : Ի վերջոյ ծաղրեց զիս որ օրագիր կը բռնեմ:

— Օր մը բոլոր գաղտնիքներդ մէջտեղ պիտի ելլեն, Փետլըր, ըսաւ :

— Սիրելի Րէյս, յարեցի, կարծածիդ չափ յիմար չեմ, կրնամ անզգուշապահութիւններ գործել, սակայն ես անոնց ճերմակին վրայ սեւով չեմ գրեր : Մահուընէս վերջ իմ կտակակատարներս պիտի իմանան կարծիքս շատ մը մարդոց նկատմամբ, բայց ապահով եմ թէ հոս բան պիտի չգտնեն իմ մասիս իրենց ունեցած կարծիքէն բան մը աւելցնելու կամ զիս վատաբանելու համար: Օրագրութիւնը օգտակար է արձանագրելու համար ժամանակակից մարդոց վարքն ու գաղափարները, բայց ոչ զանոնք գրի առնողին կեանքի մանրամասնութիւնները:

— Անգիտակից ինքնայայտնութիւն կոչուած բան մը կայ, սակայն ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի 8 Մայիսին, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ Յաղթանակի Տօնը, Գերմանիոյ 7 Մայիս 1945ին «առանց պայմանի անձնատուութեան» տարեդարձին առթիւ։ Ինչպէս գիտէք, 1945ի դաշնակիցները յաղթանակի պաշտօնական օր հռչակած են 8 Մայիսը։ Ֆրանսայի բոլոր քաղաքները, ամէնէն փոքր գիւղն անգամ, դրօշազարդուած էին։

Փարիզի մէջ տեղի ունեցան բազմաթիւ հանդիսութիւններ, մանաւանդ որ Ժան տ'Արքի տօնն ալ էր, որուն մասնաւոր փայլ մը տրուեցաւ այս տարի Օրլէանի մէջ։ Նախագահը, Գ. Քոթի, Ժան տ'Արքի արձանին առջեւ (Փիրամիտ հրապարակ) ծաղկեպսակ մը զետեղելէ ետք, Յաղթութեան Կամար գնաց, ուր արծարծեց Անծանօթ Զինուորի Գերեզմանին բոցը։ Յետոյ ներկայ գտնուեցաւ զինուորական կարեւոր ուժերու տողանցքին, Շան զ'Էլիզէ։ Ներկայ էին նաեւ պետական անձնաւորութիւններ։ Հանդիսութիւններ կատարուեցան նաեւ Էնվալիտի մէջ եւ Մոն Վալէրիէնի վրայ, գնդակահարուածներու յուշարձանին առջեւ։ Ոգեկոչում՝ վերջին պատերազմի նահատակներուն եւ փառաւորում՝ հերոսներուն.

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ տօնակատարութիւնը ստացաւ աւելի եկեղեցական արարողութեանց բնոյթը, ինկած զինուորներու յիշատակին։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ տօնեց յաղթութեան օրը մեծ շուքով, իբրեւ «Գերմանիոյ ազատագրութեան տօն՝ հիթլէրական լուծէն»։ Համայնավար աշխարհէն բազմաթիւ պատուիրակութիւններ եկած էին այս առթիւ Պերլինի խորհրդային գօտին։ Ինչպէս հաղորդած էինք, Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարար Մար. Ժուկով եկած էր նախագահելու հանդիսութիւնները։

ՄՈՍԿՈՒԱ երկու օր պիտի տօնէ Յաղթութեան օրը։ Այս առթիւ, Մար. Ժուկով կոչ մը գրկած է Պերլինէն, ուղղուած կարմիր բանակին, որուն կը հրահանգէ միշտ յառաջդիմել զինուորական նորագոյն կրթութեան ուղղութեամբ, ամէն յարձակման առաջքն առնելու համար։ Մ. Նահանգներէն Մոսկուա հասած են ամերիկացի 9 նախկին ռազմիկներ իրենց Պերլինի մէջ ճանչցած ռուս բարեկամները տեսնելու։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի տեղի ունեցան Ֆութպոլի տըմի ֆինալի հանդիպումները, Փորտօ — Նիս, եւ Քոլոմպի մէջ՝ Լիլ — Սթրազպուր։ Յաղթական մնացին Փորտօ, որ 2ի դէմ երեքով պարտութեան մատնեց Նիսը, եւ Լիլ՝ որ զերոյի դէմ չորս կէտով պարտութեան մատնեց Սթրազպուրը։

Ուրեմն Ֆութպոլի Ֆրանսական բաժակի ֆինալին համար, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 29ին, իրարու դէմ պիտի ելլեն Փորտօ եւ Լիլ։

× Ծանօթ կռփամարտիկ Փէրսի Պէսէթ որ վերջերս յաղթած էր Ֆրանսայի ախոյեան Սերաֆէն Ֆէրիրի, անցեալ օր Ամերիկա մեկնեցաւ, աչքի գործողութեան մը ենթարկուելու։ Սեւ ախոյեանը այլեւս պիտի չկրնայ ռինկ բարձրանալ։

× Հեծելանիւի Սպանիոյ շրջանին առաջին հանդիսացաւ ֆրանսացի Ժան Տօթթօն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Փօթուրիկ խումբի հանդէսախնջոյքը Մայիս 22ին, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 18էն 23, Ազգ. Տան մէջ։

Հաւաքոյթը կը սկսի 6ին, չը խաչաձեւելու համար՝ Մայրերու Փառատօնը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Հըռիփսիմէ Մաթէոսեանի եւ Տէր եւ Տիկ. Սահակ Յովհաննէսեանի իրենց թոռան եւ զարմիկին մահուան առթիւ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Համբարձման տօնի առթիւ կազմակերպած է խնջոյք ցերեկոյթ մը այս Կիրակի, ժամը 15ին Յոյներուն սրահը։ Կը հրաւիրուի Լիոնահայութիւնը անխտիր։ Ջուարթ մթնոլորտ։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 Թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս։ Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան։

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով։ Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար։

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ։

(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքոլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն։

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր խաչի։

Նախագահութեամբ Ակադեմական ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, ՀԱՆՐԻԷԹ ՊԱՐՈՅԻ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆԹԻԻ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Ցիկան եւ Կովկասեան պար)։

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), ԱՆԷԹ ՔԷՕՅ (Ալթիսթ)։

Պիտի նուագէն Սպենդիարեանի Ղայթարման եւ Յարօ Ստեփանեանի Սիւիթ իւր վիօլօնսէլ. Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով։

Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ։

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ։ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵՍԱՆՊԷԿԵԱՆԻ։

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Գ. ԳԵՂԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Խրիմեան Հայրիկի կեանքն ու գործը»։ Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Փորտոյի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրէ

«ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ»

զուարթ օփէրէթը, երեք արար։

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին։ Սալ Պրինօ, Ռիւ Պրինօ, Սրնօն։

Է. Բ. Ի. ԵՒ Հ. Ա. Ց. Կ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԼՍԱՐԱՆ

Միջազգային բանաստեղծութեան վերլիք (Է. Բ. Ի.) եւ Հայ ազգային յեղաշրջումի կազմակերպութիւնը (Հ. Ա. Ց. Կ.) միացեալ դասախօսութիւններ կու տան Հայ Ազգային Տան մէջ։ Ա-ը Ֆրանսերէն զանազան եւ հայկական նիւթերու մասին, սկսուած արդէն կոմսուհի տը Պօնէի դասախօսութեամբ, Հ. Ա. Ց. Կ.ի դասախօսութիւնները կը սկսին այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, պիտի խօսին Հայր Կարապետ Ծ.Վ. Ամատունի, Պատուելի Սիսլեան, Օհան Կարապետեան, եւ Թ. Գառնիկ։

« Հայկական վերականգնումի իրականացումը» նիւթին շուրջ։

Իսկ Է. Բ. Ի.ի Բ. դասախօսութիւնը, Երկուշաբթի 17 Մայիս, նոյն վայրին մէջ։ Դասախօս կոմսուհի Տը Պօնէ։

Ա. դասախօսութեան լրացում եւ բաղդատութիւն Ֆրանսական եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան հետ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 — ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin — Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ։

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 ՍալՄազընոյի մէջ։ 88 ռիւ տ'Օպանեը։

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Գ. Վ. ՓԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս տօնին հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի. Սեդա Զրբաշեանի, Ալիս Ցարութիւնեանի, Գ. Գ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր.Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Գ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Յակոբեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ։ Ընտիր նուագախումբ՝ LYRE BAND

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ։

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Գ. Մաղաքեան եւ Օր. Ոսգանեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին։ Ողեւորիչ մրցումներ։

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան — Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ։

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կարտանի Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ Նափոլէոն Սարգիսեանի կը ներկայացնէ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի Կրթական ծրագիրներուն։

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Գոմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ.

Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս, ղեկավարութեամբ Գ. Յ. ՆՈՐՏԻԿԵԱՆԻ։

Միջնարարին կովկասեան պարեր։

Մուտք 150 Ֆրանք։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է օթօքառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, Կիրակի, Մայիս 15ին։ Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն։

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotiére. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 ՖՐ.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Կիշաէն։

Ֆրանսացիի ինքնութեան թուղթը անհրաժեշտ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գ. Արմենակ Խրիմեան, Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի դպրոցին համար։ Սոսնալ «Յառաջ»էն։

Նոյն առթիւ երախտապարտ աշակերտ մը երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին։

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ երեք հազար Ֆր., Տիկին Սարաֆեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Ժօֆրէէ, փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ (Փարիզի մէջ)։

Օր. ԻՐՄԱ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Գ. ՐԱՖՖԻ ԿԱԶՐԻԿԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Պ. Նուպար Գաբամաճեանի։

Փարիզ, Ապրիլ 30, 1955

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ .Դ. «Փօթուրիկ» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եշ. օր ժամը 9ին։
ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եշ. օր, ժամը 9ին։
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին։

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. ընկհ. Երամեանէ իր Արեւելքէն վերադարձին առթիւ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 11 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7670 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3081

«ՀԱՆԳԱՆԱԿ»

*

Մտաւորապէս գիտենք, թէ ուր եւ ինչով կը սկսի մեր դերը, բայց չենք գիտեր, թէ ուր եւ ինչով կը վերջանայ :

Մեր օրերու թերթ մը, մանաւանդ հայերէն թերթ մը, հին օրերու ըմբռնումով «լրոյ գիր» մը չէ այլեւս : Օրուան լուրերը տալ ասկէ անկէ քաղելով, տեղեակ պահել ընթերցողը քաղաքական անցուդարձերուն, արձագանգ ըլլալ հայ կեանքին ի սփիւռս աշխարհի, — ոչ : Այստեղ եւ այսքանով չի վերջանար մեր դերը :

Ընթերցողին հետաքրքրութիւնը սնուցանել, «դեղթափ» մը հայթայթել անոր պրկուած, լարուած ջիղերուն, կամ պարզապէս ըլլալ «ընտանեկան յիշատակարան» մը եւ արձանագրել ծնունդ, ամուսնութիւն կամ մահ, հանդէս, խրախճանք կամ պտոյտ, — ոչ, այս չէ, բնաւ այս չէ մեզմէ սպասուածը կամ մեր ընել ուզածը :

Մատուցել հայ մշակոյթին, գրականութիւն եւ արուեստ ընել մեր անդաստանին մէջ, հին ու նոր արժէքները ծանօթացնել անցեալներուն, նորերը քաջալերել եւ հիներուն տեղը ճշդել, — ոչ, հոս ալ չի վերջանար մեր դերը :

Ցարդանքի խօսք ըսել կամ մեծարանք յայտնել մեր սուրբերուն, հերոսներուն եւ նահատակներուն, վառ պահել անոնց յիշատակը, չխզել կապը անցեալին եւ ներկային միջեւ, — ոչ, [illegible] նոյնպէս կատարած չենք ըլլար մեր դերը :

[illegible] բայց [illegible] հանրային կարծիք [illegible] եւ հանրային կարծիք վարել, [illegible] սուտի, կեղծիքի եւ անարդարութեան դէմ, չարին դիմանալ, բարիին նեցուկ կանգնիլ, — չենք ուրանար, որ աստուածահաճոյ գործ մըն է ասիկա, բայց մեր դերը մեզմէ կը պահանջէ աւելին ընել :

Եթէ գումարենք մեր մատնանշած բոլոր «դեր»երը եւ ըսենք, թէ ահաւասիկ այս է մեր ընելիքը, մենք, այնուամենայնիւ, դարձեալ լիովին կատարած չենք ըլլար մեր դերը իբրեւ հանրային օրգան :

Ի՞նչ ընել ուրեմն, պիտի հարցնէ հետաքրքիր ընթերցողը : Կը պատասխանենք — Չենք գիտեր : *Այո, ստուգապէս չենք գիտեր, թէ ուր կը վերջանայ մեր դերը : Ինչ որ ալ ընենք, — թէ իսկ անթերի եւ կատարեալ, — վերստին պիտի չկարենանք ըսել, թէ մենք կատարած ենք, վերիվերոյ կատարած ենք մեր դերը :*

Անկէ տարիներ առաջ, առիթով մը, մեր բարեմիտ եւ բանիբուն ընկերներէն մէկը կ'ըսէր մեզի — «Ամէն բան լաւ է, ամէն բան կարգին. բայց վերջապէս բան մը պակաս է. ինչո՞ւ բամպակին գինները չէք դներ թերթին մէջ» ... : Ահա թէ ինչու կ'ըսենք, — մենք չենք գիտեր, թէ ո՛ւր կը վերջանայ մեր դերը, կամ թէ կա՞յ վերջապէս տեղ մը, ուր հասնելէ ետք կարենանք ըսել մենք ալ մեր կարգին. — Ահա այստեղ կը վերջանայ մեր դերը իբրեւ հանրային օրգան :

Սակայն կայ բան մը, զոր կը զգանք, կ'ընդունինք եւ կը խոստովանինք. ատիկա մեր պաշտօնին, մեր կոչումին բարձրօրէն գաղափարական բնոյթն է :

Մեզի համար՝ հայ թերթը շահատան մը չէ, ուր խօսք կը ցանես եւ ոսկի կը հնձես : Կրկէս մըն ալ չէ, ուր ներելի ըլլայ հանրութիւնը զուարճացնող հապիտի ապաշնորհ դեր մը կատարել :

Մենք յաճախ ըսած ու կրկնած ենք. Հանրային օրգանի մը համար պարկեշտութիւնը *պիտի ըլլայ հիմը բոլոր կարելի եւ անկարելի առաքինութիւններուն : Հիմա այս հիմնական առաքինութեան վրայ կրնանք աւելցնել ուրիշ մըն ալ.* — Հանրային շահը գերիվեր ամէն բանէ :

Քաղաքացիական կրթութեան հիմունքը կը կազմեն այս երկու առաքինութիւնները, — պարկեշտութիւն եւ հանրային շահի գիտակցութիւն :

Այսքանը կը բաւէ արդարացնելու համար հանրային օրգանի մը գոյութեան իրաւունքը, պիտի ըսէինք ու անցնէինք, եթէ մենք ալ ուրիշ ժողովուրդներու պէս ապրէինք բնական ու բնականոն պայմաններու մէջ :

Մեր քաղաքական դաւանանքը այս է. — Ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական հայութեամբ :

Սակայն, մինչեւ որ այս դաւանանքը... դադրի դաւանանք ըլլալէ եւ դառնայ իրականութիւն, մենք պարտաւոր ենք մեր ազգային մտահոգութիւններուն մէջ առաջին գծի վրայ դնել հետեւեալ կէտերը .

Ա) Հայը Հայ պահել գաղութներու մէջ, ինչ որ կը նշանակէ կռուիլ ժամանակին եւ տարածութեան դէմ, առանց երբեք քայլ մը նահանջելու :

Բ) Պայքարիլ ստորադասութեան զգացումին դէմ ոչ թէ մեր թիթեղը իբրեւ ոսկի ներկայացնելով, այլ մեր ոսկին իբրեւ թիթեղ չներկայացնելով :

Գ) Սիրել եւ սիրելի դարձնել հայ լեզուն, որ ազգութեան գլխաւոր յատկանիշն է եւ իբր այդ՝ կը կազմէ մեր գոյատեւման հիմնական խարիսխներէն մէկը :

Դ) Հող տանիլ, որ ժանգ չկապէ մեր ազգային ոգին : Այս կը նշանակէ օտար պատուաստը չհասցնել այն աստիճանին, որ օր մը ստիպուինք հետազօտութիւններ կատարել գիտնալու համար, թէ ո՞րն է բուն հայկականը մեր մէջ եւ ո՛րն է օտարին բաժինը :

Ե) Ըլլալ աննահանջ եւ անդաւաճան պահակները հայ մշակոյթին, ոչ թէ ըսելով «միայն մշակոյթով կայ փրկութիւն», *այլ ըսելով՝* «նաեւ մշակոյթով կայ փրկութիւն» : *Մշակոյթ եւ հող, ոչ թէ* միայն *մշակոյթ կամ* միայն *հող :*

Զ) Կապը անեղծ պահել հին եւ նոր սերունդներուն, հին եւ նոր գաղութներուն, հին եւ նոր գրականութիւններուն միջեւ : Հայութիւնը [illegible] չէ, որպէսզի յաւակնի նոր մարդ եւ նոր արուեստ ստեղծել :

Է) Անեղծ ու անվթար պահել նաեւ հոգեկան կապը Երկրին եւ Արտերկրին միջեւ, որոնք «մրրկաւ բաժնուած» են, բայց երբեք հոգիով, սրտով, արիւնով ու ջիղերով :

Ը) Վերջապէս հայութիւնը եւ Հայաստանը դարձնել [illegible], առանց ուրանալու հայութեան իրաւունքները Հայաստանի վերաբերմամբ եւ Հայաստանի իրաւունքները հայութեան վերաբերմամբ, այլ ձգտելով իրագործել «ամբողջական Հայութիւն՝ ամբողջական Հայաստանի մէջ» նշանաբանը :

Մեր այս «հանգանակ»ը որքան քաղաքական, նոյնքան ազգային, մշակութային տարրեր ունի իր մէջ : Կրնայինք այս տարրերէն իւրաքանչիւրը դարձնել առանձին խմբագրականի նիւթ, բայց գոհանանք այսքանով, գոնէ առ այժմ :

Խմբագրական ՅՈՒՍԱՐԲԵՐԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՆԴԱՄ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻՆ

*

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՍՏ ՄԸ

Ատլանտեան Ուխտի ժողովներուն առաջին նիստը որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, մասնաւոր հանգամանք մը ստացաւ Գերմանիոյ պաշտօնական մասնակցութեամբ : Արեւմտ. Գերմանիան առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցէր միջազգային այսքան կարեւոր ժողովի մը, իր փլուզումէն ի վեր : Ուխտին 14 հին անդամները, հանդիսաւորութեամբ ընդունեցին 15րդ անդամը՝ վարչապետ Ատենաուըրի ժողովասրահ մուտքով : Շայոյի պալատը զարդարուած էր 15 պետութեանց դրօշակներով . Պատուիրակութեանց տեղերու ընտրութեան մէջ, յատկանշական էր Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ տեղերը՝ քով քովի : Ֆրանքօ-գերմանական բարեկամութիւնը հաստատելու ձեւ մը : Բարի գալուստի առաջին ճառը խօսեցաւ Յունաստանի արտաքին նախարարը, որ նիստին նախագահն էր : Իրմէ ետք, իրարու ետեւէ խօսք առին Պելճիքայի, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէմպուրկի, Նորվեկիոյ, Իսլանտայի, Փորթուկալի, Թուրքիոյ, Անգլիոյ Քանատայի, Մ. Նահանգներու եւ Դանիոյ արտաքին նախարարները : Բոլոր ներկայացուցիչները, թէեւ [illegible] Գերմանիոյ Ուխտին յարելու պատմական մեծ նշանակութեան մասին, բայց երանգաւորեցին իրենց ճառը, իրենց երկրին վերաբերեալ մասնայատկութիւններով : Ա. Փինէ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտարարեց — «Դաշնակցային Գերմանիան կրնայ հիմա միանալ այս ազգերուն, որովհետեւ ինքն ալ կապուած է մարդկային արժէքներու ըմբռնումին որ հիմն է ժողովրդապետական քաղաքակրթութեանց», «Ան որոշած է վարել միայն պաշտպանողական քաղաքականութիւն մը» : Անգլիոյ ներկայացուցիչը՝ «կը վստահինք գերմանացի ժողովուրդին, որովհետեւ վարչապետ Ատենաուըր հաւատացած է խորապէս Ատլանտեան Ուխտի իտէալին » «Այս օրը բնաւ պիտի չմոռնանք», որովհետեւ կ'ապացուցանէ թէ «Ատլանտեան ժողովուրդները պիտի մնան միացեալ [illegible] համաձայնութիւնները, յանուն արեւմտեան քաղաքակրթութեան պահպանման» : Ամէնէն վերջ խօսք առաւ վարչապետ Ատենաուըր. — «Գերմանացի ժողովուրդը ծանրօրէն վճարեց այն ոճիրները զոր գործեցին իր անունով, կոյր ղեկավարութեան մը կողմէ» «Այս կազմակերպութեան մէջ, Գերմանիա պիտի ըլլայ գործօն եւ պատուաւոր անդամ մը, եւ միասնաբար ամէն ինչ պիտի ընենք, մարդկային ազատութեան եւ արժանապատուութեան պահպանումին համար» :

ՉՈՐՍ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Մեծ անհամբերութեամբ կը սպասուի Մ. Նահանգներու պատասխանը՝ Ֆրանքօ-անգլիական վարչապետներու աստիճանին վրայ բանակցելու առաջարկին : Ինչպէս հաղորդած էինք Ամերիկայի արտաքին նախարար փոխանցած էր այդ առաջարկը նախագահին : Թէեւ տակաւին պատասխանը չէ եկած, բայց կը կարծուի որ Այզընհաուըր պիտի ընդունի, «չյուսախաբ չընելու համար արեւմտեան պետութեանց հանրային կարծիքը» : Դրական պատասխան մը կը սպասուի ուրեմն մէկ ժամէն միւսը : Սակայն կ'ըսեն թէ Ամերիկան պիտի պայման դնէ որ արտաքին նախարարներն ալ ընկերանան վարչապետներուն, եւ ունենան առանձին տեսակցութիւններ : Յետոյ ժողովները պէտք չէ տեւեն մէկ շաբաթէն աւելի ոչ ալ ունենան որոշ օրակարգ մը : Եթէ այս լուրը հաստատուի, հաւանաբար վայրը հրաւէրը կը ղրկուի Մոսկուա, կամ շաբաթ օրուան Վիէննայի ժողովին կը փոխանցուի ուղղակի Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթովին

× Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Ատլանտեան Ուխտի անդամները շատ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած են «Արեւելք – Արեւմուտք անհրաժեշտ համդիպումին մասին» : Ժողովը համաձայն գտնուած է որ շուտով հրաւէր ղրկուի Խ. Միութեան :

ԲԵՐԼԻՆԻ անգլիական գօտիին Թրքական հիւպատոսարանը գողեր մտան : Դեռ յայտնի չէ թէ ինչ վաւերաթուղթեր գողցուած են :

ՎԱՐՇԱՒԻՈՅ ԺՈՂՈՎԸ

Այսօր կը բացուի Վարշաւիոյ ժողովը, Արեւելեան պետութեանց մասնակցութեամբ : Լեհաստան, Ռումանիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Պուլկարիա, Արեւելեան Գերմանիա եւ Խ. Միութիւն : Այս վերջինը արդէն դաշինքներ կնքած էր միւս բոլոր պետութիւններու՝ հետ 1945–էն մինչեւ 50 : Ուրեմն գումարուելիք ժողովը առաւելաբար արդէն գոյութիւն ունեցող վիճակ մըն է որ պիտի պաշտօնականացնէ զինուորական ուխտի մը ձեւին տակ : Յատկանշական է որ Խ. պատուիրակութեան գլուխն անցած են վարչապետը Մար. Բուլկանին, եւ արտաքին նախարարը Մոլոթով : Փոցտամի ժողովէն ի վեր, Խ. Միութեան ոչ մէկ վարչապետը (Սթալին եւ Մալէնկով) դուրս ելած էր խորհրդային սահմաններէն : Կը կարծուի որ Մար. Ժուկովն ալ Պերլինէն պիտի անցնի Վարշաւիա : Առնուելիք որոշումներու նախօրեակին, Արեւելեան պաշտպանութեան ցանցը կը ներկայանայ այսպէս :

— Հիւսիս : Զինուորական կեդրոն՝ Լենինկրատ : Կը մասնակցին Խ. Միութեան, Լեհաստանի, եւ Արեւելեան Գերմանիոյ ուժերը :

— Կեդրոն : Սպայակոյտի կեդրոնավայր՝ Քարլովի Վարի : Կը մասնակցին Չեխոսլովաքիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի ուժերը :

— Հարաւ : Զինուորական կեդրոն՝ Պուքարեշտ : Կը մասնակցին Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ ուժերը :

Այս պետութիւնները 1955ի սկիզբը կը գումարէին ընդհանուր 1.200.000 զինուոր :

Կը կարծուի որ Վարշաւիոյ ժողովը աւելի պիտի կատարելագործէ այս զինուորական ցանցը, եւ զայն պիտի դնէ մէկ հրամանատարութեան տակ :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Երեք Մեծերը մտադրած էին Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին մասին շաբաթ օր ժողով մը գումարել, Վիէննայի մէջ, արտաքին նախարարներու մասնակցութեամբ. Այս ծրագիրը հաղորդուած էր Մոսկուայի, անպաշտօն ձեւով, առանց հրաւէրի մը հանգամանքը տալու անոր : Մոսկուայէն, Աւստրիոյ դեսպանը կը տեղեկացնէ թէ Մոլոթովի հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը համաձայն գտնուած է Երեք Մեծերու ծրագրին : Նոյնիսկ աւելցուցած է թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է ստորագրելու հաշտութեան դաշնագիրը կիրակի, 15 Մայիսին : Երբ այդ Թուականին Վարշաւիոյ ժողովը վերջացած պիտի ըլլայ, նկատել կուտան թէ Մոլոթովի համաձայնութիւնը «լաւ նշան է» :

× Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն մարդպաններու ժողովը բոլոր դժուարութիւնները արդէն հարթած է, եւ համաձայնութիւն գոյացած է դաշնագրին 49 յօդուածներուն շուրջ : Կը կարծուի որ այսօրուան ժողովը պիտի գրաւի միայն վերջնական դեկոյցին խմբագրութեամբ :

×

ՖՐԱՆՍԱՅԻ օդային սպասարկութիւնը, համաձայնութիւն մը կնքեց գերմանական նորաստեղծ օդային սպասարկութեան հետ :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը Պայար, Լիբանան պիտի մեկնի 16 Յունիսին, նախագահ Շամունի փոխ-այցելութեան :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ, մինչ Լիվըրփուլի նաւանգներուն գործադուլը կը ծաւալի, Նորքշայրի 90.000 հանքագործ գործաթողներէն քան հազարը, պիտի վերսկսին աշխատանքի :

ԺԻՒՐԱՅԻ մէջ (Ֆրանսա) քարիւղ գտնուեցաւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ "ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏՈՒՄ"

*

« Սովետական Հայաստան»ին մէջ (31 Մարտ) « Հնագիտական պեղումներ » վերնագիրին տակ հետեւեալը տպուած է. « Երեւանում, «Մոսկուա » կինոթատրոնի հրապարակի մօտ, հողային աշխատանքներ կատարելիս, վերջերս յայտնաբերուեցին շէնքի պատեր յիշեցնող քարաշարեր: Կառույցները այդ մասին տեղեկացրին Հայկական ՍՍՌ գիտութիւնների ակադեմիայի պետական պատմական թանգարանին: Կատարուած նախնական պեղումներից պարզուեց, որ դրանք հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներ են, որ ժամանակի ընթացքում ծածկուել են հողաշերտով: (...) Շէնքի մնացորդները մեզ են հասել 5 – 7րդ դարերից: Պեղումները շարունակւում են»:

Այս լուրը, անտարակոյս, պիտի հաճոյքով արտատպեն արտասահմանեան հայ թերթերը, տեսնելով անոր մէջ ապացոյցը այն ուշադրութեան, զոր կը ցուցաբերեն հայ բոլշեւիկները մեր հնագիտական յիշատակարաններու հանդէպ: Եւ ինչպէս չհրճուիլ իմանալով որ Հայաստանի մէջ կայ Գիտ. Ակադեմիայի պետական պատմական թանգարան, որ կը հսկէ հնագիտական նշանակութիւն ունեցող մեր անգնահատելի յիշատակարաններու պահպանութեան վրայ եւ ջանք չի խնայեր ամէն անգամ պեղումներ կատարելու եւ ի յայտ բերելու այդ յիշատակարանները:

« Պեղումները շարունակւում են » կը յայտնէ «Սով. Հայաստան »ը, աւարտելով իր կարճ հաղորդագրութիւնը «Մոսկուա » կինոթատրոնի հրապարակի մօտ հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներու յայտնաբերման մասին:

Լրագրութեան գործը սովետական երկիրներու մէջ ինքնուրոյն չէ, [illegible] ինչպէս [illegible] նի ալ: Հետեւաբար [illegible] նոյն ժամանակի [illegible], որոնց [illegible] լրագրութեան արուեստը եւ կը պատրաստուին [illegible] տական թերթերու համար խմբագիրներ ու աշխատակիցներ: Միւս կողմէ [illegible] մըն է այն «ժուռնալիստական», որ կ'ուսուցուի այդ դպրոցներուն մէջ: Անոր ինչ ըլլալը կը պարզէ մեզի վերոյիշեալ լուրը, խմբագրուած հմուտ լրագրողի կողմէ: Աւելորդ պարզ լուր մըն է «Հնագիտական պեղումներ» խորագրին տակ յայտնուածը, որու մէջ հազիւ նշմարելի է բոլշեւիկեան ինքնագովութեան «տենդենցիան» (ձգտումը) Բայց կարեւորը այդ չէ: Վերոյիշեալ պարզ լուրի մէջ ամենակարեւորը «ժուռնալիստիկայի» դպրոցը աւարտած լրագրողի կողմէ լռութեան մատնուած մասն է:

Ո՞ւր կառուցուած է «Մոսկուա» կինոթատրոնը: Ձի՞շդ է, որ միայն վերջերս յայտնաբերուեցան այդ թատրոնի հրապարակի մօտ հնագիտական յիշատակարաններ: Ի՞նչ հողային աշխատանքներ են որ կը կատարուին այժմ: Իսկ նախապէս այլ կարգի «հողային աշխատանքներ » չէ՞ն կատարուած այնտեղ. ուրտեղ կառուցուած է «Մոսկուա» անունը կրող կինոթատրոնը: Որեւէ միջամտութիւն հայ հնագէտներու կողմէ չէ՞ եղած, որ դադարեցուին «այդ հողային աշխատանքները»: Ինչպէ՞ս կը կոչուէր նախապէս « Մոսկուա » կինոթատրոնը եւ ո՛ր շէնքի տեղը կառուցուեցաւ ան:

Այս հարցերու պատասխանը, զոր հըմտութեամբ» լռութեան մատներ է «Ս. Հ.»ի աշխատակիցը, տխուր պատմութիւն մըն է, վանդալութեան պատմութիւն մը, զոր ընել կը խուսափին հայ բոլշեւիկները եւ զոր պատմել կ'ուզենք հոս, ցոյց տալու համար «քննադատական վերաբերմունքի» անհրաժեշտութիւնը հանդէպ բոլշեւիկեան մամուլի մէջ լոյս տեսնող լուրերու:

« Նացիոնալիստ» Խանջեանի իշխանութեան օրերուն էր: Բոլշեւիկ ղեկավարները իրենց խոյանակ եւ ամօթալի մտայղացումները կ'իրագործէին բանուորներու միջոցով եւ անոնց անունով: Այդ ժամանակ Երեւանի բանուորներու մէջէն «առաջ էր քաշուել» ոմն տոկար Սէրգօ, որ նշանակուած էր կենտրոնի կողմէ արտայայտելու «պրոլետարիատի կամքն ու ցանկութիւնները»: Եւ ահա օր մը այդ տոկար Սէրգօն նամակ մը հրատարակեց « Խորհրդային Հայաստանի» մէջ, ուրտեղ կը յայտնէր, որ Երեւանի Պօղոս Պետրոս եկեղեցին կը տգեղացնէ մայրաքաղաքի գլխաւոր փողոցը եւ կը վիրաւորէ բանուորներու զգացումները, ուստի պէտք է այդ հին եկեղեցին վերացնել իր տեղէն: Այդ նամակէն անմիջապէս յետոյ, Հայաստանի կառավարութիւնը ձեռնամուխ եղաւ Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի քանդումին: Հնագիտական յուշարձաններու այդ առնուած կոմիտէի նախագահ Աշխարհբէկ Լոռու – Քալանթարը փորձեց միջամտել, ըսելով որ եկեղեցին հնագիտական նշանակութիւն ունի: Այդ միջամտութիւնը զուր անցաւ եւ հայ եկեղեցիի կործանումը հայ վանդալներու ձեռքով շարունակուեցաւ: Երբ եկեղեցիի քանդումը հասաւ հիմքի մակերեսին, պարզուեցաւ, որ անոր հիմքը հնադարեան կառուցուածք է եւ հնագիտական ալ աւելի մեծ նշանակութիւն կը ներկայացնէ. Աշխարհբէկ Լոռու – Քալանթարը նորէն միջամտեց, այս անգամ աւելի եռանդուն կերպով, սակայն արդիւնքը եղաւ այն, որ հայ գիտնականը աքսորուեցաւ ու մեռաւ աքսորի մէջ, իսկ Պօղոս Պետրոս եկեղեցին հիմնայատակ կործանուեցաւ եւ կատարուեցան «հողային աշխատանքներ» ու անոր տեղը շինուեցաւ կինոթատրոն մը, զոր «նացիոնալիստ» Խանջեանն ու իր արբանեակները մկրտեցին «Անատառուած» անունով: Վերջը այդ անունը փոխեցին եւ կինոթատրոնը [illegible]

ՀՆԴԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

*

« Ազդակ» իր Ապրիլ 26ի թիւին մէջ կը գրէ վերի խորագրին տակ.

Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ տեսակցութիւն մը ունեցանք Երուսաղէմի միաբաններէն Բարգէն վարդապետ Ապատեանի հետ, որ նոր վերադարձած է Հնդկաստանի մեր հեռաւոր գաղութները կատարած իր հովուական այցելութենէն:

Հայր Սուրբը սիրայօժար պատասխանեց մեր բոլոր հարցումներուն, տալով շահեկան տեղեկութիւններ:

Դեկտեմբեր 27էն մինչեւ Ապրիլ 17 գտնուեցայ Հնդկաստան, ուր գացեր էի տեղապահ Սրբազանին թելադրութեամբ, հոգեւոր մխիթարութիւն տալու համար հնդկահայ գաղութին:

Հնդկահայութիւնը մեծ մասամբ կը բընակի Կալկաթա, ուր 1200 Հայեր կան, մեծամասնութիւնը եկած Նոր Ջուղայէն: Կը խօսին Նոր Ջուղայի բարբառը, որ ռուսահայերէնի, Վանի բարբառին ու պարսկերէնի խառնուրդ մըն է: Պոմպէյի մէջ կան 35 – 40 Հայեր, ընդհանրապէս գաղթած Թուրքիայէն. կը զբաղին ոսկերչութեամբ:

Մատրաս, որ պատմական արժէք ունի, ունի եկեղեցի, գերեզմանատուն եւ քահանայ մը ու տիրացու մը... միայն մէկ հայ ընտանիքի համար: Այս քաղաքին մէջ կը գտնուի առաջին հայերէն թերթի հրատարակչին՝ Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեանի գերեզմանը, որուն այցելելու համար գացի Մատրաս: Այս քաղաքին մէջն է նաեւ Թովմաս առաքեալի գերեզմանը, իր նահատակութեան վայրը:

Կալկաթայի շուրջ կան կարգ մը գիւղեր, ուր ածխահանքերու մէջ կ'աշխատին Հայեր: Ասոնք գործաւորներ չեն, այլ մասնագէտներ: Ընդհանրապէս լաւ դիրքերու տէր: Տանգատ, Ասանսոլ եւ Ճալաա գիւղերուն մէջ Հայերը կը զբաղին [illegible]

Ահա այն ամօթալի պատմու[illegible] լռութեան կը մատնէ «Ս. Հ.»ը, երբ կը յայտնէ «Մոսկուա» կինոթատրոնի հրապարակի մօտ վերջերս (?) յայտնաբերուած հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներու մասին:

« Մոսկուա » կինոթատրոնի հրապարակի մօ՞տ»: Բոլշեւիկ լրագրողը չի՞ գիտեր որ այդ Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի եւ անոր գաւիթի տեղն է, «վերջերս յայտնաբերուեցին, կ'ըսէ, շէնքի պատեր յիշեցնող քարաշարեր, որոնք հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներ են»: Ուրեմն, «ժուռնալիստիկայի » դպրոցն աւարտած բոլշեւիկը ո՞նչ լսած է Քալանթարի միջամտութիւններու եւ անոր ալ յայտարարութիւններու մասին, թէ Պօղոս Պետրոս եկեղեցին «հնադարեան կառուցուածք» մըն [illegible]

« չելլաք»ի գործով Ասիկա տեսակ մը նիւթ է, որ կը գործածուի ճայնապնակներու պատրաստութեան համար: Ճալաա գիւղը հաստատուած է Հայու մը կողմէ, որ տակաւին ողջ է: Գիւղին հայրը կը կոչուի ան, իր պատճառով շատ մը Հայեր հաստատուած են հոն: Անունն է Յարութիւն Յակոբեան: 80 Հայեր կ'աշխատին ածխահանքի այս գործին մէջ:

Կալկաթայի Հայերը ընդհանրապէս « չելլաք »ի առեւտուրով կը զբաղին եւ այս թանկագին նիւթը Եւրոպա կ'արտածեն: Տարածուած է նաեւ «ճիւթ»ի գործը (տեսակ մը փուշ), որով պարկեր կը շինուին: Ժամանակին այս գործն ալ Հայերու մենաշնորհն/մասնագիտութիւնը եղած է

Կալկաթայի հայութիւնը շատ բարեկեցիկ վիճակ ունի. գրեթէ բոլորն ալ վաճառական եւ պանդոկատէր են: Պաշտօնեայ գրեթէ չունին: Աղքատները մասնաւոր նպաստներ կը ստանան եկեղեցիէն, շնորհիւ կարեւոր կտակներու:

Կալկաթա ունի երեք եկեղեցիներ: Հընագոյնն է Մայր եկեղեցին, որ հիմնուած է 1707ին: Ապա Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ Տինկրայի գերեզմանատան եկեղեցին: Այս երեք եկեղեցիներն ալ ազգ. վարչութեան խնամակալութեան տակ կը գտնուին: Շատ հարուստ են եւ ապահովուած՝ հին հարուստներու կտակներով: Կալկաթա գտնուած միջոցիս, կատարեցինք բացումը ծերանոցի մը, որ նոյնպէս ամիւ Հայու մը կտակին արդիւնքն է:

Կալկաթայի դպրոցները գիշերօթիկ են: Կը կոչուին Մարդասիրական Ճեմարան եւ Դուեթեան աղջկանց վարժարան: Այս երկու վարժարաններու աշակերտութիւնը միասին դաս կ'առնէ: Նախապէս այս վարժարանները որբանոցի հանգամանք ունէին եւ Նոր Ջուղայէն ու Պաղտատէն կ'երթային հոն: Այս է պատճառը, որ հին Կալկաթահայերը իրենց զաւակները չէին ղրկեր այդ որբանոցը: Հիմա տեղային դարթօնքի շրջան մը կ'ապրի Հնդկահայութիւնը, եւ Ճեմարանն ու աղջկանց վարժարանը [illegible] հնագիտական [illegible] յուշարձանը:

Եթէ այս ամէնը, որ վերջին հաշուով մէկ դրուագն Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան անցեալ պատմութեան, չեն գիտեր կենտրոնի օրկանի խմբագիրն ու իր աշխատակիցները, մենք ստիպուած ենք սորվեցնել իրենց: Եւ լրիւ զարգանալու համար այս պատմութիւնը, զոր կ'առաջարկենք սորվիլ հայ բոլշեւիկներուն, պիտի աւելցնենք, որ Երեւանի Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին կործանումը « ձեռամբը հայազգի մարդոց» կատարուեցաւ քանի մը տասնեակ տարի առաջ Սեբաստիոյ հայ եկեղեցիի կործանումէն, զոր կատարեցին Թուրքերը: Առաջնութիւնը կը պատկանի, ուրեմն, հայ բոլշեւիկներուն:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (6)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Ճիշդ է իր ենթադրութիւնը, որ հովուական այցելութեան մը ընթացքին չէ առեւանգուած Աւետիք, այլ աքսորավայրին մէջ: Բայց Քիոսի մէջ չէ առեւանգուած, այլ Դենետոսի մէջ՝ որ Թուրքերուն «Պօճա ատասըն» է, մինչ Քիոսը, ինչպէս ինքն ալ յիշած էր «Սագըզ ատասըն » է եւ ուր չէ գացած Աւետիք:

Շատ հաւանաբար Լէօյի կատարած այս վայրերու շփոթը կը ծագի անկէ՝ որ գաղիական փոխ–հիւպատոս մը կը նստէր Քիոս, որուն իրաւասութեան շրջանին մէջ կ'իյնային շրջակայ միւս կղզիները: Փոխ հիւպատոսը բնականաբար դեսպանին հեղինակութեան տակ էր եւ իր հրահանգները անկէ կը ստանար: Ֆերիոլի հրահանգով առեւանգումը կազմակերպած եւ յաջողցուցած է Քիոսի փոխ–հիւպատոսը եւ առեւանգումը կատարուած է Դենտոս կղզիէն:

Ֆերիոլ, 6 Մայիս 1706ին կը գրէ Լուի ԺԴ.ի. «Աւետիք, այս հերետիկոս պատրիարքը որ մեզի այնքան չարիք հասցուց, վերջապէս ձեռք անցաւ: Պիտի տարուի Մարսէյլ: Խոնարհաբար կը խնդրեմ Ձեր վեհափառութենէն որ բանտարկուի, մինչեւ որ տեղեկագրեմ անոր գործած աբարքներուն եւ ոճիրներուն մասին, ինչ որ պիտի ընեմ ընդփոյթ Թոմասէն Նաւապետին ձեռքով»:

Իսկ յունիս 1ին կը գրէ դարձեալ. «Աւետիք, լատիններու այս բռնակալը որ կը հալածէր եւ կ'ատէր Հռոմի կրօնքը եւ անխղճօրէն ամէն ոճիր կը գործէր, աթոռընկէց ըլլալէ եւ աքսորուելէ վերջ ձեռքս ինկաւ: Ես զինքը Գաղիա տանիլ տուի որպէսզի կրէ իր յանցանքներուն արդար պատիժը: Այդ ուղղութեամբ նախապէս իմ հրահանգներս տուի Քիոսի մեր փոխ հիւպատոսին՝ որ ամենայն փութով եւ վարպետօրէն կատարեց զանոնք: Հարկ եղաւ կաշառել Աւետիքի պահակները եւ ուրիշ հնարքներու դիմել: Աւետիք քիչ օրէն Մարսէյլ պիտի հասնի, եթէ զինք բերող նաւը յելուզակներէն չբռնուի »:

Իսկ Աւետիք իր ձերբակալումն ու աքսորը կը վերագրէ պարզապէս իր կաթողիկէներուն կողմնակից ըլլալուն: Այս դիւային մարդը առանց կարմրելու կը գրէ իր ինքնակենսագրութեան մէջ: « Գրոհ տվեալք գնացին արդուհալ ավին Թուրքին մեծին իմ վերայ, թէ էրմէնի միլլէթին իսլալ կ'անէ, իրր թէ Փռանկ կ'անէ, չենք ուզեր զնայ»: Սուտին մէջ անգամ չափ դնել չի գիտեր Աւետիք:

Ֆերիոլ մեզի համար անհաւատալի ամբաստանութիւն մըն ալ կ'ընէ: Որպէս թէ Լուի ԺԴ.ի կողմէ դեսպանին ուղղուած նամակ մը ճամբէն ձեռք անցնելով իւրացուցեր է Աւետիք: Եթէ այս մեղադրանքը հիմ ունի, Աւետիք արտակարգօրէն ճարպիկ ու նենգաւոր տիպար մը եղած է անկասկած

Ֆերիոլի նամակին մէջ յելուզակներու ակնարկութիւնը պարզ է որ կը վերաբերի այդ ատենները Միջերկրականի մէջ միտացող հիւսիսային ափրիկեցի ծովահէններուն, ծանօթ «պարապաները» անունով, որոնք յարձակելով կը կողոպտէին նաւերը, կը թալլէին ապրանքը եւ կը գերեվարէին ճամբորդներն ու նաւաստիները:

Աւետիքը տանող նաւը նախ կը հանդիպի Մեթոն՝ ուր կը գտնուէր արդէն Մխիթար իր նորակազմ միաբանութեամբ: Կեանքի ու բախտի խաղով, պահ մը կրկին իրարու քով են հալածողն ու հալածեալը: Այդ օտար հողին վրայ Մխիթար լուսեղէն երազով մը վերացած՝ դարերուն տոկացող շքեղ գործի մը հիմերը կը հաստատէ: Բայց կ'անդրադառնայ որ նաւահանգիստին մէջ երեւցող սա օտար նաւը իր կողերուն մէջ կը կրէ իր հալածիչը զայն տանելու համար իր ամփառունակ վախճանին:

Ֆերիոլի նախատեսած ծովահէններու միջադէպը չի պատահիր եւ նաւը Մէթոնէն մեկնելով կը հասնի Մեսինա (Սիկիլիա), ուր ցամաք հանելով Աւետիքը կը բանտարկեն, գիշերներն ալ ոտքերը շղթայելով:

Այս պայմաններուն մէջ հինգ ամիս Մեսինա մնալէ վերջ, Աւետիքը կը բերեն Մարսէյլ, ուր մօրուքը ածիլելով կը բանտարկեն մարդասպաններու եւ ոճրագործներու կարգին, օրուան մէջ ալ տաժանակիր աշխատանքներու լծելով: Քառասուն օր վերջ սակայն, հաւանաբար վերէն եկած հրամանի մը վրայ կը փոխադրեն զինքը ծովեզերքին Սուրբ Միքայէլ վանքը՝, ուր այս անգամ ալ հոգեկան տառապանքներ կը սպասեն Աւետիքի: Հոս ալ վանականներու արհամարհանքին ու ծիծաղին առարկայ է երբեմնի զօռօղ պատրիարքը: Մանաւանդ ծուլեն եղբայր մը, (հաւանաբար «Ֆռէռ Ժիւլիէն», օրն ի բուն կ'անհանգստացնէ զինք երեսն ի վեր պոռալով « Հրէտիկ, ճզմաթիք» (Աւետիքի բառերն են), հերետիկոս, հերձուածոյ իէրէթիք, շիզմաթիք:

Հոս ալ երկար չեն պահեր սակայն եւ ի վերջոյ կը տանին Փարիզ ու կը բանտարկեն Պասթիյլի ամրոցին մէջ: Աւետիք այս բարձր պարիսպներուն ետին կը զգայ որ այլեւս ամէն բան վերջացած է իրեն համար: Այնքան տենչերուն, պայքարներուն, հալածանքներուն, ոճիրներուն արդիւնքը այս է ահա, հեռաւոր ու օտար երկրի մը մէջ, թշնամի ու ատելավառ միջավայրի մը մէջ՝ բանտի խուց մը իբր պատրիարքական աթոռ եւ անոնց անել պատերը իբր հօտեր:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

(Մնացեալը յաջորդով)

ժարանը լեցուած են հնդկահայերու զաւակներով։ Ճեմարանին տնօրէնութիւնը կը վարէ Պէյրութի համալսարանէն շրջանաւարտ Պ. Վահան Փոլատեան։ Ատեն մը ճեմարանը ունեցած է անգլիացի տնօրէններ։ Ապրիլ 2ին տօնեցինք այս մեծ հաստատութեան հիմնադրութեան 144րդ տարեդարձը։

Աղջիկներու վարժարանը հաստատուած է 1921ին, Դաւիթ Դաւիթեանի կտակով։ Այս նոյն աղնուասիրտ Հայն է, որ դպրոց մը կառուցանել տուած է Թէհրանի մէջ։ Մեծ կարեւորութիւն կը տրուի աղջիկներու հայեցի դաստիարակութեան, նկատի ունենալով, որ իբրեւ ապագայ մայրեր անոնք եթէ հայեցի դաստիարակութիւն ստանան, պիտի կրնան հայեցի շունչ տալ իրենց զաւակներուն։

Ընդհանրապէս, Հնդկաստան գտնուած շրջանիս, նկատեցի ընդհանուր վերադարձ մը դէպի հայութիւնը, հայկական արժէքները։ Կ'ուզեն կազմակերպել իրենց ազգային կեանքը։

Կայ նաեւ հայկական ակումբ մը։ Կուսակցական որեւէ գործունէութիւն գոյութիւն չունի հնդկահայերու մօտ։

Կը զգացուի անհրաժեշտութիւնը բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որ համախմբէ Հնդկաստանի եւ Ինտոնեզիոյ Հայերը եւ, ազգային միութեան հովանիին տակ, ազգապահպանման նոր շրջան մը բանայ։

Հնդկաստանի Հայերուն ընդհանուր թիւը է երկու հազար։ Մեծամասնութեամբ Պարսկահայեր են եւ կը պահեն իրենց աւանդական սովորութիւնները։

Խրախուսուած վերադարձայ Հնդկաստանէն, եւ յոյս ունիմ, որ յաւելեալ ճիգով ու աշխատանքով կարելի է կորուստէ փրկել մեր այդ հարուստ գաղութը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

★

Ապրիլ 24ի իրիկունը սգահանդէս մը կազմակերպուած էր ի յիշատակ մեր մէկ միլիոնէ աւելի նահատակներուն։ Օրուան իմաստը ըմբռնող հայրենակիցներ ներկայ էին իրենց յարգանքի բաժինը բերելու անհամար նահատակներուն յիշատակին։

Օրուան նախագահ Պ. Ե. Գէորգեան քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը, հրաւիրելով ժողովուրդը որ յոտնկայս յարգէ յիշատակը նահատակներուն։

Ապա հրաւիրեց զանազան կազմակերպութիւնները որ իրենց յարգանքի խօսքը ըսեն։ Ուղերձներ կարդացին Բարեգործական Միութեան կողմէ Պ. Ց. Ցովսէփեան եւ Կ. Խաչի կողմէ Պ. Տ. Ա. Ցարէթեան։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Տ. Չէքեան, ներկայացնելով ահաւոր սպանդը։

Օրուան բանախօսը՝ Պ. Կ. Տէրմոյեան ըսաւ թէ Թուրքին հրէշային եւ սադայէլական ծրագիրն էր Փոքր Ասիան առանց Հայու թողուլ։ Հայը իր աչքին փուշը դարձած էր։ Որով ծրագրեց պարպել երկիրը Հայերէ եւ հեռաւոր վայրեր տարագրելով ոչնչացնել զանոնք։ Բայց մեր մայրիկները ամուր կառչեցան իրենց հայութեան եւ մինչեւ իսկ աւազներուն վրայ Ա. Բ. Գ.ը սորվեցուցին իրենց զաւակներուն Ծարունակելու [illegible] անոնց ճամբէն։ Ցաջողեցա՞ւ Թուրքը իր ծրագրին մէջ։ Ոչ։ Երեք տարի ետք մենք ունեցանք մեր անկախ եւ ազատ Հայաստանը։

Ցաջող արտասանութիւններ ըրին Ա. Արրահամեան, Մ. Խրիմեան, եւ Վ. Պալընտըրեան (Ամ մը Մոխիրը)։

× Պ. Կ. Տէրմոյեան ոչ միայն մեր դպրոցին անխոնջ կրթական մշակն է, այլեւ դասախօսութիւններ սարքելով օգտակար կը հանդիսանայ գաղութին։

× Մարզական կեանք.— Հակառակ որ մեծ թիւով երիտասարդութիւն կայ, կանոնաւոր ֆութպոլի խումբ չկայ։ Երիտասարդները ֆրանսական խումբերու կը մասնակցին։ Ապրիլ 24ին Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի քանի մը երիտասարդներ մրցում մը կազմակերպած էին ի նպաստ Նոր Սեբաստիական երիտասարդի մը, որ կը տառապի գլխու հիւանդութեամբ։ Սէն Շամոնը շահեցաւ մէկով պէրօ։ Փափաքելի է որ կանոնաւոր կազմակերպուած խումբեր ունենանք։

ՆՇԱՆ

×

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, (Ցառաջ) — Գաղութս ալ տօնեց Ապրիլ 11-24ի քառասնամեակը՝ նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հայ Երիտ. Երկսեռ Միութեան։

Ապրիլ 16ին «Քիւրսալ» սինէմաին հաւաքուած էին բաւական թիւով հայրենակիցներ։ Ժամը երեքին սգահանդէսը բացուած յայտարարուելով՝ պատուակալ նախագահի հրաւէրով, ներկաները յոտնկայս յարգեցին մէկ միլիոնէ աւելի զոհերու տխուր յիշատակը։ Ուրկէ ետք Պ. Տիրան Թէքէեան, նախ հայերէն եւ յետոյ ֆրանսերէն ըրաւ կուռ բանախօսութիւն մը։ Թուեց դէպքերը որ տեղի կ'ունենային 1914էն առաջ, ինչպէս եւ Ա. Աշխարհամարտին միջոցին հայկական ահաւոր ջարդը, աքսորը եւ Հայուն լրիւ ոչնչացման ոճրային ծրագիրը Թուրք կառավարութեան կողմէ։ Պ. Թէքէեան յիշեց կամաւորական շարժումը եւ հայ ռազմիկներուն քաջագործութիւնները, եւ դատապարտեց օտար պետութիւնները [illegible] խարդախ [illegible] հայ [illegible] [illegible] դատը։

Ապա [illegible] թէ, [illegible] Հայուն [illegible] [illegible] Հայը մեծ փորձառութեամբ եւ [illegible] պիտի [illegible] իր [illegible] եւ կերտէ ծաղկեալ Հայրենիքը, Հայաստանը։

Երկրորդ բանախօսը, Պ. Ցակոբ Աճէմեան, շեշտելով դարերու ընթացքին, բազմաչարչար հայ ժողովուրդին անելու կամքը, դատապարտեց Թալէաթեան դիւային ոճիրը եւ անոր հրամանը գործադրողները։ Եթէ անոնց արհեստն է ջարդել եւ կողոպտել, Հայը որոշած է դիմանալ, ապրիլ եւ շինել, ուր որ ալ ըլլայ իր բնակավայրը։

Երրորդ բանախօսը, Պ. Խաչատուր Գուլունճոյեան, պատմականը ըրաւ Ապրիլ 11-24ի եղեռնին երբ մէկ միլիոնէ աւելի Հայեր նահատակուեցան, ապա ծանրացաւ Կիլիկիոյ հայկական կամաւորներուն գործունէութեան վրայ (ինքն ալ մաս կը կազմէր այդ բանակներուն) եւ իբրեւ ականատես թուեց անոնց հերոսական քաջագործութիւնները։

Օրուան գլխաւոր բանախօսը փրոֆ. Գ. Խայիկեան, կուռ եւ իմաստալից բանախօսութիւն մը ըրաւ, յիշելով Թրքահայաստանի մեծ ու փոքր քաղաքներուն եւ գիւղերուն հայ բնակչութեան նմանը չտեսնուած ողջակիզումը։

«Կ'ըսեն թէ Հայուն չարչարանքը Քրիստոսի չարչարանքէն ալ աւելի է, մասամբ ճիշդ է եւ կայ նմանութիւն մը։ Քրիստոս չարչարուեցաւ մեծ իտէալին փրկութեան համար եւ մեռաւ իրագործելու այդ իտէալը։ Հայ ազգը չարչարուեցաւ եւ ողջակիզուեցաւ համամարդկային բոլոր իտէալները եւ սրբութիւնները բարձր եւ մաքուր պահելու համար, Թուրքը եւ օրուան վարիչները բնաւ չըմբռնեցին թէ ինչպիսի անդարմանելի վէրք մը բերին բուն իրենց գլխուն։Շինարար՝ ծաղկեցնող եւ գաղափարական հայ ցեղին արիւնը թափելով։ Նախանձը, ոչնչացնելու եւ կողոպտելու արհեստը լաւ սորված Թուրքը կրցաւ գոհացում ստանալ քիչ մը ատեն, սակայն այսօր ան լաւ գիտէ թէ ոչ միայն սխալած էր, այլ ամօթով կը նայի մեր ծաղկեալ ներկայ Հայաստանին, հող չէ թէ ինչ վարչաձեւ ունենայ։ Գիտէ ու կը տեսնէ նաեւ թէ Հայը կրնայ շինել եւ ծաղկեցնել իր երկրէն դուրս ալ։ Հայը կ'ապրի ու պիտի ապրի այն իւղի եւ լոյսի ուժէն որ կուգայ Լուսաւորիչի կանթեղէն եւ մշտավառ է Հայոց լերան՝ Արարատի գագաթին։ Սորվինք մեր հաւատամքը ընել իրար սիրել եւ միացած ապրիլ, որպէսզի միշտ ապրի հայ ազգը եւ պայծառանայ Հայուն հայրենիքը, մեր սիրելի Մայր Հայաստանը»։

Եղան արտասանութիւններ։ Կային նաեւ օտար հրաւիրեալներ։

Ապրի՛ն Լա Սիոթայի Հ. Ե. Ե. Միութիւնը եւ հայ գաղութը այս [illegible] [illegible] համար։

ՍԱՄՈՒԷԼ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Աւանդական սովորութեան մը համաձայն, որ 78 տարիներէ ի վեր կը յարգուի, Մայիս մէկի կիրակի օրը [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Հնդիկասար [illegible], ի յիշատակ Դպրոցասէրի հիմնադիրներուն։ Ներկայ էին վարժարանին խնամակալութեան անդամները, ուսուցչական կազմը, աշակերտութիւնը, ինչպէս նաեւ հիմնադիրներու յիշատակը յարգող երկսեռ բազմութիւն մը։

Վարժարանին երաժշտութեան ուսուցիչ Պ. Ա. Պատմագրեանի ղեկավարութեամբ աշակերտութիւնը երգեց հոգեհանգստեան շարականները յաջող կերպով, յուզելով ներկաները։

Աւանդական ճաշն ալ տեղի ունեցաւ Մայիս չորսին, չորեքշաբթի, վարժարանին ընդարձակ սրահին մէջ։ Կը մասնակցէին խնամակալուհիները, ուսուցչութիւնը, խնամատար մարմնին ներկայացուցիչները եւ դուրսէն հրաւիրեալներ։

Ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ հացկերոյթ։ Օրուան նշանակութիւնը բացատրելու եւ հիմնադիրներուն յիշատակը յարգելու համար [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Տիկին [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Պ. Պ. Վահէ [illegible] եւ Յ. Պօղոսեան, խնամակալութեան [illegible] [illegible] Տիկին Ա. Պօյաճեան, տեսչուհին Օր. Հ. Գարագաշեան, ինչպէս նաեւ Բժիշկ Հ. Գալճեան, Ս. Քարեան, Մ. Պարսամեան եւ Ա. Պատմագրեան, որ կարգով խօսելու կը հրաւիրէր ներկաները։

Աշակերտուհիները երգեցին եւ արտասանեցին մէջ ընդ մէջ։ Օրուան հիւրն էր Ամերիկահայ Տիկին Սմսարեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան գործօն անդամուհիներէն, որ կատարուած աշխատանքներուն համար իր գոհունակութիւնը յայտնեց։

Նկատի առնելով Դպրոցասէրի շէնքին [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ցաւ ընդարձակել եւ ի վիճակի դարձնել զայն աւելի մեծ թիւով աշակերտներ ընդունելու համար։

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՎԱՆՔԻՆ բարերարներէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գնաճեանի աճիւնը Շիչլիի գերեզմանատունէն փոխադրուեցաւ Անթիլիաս։ Տէր եւ Տիկին Գնաճեան հոգացած էին Անթիլիասի Մայր Տաճարին կառուցման բոլոր ծախքերը։

ՕՐ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ այս տարի եւս Թեհրանի ախոյեան եղած է գահուկախաղի մէջ։ Տաղանդեցամեայ այս Հայուհին մասնակցած է ազգ. մրցումներուն եւս եւ Բ. Հանդիսացած է 36 մարզիկներու մէջ։ 1956ի ձմեռնային Ողիմպիական խաղին մէջ առաջին Իրանցի օրիորդն է որ պիտի մասնակցի միջազգային մրցումներուն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԳՈՐՇ ՁԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

— Հոլեվելըլուծման մէջ ամէն ինչ պիղծ է, պատասխանեցի վճռական կերպով.։

— Շատ հետաքրքրական կեանք մը անցուցած ըլլալու էք, ընդոպէս Բէյս ըսաւ Օր. Պեթինկֆիլտ, աչքերը խոշոր բացած։

Ահա թէ ինչպէս կը խենդեցնեն այս աղջիկները։ Օթէլլօն հրապուրեց Տեզտէմօնան՝ անոր պատմութիւն պատմելով, ա՛. բայց Տեզտեմոնան չհրապուրե՞ց Օթէլլոն՝ իր ունկնդրութեան եղանակով։

Ամէն պարագայի մէջ, աղջիկը յաջողեցաւ համոզել Բէյսը, որ սկսաւ տաւիծի պատմութիւններ պատմել։ Մէկը եթէ մեծ թիւով առիւծ սպաննած է՝ մնացեալ բոլոր այլերէն նախամեծար կը համարուի, անիրաւ կերպով։ Խորհեցայ թէ ժամանակն է որպէս զի ես ալ պատմեմ առիւծի պատմութիւն մը։ Բայց աւելի ուրախ բան մը։

— Առիկա ինծի կը յիշեցնէր յուզիչ պատմութիւն մը զոր ես իմացած եմ ժամանակին, ըսի։ Բարեկամներէս մէկը որսի ելած էր արեւելեան Ափրիկէի մէջ տեղ մը։ Գիշեր մը երբ գործով վրանէն դուրս ելած էր, թեթեւ մռլտոց մը իմացաւ։ Անմիջապէս ետեւը դարձաւ եւ տեսաւ որ առիւծ մը կծկտած է, եւ պատրաստ յարձակելու։ Բարեկամս իր զէնքը վրանին մէջ թողած էր։ Մտածելն ու գործելը մէկ եղաւ.— գլուխը խոնարհեցուց կրցածին չափ, իսկ առիւծը ցատկեց ճիշդ իր գլխուն վրայէն։ Կենդանին բարկացած՝ որսը կորսնցնելուն համար, դարձեալ մռնչեց եւ պատրաստուեցաւ կրկին ցատկելու։ Մարդը այս անգամ ալ ծռեցաւ եւ առիւծը դարձեալ գլխուն վրայէն ցատկեց։ Երրորդ անգամ միեւնոյն բանը պատահեցաւ. բայց մինչ այդ՝ բարեկամս հասեր էր վրանին մուտքին։ Ներս խոյանալով խլեց հրացանը, ու երբ պիտի յարձակէր հրազէնն ի ձեռին, առիւծը աներեւութացեր էր։ Այս բանը շատ զարմացուց զինքը։ Նետուեցաւ վրանին ետեւի կողմը ուր փոքրիկ տարածութիւն մը կար եւ այնտեղ, տեսնելով կենդանին, որ ցատկելու փորձեր կը կատարէր.

Այս պատմութիւնը ընդունուեցաւ որոտընդոստ ծափահարութիւններով։ Քիչ մը չամփանը խմեցի։

— Ուրիշ անգամ մըն ալ, ըսի, նոյն այս բարեկամս երկրորդ հետաքրքրական փորձառութիւն մը եւս ունեցաւ։ Երկրին մէջ կը ճամբորդէր եւ ցերեկուան տօթէն առաջ տեղը հասնելու նպատակով իր մարդոցը հրամայեց լծել կառքերը, քանի դեռ մութ էր։ Այս բանին համար բաւական նեղութիւն կրեցին, վասն զի ջորիները շատ յամառ կ'ըլլան, վերջապէս յաջողեցան եւ խումբը ճամբայ ելաւ։ Ի զարմանս մարդոց՝ ջորիները հովի նման կը սուրային. լուսնալու ատեն իմացան թէ ինչ էր պատճառը.— մթութեան մէջ տղաքը առիւծ մը լծած էին կառքին։

Այս ալ լաւ ընդունելութիւն գտաւ եւ զուարճութիւն առթեց սեղանին շուրջի մարդոց. բացի, կարծեմ, Աշխատաւորական կուսակցութեան անդամ բարեկամէս, որ կը մնար զուսպ եւ լրջադէմ։

— Պէտք է որ Բատեղիս երթամ, ըսաւ Տիկին Պլէր։ Այդ ձեր պատմութենէն վերջ, ընդոպէս Բէյս, պէտք է երթամ։ Հակառակ անոր որ սարսափելի ճամբորդութիւն է, հինգ օր կառախումբին մէջ։

— Միասին կ'երթանք անձնական կառքովս, ըսի կնամեծար հաճոյակատարութեամբ։

• — Ոհ, Սըր Էօսթէյս, որքան ազնիւ էք։ Իրա՛. կ'ըսէ՞ք։

— Հարկաւ իրաւ կ'ըսեմ, բացագանչեցի, յանդիմանական եղանակով մը, եւ գաւաթ մը չամփանը եւս կուլ տուի։

— Գրեթէ մէկ շաբաթ վերջ, ուրեմն, Հարաւ. Ափրիկէ պիտի ըլլանք, հառաչեց Տիկին Պլէր։

— Ահ, Հարաւ. Ափրիկէ, ըսի զգացական շեշտով մը եւ սկսայ մէջբերումներ ընել վերջին բանախօսութենէն, որ կատարած էր Գաղթային կաճառին մէջ։ «Հարաւ. Ափրիկէն ի՞նչ ունի աշխարհին ցուցնելիք, ինչ։ Իր պտուղն ու պտղատիները, իր բուրդն ու ոստով հիւսուած առարկաները, իր հօտերն ու իր մորթերը, իր ոսկին ու ադամանդը...

— Ադամանդ, գոչեց տիկին Պլէր, վերբացած։

— Ադամանդ, շշնչեց Օր. Պեթինկֆիլտ. Երկուքն ալ խօսքը ուղղելով ընդ. Բէյսին.

— Կարծեմ Քիմպըրլի եղած էք։

Ես ալ Քիմպըրլի գտնուած եմ, բայց բան չըսի։ Բէյսին վրայ հարցումներու տարափ մը ուղղեցին։ Ի՞նչ էին իմ գիտցածներս այդ մասին։ Ճիշդ է՞ թէ ընիկները առանձին եւ համախմբուած կ'ապրին։ Եւ նման բաներ։

Բէյս մեծ հմտութեամբ պատասխանեց բոլոր հարցումներուն։ Բացատրեց ընիկներու տեղաւորման համար եղած կարգադրութիւնները, հետաղօտութիւններն ու զանազան նախազգուշութիւնները, որոնք կը գործադրուին Տը Պիրսի կողմէ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

Թարգմ. Ա. ՀԱՔԷԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը մեկնեցաւ Պելկրատէն։ Իր հանդիպումներուն մասին հրատարակուեցաւ շատ անորոշ գեկոյց մը, որ ենթադրել կուտայ թէ դրական որոշումներ չեն առնուած պալքանեան Ուխտին համար ստեղծուած նոր պայմաններուն մասին։ Ինչպէս գիտէք Ուխտին անդամներն են Եուկոսլաւիա, Յունաստան եւ Թուրքիա։ Կը կարծուի որ գործնապէս, «քունի մէջ» է Անգարայի եւ Պլէտի մէջ կնքուած Պալքանեան Ուխտը։ Եուկոսլաւիա չուզեր գինուորական գետնի վրայ սերտօրէն կապուիլ իր պալքանեան դաշնակիցներուն։ Մէնտէրէսի տեսակցութեանց դրական միակ արդիւնքը՝ հրաւէր մը Թուրքիոյ վարչապետէն Եուկոսլաւ արտաքին նախարարին, Թուրքիա այցելելու։

✕ Դրական ուրիշ արդիւնք մը եւս՝ տնտեսական դաշնագիր մը, 5 տարուան համար։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ բացառիկ իրաւասութիւններուն համար սահմանուած ժամանակաշրջանը պիտի վերջանայ քանի մը օրէն։ Կը սպասուի որ կառավարութիւնը նոր օրէնքներ հրատարակէ մինչեւ Մայիս 20, մասնաւորաբար բնակարաններու շինութեան խնդրին մասին։

✕ Վարչապետ էտ. Ֆոռ, «Օռոռ»ի մէկ թղթակցին յայտարարեց թէ լաւատես է ընդհանրապէս, Ֆրանսան եւ աշխարհը չահագրգռող խնդիրներուն նկատմամբ։ Մտահանչած է յոյսի չորս պատճառներ։ Միջազգային նուազ ձգտեալ կացութիւնը։ Ֆրանքեւգերմանական տնտեսական համագործակցութեան նպաստաւոր հեռանկարը։ Հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան բարիքները։ Ծաւալած հիւս. Ափրիկէի ապագայ կարելիութիւնները։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ համալսարանը հրաւիրեց Փարիզի համալսարանը, մասնակցելու համար իր երկուհարիւրամեակին առթիւ սարքուած հանդիսութեանց։ Ֆրանսացի երեք ներկայացուցիչներ մեկնեցան Մոսկուա։

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ երկու փախստական օդաչուներ, յանձնուեցան Թրքական իշխանութեանց։

ԱՅԳԱՆԻՍՏԱՆ, Փաքիստանի հետ ծագում առած վէճերին պատճառով, կը պատմէ [illegible] Մ. Միութեան։

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ եւ Հնդկաստանի միջեւ, սահմանային ծանր միջադէպ մը ծագեցաւ։ Սպաննուեցան 12 Հնդիկներ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ եւ Իսրայէլի սահմանապահ ուժերը ընդհարում մը ունեցան։ Կը հաշուեն տասը մեռեալ եւ վիրաւոր։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետ Սըր Էնթընի Իտըն, երկու հազար քմ.ի շրջան մը պիտի ընէ երկրին մէջ, ընտրական պայքարներուն առթիւ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ Հնդկաչինը ժողովրդական սկզբունքներով պիտի որոշէ իր ապագայ վարչաձեւը։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի։ Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ։

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիշեանի։

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ դաւեշտ մը։

Ընտիր նուագախումբ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Մուտք 200 փրանք։

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն չոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ։ Սրահը կայարանին ճիշդ քովը։

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քասէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ԳԵՂԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Թրիմեան Հայրիկի կեանքն ու գործը»։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14·30ին։ Ցրդ թաղապետութեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 Թատերական չքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս։ Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան։

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով։

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար։

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ։ («Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքօլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն։

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր խաչի։

Նախագահութեամբ Ակադեմական ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, ՀԱՆՐԻԷԹ ՊԱՐՈՅԻ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆԹԻԻ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Ցիկան եւ Կովկասեան պար)

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), Անէթ Քէօց (Ալթիսթ)։

Գլուխ նուագեն Սպենդիարեանի Ղայթարման եւ Ցարօ Սոսէփանեանի Սիւիթ փուր վիօլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով։

Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ։

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ։ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի։

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար։

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գնդ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ։

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ։

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 ՍալՄազընոյի մէջ։ 88 ռիւ տ'Օպաներ։

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ. Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս տօնին հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի, Սեդա Զրբաշեանի, Ալիս Ցարութիւնեանի, Պ. Պ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր.Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Ցօկօքեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ։ Ընտիր նուագախումբ՝ LYRE BAND

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ։

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Պ. Մաղաքեան եւ Օր. Ուզունեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին։ Ոգեւորիչ մրցումներ։

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կողմէ կազմակերպուած տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ։

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կարտանի Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» Թատերախումբը ղեկավարութեամբ Նափոլէոն Սարգիսեանի կը ներկայացնէ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի Կըրթական ծրագիրներուն։

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Պօմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ։

Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս։

Կը նուագեն Ա. Մաքոյեան եւ Գասպարեան եղբ.։

Միջնարարին կովկասեան պարեր։

Մուտք 150 Ֆրանք։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է օթօքառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, կիրակի, Մայիս 15ին։ Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն։

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotière. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 ՖՐ.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Նիզարէն։

Ֆրանսայի ինքնութեան թուղթը անհրաժեշտ է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Զմշկածաղի եւ շրջակայից, ժողովրդական երգերու, պարերու, եւ բանահիւսութեանց հաւաքածոն, նօթագրուած չքեղ տպագրութեամբ եւ գեղարուեստական կողքով։ Գին՝ 500 Ֆրանք, Ամերիկայի համար երկու տոլար, փոստի ծախքով միասին։

Դիմել Բ. Աճէմեանի,

202, Rue du Fg. St Martin, Paris (10)

Եւ Պ. Յով. Աճէմեանի՝

1855, Columbus Ave. Roxbury, 19, Mass. U.S.A.

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր [illegible] խումբերը.

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ այս Եչ. օր ժամը 9ին։
ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եչ. օր, ժամը 9ին։
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին։

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնփոււա։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէօրնի Սեր. Մուրատ Ուս.ի մասնաճիւղս խոր վշտով կարդաց «Յառաջ»ի մէջ, Մկրտիչ Փափազեանի դառնալէտ մահը։ Այս առթիւ մասնաճիւղս խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Փափազեանի եւ իր զաւակներուն։

✕

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Գեղան Փափազեանի, Տէր եւ Տիկին Առլէնի, ընկ. Սուրէնի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին վաստակաւոր՝ ուսուցիչ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ, մասնաւոր ամառուան հագուստի, փեճուարի. թայլէօ - պլուզի, մեծ քանակութեամբ աշխատանք ապահովուած։ Ստիպողաբար ներկայանալ՝

Ets. ORLÉANS, 170, Rue St. Martin Paris Entresol

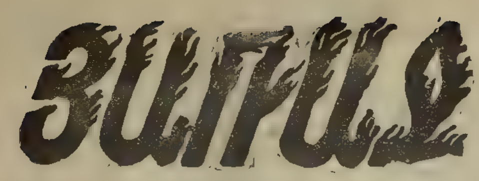

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 12 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7671 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3082

ՖՐԱՆՍԱՆ ԼԱՒԱՏԵՍ

*

Այս վերջին օրերու քաղաքական նորութիւնները՝ Երեքներու ժողովը, Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան Ուխտին մէջ, չորս վարչապետներու հանդիպումի մը ծրագիրը, Աւստրիոյ դաշնագիրը, պատճառ եղած են որ որոշ լաւատեսութիւն տիրէ միջազգային շրջանակներու մէջ։

Եթէ կային մտահոգութիւններ աշխարհի խաղաղութեան մասին, աւելի հեռու են անոնք այսօր։

Տեղական թերթի մը տուած տեսակցութեան առթիւ վարչապետ Էտկար Ֆոռ կը հիմնաւորէ իր ապագայի յոյսերը կարգ մը յատկանշական տուեալներով։

Առաջին առթիւ վարչապետը կը նկատէ որ Չորսերու ժողովի մը պատրաստութիւնը եւ Աւստրիոյ դաշնագրին անմիջական ստորագրութեան պարագան, լաւագոյն նիշեր են խաղաղ Եւրոպայի մը համար։

Ասիոյ մասին, նախագահ Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի յայտարարութիւնները նաեւ յուսալ կուտան մօտակայ լուծում մը Ֆորմոզայի համար, եւ եթէ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի տեսակէտները միշտ իրարու դէմ են, պէտք է պարզապէս չմոռնալ որ ամէն ինչ կը կարգադրուի փոխադարձ զիջումներով։

Գ. Էտկար Ֆոռ կը հաւատայ որ ՄԱԿը մեծ դեր խաղացած է աշխարհի խաղաղութեան պահպանութեան մէջ եւ՝ համոզուած է որ հիւլէական ուժը պէտք է գործածուի միայն խաղաղ նպատակներու համար։

Այս տեսակէտը կը գործադրէ արդէն Ֆրանսան։

Վարչապետը լաւատես է նաեւ ֆրանքեւգերման յարաբերութեանց նկատմամբ։ Տնտեսական գործակցութիւն մը, որուն մէջ պէտք չէ այլեւս փոխադարձ անվստահութիւն գոյութիւն ունենայ, լաւագոյն առիթն է վերջ տալու համար երկու երկիրներու ընդդիմութեան։

Վարչապետը, վերջապէս կը ջանայ միշտ բարձրացնել Ֆրանսայի կեանքի մակարդակը, եւ ասոր մէջ կը գտնէ լաւագոյն զէնքը պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ։

Թոշակներու վերջին փոփոխութիւնները, տուրքերու բարեփոխումները մեծապէս նպաստեցին արդէն այս քաղաքականութեան։

Տնտեսապէս ուժով Ֆրանսա մը միայն կրնայ իր արժանավայել տեղը գրաւել բարեկամ երկիրներու կողքին եւ կատարել իր դերը աշխարհի մէջ։

Այս յուսադրիչ պարագաներու կողքին, կան անշուշտ կարգ մը ուրիշ խնդիրներ որ կրնան մթնոլորտը պղտորել։

Գերմանիոյ միասնականութիւնը, Ֆորմոզայի հարցը եւ կարմիր Չինաստանի ճանաչումը խնդիրներ են որ կը կարօտին լուրջ ուսումնասիրութեան։ Եթէ այս հարցերուն նկատմամբ կարելի չէ վերապահ չըլլալ, վարչապետը կը կարծէ թէ որչափ ատեն որ գոյութիւն չունի «աշխարհի վարչական խորհուրդ» մը, անոր տեղ խաղաղէր կամք մը կրնայ պահպանել աշխարհի խաղաղութիւնը։

Այզընհաուըր համաձայն է չորս վարչապետներու ժողովին։ Հակառակ որ ինք թերահաւատ է անոր արդիւնքին մասին։

Արդ, ի՞նչի մասին պիտի խօսին։ Այն հարցերուն մասին զոր Ֆրանսայի վարչապետը կը չօշափէ իբրեւ մթնոլորտը պղտորող խնդիրներ՝ Գերմանիոյ միասնականութիւն, Ֆորմոզա, կարմիր Չինաստանի ճանաչում, զինաթափում։ Կարեւորը Խորհրդային Միութեան դնելիք պայմաններն են մասնաւորաբար Փարիզի համաձայնութեանց մասին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԱՒԷՐԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ

*

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Միացեալ Նահանգներու նախագահը արտաքին նախարար Ֆ. Տըլըսի գրական պատասխան մը ղրկած ըլլալով, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա, վարչապետներու ժողովի մը հրաւէրը պաշտօնապէս ներկայացուցին Խ. Միութեան։ Այզընհաուըր, իր պատասխանին մէջ, ամէն իրաւասութիւն տուած էր արտաքին նախարարին, որպէսզի ինք որոշէ, եթէ այդպիսի հանդիպում մը «կարելի եւ արդիւնաւոր» կը նկատէ։ Ուրեմն չորս վարչապետներուն ապագայ հանդիպումը արդէն գրեթէ կարգադրուած կը նկատուի, անշուշտ ենթադրելով թէ Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի հրաւէրը։ Ինչ որ, շատ հաւանական կը գտնեն իրազեկները։ Ինչպէս կը սպասուէր, արտաքին նախարարներն ալ պիտի մասնակցին ժողովներուն։ Եւ երբ վարչապետները ընդհանուր գիծերու մէջ համաձայնութեան մը գան, նախարարները պիտի շարունակեն բանակցութիւնները, քննելով խնդիրները մանրամասնութեամբ։ Այսինքն՝ Էտ. Ֆոռ, Էնթընի Իտըն, Այզընհաուըր եւ Մար. Բուլկանին, նախապատրաստական համաձայնութիւն մը միայն պիտի փորձեն կնքել, մինչ բուն աշխատանքներն ու հաւանական դժուարութիւններու լուծումը, կը ձգուի արտաքին նախարարներուն։ Այս տարազը, ինչպէս հաղորդած էինք առջի օր, Ֆ. Տըլըսի առաջարկած միջին ճամբան է, մօտեցնելու համար «Մեծերու» հանդիպումին մասին, Անգլիական եւ Ամերիկեան տեսակէտները։ Եւ խորքին մէջ, յաջող տարազ մը կը թուի ըլլալ, որովհետեւ եթէ վարչապետներու ժողովը բանակցութեանց ընթացքին կրէ ձախողութեան մը պատասխանատուութիւնը, դժուար պիտի ըլլայ Արեւելք-Արեւմուտք նոր հանդիպում մը սարքել։ Թուականի եւ վայրի մասին, միայն ենթադրութիւններ կան, որովհետեւ Երեք Մեծերու յուշագիրը ոչ մէկ առաջարկ կը ներկայացնէ այդ մասին։ Ոմանք Լուկանօ (Զուիցերիա) հաւանական վայրը կը նկատեն, ուրիշներ Սթոքհոլմ։ Կը կարծուի որ Աւստրիոյ դաշնագրին ստորագրութեան ժողովներուն, 15 Մայիսին Վիէննա, այս մասին որոշում պիտի առնուի Մոլոթովի հետ համաձայնաբար։ Նոյն անորոշութիւնը՝ օրակարգին մասին։ Սակայն կը նկատեն թէ Ամերիկան պիտի առաջարկէ քննել անպայման մանաւանդ երեք խնդիր։

— Զինաթափութիւն եւ հիւլէական ուժերի հարց։

— Գերմանիոյ Միութիւնը։

— Մարդկային եւ «գերուած ազգերու» ազատութիւն։

× Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով, Մոսկուա հրաւէրին պատասխան պիտի չտայ Վարշաւիոյ ժողովին վերջանալէն առաջ։

× Երեք Մեծերը յուշագիրը ղրկեցին Մոսկուա, Ատլանտեան Ուխտի մնացեալ 12 անդամներու հաւանութիւնը առնելէն ետք։

×

Երբ Արեւմուտքի մեծերը կը ղրկէին հանդիպումին հրաւէրը Մոսկուա, Խ. Միութիւնը, մէջտեղ կը նետէր նոր ծրագիր մը, ընդհանուր զինաթափութեան մասին։ Ինչպէս գիտէք, շաբաթներէ ի վեր զինաթափութեան յանձնաժողովը իր աշխատանքները կը տանի Լոնտոնի մէջ։ Խ. Միութեան այս ծրագիրը, զոր Ժ. Մալիք ներկայացուց առջի օր յանձնաժողովին, լայն տեղ կուտայ արեւմտեան պետութեանց նախորդ ծրագրին կարգ մը տրամադրութիւններուն։ Թէեւ ուշագրաւ է Մոսկուայի մերձեցումը արեւմտեան տեսակէտներուն, սակայն ակներեւ են նաեւ իր ճիգերը՝ Արեւմտ. Գերմանիոյ վերազինումը արգիլելու։ Արդարեւ կ'առաջարկէ.— Գերմանիոյ անմիջական պարպումը՝ չորսերու զինուորական ուժերէն, բացի անհրաժեշտ նկատուած մէկ քանի գունդերէ որոնք պիտի մնան հոն, մինչեւ վերջնական համաձայնութիւն մը։ Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ ոստիկանական ուժերուն սահմանափակումը, եւ Չորսերու հակակշիռ՝ այդ մասին։ Իսկ ինչ որ կը վերաբերի միջազգային զինաթափութեան՝

— Արգիլել հիւլ. զէնքերու գործածութիւնը, եւ շինութիւնը։ Ստեղծել իւրաքանչիւր երկրի մէջ քննիչ յանձնաժողովներ, եւ ծրագիրը գործադրել տարուէ տարի, աստիճան առ աստիճան։

— Սահմանափակել զինուորական ուժերը որպէսզի չանցնին 1.500.000ը Ամերիկայի, Չինաստանի եւ Խ. Միութեան համար միասնաբար, եւ 650.000ը Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ համար, նորէն միասնաբար

×

ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բարեկամութեան դաշնագրին չեղեալ նկատուելուն առթիւ, մինչ Խ. Միութեան փոխ վարչապետը Քականովիչ կը յայտարարէ թէ «գրամատիրութեան տակ տառապող ժողովուրդները ուշ կամ կանուխ պիտի հետեւին մեր յեղափոխական ճամբուն», կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Խրուշչեւ կը յայտնէ Խ. Միութեան փափաքը՝ արեւմուտքի հետ գործակցելու։

ՓԱՐԻԶԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

*

Մինչ Ատլանտեան Ուխտի ժողովները աւարտելու վրայ էին, կողմնակի հանդիպումներ, տեսակցութիւններ կը յաջորդէին իրարու։ Հնդկաչինի խնդիր, Սարի մասին դժուարութիւններ։

Վարչապետը Էտ. Ֆոռ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ատընաուըրի հետ Սարի «Եւրոպացի մարզպանին» իրաւասութիւններուն մասին։ Սարի վարչապետը Հոֆման, որ համամիտ չէ ֆրանքեւգերմանական 30 ապրիլին առնուած որոշումին, հանդիպում մը ունեցաւ արտաքին նախարար Փինէի եւ վարչապետ Ատընաուըրի հետ։ Կը կարծուի որ մարզպանին իրաւասութիւններուն նկատմամբ, Սարի վարչապետը պիտի ընդունի ի վերջոյ Ֆրանքեւգերմանական տարազը, որ կը նախատեսէ, ծանրակշիռ պարագաներուն, կառավարութեան որոշումներուն ժխտումը՝ մարզպանին կողմէ։ Եթէ համաձայնութիւն մը չկնքուի, Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւնը իր այսօրուան ժողովին մէջ պիտի քննէ խնդիրը եւ հաւանական կը նկատուի որ վճիռ մը տայ։

× Գալով Հնդկաչինի հարցին, բարելաւում մը կը նկատուի Ֆրանսական եւ ամերիկեան տեսակէտներուն միջեւ գոյացած որոշ մերձեցում մը։ Ֆրանսայի վարչապետն ու արտաքին նախարարը, նոր տեսակցութիւն մը ունեցան Ֆ. Տըլըսի հետ, սակայն տակաւին վճռական որոշում մը ձեռք չէ բերուած Հնդկաչինի մէջ ֆրանքեւամերիկեան ներդաշնակ քաղաքականութեան մը մասին։ Միւս կողմէ Սայկոնի կառավարութիւնը կարգ մը փոփոխութիւններու ենթարկուած է։ Վարչապետ Տիէմ հրատարակեց նոր անդամներուն ցանկը։ Թէեւ նախարարներու թիւը բարձրացած է, բայց կը նկատեն թէ քաղաքական տեսակէտէն չէ «ընդլայնուած» կառավարութիւնը։ Նախարարները առաւելապէս փորձագէտներ են, եւ չեն ներկայացներ երկրին զանազան հոսանքները։ Ինչ որ լուծում մը չի բերեր Հնդկաչինի ներկայ տագնապին։

ՕԴԱՅԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊ

*

Ամերիկեան ութը օդանաւեր, որ շրջան մը կը կատարէին Քորէայի ծովեզրին բացերը, դեղին ծովուն վրայ, յարձակման ենթարկուեցան «համայնավար 12 Միկերու կողմէ» ինչպէս կը հաղորդէ Ուաշինկթընէն զեկոյց մը։ Ամերիկեան «Սէյպըր»ները կը դիմադարձեն եւ վար կ'առնեն երկու Միկեր։ Հաւանաբար երրորդ մըն ալ վար ինկած է, ծանրօրէն վնասուած ըլլալով։ Փէքինի անթելը իր կարգին կը հաղորդէ լուրը յայտնելով թէ «Սէյպըր» մը վար առնուած է։ Ոչ մէկ ակնարկութիւն փճացած «Միկ»երու մասին։ Ուաշինթըն կը հերքէ Փէքինի լուրը.—«Ամերիկեան բոլոր օդանաւերն ալ վերադարձան օդակայան առանց վնաս կրած ըլլալու»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ 16րդ համագումարը վերջացաւ երէկ։ Քննութեան նիւթ դարձան բազմաթիւ խնդիրներ ինչպէս Մայրցամաքի եւ Միջին Արեւելքի հարցերը։ Թուրքիոյ արտաքին նախարարը զեկոյց մը կարդաց Պանտունկի խորհրդաժողովին մասին։ Յետոյ իւրաքանչիւր ներկայացուցիչ պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտը։ Ամերիկայի արտաքին նախարարը, բացատրեց ամերիկեան քաղաքականութեան հետապնդած նպատակները Ասիոյ մէջ։ Տըլըսի կարծիքով, վտանգի տակը Ասիան է այժմ, եւ կացութիւնը շատ աւելի վտանգաւոր է հոն, քան թէ Եւրոպայի մէջ

× Քննուեցաւ նաեւ Ատլանտեան Ուխտի եւ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան յարաբերութեանց խնդիրը։ Երկու կազմակերպութիւնները զիրար կը լրացնեն, յայտարարուեցաւ պաշտօնապէս։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը, հակառակ դեռ տիրող դժուարութեանց, պիտի ստորագրուի այս կիրակի, կը յայտնէին իրազեկները Ցամէնայ, [illegible] կարծիքը հետզհետէ համոզում կը դառնայ։ Կ'ըսեն նոյնիսկ, թէ արտաքին նախարար Ֆիկլ պիտի ստորագրէ Աւստրիոյ կողմէ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Զեխոսլովաքիոյ դեսպանատան մէջ սարքուած մէկ ընդունելութեան ընթացքին, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Խրուշչեւ, ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ խաղաղ համակեցութեան մասին։ Խօսքը արեւմտեան երկիրներու դիւանագէտներուն ուղղելով, բաժակը վերցուց եւ՝ «Միջամուխ մի ըլլաք մեր խնդիրներուն, եւ մենք ալ չենք խառնուիր ձեր գործերուն»։ Յետոյ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը չուզեր պատերազմ մը որովհետեւ արդէն «ներքին բաւական խնդիրներ ունի լուծելիք»։

ՎԱՐՇԱՒԻՈՅ ժողովը բացուեցաւ երէկ։ Մար. Բուլկանին յայտնեց այս առթիւ թէ կը փափաքի որ նոր միջոցներ ձեռք առնուին ամրապնդելու համար արեւելեան պետութեան պաշտպանողական կարելիութիւնները։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ դիւանագիտական շրջանակները աւելի նպաստաւոր կը գտնեն «Բուլկանին անծանօթին» հետ հանդիպում մը, քան թէ «ամէն ատենուան Մոլոթով»ին հետ։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան մէջ վերջին յեղաշրջումներուն առթիւ դեռ չեն հանդարտած կուսակցականներուն մտքերը։ Ներքին տագնապ մըն է որ կ'անցընեն այժմ արմատականները։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Շու Ըն Լէյ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Փէքինի անգլիական գործավարին հետ

ԹԱՂԹԱՆԱԿԻ տօնին առթիւ, Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը յօդուած մը ստորագրած է «Փրաւտա»յի մէջ ուր կը գովէ Մար. Թիթօն։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶԻ «ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ»

*

Արամ Հայկազ, ամերիկահայ գրագէտը, որ Համաստեղէն ետք հրապարակ եկաւ, սիրուած եւ ուշադրաւ դէմք մը դարձաւ վերջին քսանեւհինգամեայ հայ գրականութեան մէջ: Ա. Հայկազի գրուածքներուն մեծ մասը լոյս տեսաւ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ. իր գրքերը լոյս տեսնելէն առաջ արդէն գնահատուած եւ բիւրաւոր գրագէտ մըն էր Հայկազ :

Այդ գնահատութիւնը համակրանքի արտայայտութիւն մըն էր այն աղուոր պատմուածքներուն եւ գրուագումներուն համար, որ հեղինակը կուտար իր պարզ, սահուն եւ առողջ լեզուով: Սակայն երբ ատոնք կը ներկայանան հատորով, արդէն վերջնական ձեւ ստացած, կրկնակի արժէք կը ստանան իբրեւ մնայուն գանձ հայ գրականութեան :

« Ցեղին ձայնը » վերնագրով, ասկէ տարիներ առաջ, Ամերիկայի մէջ Ա. հատորը լոյս տեսաւ եւ ջերմօրէն գնահատուեցաւ հայ մամուլին կողմէ :

Այս տարի, նոյն վերնագրով, երկրորդ եւ ստուար հատոր մը մեզի կը նուիրէ Արամ Հայկազ, այս անգամ իր գիրքը տպել տալով Պէյրութի մէջ :

Առանց վարանքի կարելի է ըսել, թէ այս տարուան գրական — գեղարուեստական գլուխ գործոցը Արամ Հայկազի «Ցեղին ձայնը» հատորն է :

Գրական դատողութիւններ ընելէ առաջ՝ սովորական կարգը անտեսելով, ընթերցողներուն պիտի թելադրեմ օրինակ մը ունենալ այս գրքէն, որ գանձարան մըն է, մատչելի բոլորին, դրաւիչ գիրք մը, որուն ընթերցումէն ետք, վստահ եմ, ան թանկարժէք գիրքը պիտի դառնայ բոլոր ընթերցասէրներուն :

Աւելին. պիտի ըսեմ, թէ ով որ կարդացած չէ «Ցեղին ձայնը», ընթերցման գերագոյն հաճոյքէ մը զրկուած է :

Այս հատորը կը վարձատրէ ընթերցողը եւ կը մղէ զայն կրկնակի ընթերցումներու :

Ինչո՞ւ այսքան «ռէքլամ» (օտար բառը գործածենք, որպէսզի կողմը չեշտուի) :

Ձեմ քաշուիր հրապարակաւ յայտարարելու, որ այդ «ռէքլամը» ինքնին գրական «գնահատանք» է, որուն պատասխանատուութիւնը կը ստանձնեմ երկար պայմանաժամով :

Գիրք մը, որ վերլուծումի չի կարօտիր եւ ընթերցողի հոգին կը գրաւէ, պէտք չունի քննադատի միջնորդութեան, այլ պէտք է կարդացուի: Այդ պարագային գրական քննարկումներն ու գնահատանքները առաւտութեամբ եւ անկեղծութեամբ կ'արտայայտուին :

Ա. Հայկազի այս հատորին մէջ անփոփուած են.

Ա. Գաւառի յիշատակներ եւ սիրտեր :
Բ. Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ :
Գ. Մեր դրացիները :

Այլազան այս պատմուածքներն ու պատկերները մեզ կը փոխադրեն հին օրերու գաւառը, կը տանին տարագրութեան ճանապարհներուն վրայ, Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ, եւ մեր միտքը կը հանդարտեցնեն դրացի տիպարներու եւ մարդկային սրտառուչ կեանքին պատկերացումով :

Ու ամէն տեղ, այս գրուածքներուն մէջ, ցեղին ձայնն է, որ կ'աղաղակէ, այնքան խորունկէն, այնքան սրտակեղեք, բայց այնքան շնորհալի, որ մենք լիովին կ'ապրինք անցքերը, ճիշդ հեղինակին պէս նոյն տրոփումով եւ նոյն յուզումներով :

Արամ Հայկազ այն շնորհալի գրագէտներէն է, որ գիտէ դիտել եւ փոքրիկ դրուագի մը վրայ մեզ խոնարհեցնել աւելի մեծ ողբերգութեամբ: Հոս կարելի է յիշել տասնեակ մը այդ դրուագներէն, որոնք ցեղի մը ամբողջ նկարագիրը նժարին մէջ կը նետեն եւ կը լուսաւորեն :

Դիտելու կարողութեան կը միանայ պատմելու գրական շնորհը, որ առատութեամբ ունի հեղինակը: Ոչ մէկ աւելորդ բան կարելի է գտնել անոր արձակին մէջ, որ առատութեամբ կը հոսի, կը պսպղայ, կը գունաւորէ եւ կը նկարէ կեանքը իր այլազան փուլերուն մէջ, միշտ հոգեբանական խորքով, հակառակ պատմումի վազքին :

« Ցեղին ձայնը » հատորը տարագրութենէն այնքան մեծ թշուառութեամբ ճողոպրած բեկորներու անպատմելի կեանքին սրտառուչ պատկերացումն է, ուր ոչ միայն ցեղին ձայնը կը լսուի, երբեմն մեր հոգին հպարտութեամբ լեցնելով, այլ եւ մարդկային նկարագրին եւ հոգեբանութեան վաւերական պատկերներ կ'արձանագրէ, ամէն ժամանակի համար հետաքրքրական :

Մարդկային տարրը մեծ չափով զգալի է «դրացիներուն» նուիրուած պատկերներուն մէջ: Հեղինակին սիրտն ու միտքը ցեղին արեան բաբախումն ունին, սակայն միշտ կը բարձրանան մարդկային ու համամարդկային արտայայտութիւններու : Անճիգ այս վերելքը պարզ ու անկեղծ սրտի մը ճանապարհն է, որ մարդկային է եւ նոյնն է բոլոր ազգերու ներաշխարհին մէջ :

Պատմումի շնորհը, դիտելու եւ դրուագելու հաւասարակշռութիւնը, արուեստագէտի բնական ճաշակը միացած կը տեսնենք, Ա. Հայկազի մէջ: Այս պատճառաւ գրագէտը չի սայթաքիր եւ գրուածքը կը պահէ իր պարզ եւ կատարեալ կառուցումը :

Այս բոլորը արժեցնելու համար Արամ Հայկազի լեզուական շնորհը առաջին տեղը կը գրաւէ :

Արամ Հայկազի լեզուն պարզ ու պայծառ է, հարուստ ու ճոխ լեզու մը ըլլալով հանդերձ: Պարզութիւնն ու պայծառութիւնը ընթերցողը լեզուական ճիգէ կ'ազատեն, բայց հարուստ, պատկերալից եւ առողջ լեզուի ազդեցութիւնը միշտ կը զգացուի :

Քանի մը գիծերով տիպարը կը կազմէ իր պատկերը ձեր մտքին մէջ եւ դուք կը տեսնէք զայն իր բոլոր շարժումներուն մէջ: Ձեր ընթերցումէն ետք տիպարները իրենց յատուկ դէմքով ձեզի ծանօթ մարդիկ են, եւ նկարելու այս յատկութիւնը քիչ բան չէ պատմուածքի եւ պատկերի գրականութեան մէջ :

Արամ Հայկազի գրականութեան առաւելութիւններէն մէկը, թերեւս ամէնէն յատկանշականը, սրամտութիւնն է, որ ամբողջ հիւսուածքին կ'ընկերանայ, հաճելի այլազանութեամբ մը, որ միեւնոյն ժամանակ հոգեբանական է.

Այս դատողութիւնները կրնանք օրինակներով աւելի շեշտել եւ մեր գնահատութիւնները ճոխացնել, սակայն ատոնց բոլորի գումարը պիտի հաւասարի այն եզրակացութեան, որ յօդուածիս մուտքին էր :

Արժէքաւոր գիրք մըն է եւ այդ արժէքը ուրիշներ աւելի պիտի գնահատեն, եթէ կարդան զայն :

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՎԱՆԵԱՆ Ա. ԵՒ Բ. ԳՈՒՆԴԵՐԸ

(Վասպուրականի ինքնապաշտպանութեան քառասնամեակին առթիւ)

*

1917ին երբ ռուսական բանակները «դէպի տուն» նշանաբանին գինովցած՝ ռազմաճակատները լքելով, կը հեռանային, Հայաստանի հանրապետութեան երեսփոխանական ժողովը որոշեց՝ տարագիր Արեւմտահայերը զէնքի տակ առնել :

Կազմուեցաւ «Արեւմտահայ կոմիտէն», որուն նախագահն էր Վահան Փափազեան, անդամակցութեամբ Գ. Գ. Հայկ Կոսոյեանի, Վ. Քրմոյեանի, Խլղաթեանի, Ն. Գուռնութեանի, Ե. Սիմոնեանի եւ Կ. Պէյլէրեանի :

Առաջին առթիւ, զօրակոչին պատասխանեցին հազարաւոր Վասպուրականցիներ եւ խանդավառօրէն եկան արձանագրուելու, շատեր՝ նոյնիսկ վեց եօթը ժամ կարգի սպասեցին եւ կազմուեցան «Վանեան» Ա. եւ Բ. գունդեր, (3600 սուին) :

Ա. գունդին հրամանատար նշանակուեցաւ Ղարապապցի գնդապետ Պաղտասարեանը, օգնականը՝ փոխ գնդապետ Քաջեան: Երկրորդ գունդին կը հրամայէր գնդապետ Զարուխչեանը, քաջ եւ անվեհեր էր եւ սիրուած բոլորէն :

Մէկուկէս ամսուան պինդ մարզումներէն ետք, այդ գունդերը արդէն ստիպուեցան գործօն դեր ստանձնել :

Այդ օրերուն, ծպտուած Թուրք հրամանատարներու ղեկավարութեամբ, տեղական Թուրքեր եւ Թաթարները սկսան խլրտումներ յարուցանել Երեւանի մէջ եւ շրջանները :

Հայկական գնացքները այլեւս չէին կրնար անցնիլ Ուլուխանլու, Պէօյիւք Վերտի, Զանգի Բասար եւ Նախիջեւանի շրջաններէն:

Զօր. Դրօն ու Վասպուրականի բանակին մէկ մասը խաղաղեցուցին Երեւանը : Երեւանէն դուրս գտնուող Թաթարներն ալ ներքին խլրտումներու ձեռնարկած ըլլալով, սկսած էին գործածել Թուրքիայէն հասած նոր զէնքեր եւ գնդացիրներ եւ խանգարել ներքին անդորրութիւնը :

Վանեան երկու գունդերը (3600 սուին) ստիպուած, հետիոտն ճամբայ ինկան դէպի Վաղարշապատ, անկէ ալ դէպի Սուրմալու եւ սահմանը, Վան երթալու համար :

Շատ չանցած, Երեւանէն եկաւ Հայաստանի լիազօր ներկայացուցիչը եւ բանակին հետ ճամբայ ինկաւ :

Գայլադիտի մօտերը դեռ նոր հասած էին, երբ՝ հանդիպեցանք գնդապետ Տիգրան Բաղտասարեանին, որ՝ իր զինուորներուն հետ, Առնիսի մէջ եւ Վանայ լճի եզերքներուն վրայ, երկար դիմադրելէ ետք, պաշարումէ ազատուելու համար, նահանջեր էին: Նոյն վայրը հասած էր նաեւ Արեւելահայերէ բաղկացած 5րդ գունդը:

Վան անցնիլը այլեւս անհնար դառնալով, բոլորս միասին վերադարձանք դէպի Բարդողեան լեռնաշղթայի բարձունքները (1914ի սահմանը) ուր՝ տեղաւորուեցան «Վանեան» երկու գունդերը :

Մարտ 15ին, թշնամին երեք թեւերով յառաջացաւ: Կեդրոնի հետ կապ եւ թընդանօթներ չունենալով, հարկադրուեցանք նահանջել, բաւական դիմադրելէ վերջ եւ տեղաւորուեցանք Օրգօֆ — Իգտիր շրջաններուն մէջ :

Երեւանէն մեզի ղրկուած լեռնային թնդանօթները մեծ օգնութիւն առաջ բերին եւ կարելի եղաւ թշնամին քշել մինչեւ իր նախկին սահմանը :

Վանեան Ա. գունդի մէկ գումարտակը կռուի ընթացքին՝ պաշարուած էր Ալհաջ բռնած, սեւ, ժայռոտ վայրին մէջ, մաս մըն ալ ցրուած էր անդնդախոր ձորին մէջ:

Նոյն կռիւներուն մէջ, զոհուեցան 84 Վասպուրականցի քաջարի երիտասարդներ եւ մտաւորականներ, որոնց շարքին նաեւ «Վան Տոսպի» խմբագիր Վարդան Գափիկեան, Գասեան, Հիւսեան, Ջրադաղպանեան, Եղիկեան եւ ուրիշներ :

Հինգ օր ետք միայն հնարաւոր եղաւ հաւաքել մեր անձնուրաց զինուորներու դիակները, զինուորական նուագախումբով, եռագոյն դրօշներով եւ պատիւներով թաղում կատարելու համար :

Եօթանասուն տարիներ անցած են այդ 84 անմահներու նահատակութեան պարագաները ցարդ անծանօթ մնացած են հանրութեան :

Իմ անբա՛խտ, բայց սուրբ նահատակ զինակիցներ, ձեր յիշատակը անմոռանալի պիտի մնայ մեր եւ գալոց սերունդներու սրտերուն մէջ :

Ձեր եղբայրական մեծ գերեզմանները, սրբավայր մը, ուխտատեղի մը պիտի դառնան բոլոր Հայերուն համար եւ ձեզմով պիտի հպարտանան, ձեզմով, ձեր նուիրական գաղափարով պիտի ներշնչուին հայրենակարօտ երիտասարդները եւ պիտի կոտեղնդուին եւ հետեւին ձեր օրինակին :

Հանգիստ ձեր բազմաչարչար ոսկորներուն, իմ անմոռանալի եւ անվեհեր զինակից[illegible]

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Թիֆլիսի «Զարիա Վոստոկա» թերթէն կ'իմանանք, որ Անդրկովկասեան բանակի հրամանատար Ա. Ի. Անտոնովի փոխարէն նոր հրամանատար կարգուած է Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկիյ.

Նոյն թերթը կը հաղորդէ նաեւ, որ Թիֆլիսի կայազօրի պետ զօրավար Քուփարաձէի (Վրացի) փոխարէն կայազօրի պետ նշանակուեր է զօր. Մակուշեւ (ռուս)

Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկին Հայաստանի կոմկուսի 1948 թ. համագումարի կողմէ կ'ընտրուի կէնտկոմի անդամ, իսկ 1951 թ. Մարտի համագումարէն կը վերընտրուի նոյն պաշտօնին մէջ, Անդրկովկասեան բանակի հրամանատար Ա. Ի. Անտոնովի հետ միասին: Հետեւեալ համագումարի (1952 թ. Սեպտ.) կողմէ ընտրուած Կեդր. Կոմիտէի անդամներու կարգին չկայ Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկիի անունը :

Ասկէ կարելի է եզրակացնել, որ նոր հրամանատար Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկին նախապէս պաշտօնավարեր է Հայաստանի մէջ, դրաւելով աւելի ցած պաշտօն, քան Ա. Ի. Անտոնովը: Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկին աստիճանով զօրավար — գնդապետ է, իսկ անոր նախորդը՝ Ա. Ի. Անտոնովը բանակի զօրավար է :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (7)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Սակայն տակաւին միջոց մը կը մնայ թերեւս իրեն, ազատելու համար այդ տարաադղեցիկ միջավայրէն: Մինչեւ 1710 Պասթիյլի մէջ բանտարկուած մնալէ վերջ կը յաջողի համոզել իշխանաւորները եւ կաթողիկէներու երբեմնի այս կատաղի տտողն ու հալածողը, իր կարգին կ'ընդունի Հռոմի դաւանանքը եւ կ'արձակուի բանտէն, Փարիզէն չհեռանալու պայմանով :

Թէ որքան անկեղծ ու հաւատաւոր կաթողիկէ եղաւ Աւետիք, այդ իր գաղտնիքն է: Իսկ տարակուսանքն ու վերապահութիւնն ալ մեր բաժինն ու իրաւունքը :

Իր յարաբերական ազատութիւնը երկար չկրցաւ վայելել սակայն, տարի մը հազիւ եւ մեռաւ Փարիզի մէջ 11 Յուլիս 1711ին: Այդ վերջին տարին անցուցած է հայերէն ձեռագիրներ օրինակելով, որոնց վրայ աւելցուցած է իր յիշատակարանները, իր ժամանակի դէպքերուն եւ անցքերուն շուրջ : Այդ յիշատակարաններն են որ Կ. Բասմաջեան հրատարակած է «բանասէր»ի մէջ:

Աւետիքի առեւանգումով դեսպան Ֆերիոլի մտահոգութիւնները վերջ չեն գտներ սակայն: Պատրիարքները մին միւսը գլորելով կը յաջորդեն իրարու: Ֆերիոլ կը գրէ 4 Նոյեմբեր 1707ին, «Սաստիկ կատաղութիւն մը կայ Հայոց մէջ, ուրիշ բան չեն ըներ եթէ ոչ փոխել իրենց պատրիարքները»: Կաթողիկէներու հալածանքները սովորութեան կարգ անցած են այլեւս եւ առաւել կամ նուազ թափով կը շարունակուին: Այդ պատրիարքներուն մէջ ամէնէն տխրահռչակն է Յովհաննէս Զմիւռնիացին՝ որ արիւնալի ոճիրներու առջեւ անգամ կանգ չառներ: Աքսորը բանտն ու թիապարտութիւնը չեն բաւեր այլեւս, արիւն ալ պէտք է այժմ եւ մահուան դատապարտել կուտայ ոմանք՝ որոնց մէջ ամէնէն ծանօթն ու անուանին է Տէր Կոմիտաս Քէօմիւրճեան քահանան, որ աքսորէ, փախուստէ եւ կրկին ձերբակալուելէ վերջ կը գլխատուի 25 Հոկտեմբեր 1707ին: Մարմինը երեք օր կը մնայ հրապարակին վրայ եւ ի վերջոյ յոյն քահանաներն են որ կը թաղեն զայն Հայոց գերեզմանատունը : Իր գերեզմանին վրայ քանի մը հրաշագործ բժշկութիւններ ալ կը վերագրուին իրեն :

Տակաւին շատ տաժանելի է ճամբան եւ կրկին արցունքի եւ արեան պէտք կ'ըլլայ հասնելու համար 1830ի թուականին՝ ուր հայ կաթողիկէները պաշտօնապէս կը ճանչցուին իբր ուրոյն համայնք :

Առասպել մըն ալ Տէր Կոմիտասի մասին գոյութիւն ունի: Որպէս թէ Ֆերիոլ դեսպանը գաղտնօրէն վերցնել տալով մարմինը գերեզմանէն, ղրկած է Ֆրանսա : Բայց այս պարագան ապացոյցի կը կարօտի: Ըստ երեւոյթին Ֆերիոլի նախասիրած գրագումը մեր ոգիերն ու մեռեալները առեւանգել էր :

Այս նահատակ Տէր Կոմիտասն էր որ կիրակի վեց Մարտին Փարիզի Սէնթ Ժանն տը Շանթալ եկեղեցիէն ձայնասփիւռ հաւանէս պատարագի ընթացքին «Լը Փէլըռէն» կրօնական պարբերաթերթի տնօրէն եւ օրուան քարոզիչ վարդապետը յիշատակեց իր քարոզին մէջ: Բայց ան ալ ականատեսութիւն չըրաւ մարմինը Ֆրանսա բերուած ըլլալուն :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

(Վերջ)

ԼԻՈՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

●

Պարբերաբար անդրադառնալ լիոնահայ կեանքին ու պարզել արտակարգ ճիգերու արդասիք կազդուրիչ պատկերը՝ արդար հատուցում մըն է հանդէպ մեր պատուական ժողովուրդին ։

Գիտենք թէ Լիոնահայը լծուած է համազգային բնոյթ ունեցող շինարար հոյակապ ձեռնարկի մը, — «Եկեղեցի եւ Ազգ. Տան կառուցում» նուիրական այս գործին համար տարիներէ ի վեր սրբազան երդի վերածած ենք «մենք պիտի յաղթենք» , հակառակ ամէն դժուարութեանց , ապացուցանելու համար ցեղին անընկճելի հարազատ ոգին ։

Վերջին թղթակցութեամբս (5 Մարտ) ըսած էի թէ լրացած են ճարտարապետական ներքին աշխատանքները ։ Անցեալ շաբթու ալ տեղի ունեցաւ նուագուրդը , հրաւիրեալ տասնեակ մը յանձնառուներէն (adjudication) չորսը միայն պատասխանած ու գին տուած էին ։

Ներկայացուած գինները եկեղեցաշէն յանձնախումբի կողմէ նկատուեցան անմատչելի ։

Շինարարութեան յանձնախումբի պատուակալ նախագահ կաթ. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեամբ վերջին օրերս գումարուած կրկնակ ժողովներուն մէջ որոշուեցաւ անմիջապէս մեր միջոցներով սկսիլ պատերու բարձրացումին (հիմերը զետեղուած են արդէն) եւ յառաջիկայ աշնան աւարտել կառուցումը եկեղեցւոյ եւ Ազգ. տան ։ Յանձնախումբը պատրաստ ունի արդէն հօթը միլիոնի գումար մը, իսկ գանձելի մօտաւորապէս երկու միլիոն ։ Պակսած գումարին համար փառք մեր ժողովուրդին՝ պիտի գիտնայ ըսել թէ ինքը կայ, ներկայ ։

Աշխատանքի բաժանումը կատարուած է հետեւեալ կերպով, «շանթիէ»ի աշխատանքի վարիչը պիտի ըլլայ Գ. Գ. Թովմասեան որ անձնուիրաբար ստանձնեց այս գործը ։ Շինանիւթերու գնումն ստանձնեցին Գ. Գ. Այլեան, Դուրիթեան, Փափազեան ։ Արտակ վրդ. Մանուկեան պիտի կատարէ վերհսկողութիւնը եւ հաշուական մասը ։ Ենթայանձնախումբի չորս անդամներն ալ շինութեան զանազան ճիւղերու մասնագէտներ են, եւ անոնց ցարդ կատարած գործունէութիւնը արժանի է գովեստի ։

Շինարար յանձնախումբին դիւանն ու մնացեալ անդամները՝ առաջնորդութեամբ Ազգ. Միութեան պատուակալ անդամ եւ յանձնախումբի նախագահ Գ. Կարպիս Ճնկօզեանի, գործակցութեամբ կաթ. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանի պիտի տանին, ինչպէս ցարդ, շինութեան ֆոնտին, ի նպաստ կենսական աշխատանքներ ։

Աշխատանքները պիտի սկսին անյապ-ման Յունիս մէկէն առաջ

★

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան ցարդ կատարած օգտաշատ գործունէութիւնը քանիցս յիշած ենք այս սիւնակներուն մէջ ։ Անոնք կը շարունակեն անդուլ եւ լուռ աշխատիլ միշտ ի նպաստ շինութեան ֆոնտին ։ Յառաջիկայ 8 Մայիս կիրակի օրուան համար կազմակերպած են տարեկան ճոխավաճառ պարահանդէս մը, Վիլէօրպան Գոնթէյրի սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, եւ գործակցութեամբ Շինարար Յանձնախումբի, նաեւ Երիտասարդաց Երկսեռ Միութեան ։

Անոնք արդէն իսկ նուէրներէ եւ անդամատուրքերէ գանձած են երկու միլիոն Ֆր., որ իսկապէս գնահատելի է ։ Մեզի կը մնայ ուստի անվերապահօրէն խուռներամ փութալ Գոնթէյրի սրահները ներկայ ըլլալու եւ գործնապէս քաջալերելու համար Տիկնանց գերազանցօրէն գնահատելի ձեռնարկը ։

Խնամով պատրաստուած գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Օր. Ալիս Գօյաճեան եւ Գ. Գերճ Գէրպէկեան , ինչպէս նաեւ Լիոնի ծանօթ արուեստագէտներ, Գ. Գ. Միլիան, Ժորժ Մաս , Օր. Նէր Քիւչիւքեան եւ ուրիշներ ։

23 Ապրիլի Շաբաթ երեկոյ Լիոնի ծանօթ արուեստասէր Երրորդութեան նախաձեռնութեամբ (Գ. Գ. Ալէմեան, Թորոսեան, Գայթանճեան) եւ հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած էր Շիրվանզադէի « Աւերակների վրայ » ընտանեկան իմաստալից դրամը ։

Ապրին բոլորն ալ որ կը ցոլացնեն ցեղին շինարար ոգին ։ Իրենց ջանքերը յօգուտ եկեղեցիին՝ պսակուեցան արդիւնքով ։

Յ. Վ.

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

●

ՎԵՆԵՏԻԿ, Մայիս 1.— Ապրիլ 24ին Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը արժանաւոր հանդէսով նուիրագործեց քառասնամեայ տարեդարձը մեր մէկուկէս միլիոն անմեղ զոհերուն ։

Առաւօտուն, վարժարանի մատրան մէջ տեղի կ'ունենար պատարագ, աշակերտութեան երգեցողութեամբ ։

Երեկոյեան մօտ տեղի ունեցաւ սգահանդէսը վարժարանին փառահեղ դահլիճին մէջ, ուր ժամը 4.30ին խռնուած էր հոծ բազմութիւն մը հայրենակարօտ սրտերու որոնք ամէն կողմէն փութացած էին այդ նուիրական օրը իրենց սիրոյ բաժինը բերելու մեր անմահ նահատակներու անմոռաց յիշատակին ։ Փատովայէն, Պերգամոյէն, Քոմոյէն, Միլանէն, Ճենովայէն, Հռոմէն ։ Հոն էր ամբողջ Ս. Ղազարը ու Վենետիկի հայ գաղութը ։

Հանդէսը բացաւ վարժարանին տեսուչ Հայր Եղիա Վ. Փէշիկեան, ուրուագծելով համապատկերը ահաւոր եղեռնին ։ Յետոյ նուագուեցաւ այն դաշնամուրին վրայ որ այս մեծ եւ սգաւոր առիթով վարժարանին կը նուիրէր ճարտարապետ Օննիկ Մանուկեանէ՝ ի յիշատակ իր մօր ու անոր հետ Ապրիլեան նահատակ մայրերուն ։

Այդ պահուն Գերպ. Արբահայր Ուլուհոճեան, որ հանդէսին կը նախագահէր , օրհնեց դաշնամուրը եւ Տիկին Մանուկեան կտրելով ժապաւէնը կատարեց դաշնամուրին բացումի արարողութիւնը, եւ վարժարանին աշակերտները նոր նուագարանին ընկերակցութեամբ երգեցին «Տէր կեցո դու զՀայս» մաղթերգը, մինչ անդին բեմին վրայ կը ծածանէր ապրին եւ հայրենիքին խորհրդանիշ եռագոյնը, կարծես ըսելու համար յամօթ եւ հեճուկս մեր թշնամիներուն՝ թէ պիտի ապրինք ու փիւնիկ թռչունին նման նոր եւ փառաւոր կեանքով մը յարութիւն առած ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին նուիրատուին եղբօր աղջիկները՝ Օր. Արաքսի եւ Օր. Շնորհիկ, նախ առանձին եւ յետոյ միասին քառաձեռն նուագելով դաշնամուրին վրայ Ռախմանինովի Նախերգանքը, Պրահմսի Հագներգութիւնը եւ Պէթովէնի Պրոմեթեւսը, զգայուն նուագածութեամբ ։ Վարժարանի աշակերտներէն ալ Արա Գալեօզեան նուագեց Շոփէնէն, Տըպիւսիէն եւ Կրիկէն ընտիր կտորներ, յետոյ Յակոբ Ճէլալեան Սինտիկի «Գարունը» եւ Տըպիւսիի «Լուսնկան» ։

Օրուան բանախօսն էր Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան որ պատմաբանի հայեացքով պատկերացուց մեր ցեղին գլխուն եկած ահաւոր եւ անլուր եղեռնը թուելով արիւնի եւ մահուան ճիրաններուն մէջ խոշտանգուած անզէն եւ անօգնական ցեղի մը նահատակութեան դրուագները մարդախոշոշ գազաններու ձեռքով, ցոյց տալով ահաւոր պատասխանատուութիւնը եղեռնագործներուն եւ հուսկ շեշտեց թէ ուր պէտք է ըլլայ մեր փրկութեան լաստը, մեր միութիւնը , մեր գրին եւ մշակոյթին փարումը, ինչ որ կտակն եղած է մահացող մեր մայրերէն իրենց տարաբախտ զաւակներուն ։

Աշակերտներէն խոր յուզումով արտասանութիւններ կատարեցին Յարութիւն Երամեան՝ Վիկտորիա Ազնաւուրի «Հայկական Զատիկը », Սեդրակ Նազարեան՝ Թումանեանի «Հայրենիքիս հետ», եւ Յակոբ Մարտիկեան՝ Վահան Տէրեանի զովքի տողերը մեր ցեղին ։ Մեծ Եղեռնին ոգեկոչումով գեղեցիկ եւ տխուր գրութիւններ կարդացին Գալեօզեան Արա եւ Զանազանեան Ներսէս, իսկ Ճէլալեան Յակոբ կարդաց նահատակներուն նուիրած իր մէկ ներշնչուած երկարաշունչ քերթուածը ուսկից յետոյ նոյնքան զգածուած նուագեց Շոփէնի մահերգը՝ ցաւի եւ հեծութեան աշխարհ մը փոխադրելով ամէնքս ։

Յայտագրէն դուրս շնորհալի եղաւ նուագը Վերգինէ Մանուկեանի եւ տպաւորիչ Բժ. Բագրատ Եղիազարեանի արտասանութիւնը Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ» տողերուն, որոնք յաւերժական ու անմահ հայրենիքի մը պաշտամունքը ներշնչեցին ։

Պահ մը առաջ աշակերտութիւնը երգած էր Ահարոնեանի լալօնքի երգով մեր զուլումի օրերը, ու հիմա կը փակէր սգահանդէսը կարօտի այրուցքով եւ նոր ու փառաւոր ապագայի մը տեսիլքով Հ. Վահան Վ. Յովհաննէսեանի «Իմ հեռաւոր հայրենիք, իմ փառաւոր հայրենիք» քերթուածով՝ Գուրգէն Ալէմշահի յաղթական նուագով նուիրագործուած ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԱԲՆԱԿ ճարտարապետ Թորգոմ Քանըրզեան հնարած է նոր սարքաւորում մը, որ մեծ դեր պիտի կատարէ հեռաւոր հաղորդակցութեանց մէջ ։ Այս գիւտին յատկանշական հանգամանքը հաստատուած է օտար մասնագէտներէ կազմուած յանձնախումբի մը կողմէ եւ արդէն դիմում կատարուած մենաշնորհի համար ։ Թեհրանի թերթերը կը գրեն թէ Քանըրզեան ունի նաեւ ուրիշ գիւտեր, սակայն կը ցաւի որ տակաւին Իրանի մէջ հնարիչներու ընկերութիւն չէ հիմնուած

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Համավասպուրականի Հայր. Միութիւնը որոշած է երկու սան եւս որդեգրել, 11ի բարձրացնելով Պէյրութի ճեմարանի իր սաներուն թիւը ։ Որով այս հաստատութեան տարեկան պիտի վճարեն 825 տոլար կրթաթոշակ ։ պիտի աշխատին այս գումարը բարձրացնել հազար տոլարի ինչպէս կը գրէ «Հայրենիք» ։ Ասկէ առաջ միութիւնը նուիրած է տասը հազար տոլար, եւ սրահ մը ճեմարանին մէջ կը կոչուի Վասպուրական ։ Համավասպուրականը Պէյրութէն միւս գպրոցներուն մէջ ունի տասը իր սաներ, իսկ Հալէպի Քարէն Եփփէի ու Խրիմեան վարժարանին մէջ մէկ մէկ սան ։ Ունի նաեւ սաներ Յունաստանի եւ Ֆրանսայի մէջ ։ Միութիւնը պիտի աշխատի Համավասպուրականը դարձնել մնայուն աղբիւր մը հայապահպանման սրբազան նպատակին ։

ՏՈՐՈՆԹՕ .— Քանատայի Ուինզըր քաղաքին մէջ մեռած է Գասպար Աղաճանեան, 82 տարեկան ։ Իր կեանքը կապած էր Քանատայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 1907էն ի վեր ։ Ծնած էր Քղիի Տամման գիւղը ։ Քանատայի մէջ կը հիմնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն, իսկ կինը՝ Տիկին Հայկանուշ Հ. Կ. Խաչը ։ Օգնած է նաեւ Գրէնթֆըրտի Խրիմեան գրադարանի հիմնադրութեան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

— Ուրեմն փաստօրէն անկարելի է՞ գողնալ որեւէ ադամանդ, հարցուց Տիկին Պլէր, այնպիսի դժգոհ կերպարանքով մը, որ կարծէք այդ ճամբորդութիւնը կ'ընէր պարզապէս այդ նպատակով ։

— Անկարելի բան չկայ, Տիկին Պլէր ։ Գողութիւններ կը պատահին, ինչպէս ձեզի պատմեցի, նման այն Քաֆիրին, որ թանկարժէք քարը պահեր էր իր վէրքին մէջ ։

— Այո, բայց մե՞ծ չափերով ։

— Անգամ մը, վերջին տարիներուն, ճիշդ պատերազմէն առաջ ։ Պէտք է որ յիշէք այս պարագան, Փետլըր ։ Դուք այդ միջոցին Հարաւ. Ափրիկէ կը գտնուէի՞ք ։

Գլխով հաստատական շարժում մը ըրի ։

— Պատմեցէք, գոչեց Օր. Պետինկֆիլտ, ո՜հ, պատմեցէք ։

Բէյս ժպտալից ։

— Շատ լաւ, պիտի իմանաք պատմութիւնը ։ Կ'ենթադրեմ թէ ձեզմէ շատեր իմացած են Սըր Լորընս Ըրտըլիի, Հարաւ. Ափրիկէի մեծահարուստ հանքատիրոջ մասին ։ Անոր հանքերը ոսկիի հանքեր էին, սակայն ինքը պատմութեան բեմին վրայ կ'երեւայ շնորհիւ իր տղուն ։ Կը յիշէք թէ պատերազմէն անմիջապէս առաջ գրոյցներ շրջան կ'ընէին, որոնց համաձայն նոր հանք մը գտնուած է, Քիմպըրլիի արեւելքով եւ թաքնուած բրիտանական Կուիանիեզեկնուաններու ժայռային բուներուն մէջ ։ Երկու երիտասարդ հետախոյզներ , ինչպէս կ'ըսէին, վերադառնալով Հարաւ. Ափրիկէի այդ շրջանէն, հետերնին բերած էին կարեւոր քանակութեամբ կոշտ ադամանդի նմոյշներ, ոմանք նկատելի մեծութեամբ . Փոքրածաւալ ադամանդներ գտնուած էին նախապէս Եազուիպօ եւ Մադարուեի գետերուն շրջակայքը ։ Բայց այս երկու երիտասարդները՝ Ճօն Ըրտըլին եւ իր բարեկամը Լիւքաս, կը պնդէին թէ նոյն այդ գետերուն երկայնքին իրենց երեւան հանած են բնածուխի դիրտերու մեծ խաւեր ։ Ադամանդներ ամէն տեսակ գոյներով , — վարդագոյն, կապոյտ , դեղին, կանանչ, սեւ եւ ամենամաքուր ճերմակ ։

Ըրտըլին եւ Լիւքաս կ'երթան Քիմպըրլի , քննութեան ենթարկելու համար իրենց գոհարեղէնները ։ Այդ առենները կը յայտնուի որ զգայացունց գողութիւն մը կատարուած է Տը Պիրսի մէջ ։ Ադամանդները, Անգլիա ղրկուելու համար կը դրուին ծրարի մը մէջ եւ կը պահուի մեծ գանձարկղին մէջ, ուրուն երկու բանալիները երկու տարբեր անձերու մօտ կը գտնուին, եւ միայն երրորդ անձ մը գիտէ բանալուն գաղտնիքը ։ Վերջապէս կը յանձնուին դրամատուն եւ դրամատունն ալ Անգլիա կը ղրկէ ։ Իւրաքանչիւր ծրար մօտաւորապէս կ'արժէր հարիւր հազար անգլ. ոսկի ։ Դրամատան մասնագէտները կը նշմարեն որ ծրարը անսովոր կերպով կնքուած է ։ Կը կասկածին՝ կը բանան եւ փոխանակ ադամանդի՝ կը գտնեն շաքարի գունդեր ։

Ճիշդ կերպով չեմ գիտեր թէ ինչպէս կասկածը ծանրացաւ Ճօն Ըրտըլիի վրայ ։ Ըսուեցաւ թէ շատ դէշ անցեալ մը ունի եղեր Քէմպրիճի մէջ ու իր հայրը քանի մը անգամ վճարեր է իր ծղած պարտքերը ։ Ի վերջոյ պարզուեցաւ որ Հարաւ. Ափրիկէի ադամանդի հանքերու պատմութիւնը պարզ ցնորք մըն էր ։ Ճօն Ըրտըլին ձերբակալուեցաւ , իր մօտ գտնուեցաւ Տիպիր ադամանդներուն մէկ մասը ։

Սակայն խնդիրը երբեք դատարան չյանձնուեցաւ ։ Սըր Լորընս Ըրտըլի վճարեց կորսուած ադամանդներուն արժէքով գումար մը եւ Տը Պիրս լռեց ։ Ոչ ոք ճշգրիտ կերպով իմացաւ թէ գողութիւնը ինչպէս կատարուած էր ։ Սակայն երբ հասկցաւ իր տղուն գող մը ըլլալը, շատ վշտացաւ ծերունի հայրը եւ կաթուածահար եղաւ ։ Գալով Ճօնին՝ դժբախտ ճակատագիր մը ունեցաւ ։ Պատերազմին կամաւոր արձանագրուեցաւ, կռուեցաւ քաջաբար ու սպաննուեցաւ, այսպէս ջնջելով իր անունին արատը ։ Սըր Լորընս երրորդ կաթուած մը ունեցաւ եւ մեռաւ մէկ ամիս վերջ, առանց կտակի ։ Իր հսկայական հարստութիւնը այսպէս անցաւ իր ամենամօտիկ ազգականին, ձեւքը, մէկու մը զոր հազիւ կը ճանչնար ։

Գնդապետը լռեց ։ Ունկնդիրները բացագանչութիւններու եւ հարցումներու տարափ մը տեղացուցին ։ Բան մը Օր. Պետինկֆիլտի ուշադրութիւնը գրաւեց , աթոռին վրայ դարձաւ եւ փոքր հեւք մը ունեցաւ ։ Ես ալ դարձայ ։

Նոր քարտուղար, Բէյպըրնը, կեցած էր միջանցքին մէջ ։ Դէմքը մահադոյն, կարծէք ուրուական մը տեսած էր ։ Ըստ երեւոյթին Բէյսի պատմութիւնը խորապէս ազդած էր իր վրայ ։

Յանկարծ զգալով որ զինքը կը դիտենք, դարձաւ եւ աճապարանքով անհետացաւ ։

— Կը ճանչնա՞ք այդ մարդը, փութով հարցուց Օր. Անն Պետինկֆիլտ ։

— Իմ միւս քարտուղարս է , Գ. Բէյպըրնը, պատասխանեցի ։ Մինչեւ հիմա շատ տկար էր ։

Օրիորդը խաղաց իր հացի կտորին հետ ։

— Երկա՞ր ատեն է ձեր քարտուղարն է ։

— Շատ երկար չէ . պատասխանեցի ըզգուշութեամբ ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան կողմէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ամենայն Հայոց կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ վրդ. Մանուկեան :

ՄԻԼՆՕԹ.— Վկայականի եւ այլ խնդիրներու համար դիմել հետեւեալ հասցէին. Հ. Պիչաքճեան, Ռիւ տը լա Փօսթ, Փոն տը Շէրիւ (Իզէռ):

×

ԼԻՈՆ.— Գ. Միչէլ Վարժապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր Մելանի Վարժապետեանի (Ծնեալ Շիրվանեան, Խարբերդցի) մահուան քառասունքին առթիւ, այս շաբաթ առաւօտ, ժամը 9.30ին, Սէն Նոն տը Ժէզիւ, 91 ռիւ Թէթ տ'Օր: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Տէր եւ Տիկին Վ. Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ա. Քիւրքճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հ. Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Աւագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Գըլըճեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Ա. Գըլըճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա. Խաչեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Ս. Այվազեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վ. Սուքիքեան (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Ս. Թափիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Թափիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ս. Խօսթաչիու (Պուքրէշ), Տէր եւ Տիկին Ճապուրօֆ եւ զաւակները (Պուքրէշ), Գ. Գ. Լ. եւ Օ. Սթանպօլեան (Պուէնոս Այրէս), ինչպէս նաեւ Քիւրքճեան, Սարգիսեան և Կէօհէմճեան ընտանիքները եւ համայն ազգականներ ու բարեկամներ ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն

ՄԻՀՐԱՆ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 10ին, իր բնակարանին մէջ, 6 ռիւ Ամբէր, Շամփինյի սիւր Մառն (Սէն):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 14.15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կարտանի Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ Նափոլէոն Սարգիսեանի կը ներկայացնէ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի Կըրթական ծրագիրներուն:

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Գօմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ :

Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս :

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան եւ Գասպարեան եղբ.:

Միջնարարին կովկասեան պարեր :

Մուտք 150 Ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Գորտոյի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրէ

«ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ»

զուարթ օփէրէթը, երեք արար :

Այս Կիրակի ժամը 15.30ին: Սալ Պրինօ, Ռիւ Պրինօ, Սըննօ :

Է. Բ. Ի. ԵՒ Հ. Ա. Ց. Կ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԼՍԱՐԱՆ

Միջազգային բանաստեղծութեան վերելք (Է. Բ. Ի.) եւ Հայ ազգային յեղաշրջումի կազմակերպութիւնը (Հ. Ա. Ց. Կ.) միացեալ դասախօսութիւններ կուտան Հայ Ազգային Տան մէջ: Ա.ը Ֆրանսերէն լեզուաւ եւ հայկական նիւթերու մասին, սկսուած արդէն կոմսուհի տը Գօնէի դասախօսութեամբ. Հ. Ա. Ց. Կ.ի դասախօսութիւնները կը սկսին այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ. պիտի խօսին Պատուելի Սիսլեան, Յովհան Կարապետեան, եւ Թ. Գառնիկ՝

«Հայկական վերականգնումի իրականացումը» նիւթին շուրջ :

Իսկ Է. Բ. Ի.ի Բ. դասախօսութիւնը, երեքշաբթի 17 Մայիս, նոյն վայրին մէջ: Դասախօս կոմսուհի Տը Գօնէ. Նիւթըն է՝

Ա. դասախօսութեան լրացում եւ բաղդատութիւն Ֆրանսական եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան հետ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի: Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ :

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գ. Կ. Գայիշեանի :

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը :

Ընտիր նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Մուտք 200 փրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ : Սրահը կայարանին ճիշդ քովը:

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս: Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան :

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով :

Մեծանուն երգիծարան Ե. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար :

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ («Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքոլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր Խաչի :

Նախագահութեամբ Ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, ՀԱՆՐԻԷԹ ՊԱՐՈՅԻ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆԹԻԻ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Ցիկան եւ Կովկասեան պար):

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), ԱՆԷԹ ՔԷՕՑ (Ալթիսթ) :

Պիտի նուագեն Սպենդիարեանի Ղայթարման եւ Ցարօ Ստեփանեանի Սիւիթ փուր վիօլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով :

Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ :

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ : ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԷԿԵԱՆԻ:

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Ի պատիւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ վրդ. Մանուկեանի, Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութիւնը թէյասեղան մը սարքած է այս շաբաթ ժամը 20ին, Գէորգ Խաչատուրեանի սրահը :

Կը հրաւիրուին հայ գաղութը եւ կազմակերպութիւնները :

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 — CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ կողմէ 1945ի հերոսներէն

Կը խօսին Պ.Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ Երգ Շ. Պէնկեան, Ն. Տիրատուրեան, ջութակ Զ. Մելիքեան, արտասանութիւն Շ. Սարեան :

ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ պիտի նուագէ հայկական քայլերգներ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԸ (Տրապիզոնէն Բալու, Մուշ, Պիթլիզ, Կարճկան, Ոստան, Վան, Արտամետ, Արճակ, Սարայ)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԵՐԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ ժամը 18էն 24

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆԻ նուագախումբով

Ճոխ պիւֆէ Խօսնակ Գ. Ամիրայեան Եղէք ճշդապահ :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ :

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 ՍալՄազընոյի մէջ : 88 ռիւ տ'Օպանեը :

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Գ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս առթիւ հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի, Սեդա Զրբաշեանի, Ալիս Յարութիւնեանի, Պ. Պ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր.Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Յակոբեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ: Ընտիր նուագախումբ՝ LYRE BAND

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց :

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ :

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Պ. Մաղաքեան եւ Օր. Ուզունեան :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մուտքը ազատ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15.30ին: Ողեւորիչ մրցումներ:

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ Թէքսի շքեղ սրահին մէջ, 4 ռիւ Փոէռ :

Նուագախումբ ԹՕՄ ՄՕՌԻ, մասնակցութեամբ քոյր Մարտիրոսեաններու (Կրընոպլէն):

Զանազան անակնկալներ: Նոյն իրիկունը պիտի քաշուի վիճակախաղ մը, արժէքաւոր առարկաներով:Նախապէս տոմսակ առնողին տոմսակ մը նուէր կը տրուի :

Տոմսերը առնել հետեւեալ հասցէներէն.— Ե. Գէորգեան եւ Ն. Քէպապճեան (Փլաս տէ զ'Իւբաիլ): Մ.Մանուկեան (13 ռիւ Փուանթ Քառէ), Յ. Թողաթլեան (10 ռիւ տը լա Պուրս), Ն. Այտապիրեան (14 ռիւ տը Գալլաք) եւ իրիկունը սրահին կիշէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Միչէլ Վարժապետեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն եւ ազգականներուն որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր Մելանի վարժապետեանի մահուան առթիւ :

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քառէ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս եշ. օր ժամը 9ին:
ԻՇԽԱՆ խումբը այս եշ. օր, ժամը 9ին :
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին :

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Կը խօսի Ժան Մարտիկեան :

Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը» :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 13 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7672 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3083

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԱՏԸ...

*

Այդ դատը՝ 1915ի Մեծ Եղեռնին զոհ գացած մեր աւելի քան մէկուկէս միլիոն նահատակներու դատն է: Անոնց եւ անոնցմէ առաջ եւ վերջը, այլ Թուականներու մէջ զոհուող միլիոնաւոր Հայերու դատը: Այն դատը՝ որ արեան մէջ Թաղուած, կը մնայ միջազգային սեղաններուն վրայ եւ քաղաքակիրթ մարդկութեան խղճին վրայ: Ժամանակակից քաղաքակրթութեան ճակատին :

Այսօր, մոռցուած է ան աշխարհի աղմուկին, Թափուած նոր արիւններու, նոր ջարդերու, եւ գործուած նոր բարբարոսութիւններու խառնակոյտին ու անհուն շփոթին մէջ :

Մոռցած են, կամ կը ջանան մոռնալ ու մոռցնել տալ մասնաւորաբար ոճիրը գործողները, հիները թէ նորերը, անկարելի փորձն ընելով փակելու պատմութեան «հին» շրջանը, նորը բանալու համար: Եւ եթէ անոնցմէ ոմանք, հարկադրաբար, կը յիշեն իսկ, բարոյական ու պատմական նոր ոճիր մը կը գործեն, զոհերը նսեմցնել փորձելով դատապարտելի աթոռներուն վրայ, կամ անոնց մօտիկը ..

Իսկ ոճիրը գործող ժողովուրդը՝ նոյն ախորժակով, բուռն իր մտայնութեամբ եւ, առանց արդարութեան ու խղճահարութեան նշոյլներու

Ոչ միայն փոխուած չէ ան, ոճրագործը, այլեւ փոխուելու յոյսն իսկ չի ներշնչեր: Եւ ինչու ներշնչէ, քանի որ կարելի եղած է արիւնոտ ձեռքերով ալ պատուուիլ, ու նստիլ միջազգային բեմերու վրայ: Յօշ տանիլ նոյնիսկ եւ ծափահարուիլ ...

Քառասուն տարին վայրկեան մը իսկ չէ ժողովուրդի մը պատմութեան մէջ, եւ ժողովուրդ մը, դարերու արդիւնք, այդ վայրկեանին մէջ չէ որ պիտի փոխուէր: Չունինք այդ պատրանքը :

Սակայն, իրաւունք ունինք սպասելու, որ քառասուն տարի ետք, երբ նոր կարգեր հաստատուած են, երբ նոր սերունդներ հասած են, նոր ծանօթութիւններով եւ նոր կրթութեամբ ու փորձառութիւններով, այո, իրաւունք ունինք սպասելու, որ այս բոլորէն ետք, գոնէ, նուազագոյն ճիգը ըլլար փոխուելու :

Այդ ճիգն ալ չկայ, ի դժբախտութիւն, ոչ միայն հայ ժողովուրդին, այլեւ ժամանակակից մարդկութեան մէջ: Որովհետեւ բնազդներով առաջնորդուող ժողովուրդ մը, դաւադիր ու բարոյականով քարացած, անիրաւ ու արդարութեան զգացումէն զուրկ պետութիւն մը, չարիք են միշտ քաղաքակրթութեան համար ·

Աշխարհի օրէնքը, արդարութեան տարրական զգացումը կը պահանջեն, որ գործուած անարդարութիւն մը սրբագրուի, հատուցուի: Գործուած ոճիր մը քաւուի, ուրացուած ու ոտնակոխուած իրաւունք մը վերականգնի, պարտք մը վճարուի :

Անցնող քառասնամեակին, Թուրք ժողովուրդը, անոր հին ու նոր վարիչները, հին ու նոր սերունդները պէտք է ըմբռնէին բարոյական այս սկզբունքը: Այդ ժողովուրդին մտաւորականութիւնը պէտք է ունենար տարրական այս բարոյականը, նախ քան իր մասնակցութիւնը՝ համաշխարհային պայքարին, յանուն ազատութեան ու արդարութեան ; Յանուն խաղաղութեան եւ ազգերու ապրելու իրաւունքին :

Եղաւ ժողովուրդ մը, գերման ժողովուրդը, որ քաւեց իր երէկուան խելագար ղեկավարներուն գործած չարիքը: Փորձեց դարմանել վէրքերը, որոնք կը բուժուին միայն ժամանակի ընթացքին, դարմանումի աւելի իմաստուն ու լայն միջոցներով: Պատժուեցան չարագործները եւ ուրացուեցան անոնք, երկրին նոր ղեկավարութեան կողմէ :

Նոր Թուրքիան ոչ միայն քայլ մը չառաւ այդ ուղղութեամբ, այլեւ գնահատեց գործուած չարիքները, գովեց, ազգային հերոս հռչակելով չարագործները :

1915ին՝ Թուրքը չըմբռնեց օրուան անհրաժեշտութիւնը: Տարուեցաւ կոյր բնազդներէ, երբ պուտ մը իմաստութիւն կը բաւէր, իրեն բարեկամ ունենալու համար հայ ժողովուրդը, որմէ բարիք տեսած էր միայն դարերով: Թուրքը նոյն այդ կոյր կատաղութեան եւ անիրաւութեան հետեւանքով կորսնցուցեր էր պալքանները, ափրիկեան երկիրները, արաբական երկիրները : Աշխա՞րհ պիտի կործանէր, եթէ Հայերուն ալ արդար իրաւունքը ճանչցուէր, ապրելու եւ զարգանալու հնարաւորութեամբ: Թուրքիոյ գոյութի՞ւնը պիտի վտանգուէր:

Քառասուն տարի ետք, կը շարունակուի նոյն ուրացումը, մոռնալու, մեռցնելու ջանքով մը՝ արդար ու անմոռանալի դատ մը: Եւ այդ փորձը կ'ըլլայ այնպիսի ժամանակի մը մէջ, երբ պայքար բացուած է ժողովուրդներու ազատութեան, անոնց իրաւունքներուն եւ ինքնորոշման համար : Այս պայքարի ճակատին վրայ է մեր Թշնամին... Կարելի՞ է չափել ողբերգութիւնը մեզի համար, եւ մեզի հե՞տ ազատատենչ մարդկութեան համար ,

Առանց բարոյականի, ազատութիւն չի կրնար նուաճուիլ, ինչպէս առանց արդարութեան զգացումին՝ չի կրնար խաղաղութիւն ըլլալ :

Ինչո՞ւ կը յիշենք այս ամէնը. — ըսելու եւ յիշեցնելու համար, անգամ մը եւս, թէ ահաւոր ոճիր մը գործուեցաւ ասկէ քառասուն տարի առաջ: Ազգ մը խողխողուեցաւ եւ հայրենիք մը աւերակի վերածուեցաւ: Թուրք ժողովուրդը, իր բոլոր խաւերով, պատասխանատու է ու կը մնայ՝ գործուած ոճիրին, որ բարոյական ու քաղաքական մեծագոյն սխալներէն մէկըն եղաւ նաեւ պատմութեան: Պէտք է սրբագրուի գործուած այդ սխալը, որ արիւնոտ է. ոճիր, հաւաքական, պետական ու միջազգային չափանիշով :

Հայը չէ մոռցած եւ չի կրնար մոռնալ գործուած այս ոճիրը: Պատմութիւնն ալ չի կրնար մոռնալ, քանի որ արձանագրած է :

Պիտի յիշուի ան միշտ, մինչեւ որ գայ Արդարութիւնը, եթէ ոչ մոռցնելու, այլ գէթ չափով մը մեղմելու համար անոր տուած կսկիծը :

Ոճիրները չեն մոռցուիր, կը քաւուին..

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՆ

*

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՀԱՆԴԷՊ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վարչապետ Էտ. Ֆոռ, եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարը երկար տեսակցութիւն մը ունեցան առջի գիշեր, Հնդկաչինի մասին: Երկուստեք դիրքորոշումներու շնորհիւ գտնուեցաւ միասնական քաղաքականութեան մը տարազը, որ պիտի նպաստէ անտարակոյս Հնդկաչինի տագնապին լուծման: Ժողովէն ետք վարչապետը յայտարարեց որ թէեւ նորէն պիտի տեսակցի Ֆ. Տըլըսի հետ, նոյն խնդրին համար, սակայն արդէն « տեսակէտներու կատարեալ նոյնութիւն մը» գոյացած է Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ, որմէ կը բխի սկզբունքի համաձայնութիւն մը՝ հետեւեալ կէտերուն շուրջ :

— Կայսրը, Պաօ Տաի, պիտի պահէ գերագոյն պետի իր հանգամանքը, բայց պէտք է մնայ Ֆրանսա, առանց կառավարական իրաւասութիւններու

— Վարչապետ Տիէմ, պիտի մնայ իր պաշտօնին վրայ, բայց պէտք է ընդարձակէ կառավարութիւնը եւ տայ անոր ներկայացուցչական բնոյթ :

— Ամերիկա պիտի պահանջէ Սայկոնի կառավարութենէն, որ հակաֆրանսական ելոյթները դադրեցնէ :

— Ֆրանսական զինուորական ուժերը մաս առ մաս պիտի քաշուին հարաւ. Հնդկաչինէն մինչեւ 1956 Յուլիս ամիսը: Երկրին ապահովութեան համար անհրաժեշտ նկատուած ուժեր պիտի մնան, մինչեւ որ հնդկաչինական համապատասխան բանակ մը կազմուի:

— Վարչապետ Տիէմ պէտք է նախապատրաստէ 1956ի ընտրութիւնները ժողովրդավարական սկզբունքներով ·

Ֆրանքօ-ամերիկեան այս համաձայնութիւնը կը բխի ի վերջոյ Ուաշինկթընի նոր դիրքէն՝ կայսրին հանդէպ, եւ Ֆրանսայի կեցուածքէն՝ վարչապետին հանդէպ : Մինչ Ամերիկա միշտ կը ճանչնայ կայսրին վերին իշխանութիւնը, Ֆրանսան կ'ընդունի Տիէմ իբրեւ վարչապետ : Կը կարծուի որ անգլիական դիրքին փոփոխութիւնը այս մասին, կարեւոր դեր մը խաղացած է: Քանի մը շաբաթ առաջ, երբ քաղաքացիական պատերազմը սկսած էր, Ֆրանսայի հետ Անգլիան ալ «կայսրութեան մարդը» չէր նկատեր Տիէմ: Հիմա, երբ Սայկոնի տէրն է վարչապետը, Լոնտոն նկատի կ'առնէ այդ պարագան. Թէեւ ըմբոստ աղանդաւորները, Պինհերը եւ Հօա - Հօաները քաշուած են այժմ երկրին հարաւը, եւ կը դիմադրեն այնտեղ : Այսինքն, քաղաքացիական կռիւը դեռ չէ վերջացած, ինչ որ կը հիմնաւորէ Ֆրանսայի մտավախութիւնները, Հնդկաչինի ապահովութեան մասին. Տեսակէտ՝ որ կը բաժնէր անշուշտ Ամերիկան ալ, առաջարկելով սակայն տարբեր լուծում մը:

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ ԴԷՊԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

*

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Փարիզի դիւանագիտական շաբաթը կարելի է արդէն յաջողութիւն մը նկատել, խաղաղութեան համար Թափուած դրական ճիգերու նկատմամբ: Կարծէք նախաձեռնութիւնը իրարու ձեռքէ կ'ուզեն խլել: Հրաւէր, բանակցութեան առաջարկ, նոր ծրագիրներ, յայտարարութիւններ իրարու կը յաջորդեն աննախընթաց արագութեամբ: Անշուշտ այս բոլորին հետ մէկտեղ, կողմերու ճիգը՝ ամրապնդելու իրենց դիրքը ապագայ բանակցութեանց համար: Իրապէս շրջանակներու կարծիքով փոխուած են ժամանակները, եւ ստեղծուած նոր պայմաններ: Յուշագրերը, հանդիպումները, հրաւէրները քարոզչական նպատակներ հետապնդելէ աւելի կը մտնեն իսկական փափաք մը՝ համաձայնութեան գալու : Անցած կը թուին ըլլալ այն օրերը, երբ «պաղ» պատերազմի ամէնէն «տաք» օրերուն, բանակցութեան հրաւէրի մը ժխտական պատասխանն անգամ կը տրուէր ամիսներ ետք: Իսկ ժողովները՝ ընդհանրապէս քարոզչութեան բեմ կը դառնային « միջազգային գաղափարաբանութիւն » առաջ քշողներուն համար :

Խ. Միութեան վարչապետը Մար. Բուլկանին, Վարշաւիոյ ժողովին մէջ ակնարկելով Երեք Մեծերու Մոսկուա ղրկած հրաւէրին, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը մեծ հետաքրքրութեամբ եւ ուշադրութեամբ պիտի քննէ Արեւմուտքի առաջարկը: «Մեր կառավարութիւնը միշտ դրական դիրք մը բռնած է Չորսերու հանդիպումի մը մասին, եւ միակ պայմանը որ կը դնէ այն է թէ ժողովը իսկապէս նպաստէ միջազգային կացութեան բարելաւման»: Յետոյ վեր հանեց «ջիղերու պատերազմին» վերացման անհրաժեշտութիւնը միջազգային յարաբերութեանց համար, եւ այս առթիւ յոյս յայտնեց թէ զինաթափութեան մասին Խ. Միութեան առաջարկը պիտի նպաստէ ձգտուած կացութեան բարւոքման: Դիւանագիտական շրջանակները, Մար. Բուլկանինի յայտարարութիւնները համարժէք կը նկատեն «Երեք Մեծերու » հրաւէրը Խ. Միութեան կողմէ անպաշտօն կերպով ընդունելուն :

× Երկրորդ ճառի մը մէջ, Խ. Միութեան վարչապետը յայտնեց թէ Վարշաւիոյ դաշինքը, եթէ նոյնիսկ կնքուի արեւելեան ութը պետութիւններու միջեւ, պատճառ չունի տեւելու այն օրէն սկսեալ, երբ եւրոպական ապահովութեան համար, ամէնուն կողմէ ընդունելի տարազ մը գտնուի. Այս մասին ծանրացաւ շարք մը կէտերու վրայ :

— Միջազգային փոխյարաբերութեանց մէջ իրարու հանդէպ վստահութիւն ;

— Խ. Միութիւնը ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ Գերմանիոյ միացման ի նպաստ: Միացումը ոչ միայն անհրաժեշտ է այլեւ հնարաւոր :

— Խ. Միութիւնը պիտի օժանդակէ Փէքինի, Ֆորմոզայի շրջանին մէջ խաղաղութեան մը համար այս վերջնոյն բանած դիրքին համաձայն գտնուելով :

Փարիզի համաձայնութեանց դէմ, Խ. Միութիւնը իր ամէն կարելիութիւններով պիտի պայքարի :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

Արեւմտեան երկիրները ուշադրութեամբ կը քննեն զինաթափութեան նոր ծրագիրը, զոր Խ. Միութիւնը ներկայացուց առջի օր Լոնտոնի «Զինաթափութեան Յանձնաժողովին»: Ինչպէս հաղորդեցինք երէկ, թէեւ ուշադրաւ է որոշ մերձեցում մը Արեւմուտքի տեսակէտներուն, սակայն դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով Խ. Միութիւնը խորքին մէջ կը հետապնդէ ուրիշ նպատակներ: Ուաշինկթընի մէջ նկատել կուտան թէ, դէպի համաձայնութիւն քայլ մը աւելի առնելու ջանքին քով, ակներեւ է նաեւ Խ. Միութեան ռազմավարութիւնը՝ վիժեցնելու համար Ատլանտեան Ուխտը : Բայց ինչ որ աւելի զարմանալի կը գտնեն, ուժերու սահմանափակման պարագան է. Երբ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ այդ մասին այնպիսի տարազ մը որ գրեթէ Արեւմուտքի առաջարկը կը կրկնէ, երբ պատրաստ է իր ուժը մէկ երրորդի իջեցնել, ուրեմն պէտք է ենթադրել թէ Խ. Միութիւնը կը վախնայ տնտեսական ներքին տագնապէ մը: Ինչ որ, Ամերիկայի պարագան ալ կը թուի ըլլալ :

Փարիզի մէջ, անհրաժեշտ կը նկատեն մեծ ուշադրութեամբ քննել Մոսկուայի ներկայացուցած նոր ծրագիրը, որուն մէկ քանի կէտերը, օրինակի համար Գերմանիոյ խնդիրը, ակներեւ կերպով դուրս կը մնան «Զինաթափութեան Յանձնաժողովին» իրաւասութիւններէն, ընդգրկելով շատ աւելի կարեւոր խնդիրներ :

Գրեթէ նոյն դիրքը՝ Անգլիոյ կողմէ, ուր իրազեկները կ'աւելցնեն թէ պարզ յանձնաժողովի մը յղուած այս ծրագիրը տեսակ մը դիւրացուցում Խ. Միութեան կողմէ «Չորս Մեծերու » ժողովին օրակարգին նկատմամբ: Ամենայն դէպս, Խ. Միութեան մտցուցած հիմնական փոփոխութիւնները մինչեւ հիմա որդեգրած իր դիրքին մէջ, «գոհացուցիչ եւ նպաստաւոր» կը նկատուին :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Յառաջ»ի վաղուան թիւը ամբողջովին նուիրուած է հերոսամարտին տարեդարձին: Նիւթերու առատութեան պատճառով կարգ մը յօդուածներ կը հրատարակենք յաջորդով :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՇԽԱՐՀԸ ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԷՆ ԵՏՔ

*

ԽՄԲ. — «Քոմպաթ»ի մէջ Քլոտ Տէլմաս շահեկան խորհրդածութիւններ կ'ընէ «Նոր աշխարհ մը» նիւթի մասին : Կ'ամփոփենք գլխաւոր մասերը. —

Տասը տարի առաջ, երբ նոր կը վերջանար պատերազմը, կը թուէր թէ նոր դարաշրջան մը պիտի բացուէր :

Պատերազմը չսկսած, 1939ին, տակաւին Եւրոպա աշխարհի կեդրոնը կը համարուէր : Անոր մտահոգութիւնները իրենց անդրադարձումները կ'ունենային ծովերէն շատ անդին : Անոր կառավարութեանց որոշումները կ'ազդէին շատ աւելի հեռու կառավարութեանց վրայ : Իսկ այսօր ան է որ ազդեցութիւնը կը կրէ իրմէ շատ հեռու կառավարութեանց որոշումներուն, որոնք երբեմն իր դէմն են : Ներկայիս անոր կառավարութիւնները կը փորձեն, կարելի եղածին չափ շատ, սահմանափակել այդ արտաքին դրդումները : Աշխարհ փարելէ ետք, ան հիմա պիտի ենթարկուի աշխարհին : Այս փոփոխութիւնը կը նշմարուէր տակաւին 1920ին, համաձայն Ալպէր Տէմանժօնի եւ Անտրէ Սիկֆրիտի եւ ուրիշ դիւանագէտներու : Ասով մէկտեղ 1939ին պատերազմը ծագեցաւ Եւրոպական դէպքէ մը, երբ կը խախտէր քաղաքական հաւասարակշռութիւնը Արեւելեան եւ Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ, Այսօր ալ այս հաւասարակշռութիւնը խախտուած է, սակայն այս անվստահութեան հետեւանքները կը հետաքրքրեն ամէնէն առաջ արտա-եւրոպական պետութիւնները — մէկը Եւրոպայէն ծնունդ առած է, եւ կազմուած է եւրոպական գաղթականներէ, միւսը կիսա-եւրոպական եւ կիսա-ասիական է : Երկուքն ալ միանգամայն կը նային դէպի Ատլանտեան եւ Խաղաղական :

Քորէա, Հնդկաչին, Ֆորմոզա, եւ վերջապէս հիմա Պանտունկը, ահա անուններ որոնք իրենց մէջ կը կրեն այն բոլոր նշանները որ պիտի ընդարձակեն պատմութիւնը : Բեւեռները միայն հետախոյզներուն վերապահուած չեն այլեւս, Թիւլէի մէջ Մ. Նահանգները հաստատած են դիտական խարիսխ մը, որ կրնայ զինուորական խարիսխի վերածուիլ, եւ ասիկա այնպիսի հողերու վրայ որ ցարդ վերապահուած էր յանդուգն հետախոյզներու : Ասիոյ տափաստաններէն հովերը միլիոնաւոր մարդոց կանչերը կը բարձրացնեն : Անոնց քաղաքական վարդապետութիւնը, որ եւրոպական ծագում ունի, միջոցներ կու տայ ցուցնելու Եւրոպայի դէմ : Եւրոպական մշակոյթի անունով է որ արաբ ժողովուրդները կը ձգտին անկախութեան : Իսկ երբեմն իրենց իսկ մշակոյթի անունով է որ Եւրոպացիները կը մերժեն [illegible]

1500 միլիոն մարդիկ, գրեթէ բոլորն ալ արաբեւասիական աշխարհին մէջ, ծանր կշիռք մը ունին համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ : Ի՞նչ տեղի պիտի ունենայ եթէ անոնց զան միանան Ափրիկէի սեւամորթները, որոնք տակաւին անկազմակերպ են ընկերային տեսակէտով, եւ դանդաղօրէն բաւական անփոյթ քաղաքանութեան մէջ եւ քաղաքանապէս հեզ են : Ոչ մէկ նշան կայ որ միշտ այդպէս պիտի ըլլայ. Ընդհակառակն բազմաթիւ նշաններ մտածել կու տան թէ հասած է ժամը երբ անոնք ալ իրենց կարգին ճեղք մը պիտի բանան պատմութեան թատերաբեմին վրայ : Ճիշդ է որ ցարդ հեռու կը պահեն իրենք զիրենք մեծ վէճերէն :

Յօդուածագիրը՝ կը գրէ թէ ոչ մեր մտային կազմը, ոչ մեր մտաւորական հաստատութիւնները չեն կրնար պատրաստել մեզ չփում ունենալու այն քաղաքակրթութեանց հետ որոնք ստորադաս կը նկատենք աւանդութեամբ : Այսօր հարցը կը վերաբերի հոգեբանական, բարոյական, կրօնական չփման, վաղը հարցը պիտի վերաբերի քաղաքական չփման : Հին Եւրոպան որ 1945էն ի վեր շատ մը արտաեւրոպական յենակէտներ կորսնցուց, որ հետզհետէ իր մէջ կ'ամփոփուի, պիտի գտնէ՞ միջոցները «դիմագրաւելու» : Պիտի գտնէ կ'ըսէ, եթէ գիտակցի պատմական փոփոխութեանց յառաջ բերած պատճառներուն :

Յունական ոստաններու եւ հռովմէական կայսրութեան հին Եւրոպան կ'ապրի ընթերցանութեան գիրքերու եւ մարդոց մտքերուն մէջ : 1789ի Եւրոպան կը դեղեւի, որովհետեւ եթէ իր սկզբունքները գործադրուէին, ան հիմը պիտի դնէր բարեշրջման մը զորս կը մերժեն կարգ մը պետութեանց «հոգեկան» եւ նիւթական շահերը :

Պատերազմէն ի վեր Ֆրանսան վերականգնումի մէջ է : Կարելի չէ բաղդատել այսօրուան Ֆրանսան 1945ի Ֆրանսային հետ, երբ շատ մը քաղաքներ աւերակի վերածուած էին, երբ պէտք եղած նիւթը չկար դարձնելու մեքենաները : Այսօր շոգեկառքի ընկերութեան յաջողութիւնները համաշխարհային համբաւ կը վայելեն : Նանթի եւ Սէն Նազէրի մէջ Մ. Նահանգներու համար նաւեր կը շինուին : Ժողովուրդը կ'աճի, եւ թէեւ արտադրութիւնը պակաս է բաղդատմամբ Ֆրանսայի պէտքերուն, սակայն գտած է ան ծաւալման իմաստը : Ասով մէկտեղ մարդիկ մտահոգ են, որովհետեւ ծաւալման շարժումը կը զարգանայ աւելի արագ կշռոյթով մը Ֆրանսայի սահմաններէն անդին քան Ֆրանսայի մէջ : Իսկ շատ մը դէպքեր տրամաբանական հետեւանքն են տնտեսական եւ պատմական իրադարձութեանց :

ՀՐԱՇՔ ՋԻԱՒՈՐԸ

*

1955ին լրացաւ քառասնամեակը մեր խաչելութեան : Արիւնով ներկուած սահմռկեցնող անցեալը կը վերանորոգուի մեր յիշողութեան մէջ : Ահ ու սարսափի այդ պատկերը նոյնիսկ տանթէական վրձինը չէ նկարագրած :

1915 : Վասպուրականի փառքն ու պարծանքը՝ Վան, հրկիզուած է : Կրակ եւ ծուխ : Բոցեղէն լեզուներ երկինք կը նետեն խուճապահար ժողովուրդին անէծքն ու ցասումը : Վասպուրականի հազարաւոր զաւակները՝ ոճրագործ վոհմակներէն հալածական, ուրուականներու կարաւանի մը նման, դէպի Գողգոթան կը շարժին : Լեռներ, ամայի դաշտեր : Ահ ու սարսափ : Օրերով, շաբաթներով : Ամբողջ բնութիւնը իր ծոցին մէջ կատարուած ահարկու այս ոճիրէն կը հեւայ, թշուառ գաղթականներու հետ :

Լոյսին, բարի լոյսին ազատութեան՝ անհամբեր անձկութեամբ մը կը սպասուի : Երկար եւ տանջալից է Գողգոթայի ճամբան :

Առաւօտ մը Բերկրիի կիրճին մէջ, Բենտի — Մահու գետի ափին, բազմաչարչար կարաւանը կանգ առաւ, հանգստանալու համար :

Յանկարծ թշնամի գնդակներու տարափ մը, պաշարուած ըլլալու ահազանգը հնչեց : Ետեւէն եկող ռուս ձիաւոր բանակներ, գորշ հեղեղի պէս՝ իրենց փախուստը կ'ապահովէին, ոտքի տակ տալով անճար գաղթականները, թշնամիին գնդակներուն եւ Բենտի – Մահու գետի յորձանքներուն յանձնելով զանոնք :

Փա՛ռք մեր կարիճ եւ հերոս եղբայրներուն որ կամաւորական գունդեր կազմեցին անմիջապէս, իրենց անպաշտպան քոյրերը, մայրերը եւ զաւակները կիրճէն անցընելու համար :

Խուճապահար փախուստի այդ եղերական պահուն, ուրկէ՞ եւ ինչպէս, անբացատրելի հրաշքով մը, հրեղէն ձիաւոր մը յայտնուեցաւ ժողովուրդին մէջ :

«Անցիր, առաջ անցիր սիրելի ժողովուրդ եւ մի վախնար» գոռաց իր ձայնը խորհրդաւոր պատգամի մը պէս :

Վայրկեանի մը քար լռութենէն ետք, օդը թնդաց միաբերան «կեցցէ մեր Անդրանիկը, կեցցէ մեր Զօրավարը» :

Քառասուն տարի ետք, ամէն տեսակ դաւանութեանց քովէն անցնելէ ետք, երբ ցեղին ձայնովը վերանորոգուելու պահանջը, կը զգամ, սրտի սեղմումով կը յիշեմ հրաշք ձիաւորը ու իր թաւ ձայնը :

«Անցիր, առաջ անցիր սիրելի ժողովուրդ եւ մի վախնար» : Յարգանք մեր բազմաչարչար բոլոր նահատակներու սուրբ յիշատակին :

ՍԻՐՈՒՆ ՊԱՋԻԿԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ բազմաթիւ թերթերու վաճառումը արգիլուեցաւ Սայկոնի մէջ :

ԴԱՆԻԱԿԱՆ Ֆէրէօ կղզեխումբին խընդիրը լուծում մը գտաւ առանց արիւնահեղութեան :

ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ, իր երեսփոխանական թեկնածութիւնը դրաւ Վուտֆորտի մէջ :

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ

*

Ապրիլ 8 – 9 տեղի ունեցաւ Հայաստանի Կոմ. կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստը :

Այս նիստի ընթացքին «Անասնաբուծական մթերքների արտադրութիւնն աւելացնելու մասին» անցեալ Յունուարի նիստին տրուած որոշումներու իրագործմանց վերաբերեալ զեկուցում մը ըրաւ Կոմ. կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտուղարը Ս. Թովմասեան :

«Յունուարի նիստը, ըսաւ Ս. Թովմասեան, մեծ իրադարձութիւն մը եղաւ մեր կուսակցութեան եւ Խորհ. պետութեան կեանքին մէջ : Նիստը քննելով երկրին անասնաբուծական մթերքները աւելցնելու հարցը, ընդարձակ ծրագիր մը մշակեց կուսակցութեան յառաջիկայ 5 – 6 տարուան աշխատանքներուն համար : Եւ անգամ մը եւս ընդգծեց թէ, ինչպէս առաջ, այժմ եւս կուսակցութիւնը կենսական հարց կը համարի ծանր ճարտարարուեստի զարգացումը, որ ժողովրդական տնտեսութեան վերելքի եւ մեր երկրի պաշտպանութեան ամրապնդման հզօր խարիսխն է : Ծանր ճարտարարուեստի արդիւնաբերութեան եւ անոր սիրտը հանդիսացող մեքենաշինութեան արագ զարգացումը կը հանդիսանայ կուսակցութեան գլխաւոր գիծը որ խարսխուած է Լենինիզմի կրանիթեայ հիմերուն վրայ» :

Զեկուցանողը այնուհետեւ ներկայացնելով հանրապետութիւններուն մէջ անասնաբուծութեան վիճակը, հանգամանօրէն կանգ առաւ Կեդր. Կոմիտէի Յունուարի լիակատար նիստին որոշումներէն բխող այն հարցերուն վրայ, որոնք դրուած են իրենց առջեւ : Յատկապէս շեշտեց անասնաբուծական մթերքներու արտադրութիւնները աւելցնելու կարեւոր հարցը, եւ այդ առթիւ յայտարարեց. —

«Մենք բոլոր պայմաններն ու հնարաւորութիւնները ունինք անասնաբուծական մթերքներու արտադրութեան յաւելման վերելքին համար : Այսպէս, 1953 Հոկտեմբեր մէկէն մինչեւ 1954 Հոկտեմբեր մէկ Ղուկասեանի շրջանի հաւաքական տնտեսութեանց մէջ կովերու կաթնատուութիւնը 1035 քիլոկրամէն բարձրացած է 1305 քիլոկրամի : Կովերու կաթնատուութիւնը զգալի չափով աւելցած է նաեւ Ախտայի, Նոր Բայազիտի, Հոկտեմբերեանի, Սեւանի եւ շարք մը ուրիշ հաւաքական տնտեսութեանց մէջ :

«Նկատելի է որ բարձրացած է նաեւ իբրեւ մսացու յանձնուած անասուններու որակը. 1954 թուականին աւելի շատ միս, կաթ եւ հաւկիթ մթերուեցաւ քան 1953ին : Անասնաբուծութեան արտադրանքի յաւելման եւ պետական մթերումներու եւ գնումներու գիներու բարձրացման կապակցութեամբ աւելցած են հաւաք. տնտեսականներու եկամուտները : Եկամուտներու ընդհ. գումարը որ 1953ին 175 միլիոն րուբլի էր, 1954ին բարձրացաւ 219.9 միլիոն րուբլիի» :

Այնուհետեւ Ս. Թովմասեան խօսեցաւ

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

*

Վստահ եմ որ բոլոր անոնք որոնք մօտէն ճանչցած են ընկ. Մկրտիչ Փափազեանը խոր կսկիծով կարդացին իր մահուան գոյժը : Մանաւանդ այնքան անակնկալ եղաւ այդ մահը, «Հոն մեռնելու կ'երթամ» ըսած էր անցեալ ամառ, Տէսինէն Փարիզ իրենց փոխադրութեան առթիւ : Կատակով յայտնուած այդ դառն դուշակութիւնը ահա իրականութիւն է տակաւին մէկ տարին չբոլորած : Չէ կարելի հաշտուիլ նման մահերու հետ : Թէեւ վերջին տարիները իր արեան բարձր ճնշումին հետեւանքով տկարութեան ու նըւաղումի նոպաներ յաճախ կ'ունենար, բայց հակառակ իր տարիքին, երիտասարդի մը առոյգ կեցուածքը ունէր տակաւին :

Ինը տարի առաջ էր որ ճանչցանք զինքը : Նոր եկած էր Տէսին, տեղւոյս դպրոցին ուսուցչութիւնը ստանձնելու, իր տիկնոջ՝ ընկերուհի Գեղանի հետ : Արդէն շատ չէր ըներ իրենց Ֆրանսա մուտքը, ճաշակելէ յետոյ պարտադրեալ գաղթականութեան մը բոլոր դառնութիւնները : Շուտով մտերմութիւն մը հաստատուեցաւ մեր միջեւ : Մտերմութիւն մը՝ որ կը բըխէր գաղափարի ու նկարագրի նոյնութենէն :

Ընկեր Փափազեան ինը տարիներ շարունակ ցոյց տուաւ իր կրթական մշակի փորձառութիւնն ու խղճմտութիւնը : Շունչ սպառեց, ազգային ոգի ներշնչեց մեր զաւակներուն եւ զանոնք զինեց Մեսրոպեան տառերով ու մայրենի լեզուով՝ ճերմակ ջարդին դէմ : Բոլոր ծնողները երախտապարտ են զոյգ դաստիարակներուն : Իբրեւ կրթական մշակ, ընկեր Փափազեանի ուսուցանելու եղանակը իւրայատուկ էր, ուսումնասիրած ըլլալով դաստիարակչական բոլոր մեթոտները : Իբր այդ ան համբերատար էր, ու ներողամիտ՝ փոքրերուն չարաճճի խաղերուն ու չարութիւններուն : Դպրոցը իր երկրորդ ընտանիքն էր, հետեւաբար բոլոր աշակերտները իր զաւակները, որոնց հանդէպ կը տածէր անհուն սէր ու գուրգուրանք : Իր բաղձանքն էր նախակրթարանի մը կրթութիւնը ջամբել աշակերտներուն : Սակայն բաղձանքն ու կեանքի իրական պայմանները յաճախ հակոտնեայ են : Աշակերտը հազիւ ֆրանսական նախակրթարանը աւարտած՝ կը լքէր նաեւ ազգային կրթութիւնը, յուսախաբութեան մատնելով ուսուցիչները : Այսուհանդերձ ողբացեալ ընկերը դիւրաւ յուսահատողներէն չէր : Ան դարձեալ կը հետապնդէր իր նըպատակին իրականացումը աւելի փոքրերը պատրաստելով այդ ուղղութեամբ :

Ընկեր Փափազեան իր արտաքինով ազնուականի մը վեհութիւնը ունէր, մտաւորականի մը տիպարով ու շարժուձեւերով : Բնաւորութեամբ համեստ, ընկերասէր ու սակաւախօս եւ ամուր նկարագրով : Անկեղծ ու չեղչուած կուսակցական մը ըլլալով հանդերձ, երբեք կուսակցամոլ մը չեղաւ եւ իր Հայու բարձր զգացումները չափաւորեցին իր կուսակցականի եռանդը, զինքը պահելով դաստիարակի կոչումին բարձրութեան :

Իր մեկնումին առթիւ, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. կազմը իր գնահատանքի խօսքը արձանագրեց յատուկ բանաձեւով մը, զոյգ մշակներուն տարած կրթական աշխոյժ գործունէութեան համար : Բարոյական նուազագոյն վարձատրութիւն մըն էր իրենց երկար տարիներու զոհողութեան ու նուիրումին փոխարէն : Տէսինի իր աշակերտները եւս իմացած ըլլալով իր հիւանդութեան մասին գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էին խմբովին արտայայտելու ապաքինման լաւագոյն մաղթանքներ, երախտագիտութեան եւ սիրոյ ջերմ զգացումներով :

Ընկ. Փափազեան կը պատկանէր Ազատամարտի սերունդին ու իր էութեան մաս կը կազմէին այդ սերունդին կուսակցական դաստիարակութիւնը, գաղափարական թռիչքն ու ընկերային ըմբռնումները : Եթէ այստեղ չուզեց ստանձնել վարչական գործեր, սակայն իր ներկայութեամբ ու օգտակար խորհուրդներով իր կուսակցականի պարտականութիւնները կատարեց :

Անշուշտ այս հապճեպ տողերով իր կենսագրութիւնը տալ չէր նպատակս, այլ քանի մը յիշատակներ արձանագրել իր համակրելի անձնաւորութենէն, նաեւ իմ վերջին յարգանքս մատուցանել իր թարմ շիրիմին : Իր յիշատակը դրոշմուած պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ :

Ճշմարտութեան դէմ մեղանչած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ որ Տէսինի գաղութին մեծամասնութեան ցաւակցութեան ու դառն զգացումներուն թարգմանը հանդիսացած կ'ըլլամ :

Գարնան այս բուրումնաւէտ ու դալար եղանակով հանգիստ նիրհէ յաւիտենական քունով, սիրելի ընկեր :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԻՀՐԴԱՏ Տիգրանեան դարձեալ ազգօգուտ առաքելութեամբ, չորրորդ անգամ ըլլալով գթութեան, հանգերձաբաշխումի եւ մշակութային երբեմնակ նպատակներով այցելած է Միջին Արեւելք, միասին տանելով յիսուն հակ հագուստեղէն եւ 11 սնտուկ կօշիկ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ կարօտեալներուն նուիրելու ; Ինչպէս եւ վեց հազար տոլար նուիրուած Լոս Անճէլըսի Հայերուն կողմէ : Այս գումարով պիտի շինուի Բուժարանին շէնքին մօտ արդիական յարկաբաժին մը, բժիշկներու եւ հիւանդապահուհիներու կամ ընդհ. պաշտօնէութեան համար : Շէնքի շինութիւնը կ'աւարտի Սեպտեմբերի վերջերը : Գ. Տիգրանեանի չորրորդ այցելութեան նպատակն է նաեւ երեսուն հազար տոլարը իր առատաձեռն նուէրով Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանին մօտ ազգապատկան հողի վրայ կառուցումը եռայարկ եւ ամէն առաւելութիւններով օժտուած գեղակերտ շէնքի մը, որուն Ա. յարկը պիտի ըլլայ ընդարձակ ժողովասրահ մը աւելի քան հինգ հարիւր նստարաններով : Բ. յարկը պատսպարան կամ հիւրանոց, մահճակալներով, խոհանոցով, ճաշարանով եւ սպասման սրահով : Գ. յարկը օթեւան եւ պատսպարան Ճեմարանի ցերեկօթիկ հայ աղջիկներուն համար :

ԱԹԷՆՔ ՄԵԿՆԱԾ են Պոլսոյ Կեդրոնական Վարժարանի պասքէթ պոլի խումբին ինը անդամները եւ արժանացած խանդավառ ընդունելութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. վարչութեան եւ Աթէնահայ գաղութին կողմէ : Որոշուած էր որ Կեդրոնականը երկու մրցումներ ունենայ Աթէնքի եւ Կոկինիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն եւ վերջին հանդիպում մըն ալ Նէա Զմիւռնիի պասքէթի խումբին հետ : Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզական վարչութիւնը հացկերոյթ մը սարքած է ի պատիւ Կեդրոնականցիներուն : Այս առաջնորդուած են Աթէնքի Յունաց Մետրոպոլիտ Մայր եկեղեցին, ուր բախտը ունեցած են տեսնելու Վ. Բավլոս Թագաւորը եւ Եզրկիոս իշխանը, որոնք ներկայ եղած են Զատկի արարողութեանց ,

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԻԿԻՆ ԱՇԽԷՆ Գասպանեանի մտերմիկ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է Պոլսոյ Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ : Տիկին Գասպանեան 25 տարիէ ի վեր կը ծառայէ հիւանդանոցի առեւտրական բաժնին մէջ, հանդիսանալով այդ բաժնին ջիղն ու ոգին, իր բծախնդրութեամբ եւ ձեռնհասութեամբ : Այս առթիւ կարդացուած [illegible] Առեւտրական նախարարութեան պաշտօնատարներուն կողմէ գնահատական եւ շնորհաւորական նամակները : Եւ նուիրուած են արծաթեայ ափսէ մը աւագ հիւանդապահի ձեռքով :

հացահատիկներու բերքին բարելաւման մասին եւ բսաւ .—

«Հացահատիկներու մշակումը բարձր բերքի կարելի է հասցնել ճիշդ կիրառելով ցանքաշրջանառութիւնը, բարելաւելով հողամշակումը, լայնօրէն օգտագործելով հանքային ու տեղական պարարտանիւթերը, բարելաւելով սերմնային գործը եւ իրականացնելով շարք մը ուրիշ հողագործական միջոցառումներ »:

Ս. Թովմասեան այնուհետեւ քննադատեց «ՍՍՌ մինիստրների սովետը», որ անասնաբուծութեան վերելքին մասին դրուած հարցերու քննութիւնը «երբեմն ամիսներով ձգձգում է »:

Եւ շարունակելով իր դժգոհութիւնները, Ս. Թովմասեան բսաւ .—

« Մեծ թերութիւններ կան հանրապետութեան գիւղատնտեսութեան նախարարութեան գործունէութեան մէջ : Նախարարութիւնը երբեք չէ ուսումնասիրած անասնաբուծութեան զարգացման ճշգրիտ պայմանները : Գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը եւ Գետպլանը կը շարունակեն սխալներ թոյլ տալ պլանաւորման գործին մէջ եւ հաշուի չեն առներ տեղական պայմանները » :

Իր զեկոյցը վերջացնելով, Ս. Թովմասեան վստահութիւն յայտնեց որ հանրապետութեան կուսակցական կազմակերպութիւնները պատուով կը կատարեն գիւղատնտեսութեան շեշտակի վերելքի ծրագիրը եւ յաջողութեամբ կը պսակուի Յունուարի լիակատար նիստի որոշումները : (Քաղուած Սով. Հայաստանի Ապրիլ 12ի թիւէն)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ — Ապրիլեան նահատակներուն ի յիշատակ մեր քաղաքին մէջ ալ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ, Մայիս մէկին, ի ներկայութեան կաթող. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանի :

Խորանին աջ կողմը դրուած էր յիշատակարան մը, ծածկուած թարմ ծաղիկներով : Պատարագիչն էր հոգեւոր հովիւ Արտակ վարդապետ եւ կը սպասարկէր Վռամշապուհ քհնյ. Գարիպեան .

Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան իր քարոզին մէջ ոգեկոչելով մեր բիւր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը, բսաւ թէ մենք յարգած կ'ըլլանք զանոնք եթէ պահենք մեր ազգութիւնը, մեր մշակոյթը եւ մեր աքանչելի լեզուն :

Մեր զմայլելի եկեղեցական արարողութիւնները բարձրաձայնով կը հետարձակուէին, հետաքրքրութիւնը շարժելով օտարներուն :

Հացկերոյթի ընթացքին Սթանոզի հայրենակցական միութեան կողմէ Գ. Յովհ. Ահարոնեան երեք հազար ֆրանք նուիրեց դպրոցին, իսկ Գ. Քաջազն Օհաննէսեան հինգ հազար ֆրանք՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ բարեզարդութեան :

Գրաւիչ գեղարուեստական բաժին մը կը լրացնէր այդ անմոռանալի օրուան հանդիսութիւնը :

Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր ու արտասանութիւններ : Ներկայ էին Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հաբէլեան եւ Օր. Մարի Զիլէմեան, որոնք խօսք առին : Ազգ. Միութեան ատենապետը եւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ Վ. Մանուկեան շնորհակալութիւն յայտնեցին Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանին եւ հիւրերուն .

Յ. Մ. ՓԻՉԱՔՃԵԱՆ

×

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՌԷԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն քանի մը քիլոմեթր հեռու կը գտնուին Սէն Լու, Լափոմ, Վալպառէլ, Սէն Մարսէլ, Լա Պառաս : Ընդարձակ տարածութեան վրայ ցրուած են հայ բնակիչները : Հայ ազգային տեսակէտէն Վալպառէլ կեդրոն է, ուր ազատագրութենէն ի վեր կազմուած է հոգաբարձութիւն մը : Ունինք շաբաթական երկու պահ դասընթացք որուն կը հետեւի Նոր Սերունդը :

Մեր շրջանը հակապատկերն է քիչ անդին՝ Սէն Լուին, ուր ազգային կեանքը կը շարժի իր դպրոցով, եկեղեցիով, ազգային կազմակերպութեամբ : Մինչ հոս հազիւ կարելի կ'ըլլայ դպրոցը պահել կարգ մը գիտակից եւ սրտցաւ հայրենակիցներու շնորհիւ : Բացի հոգաբարձութենէն, իբրեւ կազմակերպութիւն գոյութիւն ունի Հ. Յ. Դ. «Արամ» խումբը, որ լուռ մնջիկ կը գործէ եւ հայկական կեանքը վառ կը պահէ : Կայ նաեւ Նոր Սերունդի խումբը, որ որոշ գործունէութիւն չունի քանի մը ընկերներու զինուորական ծառայութեան մեկնումին պատճառով : Արենուշներու խումբը կը վարէ Օր. Մ. Աչճեան որ սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ դպրոցի հանդէսներուն :

Ցաւալի է սակայն որ 80 – 90 ընտանիք հաշուող շրջանի մը համար մխիթարական չէ դպրոցի դասընթացքին հետեւող աշակերտներու թիւը :

Բերնի ծամոց դարձաւ այլեւս «հայերէն ալ թող չսորվին, պզտիկները ժամանակ չունին» եւայլն : Ինչպէս սովորութիւն է տարեկան երկու դպրոցական հանդէս կ'ունենանք : Այս տարի առաջինը տրուեցաւ, անցեալ շաբաթ իրիկուն, Պառ Վէնսանի շքեղ սրահին մէջ : Բաւական ճոխ եւ նոր յայտագրով, առաջնորդութեամբ ուսուցիչ ընկեր Պօլիկեանի :

Հանդէսի բացումը կատարուեցաւ Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիքով աշակերտներուն կողմէ : Ապա խօսեցաւ Անդրանիկ Պօլիկեան հոգաբարձութեան կողմէ, որ բսաւ թէ հանդէսին նպատակն է ներկայացնել աշակերտներու վեցամսեայ աշխատանքը : Յայտարարեց թէ հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած է Տիկնանց օժանդակ յանձնախումբ մը եւ այս թէյասեղանը կազմակերպուած է անոնց ջանքերով : Այնուհետեւ արտասանեցին Ժաղլին Սահակեան՝ «Սիրածներս», Ժան Թէրզիմկրեան՝ «Բարի եկաք», Հայկ Աջպահեան՝ «Ուհ, ուհ», Ա. Աբրահամեան «Գարուն», Էլէն Սահակեան՝ «Նուիրում» եւ Յովհ. Ակոպեան «Արհեստ պատուական» : Բոլորն ալ յաջող արտասանեցին յստակ առոգանութեամբ :

Նորութիւն մը եղաւ «Յառաջ»ի Եւրոպացիի «Տոմսերէն» յաջորդական ներկայացումը, «Երթա՞մ – Չերթա՞մ», «Կեցցէ Խանութպանը», «Ազգային գործեր» եւ Զուգերգները, որոնք շատ լաւ տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ : Սոյն պատկերները ներկայացուցին դպրոցի աշակերտներէն՝ Օր. Արմ. Գույումճեան, Սիրվ. Պօլիկեան եւ Հրանտ եւ Տիգ. Պօլիկեան եղբայրները, բոլորն ալ աքանչելի :

Ուսուցիչը բսաւ թէ իմ վեցամսեայ պաշտօնավարութեանս համեստ պտուղն է : 12 աշակերտներ ունիմ որոնք սիրով կը հետեւին : Շատ քիչ է այս թիւը պէտք է ջանանք զայն տարի կրկնապատկել :

Ապա թէյասեղան մը տրուեցաւ Տիկիններու կողմէ պատրաստուած կարկանդակներով : Գ. Վաղարշ Ունանեան իր զուարթ պատմուածքներով կուշտ ու կուռ խնդացուց հիւրերը :

Եղան հայկական եւ եւրոպական պարեր : Այս առթիւ եղան նուիրատուութիւններ դպրոցին համար, Գ. Ե. Կէտիկեան հազար ֆրանք, Գ. Ս. Առաքելեան եւ Տիկին Գուճառեան հինգ հարիւրական ֆրանք, իսկ Տիկին Ե. Սիմոնեան կարկանդակին համար տուփ մը շաքար :

Առաւօտեան ժամը մէկին դժուարաւ բաժնուեցանք սրահէն : Բոլոր ներկաները գոհունակութեամբ եւ շնորհակալութեամբ մեկնեցան :

ԿԱՊՕ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

★

Հ. Բ. Ը. Միութեան 49րդ տարեդարձին առթիւ թէյասեղան մը կազմակերպուած էր Լիւթէսիա պանդոկի սրահին մէջ, անցեալ կիրակի :

Հակիրճ խօսքերով բացումը կատարեց Գ. Օննիկ Թաղէոսեան խօսքը տալով փոխնախագահ Տօքթ. Գէօյիւքեանի, որ յայտնելէ ետք թէ Զարեհ պէյ Նուպար եւ Գ. Ֆրէնկեան բանաւոր պատճառներով ներկայ չեն կրցած գտնուիլ, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել յիշատակը Պօղոս Նուպարի եւ բոլոր պատուոյ եւ բարերար անդամներուն :

Տօքթ. Գէօյիւքեան իր խօսքերուն մէջ յիշեց թէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը առանց քաղաքական նպատակ ունենալու, համազգային գետնի վրայ կը գործէ եւ կոչ ըրաւ թէ՛ անդամներու եւ թէ կտակարարներու թիւը աւելցնելու համար :

Վարչութեան ատենադպիր Գ. Գալուստ Կէնճեան կարդաց տեղեկագիրը . յետադարձ ակնարկ մը պէտք է նետենք ըսաւ, ստուգելու մեր լաւ գործերը եւ սխալները որպէսզի բստ այնմ ճշդենք մեր ուղեգիծը : Պատմականը ըրաւ Բարեգործականին եւ տուաւ թիւեր անոր նիւթական գործունէութեանց շուրջ :

Խօսք տրուեցաւ Հայր Կ. Ծ. Վ. Ամատունիի որ դրուատիքը ըրաւ Եագուպ Արթին եւ Պօղոս Նուպար փաշաներու որոնք համերաշխ գետնի վրայ հիմնեցին այս միութիւնը, մաղթեց որ Բարեգործականը հաւատարիմ մնայ այս համերաշխութեան գաղափարին որ իր գլխաւոր դրամագլուխը կը կազմէ, տարածուելու համար : Ան հեռու պէտք է մնայ դաւանական եւ կուսակցական խտրութենէ :

Գ. Թ. Պօյաճեան յայտնեց թէ ներգաղթի գործը մոռցուած էր տեղեկագրին մէջ որ Բարեգործականի գլխաւոր գործերէն մին եղաւ :

Նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Գ. Գասպարեանի նուագեց քանի մը կտորներ :

Օր. Խաչեան յուզումով արտասանեց Յովհ. Շիրազէն եւ երկու ուրիշ Ֆրանսերէն կտորներ : Օր. Սաաթճեան դաշնակի ընկերակցութեամբ յաջողութեամբ երգեց հայկական եւ եւրոպական կտորներ :

Վերջին խօսքը եղաւ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, որ յայտնեց թէ, եկեղեցին բիւրեղացած եւ լուրջ արժէքները կը սիրէ եւ հակառակ իր պահպանողականութեան իր անվերապահ աջակցութիւնը բերած է Բարեգործականին, անոր մէջ տեսնելով Ազգային եւ Մարդկային արժէքներ : Ներկայ պայմաններուն մէջ հայ ժողովուրդը կը սպասէ աւելի մեծ գործեր Բարեգործականէն, համերաշխութեան եւ կրթական մարզերուն մէջ : Մաղթելով որ հայ ժողովուրդը հաւաքուի Բարեգործականի եւ անոր նման համազգային նպատակներ ունեցող կազմակերպութիւններու շուրջը, փակեց հանդէսը պահպանիչով :

Գ. ՊԱՐԳԵՒ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Սակայն խոհեմութիւնը անօգուտ է կնոջ համար, քանի վերապահ ըլլաս, ան աւելի կը ճնշէ վրադ : Անն Պետինկֆիլտ բացատրութիւն չէր կամեր :

— Որքա՞ն ատեն, հարցուց կոպտութեամբ :

— Ը. ը.... նաւ մտնելէս անմիջապէս առաջ :

Հին բարեկամներէս մէկը յանձնարարեց զինքը :

Օրիորդը ուրիշ հարցում մը չըրաւ, բայց խորհրդալից լռութեան մը մէջ ընկղմեցաւ : Զգալով որ այժմ կարգը իմս էր իր պատմութեամբը հետաքրքրուելու, Բէյսին դարձայ եւ հարցուցի .

— Բէյս, Սըր Լորընսին ամենամօտիկ ազգականը ո՞վ է, գիտէ՞ք :

— Անշուշտ գիտեմ, պատասխանեց ժպտելով : Ես եմ :

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

(Աննի պատմութենէն ամփոփուած)

Դիմակաւոր պարահանդէսին իրիկունն էր, երբ որոշեցի սիրտս մէկու մը բանալ : Մինչեւ հիմա առանձին գործած էի եւ գոհ՝ աւելի քան երբեք : Այժմ ամէն ինչ փոխուած էր՝ յեղակարծօրէն : Առանձնութեան եւ յուսալքման զգացում մը պատեց զիս :

Մահճակալիս եզրին նստած եւ գնչուհիի տարազս տակաւին վրաս, դրութիւնը վերագնահատման ենթարկեցի : Նախ մտածեցի գնդապետ Բէյսի մասին : Կարծէք կը սիրէր զիս : Ինծի հետ ազնուօրէն պիտի վերաբերուէր, վստահ էի այդ մասին : Ցիմար ալ չէր : Սակայն դարձեալ մտածեցի եւ տատամսեցայ : Հրամայող անձնաւորութիւն մըն էր, ուստի ամբողջ գործը ձեռքէս պիտի առնէր : Մինչ ան իմ գաղտնիքս էր : Ուրիշ պատճառներ ալ կային, անբացատրելի պատճառներ, որոնք այդ որոշումէս ետ կեցուցին զիս :

Յետոյ մտածեցի տիկին Պլէրի մասին : Ան ալ աղէկ գտնուած էր : Ինքնաբար չէի, հաւատալու համար թէ իրապէս բան մը պիտի նշանակէր խոստովանութիւնս : Զարդ քմահաճոյք մը թերեւս՝ վայրկեանի ազդեցութեան տակ : Վնաս չունի, կրնար հետաքրքրուիլ : Կին մըն էր որ կեանքի փորձառութիւնն ունէր : Իրեն արտակարգ փորձառութիւն մը եւս պիտի հրամցնէի : Ու կը սիրէի զինքը, իր դիւրահաճոյ ձեւերը, իր ոչ – զգացական արտայայտութիւնը, իր անսեթեւեթ անկեղծութիւնը :

Որոշումս տուի : Հիմա իսկ պիտի տեսնեմ զինքը : Չեմ կարծեր թէ անկողին մտած ըլլայ : Սակայն յիշեցի որ խցիկին թիւը չեմ գիտեր : Բարեկամուհիս՝ գիշերուան սպասուհին, անշուշտ գիտէ :

Զանգը զարկի : Քիչ մը սպասելէս վերջ՝ մարդ մը եկաւ եւ փափաքած տեղեկութիւնս տուաւ : Տիկին Պլէրի խցիկին թիւը 71 է եղեր : Քիչ մը ուշանալուն համար ներողութիւն խնդրեց, ըսելով որ առանձին կը սպասարկէր բոլոր խցիկներուն :

— Սպասուհին ո՞ւր է որ, հարցուցի :

— Ժամը 10էն ետք ամէնքն ալ ազատ կ'ըլլան :

— Ոչ, գիշերուան սպասուհին, բսել կ'ուզեմ :

— Սպասուհի չկայ գիշերը, օրիորդ :

— Բայց... բայց առջի գիշեր սպասուհի մը եկաւ ... ժամը մէկի ատենները :

— Երազեր էք, օրիորդ : Ժամը տասնէն վերջ պաշտօնի գլուխ գիշերապահուհի չկայ :

Մարդը հեռացաւ, ինծի կը մնար մարսել զեկուցման այս պատառը : Ո՞վ էր այն կինը, որ խցիկս մտաւ ամսոյս 22ի գիշերը : Աւելի խռովեցայ երբ ըմբռնեցի խորամանկութիւնն ու համարձակութիւնը իմ անծանօթ հակառակորդիս :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ խորհրդարանին նախագահ ընտրուեցաւ Փրոֆ. Լէոն: Կրոնքի, նախկին նախագահը, որ հիմա հանրապետութեան նախագահն է, իր հանդիսաւոր երդումը ըրաւ երէկ, խորհրդարանին առջեւ: Վարչապետը ներկայացուց իր կառավարութեան հրաժարականը, ըստ սահմանադրական օրէնքին: Նոր կառավարութեան կազմութիւնը, դժուարութեանց կրնայ բախիլ.

ՄԱԿի պաղեստինեան զինադադարի յանձնաժողովին նախագահը Զօր. Պըրնըս, Եգիպտոսի առաջարկեց ծրագիր մը՝ Իսրայէլի հետ սահմանային միջադէպերու առաջքն առնելու համար: Փշաթելեր՝ սահմաններու երկայնքը, պահակազօրներու կանոնաւոր շրջագայութիւն, համաձայնութիւն՝ երկու կողմերուն տեղական հրամանատարներուն միջեւ:

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ համաձայնեցան արգէն իրենց զինուորները սահմանէն մէկ քիլմ. ներս քաշել:

ԻՏԱԼԻՈՅ երկրորդական վարժարաններու ուսուցչական կազմը, գործադուլ պիտի հռչակէ Մայիս 20էն սկսեալ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ Թուրքիա «կը յարգէ Եուկոսլաւիոյ փափաքը՝ Ատլանտեան Ուխտին չյարելու մասին»: Ինչպէս հաղորդած էինք, տարակարծութիւններ կան Մար. Թիթոյի եւ Պալքանեան Ուխտի միւս անդամներուն միջեւ, զինուորական դաշնագրերու հարցին շուրջ:

ՏԻՒՓՐԻՔ, պատանին որ սպաննած էր իր հայրը եւ մայրը, դատապարտուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան, շնորհիւ պաշտպան փաստաբանին ջանքերուն: Մահապատիժ պահանջուած էր:

ՔԱՆԻ շարժանկարի ցուցահանդէսին առաջնութիւն շահեցաւ Ամերիկեան Մարթի ժապաւէնը:

× Թուրքիա բողոքած էր պուլկարական հակաթուրք ժապաւէնի մը ցուցադրութեան դէմ, պահանջելով անոր արգիլումը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման Ֆոնտին:

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Բացառիկ պատրաստութեամբ կը տօնուի Կիրակի, Մայիս 22ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 ռիւ Սէն Վիքթոր:

Մասնակցութեամբ Փարիզի Օփերայի առաջին երգչուհի Օր. ՌՕԶԱՅԻ եւ ուրիշ հայ եւ օտար տաղանդաւոր արուեստագէտներու:

Փարիզահայ բեմերու վրայ առաջին անգամ ըլլալով մեծ անակնկալ մը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Տոմսերու համար դիմել Հայ գրավաճառներուն, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն: Գիներն են 300, 200 եւ 150 Ֆր.:

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 15ին:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Ի պատիւ տեղւոյն հովիւ Արտակ Վրդ. Մանուկեանի, Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութիւնը թէյասեղան մը սարքած է այս շաբաթ ժամը 20ին, Գէորգ Խաչատուրեանի սրահը:

Կը հրաւիրուին հայ գաղութը եւ կազմակերպութիւնները:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ազգ. Ընկերութեան վարչութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

1.— Պ. Կարապետ Թահմիզեանէ (Սէնթ Անթուան, Մարսէյլ) վեց հազար Ֆրանք, երկու ծերանոցներուն:

2.— Պ. Յակոբ Տէօվլէթեանէ (Փարիզ) երեք հազար Ֆր. երկու ծերանոցներուն, (Սարգիս Տէօվլէթեանի յիշատակին):

3.— Պ. Մանուկ Քիպարեանէ (Փարիզ), հազար Ֆր. Ազգատախնամին, Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ:

4.— Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեանէ եւ Ինէճեան ընտանիքէն հազարական Ֆր. Ազգատախնամին, (Մարտիրոս Թէրզիպաշեանի յիշատակին):

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի: Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էքիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ:

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒԳԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիչեանի:

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ ղաւեշտ մը:

Ընտիր նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Մուտք 200 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ: Սրահը կայարանին ճիշդ քովը:

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Անուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս: Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով:

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար:

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ:

(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքօլ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր խաչի:

Նախագահութեամբ Ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆի, Փ. ԷՄԻԼ-ՏԵՊԷԹ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԻՐԳՈՅԵԱՆի (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆԹԻՒ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆի (Ցիկան եւ Կովկասեան պար):

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), ԱՆԷԹ ՔԷՕՅ (Ալթիսթ):

Պիտի նուագեն Սպենդիարեանի Ղայթարման եւ Յարօ Ստեփանեանի Սիւիթ փուր վիօլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով:

Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆի:

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ: ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԽԱՆՊԷԿԵԱՆի:

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը, իր 30րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է շքեղ պարահանդէս, ի նպաստ իր դպրոցին, այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20ին, Սալօն տիւ Ռէսթօրան տիւ Փարք տը լ'Էքսփօզիսիօնի մէջ:

Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ կողմէ

Նախագահութեամբ՝ ԶՕՐ. ՖԼԻՓՕՅԻ

1945ի հերոսներէն

Կը խօսին Պ.Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ Երգ Շ. Պէնկեան, Ն. Տիրատուրեան, ջութակ Զ. Մելիքեան, արտասանութիւն Շ. Սարեան:

ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ պիտի նուագէ հայկական քայլերգներ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԸ (Տրապիզոնէն Բալու, Մուշ, Պիթլիս, Կարճկան, Ոստան, Վան, Արտամէտ, Արճակ, Սարայ)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԵՐԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ ժամը 18էն 24

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆԻ նուագախումբով

Ճոխ պիւֆէ Խօսնակ Գ. Ամիրայեան Եղէք ճշդապահ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ:

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 ՍալՄազընոյի մէջ: 88 ռիւ տ'Օպաներ:

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կը հովանաւորէ եւ կը բանախօսէ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց:

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ:

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Պ. Մազաքեան եւ Օր. Ոսկանեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ԵՂԱՆԱԿԻ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ Ռէքսի շքեղ սրահին մէջ, 4 ռիւ Փոէն:

Նուագախումբ ԹՕՄ ՄՕՌԻ, մասնակցութեամբ քոյր Մարտիրոսեաններու (Կըընոպլէն)

Զանազան անակնկալներ: Նոյն իրիկունը պիտի քաշուի վիճակախաղ մը, արժէքաւոր առարկաներով Նախապէս տոմսակ առնողին տոմսակ մը նուէր կը տրուի:

Տոմսերը ստանալ հետեւեալ հասցէներէն.— Ե. Գէորգեան եւ Ն. Քէպապճեան (Փլաս տէ Ռէփիւպլիք): Մ. Մանուկեան (13 ռիւ Փուանթ Քառէ), Յ. Թաշաթլեան (10 ռիւ տը լա Պուրս), Ն. Այտապիրեան (14 ռիւ տը Պալպաք) եւ իրիկունը սրահին կիչէն:

21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՈՆ

Սալ Ֆրանսուա Քօփէի մէջ տեղի պիտի ունենայ «ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐԸ»

Ողբերգութիւն հինգ արար եւ 1 պատկեր: Ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան Ֆոնտին:

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղի:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Համբարձման տօնի առթիւ կազմակերպած է խնջոյք ցերեկոյթ մը այս Կիրակի, ժամը 15ին Յոյներուն սրահը: Կը հրաւիրուի Լիոնահայութիւնը անխտիր: Զուարթ մթնոլորտ:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց:

Կը խօսի Ժան Մարտիկեան:

Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը»:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պէօ, Մէթրօ Քառէ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին:

ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առտու ժամը 10ին:

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան առօրեական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պոնրփուա:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ՄԱՅԻՍ — SAMEDI 14 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7673 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3084

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ

*

Վիճակը ծգուած էր։ Որեւէ տատանում կամ ընկրկում պիտի նշանակէր գաւա-լքութիւն եւ անձնասպանութիւն ։

Ծղնաժամը կը պահանջէր ինքնապաշտ-պանութիւնը կազմակերպել վճռական եւ միակամ։ Դիմադրական պայքարը մղել հաւաքաբար։ Զարնել եւ զարնուիլ անվը-կանդ ։

Եւ ամբողջ Վասպուրականը ոտքի կանգ-նեցաւ, վառ պահելու համար իր արեւը՝ Ազատութեան շողերուն տակ ։

Անձնուէրները ամեհի պատնէշներ կանգնած էին իրենց թաղուկներով, մղե-լու համար գոյամարտը։ Ճակատ ճակատի եւ ակն ընդական ։

Այլ եւս ոչ ես ու դուն, ոչ աս ու ան ։ Ոչ տարիք, ոչ ալ դասակարգ։ Ոչ սեռ, ոչ ալ վիրք ։

Մե՛նք,— բոլոր տրամադրելի ուժերով։

Կրա՛կ ամէն ուղղութեամբ։ Թափմական բոլոր միջոցներով եւ հերոսական խոյան-քով ։

Երբ առաջին գնդակը սրտաց, թշնա-մին խուճապի մատնուած էր արդէն, եւ կը մղուար անյոր կատաղութեամբ

Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ երէկուան լռայն պարտութեան պիտի մատնէր ամ-բողջ բանակ մը, գիրքեր գրաւելով յու-սահատական քաջութեամբ ։

Հրամանատարը ինք, անարգ դաւադիր եւ արիւնարբու հրէշ, փրկութիւն կը փն-տռէր անպատիւ նահանջով մը ։

Ինք որ Իշխանի եւ իրեն ընկերներուն արիւնը լակած էր դեռ երէկ, եւ գէշի սպանդանոց առաջնորդած՝ Վռամեանը ։

« Ա՜խ, Վասպուրական, աշխարհ՜ հա-յաստան ...

Ահա նորէն փոթորիկ մը։ Թերեւս վեր-ջինը ։

Զա՛րկ ։ Եւ թող Գաւանը լճանայ իր ար-եան ճապալիքներուն մէջ, որպէսզի բաց-ուին Ազատութեան ճամբաները ։

Այնքան դար լացիր, եւ այժմ վառօդին ծուխն է որ պիտի ցամքեցնէ արցունք-ները ։

Վա՛ռ է թշնամին եւ անողորմ։ Կ'ուզէ իր տիրապետութիւնը պահել ջարդուփը-շուր ոսկորներուդ վրայ, գերեզմաններէ մը վերածելով ծաղկուն երկիրդ ։

Զա՛րկ, որպէսզի չինարար թաղուկդ կարենայ գործել ազատ ու անվտանգ ։

... « Ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ա-տաման » ։

Կա՞րճ տեւեց յաղթանակը ։

Ոչի՛նչ։ Քառասուն տարի ետքն ալ, պատմութիւնը կ'ըսէ ․

— Ժողովուրդ մը կար մօտաւոր Արե-ւելքի լեռներուն մէջ, Արարատի ստորո-տը։

Ճակատագրական պահու մը, այդ ժո-ղովուրդը գերագոյն գոյամարտը մղեց իբրեւ մէկ մարդ, փշրելով արիւնարբու բռնակալութեան մը ժանգոտած շղթա-ները ․

Ան Ազատութեան եւ ստեղծագործ Աշ-խատանքի դրօշը պարզեց ուսերակներու վրայ։ Եւ երբ կը շարունակէր վարել ու հերկել, ուրիշ դաւադիր մը դաշոյնը խրեց իր կողերուն ։

Այդ ժողովուրդին բեկորները, մասամբ Արարատեան դաշտին մէջ հաստատուած, եւ մասամբ ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխար-հի, միշտ երկիւղածութեամբ եւ հպար-տութեամբ կ'ոգեկոչեն 1915 Ապրիլ – Մա-յիս ամիսները, իբրեւ ներշնչարան հա-ւատքի եւ յարատեւութեան ։

Ու պիտի ոգեկոչեն դեռ ուրիշ քառա-սուն տարիներ, այն վստահութեամբ թէ ցորչափ բուն իրաւատէրը չէ վերա-դարձած, միայն բուեր պիտի վայեն Վասպուրական աշխարհին, ինչպէս ամ-բողջ արեւմտեան Հայաստանի մէջ ։

Երբ ժողովուրդ մը Ազատութեան կամ-քըն ունի, Աստուած անգամ «Առաւօտ լու-սոյ » կ'երգէ ։

Գահիրէ *ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ*

ԱՐԾՈՒԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Գ Ե Ղ Ձ Ն

ՎԱՆԱՅ ՏԱՐԵԽԻՆ ԵՒ ԿԱԽԷԹԻ ԳԻՆԻԻՆ

*

Դրրախտր անշո՛ւշտ խաստատուած էր
հող,
Բարեբեր երկիր, դժբա՜խտ հայրենիք...
Հունձքրդ առատ էր, մարգըդ քաղցր հոտ
Եւ վըրադ ապրող մարդո՛ց երջանիկ
Ամէն օր տօն էր, ամէն օր հարսնիք . .
Արիւնը հողին եւ բերքն ալ ծովին
Ճաշակելով յար՝ կ'օրհնէի՜ն նախնիք
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին ...։

Զըկախկատրւած չըմբնա՜ց արօտ ...
Ամէն անկիւնէ գաղթան իր ժանիք
Ցուցուց եւ ճանկեց... եւ ամէն ջրրոտ
Դաշտերը չորցան... ամէն մէկ տանիք
Սուգի քօղ կապեց ... մանկունք, պա-
տանիք

Երգերը մոռցան, եւ իրենց հանին
Ա՛լ մոռցաւ բերել մատանէն անճիգ
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին ...

Ո՜վ երջանկութեան անհրաւա՜ն կարօտ...
Լոյս մը կը ծագի նամբուն վրայ մենիկ..
Ահա՛ կը դառնայ հօտը հովուին մօտ,
Եւ ահա՛ այգին, մանկամա՛րդ կընիկ .
Կ'զգայ իր ծիծերն հոյզով նորէն լիք ...
Եւ սեղաններուն վրայ կ'երեւին
—Մինչդեռ օրհնութեամբ, քաջե՛ր,
կը յիշուիք- -
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին ...։

×

ՁՕՆ

Շարա՛յ. գէր իշխա՛ն Շիրակայ, եերի՛ք
Որքան ամբարներդ պարապ հեծեցին.
Ողջունէ՛ կրկին երկնային բարիք՝
Վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին ...։

1903 **ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ**

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

ԿԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻ ՎԱՂԸ

Վիէննայի մարզպաններու ժողովը դաշ-նագրին բոլոր յօդուածներուն շուրջ հա-մաձայնած ըլլալով, Չորս Մեծերու արտա-քին նախարարները կը սպասուին այսօր շաբաթ, Վիէննա, ուր պիտի ստորագրեն վաղը ժամը 11ին, հաշտութեան դաշնա-գիրը։

Առջի օր տակաւին որոշ յոռետեսութիւն մը կը տիրէր։ 35րդ յօդուածին պատճա-ռով, ժողովը անելի մը մատնուած էր ։ Ամերիկայի արտաքին նախարարը որ երէկ իսկ պիտի մեկնէր Վիէննա, յանկարծ յե-տաձգած էր ճամբորդութիւնը։ Ըսողներ կային նոյնիսկ, թէ բնաւ պիտի չերթայ, եթէ մարզպանները չհամաձայնէին, հա-կառակ որ ճաշի հրաւիրած էր Մոլոթովը այս կէս օրուան համար ։

Վերջին պահուն սակայն համաձայնու-թիւն մը գոյացաւ 35րդ յօդուածին շուրջ ։ Լուրը առաջին անգամ հաղորդեց ամե-րիկեան մարզպանը։ Քիչ ետք հրատա-րակուեցաւ պաշտօնական գեկոյցը ժողո-վին արդիւնքներուն մասին .— մարզպան-ները, ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ ներկայա-ցուցիչը «յաջողութեամբ աւարտեցին ի-րենց աշխատանքները» եւ «միաձայնու-թեամբ ընդունեցին դաշնագրին բոլոր յօդուածները »։

35րդ յօդուածի խնդիրն է, որ ինչ-պէս հաղորդած էինք կը վերաբերէր գեր-մանական ստացուածքներուն խնդրին, [illegible] գիծումին, որ միւս կողմէ կ'ապահովէ ո-րոշ առաւելութիւններ։ Այդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Խ. Միու-թիւնը [illegible] պիտի տիրապետէր Աւստրիոյ, ինչ որ Արեւմուտքի տեսակէ-տով կը հակասէր աւստրիական չէզոքու-թեան հռչակման։ Հիմա կ'աւելցուի յա-ւելուած մը, որ կը ճշդէ թէ Խ. Միութիւ-նը Աւստրիոյ հետ տնտեսական համաձայ-նութիւն մը կնքած է, եւ կը հրաժարի իր շատ մը «իրաւունքներէն», — իրաւունք-ներ՝ որ առած էր պատերազմէն ետք, — «որպէսզի աւստրիացի հասնող սերունդ-ները գիտնան թէ ինչ գիջողութիւններ ը-րած է» Մոսկուա՝ Աւստրիոյ համար ։

Վիէննա, ուր կը հասնին առաւօտեան Ֆ. Տըլլըս եւ երեկոյեան Ա. Փինէ եւ Մըք Միլլըն, արդէն կը դրօշազարդուի։ Մեծ շուքով պիտի տօնուի դաշնագրին ստորա-գրութեան օրը՝ որ պիտի հռչակուի Ազ-գային Տօն։ Կը պատրաստուին հանդիսու-թիւններ եւ մեծաշուք ընդունելութիւն-ներ, պաշտօնական անձնաւորութեանց ի պատիւ։ Դեռ յայտնի չէ թէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը՝ որ կը գտնուի այժմ Վարշաւիա, երբ պիտի հասնի ։ Սակայն, առջի օր, նոյնիսկ երբ դեռ համաձայնու-թիւն չէր գոյացած, «Թաս» գործակա-լութիւնը կը հաղորդէր թէ ինչ ալ պատա-հի, Մոլոթով պիտի ըլլայ Վիէննա, շա-բաթ 14 Մայիսին ։

× Աւստրիական պաշտօնական շրջա-նակները կը յայտնեն թէ 15 Մայիսը ան-կիւնադարձ մըն է ոչ միայն Աւստրիոյ համար, այլ նաեւ ամբողջ աշխարհի ա-պագային նկատմամբ։ Մանաւանդ որ Վիէննա կրնայ որոշուիլ՝ Չորս վարչապետ-ներու ժողովին ճակատագիրը ։

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ — Փոլսոյ մէջ յանկարծա-մահ եղած է Գ. Ցակոբ Միքայէլեան որ ընդհանուր հայթայթիչն էր ֆրանսական գեղօրայքի եւ անոնց ներածումը կատա-րող հաստատութեան ընդհ. տնօրէնը։

Հանգուցեալը վերջերս Ֆրանսական կա-ռավարութեան կողմէ պարգեւատրուած էր պատուոյ Լեգէոնի ասպետի խաչով ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՆ ՈՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆ

Ա.

Վասպուրականը գեղեցիկ :

Վասպուրականը իբրեւ աշխարհագրական հիւսք կամ բանուածք՝ իր նմանը չունի հայկական բարձրաւանդակին վրայ : Անզուգական է ան՝ իր մեղմ ու առողջարար կլիմայովը, ծաղկաւէտ լեռներովն եւ բերրի դաշտերովը, իր լիճերովն ու գետերովը, անտառներովն ու պուրակներովը, աղբիւրներովն ու ջրվէժներովը :

Միշտ Թարմ, միշտ առոյգ, ամէն մէկ վայրկեան եւ ամէն մէկ եղանակի մէջ՝ բան մը ունի կախարդական, որ կը դիւթէ քեզ, յաւերժահարսի մը պէս՝ իր հմայքին տակ կ'առնէ քեզ. գիտես թէ՝ դայն ստեղծագործող Աստուածը, իր երկունքին մէջ խառներ է խռովալից ու անհանդարտ մտքի մը ամբողջական պաշարը, պարպեր է մինչեւ յետին կաթիլը՝ արարչագործելու համար անօրինակ երկրամաս մը, արուեստի կատարելութեամբ հողապատկեր մը :

Ծաղիկի ու ծիլի, բոյսի ու ծղօտի, արմատի ու այտուցի, ոստի ու շաքիլի, վերջապէս բանջարեղէնի անմրցելի հայրենիքն է Վասպուրականը : Անոր հողը արգասաբեր արգանդն է անհման բեղնաւորութեան :

Անոր մայրական ծոցին մէջ դարերով ապրող Վասպուրականցին, երախտագէտ ու հայրենապաշտ, դայն սիրեր է, անոր հողին մէջ խառներ է իր հեւքն ու քրտինքը, եւ անոր վրայ՝ բարձրացուցեր է քաղաքակրթական կոթողներ : Ու օր մը, Վասպուրականցին այս առածին մէջ դրեր է իր հայրենասիրութեան բովանդակութիւնը. «Երկինքի մէջ դրախտ, երկրիս վրայ՝ Վան :

Վասպուրականը հնութեան թանգարան

Վասպուրականը այն հողային ցամաքամասն է, որուն վրայ իրենց բնակութիւնը հաստատած են բազմաթիւ քաղաքակրթուած ժողովուրդներ, կազմեր են գիւղ ու քաղաք, շիներ են բերդ ու պարիսպ, ջրանցք ու ճամբայ, արուեստական լիճեր ու հողաբերդեր, ստորերկրեայ ջուրի ճամբաներ եւ ռազմական անցքեր, մեհեաններ, պոհարաններ, ունեցեր են ռազմական փառք ու սեպագրութիւն. ու դեռ՝ քարայր – ապաստանարաններ եւ քարաշէն հոյակապ կամուրջներ, հազիւ թէ Այրարատեան աշխարհը կրնայ մրցիլ Վասպուրականի հետ՝ իր հնութեամբը :

Վասպուրականի քանդուած քաղաքները ունին հնութեան ծալք – ծալք խաւ ու ծանրութիւն ; Բերդերը — Վանի բերդը, Հողաբերդը, Արտամետի բերդը, Ոոշապի բերդերը, Սիկալ իշխանի բերդը, Գաւ-Քալէի բերդը, Ամատա բերդը, Ոստանի

ԱՐԱՄ (Հ. Յ. Դ.)
(Հերոսամարտի ղեկավարներէն)

բերդը, Ամիկ բերդը, Ապաղայի բերդը — կը ժայթքեն արհաւիրք և արուեստի դեգեցկութիւնք : Ջրանցքները՝ հնարոյլ, յամառ ու հպարտ, կը կարթեն անցորդները : Կամուրջները ճաշակի, յղացումի եւ յանդգնութեան հարազատ պատկերացումը կը բերեն : Սեպագրութիւնները ապշութիւն կը պատճառեն :

Ահա Ոստանը, Ռշտունեաց մայրաքաղաքը, Արտօս լերան շուքին տակ, իր հին փառքերու երանգապնակը ափին մէջ, անոր կուշտը՝ Թերակղզի մը, որուն վրայ փռուած են դարաւոր բերդերու աւերակներ : Արտամետը՝ Վանայ լճին եզերքը, պերճախինճի մը հեթանոսութեամբ, շուրջն ու մէջը՝ պալատներու եւ դղեակներու խօսուն կոյտեր, կը թուի թէ կը լսես պալատականներու ծափն ու ծիծաղը, եւ կը տեսնես կամ կը զգաս այն ճոխութիւնը տարագի եւ զարդերու, խնջոյքներու եւ հիւրասիրութեան ; Հոս են Շամիրամի առուն, Ծամքարը, ստորերկրեայ թաղլատոցները, կամուրջները, ապա՝ դարերու ծանր ոտքը եւ աւերակներու հոգեվիճը : Հաղամակերտը՝ Աղբակի մէջ, դարաւոր մեհեան մը, դերեզմանուած շուրջ 3000 տարի առաջ : Վանը՝ Տոսպի մէջ : Ըսէք, Եւրոպայի մէջ ո՞ր քաղաքը Վանի տարիքն ունի, Աթէ՞նքը, Հռո՞մը ... օհօ՛, շա՛տ փոքր են անոնք :

Մարդկութեան «Գիրք Ծննդոցին» առաջին էջերէն է Վանը, քաղաքակրթութեան ամէնէն հնագոյն օրրաններէն մէկը :

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

*

Այս տողերը որ կը գրեմ, ձեզի համար է, Նորատի երիտասարդներ, պատանիներ ու մանուկներ, որ Հայ կը կոչուիք կամ... Արմէնիէն : Կարդացէք եւ լաւ պահեցէք ձեր միտքը, որ ասկէ 40 տարի առաջ, մեր բնագաւառին մէջ, որ Վան – Վասպուրական կը կոչուի, հրաշք մը, դիւցազնական, զարմանալի հրաշք մը կատարուեցաւ. · Բուռ մը Հայութիւն, քանի մը հարիւր կտոր զէնքով, Թրքական հրանկայ կառավարութեան յաղթեց : Ասիկա հրաշք չէ՞ : Բայց այդ հրաշքը մեր աչքին առջեւ կատարուեցաւ : Բարբարոս Թշնամին ունէր Թնդանօթներ, անսպառ ռազմամթերք, տասնեակ հազարներով կրթուած զօրքեր, անհամար բաշիբոզուքներ եւ արիւնարբու Քիւրտեր : Ատոնք բոլորը, միացեալ ուժերով 1915 Ապրիլ 20ին, մեզ կոտորելու, բնաջնջելու նպատակով, մեր վրայ յարձակեցան, բայց քանի մը հարիւր հրացանակիր քաջեր, — ձեր հայրերը, անոնց դէմ ծառացան, ամբողջ ամիս մը, մահու եւ կենաց պայքար մղեցին, յաղթեցին ու մեր դաւաճան Թշնամին մեր հայրենիքէն մաքրեցին : Զկարծէք, թէ հազար կամ հազար հինգ հարիւր տարի առաջուան պատմութիւն մըն է, որ կ'ընեմ ձեզի : Ոչ, այլ միայն քառասուն տարուան հրաշալի դէպք մը, որ այնքան Թարմ է դեռ յիշողութեանս մէջ, կարծես թէ երէկ կատարուած ըլլար : Դեռ ականջիս մէջ կը բզզան կռուի առաջին գիշերուան միլիոնաւոր գնդակները, Թնդանօթներու ռումբերը : Արիւնարբու ջարդարար Ճէվտէթ պէյ կ'ուզէր այդ ահարկու համազարկերով ահաբեկել Վան – Այգեստանի բուռ մը Հայութիւնը եւ ապա յանկարծակի յարձակումով մը բնաջնջել մեզ : Բայց շնորհիւ ձեր հայրերուն կորիճութեան ու հերոսութեան, այդ միլիոնաւոր գնդակներն ի զուր անցան : Մեր քաջ մարտիկներուն սիրտը բնաւ չդողաց եւ այն զօրքերն ու Քիւրտերը, որոնք յանդգնեցան յարձակում գործելու, ձեր հայրերու անվրէպ գնդակներէն դիտապաստ գլորուեցան : Իսկ ողջ մնացածները կորագլուխ փախուստ տուին : Ապրիլեան հերոսամարտի քաջերը աշխարհին ցոյց տուին, որ յաղթութիւնը թիւի առաւելութեամբ կամ բիրտ ուժով ձեռք չի բերուիր, այլ քաջ, անձնուէր եւ պատուի համար մեռնելու պատրաստ մարտիկներն են, որ յաղթութիւն կը խլեն : Թշնամին շատ էր ուժեղ, բայց յաղթութեան ամենակարեւոր զէնքէն զուրկ էր, դա քաջութիւնն ու անձնազոհութիւնն էր :

Ա. ՍՈԼԱՔԵԱՆ
(Ս. Դ. Հնչակեան Ղախատակ)

Ապրիլեան հերոսամարտին՝ ձեր հայրերու ձեռքով կատարուեցան դիւցազնական բազմաթիւ դրուագներ, բայց ես միայն մէկը կը պատմեմ :

Այգեստանի հարաւային թեւին վրայ ընկած էր Արարուց ընդարձակ հրապարակը : Անոր արեւելեան ճակատի խանութներէն մէկուն վրայ կը բարձրանար կրկնայարկ բարձր ոստիկանատունը, ուր ամրացած՝ ոստիկաններն ու զօրքերը գիշեր ու ցերեկ անվերջ կը կրակէին ու մեր երթեւեկութիւնը անկարելի կը դարձնէին : Հանդիպակաց Պատուրի փուռը, ուր դիրք էինք բռներ մենք, շատ ցած էր եւ անզօր դայն տեղահան ընելու կամ քանդելու :

Մեր զինուորներէն անվեհեր տղայ մը, Տիգրան Աբրահամեան վճռեց հրկիզել Թշնամիին բարձրահայեաց դիրքը : Մուար գիշեր մը վերցուց տուփ մը լուցկի, դիւրավառ լաթեր՝ քարիւղով թրջած ու դուրս ելաւ խաւարին մէջ :

— Տիգրան — ըսաւ խմբապետը — տղաներէն մէկը թող քեզի ընկերանայ օգնելու համար, ձեռնարկդ շատ վտանգաւոր է :

— Ոչ, ըսաւ կորիճ տղան, Թշնամիին դիրքը հրկիզելու համար՝ ես հերիք եմ, իսկ եթէ մեռնիլ պէտք է, դարձեալ ես հերիք եմ, միայն պատուիրէ տղաներուն, որ այլեւս չկրակեն : Ու Տիգրանը գնաց : Մեր շունչը բռնած՝ կը սպասենք : Անցաւ տասը րոպէ, մէկ քառորդ, քանի րոպէ, անհամբերութիւնը մեզ կը կրծէ.... Մի դուցէ խեղճ տղան զոհ գնաց, մութին, իրար խաչաձեւող հազարաւոր գնդակներու : Կէս ժամ ետք ի՜նչ տեսնենք, ոստիկանատան ներքեւի խանութէն բոցեր բարձրացան ու լիզել սկսան անոր տախտակեայ դռներն ու պատուհանները :

Յուճապ ընկաւ Թշնամիին մէջ, վայնասուն ու աղաղակ ամէն կողմ, բռնկած շէնքին բոլոր զինուորները խուճապահար փախան, խաւարէն օգտուելով : Բայց Տիգրա՞նը, ի՞նչ եղաւ Տիգրանը : Ցանկարծ ճարճատող ոստիկանատան բոցերուն մէջէն լսեցինք հերոս երիտասարդին

ԱՂԹԱՄԱՐԻ ԵՐԿՈՒ ՍԱՆԵՐԸ

(«Շամիլ»ի պատմածէն)

*

Եօթ Ֆետայիներէ բաղկացած «Շամիլ»ի(*) խումբը իջած էր Աղթամար կղզին : Լեռները պիտի երթային : Կը սպասէին Վանէն նոր հրահանգներու : Զիրենք փոխադրող մոխրաբերդցի յեղափոխական զինուոր «Ուրացող»ի (Գեւորս) նաւը պիտի շարունակէր իր ճամբան : Շամիլը կը մտածէր Ախավանքի նաւակը բերել տալ, (այդպիսի պարագաներուն խարոյկ մը կը վառէին եւ նաւակը կուգար) կ'ուզէր անով ցամաք ելլել՝ Նարեկի գծով Կարկառ բարձրանալու համար : Մտածեց նաւակը ուղել յաջորդ օրը :

Երկրորդ օրն էր որ կը հանգստանային կղզիին մէջ՝ վայելելով փոքրաթիւ միաբաններու սրտաբաց հիւրասիրութիւնը : Երկու ծերունի վարդապետներ, երկու տնտես – հայթուխ մամիկներ, մէկ սպասաւոր եւ երկու աշակերտներ կը մնային կղզին :

15 – 18 տարեկան էին Աղիզը եւ Գուլօի Ցակոբը, որոնք ամբողջ օրերով ոտքի վրայ՝ կը ծառայէին խումբին կարօտով մը, կարծես անոնց շունչովը ապրելու պահ մը :

Աղիզ լայնալանջ, թխլիկ պէծպէծուն աչքերով եւ զուարթ պատանի մըն էր : Ցակոբ անոր հակապատկերը՝ տխուր ու փուխր, աւելի խոհուն եւ լռակեաց : Աղիզը սակայն ջերմօրէն կապուած էր Ցակոբին եւ ենթակայ՝ անոր ազդեցութեան :

Հիացական, փաղաքուշ յափշտակութեամբ կը դիտէին Ֆետայիներու արեւակէզ, այրական դէմքերը, ժամերով ժամերով կը բեւեռուէին սեննակին անկիւնը եւ լուռ պաշտամունքով կը հետեւէին անոնց շարժումներուն, խօսակցութեան կամ խանդաղատանքով կը կատարէին անոնց բոլոր ցանկութիւնները :

Երկրորդ օրուան արեւածագին ատենն էր, երբ Աղիզ դիմացի ծովափին վրայ նըկատեց սեւազգեստ մարդկանց ահագին խումբ մը, որոնք արագ շարժումներով կը խլրտային ափին վրայ : Անսովոր բան մը այդ կողմերուն համար :

Տանիք զօ՞րք էր արդեօք : Ան լարեց իր հայեացքը, երկար դիտեց ու վազեց Ֆետայիներու սենեակին կողմը, ուր տղաքը քնացած էին գետնին վրայ. յուշիկ քայլերով մօտեցաւ խմբապետին :

— Պ. Սարգիս, Քարադաշտին կողմը սեւ հագած մարդկանց ահագին բազմութիւն մը կ'երեւայ, այս ու այն կողմ կը շարժուին, կայ – չկայ ասքեար են :

Խմբապետը, առանց ընկերները արթնցնելու, առաւ դիտակը եւ հետեւեցաւ անոր : Երկար դիտեց դիմացի ափը, ապա դարձաւ Աղիզին .

— Կ'երթաս տղոց քովը, կ'ըսես որ պատրաստուած դուրս գան եւ բոլորովին աննկատելի, հոս ժողովուին պահուըտելով ժայռերու ետին :

Աղիզ թռաւ կատարելու հրամանը : Դիտակը առանց աչքերէն հեռացնելու, խմբապետը կը հետեւէր դիմացի ափին խլրտացող բազմութեան շարժումներուն :

Զօրք էր : Երեք առագաստանաւեր եւ մէկ ճերմակ շոգեշարժ նաւակ կը կենային ափին, զօրքը երկար շարքով կը լեցուէր նաւակներուն մէջ : Մատնուած էր Շամիլի խումբը : Կասկած չկար որ իրենց համար էին եկած :

Տղաք արդէն հասած էին խմբապետին : Անոնք ափէն մինչեւ բարձրութիւն, աստիճանաբար դասաւորուեցան դիրքերու մէջ եւ մնացին անտեսանելի ու անշարժ : Խմբապետը հրամայած էր ո՛չ մէկ շարժում ընել եւ ո՛չ մէկ գնդակ արձակել առանց իր հրամանին :

Թշնամիի առագաստանաւերը, առագաստները թոյլ բացած եւ թիավարելով իրար ետեւէ կը յառաջանային դէպի կղզին : Փոքրիկ նաւակը արագ պտոյտներ կը կատարէր նաւերուն շուրջ. ըստ երեւոյթին, հրամանատարական կազմն էր անոր մէջ :

Քարադաշտի ծովափէն սովորական նաւակով հազիւ 40 – 45 վայրկեանէն կղզին կրնային հասնիլ :

Խմբապետ «Շամիլ»ը թողուց որ նաւերը բոլորովին մօտենան իրեն. մանաւանդ – պէս իր թիրախը կ'ուզէր դարձնել ճերմակ նաւակը.... Հովը շատ նպաստաւոր էր, միեւնոյն ատեն եւ աննպաստ Թշնամիին համար — նաւերը ուռեցած առագաստներով կը վազէին դէպի կղզին : Երբ արդէն հրացանի հասողութեան մօտեցած էին, ճերմակ նաւակը երեւցաւ առջեւէն եւ անմիջապէս առագաստները իջան՝ դանդաղեցնելով իրենց վազքը : Օգտուելով առիթէն համազարկերով որոտացին յանկարծ մերիններու հրացանները, ճերմակ նաւակը ցնցուեցաւ եւ մեծ դժուարութեամբ անմիջապէս ցռուկը դարձուց, պահուըտելով նաւերու ետին : Մեր խումբը անընդհատ կրակ կը բանար նաւերուն վրայ : Դիմադրութիւնը թոյլ էր, երկար չտեւեց. անոնք եւս հետեւեցան ճերմակ նաւակին, որ կը փախչէր դէպի ափը :

Կէսօրը կը մօտենար : Թշնամի նաւերը, այս անգամ իրարմէ հեռու, հովհարի մը պէս բացուած՝ կ'արշաւէին դէպի կղզին : Ճերմակ նաւակը պատկառելի հեռաւորութեամբ միայն կը հետեւէր անոնց :

Դիտակը պարզեց որ այս անգամ աւազէ պարկեր շարած էին նաւերուն եզերքները իբր պատնէշ : Երկրորդ անգամ անոնք աւելի անվախ կը յառաջանային շարունակական համազարկերով : Խմբապետը հրամայեց իր առաջին նշանին վրայ հրացանները ուղղել նաւերու եզերքներու վարի մասերուն : Մօտեցող նաւերուն նաւավարներու վերեւի մասերը միայն կ'երեւային :

Երբ բաւական մօտեցած էին, մեր տըղոցմէ մէկը պոռաց զօրքերուն ,

— Ետ դարձէք, ապուշ զինուորներ, մենք բոլորիդ ազատութեան համար կը կռուինք, իսկ ձեր մեծերը ձեզի մեր դէմ կը ղրկեն— ե՛տ դարձէք :

Ծիշդ այդ վայրկեանին ճերմակ նաւակէն լսուեցաւ յարձակման շեփորը : Նաւերը համազարկերու պաշտպանութեան տակ կը մօտենային կղզիին, իսկ դիմացի

(*) «Շամիլ»ը Սարգիսն էր, որ Վանայ Սարգիս անունով յայտնի է, իսկական անունով Պօղոս Օտապաշեան՝ Գանձակցի, մէկը մեր նազուագիւտ ընկերներէն :

ՄԵՌՆԻԼ ՊԱՏՈՒՈՎ

*

Ա. ԵԿԱՐԵԱՆ
Ռամկավար – Ազատական
(Հերոսամարտի ղեկավարներէն)

Այս եղաւ անխախտ վճիռը հերոսական Վասպուրականի՝ երբ արիւնարբու Թըշնամին յարձակման դիմեց՝ ձախողած այս շրջանի հայութիւնն ալ խաբէական միջոցներով բնաջնջելու իր դիւային ծրագրին մէջ :

Վասպուրականցիները քաջ ըմբռնե–վ իրենց սպառնացող ահաւոր ճակատագիրը՝ չխաբուեցան: Զլանձնեցին իրենց զէնքերը: Այլ փարեցան անոնց՝ դիւցազնաբար, առանց դասակարգի ու դաւանանքի խտրութեան՝ քաղաքէն մինչեւ ամենահեռաւոր գիւղը: Միակամ, մէկ սիրտ ու մէկ հոգի: Հարիւրաւոր ռումբերու եւ տասնեակ հազարաւոր գնդակներու տարափին տակ: Դժոխային հուրի ու ծուխի մէջ: Բայց Թշնամին կատղեցնող ռազմական նուագներով, մարտակոչ երգերով, հարսանեկան պարերով, խինդ ու ծիծաղով :

Ջնչին էին մեր հերոսներու ինքնապաշտպանութեան միջոցները երկար ատեն դիմանալու համար անսպառ ուժ ունեցող ոճրապարտ պետութեան մը բանակին ու տասնեակ հազարաւոր վայրագ խուժանին դէմ: Այգեստանի մէջ՝ հազիւ 900 հրացան ու ատրճանակ: Քաղաքամէջ 120, Շատախ՝ 255, Փեսանդաշտ՝ 200, իւրաքանչիւր գիւղ՝ 10, 15. 20 :

Ամէնէն լաւատեսները կը հաշուէին որ Այգեստանը շաբաթէ մը աւելի պիտի չկրնար դիմանալ: Քաղաքամէջը՝ ոչ իսկ մէկ օր: Գաւառական կեդրոնները՝ մէկ քանի օր: Գիւղերը՝ մէկ քանի ժամ: Սակայն պատուով մեռնելու ուխտը հրաշագործ խոյանք տուաւ հոգիներուն եւ անպարտելի ուժ բազուկներուն: Ու դիմադրութիւնը տեւեց կարծուածէն շատ աւելի (Այգեստան ու Քաղաքամէջ 28 օր, Շատախ ու Փեսանդաշտ 42 – 45 օր) մեծ կորուստներ պատճառելով Թշնամիին ու վերջանալով յաղթանակով :

Վարդգէսի, Կոմսի, Արամի, Իշխանի, Եկարեանի եւ ուրիշ հայրենանուէր յեղափոխական գործիչներու հրաբորբ շունչով դաստիարակուած գաղափարական, մարտունակ սերունդն էր պատնէշի վրայ : Ներշնչուած մեր անձնուէր, անմահ հայդուկներու առասպելական քաջութեան գործերով: Մրկուած 1896ին դաւադրաբար նահատակուած հերոսներու վրէժի հուրով :

Մեր դեղջուկ հոգեւորականներէն շատեր դարձան Ղեւոնդ Երէցներ այդ օրերուն: Թուլամորթ, վախկոտ համարուած դասէն իսկ քաջեր դուրս եկան: Այնքան վեհ, այնքան սրբազան, այնքան աստուածային էր պահը: Մեր մայրերը, մեր պատանիներն ու աղջնակները զիրար գերազանցեցին հերոսական արարքներով: Քաղաքամէջ՝ 16 տարեկան Արամ Կապաբուկեանը, խումբերու առջեւէն անցած, հերոսամարտի առաջին ու երկրորդ գիշերը, աներեւակայելի խիզախութեամբ հրդեհեց պետական զինարանը, Պանք Օթթոմանը, ոստիկանատունը եւ ուրիշ հինգ պետական կարեւորագոյն շէնքեր՝ ափ ի բերան Թողլով Թշնամին :

Շատախի մէջ չորս զաւակներու տէր մայր մը, Ասմար, Թշնամու կրակի գծերու մէջէն տասը քիլոմեթր ճամբայ կտրեց կեդրոնէն կտրուած ու պաշարուած խումբի մը նամակ մը հասցնելու համար: Տասներկու տարեկան Սրբօն՝ սուրհանդակային սքանչելի դեր կատարեց: Դեռ քանի քանի Արամներ, Ասմարներ, Սրբոներ: Հապա այն Թարմատի պատանիները՝ որոնք Թափուող ռումբերու վրայ կը վազէին աներկիւղ՝ մարելու համար զանոնք: Ո՞ր հերոսը, ո՞ր հերոսուհին յիշատակել: Առասպելական քաջութեանց ո՞ր մէկ դրուագը գրի առնել: Անթիւ, անհամար են անոնք: Մէկը միւսէն աւելի փառաւոր, աւելի պանծալի, աւելի հոյակապ :

Դիւցազնական այս անակնկալ դիմադրութիւնները, մասնաւորապէս Քաղաքամէջի հերոսներու յարձակողականի անցնիլն ու շէնքերու հրդեհումը, առաջին օրէն իսկ սարսափի ու յուսահատութեան մատնեցին արիւնկզակ Թշնամին : Քաղաքամէջը որ ամէնէն դիւրին որսը կը համարուէր՝ գործած էր հրաշքներ :

Արտամէտի Թուրքերը հերոսամարտի երկրորդ օրը ըսեր էին իրենց մէջ մնացող հայ ընտանիքներուն, «Այս ձեր կեավուրներէն ամէն մէկու մէջ դեւ մը կայ: Մահէն վախ չունին: Նուագով, պարելով, երգելով կը կռուին: Դժուար պիտի ըլլայ ասոնց հետ գլուխ ելլել: Ասոնք նախկին կեավուրները չեն»: (Զէ՞ որ 1896ին հազարաւորներ ջարդեր էին առանց դիմադրութեան հանդիպած ըլլալու): Իսկ Թուրք կիները արտասուելով կը հարցնէին իրենց ամուսիններուն, «հապա ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը»: Ու արդէն փախուստի պատրաստութիւն կը տեսնէին :

Կուսակալ եւ զինուորական կառավարիչ արիւնածարաւ Ճէվտէթն ալ, որ մերժած էր Հայոց բոլոր հաշտարար առաջարկները եւ ամբարտաւանօրէն սպառնացած 24 ժամուան մէջ քար քարի վրայ չթողուլ, շուարած ու անճրկած կը գրէր Քաղաքամէջի ինքնապաշտպանութեան ղեկավարներուն, «Դուք ձեր ըրածը ըրիք, եւ կը շարունակէք ընել բայց կը ցաւիմ որ այդքան արիութեամբ կռուող հայրենիքի զաւակներ՝ զուրկ են Օսմանցիութեան զգացումէ»․

Ոմանք կ'ըսեն. «Վասպուրականցիները ինքնապաշտպանութեան դիմեցին՝ որովհետեւ գիտէին թէ Ռուսիայէն օգնութիւն պիտի ստանային »: Անարդար ու անհեթեթ է այս վերագրումը :

Երբ ինքնապաշտպանութիւնը սկսաւ՝ Ռուսական բա՛նակը հինգ 6 օրուան ճամբայ հեռու՝ սահմանի մը վրայ նստած էր անշարժ: Մեր կռուողները, որ հազիւ մէկ քանի օր, շատ տեղեր հազիւ մէկ քանի ժամ դիմանալու յոյս ունէին, միթէ՞ կրնային սպասել որ այդ մէկ քանի օրուան կամ մէկ քանի ժամուան մէջ Ռուսերը կամ հայ կամաւորները օգնութեան հասնէին իրենց :

Երկրորդ: Կա՞յ որեւէ բան որ կարենայ բարձր պահել դիմադրական կորովը խստօրէն պաշարուած եւ մահու ու կենաց պայքար մղող զինուորին՝ քան անոր ներշնչել արտաքին օգնութեան մը յոյսը : Արդ՝ կռուողներն ու սովահար ժողովուրդը խրախուսելու նպատակով մեր զինուորական մարմնի հրապարակ հանած Թռուցիկներուն մէջ ոչ մէկ խօսք կայ այս տեսակ յոյսի մը մասին: Այն պարզ պատճառաւ որ ան գոյութիւն չունէր :

Երրորդ: Արիւնռուշտ Ճէվտէթ նեղ մընացած՝ նամակ մը հասցուց Այգեստան ապրող իտալական դեր – հիւպատոս Սպորտոնիին՝ որու մէջ կը գրէր. «Այդ չարագործները, որոնք Ռուսերու վրայ յոյս դրած զէնքի դիմեցին, Թող գիտնան որ Ռուսերը այլեւս մեր սահմանէն ներս ոտք պիտի չկոխեն: Թող անձնատուր ըլլան եւ վերջ դնէ այս արիւնհեղութիւնը»:

Դեր – հիւպատոսը կը պատասխանէր. « Հայեր պիտի չընդունին ձեր առաջարկը, որովհետեւ համոզուած են որ ձեր նպատակն է բնաջնջել զիրենք անխտիր : Ատոր համար առանց Ռուսիայէն օգնութիւն սպասելու կամ յուսալու՝ որոշած են պաշտպանել իրենց ընտանիքներու կեանքն ու պատիւը »:

Այսքանը բաւական է, կը կարծենք, ապացուցանելու համար որ Վասպուրականցիները վճռած էին սուղ ծախել իրենց կեանքը, չմորթուիլ ոչխարի պէս, կռուիլ մինչեւ վերջին փամփուշտը՝ ապաւինած միայն իրենց բազուկներուն, ու մեռնիլ պատուով, դիւցազնական մահով՝ ինչպէս դիւցազունք Տարօնի, Եղեսիոյ, Շապին Գարահիսարի :

Սակայն անոնց վերապահուած էր տարբեր ճակատագիր: Ռուսական բանակի մեր հայ կամաւոր քաջամարտիկ եղբայրները լսեցին որ Վասպուրականը կը շնչէ դեռ: Թունդ ելան անոնց սիրտերը ու «հերոս հայրենեաց օգնութեան հասէք» աղաղակներով յառաջ նետուեցան՝ ռուսական բանակը Թողլով իրենց ետին: Փախաւ հրէշ Ճէվտէթը հայ քաջերու առջեւէն իր վոհմակներով, գլխիկոր, ժանիքները փշրուած: Ծածանեցաւ ազատութեան դրօշը արիւնաներկ՝ Շամիրամի պատմական բերդին վրայ, ու այսպէս կերտուեցաւ մեր նորագոյն պատմութեան մեծագոյն յաղթանակներէն մէկը՝ որու շնորհիւ բնաջնջումէ փրկուած մօտ 200.000 կենսունակ հայութիւնը եղաւ հիմնաքարը Հայաստանի Հանրապետութեան 1918ին եւ մեր այժմու հայրենիքին :

Ամենախոր երկիւղածութեամբ ու պաշտամունքով խոնարհինք անմահ յիշատակին առջեւ բոլոր անոնց՝ որոնք ինկան այս ահռելի գուպարին մէջ, հայրենիքի փրկութեան համար :

Փառք մեր քաջարի ժողովուրդին :

Պատիւ մեր յեղափոխական գործիչներուն՝ որոնք յանձն առած ամէն զոհաբերութիւն՝ կարողացան կարճ ատենէն ըստեղծել հերոսներու բանակներ :

Փա՛ռք Վասպուրական աշխարհին ու բիւր համբոյր մեր հայրենի սրբազան հողին :

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

երգը. «Մեր հայրենիք, Թշուառ անտէր, մեր Թշնամեաց ոտնակոխ, իւր որդիքը արդ կանչում են՝ հանել իր վրէժ, քէն ու ոխ»: Ախ, այս երգին ձայնը: «Մեր հայրենիքը», այնքան քաղցր կը հնչէր մեր ականջներուն, երբ Տիգրանները անոր վըրէժը կը լուծէին: — Տիգրանը վերադարձաւ յաղթական եւ մեր Զինուորական Մարմնէն շքանշան ստացաւ, «Անվեհեր որդիք» տիտղոսով միասին ...

(Թաւրիզ) ԱՐՄԵՆԱԿ ՓՈԽԱՐԵԱՆ

ծովեզերքէն գոռացին Թնդանօթները:

Իրիկուն էր: Ֆետայիներու խումբին վիճակը կը ծանրանար. Հարկադրուած էին անընդհատ կրակի տակ պահել Թշնամի նաւերը. փամփուշտի պաշարը սպառելու մօտ էր, պէտք էր ճար մը խորհիլ կղզիէն հեռանալու, օգտուելով վերահաս գիշերային մթութենէն : Բայց ի՞նչպէս: Ոչ մէկ նաւ կար իրենց տրամադրութեան տակ: Կրնային խարոյկի նշան տալ Ախավանքին, բայց հոն ալ անկասկած լեցուած էին զօրքերը, որոնք հաւանաբար արգելքի տակ առած էին վանքին նաւակը :

Մթնշաղին հետ, Թշնամիները դադրեցուցին իրենց կրակը եւ նաւերու աղօտ ստուերները հազիւ կը նշմարուէին հեռուներէ. հաւանաբար կը հսկէին: Խմբապետ Սարգիս ելք մը կը փնտռէր մտահոգ՝ դուրս գալու համար կղզիէն:

Կանչեց երկու պատանիները՝ Ազիզին եւ Յակոբին. — Տղաք, հոս այլեւս անկարելի է մնալ: Վաղ արշալոյսին պիտի ռմբակոծեն Թուրքերու յարձակումը նոր նաւերով եւ ուժերով. մեր փամփուշտները սպառելու մօտ են, իսկ մենք հեռանալու միջոց չունինք...: Մեծ սխալ մը գործեցինք դուրսի տան նաւակը ժամանակին հոս չբերելով — ի՞նչ կրնանք ընել ...

— Պարոն, պատասխանեց Ազիզը, վանքին նաւակը երեւի շատոնց արգելքի տակ առած են Թուրքերը, 904ին Անդրանիկի գալու ատենն ալ, կը յիշեմ, նոյնը ըրին..

— Ուրեմն, կը մնայ արշալոյսէն առաջ բարձրանանք Բաֆֆիի ժայռերուն գագաթը ու հոն լաւ մը կռուելէն յետոյ, վերջացնենք մեր հաշիւը...: Այժմ գացէ՛ք, տղաք, հանգստացէք, արշալոյսի աստղը ելլելէն առաջ առէք ձեր պաշարը. վերը պիտի գտնուինք լոյսը բացուելու ատեն : Գացէք վարդապետներուն եւ հայթուխներուն ըսէք որ պատրաստուին եւ այժմէն երթան հոն ...

Երկու որբերը իրենց տեղէն չշարժեցան: Գլուխնին հակած՝ երբեմն իրար կը նայէին գաղտագողի:

— Ինչո՞ւ կը սպասէք, տղաք, ըսաւ խստօրէն խմբապետը, կը վախնա՞ք, կը զղջա՞ք որ ձեր կեանքը մերինին կապուեցաւ ...

Ազիզը եւ Յակոբը յանկարծ հպարտօրէն ուղղուեցան, եւ իրենց հայեացքները մըխելով խմբապետի աչքերուն .

Վախնա՞նք, պարոն խմբապետ, ըսաւ Ազիզը յանդուգն ընդվզումով մը, ինչո՞վ ենք աւելի ձեզմէ... մենք ձեր ոտքերուն հողին իսկ արժանի չենք... մեռած չենք որ Թողնենք ձեզ Թշնամիի ձեռքը... կէս գիշերէն վերջ դուք նաւակ կ'ունենաք ...

Զարմացած եւ յանկարծակիի եկած Շամիլը ըսածնին չհասկցաւ նախ.— Ի՞նչ նաւակ, ուրկէ՞ ...

Վտիտ ու նիհար Յակոբը անհամարձակ բռնեց խմբապետին ձեռքը եւ խնդրեց հետեւիլ իրենց :

— Խօս տեղ պահակ կը դնէք, վճռական ձայնով ըսաւ նա, չոս տեղէն կ'երեւայ Ախավանքի կրակները... ես ու Ազիզը կ'երթանք ...

— Բայց ի՞նչպէս կ'երթաք, ո՞ւր կ'երթաք, ընդմիջեց անհանգիստ խմբապետը:

— Կ'երթանք Ախավանք, եթէ ձեր բախտէն վանքին նաւակը գրաւած չեն, կը բերենք :

Սարգիս զարմացած, պահ մը լուռ կեցաւ ու հարցուց .

— Բայց ինչպէ՞ս պիտի երթաք հոն :

— Եդ մի բան չի՛, պատասխանեց Յակոբը անհոգ, մենք երկու անգամ լողալով անցած ենք արդէն այս տարածութիւնը ..

— Ինչպէ՛ս, այսքան հեռո՞ւ. չէ՞ որ նաւակով ժամէ մը աւելի կը տեւէ :

— Ոչինչ, դուն մի անհանգստանար պարոն խմբապետ. Ազիզը մի քիչ դէր է, շուտ կը յոգնի, բայց ես կ'օգնեմ իրեն, անհոգ կաց: Միայն ամէնէն շատ 2–3 ժամէն. քէօ տղէք (ակնարկը իրենց մասին) քէօ կուշտ կը լինին...: Երբ մօտենանք, ձկնկուլի ձայն կը հանենք. դու կ'իմանաս որ մենք ենք :

Ըսին, հանուեցան եւ կամացուկ մը սահեցան ջուրին մէջ: Քանի մը վայրկեան վերջ իրենց Թեւերուն Թեթեւ ճողփիւնն եւս լռեց:

Խմբապետը շշմած աղոտ այս յանկարծածակի որոշումէն եւ անհանգիստ. անոնց այս ձեռնարկէն, արձանացած իր տեղը հայեացքը մխրճած էր անթափանց մութին մէջ, իր ոտքերը կարծես այլեւս չէին հնազանդեր իրեն...«Ինչպէ՛ս Թողուցի որ այդ փոքրիկները այդպիսի վտանգաւոր քայլ ընեն»: Կ'եռար իր հոգին, խայթուած էր խիղճը: Ինքը պիտի կատարէր պահակի դերը, պիտի մնար հոն այդպէս, մինչեւ վերադառնային անոնք :

Եւ մնաց ուրուականի մը պէս ցցուած ժայռերու ստուերին մէջ՝ վառուող հայեացքը միշտ այն կողմ:

Ժամերը կ'անցնէին անտանելի ու դանդաղ: Երեք ժամը արդէն անցած էր: Ափէն լսուեցան հրացանաձգութեան ձայներ. խմբապետը քարացած էր... առոյգ մահուան զրկած էր երկու տղաները: Մութին մէջ լարած էր իր դիտակը: Երկար տեւեց ...բայց վերջապէս սեւ կէտ մը տեսաւ ծովուն բացերը, որ մեծցաւ — նաւակն էր: Քիչ վերջ լսեց ձկնկուլ Թռչունի կանչը...:

Վերջապէ՛ս. Փրկուած էին տղաքը :

Երկու սեւ ստուերներ գծագրուեցան ծովին Փօնին վրայ. նաւակը անաղմուկ ափին եկաւ եւ խմբապետը վազեց գրկելու երկու պատանի հերոսները :

Ախավանքի Թուրք պահակները իրենց քունէն արթնցած են եղեր այն ատեն, երբ նաւակը ափէն շատ հեռու էր ...:

Եօթը ֆետայիները Թողուցին կղզին : Հեռանալու ատեն ուզեցին իրենց հետ առնել երկու տղաքը, բայց անոնք մերժեցին երթալ

— Կղզին մեզի է յանձնուած, ո՛վ պիտի պահպանէ ազգին այս Թանկագին սրբավայրը..., — ըսին անոնք եւ մնացին :

Վարդապետները, երկու մամիկները եւ ծառան պահուըտած էին վերը՝ բարձր ժայռերուն խոռոչներուն մէջ, իսկ երկու տղաքները մնացին տեղերնին՝ յանձնելու կղզին ...:

Եւ Թշնամի զինուորները, ափ ելնելուն պէս, գնդակահարեցին Յակոբը, երբ կրթընած էր հրաշակերտ վանքին դրան, կարծես իր մարմնով պաշտպանելու համար զայն, իսկ Ազիզը անհետացած էր..:

ԿՈՄՍ

(Խոճարի հերոսներ, Բ. հատոր)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15էն 24 Սալ Մադընոյի մէջ: 88 ռիւ տ'Օպաներ:
Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Կը հովանաւորէ եւ կը բանախօսէ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ:
Կը նախագահէ՝ Գ. Վ. ԳԱՆՏԻԿԵԱՆ
Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն ;
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց ;
Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ
Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան Նախագահ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց
ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin
ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ կողմէ
Նախագահութեամբ՝ ԶՕՐ. ՖԼԻՓՈՅԻ
1945ի հերոսներէն
Կը խօսին Գ.Գ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ Երգ Շ. Պէնկեան, Ն. Տիրատուրեան, ջութակ Զ. Մելիքեան, արտասանութիւն Շ. Սարեան ;

ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ
ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ պիտի նուագէ հայկական քայլերգներ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԸ (Տրապիզոնէն Բալու, Մուշ, Գիթլիղ, Կարճկան, Ոստան, Վան, Արտամետ, Արճակ, Սարայ)
ԳԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԵՐԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ ժամը 18էն 24
ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆԻ նուագախումբով
Ճոխ պիւֆէ Խօսնակ Գ. Ամիրայեան Եղէք ճշդապահ ;

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓՈԽ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պատերազմի Ֆրանսացի դիմադրական-ներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը ընդունուեցաւ անցի օր Խ. Միութեան փոխ-վարչապետ, Ա. Միկոյեանի կող-մէ, իր գրասենեակին մէջ: Փոխ վարչա-պետը յայտարարեց թէ խորհրդային կա-ռավարութիւնը կը փափաքի վարչապետ-ներու չուստափոյթ հանդիպում մը:

« Խաղաղութիւնը ինքն իրեն չի հաս-տատուիր պէտք է զայն շահիլ, եւ պիտի շահինք զայն»: Յետոյ, ակնարկելով Վի-էննայի մէջ գումարուելիք ժողովին, ըսաւ թէ հո'ն կրնայ ի վերջոյ որոշուիլ վարչա-պետներու ժողովին ճակատագիրը: Տե-սակցութիւնը որ տեւեց մէկուկէս ժամ, կը կրէր «ազատ մարդոց վիճաբանութեան եւ տեսակէտներու անկեղծ փոխանակու-թեան» դրոշմը, «առանց ներկաներուն կառավարական կամ պաշտօնական հան-գամանքները նկատի ունենալու», ինչպէս յայտարարեց Միկոյեան իր հիւրերը ըն-դունած պահուն: Փոխ վարչապետը սգա-ցնել տուաւ նաեւ թէ հակառակ Փարիզի համաձայնութեանց յառաջ բերած դժուա-րութիւններուն, պատճառ չկար որ բա-նակցութիւններ չկատարուին ;

★

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Մօտ 90 արմատական երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու առջեւ վարչա-պետ Ֆոռ ճառ մը խօսեցաւ ուր պար-զեց կառավարութեան տարած գործը, ա-մէն գետիններու վրայ: Ընկերային, տն-տեսական եւ արտաքին քաղաքականու-թիւն: Շեշտեց այն պարագան թէ Փարի-զի համաձայնութեանց վաւերացումը նը-պաստեց միջազգային լարուած վիճակին թուլցման: Անդրադառնալով խորհրդա-րանի ներկայ մեծամասնութեան, վեր հանեց արմատականներու կարեւոր դե-րը, եւ անհրաժեշտ գտաւ «յարգել պար-կեշտութեամբ կուսակցութեան յանձնա-ռութիւնները ներկայ մեծամասնութեան առջեւ» ինչպէս ինք յարգած է իր յանձ-նառութիւնները կուսակցութեան առջեւ: Յետոյ չափաւոր չեշտով մը կոչ ըրաւ ար-մատական միութեան համար, ընդունելով նաեւ կուսակցութեան վերանորոգման կարեւորութիւնը: «Պէտք չէ մոռնանք որ երկրին ղեկավարութեան պատասխանա-տուութիւնը ունինք, եւ պէտք չէ որ մենք մեր վրայ կասկածինք, ոչ ալ առիթ տանք որ ուրիշը կասկածի»:

Ներկաները միաձայնութեամբ յայտնե-ցին իրենց վստահութիւնը վարչապետին, եւ համաձայն գտնուեցան իր վարած քա-ղաքականութեան ;

×

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ներկայացուցիչը, Վար-շաւիոյ ժողովին մէջ յայտարարեց թէ 600 միլիոն Չինացիներ պատրաստ էին կռ-ուելու Խ. Միութեան եւ անոր դաշնակից-ներուն կողքին, եթէ Եւրոպայի մէջ պա-տերազմ մը ծագէր ;

× Իսկ Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը Մար. Ժուկով յայտարարեց. — «Թող ի վերջոյ դիւանագէտները իրենց դերը կատարեն, տեւական խաղաղութիւն մը հաստատելու համար: Մենք զինուո-րականներս, ալ ճանճրացանք դիւանա-գէտներու սխալը շտկելու համար պատե-րազմելէ: Եւ գիտեմ թէ ինչ կ'ըսեմ, ո-րովհետեւ կեանքիս ընթացքին եօթը պա-տերազմի մասնակցած եմ: Ոչ մէկ փա-փաք ունիմ վերսկսելու »:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԳԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւ-ղի: Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժա-մը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետա-րանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ:
Կը խօսի ընկեր ՆՈՒԳԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Մուտք 200 փրանք:
Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազա-րէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ: Սրահը կայարանին ճիշդ քովը:
Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն ;

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 Թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարա-հանդէս: Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան ;
Կը խօսի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած գերասաններու ամբողջական կազմով ;
Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի
ԲԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն ե-րեք արար:
Պարահանդէս՝
DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ:
(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)
Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքոլ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:
Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. կարմիր խաչի:
Նախագահութեամբ Ակադեմական ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, Փ. ԷՄԻԼ-ՏԵՊԷԹ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆ-ԹԻԻ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Ցիկան եւ Կովկաս-եան պար):
Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջու-թակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), Ա-ՆԷԹ ՔԷՕՑ (Ալթիօթ) ;
Պիտի նուագեն Սպենդիարեանի Ղայ-թարման եւ Ցարօ Ստեփանեանի Սիւիթ փուր վիօլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով:
Հայկական պարի խումբը ղեկավարու-թեամբ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ ;
Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ: ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԷԿԵԱՆԻ:
Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն;

ՓԱՐԻԶԻ սակարանը մտահոգիչ նշան-ներ ցոյց կուտայ: Արժեթուղթերէն շա-տեր արժեզրկումի ենթարկուած են: Սա-կայն, հակառակ Ֆրանսայի Դրամատան շրջագայութեան դրած արժետոմսերու յաւելումին, չի կարծուիր որ Ֆրանքը նոր անկումի մը ենթարկուի:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14.30ին: Ցրդ քաղաքապետութեան սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ յառաջիկայ կիրակի նախաձեռնու-թեամբ Վասպուրականի Հայր. Միու-թեան մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կա-տարուի նահատակ հերոսներու յիշատա-կին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կա-թողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի ա-ռաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:
Գեղարուեստական բաժին, վիճակա-խաղ, անակնկալներ.
Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համա-կիրները, աշակերտներու տարեկան մար-զահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15.30ին: Ոգեւորիչ մրցումներ:
Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան–Գ. Մ. Ալէմ-շահ թատերասրահին մէջ:
Փափաքողները կրնան մասնակցիլ:

ԳԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը, իր 30րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է շքեղ պարահանդէս, ի նպաստ իր դպրո-ցին, այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20ին, Սալօն տիւ Ռէսթօրան տիւ Փարք տը լ'Էքսփօզիսիօնի մէջ:
Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախորհրդակցական Միութեան Լի-ոնի մասնաճիւղը Համբարձման տօնի առ-թիւ կազմակերպած է խնջոյք ցերեկոյթ մը այս Կիրակի, ժամը 15ին Ցոյներուն սրահը: Կը հրաւիրուի Լիոնահայութիւ-նը անխտիր. Ջուարթ մթնոլորտ:
Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

-- ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր-կուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քատէի դիմաց:
Կը խօսի Ժան Մարտիկեան:
Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտա-սարդութիւնը»:
Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հա-ճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին,
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին,
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին:
ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առտու ժա-մը 10ին:

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո-վորական հաւաքատեղիներու: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչ-ները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտա-ւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՒՆ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ըն-կերները այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10-ին, Քօհարին սրճարանը: Կարեւոր օրա-կարգ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան կող-մէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա-տարուի ամենայն Հայոց կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Սուրբ Գրիգոր Լու-սաւորիչ մատրան մէջ: Պիտի պատարա-գէ եւ քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ վրդ. Մանուկեան:

ՆԱՆՕԹ.— Վկայականի եւ այլ խնդիր-ներու համար դիմել հետեւեալ հասցէին. Հ. Պիչաքճեան, Ռիւ տը լա Փօսթ, Փոն տը Շէրիւ (Իզէռ):

×

ԼԻՈՆ.— Գ. Միշէլ Վարժապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան-գստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր Մելանի Վարժապետեանի (ծնեալ Շիրվանեան, Խարբերդցի) մահ-ուան քառասունքին առթիւ, այս շաբաթ առաւօտ, ժամը 9.30ին. Սէն Նօն տը Ժէ-զիւ, 91 ռիւ Թէթ տ'Օր: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ

ԵՐԲ Կ'ԱՊՐԷԻՆՔ

(ՅՈՒՇԵՐ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ARMÉNOUCHE

(Drame en cinq actes)
Premier prix à Genève.
Troisième édition complète.
«Dans le terrible, une œuvre de grande beauté» (La Patrie, Suisse)
«...C'est l'Arménie elle-même, qui se dresse devant nous et réclame justice».
Robert de Traz (M. duG.)

ՋՐՀՈՐԻՆ ԱԹԵՂԾՈՒԱԾԸ
(Ժամանակագրական խաղ)
Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեակին առթիւ:

Դիմել՝ Գրատուն Գարսամեան ;

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 15 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7674 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3085

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

Տասը տարի առաջ, Անգլիոյ վարչապետը, Եալթայի խորհրդաժողովէն վերադարձին, կը յայտարարէր թէ «պիտի գայ այն օրը, երբ գերմանացի ժողովուրդն ալ պիտի գրաւէ իր տեղը՝ ազատ ազգերու շարքին, պայմանաւ որ նախապէս արմատախիլ եղած ըլլան նացիականութիւնը եւ գերման զինապաշտութիւնը» :

Վարչապետին յոյսը իրականացաւ անցեալ շաբթու, երբ Արեւմտեան Դաշնակիցները, Փարիզի Հոկտեմբեր 23ի Համաձայնութեանց հիման վրայ, վերականգնեցին Արեւմտեան Գերմանիոյ անկախութիւնը ու Ատլանտեանի Դաշնակցութեան անդամ նշանակեցին իրենց երէկուան թշնամին :

Տասը տարին շատ կարճատեւ ժամանակաշրջան մըն է արմատապէս բուժելու համար մտայնութիւնը ժողովուրդի մը, որ աւելի քան տարի առաջ, ճամբայ ելաւ՝ սպառնալիքներով ու զինու զօրութեամբ իրականացնելու համար իր բաղձանքները :

Եթէ նացիական շարժումը տակաւին մեռած չէ, առնուազն, կ՚ապրի իր հոգեվարքի ժամերը :

Ամէն պարագայի մէջ, հասած է տեղ մը, ուր այլեւս ո՛չ մէկ նիւթական կարելիութիւն ունի՝ իշխանութիւնը ձեռք անցընելու : Եւ սպառնալու Գերմանիոյ դրացիներուն անկախութեան եւ ազատութեան :

Այսօր, գերմանացի ժողովուրդն ալ կը հասկնայ, վերջապէս, որ ազգային բաղձանքները յաղթուն ու անողոք միջոցներով չէ որ կ՚իրագործուին :

Գերմանիոյ ջախջախիչ պարտութիւնը ռազմադաշտին վրայ, ինչպէս նաեւ իր աննախընթաց նուաստացումը վերջին տասնամեակին, երեւոյթներ են, որոնց մերյիշումը կրնայ առաջնորդել զինքը դէպի աւելի իմաստուն եւ աւելի իրատես ու հաշտարար քաղաքականութիւն մը :

Բնականաբար, ազատ մարդկութիւնը չի կրնար մոռացութեան տալ անցեալի ոճրերգութիւնը, որմէ ամէնէն աւելի տուժեց գերման ժողովուրդը, նոյնիսկ թէ բարոյապէս :

Բայց, եթէ Արեւմուտքը կարենայ կանխել նոր արհաւիրքներու սպառնալիքը՝ գերման ժողովուրդին հանդէպ արդար, այլ կորովի, քաղաքականութիւն մը հետապնդելով, իր ղեկավարութիւնները նպատակի մը ծառայած պիտի ըլլան :

Հիթլեր ջարդուփշուր ըրաւ Վայմարի Հանրապետութիւնը, որ ծնունդ առած էր ամբարտաւան գահակալի մը տապալումէն ետք :

Դաշնակիցները քարուքանդ ըրին ո՛չ միայն մոլեռանդ Աւստրիացիին «կայսրութիւնը», այլեւ անոր կողմէ բանաձեւուած փիլիսոփայութիւն մը, որ իր ներշնչումը կը ստանար ուժի քաղաքականութենէն :

Ազատ մարդկութեան եւ մանաւանդ, եւրոպական ազգերուն ջերմ բաղձանքն է որ գերման ժողովուրդը միանգամ ընդմիշտ, հրաժարի իր սպառնալից ելոյթներէն եւ իր ապագայ սերունդները դաստիարակէ նոր ոգիով մը :

Արեւմտեան Գերմանիան արդէն մտած է այդ ճամբուն մէջ եւ ամեհի պայքար կը մղէ վարդապետութեան մը դէմ, որուն թաթին տակ կը հեծէ գերմանացի ժողովուրդին մէկ երրորդը՝ հայրենիքին արեւելեան նահանգներուն մէջ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ անկախութեան վերականգնումը ազդարարութիւն մըն է այն ճակատին, որ տասը տարիէ ի վեր կ՚աշխատի ջլատել ազատ աշխարհի ուժերը :

Ազդարարութիւն մը, որ կոչուած է չափ ու սահման դնելու Կրեմլինի վարիչներուն յաւակնութեանց :

Ժ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ԲԱՆԱԿՑԻՆ

ԺՈՂՈՎԸ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

Երէկ առաւօտ շատ կանուխ, Մոսկուայի անթելը հաղորդեց արտաքին նախարարութեան մէկ զեկոյցը որ կը յայտնէ թէ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնները համաձայնած են Պելկրատի մէջ ժողով մը գումարելու, այս ամսուն վերջը, մասնակցութեամբ երկու երկիրներու ղեկավար գերագոյն անձնաւորութեանց :

Լուրը Փարիզ ուշ հասած ըլլալով, դիւանագիտական այս զգայացունց «ռումբին» ամէն մանրամասնութիւնները դեռ ծանօթ չեն : Ի՞նչ ձեւով, ե՞րբ եւ որո՞ւ կողմէ տարուած են ժողովին նախապատրաստական աշխատանքները : Սակայն արդէն որոշուած է խորհրդային պատուիրակութեան կազմը, գլուխ՝ ուղղակի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւի նախագահութեան տակ : Իրեն կ՚ընկերանան վարչապետը, Մար. Բուլկանին, փոխ վարչապետը, Ա. Միկոյեան, Կրոմիքօ եւ ուրիշներ : Եուկոսլաւ պատուիրակութեան գլուխն է Մար. Թիթօ, ընկերակցութեամբ փոխ վարչապետ Քարտէլյի : Խօսակցութիւնները պիտի դառնան «Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ բարեկամական յարաբերութեանց վերահաստատման շուրջ» ինչպէս կ՚ըսէ զեկոյցը : Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարը Փոփովիչ, Պելկրատի ֆրանս., անգլ., ամերիկեան, թրք. եւ յունական դեսպաններուն հաստատեց լուրը, յաւելուածով մը որ կը ճշդէ թէ Մոսկուա – Պելկրատ այս նոր մերձեցումը եւ նախկին յարաբերութեանց վերահաստատման փորձը ոչ մէկ կերպով ուղղուած է Արեւմուտքի դէմ, թէ Եուկոսլաւիա իր դիրքը պիտի չփոխէ անոր հանդէպ, եւ վերջապէս «գերագոյն ղեկավարներու այս հանդիպումը պիտի նպաստէ աշխարհի մէջ խաղաղութեան հաստատման» :

Դեռ կանուխ է ենթադրութիւններ ընել : Դիւանագիտական շրջանակները որոշ զարմանքի մը մատնուած են, երբ Պելկրատի ծրագրուած հանդիպումէն մէկ – երկու շաբաթ առաջ միայն, յանկարծ կը հրապարակուի լուրը : Բայց յատկանշական կը թուին ըլլալ կարգ մը կէտեր : Նախ՝ ժողովին կարեւորութիւնը նկատի առնելով մասնակցողներուն աստիճանը : Յետոյ ալ. պարագան թէ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ վարչապետը կը ձգեն Մոսկուան եւ անձամբ կ՚երթան ուրիշ մայրաքաղաք մը հաշտարար միտումներով : Ինչ որ աննախընթաց է խորհրդային դիւանագիտութեան մէջ, մանաւանդ եթէ նկատի առնենք այն խզումը որ տեղի ունեցած էր Պելկրատի եւ Մոսկուայի միջեւ 1949ին : Տեսակ մը սթալինեան քաղաքականութեան դատապարտումը, ինչպէս նաեւ Քոմինֆորմի Պելկրատի դէմ առած որոշումներուն ժխտումը : Այս տեսակէտէն ակնրախ է արտաքին նախարար Մոլոթովի բացակայութիւնը Խ. պատուիրակութեան մէջ : Ան է որ քաջալերած էր Եուկոսլաւիոյ արտաքսումը Քոմինֆորմէն, և որոշել տուած տնտեսական սեղմումներ Պելկրատի դէմ : Եւ իր տեղ՝ Ա. Միկոյեան եւ Կրոմիքօ, որոնք Արեւմուտքի կողմէ ճանչցուած են իբրեւ Խ. Միութեան ամէնէն ճկուն եւ չափաւոր դիւանագէտները, լաւատեղեակ՝ արտաքին աշխարհի խնդիրներուն : Վերջապէս այն պարագան որ պատուիրակութիւնը դրուած է համայնավար կուսակցութեան գերագոյն ղեկավարին նախագահութեան տակ, երբ դիւանագիտական օրէնքով աւելի տրամաբանական պիտի ըլլար այդ պաշտօնը յանձնել վարչապետ Մար. Բուլկանինի : Կարելի է մտածել թէ բանակցութիւնները պիտի տարուին ոչ միայն երկու պետութեանց մերձեցման շուրջ, այլ նաեւ համայնավար երկու հակառակորդ կուսակցութեանց հաշտութեան մասին :

× Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակները դեռ ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրին այս մասին : Սակայն կարգ մը լրագիրներ հարց կուտան որոշ զգուշութեամբ մը թէ արդեօք Եուկոսլաւիոյ տրուած մէկ միլիառ տոլարի օգնութիւնը ապարդիւն չէ՞ եղած :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԱՐԶԵՑ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետ Էտ. Ֆոռ լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, վերլուծելով քաղաքական վերջին դէպքերը, պարզեց կառավարութեան դիրքը միջազգային եւ ներքին խնդիրներու հանդէպ : Ցայտնեց թէ Ֆրանքօթունուզական բանակցութիւնները պիտի վերսկսին «սկզբունքի վերջին համաձայնութեան հիման վրայ», յառաջիկայ երկուշաբթիէն սկսեալ : Խօսելով Հնդկաչինի խնդրին մասին, վեր հանեց ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան տեսակէտներու ամբողջական ներդաշնակութիւնը, որ ձեռք բերուեցաւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարներու հետ, այս շաբթուան իր տեսակցութեանց ընթացքին : «Երեք երկիրները կը հետապնդեն մէկ նպատակ .— Օգնել Հնդկաչինի նորակազմ պետութիւնը, որպէսզի յաջողութեամբ դուրս գայ 1956ի ընդհ. ընտրութիւններէն» : Գալով Հնդկաչինի ներկայ կառավարութեան «ներքին հարց է եւ իրաւունք չունինք միջամտելու ըլլալու», սակայն երկրին ապահովութեան համար իսկ, Ֆրանսական ուժերը առ այժմ պիտի չքաշուին Հարաւային Հնդկաչինէն : Թէեւ տակաւին Մար. Բուլկանին չէ պատասխանած պաշտօնապէս «Զորս Մեծերու» հանդիպումին հրաւէրին, բայց կարելի է ենթադրել թէ Խ. Միութիւնը դրական պատասխան մը կրնայ տալ : Պատասխանելով այն հարցումին թէ Խ. Միութիւնը պիտի չպահանջէ՞ Գերմանիոյ չէզոքացումը, վարչապետը «իրապաշտ դիրք մը չի կրնար նկատուիլ այդ» պատասխանեց : Անցնելով ներքին խնդիրներուն, սակարանի վերջին տագնապը ախտանշան մը չնկատեց Ֆրանսայի տնտեսական կացութեան նկատմամբ : Անհրաժեշտ դատեց խորհրդարանի կառավարական մեծամասնութիւնը ամրացնել, որպէսզի ազգային հաստատութիւններու բարեփոխման ծրագիրը յաջողի :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԴԱՆԻԱ

Հանրապետութեան նախագահը որ պիտի երթար Դանիա թագաւորին փոխայցելութեան, հասաւ առջի օր Լը Հավր, եւ ընդունուեցաւ Ժան Պառ զրահաւորին հրամանատարին կողմէ : Գիշերը ռազմանաւին վրայ անցընելէ ետք, կէսօրին շարունակեց իր ճամբորդութիւնը դէպի Քոփէնհակ, ուր պիտի հասնի այսօր առաւօտեան :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը մտադիր է, փոխ նախագահ Նիքսընը Մոսկուա ղրկել «բարեկամութեան առաքելութեամբ» : Կը կարծուի որ, մէկզի ձգելով դիւանագիտական սովորական ճամբաները Այզընհաուըր կը փափաքի կիսապաշտօնական հանդիպումներու շնորհիւ յաջողցնել համաձայնութիւն մը : Փոխ վարչապետը պիտի տեսնուի այնպիսի մարդոց հետ որոնք պատերազմի փորձառութիւն եւ նոր ըմբռնումներ ունենան : Մար. Ժուքով, Բուլկանին, Միկոյեան, Կրոմիքօ եւայլն : Որովհետեւ Մոլոթովի եւ Տըլըսի «ապերախտ պաշտօնը կը պարտադրէ որ մնան իրենց պաշտօնականութեան մէջ եւ դասական դիրքերուն վրայ» :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի բացառիկ պատրաստութեամբ, այսօր, կիրակի ժամը 15ին Սէրքըլ Միլիթէռ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այսօր կիրակի, ժամը 15ին Սալ Մազընօ : Հովանաւորութեամբ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Համազգայինի եւ Ն. Փալանճեանի ճեմարանի հանդէսը տեղի ունեցած է Մայիս 8ին աննախընթաց յաջողութեամբ մը : Յաջորդով կուտանք հանդէսին մանրամասնութիւնները եւ առանձին՝ Շաւարշ Նարդունիին ճառը :

ՎԻԷՆՆԱ ԽՐԱԽՃԱՆՔԻ ՄԷՋ

Մինչ Զորս Մեծերու արտաքին նախարարներ հասան Վիէննա, ժողովուրդը կը պատրաստուի այսօրուան պաշտօնական հանդիսութեանց եւ ժողովրդական խըրախճանքներու, որոնք պիտի տեւեն ամբողջ օրը : Ամերիկայի արտաքին նախարարը առաջին հասնողն եղաւ Վիէննա եւ յայտարարեց .— «Երբեք այնքան գոհունակութիւն չեմ զգացած, որքան այսօր, երբ եկած եմ ստորագրելու դաշնագիր մը՝ որ անկախութիւն պիտի պարգեւէ Աւստրիոյ» : Իրմէ վերջ, հասաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը որուն հետեւեցաւ քիչ ետքը Ֆրանսական պատուիրակութիւնը Ա. Փինէի գլխաւորութեամբ : Մոլոթով կը սպասուէր երեկոյեան :

Երբ այսօր ժամը 11·30ին ստորագրուի դաշնագիրը, Վիէննայի Մայր Եկեղեցիին զանգերը պիտի հազորդեն Աւստրիոյ անկախութեան լուրը ժողովուրդին :

× Վիէննայի դիւանագիտական շրջանակները մեծ գոհունակութիւն յայտնելով հանդերձ աւստրիական խնդրին վերջնական լուծում մը գտնուելուն մասին, հարց կուտան թէ ինչ դարձուածք պիտի առնէ «Զորս Մեծերու» հանդիպման խնդիրը : Որովհետեւ արտաքին նախարարներու ներկայութիւնը Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ, առիթ մըն է նաեւ Զորսերու ժողովը նախապատրաստելու : Այս մասին, Փինէ, Տըլըս, Մըք Միլըն եւ Մոլոթով շարք մը տեսակցութիւններ պիտի ունենան :

× Վերջին հանդիպումի մը ընթացքին, մարզպաններու ժողովը խմբագրեց դաշնագրին վերջնական ձեւը, եւ համաձայնեցաւ անոր զանազան լեզուներով թարգմանութեան շուրջ :

×

«ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Պետութեանց Ուխտը» ստորագրուեցաւ երէկ Վարշաւիոյ մէջ : Առջի օրուան ժողովին զեկոյցը կը հաղորդէր թէ մասնակցող ութը պետութիւնները համաձայնած են իրենց ուժերը դնելու մէկ հրամանատարութեան տակ : Ուխտին անդամները յանձն կ՚առնեն նաեւ իրարու օգնել ամէն գետիններու վրայ, զինուորական տնտեսական եւն. : Տակաւին յայտնի չէ թէ ով պիտի ըլլայ ընդհանուր հրամանատարը (Լեհաստանի պաշտպանութեան նախարարը Մար. Ռոքոսովսկի թէ Մար. Քոնիէվ), ոչ ալ համաձայնագրին մանրամասնութիւնները : Բայց արդէն կը կարծուի որ Արեւելեան Ուխտը շատ նման է Ատլանտեան ուխտին : Ինչպէս կը հաստատէր վարչապետ Էտ. Ֆոռ իր լրագրական ասուլիսին մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը մերժեց վարչապետ Շէլպայի հրաժարականը, եւ միայն բարեփոխութիւններ առաջարկեց կառավարական կազմին մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

*

Ողբացեալ Արտաշէս Աբեղեան մտաւորական դէմք մըն էր, բազմակողմանի յատկանիշներով օժտուած :

Իմ ունեցած յիշողութիւններս կապուած են մասնաւորաբար «Կեանք եւ Արուեստ» տարեգիրքիս ու ամսագրիս հետ, որոնց մնայուն աշխատակիցն էր։

Ամէն անգամ որ իր մէկ գրութեանը պէտք ունենայի, կը բաւէր որ երկտող նամակով մը խնդրանք մը ներկայացնէի։ Քանի մը օր վերջ գրական պատասխան մը, երկար ու խնամուած յօդուածով մը։ Բազմաթիւ էջերէ կը բաղկանար յաճախ անոր որեւէ մէկ գրութիւնը, յստակ ու վարժ գիրով, այն տպաւորութիւնը ձգելով, թէ ընդարձակ յօդուածի մը առջեւ կը գտնուիք։ Բայց եւ այնպէս սովորական գրութեան մը ծաւալը չէր անցներ :

Անոր գրութիւնները մեր գրական կեանքին երեւոյթները նկատի ունէին միշտ։ Հակառակ պատմական ու բանասիրական իր հետաքրքրութիւններուն եւ խղճամիտ պրպտումներուն, արեւմտահայ վերջին երեսնամեակի նորագոյն գրականութեան հետեւած էր։ Որովհետեւ ծրագրած էր գերմաներէն հատընտիր հատորով մը արդի մեր գրականութեան ճաշակը տալ գերման ընթերցողներուն։ Այս պարագան էր մանաւանդ, որ ոմանք պատճառ մը նկատեցին անարդար յարձակումի մը իր անձին հանդէպ։ (Ցարգանքի այս քանի տողերը արձանագրելու առիթով, պիտի չուզէի անդրադառնալ այդ տխուր պատմութեան եւ դերակատարներուն, որոնց երեք ներկայացուցիչները, Ա. Աբեղեան, Ա. Զօպանեան եւ Ա. Անտոնեան, յաւէտ բաժնուած են մեզմէ) :

« Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» հրատարակչականին հանդէպ մանաւանդ գուրգուրանք ունէր ողբացեալը։ Մշակութային մեր կեանքին մէջ գրական երեւոյթներէն մէկն ալ այդ ձեռնարկը կը նկատէր։ Նախատակ Գրագէտներու Բարեկամներ ... ա՛յնքան պերճախօս արտայայտութեամբ իր գործունէութեան առաջին շրջանին, որուն մատենաշարին ամէն մէկ հատորը անվերապահ համակրանքով կ'ողջունէր :

Շնորհիւ իր ունեցած բազմակողմանի հմտութեան եւ աշխարհն ու մարդիկը ճանչցած ըլլալուն, գրական եւ բանասիրական ամէն երեւոյթի կը մօտենար լայնախոհութեամբ ու խղճմտութեամբ ։ Բարեկամ էր գրական ամէն ձեռնարկի :

Երկար տարիներ թղթակցութիւն պահեցի հետը։ Բարեկամական ու ընկերական էին իր խորհուրդներն ու թելադրութիւնները։ Չէր անոնցմէ, որոնք իրենց ունեցած տարիներու թիւին վրայ յենլով, կը սիրեն առաջնութիւն առնել եւ կամ ստորադասի զգացումով կը դիմաւորեն խօսակիցը։ Որովհետեւ բառին լայնագոյն իմաստով կրթուած մարդու վերաբերում ունէր ամէնուն հանդէպ։ Կրթուած մարդ ... իր վիճաբանութիւններուն եւ յարաբերութիւններուն մէջ մանաւանդ :

Գրական – բանասիրական վաստակն ալ բազմակողմանի էր։ Միջնակարգ կրթութենէն անկախաբար, համալսարանական լուրջ եւ խնամուած պատրաստութիւնը բանալին էր բազմաթիւ երկերու։ Դասագիրքեր, հայերէն եւ գերմաներէն եւ հայ վերածնունդի արեւելահայ.ռահվիրաներուն նուիրուած մենագրութիւնները կենդանի վկաներ են իր բազմակողմանի հետաքրքրութիւններուն ։ Մասնաւորաբար Դորպատի Համալսարանը եւ հոն ուսում առած մեր մշակոյթին անմոռանալի դէմքերը նիւթը կազմած են իր աշխատութիւններուն։ Քերովբէ Պատկանեան, Ստեփաննոս Նազարեան, Գէորգ Դոդոխեան, այդ շարքէն լոյս տեսած են արդէն ։ Հրատարակելի են Խաչատուր Աբովեան եւ Դորպատ ինչպէս նաեւ դիւան Դորպատի հայ ուսանողութեան վաւերագիրներու ժողովածոն։ Այս բոլոր աշխատութիւնները կազմած է ան դիւանական – վաւերական աղբիւրներու հիման վրայ։ Սպառիչ կերպով ներկայացուցած է մանաւանդ Ստեփաննոս Նազարեանը եւ Դորպատը, զոր Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա» օրաթերթը լոյս ընծայեց 1954ին, եւ որուն մէջ «Հիւսիսափայլ»ի խմբագիր Ս. Նազարեանի անժխտելի դերը երեւան հանած է իբրեւ «աշխարհաբարի ռահվիրան»։

Ա. Աբեղեանի խղճամիտ աշխատութիւններէն բազմաթիւ էջեր ամփոփուած են մանաւանդ « Հայրենիք» ամսագիրներուն մէջ :

Քանի մը գերմաներէն գրքոյկներով մեր մշակոյթին համառօտ պատմութիւնը ներկայացուցած է գերման ընթերցողներուն։ Տպագրելի է նաեւ գերմաներէն « Խաչատուր Աբովեանը»։

Երջանիկ էր մանաւանդ որ տարիներէ ի վեր իր փայփայած ծրագիրը իրականութիւն կը դառնար։ Աշխարհահռչակ Կէօթէի բազմարժանիք գործին թարգմանութիւններու շարք մը, որուն առաջին հատորը, Նորավէպեր լոյս տեսաւ աւելի երկու տարի առաջ։ Շարքը պիտի բաղկանար վեց հատորներէ։ Երանի թէ սկըսուած աշխատանքը շարունակուէր։ Ողբացեալ թարգմանիչը ներածութեան մէջ մանրամասնօրէն կը ներկայացնէ Կէօթէի տեղը գերմանական եւ համաշխարհային մշակոյթի պատմութեան մէջ եւ մարդը՝ յանձին Կէօթէի։ Պիտի գտնուի՞ն արդեօք մեկենասներ, ինչպէս առաջին հատորին մեկենասը, Պ. Ճորճ Մալուխեան, որոնց ուղղուած են հետեւեալ խօսքերը — « Մենք առանց որեւէ նիւթական ակնկալութեան կատարել ենք մեր պարտականութիւնը հանդէպ հայ գրականութեան Կէօթէն այն հեղինակներից է, որոնց ընտիր երկերի թարգմանութեամբ անպայման օժտել պէտք է այն։ Եւ հայ գրականութիւնն իրաւունք ունի սպասելու, կարծում ենք, որ գտնուին գրասէր ու կարող, գիտակից անհատներ եւ աջակցին թարգմանական այս շարքի հրատարակութեան գործին »։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՆ ՈՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆ

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վասպուրականը անկախութեան աղբիւր

Որքան խորունկ է հայրենասիրութիւնը անհատին մէջ՝ այնքան զոհողութիւնը կը դառնայ բնական տուրք։ Հայրենասիրութիւնը կը զինովցնէ հոգին, կը գերէ սիրտը եւ ներաշխարհը կը լեցնէ յանդգնութեամբ։ Ով որ սիրեց իր հայրենիքը՝ դարձաւ անոր պաշտպանութեան կամաւոր զինուորը ։ Ով որ անգամ մը կռուեցաւ իր հայրենիքին համար, արիւն թափեց, շինեց հայրենասիրական կիրք եւ հպարտութիւն, ապա եւ հերոսի փառք ։ Երբ հայրենիքները վտանգի տակ են, այսպիսիներն են որ կը վազեն դէպի ռազմաճակատ։

Հայրենիք սիրողը, զայն պաշտպանողը՝ կը կառչի հողին։ Կ'արգիլեւորէ զայն ։ Ով որ հողին վրայ իր տունը շինեց՝ եղբայրացաւ անոր, դարձաւ մշակ, հողագործ, այսինքն՝ արարչագործ, հիմ դրաւ քաղաքակրթութեան։ Առանց հողի՝ ժողովուրդները անցաւոր ամբոխ են, հօտ ու նախիր։ Ամբոխը չի կրնար ստեղծել պատմութիւն։ Պատմութիւնը՝ ժողովուրդներու մտային, հոգեկան եւ նիւթական կարկառն է, ան է որ կը ստեղծէ ազգային եսն ու հպարտութիւն, ան է աղբիւրը ազգերու կատարելիք հրաշքին :

Վասպուրականի մէջ ապրող բոլոր ժողովուրդները եղած են հայրենասէր, հիմ դրած են պատմութեան ու քաղաքակրթութեան, ունեցած են կիրք ու յամառութիւն, կռուած են ամէն անգամ՝ որ անհրաժեշտ եղած է։ Վասպուրականցին իր մէջ կը կրէ Նախահայրերու առնականութիւնը, ծայրայեղ հայրենասիրութիւնն եւ մարտական ոգին։ Իբր հայրենասէր՝ ան կարծր է, յախուռն, անընկճելի, գիտէ ինքնայօժար զոհուիլ հայրենիքին համար։ Վասպուրականցին սիրած է իր հայրենիքը ու զայն վերածած է անկախութեան աղբիւրի, ազատութեան գերիմաստ տաճարի, ատոր համար ալ կռուած է միշտ ։ Արծրունեաց տան կամակորութիւնը, Ռշտունեաններու ինքնակալ ոգին՝ անոր մէջ կը պահեն իրենց հարազատութիւնը, ան՝ այս բնաւորութեամբ դարձաւ հայ յեղափոխական շարժման նախակարապետը ։

Հայկական յեղափոխութենէն շատ առաջ, Վասպուրականը ունեցաւ իր միութիւնները՝ ցրուած զանազան գաւառներու մէջ, որոնք ունէին իրենց խումբերը՝ յանդուգն եւ վրիժառու, Զաթօն ու Շերոն՝ մեզի կուգան այդ շրջանէն՝ իբրեւ հարազատ յեղափոխական տիպարներ։ Րաֆֆին Վասպուրականին չտուաւ Վարդեններ, Կարոներ, ու Հայրէներ, այլ՝ անկէ առաւ։ Վասպուրականի միութիւնները բացին յեղափոխական ուղիները, թէեւ արիւնոտ ու տառապալից՝ բայց փառահեղ ու պանծալի, որոնց վրայէն քալեցին հուսկ յետոյ մեր անկուն մարտիկները :

Խրիմեան Հայրիկը, Սրուանձտեանցը, Թոփմախեանը, Աւետիսեանը եւ բոլոր միւսները, իրենց գրաւոր ու բանաւոր քարոզչութեամբը պատրաստեցին յեղափոխական գետինը։ Արմենականները՝ առաջին յեղափոխական շարժման հիմնաքարը դրին, կռուելով հայրենիքի ազատութեան համար եւ իրենց նահատակութիւնով՝ նուիրականացուցին յեղափոխութեան նպատակը։ Վասպուրականցին երբեք չդաւաճանեց իր յեղափոխական սկզբունքներուն, միշտ մնաց կրակի առաջին գիծերու վրայ։ Ջեռներէց եւ յանդուգն՝ ընդդէմ դէմ ընդդէմ արձակեց, մեր յեղափոխական պատմութեան մէջ մտաւ իբրեւ առաջնորդ ու ռազմիկ, միշտ առաջաւոր դիրքերու՝ վրայ՝ գիտակցաբար եւ ինքնավստահ։

Վանի ինքնապաշտպանութիւնը

Առաջին համաշխարհային պատերազմին (1915), երբ ազգերը ելան ազգերուն դէմ, Թուրքերը ռազմական այս թոհ ու բոհին մէջ՝ օգտուելով առիթէն, ուզեցին թափել Հայկական Հարցը, կախեցին, աքսորեցին եւ սպաննեցին։ Մարդկային այս վայրագութեան դէմ ըմբոստացաւ Վասպուրականցին, նախամեծար համարեց կռուիլ եւ մեռնիլ զէնքը ձեռքին, քան յանձնուիլ թշնամիին եւ անոր կամայականութեան ։

Դէպքերը անպատ, զինական պատրաստութիւնը անբաւարար, երկրաւորդութիւնը զինուորագրուած թուրք բանակին մէջ եւ քշուած հեռուները, բայց եւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

Մեր գիւղը տարածուած էր Լոռին Ղազախից բաժանող Ալալ-Ալալու լերան հարաւային փէշերին։ Կաղնու եւ հաճարի անտառներով են պատած այդ լերան լանջերը։ Իսկ անտառից զուրկ բարձունքները զարդարուած են կանաչով ու բազմերանգ ծաղիկներով։ Լերան գագաթների միջեւ սարահարթեր են փռուած, զմրուխտ մարգագետիններ, ուր ամրանը կանաչ ծովի նման ծփում է խոտը :

Ամէն տարի Ցանիսին մենք բարձրանում էինք Ալալ-Ալալուի բարձունքները եւ քամիներից պաշտպանուած մի տափարակում խփում մեր վրանները ու ապրում մինչեւ ամառուայ վերջը, մինչեւ այն օրերը, երբ լուսադէմին լեռնային կանաչը ծածկւում էր ճերմակ եղեամով :

Այդ տարի մենք մեր վրանները խփել էինք Ալալ-Ալալուի կանաչ գոգաւորութիւններից մէկում՝ Աւելուկ-ուրթում ։ Փարթամ կանաչով ծածկուած մի սարահարթ էր դա, որի ներքին եզրից սկսւում էր նոսր անտառը, որ ցած գնալով՝ ձորում խտանում ու մթնում էր։ Ձորի յատակին միալար վշշում էր սարից իջնող գետակը։ Ցորդառատ անձրեւներից յետոյ նա պղտորւում էր, ժայռերին խփւում, զողղոում զազազած վիշապի նըման, ու արմատահան անում առափնեայ ծառերը։ Իսկ ամառուայ երաշտին բարակում — դառնում էր հեզահամբոյր ու մեղմ մի վտակ :

Նրա ափին է անցել իմ մանկութիւնը, նրա պէս գիժ ու անսանձ, նրա պէս հեզ ու քաղցրակարկաչ ...

Գիւղի հորթերը մենք այդ գետակի ափին էինք արածեցնում։ Այդտեղ լաւ էր՝ խոտառատ, զով։ Շոգ օրերին հորթերը ծառերի հովում որոճում էին, իսկ մենք ջրվէժի տակ լողանում էինք, ապա թաւթաւ մեկնւում ափի մեծ սալին :

Շատ բարձր էր այդ ջրվէժը եւ ահարկու՝ յորդ անձրեւից յետոյ։ Սանձարձակ հեղեղը բարձր լեռներից գոռում գոչումով գալիս թափւում էր ահագին բարձրութիւնից եւ նրա թափից ու որոտումներից գետինը դողդողում էր :

Որսկան Քոչարն ասում էր, որ հին ժամանակ ջրվէժից վերեւ՝ մինչեւ լեռները կարմրախայտ ձկներ են եղել գետակում։ Մի տարի մեծ հեղեղը ձկներին խառնել է քարերի, աւազի, ցեխի հետ ու սրբած բերել Մեծ ջրվէժից ցած թափել։ Այդ օրից ձուկը միայն ջրվէժից ցած էր լինում :

Գետակը գնում խառնւում էր Աղստեւ գետին։ Ու ամէն ամառ Աղստեւից մեր գետակով լեռներն «ամարանոց» էին գալիս կարմրախայտ ձկները :

Կարմրախայտն ամէնից քնքուշն է ձըկների մէջ։ Ոչ մի գրիչ նրա գեղանիութիւնը չի կարող նկարագրել, եւ ոչ մի նըկարիչ չի կարող տալ նրա խալերի նրբին երանգները։ Զգնող է նա լեռնային վտակի ջինջ ջրերում խայտալիս եւ շլացուցիչ՝ երբ ջրից արեւի երեսն ես հանում :

Եւ ինչպէս ամենաքնքուշ արարածները, շողից նեղուելով, հավիտներից լեռներն են բարձրանում՝ փարուելու նրանց զով ըզփիւններին, այնպէս էլ կարմրախայտ ձկները գնում էին դէպի վեր, շարունակ դէպի վեր, ու ջրի առատ ժամանակ հասնում էին մինչեւ վտակների ակունքները, մինչեւ լեռնային յորդառատ աղբիւրները։ Այդտեղ միշտ զով է, դալար ու [illegible] ձկների քնքուշ թագուհուն :

Աշնանամուտին գետակները խիստ բարակում են, նրանց մէջ թափւող դեղին տերեւները, այնտեղ կտրում են ջրի ընթացքը, փոքրիկ ջրափոսեր կազմում։ Նրանց մէջ փակւում գերի են մնում կարմրախայտ ձկների ուշացած խմբեր ու այլեւս չեն կարողանում Աղստեւ վերադառնալ ։

Այդ «գերիներին» էր, որ մենք որսում էինք Մեծ ջրվէժից ներքեւ ։

Ամարանոց գնալիս ձկների վերջին կայանը Մեծ Ջրվէժի տակն էր։ Միշտ դէպի վեր ձգտելով՝ նրանք գալիս դէմ էին առնում այդ բնական սահմանին։ Ապա բացում էին իրենց բոլոր թեւիկները եւ ամբողջ ուժով թռչում ջրվէժն ի վեր. Մի պահ փրփուրների մէջ շողշողում էր նըրանց մարմինը հէքիաթային շահմարի երանգներով ։ Բայց նրանց փոքրիկ ուժերից վեր էր ջրի կատաղի ընթացքը յաղթահարել, եւ նրանք ցած էին ընկնում ուժասպառ, ջրվէժը շատ էր բարձր ։ Կրկին վեր էին ցատկում, կրկին յաղթուած ցած ընկնում։ Եւ այդպէս անվերջ, ողջ ամառը, մինչեւ ցրտերն ընկնելը, մինչեւ ամարանոցից դէպի ցած՝ մեղմաշունչ ձորերը քոչելը :

Եւ այնքան բուռն էր նրանց ձգտումը դէպի վեր, այնպէս ուժեղ էր զգում ես նրանց կարօտը, զով լեռների, քչքչան լեռնային աղբիւրների կարօտը, որ հնար էր մտածում կատարել այդ չքնաղ արարածների իղձը :

— Քեռի Քոչար, — դիմեցի մի օր անուանի որսորդին — ձկան ձուն ո՞ւր է :

— Էն, որ քարերի կողքերին փսլնքոտ բաներ են կպած՝ ձկան ձուերը դրանք են։

Ես վազեցի ձորը, մտայ գետակն ու սկսեցի շօշափել քարերը։ Ահա ծեր որսորդի ասած նշաններից կան այս քարի վրայ, նրա կողին լպրծուն նիւթ է կպած, մէջը լիքը գորտի աչքերի նման հատիկներ։ Երեւի սա է կարմրախայտի ձկնկիթը։ Հանել եմ քարը ջրից, նայում եմ նրան կպած ձկնկիթին եւ մտածում, մայր ձկները իրենց լորձունքով ձկնկիթն ամրացրել են քարերին, որ ջրի հոսանքը նըրանց չտանի ...

Ես այդպիսի քարեր գտայ, դարսեցի գոգլի մէջ, ջուր լցրի վրան ու ծանր բեռից տակ անքալով քայլեցի գետակն ի վեր, դէպի այն մուրազ երկիրը, որին ձգտել են, բայց չեն հասել այս պապակ ձկների մայրերը :

Անտառը վերջացաւ, գետակի գոյնն աւելի պայծառացաւ։Այնպէ՞ս զուարթ է նա կայծկլտում արեւավառ այդ լեռնային հովտում, այնպէս կենսուրախ է խայտում նա իր զմրուխտ ափերի մէջ ։

Գետակի ափերը ծածկուած են բազմերանգ ծաղիկներով, որոնց մէջ վառւում կարմրին էին տալիս լեռնային կակաչները։ Ագմուկով վազում է գետակն այդ ծաղկոտ հովտով, խաղում իր ափերի հետ, սահանքներ կազմում բազալտի կոկ զարավանդներին :

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՊԻՏԻ ԳԱՅ ՕՐ ՄԸ

*

« Պիտի գայ օր մը, երբ ավճաւուրներու գերեզմանները պիտի բացուին, Արտա–ւազդ դուրս պիտի ելլէ Մասիսի անդնդա–խոր վիհերէն, Լուսաւորիչի կանթեղը Ա–րագածի եւ Սեպուհի բարձրունքներուն վրայ նորէն պիտի սկսի պլպլալ բոլոր մահկանացուներու աչքին, եւ վերջապէս Մհերը, Սասունցի Դաւիթի դիւցազն զա–ւակը, Ակոռիի ժայռին քարէ դուռը երելով լոյս աշխարհ պիտի գայ՝ Արծրու–նիներու թագաւորութիւնը վերականգնե–լու :

Այն օրը պիտի վերնայ անէծքը Անիի վրայէն, հազար ու մէկ եկեղեցիներու զանգակները պիտի ղօղանջեն ու մեռած մայրաքաղաքին փառքը նորէն պիտի սկը–սի ճաճանչել Արարատեան դաշտին վը–րայ »: Ա. ՎԹԱՄԵԱՆ

Ահա ոսկեզօծ խօսքերը, պատգամի մը պէս, այս մեծանուն ու տաղաչափ յե–ղափոխականին, գրչի աղուական տի–տանին, որ ինքն ալ շատերուն պէս ոչ թէ գուշակած, այլ համոզուած էր հայ ազ–գին ազատագրման եւ անոր ինքնավարու–թեան :

1896 – 1915ի Վասպուրականի զոյգ հե–րոսամարտերը, մէկը միւսին լրացուցիչ, իրարու շաղկապուած նոյն հերոսութեամբ ու գաղափարաբանութեամբ :

Յեղափոխական ղեկավարներ, եւ գրչի հերոսները յանձին Խրիմեան Հայրիկի, Փորթուգալեանի, Աւետիսեանի, Արամի, Իշխանի, Վ. Փափազեանի, Եկաւեանի, Կուլոզեանի, Պետոյի, Դարբինեանի, Վռամեանի, Կոսոյեանի, Շաղոյեանի, Գուլղարացի Գրիգորի, ինչպէս դեռ շատ շատերու, որոնք կռանեցին ու զարդնեցին մեր ազատութեան ճանապարհը :

1915ի համաշխարհային պատերազմի նախօրեակէն իսկ, շատ առաջ, մեր հայրե–նիքի դարաւոր թշնամին մտադրած էր, աներեւակայելի սադրանքներով, բնաջն–ջել հայ ազգը: Առիթը հասած կը համա–րէր :

Ապրիլ ամիս: Այդ սեւ ճակատագրական օրերուն սկսաւ աներեւակայելին: Մեծ Հայքէն Փոքր Հայք, Կիլիկիայէն Կ. Պո–լիս, ահ ու սարսափի մատնուած էր բո–վանդակ հայութիւնը առանց դաւանանքի ու սեռի խտրութեան: Զանգուածային տե–ղահանութիւն, աքսոր, բանտ : Մտաւո–րականներու անճիտում: Ժողովուրդին խողխողումը աքսորի ճամբաներուն վրայ: Այսպէս ինկան տիտաններ Գ. Զօհրապ, Վարդգէս, Սիամանթօ, Վարուժան եւ շատ շատեր :

Ահազանգ ամէնուրեք: Տեղ տեղ գոյա–մարտեր եւ հերոսամարտեր ինքնապաշտ–պանութեան, եւ ազգային արժանապատ–ւութեան պահպանման համար :

Ապրիլ եօթնին կը հնչէ ահազանգը նաեւ Վասպուրականի մէջ: Նոր եւ օրհասական Աւարայրի մը նախօրեակին կը գտնուէր ամբողջ Վասպուրական :

Բայց արթուն էր Վասպուրական, ու պատրաստ ամէն պատահականութեան: Հեռատես ու յեղափոխական ղեկավարնե–րով ժողովուրդը նախընտրեց մահ կամ ա–զատութիւն նշանաբանը: Եթէ մեռնիլ պէտք է, մեռնիլ պատուով եւ ազգային գիտակցութեամբ :

Կը հնչէր ինքնապաշտպանութեան շե–փորը: Մարտակոչ քաղաքին, Այգեստա–նին եւ գաւառներուն մէջ: Ոտքի է ամբողջ Վասպուրականը մէկ մարդու պէս, առանց կուսակցական տարակարծութեանց :

Ճակատագրական էր գոյամարտը, Դի–մադրաւելու համար թրքական անհաւա–սար ուժերուն եւ գազանային մտադրու–թեանց, պէտք էր կուռ կամք ու համե–րաշխութիւն: Վասպուրական, իր արի ա–րանց քաջ զաւակներով, առանց սեռի խտ–րութեան, միահամուռ եւ հաւաքարար ե–րեւան բերաւ իր զէնքի ամբողջ ուժը, ա–պարէզ կանչելով վատոգի թշնամին: Կռիւ էր, կռիւ անհաւասար, կռիւ ճիւա–ղին, բռնակալին, կանոնաւոր զօրքին ու սովալլուկ խուժանին դէմ :

Հերոսական մարտնչումներ, բազմաթիւ նահատակներ, եւ վիրաւորներ, սուգ ու շիւան ամէնուրեք: Բայց երբեք ընկրկում կամ յուսահատութիւն :

Ապրիլ 30: Գոռաց Վանեցին հրաշա–գործ ձեռքերով ձուլուած թիւ մէկ թնդա–նօթը, արձագանգելով ամբողջ Վասպուրա–կան, Արտօսրէն մինչեւ Սիփան, հեռաւոր Մասիսն ու ալեհեր Արարատը վկայ :

Պարտուած էր դարերու վատ թշնամին: Եւ խուճապահար կը փախչէր: Ազատ էր Վասպուրական մեր աշխարհը :

Եկաւ օրը, որ «պիտի գար»: Մայր հայրենիքը յարութիւն էր առած: Անիի հազարումէկ եկեղեցիներու զանգակները ղօղանջելով հայրենիքի փառքը կ'աւե–տէին: Հայաստան աշխարհ դարձեալ փա–ռաւորուիլ սկսաւ :

1915 Մայիս 3, յաղթանակի տօնակա–տարութեան ու չքերթի օր էր: Ցնծումի, լացի եւ ուրախութեան օր էր: Դարերու գերութեան շղթային խորտակման օրն էր, եւ մեր ցեղին յարութեան տօնը: Օրը Հայկազեանց առաջին կառավարութեան եւ պետութեան, որուն ներկայութեամբ, եւ զինուորական մեծ պատիւներով, բարձրացուեցաւ յաղթանակի առաջին դրօշակը պատմական բերդի գագաթին :

Լուծուած էր մեր անմահներուն, ան–համար ու անմեղ նահատակներուն արդար վրէժը, ու մաքրուած մեր ճակտին քըս–ուած արատը :

Ամբողջ Վասպուրական աշխարհ ցըն–ծութեան մէջ էր: Զետեղուած էր հայրե–նիքի անկախութեան առաջին անկիւնա–քարը: Ատոր իրական փաստը ահա մեր գրչի տիտաններուն, զինուորական ու յե–ղափոխական մարտիկներուն երազած, կռուած ու զարդնած, ազգերու շղթային մաս կազմող ոսկի օղակը մեր Մայր Հայ–րենիքը Հայաստան :

ԱՐԱՄ ՀԻՒՍԵԱՆ

այնպէս Վասպուրականցին չտատամսե–ցաւ, փարեցաւ զէնքին՝ ի խնդիր իր ար–ժանապատուութեան: Կռուեցաւ անվախօ–րէն եւ գիտակցաբար, բացաւ դիւցազնա–մարտի մը հրաշալի էջը :

Հայոց Ձորը՝ դիմադրեց վրէժխնդրու–թեամբ, Հայկաշէնց ցեղին արիութեամբ: Ճերմակ Վանքի ռազմիկները իրենց զէն–քի սարսափին տակ պահեցին թուրք ջար–դարարները: Թիմարի մէջ Շիրինը խումբ մը քաջերով անհաւասար կռիւներ մղեց: Շատախը, գիտակից իր ընելիքին, ան–խնայ հարուածեց Քիւրտն ու Թուրքը: Փեսանդաշտի եւ Գաւաշի ուժերը՝ իրենց լեռներուն վրայ՝ կերտեցին ազատութեան յաղթանակը: Վանն ու Այգեստանը դի–մադրեցին միակամ, եւ երեսնօրեայ կռիւ–ներէ ետք, յաղթական եւ քաջարի, Վանի դարաւոր բերդի կատարին վրայ բարձ–րացուցին ազատութեան դրօշակը :

Վասպուրականցին կռուեցաւ: Հրաշա–գործեց: Ոլեց դիւցազնութեան փառքը :

Փա՜ռք Վասպուրականի մարտիկներուն:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՆԱՐԵԿԱՑ ՎԱՆՔԸ

(ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բարձրակատար, գեղատեսիլ, վա՜նք Նարեկայ,
Որ հինաւուրց եղար փարոս մ'հոգեւոր,
Եւ աղօթքի մի սրբավայր հազարամեայ,
Քեզմէ՛ կուգամ օտա՜ր ափէ հեռաւոր ...:

Մի՛ զըլանար զիս ընդունիլ այժմ գըրկաբաց
Ծոցիդ մէջ ջերմ, գորովանքով մայրական,
Զի հոգիս իմ, ծո՜վ մ'է անհուն հայրենարաղձ —
Որ կայծ կուտայ երազներուս վաղեմական ...:

Ո՜վ հիասքանչ, աղօթասաց Նարեկացի՛,
Որ դարերու մէջէն հիմա՛, կը հըսկես,
Ընդունէ՛ զիս զերթ ուխտաւոր խըցիկէդ ներս,

Ու շընորհէ՛ շապիկ մը սեւ, փըշոտ քօղձէ —
Որ՝ աղօթեմ իբր երգնաւոր բազկատարած,
Ազգիս համար, իմ անձկուն, փառապա՜նծ ...:

Փարիզ Ե. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՆՃԷԼՕ ԷՖՐԻԿԵԱՆ, իտալահայ տա–ղանդաւոր երգահան եւ խմբավարը Պոլ–սոյ մէջ տուած է նուագահանդէս, Մայիս 2ին, խոր տպաւորութիւն ձգելով ուն–կնդիրներուն վրայ: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ՝ տիրական է իր ղեկավարութիւ–նը որ զարմանալի ճարտարութեամբ կար–ծես կրնայ ամբողջ խմբանուագը վերածել միակ գործիքի մը: Յայտագիրը ամբող–ջութեամբ կազմուած էր Վիվալտիի երա–ժշտութենէն: Իսկ «Մոզայիք»ը կառուց–ուած է հայկական պատարագի եւ ժողո–վրդական երգերու, մասնաւորաբար «Ալագեազի» ծանօթ եղանակին վրայ Դաշնակի վրայ մեծ յաջողութեամբ ըն–կերացած են արուեստագիտուհիներ Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան եւ Տիկին Նիրա Կիւլէր :

✕ *Նկարիչ* Եդուարդ Թէլլիթեանի *որդին գրագէտ Թովմաս Թէրզեանի նկարչական տաղանդը ուշադրութիւնը գրաւած է Յու–նաստանի գեղարուեստական շրջանակնե–րուն, Աթէնքի գրեթէ բոլոր յունարէն թերթերուն եւ Յունաստանի նախկին թա–գաւորին: Կիպրոսի Յունաց Մակարիոս Արքեպիսկոպոսը երեք առիթներով ուն–կնդրութիւն տուած է հայ արուեստագէ–տին եւ իր համակրանքը յայտնած: Մետ–րոպոլիտները հրաւիրած են որպէսզի եր–կար մնայ Կիպրոսի մէջ եւ զանազան վայ–րերը գծագրելով ստանձ պատրաստէ Ա–թէնքի իր յաջորդ ցուցադրութեան: Մաս–նաւորաբար գեղեցիկ են Ե. Թէրզեանի մարդերը, նարկիզները եւ զինանկարնե–րը: Ընդհ. հիւպատոսը Թէրզեանի եւ Ն. Մազլումեանի հետ տեսակցութեան մը առթիւ ըսած է թէ հիացում ունի հայ ազգին մշակութային վերելքի մասին :*

✕ *Փոքրիկն Իսէն Ցարչեան տասը տա–րեկան, մայիս 7ին, Փոլ Պեյանի դաշնակի տարեկան մրցումներուն բարձրագոյն գա–սընթացքին յաջողեցաւ հինգ առաջիններ–րուն մէջ ըլլալ: Իր մրցակիցները 18 - 20 տարեկան էին :*

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Յետոյ ինքզինքս հաւաքելով դուրս ե–լայ խցիկէս եւ փնտռեցի Տիկին Պլէրը: Դուռը բախեցի :

— Ո՞վ է, ըսաւ ներսէն :

— Ես եմ, Անն Պետինկֆիլտ :

— Օհ, մտէք, գնչու աղջիկ :

Ներս մտայ: Հագուստները ցանցնուած էին՝ հոս, հոն, ինքը՝ տիկին Պլէր հա–գած էր հրաշալի քիմոնօ *մը, նմանը չտեսնուած: Ամբողջութեամբ նարընջա–գոյն, ոսկեգոյն եւ սեւ: Անոր վրայ նա–յելով բերնիս ջուրերը կը վազէին:*

— Տիկին Պլէր, ըսի, կ'ուզեմ ձեզ պատ–մել կեանքիս պատմութիւնը, եթէ արդէն շատ ուշ չէ, ու ձեզ չեմ ձանձրացներ :

— Բնաւ երբեք: Արդէն կանուխ պառ–կելէ չեմ ախորժիր, ըսաւ Տիկին Պլէր, սովորական էր շնորհալի ժպիտովը : Ես սիրով պիտի ուզէի լսել ձեր կեանքին պատմութիւնը: Շատ արտասովոր էակ մըն էք, գնչու աղջիկ: Ձեզմէ զատ ոչ ոք պիտի մտածէր գիշերուան ժամը մէկին մօտս ցատկել, պատմելու համար իր կեանքին պատմութիւնը: Մանաւանդ շա–բաթներով կշտամբելէ վերջ իմ բնական հետաքրքրութիւնս, ինչպէս որ ըրիք: Ես վարժ չեմ անարգուելու : Հաճոյալի պատմութիւն մը ունենալու էք: Նստեցէք եւ ձեր հոգին թեթեւցուցէք :

Ամբողջ պատմութիւնը իրեն պատմեցի մանրամասն խղճմտութեամբ : Երբ լրա–ցուցի, խոր հառաչ մը արձակեց, բայց չըսաւ այն որ իրմէ կ'ակնկալէի: Ընդհա–կառակն, ինծի նայեցաւ, խնդաց քիչ մը եւ ըսաւ.

— Գիտէ՞ք, Անն, դուք շատ արտասո–վոր աղջիկ մըն էք: Որեւէ յանկարծական հիւանդութիւն ունեցա՞ծ էք :

— Յանկարծական հիւանդութի՞ւն, հարցուցի զարմացած :

— Այո, յանկարծական հիւանդութիւն, տագնապ: Առանձին ճամբայ ելլել այսպէս առանց դրամի: Ի՞նչ պիտի ընէք հապա, երբ դուք ձեզ գտնէք օտար երկրի մը մէջ եւ ունեցած բոլոր դրամը սպառած :

Չարժեր այդ մասին մտահոգուիլ, քանի դեռ այդ վիճակին չեմ հասած : Շատ դրամ ունիմ տակաւին: Տիկին Ցըլե–մինկին տուած դրամը, 25 ոսկին, ամբող–ջութեամբ կը մնայ տակաւին: Երէկ ալ բախտախաղէն շահեցայ տասնըհինգ ոս–կի: Տեսէք թէ շատ դրամ ունիմ: Քառա–սուն ոսկի :

— Շատ դրամ: Աստուած իմ, մրմնջեց Տիկին Պլէր: Ես պիտի չկրնայի ընել, Անն, հակառակ անոր որ սրտոտ եմ, իմ հասակցած եղանակովս: Պիտի չկրնայի ճամբայ ելլել գրպանիս մէջ քանի մը ոս–կիով, առանց որոշ նպատակ մը ունենալու թէ ինչ կ'ընեմ եւ ուր կ'երթամ :

— Զուարճութիւնը ատոր մէջ է արդէն, գոչեցի ոգեւորուած: Մարդուս մէջ ար–կածախնդրական հիանալի զգացում մը կ'արթնցնէ.

Նայեցաւ ինծի, քանի մը անգամ շար–ժեց գլուխը եւ ժպտեցաւ .

— Բախտաւոր Անն. ըսաւ, աշխարհիս վրայ քիչեր կը գտնուին ձեզ նման զգա–ցող:

Լաւ, ըսի անհամբերութեամբ: Ի՞նչ կը մտածէք այս ամէնուն մասին, Տիկին Պլէր :

— Կարծեմ կեանքիս մէջ ամենայուզիչ պատմութիւնն էր այս, որ մտիկ ըրի Հիմա, որպէս սկզբնաւորութիւն, պիտի դադրիք զիս Տիկին Պլէր կոչելէ: Սիւզանը աւելի լաւ պիտի ըլլայ, համաձայն է՞ք :

Սիրով, Սիւզան :

— Ազնուոր աղջիկ: Հիմակ գործի անց–նինք: Կ'ըսէք թէ Սըր Էօսթէյսի քարտու–ղարին — ոչ այդ երկար դէմքով Փեկէթը, հապա միւսին դիմագիծէն ճանչցաք, թէ դաշունահարուած մարդը որ խցիկէ մը–տու ապաստանելու համար, միեւնոյն մա՞րդն էր :

Գլխով հաստատական պատասխան տուի:

— Ուրեմն խնդրին անշուշտ Սըր Էօսթէյսի անձը երկու անգամ խնդրոյ ա–ռարկայ կը դառնայ: Կինը սպաննուեցաւ իր տան մէջ, եւ իր քարտուղարն է որ կը դաշունահարուի խորհրդաւոր ժամը մէ–կին: Սըր Էօսթէյսի անձէն չեմ կասկա–ծիր, եւ սակայն ամէն բան ալ պատահ–մունք չի կրնար ըլլալ: Կապակցութիւն կայ տեղ մը, եթէ նոյնիսկ ինքը անտեղ–եակ ըլլայ :

— Գիշերապահուհին տարօրինակ պա–րագան ալ կայ տակաւին, շարունակեց մտածկոտ : Ինչի՞ կը նմանէր :

— Հազիւ նկատեցի զինքը : Այնքան ջղայնացած եւ զարհուրած էի եւ գիշե–րապահուհին կը թուէր տարաշխարհիկ : Բայց, ո՜հ, այո, կը խորհիմ թէ դէմքը ծանօթ էր, տեսած պէտք է ըլլամ զինքը նաւուն մէջ տեղ մը :

— Իր դէմքը ձեզի ծանօթ թուեցաւ: Վստա՞հ էք որ մարդ մը չէր, ըսաւ Սիւ–զան :

— Շատ երկայնահասակ էր, կ'ընդու–նիմ :

— Հը՜մ: Դժուար թէ Սըր Էօսթէյսը ըլ–լայ, ոչ ալ Պ. Փեկէթը... Սպասէ

Կտոր մը թուղթ առաւ եւ սկսաւ գծել տենդագին: Յետոյ քննեց գծած նկարը :

— Բաւական լաւ կը նմանի վեր. էտ–ուըրտ Չիչիսթըրին

Թուղթը ինծի տալով .

— Ա՞յս է ձեր սպասուհին:

— Այո, գոչեցի: Սիւզան, որքան խե–լացի էք :

Մեծարանքներուս պատասխանեց ձեռքի թեթեւ շարժումով մը :

— Չիչեսթըր կոչուած արարածէն միշտ ալ կը կասկածէի: Կը յիշէ՞ք ինչպէս աջի օր ձգեց սուրճին գաւաթը եւ կափ–կանաչ գոյն մը ստացաւ, երբ Գրիփըրի մասին կը վիճաբանէինք :

— Եւ աշխատեցաւ առանալ 17 թիւ խը–ցիկը :

— Այո, մինչեւ հիմա իրեն դէմ են բո–լոր փաստերը :Բայց ի՞նչ կը նշանակեն այս ամէնը, ի՞նչ կը սպասէր որ պատա–հէր 17 թիւ խցիկին մէջ, գիշերուան ժա–մը մէկին:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՔԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր առջի օրուան ժողովին մէջ քննեց Սարի «Եւրոպայի մարզպանի» պարագան եւ վճիռը տուաւ։ Համաձայնութիւն մը գոյացած է, սակայն պէտք է որ Սարի վարչապետն ալ ընդունի։ Կ'ըսուի թէ այս վերջինը սկզբունքով համաձայն է, բայց «օր մըն ալ պէտք է մտածէ այդ մասին»։ Գերմանիա արդէն համամիտ է տրուած վճռին։

ԼՈՆՏՈՆ գումարուած ՄԱԿի «Զինաթափութեան յանձնաժողովին» մէջ, արեւմտեան ներկայացուցիչները խնդրեցին Խ. Միութեան ներկայացուցիչէն որ մանրամասնութիւններ տայ իր ներկայացուցած զինաթափութեան ծրագրին մասին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Անգլիոյ գնդախաղի խումբերը, պիտի մրցին այսօր, Քոլոմպի (Փարիզ) մարզադաշտին վրայ։ Մէկ շաբաթ առաջ տոմսերը արդէն սպառած էին։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կեղծարարներ որ տպած էին 2000 կեղծ տոմսեր։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ երէկ բացուեցաւ Միջազգային Տօնավաճառը, որուն կը մասնակցին 23 երկիրներ։ Պաշտօնէութեան եւ ցուցադրողներուն թիւը 50.000 է. քաղաքի մը բնակչութիւնը ...

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքապետարանական ընտրութեանց, մեծ յաղթանակ մը տարաւ պահպանողական կուսակցութիւնը։ Շահեցաւ 341 աթոռ, մինչդեռ աշխատաւորական կուսակցութիւնը կը կորսնցնէ 341 աթոռ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը նոր դժուարութիւններու առաջ կը գտնուի։ Ցուցարարներ կը պահանջեն մինչ Պաօ Տաիի անկումը։

ՓԱՐԻԶԻ սակարանին արտասովոր ելեւէջները, որ մտահոգեցին առեւտրական շրջանակները, որոշ բարելաւում մը կրեցին առջի օրուան փակումին։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը որ միեւնոյն ատեն արտաքին նախարար էր, այս վերջին պաշտօնը պիտի յանձնէ Ֆոն Պրէնթանոյի, պահելով միայն վարչապետութիւնը։

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐԻ մէջ խռովութիւններ ծագեցան։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ մէջ նոր բախումներ տեղի ունեցան, բաւական բուռն, «օրէնքէ դուրսերու» եւ զինուորական ուժերու միջեւ։ Կառավարութիւնը նոր ուժեր ղրկեց։

X Փարիզաբնակ հիւս. Ափրիկեցիներ, որոնք չեն ծածկեր իրենց համակրանքը Ֆրանսացիներուն հանդէպ, խոշտանգումի եւ ահաբեկումի կ'ենթարկուին իրենց ծայրայեղ ազգայնական ազգակիցներուն կողմէ։

ՀԻՒՍ. ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Հայփոնկ նաւահանգիստէն, ֆրանսական վերջին ուժերը քաշուեցան առջի օր։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՍՐԱՀՆԵՐԸ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒ ՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԽՏԻՐ։

Սախպողաբար կը խնդրուի այն բոլոր կազմակերպութիւններէն որ շաբաթական կամ ժողովներ ունին Ազգ. Տան մէջ, որ բանալիները պարպել ԺԱՄԸ 23ին։

Այն միութիւնները որ իրաւունք ստացած են ժեռամէն աւելի ուշ մնալու, կըրնան գտնուանէն բանալին ուզել յաջորդ օրը վերադարձնելու պայմանով։

Ա. ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆ

(Գործադիր Ազգ. Տան Վարչութեան)

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկներու։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի չքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ)։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով։ Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի-Արենուշներէ։ Պիտի նուագեն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Խօժէնի Կեբկերեան *եւ խմբապետուհի* Օր. Մ. Մարկոսեան։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ *(տուամ 4 արար)*

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Ցարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Ցարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Ցակոբ Տօրապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

FESTIVAL CONCERT

ԵՐԳ

Տիկ. ՍԻՒԶԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԷ ՍԻՄՕՆԷ

(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թաուն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա Կիլտ եւն.)

ՊԱՐ

ՕՐ. ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էքուալ տիւ պալէ Փարիզիէն*)*։

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ

Ուրբաթ, Յունիս 3ին, ժամը 20.30ին, (Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ)։

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Ցայտագիրը կը բաղկանայ երկու մասէ

Ա. մաս.— Զուտ դասական

Երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ

Պար՝ ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ

Բ. մաս.— Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն.։

Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն։

Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն.։

Տոմսերու գին.— 350, 500, 1000։

Կը ծախուին 83 ռիւ Տէնֆէրֆ, Գ. Օհաննէսեան *եւ գրատուն* Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ, *Մայիս 30էն մինչեւ ներկայացման իրիկունը Սալ Շօփէնի կիշէն։*

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄՍԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէր

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ օթօքարով դէպի Տրակինեան։ Կիրակի 22 Մայիս։ Մեկնում Փլաս Շափիթրըլէն առաւօտեան ժամը 6.30ին, վերադարձ՝ երեկոյեան 8ին։

Արձանագրուիլ մինչեւ 12 Մայիս Պ. Տ. Զորիկեանի, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան։

Ճաշը միասին բերել։

Հաճելի ժամանց։

Երթեւեկի ծախք 600 Ֆր., միայն 14 տարեկանէն վեր։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 16 ՅՈՒՆԻՍ, ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նուագահանդէս՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու եւ Փարիզի Հայկական երգչախումբին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ զօղմէ

Նախագահութեամբ՝ ԶՕՐ. ՖԼԻՓՈՅԻ

1945ի հերոսներէն

Կը խօսին Պ.Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14.30ին։ 9րդ թաղապետութեան սրահը։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Բացառիկ պատրաստութեամբ կը տօնուի Կիրակի, Մայիս 22ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 ռիւ Սէն Վիքթոր։

Մասնակցութեամբ Փարիզի Օփերայի առաջին երգչուհի Օր. ՌՕԶԱՅԻ եւ ուրիշ հայ եւ օտար տաղանդաւոր արուեստագէտներու։

Փարիզահայ բեմերու վրայ առաջին անգամ ըլլալով մեծ անակնկալ մը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Տոմսերու համար դիմել Հայ գրավաճառներուն, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիշէն։ Գիներն են 300, 200 եւ 150 Ֆր.։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 15ին։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ցակոբ Սարգիսեան	2.000
Հրանդ Մելքոնեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Հ. Պասկեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Գ. Ղազարեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Փ. Փիլիպպոսեան	1.000
Տիկին Լ. Գամըշլեան	500
Պ. Խ. Խաչիկեան	500
Գումար	7.000
Նախորդ գումար	1.331.876
Ընդհ. գումար	1.339.876

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ.

Մուտքը ազատ է.

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը։

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. Պատարագին՝ ժամը 10ին։

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը։

-- ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, կը Քառէ *սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ* Քառէի *դիմաց։*

Կը խօսի Ժան Մարտիկեան։

Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը»։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը —

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին։

ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առտու ժամը 10ին։

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՄԱԽԱԽԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10ին, Քօհարին սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պրիւքսէլի գաղութին երիցագոյն անդամ Պ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆՑ։ Նիւթ՝ Ի՞նչ ծագում ունին Երեւան, Արագած, Արարատ, Մասիս, Ուրարտու եւայլ բառերը՝ *«Վերլուծական ստուգաբանութիւնով»։*

Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.45ին։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ *կը ներկայացնէ*

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար։

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ *եւ ճաշարան* Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ց. Դ. Տէսինի կոմիտէն, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը ինչպէս նաեւ դպրոցին հոգաբարձութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնեն ընկերուհի Գեղան Փափազեանի, ընկերներ Սուրէնի եւ Աոլէնի ու բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ Մկրտիչ Փափազեանի *դառն մահուան առթիւ.*

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՅԻՍ — MARDI 17 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7675 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3086

« ՎԱՂԸ ՆՈՐԷՆ ԱՐԵՒ ԿԸ ԾԱԳԻ »

*

1937 – 1939 թուականներուն, Հայաստանի գրողներուն հանդէպ պոլշեւիկեան դաժան բռնակալութեան ահաւոր չարիքներուն եւ քստմնելի ոճիրներուն լուռ խոստովանութիւնը կը շարունակուի.

Արտասահմանի հայութիւնը «Սովետական Հայաստան»ի մէջ հրատարակուած մահազդ մը եւ ցաւակցական ծանուցում մը իմանալէ ետք Գուրգէն Մահարիի, Ալազանի եւ Վաղարշակ Նորենցի աքսորէ վերադարձին լուրը, հիմա կը կարդէ հաստատումը Ակսել Բակունցի մահուան, որուն խոստովանութիւնը Երեւան կը կատարէ անուղղակի եւ դարձդարձիկ միջոցներով: Լոյս հրատարակեցինք Երեւանի «Գրական Թերթ»էն առնելով Զարենցի յուշատետրներէն մէկը, վերջերս Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիայի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին նուիրուած են արժէքաւոր յիշատակներ Ակսել Բակունցէն, յատկապէս ձեռագիր պատմուածք մը՝ « Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ» :

Այնպէս կ'երեւի թէ այս վերջին գործը Ակսել Բակունցի [illegible] պատմուածքներէն մէկն է, որոնք ճակատագրական եղան տաղանդաւոր պատմուածագրին համար, որուն դէմ 1938ին, Նաիրի Զարեան ներկայացուց իր [illegible] ժողովին, «Միրոնի փողը» հրատարակութիւնը [illegible].

Արտասահմանի մէջ [illegible] է Ակսել Բակունցի այս «ոճրապարտ» գործը՝ «Միրոնի փողը», ուր հեղինակը առել մը կ'ըսէ. «Այսօր տուման է մեր լեռներուն վրայ, վաղը նորից արեւ կը ծագի » :

Այս խորհրդապաշտ պատմուածքը Չեկայի մատնանշուեցաւ առիթ՝ Նայիրի Զարեանի կողմէ եւ պատրուակ ծառայեց Բակունցի աքսորին :

Տարիներու լռութենէն ետք, Երեւանի իշխանաւորները այսօր յանդգնութիւնը չունին բացայայտ կերպով առանձնելու իրենց գործած ահաւոր չարիքին պատասխանատուութիւնը: Զարմանալի պիտի ըլլար եթէ տպագրուած պէտք կենային պատմութեան առջեւ՝ խոստովանելու համար այն ոճիրը, որ գործեցին հայ գրականութեան դէմ, աքսորի [illegible] վրայ բռնաջնջելով հայութեան ամէնէն տաղանդաւոր զաւակները, որոնք իրենց հայրենասիրական զգացումները դրսեւորելու (թէեւ [illegible] ծածուկ) անքաւելի մեղքը գործած էին:

Զարենցի, Բակունցի եւ այլոց դէմ գործուած ոճիրները ամբողջական լուսաբանութեան կը կարօտին: Այդ լուսաբանութիւնը եթէ այսօր չըլլայ, պիտի ըլլայ վաղը, ոչ մէկ երեւոյթ կը խուսափի պատմութենէն :

Աքսորի ճամբաներուն վրայ մահացած իր գրող զաւակներուն մէջ, հայ ժողովուրդը կը տեսնէ իր անդուլ ոգին, ազատութեան տենչանքին արտայայտութիւնը :

Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ ...

Պերճախօս խորագիր մը, որուն մէջ Ակսել Բակունց դրոշմի իր հաւատամքը տըւած է կուզէ, երազելը այն օրուան, երբ ազատ ու անկախ հայրենիքը գրկաբաց պիտի ընդունի իր բոլոր զաւակները :

« Այսօր տուման է մեր լեռներուն վրայ, վաղը նորից արեւ կը ծագի »:

Անհաւասարիկ գրագէտին պատգամը իր ժողովուրդին, որ իր հոգիէն փրցուած՝ կը խօսի բոլորին հոգիին :

Վաղը նորէն արեւ կը ծագի ու հայ ժողովուրդը ի վերջոյ կը տեսնէ իրագործումը իր դարաւոր երազին, զոր երգեցին Ակսել Բակունց եւ իր ընկերները, դաժան բռնակալութեան մը լուծին տակ, իրենց կեանքը վտանգելու գնով, որպէսզի՝

Օր մը «բացուին դռներն յուսոյ եւ մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ »:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆ ՈՒ ՍՊԱՍՈՒԱԾԸ

ԱՆՑԵԱԼ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

■

Դիւանագիտական տենդոտ գործունէութիւնը, որ յատկանիշն եղաւ անցեալ շաբթուան, յետպատերազմեան շրջանին մէջ աննախընթաց էր դէպքերուն արագ հոլովոյթով.

Վերջակէտ մը՝ տասը տարիէ ի վեր տեւող խնդրի մը համար,— Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրումը: Կը սպասուէր: Կը սկսի նոր տող մը՝ Չորս Մեծերու ապագայ հանդիպումին մասին Մոսկուայի յայտնած սկզբունքի համաձայնութեամբ: Ա՛յս ալ աւելի կամ նուազ կը սպասուէր: Նոյնը՝ « Արեւելեան Ուխտ»ին համար, երբ վիճակ մըն էր որ կը տեւէր 1951էն ի վեր: Բայց անկասկած, մեծ անակնկալ մը եղաւ Մոսկուա – Պելկրատ մերձեցման մը լուրը, շատերու համար Մանաւանդ այն շինդալից ձեւը որ կը տրուի անոր: Այս ալ մէկ ուրիշ նոր տող՝ որ կը սկսի, քիչ մը շուարումի մատնելով իրազեկ շրջանակները: Արեւմտեան դիւանագէտ մը, տալով պատկերը վերջին անցուդարձերուն կ'ըսէ. «Ինծի կը պատահի եթէ երկար ատեն ճնշէք գոց դրան մը վրայ, ու յանկարծ ան բացուի... որոշ անհաւասարակշռութիւն մը»: Եւ քաղաքական այս հեւքոտ շաբաթէն ետք յատկանշական է յաջորդող որոշ զգաստութիւնը :

Իւրաքանչիւր կողմ դէպքերուն վրայ ծըռած, կը ճգնի հանել եզրակացութիւններ, ապագայի մասին որոշումներ առնելու համար: Սակայն ընդհանուր կարծիքով, Խ. Միութեան քաղաքականութեան յանկարծակի փոփոխութիւնները, որքան ալ երեւութական նկատուին անոնք, նախաձեռնութեանց կեդրոնը կը փոխադրեն Մոսկուա: Ակնբախ կը նկատեն խորհրդային ղեկավարներու փափաքը՝ ստեղծելու համար չէզոքներու կամ չէզոքացուածներու կողմէ կազմուած գօտի մը, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Ֆինլանտայէն մինչեւ Աւստրիա եւ Եուկոսլաւիա: Մանաւանդ երբ պաշտօնապէս ստեղծուած է « Արեւելեան Ուխտը », «Ատլանտեան Ուխտ»ին դէմ: Աւստրիոյ չէզոքութենէն ետք փորձ մը Եուկոսլաւիոյ չէզոքութիւնն ալ ձեռք ձգելու: Անկէ ետք հաւանաբար նոյն ճիգերը՝ Գերմանիոյ համար: Այս տեսակէտէն ակնբախ է Վարշաւիոյ Ուխտին այն տրամադրութիւնը թէ Արեւելեան Գերմանիոյ « զինուորականը մասնակցութիւնը պիտի քննուի յետագային» :

■

× ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը Մենտէրէս, առջի օր անթելէն ճառ մը խօսելով, յայտնեց թէ Թուրքիոյ համար անակնկալ մը չեղաւ Մար. Պուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութիւնը՝ Մար. Թիթոյի: Ըստ վարչապետին, իրեն յայտնուած էր լուրը իր Եուկոսլաւիա վերջին ճամբորդութեան ընթացքին, և տրուած էին երաշխիքներ թէ Մոսկուա – Պելկրատ հանդիպումը հիմնական փոփոխութիւններ պիտի չմտցնէ Եուկոսլաւիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

× ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, էտ. Ֆոռ, յայտարարութիւն մը ըրաւ այս մասին. «Միշտ համամիտ եղած եմ այն հանդիպումներուն որ կը ձգտին միջազգային լարուած վիճակը բարուոքելու, եւ հաստատելու խաղաղութիւն՝ ժողովուրդներու միջեւ »: « Ատ այժմ այդպէս կը տեսնեմ խորհրդային ղեկավարներու այցը Պելկրատ» : Ցետոյ գոհունակութիւն յայտնեց որ Եուկոսլաւիա ըստ պաշտօնական յայտարարութեանց, իր դիրքը պիտի չփոխէ Արեւմուտքի հանդէպ :

× ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ պաշտօնական շըրջանակները Մոսկուա – Պելկրատ հանդիպումը շաբթուան ամէնէն ցայտուն լուրը կը նկատեն: Ոմանց կարծիքով, փաստ մը հաւ՝ զոր Մոսկուա կ'ուզէ տալ, թէ փոխուած է սթալինեան բիրտ եւ անթեք քաղաքականութիւնը : Ուրիշներ հարց կու տան թէ Մ. Նահանգները պէտք չէ՞ մտածեն իրենց անցեալի «կլլփացման» քաղաքականութեան, երբ շարք մը երկիրներու մէջ կը նշմարուի չէզոքանալու որոշ փափաք մը: Ցամենայն դէպս կը նախատեսուի Մ. Նահանգներու Եուկոսլաւիոյ հանդէպ ցարդ բռնած դիրքին վերաքննութիւնը :

× ՄԱՐ. ԹԻԹՕ, անդրադառնալով Պելկրատի հանդիպումին յայտնեց թէ յոյսն ունի որ իր տեսակցութիւնը պիտի նպաստէ աշխարհի մէջ խաղաղութեան հաստատման: Ցետոյ վստահեցուց Արեւմուտքի պետութիւնները. «Եուկոսլաւիա [illegible] պիտի չդառնայ եւ պիտի պահէ իր անկախ քաղաքականութիւնը »:

× ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ, հակառակ Եուկոսլաւիոյ ղեկավարներուն հանդարտեցուցիչ յայտարարութեանց որոշ մտահոգութիւն մը կը տիրէ «Պալքանեան Ուխտ»ի ճակատագրին մասին:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

Ինչպէս որոշուած էր, կիրակի օր ժամը 11.30ին Պելվետէր պալատին մէջ ստորագրուեցաւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: «Մարմարեայ Սրահ»ը լեցուած էր պաշտօնական անձնաւորութիւններով: Նախ հասաւ աւստրիական պատուիրակութիւնը, վարչապետ Ռաապի գլխաւորութեամբ: Ցետոյ հասան իրարու ետեւէ, ամերիկեանը, ֆրանսականը, եւ անգլիականը, արտաքին նախարարներուն առաջնորդութեամբ: Ֆրանսական պատուիրակութեան հանդէպ Աւստրիացիները ցոյց տուին մասնաւոր համակրանք մը: Ճիշդ որոշուած ժամուն, դաշնագիրը ստորագրուեցաւ նախ Խ. Միութեան, յետոյ կարգով, Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ վերջապէս Աւստրիոյ կողմէ: Ցետոյ ճառերը:

Մոլոթով.— Աւելի քաղաքական չէ՛ չէզոքութեան մասին «Աւստրիան ոչ մէկ զինուորական ուխտի պիտի յարի: Ահա կեդրոնական Եւրոպայի սրտին Զուիցերիոյ կողքին երկրորդ պետութիւն մը, որ չէզոք է »:

Մըք Միլէն.— Վստահեցնելէ ետք Աւստրիան, թէ կրնայ միշտ յենուլ անգլիական բարեկամութեան վրայ՝ «յիշատակելի եւ երջանկայից օր մը » :

Ֆ. Տըլըս.— « Աւստրիացի ժողովուրդին ուրախութիւնը կը բաժնեմ ամերիկեան ժողովուրդին կողմէ » :

Ա. Փինէ.— Վեր հանելէ ետք Ֆրանքօ-աւստրիական բարեկամութիւնը՝ «Եւրոպայի մէջ խաղաղութեան եւ քաղաքական հաւասարակշռութեան համար անհրաժեշտ պայման մըն էր հաշտութեան դաշնագիրը »:

Աւստրիոյ արտաքին նախարար Ֆիկլ ճառը, մեծապէս յուզեց ներկաները: Արտասուաց չեշտով մը խօսեցաւ, տասը տարուան գերութենէ ազատուելու շունչով, անոնց քաղաքական ամենաբարձր գոյնը տալու իր խօսքերուն:

× Մինչ Չորսերու արտաքին նախարարները տեսակցութիւններ կ'ունենային վարչապետներու հանդիպման մասին, Վիեննայի զարդարուած փողոցներուն մէջ ժողովուրդը անդադար կը պարէր ու կ'երգէր: Ուրախանքները տեւեցին մինչեւ ուշ ատեն :

× Երեկոյեան, Աւստրիոյ հանրապետութեան նախագահը մեծ ընդունելութիւն մը սարքեց Շէօնպրուննի պալատին մէջ, ի պատիւ Աւստրիոյ հիւրերուն. Ներկայ եղան հազար անձնաւորութիւններ :

× Երէկ, երկուշաբթի, չորս արտաքին նախարարները դեռ մնացած էին Վիէննային :

ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅՈՒԼԻՍԻ՞Ն

Աւստրիոյ դաշնագրի ստորագրութեան արարողութեանց լուսանցքին մէջ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան «Չորս Մեծերու » հանդիպման շուրջ: Թէեւ Մոլոթով փոխանցեց Մոսկուայի սկզբունքի համաձայնութիւնը, բայց Վիեննան իբրեւ ժողովատեղի ընտրելու մասին իր պնդումները չընդունուեցան Երեք Մեծերու կողմէ, որոնք առաջարկեցին Լօզան: Այնպէս որ, վերջնական որոշում մը չըտրուեցաւ վայրի եւ թուականի մասին: Սակայն դիւանագիտական շրջանակները լաւատես են, որովհետեւ գրեթէ վստահ են թէ վերջնական համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ, ուր Յունիս քսանին արտաքին չորս նախարարները հաւաքուին այնտեղ ՄԱԿի հիմնադրութեան 10րդ տարեդարձին առթիւ: Տիրող կարծիքը այն է թէ չորս վարչապետները ժողովի պիտի նստին Յուլիս ամսուան ընթացքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Գ. Քոթի կիրակի օր հասաւ Քոփէնհակ: Մեծ շուքով եւ հանդիսութեամբ ընդունուեցաւ Դանիոյ թագաւորական զոյգին կողմէ: Ընդունելութեանց ծանրաբեռնուած յայտագիր մը որոշուած է արդէն: Արտաքին նախարարը Ա. Փինէ Վիեննա գտնուելով, վարչապետը մեկնեցաւ Դանիա միանալու նախագահին: Սակայն արտաքին նախարարն ալ կը սպասուի այսօր Քոփէնհակ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՒԽՏԸ ստորագրող ութը պետութիւններ դաշնագրին վերջնական բովանդակութիւնը հրատարակեցին: Առջի օր հաղորդուած կէտերուն վրայ աւելցուած են շարք մը մանրամասնութիւններ. Տեւողութիւնը՝ քսան տարի: Կեդրոնավայր՝ Մոսկուա: Ընդհ. հրամանատար՝ Մար. Քոնիէվ, որ 58 տարեկան է: Եթէ Ուխտին ոեւէ մէկ անդամը յարձակման ենթարկուի, միւսները պիտի փութան միասնաբար օգնութեան :

× Ցաւականչական են սակայն դաշնագրին շարք մը տրամադրութիւնները :

[illegible], առանց վարչաձեւի խտրութեան կրնայ յարիլ դաշնագրին: (Փորձ մը՝ բաց դուռ ձգելու Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան » Ուխտի մը համար)

— Արեւելեան Գերմանիոյ զինուորական մասնակցութեան յետաձգումը, (բաց դուռ՝ երկու Գերմանիաներու միացումով, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը արգիլելու):

— Դաշնագիրը չեղեալ պիտի նկատուի, եթէ «Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան» համար համաձայնութիւն գոյանայ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

Մ. Կ. ՖԵՐԱՀԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Մասնաւոր նամակէ մը ցաւով կը տեղեկանանք, թէ Մ. Կ. Ֆէրահեան, հանրային բազմաշխատ դէմք մը Հիւս. Ամերիկայի մէջ, իր մահկանացուն կնքած է 85 տարեկան հասակին :

Ֆէրահեան ասպարէզով փաստաբան էր եւ «Հայրենիք» օրաթերթի երկար տարիներու աշխատակից: Ունի կարգ մը գործեր, որոնք հրատարակուած են առանձին հատորներով :

Հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին, կը պահէր միշտ իր կորովը եւ պայծառատեսութիւնը : Վերջին տարիներուն իր բոլոր ճիգը կեդրոնացուցած էր Ամերիկայի մէջ երկրորդական վարժարան մը հիմնելու գործին : Այս նպատակով ալ թողած է կտակ մը, որուն մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին շուտով:

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

*

1914ի վերջին ամիսներն էին: Լարուած վիճակ մը ստեղծուած էր Թուրք կառավարութեան եւ Վասպուրականի մեր ժողովուրդի միջեւ: Երեք կուսակցութիւններն ալ իրենց զինուորները միշտ պատրաստ կը պահէին յանկարծական անակնկալի մը չենթարկուելու համար: Խումբերը տունէ տուն կը շրջէին գիշերով:

Մեր խումբն ալ, 25 հոգի, ղեկավարութեամբ Միհրան Նալբանդեանի: Բոլորս երիտասարդ 19 - 22 տարեկան: Առոյգ, զուարթ, պատրաստ զոհաբերութեան: Անմահ Իշխանին « հոգեղաւակներն» էինք,— այդպէս կը սիրէր կոչել մեզ: « Տղաք, կ'ըսէր, ձեր վրայ մեծ յոյս ունիմ, դուք իմ Թոռուցիկ խումբն պիտի ըլլաք»: Անշուշտ մեր ուրախութեան չափ-սահմանը չկար, քանի որ Իշխանին տրամադրութեան տակն էինք:

Մենք ալ տունէ տուն կը պտըտէինք, ինչպէս միւս խումբերը: Երբեք տրտունջ չէինք ըներ

Այսպէս շարունակուեցաւ միջոց մը: Կացութիւնը քիչ մը լաւացաւ: Խումբերը իրենց տուները ճամբուեցան, ժողովրդին հեղութիւն չպատճառելու համար, բայց միշտ պատրաստ նոր հրամանի:

Զարթուցչակ օրերը մօտեցան: Նորէն խումբերը պատրաստ վիճակի մէջ դրուեցան: Ապրիլի սկիզբն էր, հրաման տրուեցաւ ամէն մէկ խումբի անմիջապէս զինուորական մարմինին կողմէ ցոյց տրուած դիրքերը գրաւելու: Մեր դիրքն էր Խաչփողոցի Օթէլը, ուր 25 հոգիով մեր սովորական երիտասարդ ընկերներով տեղաւորուեցանք ժամանակին:

Իշխանը արդէն դաւադրաբար սպաննուած էր իր երեք զինակիր ընկերներով: Վռամեան բանտարկուած էր, ամէն վայրկեան կը սպասուէր ընդհարման: Ամբողջ քաղաքը, քաղաքամէջը եւ Այգեստանը պատրաստ վիճակի մէջ էին: Թուրք կառավարութիւնը ամէն կողմէ պաշարած էր մեզ զինուորներով ու Թնդանօթներով: Թուրք ու Քիւրտ վայրենի խուժաններ պատրաստ կը սպասէին անզէն ժողովուրդին վրայ յարձակելու, կոտորելու, սպաննելու, առեւանգելու եւ թալանելու:

Ճէվտէթին ձէվտէթը իր սպառնալիքներով ահ ու սարսափ կ'ուզէր սփռել: Եթէ չյանձնուէին զինուոր յեղափոխականները, կը սպառնար Խաչփողոցի հրապարակի վրայ կախել բոլորը:

Բայց այս անգամ Գալուն ճէվտէթը սխալեցաւ իր հաշիւներուն մէջ: Ընդհարումը անխուսափելի էր եւ կռիւը սկսաւ:

Առաջին օրը սարսափելի էր մեր վիճակը: Անապատելի չտեսնուած համազարկ մը, ամբողջ Այգեստանին վրայ: Ցնցոյ ամէն կողմէ սկսան Թնդանօթներուն հարուածները: Ամէն մէկ դիրք մինակ իր շրջանէն տեղեակ էր, ուրիշ բան չէր գիտեր: Գիշերը կը մօտենար, կացութիւնը աւելի սարսափելի դարձաւ: Թշնամին ընդհանուր յարձակողականով կ'ուզէր ահուսարսափի ենթարկել մեզ եւ լքել տալ մեր դիրքերը, առաջին օրէն խեղդել ամէն դիմադրութիւն, ահա ճէվտէթի ծրագիրը:

Բայց յաջորդ առաւօտ Ջին. Մարմինէն լուր հասաւ թէ, փառք Աստուծոյ, ոչ մէկ դիրք լքուած էր: Ամէն շրջան առիւծի պէս դիմադրած էր: Թշնամին ոչ մէկ տեղ յաջողած էր ներս մտնել: Բոլորիս բարոյական կորովը աւելի եւս բարձրացած էր:

Երրորդ օրն էր: Ցանկարծ հայրիկս մեր դիրքէն ներս մտաւ: Փնտռելով, հարցնելով հազիւ իմացեր էր ուր լինելս: 96ի հեռաւոր ծերունի տեսած մարդ էր: «Մի վախնաք, բսաւ, տղաք, կարիճ եղէք, բոլոր ժողովուրդը ձեզ հետ է, ամէն մարդ աշխատանքի մէջ է, Աստուած մեզի հետ է»: Համբուրեց, մնաք բարով բսաւ եւ մեկնեցաւ: Հայրիկիս այս այցելութիւնը եւ իր խրախուսական խօսքերը մեր ամբողջ ընկերներուն վրայ հրաշալի ազդեցութիւն գործեց: Կարծես ամէն մէկս առիւծ դարձանք:

Անցաւ երկու շաբաթ: Մեր ընկերները գիշեր ցերեկ իրենց պարտականութեան գլուխն էին:

Երկու շաբաթ ետքը մեզ փոխադրեցին նորէն Խաչփողոցի վրայ Սառայենց դիրքը: Գլխաւոր պողոտային առաջին խրամն էինք, փոխն ի փոխ յարձակումներ, շրջանէ շրջան: Ինչպէս եւ մեր շրջանի Խաչփողոցի վրայ: Թշնամին յիսուն քայլ հեռու դիրք էր բռնած թէ ճակատէն, թէ կողքէն: Մեր ոգեւորութիւնը միշտ բարձր էր, փոքր զոհաբերութիւններու առջեւ չէինք ընկճուեր, մահուան վախ գոյութիւն չունէր:

Մեզմէ երկու տղայ միայն զէնք չունէին դժբախտաբար: Փոխն ի փոխ հանգստացողներուն զէնքերը կը վերցնէին: Բայց այդ չէր իրենց դերը: Անոնք պատրաստ կեցած էին, որ երբ իրենց սիրելի ընկերներէն մին վիրաւորուէր կամ զոհուէր, անմիջապէս անոնց զէնքն առնելով անոնց տեղը գրաւէին:

Վասպուրականցի մերուն Աստուածը մեծ էր, յաղթութեան օրերը կը մօտենային: Թշնամին սկսեր էր նահանջել, արիւնռուշտ ճէվտէթ կատղեր էր, ոչ մէկ գծի վրայ ոչ մէկ յաղթանակ

Գառաւ կանանց միջոցաւ ապիտակ դրօշներով նամակներ կ'ուղարկէր: Օր մըն ալ ծեր կին մը եկաւ առանց դրօշի: Կը վազէ դէպի մեր խրամը, խաչ կը հանէ, կը կանչէ: Փախան, փախան, Թուրքերը փախան: Անմիջապէս կը խուզարկենք վերան, չըլլայ թէ ուժը տեղաւորած ըլլան: Մի վախնաք, զաւակներս, խաչ վկայ, Աստուած վկայ, Թուրքերը փախան, ահա նամակ մը ունիմ Ջիթաչեաններէն եւ Գ. Արամէն: Անմիջապէս փոխադրեցինք չասալ: Ոգեւորութիւնը եւ ուրախութիւնը անսահման: Բոլորս աայշած էինք, արդեօք ճի՞շդ է թէ նորէն խաղ մըն է: Մեր կողքի Նալբանդեան դիրքէն եւս ուրախ լուր մը եկաւ. Թափուրթեալի զինուորական զօրանոցը կրակի մէջ է: Այդ շրջանի մեր տղաները տեսնելով որ կրակը տկարացած է, յարձակողականի կ'անցնին եւ զօրանոցը կրակի կուտան: Ուրեմն ալ կասկած չկար: Թշնամին փախած էր փոքր ուժեր ձգելով աջին անդին:

Մեր խումբը յառաջացաւ դէպի քաղաք գացող Արգելաններու տունը եւ մնացի պատուիրուեցաւ յաջորդ առաւօտ թոյլ չտալ դէպի Թուրքերու շրջանը անցնելու: Մայիս 3ի առաւօտն էր: Արեւը դեռ նոր էր բարձրացած: Մենք մեր պարտականութեան գլուխն էինք: Մէկ ալ տեսանք ծովածաւալ ժողովուրդը կը յառաջանայ, դէպի մեր կողմը: Բայց «անկարելի է» բսինք, ոչ ոք իրաւունք ունի անցնելու, մեզի այդպէս է հրամայուած: Ժողովուրդը այլայլած կանգներ է, կը կանչէ, «ճամբայ տուէք»: Ամբողջ ժողովուրդին մէջ կը տարածուի լուրը թէ ճամբայ չեն տար: Եւ ահա քառասուն տարի առաջուան խօսքերը կարծես նոյն օրուան պէս ականջիս կը հնչեն «Տղերք, վեց հարիւր տարի է որ Թշնամին մեր ժողովուրդը կոտորեր է, թալաներ է, ձգեցէք որ այս անգամ ալ, մեր ժողովուրդը իր վեց հարիւր տարուան վրէժը լուծէ»: Ճամբան բացուած էր, մեր անմահ Արամն էր, որ պատգամ կուտար, իր ընկերներուն հետ, ժողովուրդին հետ կը յառաջանայ դէպի քաղաքամաս, ողջագուրուելու եւ ողջունելու քաղաքամէջի ընկերները եւ ժողովուրդը:

Մայիս 3: Վասպուրականի յաղթանակի, ազատագրութեան եւ փառքի օրն էր:

Փա՜ռք մեր զոհուածներուն յիշատակին, որոնք «Մահ իմացեալ անմահութիւն է» սկզբունքով մեռան, որպէս զի ապրի հայ ժողովուրդը:

Փա՜ռք մեր հերոս զինուորներուն, որոնք առիւծի պէս մարտնչեցին մինչեւ վերջ, փախուստի մատնելով անարգ թշնամին եւ ազատագրելով մօտ 150 հազար ժողովուրդը:

Փա՜ռք Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտին:

Վ. ՓԱՆՏԻԿԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

*

Հանգուցեալի մը յիշատակին չէ որ պիտի գրեմ այս երկու տողը, այլ հիւանդագին վիճակի մը հասած երեւոյթի մը համար է:

« Ցաւաշ »ի չորրորդ էջը երբ աչքէ կ'անցընեմ, ուշադրութիւնս կը կեդրոնանայ սեւ գծերով շրջանակուած մահազդներուն վրայ:

Անմիջապէս միտքս կ'երթայ Թափաւելու եկեղեցիներն ու դերեզմանատուները ու լեռնակուտակ ծաղկեփունջերը,ծաղկեպսակները: Ու կը մտածեմ անոնց վճարուած, գումարներուն վրայ, անոնց պատճառաւ մեռելատիրոջ նոր պարտաւորութեանց ենթարկուելուն եւ տակաւին ինչեր ...

Նշանտուքի, հարսանիքի եւ այցելութեանց առթիւ նուիրուած ծաղկեփունջերն ալ եթէ հաշուենք, տարեկան պատկառելի գումար մը կը կազմէ, որ միայն ծաղկավաճառներուն գրպանները կը պարարտացնեն, յետոյ երեք չորս օր վերջ աղբանոցները լեցնելու համար:

Այս հսկայական գումարները՝ զոյգ Ամերիկաներէն մինչեւ Եւրոպա, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք, եթէ լաւագոյն ձեւով օգտագործուէին որքան հիւանդներու, աղքատներու, ծերունիներու վէրքերը կը կապուէին: Քանի քանի ազգային հաստատութիւններ, կրթական թէ առողջապահական ձեռնարկներ յաւիտենապէս կը փրկուէին: Այդ մսխուած գումարներով կարելի է հրաշքներ գործել առանց մեծ ճիգի, միայն գիտակցութեամբ եւ ազգային խոր զգացումով տոգորուած ու աչալուրջ ...

Ըսենք, սակայն թէ մեռել մը առանց ծաղիկի եւ ծաղկեպսակի, իր վերջնական հանգրուանը առաջնորդելու դէմ ենք: Անոնցմէ այդ ձեւի յուղարկաւորութիւն մը, գոնէ Եւրոպայի մէջ անտարբերութիւն եւ յարգանքի զգացումէ զուրկ կը համարուի, ըլլայ ան մեծատուն թէ աղքատ պէտք է ունենայ իր ծաղկեպսակը:

Հիանալի եւ գեղեցիկ վերաբերում, մեծարանքի արժանի ձեւ մըն է, որ սորվեցանք Եւրոպացիներէն: Մեր հայրենիքին մէջ չունէինք այս նշանակելի սովորութիւնը, սակայն մենք մեզ չափաւորելու մէջ անդունդ ենք,այո, մեծարանքի զգացում՝ կենցաղավարութեան եւ առաքինութեան ապացոյցներ են, մեռելները յարգել, նորածինները եւ նորապսակները ուրախացնել ծաղիկով թէ նուէրներով, շատ գեղեցիկ ձեւեր են, սակայն երբ կը չափազանցենք մսխումի աստիճան՝ կը դառնանք ցուցամոլներ: Մինչեւ անգամ հանգուցեալին հոգին կը խռովենք, ամոլներու արժանապատուութիւնը կը վիրաւորենք, իսկ ամենակենսականը մեր դոհողութիւնները ոչ մէկ օգտակարութիւն կ'ունենան, ոչ անհատին, ոչ ալ հաւաքականութեան:

Հայր, մայր, եղբայր, քոյր եւ մօտիկ ազգականներ պարտական են իրենց յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրքը տալ, զարդարելով դագաղն ու մեռելակառքը: Իսկ բարեկամներ, ծանօթներ եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողներ, ի ցոյց մարդկանց պէտք չէ իրենց զգացումները արտայայտող զոհողութիւնները աղբանոց նետեն, այլ նոյն արժէքը նուիրումով յատկացնեն ազգային հաստատութեան մը, ձեռնարկի մը, դպրոցական սանի մը կամ անօգնական հիւանդի մը, ծերի մը, աղքատի մը, ի յիշատակ հանգուցեալին, ի խնդակցութիւն նոր օճախի մը հիմնումին: Այս ձեւով մեռելային ոսկորները կը խայտան, նորապսակները կ'ուրախանան, միզմայլելով ցեղին տառապանքը, ամէնէն արժէք գործը կատարելով:

Սփիւռքի մէջ ունինք ազգային հաստատութիւններ եւ ձեռնարկներ, որոնք բոլորն ալ կը ձգտին ազգապահպանման եւ սերունդի փրկութեան սրբազան գործին: Բոլորիս ալ յայտնի է որ անոնք օրը օրին ժողովրդական նպաստներով կը շարունակեն իրենց գոյութիւնը պահել, միշտ ալ նիւթական դժուարութեանց մատնուած: Ի՞նչ պայմաններու տակ կ'ապրին Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը, Տիկնանց եւ Աղքատախնամը, Ճեմարաններն ու վարժարանները, Սուրիոյ, Լիբանանի մէջ ինչպէս կը պահեն ծերանոցներ, մայրանոյնք, անկելանոցներ եւ ծաւալուն դպ—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

Երկար գժայլուեցի եւ այդ չքնաղ հովտի տեսքով եւ ինձ համար միանգամից պարզուեց, թէ ինչու է դէպի վեր ձգտում կարմրախայտը: Նա այս վայրերը չի տեսել, բայց ձգտում է բնազդով: Մի ժամանակ նրա նախնիքներն այս պայծառ հովտում էին,այս պաղուջինջ ջրերում:Նրանք պղտոր հեղեղի հետ քշուեցին Աղօղեֆ, բայց նրանց զգացած բերկրանքն այդ դրախտային վայրերում՝ ժառանգաբար իրենց սերունդներին անցաւ ու դարձաւ բնազդ, դարձաւ անզուսպ ու տարերային ձգտում դէպի վեր ... Սկսած այդ ժամանակներից այս եղեմական հովիտը կախարդական ուժով քաշում է դէպի իրեն նրանց բոլորին՝ սերնդէ սերունդ:

Այս անհասանելի հովիտը ...

Մի տեղ գետակը թափւում է կարմրագոյն գրանիտի մեծ սալի վրայ: Հազարամեակների ընթացքում ջուրը այդ սալի մէջ մի սիրուն, երկարուկ փոս է փորել, մի բնական վաննա, որի մէջ հիմա բեկբեկւում ու ծիածանի ցոլքեր են կազմում արեւի ճառագայթները:

Դոյլից քարերը հանեցի եւ շարեցի այդ վաննայի մէջ: Կը ծնուին ձկնիկները այստեղ եւ աշխարհը մէկ անգամից կը շրջապատէ նրանց իր չքնաղ հրապոյրներով:

Ի՞նչ փառահեղ պիտի թուայ նրանց աշխարհը գրանիտեայ այս վաննայի մէջ, ողողուած լեռնային արեւով ...

Այդ մտքից ես այնպէս ուրախացայ, որ իմ մանկութեան ընկեր Բողարը իմ բերկրանքն զգալով վեր ցատկեց, թաթերը դրեց ուսերիս ու երեսս լիզեց:

— Իսկի հասկանո՞ւմ ես ինչ մեծ գործ եմ արել, Բողա՛ր ... Ձկները շատանալու են՝ հասնեն սարի աղբիւրները: Դէ՛, գընանք ձորը, կարմրախայտ բռնենք, փորը քեզ, միսն ինձ, համաձա՞յն ես,— հարցրի իմ շանը:

Նա կանանչների վրայ թաւալուեց, այդ նշան է, որ իմ առաջարկը նրան խիստ դուր եկաւ:

Գետակի հոսանքով ցած գնացինք, հասանք Մեծ Ջրվէժին, այնտեղից էլ ցած իջանք, մտանք խոր խոր ձորերը, ուր ժայռերի տակ, մթին անտառների մէջ վշվշոցով իր ճամբան է շարունակում մեր գետակը:

Այնտեղ, ուր ծառերը կռացել են գետակի վրայ, մռայլ ու անհրապոյր են նրա ջրերը, իսկ այնտեղ, ուր ծառերի արանքներից արեւի շէկ խրձերն ընկնում են գետակին, ջրերն ակնյածում ու հուրհրատուն են տալիս արծաթեայ հալոցքի նման: Հեռուից նայում եմ գետակին որսորդի ագահ հայեացքով, զննում նրա լճակները, շրջապտոյտները եւ մտքումս որոշում, թէ որտեղ կարող է լինել կարմրախայտը:

—Էն ներքեւի գեօլը տեսնո՞ւմ ես, Բողար, էնտեղ ձուկ շատ կայ, — դիմեցի ես շանս, մի պայծառ լճակ ցոյց տալով: Նա ուշադիր նայում է մատիս ուղղութեամբ ու պոչը շարժում: Ես շարունակեցի.

— Հիմի դու կը հարցնես ,թէ հեռուից ինչպէ՞ս որոշեցի ձուկ կա՞յ, թէ չէ: Ինկե՛ր: Դրա համար էլ ես մարդ եմ, դու շուն: Մտի՛կ, դմբո՛, հասարակ բան է, տեսնո՞ւմ ես էն չուաքի տակի ջրերը՝ մա՞ւլ, տեղ մը նստել է քարերի վրայ, յատակին, աւազին: Ուրեմն, էնտեղ ձուկ չի խաղացել, եթէ խաղար՝ պոչով կը մաքրէր աւազը: Դէ հիմի միւսին մոտիկ, տե՛ս, պարզ երեւում է, որ էնտեղ ամարանոցաւոր կայ, ամէն առաւօտ զբօսնում է, ու զբօսանքի ժամանակ իր թեւերով, պոչով մաքրում, պլպլացնում իր զբօսարանը: Հասկացա՞ր, դմբո՛, Դէ հիմի գնանք փորձենք, տես ճի՞շդ եմ ասում, թէ քեզ նման փչում եմ:

Բողարը յանդիմանանքով նայեց ինձ. գուցէ ակնարկս հասկացաւ:

— Դէ՛, լա՛ւ, մի՛ նեղանայ, բա փչող չէ՞, որ ամէն գիշեր հարիւր անգամ անգի անտեղի հաչում ես, քնահարամ անում, թէ իբր գայլ երեւաց ...

Գնացինք առուղեցինք: Մռայլ լճակում ձկան հետք անգամ չկար, իսկ պայծառ հուրհրատուն տաւղ «զբօսարանի» քարի տակ «ամարանոցաւորների» մի ամբողջ ընտանիքն էր պատսպարուել:

— Գոչերը նկատո՞ւմ ես, Բողա՛ր,— շշուկով հարցրի ես: Իսկ նա ականջներն առաջ է թեքել, ապահովութիւնից, լեզուն հանում է, ծռրում եւ քիչ է մնում ջուրը նետուի:

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(2) (Շար.)

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը

*

ԽՄԲ· Ստորեւ կուտանք այն ճառը, զոր Փրոֆ· Խաչիկեան արտասանեց Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ, Մարսէյլ:

Մեր ազգին նահատակութեան 40րդ տարեդարձն է: Դարձնենք մեր հոգւոյ թեւերը, թռչինք դէպի այն հողերը ուր մեր հարազատներու նուիրական աճիւնները կը գտնուին, դէպի այն գետերն ու լիճերը, որոնք անոնց արիւնով ներկուած են: Նախ սաւառնինք Զանկըրի, Այաշ եւ բոլոր այն տեղերը ուր մեր մտքի ու հոգւոյ առաջնորդներուն հոգիները կը թեւածեն, ուր սպաննուեցան անոնք անարդարութեան դէմ բողոքող հայ լեզուն կտրելու չարանենգ դիտումով: Ցետոյ այցելենք կարգաւ Փօղապլեան, Կամախի ձորը, Խարբերդի Տէվէ Պօյնին, Տարօնի դաշտը, Տէր Զօր, վերջապէս Հայաստանի ամէն մէկ անկիւնը, ուր մեր հայրերն ու եղբայրները կացնահարուեցան, խոշտանգուեցան, խողխողուեցան ու քարկոծուեցան, ուր մեր մայրերն ու քոյրերը գերեվարուեցան ու անպատուուեցան կամ իրենք զիրենք գետն ու անդունդը նետեցին՝ իրենց պատիւը փրկելու համար, եւ ուր մեր մանուկները հրկիզուեցան կամ անօթութենէ ու տարափոխիկ հիւանդութենէ մեռան: Այցելենք այդ նուիրական աճիւնները, անոնք մեր սրտահատորներն են:

Տես, հայ ծերունի սա մէկը քու կինդ է որ առինլուսայ կը գանակոծուի, քանզի չուզեր յանձնել շուշանի նման անբիծ աղջիկը փախչոտ ոստիկան զինուորին:

Դիտէ հայ մայր, ան մէկը քու ճիւան որդիդ է որ ծեծէն ու տաժանակիր աշխատանքէն հոլումաշ կը հրմշտկուի դէպի իր ձեռքով փորուած փոսը՝ հոն սպաննուելու եւ թաղուելու համար: Ուշադրութեամբ մտիկ ըրէ հայ ժողովուրդ, կոչին քու նահատակ գրողներուդ, ուսուցիչներուդ, և եկեղեցականներուդ, որոնք իրենք զիրենք զոհեցին, որպէս զի դուն ապրիս: Այս ամէնէն ետք ուխտի երթանք Անթիլիաս եւ երկիւղածութեամբ մօտենանք այն պահարանին ուր մեր հայրերուն սուրբ նշխարներն են ամփոփուած: Ըլլան Մովսէս մարգարէի, հանելով մեր անօսուրբ կօշիկները: Մեր առջեւ կեցողը մշտավառ բայց անսպառ «մորենին» է, անմահ բոցն է: Այդ սուրբ ու լուսաւոր բոցը բռնկեցաւ Հայոց Աշխարհի մէջ, երբ Թադէոս Առաքեալի ու Սանդուխտ կոյսի նման Սուրբեր գիտակցօրէն ու յօժարակամ ողջակիզուեցան: Այդ բոցը աւելի բորբոքեցաւ, երբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Տրդատ, Հռիփսիմեանք եւ ուրիշներ անոր վրայ աւելցուցին, որպէս եւղ իրենց քըրտինքը, արցունքն ու արիւնը: Այդ բոցը լոյս սփռեց հայ մտքին վրայ, երբ Ս·Սահակ Մեսրոպի, անոնց աշակերտներու ու այլ բազմաթիւ հայ հանճարներու անձնըւէր ու կորովի ջանքերը ստեղծեցին հայ մշակոյթը, հայ խաչալապաշտ նկարագիրը՝ հայրենասէր ազատատենչ ու ասպետական:

Այդ սուրբ բոցը միշտ անմար մնաց, որովհետեւ Հայուն պատմութեան ամէնէն ճգնաժամային շրջաններուն ալ գտնուեցան հայ նուիրեալներ որ սիրով զոհեցին ամէն ինչ՝ զայն վառ պահելու համար:

Ահա, ի սէր այդ Սուրբ բոցին՝ Քրիստոնէական հաւատքին եւ անոր վրայ հաստատուած հայ մշակոյթին, հայ նկարագրին եւ հայ ցեղին գոյութեան պաշտպանման ու յաւերժացման համար էր որ ինքզինք զոհեց հայ գիտակից ընտրանին նաեւ 1915ին: Այն պայծառ տեսիլքով թէ «մահ իմացեալ անմահութիւն է», անոնք մեռան, որպէսզի ապրի Հայը:

Ապարդիւն չէր անոնց նահատակութիւնը: Փառւլյան իմաստասէրի խօսքին համաձայն՝ քրիստոնէութիւնը հաստատած է թէ ամէն մեծ արժէք գիտակից ու անձնուէր զոհի վրայ հիմնուած է: Այս խօսքը իրական է մասնաւորաբար մեր ազգին համար: Ինչպէս Աւարայրի հերոսներուն եւ անկէ ի վեր 15 դարերու ընթացքին բոլոր հայ մարտիրոսներուն՝ նոյնպէս նաեւ 1894 – 1922ին գիտակից եւ յօժարակամ նահատակուողներու մահը տուած է իր փառաւոր պտուղը: Վկայ են սոսոր ներկայ Հայաստանը եւ Սուրիոյ ու Լիբանանի հայ գաղութները: Հայը Փիւնիկին նման յարութիւն առած է: Մէկ կողմէն գրեթէ ամբողջովին լեցուցած է իր կոտուքի ու Նիւթի կորուստները եւ միւս կողմէն կը ներէ բարձր վերելք մշակոյթի մէջ: Ունի գիտնականներու եւ արուեստագէտներու փաղանգ մը, որոնք համաշխարհային արժէք կը ներկայացնեն:

Սակայն հոս կանգ առնելու չենք: Հայը ուրպէս բազմածնունդ, մտային բարձր ընդունակութեան Տէր եւ խաչալապաշտ ցեղ՝ իր առջեւ մեծ կարելիութիւնը ունի՝ աշխարհի մէջ փառաւոր տեղ մը գրաւելու: Ոչ թէ թիւով եւ երկրի սահմանով, այլ մշակոյթով, նկարագրով եւ քրիստոնէական հաւատքով ու կոչումով:

Այդ մեծութեան հասնելու համար սակայն, բոլոր Հայերուս պարտականութիւնն է, այս Սգատօնին առթիւ նորոգել մեր Սուրբ ուխտը: Ուխտաւոր ենք: Քիչ առաջ ըսի արդէն թէ հաւաքուած ենք Անթիլիաս, մեր նահատակներու նշխարներուն քով: Խոնարհեցնենք մեր գլուխները, փակենք մեր ականջներն ու աչքերը տեսանելի աշխարհին դէմ, բանանք մեր հոգեկան զգայարանքները եւ մտիկ ընենք այդ սուրբ նշխարներու օահաւոր փըսփսուքին», «Հայու հազար ծովու չափ տարտի» երգիչի՝ Ահարոնեանի «Ուխտաւորի»ին նման:

Նախ լսենք անոնց յանդիմանութիւնը մեր ահարկու մեղքին համար: Լքած ենք այն յաւիտենական արժէքները, որոնց համար անոնք մարտնչեցան, տքնեցան, [illegible] ու մեռան: Եւ այս լքումը եղած է որկրամոլ Եսաւի նման՝ ոսպապուրի մը՝ նիւթին, տեսանելիին ու անցաւորին փոխարէն: Քրէական մեղք չէ՞ այս: Պէտք չէ՞ դառն արցունքով զղջալ այդ մեղքին համար: Զղջումէն յետոյ պէտք է սուրբ Ուխտ ընենք:

1· Սիրել ամէն Հայ՝ անխտիր իր կուսակցական ու յարանուանական դաւանանքին եւ դասակարգային չափիկին: «Անունն է Հայ, պարտ է քեզ, սիրել զանի Հայու պէս»: 2· Սիրել մեր Հայրենիքը՝ Հայաստանը: Ան բոլորիս սեփականութիւնն է: Անոր ազատագրման համար որպէս փրկագին՝ վճարուած է երկար դարերու ընթացքին «ծովու չափ» քրտինք, արցունք ու արիւն: Եւ այդ անչափելի տուրքին մէջ իր բաժինը բերած է ամէն մէկ Հայու ծընողքն ու հեռաւոր նախնիքը: 3· Ուխտենք վերադարձնել մեր ոսկեղինիկ լեզուին ու փառաւոր դրուագներով լի մեր պատմութեան վրայ ու սորվեցնել զանոնք մեր զաւակներուն: 4· Անաղարտ պահել հայ ընտանեկան ազնիւ բարքերը եւ մեր ազգային նկարագիրը: 5· Ուխտենք մանաւանդ՝ արծարծել մեր ու մեր զաւակներուն մէջ սէր՝ հանդէպ մեր լուսապայծառ հայրենի հաւատքին ու անոր հիմնադիր Քրիստոսի, որուն կը պարտինք մեր աքանչելի մշակոյթը, վսեմ նկարագրի տէր մեր մեծ մարդիկը՝ նման Ս· Մեսրոպի ու Վարդանի, եւ մեր ազգային գոյութիւնը:

Երբ այդ սուրբ ուխտն ընենք՝ զայն գործադրելու կորովի առաջադրութեամբ, այն ատեն Տէր Զօրի մէջ եւ ամէնուրեք մեր նահատակներու նշխարները պիտի դառնան մէկ մէկ մշտավառ, բայց անըսպառ «Մորենի», ուրկէ պիտի լսենք Քըրիստոս - Եհովայի խրախուսիչ ձայնը — «Իմ ժողովուրդիս չարչարանքը արդարեւ տեսայ… Անոնց աղաղակը լսեցի»: Այն ժամանակ «Աստուծոյ շունչը» պիտի կենդանացնէ մեր նահատակներու «չորցած ոսկորները», մեր մէջ յարութիւն պիտի առնէ անոնց խիզախ հոգին եւ ամենասուրբ հաւատքը: Պիտի վսեմացնէ մեր մշակոյթը ու մղէ մեզ դիւցազնական գործերու: Ահ, այն ժամանակ հազար տեղերից, հազար ձայներով, հազար ու հազար ձորերու քարեր քեզ մէկէն կ'ասեն· «Հազար երանի քեզ»:

բոցավառ չարք մը.

Դժբախտաբար արտասահմանը զուրկ է պետական օժանդակութենէ: Բոլորին ալ է ...[illegible] ... իր ... [illegible] ..., ձայնին ու ... պատւոր թէշնամիին ճիւաղային քըքիջին, նախրանքին նշաւակ դառնալ:

Ահա ... [illegible] ... տարի ... աւելի տարիներէ ի վեր շունչեցաւ իր օգ... [illegible] ... մանուկները հայկական հարազատ միջավայրի մէջ, մաքուր օդով կողդուրուին, ձմեռն ալ մեր անկարող հիւանդներուն հանգստեան եւ ապաքինման վայր մը դառնայ արդիական կազմածներով, գրադարանով, ձայնասփիւռով, լողաւազանով եւայլն:

Եթէ քիչ մը զգացումով մօտենանք այս խնդրին, ամէն բան կը դիւրանայ, ամէն Հայ իր նախասիրած միութեան կամ կազմակերպութեան երբ զրկէ իր «փոխան ծաղկեպսակի»ի նուէրը ազգային առաքինի պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլայ, ցեղին տոկալու եւ տեւելու կամքը կը զօրացնէ, օժանդակելով ազգապահպանման ձեռնարկներուն:

Իսկ հանրային կազմակերպութեանց մարմինները պէտք է մասնաւոր «յիշատակարան» մը յատկացնեն նուիրատուներու [illegible] ... պէտք է ... [illegible] ... եւ թէ նուիրատուին անունները Այսպէս ... [illegible] ... «Յիշատակարան» մը, տեսակ մը վիճակացոյց գաղութահայութեան հոգեկան հարստութեան եւ մասամբ մարդահամարի աղբիւր:

Համոզուած ենք սիրելի հայրենակիցներ, նման ձեռնարկի մը յաջողութիւնը կ'արդարացնէ մեր գաղութներու ազգային կեանքը, կը փրկէ մեր նոր սերունդը, որովհետեւ վերոյիշեալ միութիւնները երբ նիւթական հնարաւորութիւն ունենան, կ'ընդարձակեն իրենց գործունէութեան ասպարէզը:

Ուրեմն բոլորս մեր լումանը խնայենք «փոխան ծաղկեպսակի»ն, նուիրաբերենք, փրկենք մեր մատաղ սերունդը, հիւանդները, աղքատները: Փաստենք, ցոյց տանք հրաշք ժողովուրդի մեր առաքինութիւնները.

Ց· ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆԷՆ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յատուկ)·— Մարտ 7ին, ժամը 21·30ին, Հայկ· Տան վարչութեան նախաձեռնութեամբ՝ ցուցադրուեցաւ ժապաւէն մը, պատրաստուած՝ իտալացի երկու լրագրողներէ, խորհրդային երկիրներն իրենց այցելութեան ընթացքին:

Հայկ· Տան վարչութեան կողմէ, Պ· Գէորգ Խանգէլեան շնորհակալութեան խօսք ուղղեց երիտասարդ լրագրողներուն:

Հայաստանի նուիրուած մասին ներկայ կը կազմէր Երեւանի կարեւորագոյն շէնքերը, փողոցներն եւ հրապարակները, Ս· Էջմիածինը իր շրջակայքով, զոյգ Մասիսները, Արարատեան դաշտն ու Սեւանայ լիճը: Հետաքրքրական էր գօց շուկային եռուզեռը, կաթողիկոսութեան կիրարկումը՝ արդիական ոճով:

Ցուցադրուեցան նաեւ ականաւոր անձնաւորութիւններու կիսանդրիները:

Լրագրողներէն մին, Պենիամին օ Տալ Ֆապպրօ, համակրանքով արտայայտուեցաւ մեր անցեալի եւ ներկայի հայրենաշունչ բանաստեղծներուն մասին:

✕ Նկարչուհի Օր· Մայտա Մնոիկեան, նոր նկարահանդէս մը կը ցուցադրէ ի Միլանօ, Վիա Մանծնի, 41: Ընդամէնը՝ 37 կտորներ, մասամբ ցուցադրուած նախորդ նկարահանդէսներուն: Նոր կտորները, իբրեւ յղացում եւ արտայայտութիւն՝ կը պատկանին իր արուեստին ծանօթ գծին· — քնարական շունչ եւ զգացման պարզութիւն: Ա·

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

■

ԳԼՈՒԽ ԺԴ·

Քարտուղարին դաշունահարումը չի կրնար ըլլալ: Իմաստ չկայ առոր համար նշանակել մասնաւոր ժամ մը՝ մասնաւոր օրուան մը եւ մասնաւոր վայրի մը մէջ: Ոչ, ժամադրութիւն մը ըլլալու է, եւ մարդը այդ ժամադրութեան կ'երթար, երբ դաշունահարեցին զինքը: Սակայն որո՞ւ հետ էր ժամադրութիւնը: Անշուշտ ոչ ձեզ հետ:Կրնայ Զիչեսթըրին հետ եղած ըլլալ:

Կամ Թերեսս Փեկէթին հետ:

— Ատիկա անհաւանական կը թուի: Անոնք երկուքը իրարու հետ կրնան տեսնուիլ որեւէ ատեն:

— Քանի մը վայրկեան լուռ մնացինք: Ցետոյ Սիւզան հարցը քննեց տարբեր կողմով մը:

— Խցիկին մէջ բան մը պահուա՞ծ է արդեօք:

— Շատ հաւանաբար, ըսի: Անցեալ առտու իմ իրեղէններս խառնշտկուած էին: Բայց վստահ եմ թէ պահուած բան չկայ:

— Երիտասարդը այդ գիշեր բան մը չի կրնար սահեցուցած ըլլալ պարտէզէն մէկուն մէջ:

Գլուխս թօթուեցի:

— Պէտք տեսնէի զինքը:

— Արդեօք ձեր թանկագին թղթիկը չէ՞ր փնտռեր:

— Կրնայ ըլլալ, բայց անիմաստ կը թուի: Թուղթին վրայ նշանակուած էր ժամանակ մը եւ թուական մը, որոնց երկուքին ալ ատենը անցած է:

— Անշուշտ, յարեց Սիւզան: Ոչ· Թուղթը չէր: Ի դէպ, ձեր քո՞վն է: Կը փափաքիմ տեսնել:

Մանրակրկիտ ուսումնասիրեց վերջ·

— 17էն վերջ կէտ մը կայ: Ինչո՞ւ համար մէկէն վերջն ալ չկայ:

— Որովհետեւ փոքրիկ միջոց մը, հեռաւորութիւն մը կայ, դիտել տուի իրեն:

— Այո, միջոց մը կայ, սակայն …

Ցանկարծ ոտքի կանգնելով՝ թուղթը լոյսին մօտ բռնեց եւ զննեց ուշադրութեամբ: Զարմացած յուզում մը կար ձայնին եւ շարժումներուն մէջ երբ գոչեց·

— Կէտ չէ ատիկա, Անն, թուղթին վրայ փոքր պատռուածք մըն է:Պատռուածք մը, կը տեսնէ՞ք:

Կանգնած էի իր մօտ: Եւ այս անգամ թուանշանները կարդացի հետեւեալ կերպով·

— 1 71 22:

— Կը տեսնէ՞ք, ըսաւ Սիւզան, նոյնն է, բայց ոչ բոլորովին: Ժամը 12 է տակաւին եւ ամսոյն 22ը, բայց… 71 թիւ խցիկը· իմ խցիկս, Ա՛նն:

Կեցած՝ իրարու կը նայէինք, այնքան հրճուած մեր նոր գիւտին համար, որ կարծէք լուծած ըլլայինք ամբողջ գաղտնիքը:

— Ամսոյս 22ին, ժամը 1ին, հոս բան մը չպատահեցաւ, Սիւզա·

— Ոչ, պատասխանեց Սիւզան, մտածկոտ:

— Ասիկա ձեր բուն խցիկը չէ, այնպէս չէ՞, Սիւզան: Ըսել կ'ուզեմ, այս խցիկը զոր վարձեցիք նախապէս·

—Ոչ, նախորդին տեղը այս խցիկը տրուաւ հաշուապահը:

— Կարծեմ թէ այս խցիկը վարձուած էր մէկու մը կողմէ, նաւուն մեկնելէն առաջ, եւ մարդը չվերադարձաւ: Թերեւս կրնանք հասկնալ ով ըլլալը:

— Հասկնալու պէտք չունինք, գնչու աղջիկ, ես գիտեմ, գոչեց Սիւզան: Հաշուապահը պատմեց ինծի, այդ մասին: Խցիկը վարձուած էր տիկին Կրիյի անուան, բայց կը թուի թէ ատիկա կեղծ անունն էր նշանաւոր տիկին Նատինային: Գիտէք, համբաւաւոր ռուս պարուհին: Բնաւ Լոնտոն չէ եկած, սակայն Փարիզը պարզապէս խենթեցած էր իրմով: Պատեբազմի ամբողջ տեւողութեան մեծ յաջողութիւններ ունեցաւ: Հաշուապահը չատ ցաւեցաւ որ նաւուն մէջ չէ· ընդհանուր Բէյլն ալ բաւական բան ըսաւ իր մասին, Փարիզի մէջ մեծ աղմուկ յարուցեր է: Իբրեւ լրտես կը կասկածին եղեր· սակայն որեւէ ապացոյց չեն գտած: Կ'ենթադրեմ թէ ընդհանուր Բէյս պարզ այդ գործով կը զբաղի: Շատ հետաքրքրական բաներ պատմեց [illegible] կազմակերպուած կանոնաւոր աւազակախումբ մը կայ եղեր, սակայն ոչ գերմանական: Իրապէս ալ կը կարծուի թէ այդ կազմակերպութեան ղեկավարը Անգլիացի մըն է, որ կը յիշուի «Գնդապետ» անունով՝ ինքնութիւնը անծանօթ: Բայց կասկած չկայ որ այս մարդը իր անմիջական տրամադրութեան տակ ունի զօղերու պատկառելի կազմակերպութիւն մը ու գողութիւններ, լրտեսութիւններ, զէնքով յարձակումներ կը կազմակերպէ վարպետօրէն: Հրէշային կերպով խելացի պէտք է ըլլայ մարդը: Կը կարծուի թէ այդ կինն ալ իր խումբին մաս կը կազմէր, բայց որեւէ բան չեն տեսած իր վրայ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ· Ա· ՀԱԲԵԼԵԱՆ

(Շար·)

(Խ. Միութեան ձիրը՝ Եւրոպական խն֊դիրները մասամբ լուծելու, որպէսզի ո֊րոշ ապահովութիւն մը ունենայ արեւ֊մտեան ճակատի վրայ)։

Անշուշտ Մոսկուայի այս նպատակներէն եթէ ձախողին, Արեւելեան Ռուսիոյ աղղակ մըն է, զոնէ չէզոք երկիրներու գօտի մը ստեղծելու իր ծիրերուն մէջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Ռէնանի֊Վեստֆալիա նահանգներու մէջ քրիս֊տոնեայ դեմոկրատներու ընտրական յաղ֊թանակը, ապացոյց մը կը նկատուի որ ժողովուրդը համաձայն է վարչապետին քաղաքականութեան։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ երկաթուղային ծանր արկածի մը պատճառաւ գացին երեսուն մեռեալ։ Կը հաշուեն 40 վիրաւոր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ առողջապահական ատարարեսութեան տնօրէնութիւնը Թոյ֊լատրեց մանկական անդամալուծութեան դէմ Սոքի չիճուկին գործածութիւնը։ Առ այժմ դեղարանական 1 աշխատանոցի պատրաստութիւնը ընդունուած է։ Միւս աշխատանոցներու չիճուկները տակաւին կը քննուին։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱ ՅԱՂԹԵՑ ԱՆԳԼԻՈՅ

65.000 հոգի խուժած էին կիրակի օր Քոլոմպի մարզադաշտը, ուր տեղի ունե֊ցաւ Ֆութպոլի Ֆրանսա ― Անգլիա հան֊դիպումը։ 65.000 հոգի անձրեւին տակ ե֊կած էին մասնաւորաբար տեսնելու Անգ֊լիական խումբին մէկ խաղացողը՝ Սթենլի Մէթիւս որ կը նկատուի աշխարհի լաւա֊գոյն խաղացողներէն մին, հակառակ իր քառասուն տարեկան հասակին։

Ֆրանսայի յաղթանակը այնքան զօրեղ հակառակորդի մը վրայ անակնկալ մը չե֊ղաւ սակայն։ Այս տարեշրջանին երբեք կարելի չեղաւ պարտութեան մատնել Ֆը֊րանսական խումբը որ յաղթեց Գերմա֊նիոյ (Հանովրի մէջ), Սպանիոյ (Մատ֊րիտի մէջ), Շուէտիոյ (Փարիզ), հաւա֊սար մնաց Պելժիոյ հետ եւ վերջապէս յաղթեց Օր դէմ մէկով՝ Անգլիոյ առջի օր։ Այս կէտը նշանակեց Քոփա առաջին մասին 37րդ վայրկեանին փէնալթիով մը։ Ֆրանսան միայն 44 տարի առաջ նման յաղթանակներ ունեցած էր Ֆութպոլի մէջ (1911 ― 12)։

ԱՊՐԻԼ 11―24Ը

ԿԱՐՏԱՆ ՊԷՎԼԷՌԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուա֊նութեանց, եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նոր Սերունդի «Վարդան֊եան» խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Գեղանիս» սրահին մէջ։

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Միրով կը հրաւիրուին կազմակերպու֊թիւնները եւ միութիւնները։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գեղան Փափազեան, Պ. Սուրէն Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Աւէտ Փափազեան եւ զաւակը շնորհակալութիւն կը յայտնեն Ա. Ց. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ բոլոր անոնց ո֊րոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուիրատուութիւններով ցաւակցու֊թիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուս֊նոյն, հօր եւ մեծհօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Փիէռ Պենիթի (Ժիւլ Քուսման) հի֊ւանդանոցի հայ հիւանդները մեր սրտա֊գին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Լիոնի Կապոյտ Խաչի անդամուհիներուն, որոնք իրենց այցելութեամբ մեզ միխիթա֊րեցին, բերելով միասին նուէրներ։ Շը֊նորհակալութիւն նաեւ մեր Լիոնի հայրե֊նակիցներուն որոնք պարբերաբար կ'այ֊ցելեն մեզի։ Խումբ մը հիւանդներ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ա. Մ.է հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Հէլվաճեանէ հազար ֆր.։ Ի նպաստ իր Ֆէսանվիլիէի օդափոխու֊թեան կայանին։

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 1000 ֆրանք Օր. Սաթենիկ Արապեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Արմենակ Մանուկեա֊նի մահուան առթիւ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշնե֊րու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցու֊թեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկնե֊րու։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժա֊մը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի չքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ)։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բա֊ժինով։ Սկաուտական խարոյկի տեսարա֊նին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկ֊ներու կողմէ, հայկական պարեր Արի֊Արենուշներէ։ Պիտի նուագեն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Խօժէնի Կերկերեան եւ խմ֊բապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծա֊նուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տրամ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբա֊պետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհի֊ներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահ֊միրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սի֊րական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօշկարեան։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենայշներուն։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ։

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր.։ Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէֆա֊նի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՄԱՍԻԱՑ ԻՐԵՐՕԳ. ՄԻ֊ՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ օթօքա֊րով դէպի Տրակինեան։ Կիրակի 22 Մա֊յիս։ Մեկնում Փլաս Շափիթրըէն առա֊ւօտեան ժամը 6.30ին, վերադարձ՝ երե֊կոյեան 8ին։

Արձանագրուիլ մինչեւ 12 Մայիս Պ. Տ. Զարիկեանի, 5 Ավենիւ Քամիյ Փէլըթան։

Ճաշր միասին բերել

Հաճելի ժամանց։

Երթեւեկի ծախք 600 ֆր., միայն 14 տարեկանէն վեր։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճա֊րանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պրիւքէլի գաղութին երիցագոյն անդամ Պ. ՄԱՔ֊ՍՈՒՏ ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆՑ։ Նիւթ՝ Ի՞նչ ծա֊գում ունին Երեւան, Արագած, Արա֊րատ, Մասիս, Ուրարտու եւայլ բառերը՝ «Վերլուծական ստուգաբանութիւնով»։

Մուտքը ազատ է։

ՈՐԲ. ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ (Փարիզահայ Տիկ. Միութիւն) շնորհակալութեամբ ըս֊տացած է հինգ հազար ֆր. Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանէ, Տիկին Վարդանեանի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մութաֆեան հա֊զարական ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն, Մկրտիչ Փափազեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14.30ին։ 9րդ թաղապետութեան սրահը։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Բացառիկ պատրաստութեամբ կը տօն֊ուի Կիրակի, Մայիս 22ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրա֊հին մէջ, 24 ռիւ Սէն Վիքթոր։

Մասնակցութեամբ Փարիզի Օփերայի առաջին երգչուհի Օր. ՌՕԶԱՅԻ եւ ուրիշ հայ եւ օտար տաղանդաւոր արուեստա֊գէտներու։

Փարիզահայ բեմերու վրայ առաջին ան֊գամ ըլլալով մեծ անակնկալ մը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Տոմսերու համար դիմել Հայ դրամա֊տուններուն, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն։ Գիներն են 300, 200 եւ 150 ֆր.։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 15ին։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ ― ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Գեղարուեստական բաժին, վիճակա֊խաղ, անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարուան պէս այս տարի ալ Դպ֊րոցասէրը կազմակերպած է իր ընդարձակ պարտէզին մէջ դաշտահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 19 Յունիս, կէսօրէն յետոյ։

Տեղի պիտի ունենայ ճոխ վիճակահա֊նութիւն մը։ Մուտքի տոմսերը պիտի ծա֊ռայեն այդ նպատակին։ Գեղարուեստա֊կան բաժին, առատ կերուխում։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը ։―

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո֊վորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչ֊ները։

Հ. Յ. Դ. Ռոստոմական Սեւակ խումբի ժողովը այս Զորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Զարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները կը հրաւիր֊ուին ժողովի, այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակեր֊պած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը։

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշա֊կերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլ֊լալու հանդիսաւոր Ս. Պատարագին՝ ժա֊մը 10ին։

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակու֊թիւնը։

ՆՈՒԷՐ ― Անիէէն Պ. Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան հինգ հարիւրական ֆրանք կը նուիրէ Անիէռի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ֊ղին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՅԻՍ
MERCREDI 18 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7676 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3087

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ՀԱՐԿԷ ՈՉ

*

Մոսկուայի կառավարութիւնը նոր ռազմավարութիւն մը որդեգրած է վերջերս, ու փորձեր կը կատարէ, որպէսզի իր չարաչուք ծրագիրները իրականացնէ՝ մեղրածորան հաւաստիքներ տալով աջին ու ձախին։

Պէտք է խոստովանիլ որ Կրեմլինի վարիչները, երբեմն, անմրցելի են դիւանագիտական մարզանքներու կալուածին մէջ, հակառակ անոր որ իրենց փորձառութիւնը հազիւ քառասնամեակի մը պատմութիւնը ունի իր ետին։

Մոսկուա Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին խնդիրը տասը տարի ձգձգել տալէ ետք, քանի մը շաբաթ առաջ, Վիէննայի կառավարութեան յանձնեց նախագիծը դաշնագրի մը, որուն իր կողմէ մշակուած ու բանաձեւուած յօդուածները ընդունելի չէին Արեւմտեան Ազգերուն համար։ Մոսկուա շատ նշանակալից զիջում մը կ'ընէր — այլեւս չէր պահանջեր Աւստրիոյ վէճին կարգադրութեան համար սպասել գերմանական թնճուկին լուծման։

Ինչո՞ւ այս աճապարանքը, օրուան այս ժամուն, երբ սեղանի վրայ կան աւելի հրատապ ու աւելի վտանգաւոր վէճեր։

Որովհետեւ, խորհրդային կառավարութիւնը կ'ուզէ վէճ մը պակաս ունենալ Եւրոպայի մէջ։ Աւստրիոյ հարցին կարգադրութիւնը՝ մէկ կողմէն զարկ կուտայ իր հեղինակութեան այն երկիրներուն մէջ, ուր իր մունետիկները «գործի վրայ են» եւ միւս կողմէն, աւելի ազատութիւն կուտայ իրեն որ շարունակէ իր գլխաւոր խաղերը՝ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ։

Այդ երկիրներու համայնավար մամուլը շաբաթներէ ի վեր, պէտք եղածին պէս կը շահագործէ Մոսկուայի «հաշտարար» քաղաքականութիւնը եւ թթուած բառեր արտասանել կուտայ Արեւմտեան Դաշնակիցներուն դէմ, որոնք արդէն սկսած են գործադրել Փարիզի Հոկտեմբեր 23ի Համաձայնութիւնները։

Խորհրդային կառավարութեան «հաշտարար» քաղաքականութիւնը կը փորձէ ուրիշ մարզանք մը, Լոնտոնի մէջ։

Առաջարկած է որ Գերմանիոյ գրաւման բանակները ետ քաշուին եւ անյապաղ միջոցներ ձեռք առնուին Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը իրականացնելու համար։ Միեւնոյն ատեն ալ, կ'առաջարկէ միջազգային հակակշիռի տակ առնել սպառազինումները եւ կրճատել Հինգ Մեծերուն ցամաքային ուժերը։ Ոչ մէկ խօսք, սակայն, իր նոթը արբանեակներուն 80 զօրաբաժիններն ալ 30ի կամ 40ի զեղչելու մասին։

Ինչո՞ւ այս աճապարանքը։

Որովհետեւ, Մոսկուա գրաւման բանակներուն հեռացումէն ետք, օրակարգի նիւթ պիտի ընէ Գերմանիան չէզոքացնելու իր ծրագիրը, որուն իրականացումը, ինքնաբերաբար, ջուրը ձգած կ'ըլլայ Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը։

Մոսկուայի «հաշտարար» քաղաքականութեան մէկ ուրիշ ապացոյցն ալ — ըստ իր դատը պաշտպանողներուն — Պուլկանինի հաւանութիւնն է Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարելու առաջարկին։

Կարեւորը, սակայն, հաւանութիւնը չէ, այլ այն ոգին զոր Մարաջախտը ցոյց պիտի տայ այդ խորհրդաժողովին մէջ։

Վարշաւայի մէջ տրուած որոշումը — նոր «Ատլանտեան Դաշնակցութիւն» մը երկաթէ վարագոյրին անդին կազմել — յոյս չի ներշնչեր թէ Մոսկուա իսկապէս փոխած է իր ճամբան եւ անկեղծօրէն կ'ուզէ ներկայ տագնապը դարմանել։

Նախագահ Այզընհաուըր կը յանձնարարէ հրաշքներ չսպասել եւ յոյսեր չունենալ թէ վէճերը կրնան կարգադրուիլ քանի մը ժամէն, քանի մը օրէն կամ քանի մը շաբաթէն։

Ի հարկէ ո՛չ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԻՒՍԻՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

■

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին օրերու ընթացքին Հիւս. Ափրիկէի մէջ «օրէնքէ դուրսեր»ու յարձակումները անձերու եւ գիւղերու վրայ նոր թափ մը ստացան։ Այլեւս խմբակներով չէ որ յարձակումներ կը գործեն, այլ կարեւոր խումբերով։ Ինչպէս հաղորդուած է արդէն, կառավարութիւնը Կոստանդինա ղրկած էր մօտ երկու հազար ոստիկան-զինուորներ որպէսզի կարգը հաստատեն։ Սակայն «օրէնքէ դուրսեր»ը սկսած են յանկարծական յարձակումներով պաշարել հեռաւոր գիւղեր, քիչ ուժերով պաշտպանուած զինուորական պահակատեղիներ։ Կը կատարուին նաեւ առեւանգումներ, տեղացիներու կամ Ֆրանսացիներու, որոնց դիակները կը գտնուին խոշտանգուած վիճակի մէջ։ Առաւել կամ նուազ նոյնն է կացութիւնը Թունուզի, Ալճերիոյ եւ Մարոքի մէջ։ Մանաւանդ այս երկու վերջինները։ Շաբաթ օրուընէ ի վեր կը հաշուեն աւելի քան 30 մեռեալներ, օրէնքէ դուրսերն ալ մէկտեղ։ Որովհետեւ ապահովութեան ուժերը յաճախ ժամանակին կը հասնին հրոսակային խումբերու փախչելէն առաջ եւ բախումներ տեղի կ'ունենան։ Այսպէս, երբ Թունուզի մէջ ծանր միջադէպեր կը պատահին հին Տէսթուրի եւ Նոր Տէսթուրի կուսակիցներուն միջեւ (մէկ մեռեալ, եօթը ծանր վիրաւոր), երբ Մարոքի մէջ ահաբեկումները կը խլեն եօթը մեռեալ եւ ինը վիրաւոր, Ալճերիոյ մէջ [illegible] խումբեր է որ կը գործեն։ Հարիւր «օրէնքէ դուրսեր», գիւղի մը պաշարման ընթացքին 16 մեռեալ ձգեցին օդանաւային կրակի բռնուելով։

Այս մտահոգիչ վիճակին առջեւ, մինչ Երկուշաբթի Ֆրանքօ-Թունուզական բանակցութիւնները կը վերսկսէին, նախարարական յանձնաժողով մը, բաղկացած վարչապետէն, պաշտպանութեան նախարարէն, եւն., կը քննէր կացութիւնը որոշումներ առնելու համար։ Ժողովին կը մասնակցէր Մար. Ժիւէնն ալ, իբրեւ զինուորական խորհրդական։ Կը կարծուի որ արդէն շարք մը միջոցներու մասին համաձայնած են, սակայն ի վերջոյ նախարարական խորհուրդը պիտի որոշէ։ Առայժմ ապահովութեան ներկայ դրութիւնը գոհացուցիչ կը գտնուի։ Տեղական պաշտպանութիւն՝ փոխանակ շարժուն գունդերուն երկրին մէկ կողմէն միւսը երթալը, ըստ պահանջներու։ Սակայն պէտք է աւելի զօրացնել գիւղերու ինքնապաշտպանութեան կարելիութիւնները։ Մնաց որ Օրէս, կը մնայ միշտ «օրէնքէ դուրսեր»ու կարեւոր կեդրոնը, ուրկէ կ'ապատակեն մինչեւ Հիւս. Կոստանդինա։ Կը կարծուի որ այս շրջանին համար, մասնաւոր միջոցներ ձեռք պիտի առնէ կառավարութիւնը։

× Նոր Տէսթուրի ղեկավարներէն Պուրկիպա, որ Փարիզէն Թունուզ պիտի վերադառնար աջքի շաբաթ, յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը Ֆրանքօ-Թունուզական բանակցութեանց վերսկսման պատճառով. Երկուշաբթի օր, գացած էր անձամբ դիմաւորելու Թունուզական պատուիրակութիւնը։

●

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ սպայակոյտին պետը, Մար. Սոքոլովսքի, իր «բարեկամական ողջոյնը» ղրկեց Նախագահ Այզընհաուըրին, Մոսկուա եկած ամերիկացի ինը նախկին ռազմիկներու միջոցաւ։

ԼՈՆՏՈՆԻ նաւահանգստին աշխատաւորութիւնը, գործադուլ պիտի հռչակէ յառաջիկայ երկուշաբթիէն սկսեալ։

ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

*

Չինաստանի վարչապետը Շու Ան Լէյ կրկնեց Ամերիկայի հետ ուղղակի բանակցելու իր առաջարկը, որպէսզի Ֆորմոզայի խնդրին համար «խաղաղ լուծում» մը գտնուի ինչպէս հաղորդեց Փէքինի անթելը։ Սակայն առաջարկը պայմանաւորեալ է։ Արդարեւ, Շու Ան Լէյ կը յայտարարէ. — «Որպէսզի լարուած վիճակը բարւոքուի Ֆորմոզայի շրջանին մէջ, Չինաստանը պատրաստ է բանակցելու Ամերիկայի հետ։ Սակայն Համայնավար Չինաստանը բնաւ պիտի չընդունի բանակցիլ Չանկ Քայ Շէքի կառավարութեան հետ, եւ մեր պատրաստակամութիւնը Ուաշինկթընի հետ խօսակցելու չի նշանակեր թէ կը հրաժարինք Ֆորմոզայի վրայ ունեցած մեր իրաւունքներէն»։ Անդրադառնալով Պանտունկի մէջ ըրած իր վերջին առաջարկներուն, քննադատեց Մ. Նահանգներու պատասխանը զոր որակեց «խուսափողական եւ երկդիմի» մինչդեռ այն բոլոր պետութիւնները «որ խաղաղութիւն կ'ուզեն գնահատեցին Չինաստանի դիրքը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՓԷՆՀԱԿԻ մէջ, ուր հանդիսութիւնները կը շարունակուին հանրապետութեան նախագահ Պ. Ռ. Քոթիի այցելութեան առթիւ, արտաքին նախարարը Փինէ յայտարարեց թէ «Վիէննայի խօսակցութիւնները, [illegible] հիմ մը կրնան նկատուիլ։ Նախագահը հա[illegible]

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Ա. Փինէ Քոփէնհակ հասած ըլլալով, վարչապետը վերադարձաւ աջքի օր Փարիզ։

ԺԸՆԵՒ կը հասնին հիւլէական ուժի վերաբերեալ պաշտօնական զեկոյցներ, Ամերիկայէն, Անգլիայէն, Խ. Միութենէն եւ Ֆրանսայէն։ Ինչպէս գիտէք Օգոստոսին հիւլէական Միջազգային համագումար մը տեղի պիտի ունենայ Զուիցերիոյ մէջ, — հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան մասին, — Խ. Միութեան մասնակցութեամբ։ Շարք մը հիւլէական գիտնականներ իրարու պիտի հաղորդուին։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ժողովուրդը, երէկ իրիկուն հեռատեսիլով հետեւեցաւ արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըսի զեկոյցին, վերջին շաբթուան դիւանագիտական անց ու դարձերուն մասին։ Արտաքին նախարարը յայտնեց թէ, թէեւ պէտք է լաւատես ըլլալ, բայց միեւնոյն ատեն պէտք չէ խոհեմութիւնը մէկդի ձգել։ Հեռապատկերին պաստառին վրայ նախ երեւցաւ նախագահը, որ ներկայացուց ճառախօսը։

ՓԱՔԻՍՏԱՆ ընդունեց սէուտական Արաբիոյ առաջարկը՝ Աֆղանիստանի հետ լարուած վիճակին առթիւ հաշտարարի դեր կատարելու մասին։

ԼՈՒՍՆԱՑԻՆ բիծերէն մէկը պիտի կրէ յետ այսու «Այնշթայն» անունը։

ԿԻՐԱԿԻ օր Ֆրանսայի քաղաքապետարանները նշանակեցին այն ներկայացուցիչները որ պիտի ընտրեն Ծերակոյտի փոխուելիք անդամները։

ԱՄԵՐԻԿԱ պիտի չինէ հիւլէական ուժով մղուած ինքնաթիռ մը։

× Ըստ կարգ մը աղբիւրներու, Խ. Միութիւնն ալ ձեռնարկած է շինելու նման օդանաւ մը։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ նոր ծրագրի մը համաձայն, միջոցներ ձեռք պիտի առնէ ալքոլամոլութեան դէմ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանին կառավարական մեծամասնութիւնը, եւ ընդդիմադիր երեսփոխանները հակառակ են Գերմանիոյ չէզոքացման։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար թերթը, Իւմանիթէ, որ մինչեւ վերջերս «Թիթօ լպրծուն օձը» կ'ըսէր, սկսած է գրել «Մար. Թիթօ»։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Հ. Յ. Դ. Հայաստան Ենթակոմիտէն եւ բարեկամները 9000 ֆրանք կը տրամադրեն, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ դամբարանի շինութեան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԲՈՂՈՔԵՑ

Պոնի կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Աւստրիոյ, իբրեւ բողոք՝ գերմանական ստացուածքներու մասին հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութեանց։ Յուշագիրը «անպատեհ» կը գտնէ այդ ստացուածքներուն համար առնուած որոշումները։ Թէեւ տակաւին յայտնի չէ թէ որքան կ'արժեն «գերմանական ստացուածքները», որոնք մասամբ անհատներու կը պատկանին, մասամբ ալ գերմանական նախկին պետութեան, սակայն դաշնագիրը իրաւունք կուտայ անհատներու (գերմանահպատակ) որ մինչեւ տասը հազար տոլար հատուցում ստանան։

Արեւմտեան դիւանագիտական շրջանները զարմանք կը յայտնեն գերմանական բողոքին մասին, որովհետեւ Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը վաւերացնող դաշնագրին մէջ յօդուած մը իրաւունք կուտայ Երեք Մեծերուն պէտք եղած որոշումն առնելու՝ Աւստրիոյ գերմանական ստացուածքներու մասին։

●

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, որ կը կարծուէր թէ Երեք Մեծերու նախարարներուն հետ միաժամանակ պիտի մեկնէր Վիէննայէն, մէկ օր աւելի մնաց։ Տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ռաապին հետ, սակայն յայտնի չէ թէ ինչ խնդրի մասին։ Որոշ մտահոգութիւն մը կը տիրէ Վիէննայի արեւմտեան շրջանակներուն մէջ, ուր վախը կայ թէ փոքրիկ Աւստրիոյ մէջ մեծ կարեւորութիւն կրնայ ստանալ Խ. Միութիւնը։ Մեկնելէն առաջ, երէկ առաւօտ, Մոլոթով ներկայ գտնուեցաւ Օփերայի ներկայացման մը, Աւստրիոյ արտաքին նախարարին ընկերակցութեամբ։

ՄՈՍԿՈՒԱ – ՊԵԼԿՐԱՏ հանդիպման մասին, Թուրքիոյ արտաքին նախարարութիւնը [illegible] մը հրատարակեց ուր յոյս կը յայտնէ թէ Եուկոսլաւիա պիտի չփոխէ իր դիրքը Արեւմուտքի հանդէպ, եւ ինքզինք առարկայ պիտի չդարձնէ պալքանեան ուխտին մէջ ստանձնած իր յանձնառութիւնները։ Այլապէս Թուրքիա պիտի վերաքննէ իր պալքանեան քաղաքականութիւնը։

× Աթէնքի մէջ վստահութիւն կը յայտնեն Եուկոսլաւիոյ մասին, եւ չեն կարծեր որ Պելկրատ կռնակ դարձնէ իր պալքանեան դաշնակիցներուն։

× Ցամենայն դէպս, կը կարծուի՝ որ Անգարա պիտի ճգնի Պալքանեան Ուխտի անդամ երեք երկիրներու արտաքին նախարարներու հանդիպում մը յաջողցնել, խորհրդային պատուիրակութեան այցէն ետք, «ուր Եուկոսլաւիա պիտի հաղորդէ բանակցութեանց արդիւնքը»։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ներկայ արտաքին նախարար Մոլոթովի վերջին ճամբորդութիւնը կը նկատուի իր Վիէննայի ժողովին մասնակցիլը։ Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, արտաքին փոխ նախարարը Կրոմիքօ պիտի անցնի մօտ ատենէն Մոլոթովի տեղը։

ՄԱՐ. ՊՈՒԼԿԱՆԻՆ, ճառ մը խօսելով ծանր ճարտարարուեստի աշխատաւորներուն համագումարին մէջ, քննադատեց շարք մը պակասութիւններ այդ մարզին վրայ։

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ...

(ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԱՌԻԹՈՎ)

*

« Ա՜խ Վասպուրական, սիրուն Հայրենիք» երգեց տարիներով հայ ժողովուրդը:

Ու այդ հայրենաշունչ երգին մէջ դրուէր պատառտենչ հոգիին ամբողջ կարօտը:

Այդ կարօտը կուգար դարերու խորէն, անյիշատակ ժամանակներէ՝ հասնելով մինչեւ հոն, ուր Հայոց Պատմութիւնը կը կորսուի նախապատմական շրջանի մշուշին մէջ ։

Վասպուրակա՜ն: Ուրարտո՜ւ: Երկի՜ր Նայիրի: Հայ ազգի օրրա՜նը:

Հին օրերու պատմութիւնը պիտի կրկնուէր նոր ժամանակներու մէջ ։

Վասպուրականը, ծնունդ տալէ վերջ հայ ազատ ու ինքնուրոյն ազգի մը, դարեր վերջ պիտի դառնար նոյն ազգի ազատագրական պայքարներու օստանը, յեղափոխութեան օրրանը ։

Վարագայ լեռներէն է, որ պիտի տրուէր առաջին ազդանշանը՝ հայկական նոր զարթօնքին, երբ դեռ ոչ մէկ հաւաքական կազմակերպութիւն ունէինք ։

« Արծուի Վասպուրականի»ի հնչեցուցած ահազանգը արձագանգ պիտի գտնէր մինչեւ Սուլթաններու մայրաքաղաքը, ուր ազգին վարիչները անտեղեակ էին գաւառի հարստահարութիւններուն ։

Վերջապէս Վասպուրականի մէջ էր, որ ծնունդ պիտի առնէր առաջին յեղափոխական կուսակցութիւնը ։

Հոն էր, որ խոր արմատներ պիտի ձգէր հայութեան մեծագոյն յեղափոխական կազմակերպութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ։

Մեր ազատագրական պայքարներու պատմութեան մէջ առաջին տեղերէն մէկը գրաւեց միշտ Վասպուրականցին ։

Քառասուն տարի առաջ, երբ հայ ժողովուրդի դարաւոր դահիճը վճռեց ի սպառ թաղել Հայկական Դատը՝ բնաջնջելով ամբողջ հայութիւնը, առաջին հարուածը ստացեց Վասպուրականին ։

Նոյն օրերուն, դաւադրաբար ընկճած էր հերոս Զէյթունը, Կիլիկիոյ եւ ամբողջ հայութեան պարծանք արծուեբոյնը, որ երկար ատեն ինքնիշխան էր եղած եւ քանիցս ծանր հարուածներ տուած օսմանեան բանակին ։

Վանը, իր յեղափոխական անցեալով, խրոխտ Սասունի նման փուշ մըն էր՝ ցցուած արիւնարբու Թշնամիի սրտին մէջ

Պէտք էր քանդել հայկական յեղափոխութեան այդ միջնաբերդը, քանի հեռու էր տակաւին ռուսական բանակը ։

Կոմիտաեան ճակատին վրայ Թնդանօթը կը գոռար ամիսներէ ի վեր ։

Թուրք բանակը իր ճամբուն վրայ հանդիպած հայ գիւղերը հիմնայատակ կը կործանէր, անզէն ու անպաշտպան ժողովուրդը վատօրէն կը սրածէր ։

1915ի գարնան Թահսին պէյի տեղ Վանի կուսակալ կը նշանակուէր ախրահռչակ Ճէվտէթը, պարսկական ճակատի հրամանատարը, գրպանը դրած Իթթիհատի ոճրագործ կառավարութեան դիւային ծրագիրը ։

Այս հրէշին առաջին գործն եղաւ երեք հազար զինուոր պահանջել Հայերէն, Վանը միանգամ ընդ միշտ կռուող ձեռքերէ զրկելու եւ զայն անվնաս դարձնելու համար ։

Երկրորդ քայլն էր յեղափոխական վարիչներու գլխատումը: Իշխանն ու Վռամեանը դաւադրաբար նահատակուեցան ։ Հրաշքով միայն ազատեցաւ անմահ Արամը, որուն վիճակուած էր պատմական մեծ դեր մը՝ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ: Վանէն ետք պիտի կազմակերպէր Արարատեան Դաշտի ինքնապաշտպանութիւնը, 1918 Մայիս 28ին հիմը դնելու համար անկախ Հայաստանի ։

Շաբաթներէ ի վեր ելեկտրականացած էր արդէն մթնոլորտը ։

Բաժակը յորդեցաւ Ապրիլ 7ին:

Ընդհանուր վտանգին առջեւ Վասպուրականի հայութիւնը մոռցաւ կուսակցական ու դաւանական վէճերը: Հայրենասիրաբար եղբայրացած, նոյն օրը կազմուեցաւ երեք կուսակցութեանց կազմակերպութեամբ զինուորական խորհուրդ եւ քաղաքային վարչութիւն ։

Հերոսամարտը տեւեց գրեթէ մէկ ամիս: Այգեստանցիք ութսուն ամրացեալ դիրքերէ կը պաշտպանուէին, առանց հաշուելու տուները, ամբարտակները, պարիսպներն ու խրամները: 1500 կռուողներ կային, դէչ զինուած: Չկար ռազմանիւթ: Վարպետներ օրական 2000 փամփուշտ եւ վնդակ կը շինէին ։

Այս դժնդակ պայմաններու՝ մէջ, Վանի մեր հերոս եղբայրները կուրծք տուին կանոնաւոր եւ սպառազէն բանակի յարձակումներուն: 1600 ռումբ նետած էին Թուրքերը քաղաքին վրայ:

Շրջակայ գիւղերէն տասը հազար հայ գաղթականներ ապաստանած էին Այգեստան, որուն ցորենի շտեմարանները պարպած էին Թուրքերը՝ զօրաշարժի պատրուակի տակ ։

Հերոսամարտը պսակուեցաւ յաղթանակով ։

Մայիս 2-3ին Թուրքերը յապաղաստա փախան Վանէն նաւերով: Բերկրիի կողմէն Դրոյի, Դիլմանի կողմէն Անդրանիկի յաղթանակները մեծապէս նպաստեցին Վանի մեր հերոս հայրենակիցներու յաղթանակին ։

Մայիս 5ին՝ Վարդանի հրամանատարութեամբ՝ Քեռիի, Համազասպի, Դրոյի եւ Խեչոյի կամաւորական գունդերը մտան Վան.

Երկար չտեւեց յաղթանակի փառքը ։ Քանի մը ամիս ետք, ռուս բանակին կարծեցեալ պարտութիւնը Մանազկերտի շրջանին մէջ, նահանջի ստիպեց Վասպուրականի հերոսական ժողովուրդը: 150000 Հայեր բռնեցին տարագրութեան ճամբան դէպի Կովկաս, 50.000 կորուստ տալով ։

Պատերազմի ճակատագիրը փոխուեցաւ. Թուրքերը կրկին քշուեցան եւ Վանեցիք հայրենիք վերադարձան: Ի վերջոյ, սակայն, ընդմիշտ պիտի լքէին իրենց հայրենի դարաւոր օջախները ։

Ծննդեան օրերուն, դադրեցնելով դաժան պայքարները, Վասպուրականցին ապացոյցը տուաւ իր բարձր հայրենասիրութեան: Մէկ սիրտ, մէկ հոգի եղած՝ կռուեցաւ յանուն հայրենիքի ազատութեան, յանուն հայ ժողովուրդի փրկութեան: Իր յաջողութեան գաղտնիքը միաբանութիւնն էր ։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԵՐԿՆՔԻՆ ՏԱԿ

*

« Մարսէյլ Մակազին» պարբերաթերթը իր Մայիսի թիւին մէջ քանի մը էջ նուիրած է Մարսիլիոյ Հայերուն, դնելով նաեւ նկարները Կարտինալ Աղաճանեանի, Գ. Գ. Սահաթճեանի, Քիթապճեանի, Թէքէեանի, Եավէրի, խումբ մը տղոց եաղջիկներու հայկական պարախումբի, Մարսիլիոյ հայկ. եկեղեցիին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբի մը: Կ'ամփոփենք յօդուածին գլխաւոր մասերը:

« Երբ ստորկանութիւնը ռաֆլ մը կը կատարէ Պէլվէնս եւ Լիպէոթէ պողոտային միջեւ, ան նոյնիսկ չի հարցաքններ Հայերը, որովհետեւ գիտէ թէ բոլորն ալ աշխատաւորներ են եւ իրենց հացը կը շահին իրենց ճակտի քրտինքով ։

Ապա թերթը պատկերալից կերպով կը նկարագրէ ճաշարան մը ուրկէ դուրս կը բուրեն հայկական անուշահամ կերակուրներու հոտերը ։

Դերձակ, կօշկակար եւ սափրիչ ահա երեք արհեստներ որոնք ամէնէն աւելի կը հրապուրեն Հայերը, որովհետեւ ատոնք ճաշակ կը պահանջեն, եւ Հայերը վարպետ են ատոր մէջ ։

35.000 Հայեր կը բնակին Մարսիլիոյ եւ արուարձաններուն մէջ: Ունին Sեկեղեցի և ամէն կիրակի տեղի կ'ունենայ եկեղեցական արարողութիւն: 90 առ հարիւրը Հայերուն կը պատկանին Լուսաւորչական կրօնքին ։

Մարսիլիոյ մէջ 2300ի մօտ հայ կաթոլիկներ կան, որոնք ունին իրենց եկեղեցին, ուր հեւ պատարագը կը կատարուի հայերէն: Նոյնքան մըն ալ բողոքականներ կան Մարսիլիոյ մէջ, որոնք էքսի մէջ ամսաթերթ մըն ալ ունին.

Շնորհիւ իրենց աշխատասիրութեան եւ խնայողութեան, Հայերը յաջողած են յառաջդիմել Մարսիլիոյ մէջ: Ունին աշխատանոցներ, ճարտարարուեստ, կօշիկի ընդարձակ գործ եւն.:

Հայերը իրենց երախտագիտական տուրքը տուին Ֆրանսայի կռուելով հագարներով անոր եռագոյն դրօշին տակ երկու աշխարհամարտներու միջոցին ։

Հայերու հերոսական դիւցազներգութիւնը ներշնչումը տուած է Ֆրանց Վէրֆէլի գեղեցիկ գրքին, որմէ Մեթրօ Կոլտուին Մէյէր շարժանկարի ժապաւէն մը շինած է ։

Պատմական տեսակէտով ալ, հին յիշատակարաններու մէջ կան բազմաթիւ հայ քահանաներու անուններ որոնք Ավինեոնի հայրապետական աթոռին մաս կը կազմէին եւ չորս հայկական ծագումով սուրբերը Ֆրանսայի չորս քաղաքներու պաշտպան սուրբերն են: Գ. Թէքէեան իր գրքին մէջ ԺԷ. դարու հայ ծաղկող գաղութի մը գոյութիւնը հաստատած է ։

Ռիշլիէօ եւ Քոլպէռ կը պաշտպանէին Հայերը, որովհետեւ կը գիտակցէին թէ Արեւելքի հետ անոնց առեւտուրը ինչ մեծ շահեր կ'ապահովէր երկրին: Սարգիսնեերը, Կարապետները, Նազարները, Սալիմոնները եւ Արմէնինները Մարսիլիան դարձուցին այդ դարուն մետաքսի համաշխարհային մթերանոցը ։

Ժան Ֆրանսուա տ'Արմէնին 1670ին հողաչերտ մը ծախեց Մարսիլիոյ մէջ, որ իրեն կը պատկանէր եւ այդ դարուն հայկական տպարան մը կար Մարսիլիոյ մէջ որու նպաստ կուտար Թագաւորը՝ Լուդովիկոս ԺԴ. եւ անկէ ելած ծիսական 12 գործերը պարծանքն են քաղաքապետական մատենադարանին ։

1672ին Փասքալ (Յարութիւն) բացաւ Ֆրանսայի առաջին սրճարանը արդի քաղաքապետարանին վայրերուն մէջ: Ընտրեալ տեղ մըն էր, ուր կը յաճախէին ակադեմականներ եւ ազնուականներ ։

Տօրոնը Ֆրանսա ներմուծեց Ժան Ալթէն Հայը որուն արձանը կանգնած են, եւ Ալթէն Լէ Փալիւտ գիւղը, Ավինեոնի մօտ, իր անունը կը պարտի այս Հայուն ։

1870ի պատերազմէն ետք երկրորդ հայկական գաղութ մը կազմուեցաւ: Այս հին գաղութը որ թիւով շատ փոքր էր, մեծապէս զիւրացուց իր հայրենակիցներու Մարսիլիա հաստատուիլը: Երեք ակումբներ եւ աւելի քան ութսուն բարեսիրական միութիւններ ապացոյց են այս երրորդ գաղութին կենսունակութեան: «Նոր Սերունդ»ը ունի տասներհինգ մասնաճիւղ եւ գրադարան մը, Կապոյտ Խաչը տասը մասնաճիւղ: Կան բազմաթիւ սկաուտական խումբեր եւ Տիկին Շամիրեանի եւ Օր. Զօրպաճեանի արհեստներու վարած խումբը ունի երկու հարիւր անդամ: Կան նաեւ հայրենակցական միութիւններ Վանի, Խարբերդի, Պոլսոյ եւայլն: Սակայն երգչախումբը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը երկու ամէնէն կարեւոր միութիւններն են որ Մարսիլիոյ ժողովուրդին համակրանքը կը վայելեն: Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Սարգսեանի, ութսուն անդամ ունի, եւ երգած է Մարսիլիոյ զանազան մեծ թատրոններու, ինչպէս և Լիոնի մէջ:Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներն ալ մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտան, նպատակ ունենալով ընդլայնել անդամներուն մշակութային եւ մտաւո –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

*

— Բայց չկարծես, թէ պոչերից եմ բռնելու, ես հօ քեզ նման անխելք չեմ, — շարունակեցի պարծենալ ես Բողարի առաջ: — Ձուկը պոչից չեն բռնի, գլխից կը բռնեն ։

Քարը ձեռքիս ափերով շրջապատելով՝ ես իրար հետեւից մի քանի ձուկ ափ նետեցի եւ յաղթական նայեցի Բողարին, այսինքն՝ «տեսա՞ր ինչ արի ...» :

Ձկները կանաչի մէջ թպրտում էին, իսկ ես վերցրել էի նրանցից մէկն ու խորատական էի կարդում իմ շորքոտանի ընկերոջս գլխին .

— Սա արու է, դմբո՛: Ասա ինչի՞ց ճանաչեցիր ։ Տե՛ս, մէջքի ու գլխի սեւութիւնից ...

Այդ ձկան կողի մուայլ ու խաւար կէտերից հաղիւ էր հասկացւում, որ կարմրախայտ է: Նրա գլուխը մեծ էր, բերանը լայն, մարմինը նիհար, ինչպէս բնութեան մէջ եղած բոլոր արուների մարմինը ։

Ահա եւ մի փոքրիկ ձկնիկ, ընդամէնը երկու ամսական, այնքան նուրբ, այնքան գեղանի, այնքան սիրուն խալերով, որ ես մի պահ մնացի կարկամած ու իմ խակ ուղեղում ծնուեց բոլոր ժամանակների անլուծելի հարցը՝ այդ ո՞վ, ինչպէ՞ս է ստեղծել այսպիսի անմահ գեղեցկութիւն ... Խեղդուողի նման նա բերանը բաց ու խուփ էր անում ու թոյլ տրոփում ձեռքումս ։

— Բաց թողնենք դնա՛ ապրի, հը՞, Բողար, — հարցրի ես եւ առանց պատասխանի սպասելու ձկնիկը դրի ջրի մէջ ։ Նա արագ ուշքի եկաւ եւ արագ սահեց իր բոյնը ։

Ես մտազբաղ ձկները շարում եմ մի գալար չիւլի վրայ, իսկ Բողարը լռջացել ու հարցական նայում է ինձ ։
գնացինք գետակն ի վեր: Մեծ ջրվէժից ցած, Թխկոտի մամռապատ ժայռերի տակ կրակ արի ու ասացի:

— Բողա՛ր, դու հօ գիտես, թէ հորթարած մարդն ինչ ախորժակ է ունենում ։ Մեր բռնածն ի՞նչ է, որ ինչ կշտացնի ինձ ու քեզ նման իփիթներին: Մինչեւ կրակն իջնելը եկ մի քանի հատ էլ բռնենք, խորովենք, ուտենք, ու գնանք հորթերի մօտ ։

Է՜, Բողարը անխե՞լք է որ այդպիսի առաջարկի դէմ լինի ...

Մի սահանքի տակ ամրացրի տոպրակս այնպէս, որ ողջ գետակը նրա մէջ էր թափւում: Ապա վերեւի ջրափոսերը պղտորեցի, քարերի տակը փայտով խառնեցի, ձկներին փախցրի դէպի ցած, դէպի լարուած թակարդը ...

Երբ տոպրակը վեր քաշեցի, նրա մէջ տերեւներ, մանր ճիւղեր էր հաւաքուել ։ Շուտ տուփ ափի կանաչ մարգագետնի վրայ եւ տեսայ, թէ ինչպէս կարմրախայտերը խլրտացին այդ զանգուածի մէջ Բողարի երջանկութիւնն իր գագաթնակէտին հասաւ

— Տեսա՞ր իմ ու քո անտարբերութիւնը, դմբո՛,— դիմեցի ես նրան ։

Բոլորովին չվիրաւորուեց, որան առատ էր: Խարոյկից քիչ հեռու պպզած նա յարգանքով նայում էր իմ շարժումներին եւ պոչով աւլում ։

— Դէ՛հ, Բողար, սկսենք մեր քէֆը ..

Ըստ մեր նախնական պայմանի ձկների փորը տուի Բողարին, իսկ մարմինները խորովեցի եւ երկուսս էլ կերանք լեռնցու ախորժակով ։

— Սա չէ՛, սրա փորը չեմ տա, — ցոյց տուի ես իմ փոքր կարմրախայտը: — Սա պէտք է կենդանի տանենք Աթոյի աղջիկ Սոնայի համար: Եթէ մարդու չափ խելք ունենայիր, կը հասկնայիր, որ կարմրախայտը ամե՜ն առուժեղ դեղն է: Իմ տատն ասում՝ եթէ հիւանդը կենդանի ձուկ կուլ տայ, կը կտրի ցանակի պէս, կամ՝ դէս, կամ՝ դէն...

Բողարը լուռ համաձայնուեց եւ ես փոքրիկ կարմրախայտը դոյլիս ջրի մէջ առի սար տարայ:

— Այ որդի՜, ախր տներդ կը քամոտի, հօրդ օրը կ'ընկնես, ձեռ քաշի էդ ջրերից, — իր սովորական յանդիմանութիւններով դիմաւորեց ինձ մայրս՝ թաց շորերս եւ ձկների շարանը տեսնելով:

Խե՛ղճ իմ մայր, ինչպէ՜ս անխաւլ պլում էր քո մայրական սիրտը. մեր գետակներում ձուկ բռնելով ես ոսկրացաւ ստամոքս յայ:

Հայրս հանդից տուն եկաւ, ձկները տապակին առաջը դրին, բաւականութիւնից դէմքը փայլեց .

— Էն ո՞ւմ տղէն է, որ ձեռիցը ձուկ պրծնի, — պարծեցաւ նա ։

Շաբաթներ անցան, կանաչի վրայ եղեամ նստեց, մենք քոչեցինք ձմեռանոց: Մեր հարեւանի աղջիկ Սոնայի գերեզմանը մնաց Աւելուկ-ուրթում ...

Ձմերանոցում տաք էր, դուրեկան ու մրգաստ: Ինչքա՜ն միրգ կար մեր Տանձուտում․վայրի տանձի բալոր տեսակները, գոյնզգոյն սալորներ, խնձոր, զկեռ: Մի ահագին այգի էր դա իր ջահել – չիմշար ծառերով, որ բնութիւնը պարգեւել էր մեզ:

«Մեղրկինի» կոչուած մի տանձի ծառ կար, բարձրանում էի նրա կատարը, թափահարում, իսկ հորթերը տակին խժռում էին հիւթալի պտուղները: Միայն Բողարն էր դուրս այդ բովանդակութիւնից, նա տանձ չէր սիրում՝ իր ցեղի ճաշակի համաձայն:

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շար.)

«ԺԷՈՐԺ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ»
(GEORGE DANDIN)

*

Ֆրանսահայ Թատերագիր Գր. Վահան Մայիս 24ի երեքշաբթի գիշերը, Ռօքսի սինեմայի սրահին մէջ պիտի բեմադրէ իր մէկ նոր աշխատասիրութիւնը՝ «Ժէորժ Տանտինեան»: Այս գործը Ֆրանսական դասական Թատրոնի վարպետը՝ Մոլիէրի «Ժօռժ Տանտէն» խաղին հայացումն է զոր Գ. Վահան կատարած է յաջող կեր - պով, առանց շեղելու բնագրէն :

Մոլիէրի «Ժօռժ Տանտէն»ը «Ագահ»ին, «Ակամայ բժիշկը»ին, «Քաղքենին Ազ - նուական»ին եւ ուրիշ բազմաթիւ գործե - րու հետ կը կազմէ վարպետին շատ կա - րեւոր մէկ հեղինակութիւնը :

Հետաքրքրական է ծանօթանալ այն բո - լոր իրադարձութեանց որոնք պատճառ դարձած են «Ժօռժ Տանտէն»ի յղացման Մոլիէրի կողմէ :

1667ին Լուդովիկոս ԺԴ. Ֆրանսայի Թագաւորն դէպի Ֆլանտրը արշաւանքէ մը ետք իրեն համար շատ նպաստաւոր հաշտութեամբ մը կը վերադառնայ յաղ - թական :

Մոլիէռ որ այդ շրջանին Վէրսայլի ար - քունիքին հանդիսութեանց գլխաւոր կար - գադրողի պաշտօնն ունէր, յաղթական Թագաւորին վերադարձին եւ Ֆլանտրի Ֆրանսայի կցումին ի պատիւ հանդէսներ սարքելու հրահանգ կը ստանայ :

Այդ հանդէսներէն առաջինը տեղի կ'ու - նենայ Վէրսայլի պալատին մէջ 18 Յու - լիս, 1668ին, չորեքշաբթի օր մը, ուր ա - ռաջին անգամ ըլլալով Մոլիէռ կը ներ - կայացնէ իր մասնաւորապէս պատրաս - տած «Ժօռժ Տանտէն»ը :

Այնուհետեւ, նոյն խաղը կը ներկայաց - ուի նաեւ բազմաթիւ անգամներ, եւ մին - չեւ օրս ալ մաս կը կազմէ Ֆրանսական Ազգային Թատրոնի խաղացանկին :

Նիւթը՝ որքան ճոխ ու փարթամ է ո - ճով, միտքով եւ սրամիտ յղացումներով, նոյնքան պարզ է եւ անպաճոյճ :

Հասարակ ջաղացպան մը, պարզ գիւղա - ցի մը, իր մեծամիտ հակումներէն տար - ուած, կ'ամուսնանայ ազնուական ընտա - նիքի մը պատկանող աղջկան մը հետ, ո - րուն հետեւանքով կը դառնանայ իր կեան - քը եւ որուն կը յաջորդէ մետասաներորդ ժամու զղջումը :

Այս պարզուկ նիւթին շուրջ սակայն մե - ծանուն Մոլիէռը իր ճարտար վրձինով գունազեղած եւ հրապարակ նետած է Թա - տերական գրականութեան մէջ անօրինակ արուեստի գործ մը :

Երկար չեմ ուզեր անդրադառնալ նիւ - թին շուրջ, ժողովրդական հետաքրքրու - թեան վերապահելու համար գեղարուես - տական հաճոյքի լիակատար պահեր :

«Ժօռժ Տանտէն»ը բոլոր ազգերու Թատ - րոններուն մէջ իր տեղը ունեցած է :

Արեւմտահայ Թատրոնը եւս որդեգրած է զայն եւ առած իր ընտանիքին մէջ :

1872ին, Թովմաս Ֆասուլեաճեան, որ Արեւմտահայ Թատրոնի մեծագոյն դէմ - քերէն մէկը հանդիսացած է, Պոլսոյ մէջ ներկայացուցած է տեղւոյն կուսակա - լին կողմէ Թարգմանուած Մոլիէրի գրեթէ բոլոր գործերը, ընդ որս եւ «Ժօռժ Տան - տէն»ը: Ժօռժ Տանտէնի դերը կատարող երկու արեւմտահայ դերասաններ ենք ու - նեցած: Մէկը՝ Դաւիթ Թրեանց (1882) իսկ միւսը՝ Գարեգին Ռշտունի: Այս եր - կուքին միջեւ գտնուող տարբերութիւնն այն էր որ մինչ Գարեգին Ռշտունի Մո - լիէրի տիպարը կը պարուրէր թեթեւ կա - տակաբանութեամբ մը, Դաւիթ Թրեանց այդ դերը կը մարմնացնէր ծանրախոհ եւ լուրջ արուեստով մը, առանց չափազան - ցութիւններու եւ աւելորդ ու բռնազբօսիկ երեւոյթներու :

Այս երկու դերասանները թէեւ Մոլիէռի տիպարները ներկայացնելու տեսակ մը մենաշնորհը ունէին, Թովմաս Ֆասուլեա - ճեան սակայն ոչ պակաս արուեստով կը մարմնաւորէր Մոլիէրի տիպարները, ո - րոնցմէ Թարթիւֆի դերով անմահացած է:

Այդ Թուականներէն ի վեր «Ժօռժ Տանտէն»ը գրեթէ չէր երեւցած թէ՛ արեւ - մտահայ եւ թէ՛ արեւելահայ բեմերուն վրայ :

Փարիզահայ բեմերուն վրայ անոր երեւումը նոր գլուխ մը պիտի բանայ ա - րեւմտահայ Թատրոնի պատմութեան մէջ, որուն հիմնադիրները մօտաւորապէս մէկ դար առաջ խաւար Ասիոյ խորերը Ֆրան - սական մշակոյթին ջահակիրները հանդի - սացած էին :

Գր. Վահանի այս նոր ձեռնարկը ան - կասկած պիտի արժանանայ այն նոյն քա - ջալերանքին որ ցարդ Փարիզահայ Թատե - րասէր հասարակութիւնը ցոյց տուած է անոր Թատերական բոլոր ձեռնարկներուն հանդէպ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մեծ Եղեռնի 40րդ տարեդարձը տօնուե - ցաւ Սփիւռքի հայութեան կողմէ՝ ամէն ուր որ կար հայկական համրանք մը : Հիները՝ անոնք որ տեսան ու ապրեցան աննախընթաց այդ նախճիրը, անշուշտ վերապրեցան անցեալի քստմնելի եւ ար - տասարսուռ յուշերով: Մտաբերեցին հե - րոսավայել խոյանքները, որոնց դերակա - տարները իրենք կամ իրենց հարազատնե - րը եղան :

Սակայն կը պակսին, պակսեցան հինե - րը, կը ծերանան միջին սերունդի ներկա - յացուցիչները: Նորերը Ֆրանսացի են կամ աշխարհաքաղաքացիներ, առ առաւելն կիսկատար Հայեր, որոնք գաղափար ան - գամ չունին ինչ որ տեղի ունեցաւ քառա - սուն տարի առաջ իրենց հայրերու բնա - գաւառներուն մէջ :

Ճշմարտութիւն է թէ կորստեան դատա - պարտուած են այն ժողովուրդները որոնց սերունդները կը կորսնցնեն իրենց լեզուն ու կրօնքը, կ'անգիտանան իրենց ազգային պատմութիւնը : Մանաւանդ մեզ նման բունազուրկ ժողովուրդները :

Ո՞վ է որ լաւագոյն դարմանը պիտի տայ այս ցաւին. — Անտարակոյս տունն ու դպրոցը :

Այդ ծանր ու նուիրական պարտակա - նութիւնն ստանձնած է՝ գոնէ Ֆրանսայի մէջ՝ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը, ո - րուն ընտանեկան յարկին տակ ուսլքը կը մեծնան իբրեւ իսկական Հայեր :

Տեսչութիւնը նախապէս արդէն աշա - կերտներուն համառօտ պատմականը ըրած էր Հայոց տարագրութեան եւ ջարդերուն: Կիրակի առաւօտ ալ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցուե - ցաւ ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահա - տակներուն, դպրոցին մատրան մէջ: Բո - վանդակալից քարոզ մը խօսեցաւ պատա - րագիչ Հ. Խորէն Վ., վարժարանին ու - սումնապետը: Խարանեց Թուրքին հայու - թիւնը բնաջնջելու վայրագ ու ոճրածին յղացումը: Պատմական օրինակներով ցոյց տուաւ հայ ժողովուրդին գոհաբերու - թիւնը՝ հանդէպ իր կրօնքին ու հայրենի - քին. Թելադրեց մանաւանդ աշակերտնե - րուն՝ հետեւիլ իրենց նախնիքներու լու - սաշող շաւղին :

Երգեցողութիւնները՝ դաշն ու տխուր - ժալուր՝ կատարուեցան աշակերտութեան կողմէ: Եւ ներկայ ժողովուրդը բաժնուե - ցաւ յուզուած՝ բայց տոգորուած լաւա - գոյն յոյսերով : Կ. Ս.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Փայլուն եւ աննախընթաց յաջողութիւն մը արձանագրեց Համազգայինի եւ «Նշան Փալանճեան» ճեմարանի 25ամեակի յո - բելենական հանդիսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 8ին Աթէնքի մէջ :

Գեղարուեստական եւ մշակութային տա - րողութիւն ունեցող յայտագրի անթերի գործադրութիւնը եւ ծովածաւալ բազ - մութեան վրայ թողած խոր տպաւորու - թիւնը գլեցին անցան բոլոր ակնկալու - թիւնները:

Համազգային դրօշմ կրեց յոբելենա - կան հանդիսութիւնը, որուն մասնակցե - ցան յունահայ գաղութի ազգային իշխա - նութիւնը ներկայացնող մարմինները, յարանուանութիւնները, բարեսիրական, հայրենակցական եւ մարզական միութիւն - ները եւ հանրային հասարակական բոլոր գործօնները:

Իբր բացում, բարձրախօսով լսուեցաւ Համազգայինի Յունաստանի վարչութեան խօսքը, որ փառաբանանքն էր հայ մշա - կոյթին եւ յարգանքի տուրք մը Համազ - գայինի հիմնադիրներու յիշատակին : Բարձրախօսով՝ ընկեր Վազգէն Եսայեանի կարդացած այս ողեկոչումի խօսքը :

Յանուն յունահայ գաղութի ազգային վերին իշխանութեան, Ազգ. Կեդր. Վար - չութեան ատենապետ Գ. Գ. Բարսղամ - եանի ողջոյնի խօսքը՝ փառաբանանքն էր հայ ժողովուրդի արժէքներուն եւ յիշե - ցումը այն կարեւոր դերին, որ վիճակ - ուած է Համազգայինին, գաղութահայ մեր կեանքին մէջ :

Խորհուրդ եւ իմաստ կար վեր. Գ. Տէ - միրճեանի ողջոյնի հակիրճ խօսքերուն մէջ, ուր կը շեշտուէր կարեւորութիւնը դաստիարակութեան, որ միտքերը կը լուսաւորէ, հոգիները կը բարձրացնէ եւ մարդը կը հասցնէ կատարելութեան: Վե - րապատուելին եզրափակեց՝ կոչ ուղղելով հայ ժողովուրդին թեւ ու թիկունք հան - դիսանալ Համազգայինին եւ անոր ճեմա - րանին, որոնք կոչուած են հայկական դաստիարակութեան ջահը վառ պահելու եւ մասւորական ղեկավար տարրերով օժ - տելու գաղութահայութիւնը :

Երկրորդ մասը յայտագրին, վերապա - հած էր մեծագոյն անանկնալը օրուայ հանդիսութեան :

Աթէնահայութիւնը ծափերու տարափով բեմին վրայ կ'ողջունէր Փարիզէն յատկա - պէս հրաւիրուած տաղանդաւոր դրամա - տը՝ Շաւարշ Նարդունին, որ քառասուն վայրկեան տեւող իր բանախօսութիւնով, հայ մշակոյթի դրոշմով կնքեց յոբելենա - կան հանդիսութիւնը :

Գրագէտը. այս անգամ, մեզի կը ներ - կայանայ իբր խորաթափանց, վերլուծող եւ խորհրդածող միտք, որ կը խորանար Հայոց պատմութեան ընդերքը, հոնկէ լոյսին բերելու համար մեր ժողովուրդի գոյատեւման գաղտնիքը:

Աւարտիչ խօսքով Յակոբ Խաչիկեան ... Աւարտարական տեղապահ Տէր Խաչատ - րեան քհնյ. հօր «Պահպանիչ»էն յետոյ, բազմութիւնը մեկնեցաւ սրահէն, հոգե - կան վայելքի անմոռանալի պահեր ապրե - լէ յետոյ :

րական յարաբերութիւնները, եւ ծանօ - թացնել Ֆրանսական մշակոյթը եւ անոր խնամութիւնը հայկական մշակոյթին հետ:

Զարգարաթերթը մանրամասն կը յիշէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմութիւնը եւ իր ֆութ - պոլի յաջող խումբը: Այնուհետեւ կը խօ - սի մեր գիրերու, գրականութեան, Երե - ւանի համալսարանի, էջմիածնի մասին, վիպասան Կ. Փօլատեանի նախագահու - թեան տակ Համազգայինին դասախօսու - թիւնները Քաթէ տիւ Սիւտի խմբագիր Ժ. Գալառի, Լէոն Կապրիէլ Կոոյի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի կողմէ :

Նարեկի ծանօթութիւնը գիւտ մը ե - ղաւ բանաստեղծ եւ երաժշտագէտ Լիւք Անտրէ Մարսէլի համար: Առով զգաց թէ հարուստ հայկական գրականութեան մը ակէտ է պատկանէր ան:

Վէպի, երգի, նկարչութեան մարզին մէջ խորազգացութիւնը յատկանշականութիւններու - ղած է մեր աշուղական գրականութեան մասին — Քուչակէն մինչեւ մեր նահա - տակ գրողները, մեր մեռած բանաստեղծ - ներն ու գրագէտները:Կըյիշէ ժամանակա - կից բանաստեղծներէն Սարաֆեան եւ Թո - փալեան, Սուրիոյ եւ Լիբանանի գրողնե - րը, Հայաստանի բանաստեղծները եւ գր - բաղները, Սփիւռքի մէջ բանաստեղծ Ահա - րոն, արձակագիր Համաստեղ,Նարդունի, Հայկական ծագումով Ֆրանսե - րէն գրող Անրի Թռուայա, եւ անգ - լերէն գրող Ուիլեըմ Սարոյեան: Երա - ժիշտներ Շառլ Ազնաւոր, Օհան Տուրեան, Արամ Խաչատուրեան, Ժ. Հէլեան, նկա - րիչներէն Գառզու եւ Արամ Պալայեան, Շարժանկարի բեմադիր Անրի Վէոնէօյ :

Խմբագիրը վերջացնելով կ'աւելցնէ թէ աղնիւ դաս մըն է զոր կուտայ մեզի այս ժողովուրդը, որովհետեւ կայ բան մը որ աւելի հզօր է քան Թնդանօթի կայծա - կը, փոքր ժողովուրդի մը անընկճելի ոգին է որ չուզեց մեռնիլ եւ կ'ապացուցէ միայն ազատութեան իր սէրը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

■

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

— Այո, Անն, լաւ հետքի վրայ ենք : Նատխս այս գործին մէջ մաս ունի: Ամ - սոյս 22ի առաւօտեան ժամադրութիւնը ի - րեն հետ էր եւ այս խցիկի՛ մէջ: Բայց ո՞ւր է ի՞նքը: Ինչո՞ւ չի ճամբորդեր:

Լոյս մը ծագեցաւ միտքիս մէջ:

— Մտադրած էր ճամբորդել, յարեցի մեղմիւ :

— Ուրեմն ինչո՞ւ չճամբորդեց:

— Որովհետեւ մեռած էր: Սիւզան Նա - դեան Մարլոյի մէջ սպաննուած կինն է:

Միտքս ալացաւ պարապ տան մերկ սեն - եակը եւ կրկին համակուեցայ սարսռա - լիքի եւ սարսափի միեւնոյն անբացատրելի զգացումով: Ցիշեցի մատիտս իյնալը եւ Ֆիլմերու ճախարակը-գտնելս: Ֆիլմի ճա - խարակ: Ո՞ւր իմացեր էի այդ մասին : Եւ ինչո՞ւ այդ մտածումս կը կապեմ Տի - կին Պլէյրի հետ :

Իր վրայ խոյացայ եւ յուզումէս գրեթէ ցնցելով .

— Ֆիլմերը, անոնք որ քեզ նետեցի հո - վահարին մէջէն, ամսոյս 22ին տեղի չու - նեցա՞ւ :

— Կորսնցուցած ֆիլմե՞րս :

— Ինչէ՞ն գիտէք թէ այդ ֆիլմերն են . եւ ինչո՞ւ ձեզ պիտի վերադարձնեն այդ եղանակով . — կէս գիշերին: Ապուշ գա - ղափար: Ոչ, հրահանգ մը ըլլալու է ա - տիկա, ֆիլմեր հանելով թիթեղեայ դե - գին տուփէն, տեղը ուրիշ բան մը դրած ըլլալու են: Ձեր քո՞վ է տակաւին:

— Կարծեմ զործածեցի: Ոչ, հոս է, կը յիշեմ որ բազմոցին յենարանին անկիւնը դրի :

Ձայն ինծի երկարեց: Թիթեղէ սովորա - կան կլոր գլանիկ մըն էր: Աճի դողդղա - ցող ձեռքերով եւ յուզումով: Գլանիկը դպալիօրէն ծանր էր:

Բակեցի երիզը եւ մինչ կափարիչը կը բանայի՝ ապակենման խիճեր անկողնին վրայ թափեցան :

— Խիճեր, ըսի, յուսախաբ երեւոյթով մը :

— Խիճե՞ր, գոչեց Սիւզան :

Սակայն իր ձայնին շեշտը դողով հա - մակեց զիս :

— Ինչ խիճ. Ոչ, Անն, խիճ չէ, ադա - մանդ են . .

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Ադամա՜նդ :

Հմայուած՝ աչքերս յառեցի ապակիի նմանող կայտին: Հատ մը վերցուցի եւ կը - նամ ըսել, կոտրած շիշի մը կտորի չափ ծանր էր.

— Սիւզան, վստա՞հ ես:

— Ո՛հ, այո, սիրելիս, կասկած չունիմ, չղտուած ադամանդ շատ տեսած եմ: Բայց իսկական գեղեցկութիւններ են ասոնք, իմ կարծիքովս ամանք նոյն իսկ հազուագիւտ: Ասոնց տակը պատմութիւն մը կայ:

— Գնդապետ Րէյսին պատմութիւնը : Զարգ զուգադիպութիւն չի կրնար ըլլալ: Մասնաւոր նպատակով մը պատմած է :

— Որպէսզի տեսնէ թէ ինչ ազդեցու - թիւն կը գործէ, չէ՞:

Գլխով հաստատական շարժում մը ըրի:

— Սըր Էօսթէյսի՞ն վրայ: — Այո:

Ըսի բայց մէջս կասկած մը մտաւ: Պատմութիւնը պատմուեցաւ Սըր Էօսթէյ - սը՞ թէ զիս փորձելու համար: Նպատակը բերանէս խօսք մը առնել չէ՞ր արդեօք : Ամէն պարագայի մէջ գնդապետ Րէյս կասկածելի մէկն էր: Բայց ուրկի՞ց մտաւ այս գործին մէջ, ի՞նչ կապակցութիւն կրնայ ունենալ անոր հետ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ
Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ցամաքային ուժերու սպայակոյտին պետը, Զօր. Ռիճուէյ հան - գստեան տարիքին հասած ըլլալով, Նա - խագահ Այզընհաուըր իր տեղը պաշտօնի կոչեց Զօր. Թէյլըր, որ Ծայր. Արեւելքի ամերիկեան ուժերուն ընդհանուր հրամա - նատարն էր 1954էն ի վեր :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը, պաշտօնա - զուրկ ըրաւ զինուորական ուժերու ընդ - հանուր քննիչը, որուն ընդհանուր հրա - մանատարի իրաւասութիւններ տուած էր Պաօ Տաի կայսրը :

ՍՊԱՆԻՈՅ նախագահը, զօր. Ֆրանքօ, փափաք յայտնած է որ Սպանիան մտնէ Ատլանտեան Ուխտին մէջ, յայտարարեց թէ առանց հիւլէական ռումբի ալ Արեւմուտքը Արեւելքէն զօրաւոր է։

ԼՈՆՏՈՆԻ դիւանագիտական շրջանակները որոշ մտահոգութիւն մը կը մատնեն Եուկոսլաւեւխորհրդային մերձեցման պատճառով։ Կը վախցուի որ չէզոքութեան հոսանք մը ծաւալի եւրոպական շարք մը երկիրներու մէջ։ Եւ այս տեսակէտէն անհրաժեշտ կը գտնեն ճկունութեամբ վարել բանակցութիւնները Ձորս Մեծերու ժողովին։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ ամերիկեան գեսպանը, վերադառնալով Ուաշինկթընէն, յայտնած է Թրքական կառավարութեան Ամերիկայի համաձայնութիւնը՝ 92 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալու մասին; Թուրքիա խնդրած էր 300 միլիոն։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր նախագահը, Կրոնքի ձախակողմեան ըլլալով, կը սպասուի որ Ամերիկան դանդաղեցնէ Իտալիոյ տուած իր օգնութեան թափը։

ՄԱՅԻՍ ամսուան համար արտասովոր ցուրտեր կը տեւեն դեռ Ֆրանսայի մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծանուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ՚ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դաւիթեանի։ Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները։

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հայաստան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները այս կիրակի, ներկայ գտնուիլ հոգեհանգստեան արարողութեան (Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ) եւ յետ պատարագին՝ այցելել ողբ. ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի շիրիմը

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանին վերնայարկը, Կը խօսի Գրիւսէլի դպրութիւն երեցագոյն անդամ Պ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆՑ։ Նիւթ՝ Ի՞նչ ծագում ունին Երեւան, Արագած, Արարատ, Մասիս, Ուրարտու եւայլ բառերը. «Վերլուծական ստուգաբանութիւնով»։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը։

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. Պատարագին՝ ժամը 10ին։

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ այն ծնողքները որոնք կը փափաքին, Համբարձման տօնին առթիւ առաջին հաղորդութեան ներկայացնել իրենց զաւակները, ավխտակ գլխաւորումով, որ փութան արձանագրուիլ Ազգ. խորհրդարանը ստանալու համար պատշաճ հրահանգները։ — Ազգ. Միութիւն Լիոնի

21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՈՆ

Սալ Ֆրանսուա Քօփէի մէջ տեղի պիտի ունենայ «ՂԶՃԻ ՁՈՀԵՐԸ»

Ողբերգութիւն հինգ արար եւ 1 պատկեր։ Ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին։

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղի։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է գերձակի խանութ մը, Փիկալի շրջանը (Փարիզ 9)։ Մատչելի պայմաններով։ Դիմել՝

44, Rue La Rochefoucauld, Paris (9)

Ամէն օր բացի երկուշաբթի մինչեւ ժամը 19։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր թեւիկներու եւ գայլիկներու։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթր Ֆրանսէ)։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով։ Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր թեւիկներու եւ գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի–Արենուշներէ։ Պիտի նուագէ (դաշնակի վրայ) Տիկ. Խօժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տուամ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Գէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն.

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

ԿԱՐՏԱՆ ԳԻՎԼԻՈՒ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց, եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Գեղունի» սրահին մէջ։

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Սիրով կը հրաւիրուին կազմակերպութիւններ եւ միութիւնները։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտք ազատ է։

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

21. Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար։

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱՑՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԴԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրէյ Միլիրէօ

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ։

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր.։ Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Սաէֆանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ. Եկեղեցւոյ Կրթ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—Պ. Մկրտիչ Գազանճեան հազար ֆր. ողբ. Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ։ Պ. Պ. Ստեփան Գազազեան երկու հազար, Նասիպեան եւ Համբարեան հազարական, ողբ. Տիկին Սօֆի Մանուշակեանի մահուան առթիւ։ Պ. Պ. Խայիկեան եղբարք երկու հազարական ֆր., ողբ. Ստեփան Դանիէլեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Ափրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աստղ երգչուհի Օր. Ռօզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւփէլեան (երգ)։ Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր. Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), ՓարիզիՕփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ թառահար Գարեգինի եւ Բենոյի։

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ։

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապտերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը։

Մուտք, 300, 200, եւ 150 Ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին հայ գրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի սրահը, մինչեւ լոյս։

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Գեղարուեստական բաժին, վիճակահանութիւն, անակնկալներ.

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՆԴԷՍ– ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուղերձ մը խումբին կողմէ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր.ներ Շ. Պենկեան եւ Ա. Քէօսէյեան, Պ. Ա. Գիւփէլեան (երգ)։ Օր. Ս. Յարէթնազովեան (արտասանութիւն)։

Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն» գրուածքէն մը Քրիստափորի շիրիմին այցելութիւն։

Հայկական պար, Օր. Դանիէլեան։

Եւրոպական պար։

Մուտք 100 Ֆրանք։

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Վատիկանէն, պատարագ. Ձայնասփիւռէն։ Կարճ ալիք 31,41, 25,55 19,84։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն խորապէս կ՚ողբայ ընկեր Մկրտիչ Փափազեանի մահը։ Այս առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Դեղան, ընկերներ Սուրէն եւ Ալէն Փափազեաններուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեց. Տիկն. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ ժընեւէն Պ. Թիւյսիւզեանէ տասը հազար ֆր., եկեղեցւոյ շինութեան համար տրուած քէրմէսին առթիւ։

×

Լիոնի Եկեղեց. Տիկն. Միութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, փոքրիկն Լեւոնիկ Թիւթիւնճեան, կը նուիրէ իր ապաքինման առթիւ, տասը հազար ֆրանք։ Մարսէյլէն Այրի Տիկ. Թագուհի Աճէմեան կը նուիրէ հազար ֆրանք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ «Կապոյտ Խաչի օրուան» առթիւ։ 19 Յունիս, կիրակի օրը։

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 23 Հոկտ. ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէնընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Սեւակ խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Գաղտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ)։

ԱՆԻԷՌ - ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԳԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչ։ Բացակաները նկատի կ՚առնուին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները կը հրաւիրուին ժողովի, այս չորեքշաբթի, ժամը 6·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

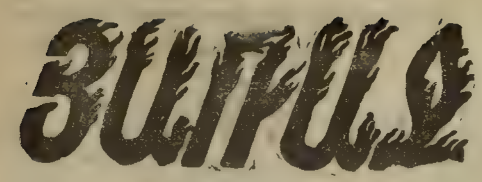

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 19 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7677 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3088

ԳԻՏՑԷՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

*

Ժամանակը ոսկի է, ըսուած է, որովհետեւ մետաղներուն մէջ ոսկին նկատուած է ամէնէն թանկագինը :

Ոչ միայն ոսկի, այլ անգնահատելի հարստութիւնն է ժամանակը։ Զայն չենք կրնար դանձերու փոխարէն ձեռք ձգել, ոչ ալ կրնանք նուաճել :

Խանգարուած առողջութիւն մը միշտ բժշկական խնամքներով դարմանուելու յոյսեր կը ներշնչէ, բայց կորսուած ժամանակը գնել կարելի չէ :

Ժամանակին արժէքը չեն գիտեր ծոյլերն ու հաճոյքներու անձնատուր անձեր :

Դժբախտ կ՚անդիտանան անկէ ստացուելիք բարիքները բոլոր անոնք, որ կարգ ու կանոն չեն դրած իրենց գործերուն մէջ : Զուրին առօրեայ աշխատանքի ծրագիր կամ յայտագիր. ուստի իրենց թանկագին ժամերը կ՚անցընեն յումպէտս կամ աննպատակ :

Շատ անմշակ կարծուած վայրկեաններու կը պարտին շատ մը մեծ մարդիկ իրենց յաջողութիւնները :

Օրական մէկ կամ երկու ժամ լուրջ ընթերցումով շատեր կրցեր են մշակել իրենց միտքը եւ դառնալ տարիներ վերջ ուրոյն հմտութեան տէր :

Ժամանակին արժէքը գիտնալ պէտք են ժառանգ երիտասարդները, որոնք անսպառ հարստութիւն մը կը կարծեն զայն ու կը վատնեն անխնայօրէն անոր հետ :

Անոնք ատենին չեն կատարեր իրենց պարտականութիւնները կամ գործերը եւ երբ օր մը կ՚անդրադառնան իրենց անփութութեան պատճառով ունեցած անհուն կորուստին, արդէն շատ ուշ է :

Մեծ մարդիկ, անոնք որ անուն մը ձգած են, եղեր են իրական մարմնացում լարուած աշխատանքի, ըմբռնած են ժամանակին կարեւորութիւնը .

Անոնք լրջօրէն գիտակցած են արժէքին այս թանկագին պանծին, զոր գործածած են բարեխղճօրէն :

Երիտասարդներու համար չկայ ժամանակէն աւելի թանկագին հարստութիւն :

Բնախօսօրէն անոնք կանուխէն ստեղծագործ տարիքի մէջ, կրնան աշխատանքով հասնիլ իրենց խոյալին, եթէ երբեք գուրգուրան իրենց օրերուն վրայ :

Մարդ առնուազն իր յաջողութեանց թշնամին ըլլալու է, երբ կը սպաննէ կամ կը վատնէ իր թանկագին օրերը սրճարաններու կամ պարասրահներու մէջ, երբ ունի սովորելիք դասեր, կամ արհեստ մը, որուն շնորհիւ պիտի մղէ կեանքի պայքարը :

Անշուշտ զբօսանքներ, այցելութիւններ եւ գաղափարակից մարդոց շրջանակին մէջ ժամ մը կամ երկու խօսակցութիւն մը՝ կ՚ունենան նոյնպէս կազդուրիչ ազդեցութիւնը մեր վրայ :

Այս կարգէն նաեւ ընտիր շարժանկարի մը, երգահանդէսի մը, թատերգութեան մը կամ դասախօսութեան մը ներկայ ըլլալը կորուստէ աւելի նպաստ մը կրնայ դառնալ մեզի համար. պայմանաւ սակայն, որ չափազանցութեան չտարուին նաեւ այս վերջինները :

Որովհետեւ առանձին ատիթներու մէջ ստացուած տպաւորութիւններն են որ կը դառնան զօրաւոր ու կը քանդակուին մարդոց մտքին մէջ :

Այս ճշմարտութիւնը անգիտանալով, շատեր՝ ամէն օր ներկայ կ՚ըլլան թատերախաղերու, շարժապատկերներու, ու բոնցմէ գրեթէ ոչինչ կը մնայ իրենց մտքին մէջ քանի մը շաբաթ վերջ :

Նոյնն է պարագան արագ եւ միօրինակ ընթերցումներու :

Ժամանակ մը ետք անոնցմէ գրեթէ ոչինչ կը մնայ ընթերցողներու մտքին մէջ:

Քիչ կարդալ, եթէ պէտք է, բայց կարդալ խորհելով, բաղդատելով, նօթագրելով ու միտք պահելով առանձին պարագաներ, ընթերցանութեան օգտակար կերպն է :

Միտքը երբ կը խճողուի արագ կատարուած թեթեւ ընթերցումներով՝ յիշողութիւնը կը դառնայ անզօր դանոնք վերարտադրելու եւ անկորուստ պահելու :

Աւելին. կարծես կը տկարանայ :

Լաւագոյնը նախապատիւ համարելով լաւին, իւրաքանչիւր գիտակից անձ պէտք է գիտնայ դասաւորել իր գործերը այնպէս, որ երկրորդական եւ մանր նպատակներու համար էական եւ առաջնակարգ բարիքները չզոհէ :

Այն որ իր ժամանակին արժէքը չի գիտեր, յարգանք չունի նաեւ ուրիշներու ժամանակին համար :

Անոր այնպէս կը թուի, թէ ամէն մարդ պէտք է տրամադրուի իրեն ու լսէ զինք:

Շատախօսութիւն ըսուածը ժամանակի արժէքին մասին պարզ ծանօթութիւն չունեցող մարդոց յատուկ ախտ մըն է :

Կեանքը հաճոյքներէ եւ աննպատակ խօսակցութիւններէ կարեւոր պահանջներ ունի :

Նախ՝ կայ մեր միտքը մշակելու ստիպողականութիւնը. յետոյ՝ ծուլութեան մէջ մենք չենք կրնար ձեռք բերել ինչ որ անհրաժեշտ է կեանքի պայքարը մղելու համար, եւ երրորդ՝ օգտակար դառնալու համար մեր նմաններուն, պէտք է գիտնանք գեղեցիկ նպատակի մը համար գործածել մեր ժամանակը :

Մեզմէ իւրաքանչիւրը կոչուած էր հաւանօրէն աւելի երջանիկ եւ պատրաստուած կեանքի մը, եթէ երբեք կանուխէն տէր կանգնած ըլլար անգին հարստութեան, որ ժամանակն է :

Երիտասարդութիւնը եթէ ուզէ՝ կրնայ բարիքի անսպառ աղբիւր դարձնել ժամանակը, միայն թէ թափանցէ անոր արժէքին :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՔ ԱՌԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

«Բացառիկ վիճակը» որ արդէն հռչակուած էր Օրէսի շրջանին համար, կառավարութեան մէկ նոր որոշումով կը տարածուի մինչեւ Կոստանդինուպոլիս նահանգին ամբողջութիւնը, ինչպէս նաեւ Օրան նահանգին երկու շրջանները : Այս որոշումին զուգահեռաբար, ֆրանսական իշխանութիւնները զինուորական նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, նախազգուշութեան համար : Արդարեւ, ազգ. պաշտպանութեան եւ ներքին նախարարութիւնները միասնաբար գեկոյց մը հրատարակեցին, Ալճերիոյ խռովութիւններուն վերջ տալու համար կառավարութեան առած որոշումներուն մասին : Թէեւ ընդհանրապէս զինուորական բնոյթ ունին անոնք, սակայն ժամանակաւոր են եւ պիտի ծառայեն անմիջական վտանգը դիմագրաւելու, երկրին մէջ անմիջապէս կարգ եւ ապահովութիւն հաստատելու : Մինչեւ որ արդէն գործադրութեան դրուած քաղաքական, տնտեսական, ընկերային եւ մշակութային ծրագիրները, որոնց իրագործումը որոշ ժամանակ կը կարօտի, իրենց նպաստաւոր արդիւնքները տան հիւս. Ափրիկէի վերջնական խաղաղութեան համար :

Այսպէս՝ կառավարութիւնը ոստիկան զօրաց եւ բանակի նոր ուժեր պիտի ղրկէ Ալճերիա, ինչպէս նաեւ օդանաւեր : Ալճերիոյ մէջ դրուած գունդերը պիտի վերակազմուին, ներկայ պահանջներուն համաձայն : Ծովային ուժերը պիտի մասնակցին գործողութեանց : Դրօշի տակ պիտի կանչուին հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն մասնագէտ պահեստի սպաները : Տեղացիներէ բաղկացած ոստիկան-զօ-

պն է :

րաց գունդերուն զօրացում՝ նորերու կազմութեամբ : Այս ուժերը առանցքը կը կազմեն հեռաւոր շրջաններու բնակչութեան պաշտպանութեան համար գոյութիւն ունեցող զօրութեան : Վերջապէս, ոստիկանական կարեւոր ուժեր պիտի ղրկուին անմիջապէս, քաղաքներու մէջ ահաբեկումներուն առաջքն առնելու համար :

Այս միջոցները արդէն գործադրութեան մէջ դրուած ըլլալով, որոշ լաւատեսութիւն մը կը տիրէ թէ շուտով խռովութիւնները պիտի դադրին

× Օրէսի հարաւը, ապահովութեան ուժերը շարք մը բախումներէ ետք իրենց գիրքերէն քշեցին եւ հալածեցին «օրէնքէ դուրս» կարեւոր հրոսախումբեր :

× Մարոքի մէջ, ոստիկանութեան կողմէ սպաննուեցաւ ահաբեկիչներուն մէկ գլխաւոր ղեկավարը :

× Ֆրանքեւթունուզական բանակցութիւնները նպաստաւոր ճամբու մը վրայ են : Առջի օր քննուեցան տնտեսական եւ մշակութային խնդիրները :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ շարք մը օրէնքներ պիտի հրատարակէ շուտով, ընկերային ապահովութեան, բնակարաններու շինութեան, վարձքերու, եւ աշխատաւորներու «շահերուն մասնակից ըլլալու» վերաբերեալ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահը Պ. Քօթի գալով Քոփէնհակէն, նախագահական մասնաւոր օդանաւով երէկ հասաւ Փարիզ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ոստիկան զօրաց զինուորագրեալներու տարիքը իջեցուած է 19էն 17ի :

ՀՆԴԿԱՑԻՆԻ վարչապետը կ՚ուզէ ժողով մը գումարել Սայկոնի մէջ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Հարաւ. Հնդկաչինի մասնակցութեամբ :

× Սայկոնի մէջ ռումբ մը նետուեցաւ շարժանկարի սրահի մը մէջ : Վիրաւորուեցան ֆրանսացի 20 ծառաներներ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գրական Ազգային Մեծ Մրցանակին արժանացաւ Շլումպէրժէ, իր ամբողջական գործերուն համար :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՏԸԼԸՍԻ ԶԵԿՈՅՑԸ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

•

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ամերիկացիները կրցան հեռապատկերով տեսնել արտաքին նախարարին տեսակցութիւնը նախագահ Այզընհաուըրի հետ, որուն ընթացքին Տըլըս պարզեց իր տպաւորութիւնները, «դիւանագիտական մեծ շաբթուան» մասին : Ամերիկայի արտաքին նախարարը, թուելէ ետք ձեռք բերուած արդիւնքները, չեշտեց այն պարագան թէ Փարիզի համաձայնութեանց յաջողութեամբ, Խ. Միութիւնը կրեց յետպատերազմի դիւանագիտական իր ամէնէն ծանր պարտութիւնը : «Արեւմուտքի պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող համերաշխութիւնը, եւ մեր անվախ կեցուածքը, պատճառ եղան որ Աւստրիոյ խնդիրը կարգադրուի, եւ Զորս Մեծերու համաժողով մը կարելի դառնայ». Հնդկաչինի մասին ըսաւ թէ «այժմ կարելի պիտի ըլլայ Ֆրանքեւամերիկեան քաղաքական համագործակցութիւն մը, այդ երկրին մէջ» : Աւստրիոյ անկախութիւնը, «մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ նման երկիրներու վրայ, որոնց ժողովուրդները պիտի ուզեն փողոցներուն մէջ պարել, ինչպէս Աւստրիացիները՝ իրենց անկախութեան առթիւ» : Վերջացնելով՝ «վերջին դէպքերը խիստ անկրկնելի մըն են մարդկութեան պատմութեան մէջ», սակայն չպէտք չէ յուսալ որ երեք օրէն Զորս Մեծերու ժողովը պիտի յաջողի համաշխարհային խնդիրները լուծել» :

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՅԱՋՈՐԴԸ Ա. ՄԻԿՈՅԵԱ՞Ն

•

Երէկ հաղորդած էինք շարք մը շշուկներ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթովի հրաժարելուն մասին : Կարգ մը նոր տեղեկութիւններ կուգան հաստատել ենթադրութիւնները : Շատերու կարծիքով, Մոլոթով Վիեննայի մէջ ունեցաւ իր վերջին պաշտօնական տեսակցութիւնները : Ամէնէն վերջինը՝ Աւստրիոյ վարչապետ Ռաապին հետ, հաւանաբար Աւստրոխորհրդային տնտեսական համաձայնութեան մը հիմերը դնելու համար :

Արդարեւ, Մոլոթով ինք զգացուցած է այդ, երբ ըսած է Վիեննայի մէջ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին, — «Մենք հիներս, ալ ծերացանք, պէտք է որ նորեր գրաւեն մեր տեղը» : Նմանապէս, Անգլիոյ նախկին վարչապետ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, որ «իր տեղը արդէն ձգած է նորի մը», իր մէկ յայտարարութեան մէջ, ապացոյց մը եւս կուտայ Մոլոթովի հեռացման մասին տիրող կարծիքին : Մոսկուայի քաղաքականութեան վերջին անկիւնադարձը, որքան ալ ցուցադրական բնոյթ ունենայ կամ ըլլայ արուեստական, «կրնայ բարերար արդիւնքներ ունենալ աշխարհի ժողովուրդներուն մեծագոյն մասին համար», որովհետեւ «նոր մարդիկ՝ Խ. Միութեան ղեկավարները կը դառնան» :Կարելի է ենթադրել թէ «այս դէմքերը, որ բազմաթիւ մարդոց համակրանքը կը վայելեն, ունին այնպիսի նոր ըմբռնումներ, որ շատ աւելի նպաստակայարմար են անոնց՝ որոնք ամբողջ աշխարհի մէջ կը փափաքին խաղաղութեամբ ապրիլ իրարու հետ» :

Խորհրդային խնդիրներու բրագէտները, մեկնաբանելով մեծ դիւանագէտին խօսքերը, կ՚ենթադրեն թէ ան կ՚ակնարկէ սթալինեան գլխաւոր հին հեղինակին, Մոլոթովի չեղոքացման : Եւ կը կարծեն թէ այն «նոր դէմքը» որ Մոլոթովի տեղը պիտի անցնի Խ. Միութեան փոխ վարչապետ, Անաստաս Միկոյեանն է, որովհետեւ ճանչցուած է Արեւմուտքի մէջ իբրեւ «խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան մասին նոր ըմբռնումներու տէր մէկը, որ պիտի յաջողցնէ համակեցութիւնը տնտեսական փոխ յարաբերութեանց հիման վրայ» :

Ցամենայն դէպս, իրազեկ շրջանակները համաձայն են որ Մոլոթովի յաջորդը Կրեմլինի ըլլայ թէ Միկոյեան, այս վերջինոյն դերը շատ կարեւոր է Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ ստորագրուեցաւ ֆրանքեւիսրայէլեան տնտեսական համաձայնութիւն մը :

ՍԸՐ ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ իր ընտրական առաջին ճառին մէջ, վեր հանեց մանաւանդ վարչապետ Իտընի արժանիքները :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը դադրեցուցած է ջրակածնային հիւլէառումբի վրայ իր փորձերը, որպէսզի Զորս Մեծերու ժողովին, նախաձեռնութիւն ունենայ զինաթափութեան վերաբերեալ խնդիրներուն մէջ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դիւանագիտական շրջանակները կը կարծեն թէ խորհրդային դիւանագիտութիւնը նոր «ռումբ» մը պիտի նետէ հրաւիրելով վարչապետ Ատընաուըրը Մոսկուա, Գերմանիոյ միացման խնդրին առթիւ : Կ՚աւելցնեն թէ կառավարութիւնը չի կրնար մերժել այդպիսի հրաւէր մը :

ՆԱԽԱԳԱՀ Այզընհաուըր տասը միլիոն ֆրանքի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն, մանկական անդամալուծութեան դէմ չքաւոր երախաներու պատուաստին համար :

(Շար․ը կարդալ Դ․ Էջ)

“ՎԻՃԱԿԸ”

(ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Որո՞ւն ծանօթ չէ, Համբարձման տօնը՝ Հայ ժողովուրդին «Վիճակ» կը յորջորջուի։ Երբէ՞ն ի վեր։ — Խորհուրդ խորին։ «Վիճակ»ը սակայն յատուկ խաղ մըն է կապուած առաւելապէս Համբարձման տօնին օրուան։ Եթէ պատահէք որ կ'երթաք մինչեւ յաջորդ առաջին կիրակին, կամ Հոգեգալուստ եւ կամ մինչեւ Վարդավառ՝ խաղին սկիզբ կ'ըլլար միշտ Համբարձման նախորդ չորեքշաբթին։ «Բացառութիւն» կը կազմէին քանի մը «Թրքախօս» շրջաններ, ուր «Վիճակը» երկու անգամ տեղի կ'ունենար, Համբարձման եւ Վարդավառին, այսպէս՝ Ատանա եւ կամ՝ միայն Վարդավառին, օրինակ՝ Կեսարիա։

Ծանօթ է նոյնպէս թէ «վիճակախաղը» բացառապէս «հայ իգական սեռին» յատուկ է եւ անոր դերակատարները գլխաւորաբար ազապ աղջիկներն են, որոնց կ'ընկերանան մերթ հարսներ, տարեց կիներ, ինչպէս նաեւ մանչեր, վերջիններս՝ կամ լոկ իբր հանդիսական եւ կամ մասնակցելու համար երգերուն։ Համառօտ նկարագրական մը խաղին։

Համբարձման նախորդ չորեքշաբթին աղջիկները առտուն ծաղկահաւաքի կ'երթան, իսկ իրիկունը արեւու մար մտնելէն վերջ՝ ջուրի։ Եօթը աղբիւրէ կամ գետէ կամ ջրհորէ եւ կամ տնէ ջուր կը բերեն ամանով մը. թէ երթալու եւ թէ վերադառնալու ժամանակ խստիւ արգիլուած է խօսիլ, խնդալ, ջրոյ ամանը գետին դնել, պէտք չէ հանդիպիլ նաեւ մարդու. եթէ ասոնցմէ մէկը կամ միւսը պատահի՝ անմիջապէս թափելու է ջուրը եւ երթալու նոր ջուր լեցնելու է։ Այս գործողութիւնը կը կոչուի «ջուր գողնալ»։ Ջուրը «գողցած» առեն ամանին մէջ կը ձգուի նաեւ ամէն մէկ աղբիւրէն քարիկ մը եւ ափ մը «աւազ»։ Նոյնպէս ամանին մէջ կը լեցուի «7 տանիքէ փրցուած» խոտ (Կարին) կամ «եօթը տեսակ ծաղիկ ու ճիւղ» (Խարբերդ)։ Ցետոյ՝ ամէն վիճակահանութեան մասնակցող՝ ամանին մէջ կը ձգէ որեւէ «նշան» մը — օղ, մատնի, գինդ եւայլն։ Ահա այս խորհրդաւոր իրերով բեռնաւոր ջրամանն ալ կը կոչուի «Վիճակ», որ կը դրուի «աստղունի», այսինքն՝ «բացօթեայ տեղ մը»՝ որպէսզի աստղերը գործեն իրենց ազդեցութիւնը եւ «բախտ ու երջանկութիւն» բերեն «նըշաններու» տէրերուն։ Գիշերուան ընթացքին աղջիկները կարգով խիստ հսկողութիւն կ'ընեն, որպէսզի չըլլայ թէ մանչերը փախցնեն «Վիճակ»ը եւ կամ որեւէ «նշան» անոր մէջէն, զոր ետ ստանալու համար հարկ պիտի ըլլայ անոնց պահանջածը տալ եւ կրել ամօթապարտութիւն որ չկրցան պահպանել իրենց սիրելի «Վիճակ»ը։

Յաջորդ օր — Համբարձման հինգշաբթին — կէսօրէ առաջ տեղի կ'ունենայ թափօր մը տնէ տուն, փողոցէ փողոց, որու մէջտեղին «վիճկուորները» ծաղկեփունջերով զարդարուած «վիճակը» հանդիսականօրէն կը պտտցնեն, «Վիճակի երգեր» երգելով, փնջիկներ ընծայելով տնեցիներուն, որոնք կը փոխադարձեն նուէրներով — իւղ, հաւկիթ, ալիւր — եւ իրենց կողմէ վիճակահանութեան մասնակցելու համար մէկմէկ «նշան» ձգելով ջրամանին մէջ։ Աղջիկները՝ ստացած նուէրներով կը հաւաքուին տուն մը կամ ծաղկաւէտ դաշտ մը. կ'եփեն, կ'ուտեն ու կը զուարճանան։ Կէսօրէ վերջ տեղի կ'ունենայ «վիճակահանութիւնը» տուն մը, բակի մը մէջ, տանիք մը եւ օդը լաւ ըլլալու պարագային՝ դաշտերը։

«Վիճակահանութիւնը» հանդիսական է, նախ կ'ընտրուի «հարս»ը, որ ըլլալու է անդրանիկը իր ծնողքին եւ կ'ըլլայ սովորաբար փոքրիկ, անմեղունակ աղջնակ մը, զոր կը զարդարեն ամէն հնարաւոր միջոցներով, ջանալով կարելի եղածին չափ հին հայ տարազին նմանցնել (Վան), եւ հարկին քող մը ձգելով երեսին անթափանց, որ կը ծածկէ թէ դէմքը եւ թէ «վիճակը», զոր իրեն կը յանձնեն այլեւս։ Այս միջոցին բոլոր հանդիսականք կը շրջապատեն «հարս»ը իր «վիճակով»․ բոլորը կը բազմին․ տարեց մը կը բացատրէ «վիճակահանութեան» նշանակութիւնը եւ իւրաքանչիւր «բախտահարցուկին» համար ունեցած կարեւորութիւնը։ Լաւ երգ գիտցող մը նախերգանք մը կ'ընէ վերջաւորութեան «հարսին» ուղղելով երգին կրկնակը. «Հարս, հան վիճակն ի բարին», կամ «Հանէ, աղջիկս, հանէ»։ Որուն վրայ «հարսը» ձեռքը մխելով «վիճակին» մէջ՝ ըստ բախտի կը հանէ առարկայ մը։ Որո՛ւն որ կը վերաբերի այդ առարկան կամ «նըշան»ը՝ երգուած երգին բովանդակութիւնն ալ անո՛ր կը հայի եւ անոր բախտը կամ ապագայ վիճակը կը մատնանշէ։ Այսպէս կը շարունակուի խաղը, նախ տուն մը երգեցուելով եւ յետոյ «նշան» մը հանուելով, մինչեւ որ հատնին «նշանները»։

«Վիճակահանութեան» այս խաղը իր յատուկ երգերն ունի, որոնք ընդհանրապէս «Ջան գիւլիւմ», «Ջան կիւլիւմ» եւ կամ տեղատեղ նաեւ «մանի», «մենի», եւն. կը կոչուին։

«Վիճակ»ի այս խաղը ունին նաեւ Յոյներն ու Պարսիկները՝ իրենց յատուկ երգերով։

Իբրեւ նմոյշ՝ կուտանք մէկ մէկ տուն հայ, յոյն եւ պարսիկ «վիճակի երգերու»։

ՀԱՅ

Վիճակ բոլ հանեցի,
Մըտքիս մէջը պահեցի,
Սրտիս ուզածն է սա,
Ես իմ վիճակս սիրեցի։

ՅՈՅՆ

Նստէ՛, աղջիկ, մի՛ աշխատիր,
Ժամանակը ինքը պիտի բերէ քեզ,
Մատնի մը մատիդ համար,
Մատնի մը եւ նշանտուք։

ՊԱՐՍԻԿ

Մի՛թէ ձեր քաղաքը թուղթը շա՞տ թանգ է
Թանաքը կաղամարի մէջ չորցա՞ծ է.
Եթէ գրիչ չունէիր՝ պզպեղի ցօղունով
գրէիր։
Եթէ թուղթ չկար՝ սրտի վարագոյրի վրայ գրէիր(*)։

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(*) Մօտերս լոյս տեսնելիք ուսումնասիրութենէ մը հանուած։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂ

ԲԱԽՏԻՆ ՍԱՓՈՐԸ

Մայիս։ Արեւելքը երկունքի մէջ։

Բարուկենց Օղիսան, պատուհանէն նայեցաւ դուրս։ Գեղեցիկ օդ մը կար։ Երկինքը ծովի գոյն։

Փողոցը, սովորականէն տարբեր, ունէր խորհրդաւոր երեւոյթ մը։ Ամէն տունի մայր, օրուան տօնին առթիւ աւլած, սըրբած էր իր դուռն ու ճամբան։ Աղօթքէ թել մը շրթներուն, Օղիսան իջաւ սանդուխէն վար, դրաւ կուժը ուսին ու գնաց աղբիւր։

Աւազանին մօտ, Օղիսա նշմարեց անծանօթ ստուեր մը։ Երբ աւելի մօտեցաւ, տեսաւ որ Մնկըլենց Զարդարն էր։

— Բարի լոյս, ըսաւ Օղիսա, անոր։

— Աստուծոյ բարին վրադ, որ այս տարի, քեզ ալ հարս ընէինք։

— Դուն ինծմէ չապիկ մը աւելի հինցուցեր ես։ Առաջ քեզ, վերջը զիս։

— Թող այդպէս ըլլայ։ Բայց գիտե՞ս Օղսօ, թէ միտքս ինչ դրած եմ։ Այսօր վիճակ է, ընկերուհիներով երթանք մեր բախտը փորձենք։

Ոտքի ձայն մը լսեցին։ Երէցկինն էր եկողը։ Լեցուցին կուժերը ու մեկնեցան։ Երբ պիտի բաժնուէին, Օղիսա ըսաւ Զարդարի.

— Ես հիմա կ'երթամ ծաղիկ ժողվելու, ջուր հաւաքելու։ Դուն ալ գնա՛ Մարոյին, Սառոյին, Նազոյին, Վարդոյին իմաց տուր։

■

Օղիսա եւ Զարդար, տարիքով թէ բախտով, իրարու շատ կը նմանէին։ Միայն տարբերութիւնը այն էր, որ Զարդար մայր, հայր ունէր։ Իսկ Օղիսա, բացի կոյր եղբօրմէն՝ ոչ ոք։

Թաղին մէջ, մարդիկ այնպէս կարծեր էին, թէ այս երկու աղջիկներէն զատ ուրիշ դժբախտներ չկային։ Ինչո՞ւ, քանի որ ոչ անօթի էին, ոչ ալ ծարաւ։

Բայց ասոնց «դժբախտութիւն» կոչուած դաղտնիքը ուրիշ էր, որ չէր նմաներ հասարակ բանի։ Այս աղջիկները, որ քառորդ դարու բեռ մը ունէին իրենց ուսերուն, բնաւ չէին արժանացեր երիտասարդի մը համբոյրին։

Տարիները կ'անցնէին։ Կ'անցնէին իրենք ալ կեանքին ճամբէն։ Ու ամրան փուշին, քչիկ քչիկ, կը սկսէր նստիլ իրենց սեւ մազերուն վրայ։

Շատ քիչ անգամ տեսնուած է, ան ալ բացառիկ պարագաներու մէջ, որ Հայոց գիւղերը ունենային քսանը անցած աղջիկներ։ Բայց երբ մէկը քսանըհինգը կ'անցնէր, այլեւս կը կոչուէր «տունը մնացած»։

Օղիսա եւ Զարդար, իրենց չար բախտէն, կը պատկանէին այս դասակարգին։

Մայր Եղնար, որ իր բարի սովորութիւններուն համար կը յարգուէր գիւղացիներէն, շատ անգամ մէկը կամ միւսը իր մօտ կանչելով կը խրատէր որ սպասել սորվին, մինչեւ որ բախտը իրենց դուռն ալ զարնէր։

★

Այդ օրը Համբարձում էր։ Ցօյսը, լոյսը եւ սէրը եղբայրացած՝ ազատնիի մը պէս կը սաւառնէին գիւղին վրայ։ Արեւը ոսկի կը ցանէր երկինքէն, բնութիւնը անուշաբոյր։ Խումբ մը աղջիկներ, պճնուած կիրակնօրեայ հագուստներով՝ մտան մայր Եղնարենց պարտէզը։ Նազլու, ամէնէն ճարպիկը, մագլցեցաւ թթենիէ մը վեր, շուանը ամրացուց ոստին՝ յետոյ, տախտակ մը տեղաւորեցին վարէն ու սկսան օրօրուիլ, զուարճանալ։ Երբ առաջին խաղը վերջացաւ, փռեցին կապերտ մը գետինը ու բոլորուեցան ծրարի մը շուրջ։

Սիրուն սափոր մըն էր, ծաղիկներով զարդարուած։

Հիմա, ամէնքն ալ կ'ուրախանան, միշտ այն յոյսով, թէ սափորը աղուոր բաներ պիտի ըսէր։

Աղջնակ մը, առջինեկը ժամկոչ ապօր, որուն սեւ ու երկայն մազերը զարդարեր էին կարմիր ժապաւէնով մը, բերին ու կեցուցին սափորին մօտ՝ աչքերը կապ։

Մայր Եղնար հրամայեց։ Նազլու արտասանեց քառեակ մը.

Եար տուն եկօ, տուն եկօ,
Քիչ մ'ըլ չամիչ առ եկօ,
Եթէ դրրամ չունիս եր՝
Անոյշ հոգիդ առ եկօ ...

Աղջնակը, ձեռքը մխեց սափորին մէջ եւ քաշեց կապոյտ կոճակ մը։ Հաստատեցին, որ կը պատկանէր պանդխտութեան գացող երիտասարդի մը կնկանը։

Կ'երթա՞ս, Աստուած հետդ ըլլի,
Սիրտըդ ուրախ, շէն ըլլի,
Ինչքան ըլ լաւ բան տեսնես՝
Թող քու աչքըդ տունդ ըլլի ...

Պզտիկը, այս անգամ քաշեց սատափէ կոճակ մը։ Տէրը նոյնպէս երիտասարդ հարս մը, որուն ամուսինը պանդխտութեան նոր պիտի երթար։

Մեր գեղին ճամբուն վըրայ,
Աղուոր աղջիկ մը տեսայ,
Աչքերը ալ չեմ սեպեր՝
Մազերուն շատ վառեցայ ...

Երբ աղջնակը ձեռքը դուրս քաշեց սափորէն, տեսան որ սիրուն մատանի մը կը փայլփլար ափին մէջ։ Ճանչցան։ Օղիսայի մատանին էր այդ։ Խումբը, ի պատիւ իրենց երէց ընկերուհիին, սկսաւ ծափահարել։ Զի սափորը լաւ գուշակութիւն մը բրած էր։ Օղիսա թէեւ լուր չունէր, բայց ըստ սափորին, տղայ մը կայ եղեր որ կը հետեւի քայլերուն։

Թըփըր թըփըր ձայն կուգայ,
Ըլէք տեսէք ո՛վ կուգայ,
Գիւղին բերդէն յուր եկաւ՝
«Իշխանին նաշան է կուգայ» ...

Այս անգամ աղջնակը կը քաշէր մէկ դահեկաննոց արծաթ դրամ մը։ Օղիսայի ընկերուհին կարմրեցաւ։ Զարդարի բախտըն էր այդ, եւ սափորը հարս ըլլալու լուրը կ'աւետէր։

Մնացածները սկսան նայիլ Նազլուի շրթներուն։ Ի՞նչ պիտի արտասանէր արդեօք։ Աղէ՞կ թէ գէշ։

Ըս գիշեր, լուսնակ գիշեր,
Եարըս պարտէզն էր իջեր,
Ձեռքը դըրած անկըճին՝
Անոյշ անոյշ կը կանչէր ...

Մէկէն սրտերը դող ելան։ Զէին ուզեր որ իրենցմէ որեւէ մէկուն անունին կըցուէր այս քառեակը։ Որովհետեւ «եար» բառը կար մէջը։ Հետեւաբար ամօթ, ըստ պատմուածներուն։ Այլ կ'ուզէին սիրել եւ սիրուիլ առանց տեսնուելու։ Երբ պզտիկը ձեռքը քաշեց սափորէն, ուլունք մը երեւցաւ ափին մէջ։ Նազլու անմիջապէս խլեց զայն ու դրաւ գրպանը։ Սառա, տեսաւ.

— Կեցիր, այդչափ արագ մի վազեր։ Քեզմէ առաջ չապիկ հինցնողներ կան։

Նազլու, քէնոտած՝ ձգեց պաշտօնը ու ետ քաշուեցաւ։ Բայց Մարիամ եւ Վարդուհի մօտեցան, առին զայն իրենց թեւերուն մէջ ու սկսան չարչարել, որ յայտնէ իր սիրածին անունը։ Նազլու, ճարահատ, ըսաւ.

— Մուրատ։

Մինչ աղջիկները կը զուարճանային, մայր Եղնար կը յորդորէր Նազլուն, որ լրացնէ պարտականութիւնը։

Փոխ վրէժի մը երազով, այս անգամ, Նազլու քիչ մը երկար մտածեց։ Ցետոյ, խոժոռ նայուածք մը նետելով պինջը խոստովանցնողներուն վրայ, արտասանեց.

Այգին գառ մը մըտեր է,
Ակռաս ցաւ մը մտեր է,
Գացէ՛ք ըսէք մայրիկիս՝
Աղջիկըդ եար գըտեր է ..

Հիմա, ամէն մարդ կ'աղօթէր որ այդ բախտը իրեն չվիճակուի։ Մայր Եղնար ըսաւ պզտիկին որ բան մը քաշէ։ Եւ ահա ափին մէջ երեւցաւ ծիրանի կուտ մը։ Նազլու, արթուն՝ կը հսկէ։ Ոչ մէկ շարժում։ Եւ պռռաց.

— Կուտին տէրը պէտք է որ յայտնուի։

Ցանկարծ տեսան, որ Սառա կարմրեր է։ Նազլու ատեն չկորսնցուց.

— Հիմա, դո՛ւն ըսէ մեզի տեսնենք, ո՞վ է սիրածդ։

Սառա ի զուր փորձեց արդարացնել ինքզինքը։ Զկրցաւ ազատիլ Նազլուի կըսմիթներէն։ Վերջապէս տուաւ անուն մը, որ գոյութիւն չունէր ո՛չ թաղին՝ եւ ո՛չ ալ գիւղին մէջ։

Եւ որպէսզի այս աւանդական տօնախմբութիւնը կատարեալ ըլլար, մայր Եղնար խնդրեց Նազլուէն որ քառեակ մըն ալ ի պատիւ Հայ տղուն երգէր։

Հակառակ տիրող խաւարին, մարդ չընդդիմացաւ։ Նազլու, այս անգամ արտասանեց իր սիրած երգերէն ամէնէն գեղեցիկը.

Հայ աղջիկներ, աղջիկներ,
Ծափիկ զարկէք աղջիկներ,
Տեսէք մեր քաջերն կուգան՝
Դըրօշակներն բռնած վեր։

Խումբը, ընկերակցութեամբ մայր Եղնարի, կրկնեց երգը։ Բառերը թեւեր չինեցին, բարձրացան վեր եւ, իբրեւ գովք քաջութեան, ոգեւորեցին գիւղը ամբողջ, ժողովուրդը համայն։

ԾԱՏՈՒՐ ԳԻՐԳԻՐԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

*

Շաբաթ, 14 Մայիս, բացուեցաւ Փարիզի Տօնավաճառը Փոռթ տը Վերսայլ դաշտին ընդարձակ տարածութեան մը վրայ։

Փարիզի Տօնավաճառը 1904ին ծնունդ առած է եւ այսօր կը թեւակոխէ իր 51րդ տարին։

Անհրաժեշտութիւն մը չի ներկայացներ երկարօրէն խօսիլ այս Տօնավաճառի բընոյթին մասին, սակայն կ'արժէ քանի մը թուանշաններ տալ, փաստելու համար այս կարեւոր գործին տարուէ տարի ունեցած յաջողութիւնը։

Անցեալ տարուան Տօնավաճառը ունէր 12·500 ցուցադրողներ եւ 3·800·000 հոգի այցելած էին հոն։ Այս տարի Փարիզի Տօնավաճառին ցուցադրողներու թիւը կը հասնի 13·800ի եւ կը նախատեսուի չորս միլիոնէ աւելի այցելուներու թիւ մը որոնք պիտի գան Ֆրանսայի եւ աշխարհի բոլոր անկիւններէն։

Այս յառաջդիմութիւնը պէտք է վերագրել այն իրողութեան որ Փարիզի Տօնավաճառը ամէն տարի, որոշ թուականի մը իր մէջ կը համախմբէ ճարտարարուեստի բոլոր ճիւղերուն վերաբերեալ նմոյշներ՝ մեքենական, ելեկտրալիտական, բլաստիք, տնական արուեստի, եւ խաղալիկներու, եւ զանոնք կը ցուցադրէ եւ մանաւանդ կը ծանօթացնէ հանրութեան վերաբերեալ ճիւղերու նոր գիւտերը։

Բոլոր մասնագէտներուն եւ հնարիչներուն համար այլեւս անհրաժեշտութիւն մըն է դարձած Փարիզի Տօնավաճառը եւ հասարակութիւնը ամէն տարի հաճոյքով կը դիմէ դէպի այդ օգտակար ցուցադրավայրը։

Տօնավաճառին յաջողութիւնը սակայն պէտք չէ վերագրել միայն իր օգտակարութեան, որովհետեւ ան կը հանդիսանայ նաեւ իբրեւ հրապուրիչ եւ ակնախտիղ ներկայացում մը, որ կեանքին պատկերը կը ցոլացնէ աշխարհի հինգ անկիւններուն։

Այս տարի Տօնավաճառին կը մասնակցին 37 ազգութիւններ։ Այս թիւը մրցանիշ մը կը կազմէ Տօնավաճառի պատմութեան մէջ եւ առաջին անգամ ըլլալով Ամերիկա-

ջի Միացեալ Նահանգները կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը :

Մինչ Թիւ մը որոշ կերպով ցոյց կընայ տալ Տօնավաճառին կարեւորութիւնը . — Տաղաւարներու միջեւ գտնուած անցքերու տարածութիւնը կը կազմէ երկու հարիւր քիլոմեթրի երկարութիւն մը :

Ամերիկայի տաղաւարը որ ունի 11մեթր բարձրութիւն, կը գրաւէ 1100 ք. մ. տարածութիւն մը։Իրենց այս տարուան մասնակցութեամբ Ամերիկացիները կը ձգտին մերձեցում մը յառաջ բերել Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի «գործի մարդոց» միջեւ :

Քանատա պիտի ցուցադրէ իր այնքան ճոխ եւ հարուստ մուշտակներու հաւաքածուն։ Չիլի պիտի ցուցադրէ իր երկրին արտադրութիւնը, քիմիական նիւթեր եւ հիւսուածեղէններ։ Մեքսիկան նոյնպէս պիտի ցուցադրէ իր փօլքլօրը յատկանշող իրեղէններ :

Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Իրանի տաղաւարին։ 1954ի տօնավաճառին Իրան ճոխ ցուցադրութիւն մըն էր ըրած գորգերու։ Հաւատարիմ իր աւանդութիւններուն Իրան այս տարի եւս պիտի ցուցադրէ Իսպահանի, Շիրազի եւ Թավրիզի արտադրութիւն եղող հազուագիւտ գորգեր :

Հոլանտա Շուէտ եւ Աւստրիա պիտի ներկայացնեն իրենց երկրին արտադրութիւնները, իւրաքանչիւրը իւրայատուկ ճաշակով եւ գեղեցկագիտութեամբ :

Գերմանիա, Արժանթին, Պելժիա, Եգիպտոս, Սպանիա, Ցունաստան, Հունգարիա, Իտալիա, Լեհաստան, Բորթուկալ, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ եւ Հարաւային Ափրիկէ եւս կը մասնակցին ճոխ եւ պէսպիսուն ցուցադրութիւններով :

Այս տարուան Տօնավաճառի ընթացքին պիտի ցուցադրուին կարեւոր եւ հետաքրքրական առարկաներ եւ մեքենաներ որոնցմէ մէկ քանին կը Թուենք :

Պիտի ցուցադրուի Ֆրանսական ճարտարարուեստի վերջին նորութիւններէն 185 ձիու ուժով հսկայ թրաքթէօռ մը ինչպէս նաեւ ասբիրաթէօր մեքենայ մը որուն ծանրութիւնն է միայն 1300 կրամ։ Պիտի ցուցադրուի նաեւ սուրճ պատրաստող գործիք մը որ պիտի գէ անցնի բոլոր մրցանիշները, վասնզի այս գործիքը երեք վայրկեանէն պիտի կարողանայ պատրաստել վեց գաւաթ սուրճ :

Տղոց խաղալիկներու վերաբերեալ ցուցադրութիւնները նոյնպէս պիտի ըլլան այլազան եւ պէսպիսուն դեղեցկութեամբ։

Լուսաւորութեան, կազի եւ ջեռուցումի ցուցադրութիւնները, վերջին նորահնար գործիքներով, պիտի յառաջացնեն մեծ հետաքրքրութիւն եւ որոնք ցոյց պիտի տան այդ մարզերուն մէջ տեղի ունեցած վերջին տարիներու յառաջդիմութիւնները :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ԱՐԺՈՂ ԳԻՐՔ ՄԸ

*

Հոկտեմբեր ամսուն լոյս կը տեսնէ Սաշա Կիթրիի վերջին գործը՝ «Նաբոլէոն» որուն տպագրութիւնը տենդոտ կերպով յառաջ կը տարուի Մօնաքոյի մէջ : Այս գրքին թիւ մէկ թուագրուած օրինակին գին նշանակուած է հինգ միլիոն ֆրանք։

Գիրքը տպուած պիտի ըլլայ հազուագիւտ թուղթի վրայ եւ կազմը պիտի կատարէ համբաւաւոր Քրէթէ կազմատունը։

Այս հատորին մէջ պիտի երեւան ձեռագիրները Նաբոլէոն Ա.ի, կայսրուհիներ՝ Ժօզէֆինի եւ Մարի — Լուիզի, կայսեր քոյրերուն եւ եղբայրներուն, իր մարաջախտներուն՝ Պէրթիէի, Օկըրոյի, Պէրթրանի, Տավույի, Լըֆէվրի, Քէլլերմանի, ինչպէս նաեւ Ս. Հեղինէ կղզիի բանտապահին եւ կառավարիչին՝ Սըր Հըտսըն Լավի ձեռագիրները։

Հատորին մէջ պիտի երեւան նաեւ կայսերական ծախսերու հաշուեցուցակները, ստորագրուած նոյնիքն կայսեր՝ Նաբոլէոն Ա.ի կողմէ :

Եւ վերջապէս, այս գիրքին 1 թուակիր օրինակը պիտի յանձնուի իր գնորդին ծրարուած նոյն այն դրօշակին մէջ որ կը ծածանէր Մալմէզօնի պալատին վրայ, ամէն անգամ որ կայսրը կ'երթար հոն բնակելու :

Գիրքին 2, 3 եւ 4 թուագրեալ օրինակները յաջորդաբար պիտի ծախուին 2 միլիոնի, 800.000 եւ 400.000 ֆրանքի։ Մնացեալ օրինակները, 6000 տպաքանակով, պիտի արժեն իւրաքանչիւրը 45.000 ֆրանք եւ պիտի կրեն Սաշա Կիթրիի ստորագրութիւնը :

1809 եւ 1811ի կայսրութեան ծախսերու հաշուեցուցակը կը պարունակէ այս գիրքը, ուրկէ երեւան կուգայ թէ կայսրուհի Ժօզէֆինին յատկացուած էր տարեկան 360.000 ֆրանք (մեր օրերու դրամով բազմաթիւ միլիոններ) միայն իր հագուստ — կապուստին համար եւ 13.500 ֆրանք ալ իր վարսայարդարին կը վճարուէր։

Այնքան ատեն որ Նաբոլէոն Ա. իբրեւ կայսրուհի ունեցաւ Ժօզէֆինը, մինչ ալ իր ծախսերու հաշուեցուցակին մէջ սեռնակ մը պարապ կը ձգէր, որ յատկացուած էր կայսրուհիին հաւանական ծննդաբերութեան համար ըլլալիք ծախսերուն։ Գիրքէն կը տեղեկանանք նոյնպէս որ Նաբոլէոն Ա. իբրեւ էնսթիթիւի անդամ թէեւ տարեկան 1200 ֆրանք կը ստանար, սակայն իր անձնական ծախսերը կը հասնէին 2.377.120 ֆրանքի :

Ժօզէֆինի հետ ամուսնալուծուելէ ետք կայսրը ամուսնացաւ աւստրիացի իշխանուհի Մարի Լուիզի հետ :

Երկրորդ կայսրուհիին արդուզարդին համար յատկացուած գումարն էր տարեկան 680.000 ֆրանք (միշտ միլիոններ մեր դրամով) եւ միեւնոյն ատեն կայսրուհին կրնար տարեկան 950.000 ֆրանք ալ իր գոհարեղէններուն համար ծախսել :

1811ին մասնաւոր հիմնադրամ մը ըստեղծուեցաւ (վեց միլիոն ֆրանք) արքունիքին գոհարեղէնները գնելու համար :

Մարի Լուիզի հետ ամուսնանալէն անմիջապէս ետք, կայսրը հիմնովին նորոգել տուաւ կայսրուհիին ննջասենեակը, որուն մէջ գետեղուած անկողինը միայն կ'արժէր՝ 124.000 ֆրանք :

Կայսրը, ոչ մէկ պերճանք խնայած է իր որդւոյն՝ Հռոմի Թագաւորին ծնունդին առթիւ։ Ծննդաբերութիւնը արժած է 27 հազար ֆրանք եւ երեխային խանձարուրին կազմածները՝ 100.000 ֆրանք :

Եւ վերջապէս, Քարուսէլի հրապարակին բարեկարգութիւնը արժած է 2.464.468 ֆրանք :

Այս բոլորը, Սաշա Կիթրի կուտայ իր «Նաբոլէոն» գրքին մէջ :

Ինդիր է թէ թիւ 1 թուագրեալ օրինակին յաճախորդը գիւրին կերպով պիտի ճարուի՞ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 12 Մայիս.— Շաբաթ երեկոյ (Մայիս 8) Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ — Ս. Մեսրոպեան դպրոցի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Կապ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղին կազմակերպած երեկոյթ խնջոյքը :

Խաչուհիներ՝ որոնք օրերէ ի վեր լծուած էին այդ աշխատանքին, նոյն երիկուն ալ ցոյց տուին իրենց պարտականութեան գիտակցութիւնը :

Պէտք է ըսել որ խոնարհ տարրերէ կազմուած է յիշեալ մասնաճիւղը եւ սակայն այդ խոնարհ տիկինները անտես չեն առած չքաւորները, հիւանդները եւ օգնութեան կարօտ զանազան տեսակի կարիքաւորներ, միութիւններ եւ հայեցի կրթութեան գործը :

Երեկոյթի սկիզբէն մինչեւ վերջ, ոտքի էին եւ զանազան աշխատանքներ կատարեցին Տիկիններ՝ Ա. Ցարութիւնեան, Հ. Ճանիկեան, Սիմոնեան, Աւտոյեան, Օր. Ալիս Ցարութիւնեան եւ ուրիշներ։

Հանդիսականներու փափաքով թամատայ ընտրուեցաւ Պ. Ս. Աւտոյեանը, վերջինս ալ իրեն փոխանորդ ընտրեց ընկեր. Ս. Ցարութիւնեանը :

Պ. Ս. Ջէօրէքճեանի նուագով բացուեցաւ հանդէսը :

Ապա գեղեցիկ ճառ մը կարդաց տիկին Պ. Կոփոյեանը, որ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը ընդհանուր առմամբ ներկայացնելէ վերջ, յայտնեց որ երեկոյթէն գոյացած զուտ արդիւնքը պիտի յատկացուի Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանին եւ թելադրեց օժանդակել իրենց այդ ձեռնարկին :

Պ. Սիմոն Աւտոյեանի հաճելի երգէն վերջ, երիտասարդ Պ. Վարդգէս Աւիկեանըն ալ երգեց «Ազգ իմ որքան նկուն մընաս»ը։ Օր. Ալիս Ցարութիւնեանը արտասանեց «Հայաստանի աղջիկները», իսկ Պ. Ս. Ջէօրէքճեանը ջութակի վրայ նուագեց Աշոտ Գրաշիի մէկ բանաստեղծութիւնը երգի վերածուած :

Հանդիսականները միաբերան երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» եւ «Դարձեալ փայլեց» երգերը :

Ընկեր Ս. Ցարութիւնեանի թելադրանքով խօսք առաւ ընկեր Մ. Զօրպաճեանը, որ գնահատեց Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը, մատնանշելով անոր ձեռնարկները բոլոր ասպարէզներու մէջ :

Օրիորդ Դեղձանիկը երգեց «Թառը ղօշիս» եւ ուրիշ երգ մը։

Պ. Ջէօրէքճեան նուագեց «Ուղուն տաբրա» եւ կովկասեան պարի ուրիշ եղանակներ :

Երրորդ խօսողն էր ընկ. Ց. Պետրոսեանը որ յայտարարեց թէ Սէն Ժերոմի խաչուհիները տոգորուած են իրենց նպատակներու իրագործումով ։ Խաչը մեծագոյն խորհուրդն է անձնուիրութեան, գթասրտութեան եւ զոհողութեան։ Ցանդուգն գործ համարեց օդափոխութեան կայանի ձեռնարկը եւ Կապ. Խաչը արժանի համարեց ամէն տեսակ օժանդակութեան, մաղթելով կորով եւ խանդավառութիւն ։

Պ. Մ. Աւտոյեանը երգեց Վանի գաւառաբարբառով «Վարդնի պացուե Վանայ քաղքի էգեստան»ը :

Հետզհետէ մթնոլորտը տաքնալով. ըսկըսան պարպուիլ բաժակները եւ իրար յաջորդեցին հայկական եւ կովկասեան պարեր, զուարթ խօսակցութիւններ, որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշերը :

Մեր Խաչուհիները հրապարակ հանած էին վիճակահանութեան տոմսեր, որոնք կը ծառայէին իբր մուտքի տոմսեր։ Կէս գիշերէն վերջ, տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւնը :

Օրուան նախագահուհին շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն եւ վիճակահանութեան առարկաներ նուիրողներուն եւ ներկաները ցրուեցան մեծ գոհունակութեամբ :

...ԹՂԹԱԿԻՑ.

Պ. ՀՐԱՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ հրաւիրուած է Ֆրանքֆուրթ դասախօսութիւն մը տալու համար Մայիս 21ին։ Նիւթն է՝ «Ազգային շարժումները Ալժերիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի մէջ»։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԿՈՒԶԷ, գրեց Արեգ Տիրազան, հրատարակութիւն «Հայկաշէն» գրատուն, Պոլիս, 1955 :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ, պաշտօնաթերթ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Փետրուար, 1955, Պուէնոս Այրէս։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

Մի անգամ էլ տանն էի թափ տալիս, յանկարծ թփերից մի ահագին անասուն դուրս եկաւ ու սկսեց թափուող տանձերը հաւաքել։ Կարծեցի գամէշ է, վերեւից գոռգոռացի, որ հեռանայ։ Իր ահագին բրդոտ գլուխը վեր բարձրացրեց եւ զարմանքով վեր նայեց, արջ էր։ Ապա մըթմըթալով ու դժգոհ թողեց հեռացաւ :

Վազեցի պատմեցի որսկան Քոչարին : Նա հրացանը վերցրեց ու շտապեց դաշտի հետեւից։Քիչ անց մեր ձմեռանոցի վերեւի քարափներուն որոտաց նրա հրացանը, նորից կրակոցներ լսուեցին եւ որսորդի ձայնից ձորը դմբդմբաց :

— Արջա՛կ, Մացա՛կ, արջ եմ սպանե՛լ, եկէ՛ք, եկէ՛ք, արջ եմ սպանել, եկէք տարէ՛ք ...

Արջի իւղից բերին հօրս տեսները քսեցին։

- Դու էլ ես էս օրն ընկելու, տ՛յ, ձուկ բռնելուց ձեռ քաշի, — զգուշացրեց ինձ մայրս :

Ասում է, է՛լլ, կարմրախայտի որսից էլ մարդ կարո՞ղ է ձեռք վերցնել։ Նա խրատում է, իսկ իմ ուշքն ու միտքը այն լեռնային գետակում է, գրանիտի կարմիր վաննայում։ Անձկութեամբ նայում եմ լեռան բարձունքներին, խոր ձմեռ է այնտեղ, մշուշապատ սարերում բուքն է ոռնում մոլեգին։ Երեւի հիմա մտում են իմ նորելուկ ձկնիկները լեռան սառցապատ ջրերում : Թէ՞ ոչնչացել են սառնամանիքից :

— Քեռի Քոչար, ձմեռը սարի ջրերում ձկները կ'ապրի՞ն, — հարցրի ես։

— Խոր գէօլերում կ'ապրին։ Բայց թէ ձուկն էնտեղ ո՞րտեղից ... Ինչի՞ ես հարցնում ...

Հը՛մ, ինչի եմ հարցնո՛ւմ. իսկի կ'ասե՞մ որ։ Դա իմ սրբազան գաղտնիքն է :

Ինձնից բացի ոչ ոք չգիտէր, որ ձկների մի ահագին բազմութիւն աճում է այնտեղ, Մեծ Ջրվէժից վերեւ :

×

Յաջորդ տարուայ ամառնամուտին մենք նորից սար բարձրացանք :

Վրան ենք շինում կանաչ սարահարթի կենդրոնում։ Ես աշխատում էի հայճեպ, անուշադիր, ցրուած :

— Ա՛յ տղայ, քեզ ինչ է պատահել, հօ հետեւիցդ չեն ընկել։ Եղուց քամի — բորան կանի, հէնց շինի, տը դիմանայ, — նախատում էր մայրս :

Ինչ իմանայ, որ ուշքս այն երազհովտում է, իմ ձկնիկների կողմը :

Քոտնաթոր ու արագ աշխատեցի, գործըս վերջացրի եւ վրանը կանգնեցնելուն պէս, Բողարի հետ ձորն իջայ եւ ճչացի բերկրանքից, դեռ հեռուից երեւում է, որ բոլոր լճակները պլպլում են։ Ուրեմն ձուկ է խաղում այնտեղ։ Մօտեցայ։ Ահա իրենց խատուտիկ կողերն արեւին արած, խաժ աչքերը պլշած, փայլուն աւազների վըրայ տաքանում են ժանուկ կարմրախայտերը :

— Բողա՛ր, խելքդ ի՞նչ է կտրում, ով — քե՞ր են ձկան թշնամիները ... Ասենք քեզ խելք ո՞րտեղից ... Դու հետս արի :

Ամէն օր հորթերը արածում էին Մեծ Ջրվէժից վերեւ, իսկ ես հսկում էի իմ ձկնիկներին եւ հրճւում այն մտքից, որ նրանք կան, մեծանում են եւ դա իմ գաղտնիքն է, իմ կաղտնի ուրախութիւնը :

Բայց ամառը գաղտնիքը բացուեց, ծեր որսորդի փորձուած աչքերից ո՞ւր պիտի պահէի։ Քոչար քեռին դեռ հեռուից նկատել էր, որ փայլում ձուկ կայ։

— Աղա՛, Ստեփանի տղայ, էս տեղ քու մասը խառն է, — դիմեց նա ինձ, երեւի ձմեռանոցում տուածս հարցը յիշելով :

Ես հրճուանքից չխկնեցի։ Բայց ահը պատեց ինձ, չլինի՞ թէ ծերունին ձկները որսալու մտադրութիւն ունի։

Բայց Քոչար քեռին եւ սարի բոլոր հասակաւոր մարդիկ խոտի հունձով էին զբաղուած, «օրը տարի էր կերակրում», ձուկ որսալու ժամանա՞կ էր։

Ինչ վերաբերում էր իմ հասակակիցներին սարուոր երեխաներին, իմ ու Բողարի ահից ո՛վ կը համարձակուէր գրանիդէ վաննային մօտենալու :

Այդպէս, ես ու Բողարը պահպանեցինք այս ձկներին եւ ես այնպէս կապուեցի այդ արարածներին, որ երբ փոթորիկ էր բարձրանում կամ յորդ անձրեւ էր տեղում, այնքան հորթերի վիճակը չէր զբաղեցնում ինձ, որքան այն միտքը, թէ հեղեղը կը քշի — կը տանի իմ կարմրախայտերին :

Մի անգամ էլ նրանց պատճառով կռիւ ծագեց իմ եւ սարուոր կանանց միջեւ ։

Սարուորները պատրաստւում էին Վարդավառի տօնին։ Տաք եւ արեւ օր էր, կանայք իրենց գորգերը, կարպետները, թաղիքները բարձել էին էշերին տարել - լցրել իմ ձկների «աւազանը»՝ գրանիտէ վաննան ու փայտէ թակերն առած՝ հարուածում էին իրենց կեղտոտ հնոտիքին ։

Վճիտ ջրերը պղտորուել — ապականուել էին, իսկ իմ ձկնիկները սարսափած դէս—դէն էին փախչում։ Նրանցից շատերը երեւի ցած գնացին հոսանքով եւ լեղապատառ գահավիժեցին Մեծ Ջրվէժից։

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(4) (Շար.)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ուժերու հիւս. Հնդկաչինէն քաշուելուն զուգահեռաբար, Վիէթ–մինհի ուժերն ալ պարպեցին հարաւ. Հնդկաչինը, ըստ Ժընեւի համաձայնութեանց: Այնպէս որ մինչեւ 1956ի ընտրութիւնները, իրարմէ անջատ երկու Հնդկաչիններ գոյութիւն պիտի ունենան :

ԱՒՍՏՐԻԱ մերժեց Արեւմտ. Գերմանիոյ բողոքը, Աւստրիոյ գերմանական ստացուածքներուն մասին, առարկելով թէ «խնդրական են յաճախ այդ ստացուածքներու գերմանացումը, Անշլուսէն ետք»:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅ Փարիզի նոր դեսպանը Պէպլէր, յայտարարեց — «Եուկոսլաւեւ–խորհրդային բանակցութիւնները, պէտք է պարզացնեն դիւանագիտական մթնոլորտը, ինչ որ պիտի նպաստէ հաշտութեան դաշնագիրներու մասին ապագայ խօսակցութեանց : Աշխարհ դանդաղօրէն, բայց անպատճառ պիտի դիմէ միջազգային բարւոք վիճակի մը »:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, թէեւ չի մասնակցիր Փարիզի միջազգային Տօնավաճառին, բայց կարեւոր պատգամաւորութիւն մը պիտի ղրկէ Փարիզ, բաղկացած ճարտարարուեստներու եւ առեւտուրի փոխ նախարարներէն, ինչպէս նաեւ այդ մարզերու փորձագէտներէն :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ հպատակութիւն ունեցողները, գերմանեւլիբանանեան նոր համաձայնութեան մը հետեւանքով, յետ այսու պիտի կարենան միայն անցագրով ճամբորդել Արեւմտ. Գերմանիա, առանց մասնաւոր արտօնութեան :

ՊԵՐԼԻՆԻ «Չորս Մեծերու» դեսպանները, 1948էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով համագումար մը պիտի ունենան, հարթելու համար գերմանական Նախկին մայրաքաղաքին երկու գօտիներուն միջեւ գոյացած վերջին դժուարութիւնները:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ղեկավարներուն պատուիրակութիւնը կը կարծուի որ Պելկրատ պիտի հասնի Մայիս 26ին:

ԱՆԳԼԻԱՆ 15 հազար սթերլինկի նոր փարկ մը պիտի բանայ, Խ. Միութեան հետ իր «Մշակութային կապ»ի գրասենեակին պէտքերուն համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հանրապետութեան նախկին Նախագահը Վ. Օրիոլ որ նախկին ռազմիկներու միջազգային կազմակերպութեան նախագահն է, Նիւ Եորք հասաւ կնոջը ընկերակցութեամբ : Հոն կը մնայ երկու շաբաթ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարար Տըլըս, նախագահ Այզընհաուըրի հետ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ որուն ընթացքին հաղորդեց «դիւանագիտական մեծ շարժումն» ներքին ծալքերը:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութենէն Նախկին նախարար Դանիէլ Մէյէր յայտարարեց որ Եուկոսլաւիա կարեւոր դեր մը կրնայ խաղալ Արեւելք – Արեւմուտք մերձեցման նկատմամբ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը կը քննէ Չինաստանի բանակցութեանց առաջարկը՝ Ֆորմոզայի մասին:

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը իր հրաժարականը ներկայացուց Ժիւլիանա թագուհիին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան :

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծանուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դաւիթեանի: Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները :

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հայաստան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները այս կիրակի, ներկայ գտնուիլ հոգեհանգստեան արարողութեան (Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ) եւ յետ պատարագին՝ այցելել ողբ. ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի շիրիմը

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

334 Պուլվ. Շավ :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Երգ, Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (մասնաւոր հրաւիրուած Փարիզէն) :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի սրահը, մինչեւ լոյս:

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ :

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէռի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար :

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Աճէմեան, 12 ռիւ Քատէ :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ :

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր.: Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէփանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, Մէթրօ Քատէի դիմաց :

Կը խօսի Գ. Յակոբ Նազարեան :

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը »:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Նորոյեան կը ծանուցանեն որ այս կիրակի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, իրենց եղբօր ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ (Ամերիկայի մէջ մահացած) մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Երիցուհի Թէրզեան կը ծանուցանէ թէ, իր ամուսնոյն Տէր ՇԱՒԱՐՇ քհնյ. ԹԷՐԶԵԱՆԻ մահուան 4րդ տարեդարձի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները.

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի պարատաղ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տէր Բարգէն քահանային մահուան Բ. տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները.

Imp. ARAXES. 46, rue Richer. PARIS 9e

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ ՋՈՄԻ

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Կարպիս Աֆրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աւագ երգչուհի Օր. Ռօզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւփէլեան (երգ) : Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր. Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), ՓարիզիՕփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ Թառիստ Գարեգինի եւ Բենոյի :

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ :

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապտերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը :

Մուտք, 300, 200, եւ 150 ֆրանք :

Տոմսերը կը ծախուին հայ գրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն :

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկներու :

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ):

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով: Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի – Արենուշներէ : Պիտի նուագէն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Խօժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան :

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տռամ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը :

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօշկարեան :

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն.

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՆԴԷՍ Ս– ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուղերձ մը խումբին կողմէ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր.ներ Շ. Պէնկեան եւ Ա. Քէօսէյեան, Պ. Ա. Գիւմիւշեան (երգ): Օր. Ս. Ցարէմնազովեան (արտասանութիւն) :

Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն» գրուածքէն մը Քրիստափորի շիրիմին այցելութիւն :

Հայկական պար, Օր. Դանիէլեան :

Եւրոպական պար :

Մուտք 100 Ֆրանք :

Օր. ՆԱՏԻԱ ՐԻՒՋԵԱՆ

Mr. MARVIN THOMPSON

Ամուսնացած

14 Մայիս, 1955 Փարիզ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը —

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները :

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Սեւակ խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ « Արծիւ » ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ):

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պար Վիատիւքի սրահը: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է :

ՀԱՅՑԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Վատիկանէն, պատարագ: Ձայնասփիւռէն : Կարճ ալիք 31,41, 25,55 19,84 :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ Կապ. Խաչի հանդէսին վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը — 372 404 138 500 282 197 151 253 165 139 276 306 128 207 293 451 102 135 471 485 97 392 499 191 170 եւ 69:

Ստանալու համար դիմել Տիկին Ա. Յարութիւնեանին Պուլվ. Արարատ, Սէն Ժերոմ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 20 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7678 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3089

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆՔ ՄԵՐ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կրնանք ըսել, որ շատ քիչ բան։ Իսկ համազգային ուժերով՝ ոչինչ։

Մեր աշխատանքները հայ դատին համար՝ անհատական են կամ մասնակի միայն։

Համազգային, լայնատարած գործի մը չենք ձեռնարկած, որովհետեւ չունինք միութիւն՝ համազգային նպատակներու շուրջ։ Բաժնուած ենք, թշնամական ըլլալու աստիճան։

Կան ուժեր ու կազմակերպութիւններ, որոնք ամէն բան վիրջացած կը համարեն ներկայ «խորհրդային» Հայաստանի գոյութեամբ եւ համայնավար իշխանութեան փառաբանութեամբ։ Լործնաշուրթն փառաբանութեամբ, ինչպէս տարիներ առաջ բանաձեւեց նոյն ճակատէն ծանօթ բանաստեղծ — մտաւորական մը, իր ճակատին դէմ զառնութեան մը պահուն։ Այս ուժերը կը կարծեն որ արտասահմանի հայութիւնը արժէք մը չունի կամ կրնայ ունենալ այն չափով, ինչ չափով որ ուժ կուտայ ան ներկայ Երևանին։ Հայաստանի, կը փառաբանէ անոր իշխանութիւնը, կը տօնէ զայն, կ'աջակցի անոր առօրեայ ու հեռաւոր նպատակներուն։ Եթէ, երբեմն, ճիչեր կ'արձակեն անոնք մեր դարաւոր թշնամիին դէմ, առիթը ալ «ձեւ բանի» է, ինչպէս կ'ըսուի, խաբելու համար հայ զանգուածները, չահագործելով անոնց ազգային զգացումները, ի նպաստ իրենց սեփական հաշիւներուն։

Ասոնց համար համայնավար իշխանութիւնը երկինքէն իջած մանանայ մըն է, որով կ'ապրի հայ ժողովուրդը ապահով ու կուշտ, եւ որով կ'ապրին մանաւանդ իրենք, բախտախնդրութիւններու անձնատուր։

Նոյն այս ճակատէն, ուրիշ տարրեր, իբրեւ առանձին ուժ արհամարհելի, այլ սակայն նշանակելի զարձած իբրեւ ուղեկից, կ'ընդունին կատարուած իրողութիւնը, իբրեւ լաւագոյն լուծումը հայ դատին։ Ո՞վ նոր խնդիրներ պիտի հանէ, կը մտածեն անոնք, ինչ հարկ կայ բողոքելու Հայաստանի բռնագրաւման դէմ, քանի որ ժողովուրդը կ'ապրի հիմակուն մը․ Ի՞նչ հարկ կայ նոր ձիգեր թափելու, նոր զոհողութիւններ ընելու, մանաւանդ որ իրենց դերագոյն հակառակորդը՝ Դաշնակցութիւնը դուրս է երկրէն եւ անհաշտ՝ համայնավար իշխանութեան հետ ...

Ինչո՞ւ չօգտուիլ առիթէն, «Հայաստանեան» ճակատին միանալու եւ թեւ ու թիկունք զառնալու՝ Դաշնակցութիւնը հալածող ուժերուն. Ցանուն Հայաստանի հայրենասէր հռչակուելու, եւ յանուն էջմիածնայ, եկեղեցասէր դառնալու համար։ Կա՞յ աւելի աւելի շահաբեր դիրք, մէկ կողմէն՝ մանանայէն օգտուելու եւ միւս կողմէն՝ Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու համար յաջողութեամբ։

Այս կացութեան առջեւ, միակ ուժը կը մնայ Դաշնակցութիւնը, պարտաւոր՝ տարրերու եւ զեռ առողջ ու մաքուր անկախ մնացած Հայերու հետ։

Հայ դատի լուծման ի նպաստ պայքարը, Սփիւռքի մէջ տիրող պայմաններուն թերումով, կրնայ շատ կարեւոր նպատակներու ծառայել եւ իրագործել անոնց մեծ մասը, կարճ ժամանակէն։ Ամենակարեւոր խնդիրը՝ օտար, մեծապետական ուժերու մօտ չահագրգռութեան ստեղծումն է մեր հայրենիքը ճանչցնելու աշխատանքը, իր անցեալ ու ներկայ դիրքով, պարագայ կարելիութիւններով։ Անհրաժեշտ է քաղաքական, զինուորական ու պատմական ուսումնասիրութիւններով ապացուցանել հայ ժողովուրդի արժէքը, առնուազն՝ իր շրջապատին մէջ, վեր բարձրացնելով զայն մտացումի ու արհամարհանքի աստիճաններէն։

Հայը, ինչպէս անցեալին, ներկայիս ալ կարեւոր ազդակ մըն է, ու կրնայ ըլլալ քաղաքական ու ռազմական, տնտեսական ու քաղաքակրթական՝ Միջին Արեւելքի մէջ։ Այս համոզումը ոչ ճառերով կարելի է ներշնչել ու հիմնաւորել, ոչ ալ բարեացակամութիւններով։ Անիկա կարելի է հիմնաւորել եւ ներշնչել աշխարհը վարող ուժերուն, անոնց հետ շփման մէջ ըլլալով անընդհատ, իրապէս դարձնելով զանոնք մեր արժէքներուն եւ մեր ուժերուն, չօշափելի եւ լրջամիտ փաստարկութեամբ։

Սակայն, այս բոլորը ընելու համար, կամ ընելէ առաջ, անհրաժեշտ է որ նախ մենք ուժ դառնայինք, իբրեւ ամբողջութիւն, ֆիզիքական, բարոյական ու մշակութային զօրութիւն։ Ըլլայինք կազմակերպուած ազգ մը՝ մեր նպատակներուն շուրջ յստակ համագործակցութեամբ, մեր մշակոյթին շուրջ միակամ ու աշխատանքի միջոցներուն շուրջ գիտակից ղեկավարութեամբ։ Այդպէս չէ սակայն տխուր իրականութիւնը, որովհետեւ Սփիւռքի հայութիւնը պառակտուած է, Ամերիկահայութիւնը մասնաւորապէս, իր եկեղեցիին եւ նոյնիսկ մշակոյթին շուրջ, մէկ կողմ թողելով ազգային ու քաղաքական իր նպատակները։

Ինչ մեծ արդիւնքներու կը հասնէինք եւ ինչ մեծ դեր կը կատարէինք, եթէ աշխատանքներ ըլլային ընդարձակ համագործակցութեամբ մը, համազգային ատեանով, նիւթական ու բարոյական լայն միջոցներով։

Պիտի գա՞յ զգաստութեան ժամը, եւ պիտի արթնա՞յ վերջապէս ազգային գիտակցութիւնը, եթէ ոչ բոլորին, գէթ մեր ժողովուրդի առողջ ու գիտակից խաւերուն մէջ։

Ցնծոյ յուսահատած։

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՆ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարական պաշտօնաթերթը հրատարակեց երէկ 120 նոր օրէնքներ, զորս նախարարական խորհուրդը որոշած էր իր աշխատանքին վերջին նիստին մէջ։ Ինչպէս հաղորդած էինք, կառավարութեան «բացառիկ իրաւասութիւններու» ժամանակաշրջանը վերջանալով այսօր Մայիս 20ին, կը սպասուէր որ նախարարաց խորհուրդը վերջին անգամ մըն ալ անոնց դիմէր, եւ հրատարակէր նոր օրէնքներ՝ շարք մը բարեփոխութեանց համար։

Ինչպէս ընդհանուր պատկերը ցոյց կուտայ, բազմաթիւ մարզերու կը վերաբերին տրուած որոշումները։ Թէեւ ամէն օրէնքներն ալ նոյն կարեւորութիւնը չունին, սակայն մէկ քանին անկասկած սկիզբն են հիմնական բարեփոխութեանց։ Ցամենայն դէպս, նոյնիսկ ոչ այնքան հիմնական նըկատուած հարցերու մասին, կամ արդէն գոյութիւն ունեցող կացութեան վերաբերեալ ձեռք առնուած նոր միջոցները, որոշ բարելաւում մը կը բերեն։

Նախ տասը օրէնքներ՝ որ առաւելապէս ծրագրի հանգամանքն ունին իբրեւ նիւթական յատկացումներ՝ շարք մը ապագայ իրագործումներու․ Հիւլէական ուժ, ելեկտրական կազմածի արդիականացում, նաւային շինութիւններ, հողագործական կրթութիւն եւ յարակից խնդիրներ, գաղթավայրերու մէջ նոր ձեռնարկներ, դիտական հետազօտութիւններ, առողջապահական եւ համալսարանական բարեփոխութիւններ, եւն.։

Ընկերային գետնի վրայ կարեւոր է աշխատաւորներու արդիւնաբերութեան գաջացուցած շահերուն մասնակցելը։ Անշուշտ խնդիրը շահաբաժինի մը չի վերաբերիր, բայց գործատէր — աշխատաւոր համաձայնութենէ մը նոր, գործաւորը որոշ վարձատրութիւն մը կրնայ ստանալ եւ այդ գումարը ոչ մէկ տուրքի ենթակայ է։ Նաեւ՝ միջոցներ ալքոլամոլութեան դէմ (մասնաւոր դարմանատուն — քննարաններ) եւ Ընկերային Ապահովութեան վարչաձեւին բարեփոխում։

Շարք մը բացառիկ օրէնքներ կը վերաբերին բնակարաններու վարձքերուն եւ շինութեան, որուն համար նոր դիւրութիւններ պիտի տրուին։ Շինութեանց խնդիրը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։ Ոչ առողջապահական նկատուած տուները պիտի քանդուին։

Իսկ տնտեսական եւ ելեւմտական գետնի վրայ, հողագործներու համար օժնութեան վարկի հիմնադրամ մը։ Յնայողութեան մասնիկի բարեփոխում, ճարտարարուեստական ձեռնարկներու համար մասնաւոր դիւրութիւններ.

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ՊԱՐԶԵՑ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԻՐՔԸ

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին նախագահ Այզընհաուըր, անդրադառնալով Խ. Միութեան «դիւանագիտական արշաւին», յայտնեց թէ Մ. Նահանգները «ի գին ամէն ինչի վերջնական դիրք մը պիտի չունենան միջազգային ժողովներու ընթացքին» ինչ որ թէ՛ իր, եւ թէ բազմաթիւ երեսփոխաններու համոզումէն կը բխի։ Ամերիկան բնաւ ծուղակը պիտի չիյնայ։ Կարգ մը դեռիններու վրայ, վերջին պիտի նշանակէ ուրիշ ժողովուրդներու իրաւունքները պաշտպանելէ հրաժարիլ։

Իսկ չորս վարչապետներու ժողովը կրնայ միայն համաձայնութեան ընդհանուր ուրուագծերը որոշել, հիմ մը տալու համար գիւանագէտներու աշխատանքին. Ֆորմոզայի խնդրին մասին, յայտնեց թէ ոչ մէկ իրական նորութիւն կար, եւ թէ Չինաստանը տակաւին դրական քայլ մը չէր առած, որպէս զի կարելի ըլլար զինադադար մը կնքել այդ շրջանին մէջ։

Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, շատ աւելի անորոշ դիրք բռնեց նախագահը, չէզոք երկիրներէ կազմուած գօտիի մը հաստատման խնդրին հանդէպ։ «Այդպիսի լուծումի մը համար բանակցութեանց առջեւ դուռ չենք գոցեր»։ Սակայն Եւրոպայի մէջ ստեղծուած չէզոք գօտին պէտք չէ որ զինուորական պարապ մը գոյացնէ, չէզոք երկիրները պէտք է ունենան ուժեղ բանակ մը։ Շատերու կարծիքով այս մասին նախագահը «կամ շատ բան ըսած է եւ կամ շատ քիչ բան»։ Մանաւանդ որ, նոյնիսկ եթէ համաձայնութիւն գոյանայ «գօտիի» մը ստեղծման համար, այդ չի նշանակեր թէ տեսակէտները կրնան նոյնը ըլլալ բաղկացուցիչ երկիրներու մասին. Արդարեւ, կը կարծուի որ Խ. Միութիւնը կը մտածէ Նուիկօսլաւիա — Աւստրիա — Զուիցերիա — Միացեալ Գերմանիա — Շուէտ — Ֆինլանտա շղթային մասնաւորապէս, մինչդեռ Մ. Նահանգները համաձայն գտնուելու համար պիտի պահանջեն առնուազն միջէն դուրս հանել Գերմանիան, եւ ներս մտցնել Խ. Միութեան արբանեակ պետութիւնները.

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, անդրադառնալով Պանտունկի մէջ ծրագրուած ափրօ-ասիական տնտեսական համագործակցութեան, յայտարարեց թէ Ճափոն, ճարտարարուեստի մէջ ասիական ամէնէն յառաջացեալ երկիրը, պէտք էր տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքէր Չինաստանի հետ, եւ բերէր իր օժանդակութիւնը Ասիոյ եւ Ափրիկէի տնտեսական կեանքին.

ՓԱՐԻԶԻ հեռաձայնային սպասարկութիւնը մշակած է նոր ծրագիր մը, հեռաձայնի հանրային ընկալուչները ուղղակի դրամի կտորներով բանեցնելու համար։ Առաջին փորձերը կը կատարուին Միջազգային Տօնավաճառի հեռաձայնային խցիկներուն մէջ։

ՓՈՑՏԱՄԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻ՞Ն

Պերլինէն կը հաղորդեն թէ ըստ ռուսական դեսպանատան մէկ պաշտօնատարին յայտարարութեանց, Խ. Միութիւնը դիւանագիտական «մեծ տարողութեամբ» առաջարկներ պիտի ընէ շուտով, երկու Գերմանիաներուն միացման մասին։ Այս լուրը կը մօտեցնեն Պելկրատի իրազեկ շրջանակներու այն կարծիքին թէ Խ. Մ.ը պատրաստ է վերաքննելու Փոցտամի համաձայնութեանց կարգ մը տրամադրութիւնները, մանաւանդ Գերմանիոյ արեւելեան սահմանին՝ Օտէր — Նիս գծին մասին։ Եթէ հաստատուի այս լուրը, «զգացուցնց պիտի ըլլայ» ինչպէս կ'ըսեն իրազեկները, որովհետեւ արեւելեան պետութիւնները իրենց «ամբողջականութեան տարերքը» կը նկատեն Օտէր — Նիսը։ Եւ յետոյ տարիներ շարունակ խորհրդային դիւանագիտութիւնը յանուն Փոցտամի խօսելէ ետք, ահա ինք խնդրոյ առարկայ պիտի դարձնէ զայն։ Ցատկանշական են նաեւ շարք մը յայտարարութիւններ.

— Խ. Միութեան փոխ արտաքին նախարարը Սեմենով, մասնաւորապէս գերմանական խնդիրներու բաց է — «Թողվէլթ եւ Եթալին 1944ին Գերմանիոյ հանդէպ դիրք մը ստեղծեցան բռնել, զոր այժմ Խ. Միութիւնը կրնայ վերաքննել»։

— Իսկ պաշտ. նախարարը Մար. Ժուկով՝ կը թուի յայտնած ըլլալ իր սպայակոյտին թէ «Խ. Միութիւնը կ'ընդունի որ Փոցտամը արգելք մըն է գերմանական միացման եւ անոր հետ բարւոք յարաբերութեանց համար»։

Կը կարծուի որ մանաւանդ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւն է որ կ'ընդդիմանայ առ այժմ Փոցտամի վերաքննման ծրագրին։ Սակայն կրնայ ըլլալ որ Օտէր Նիս գիծին արեւելքը գտնուող նահանգները դրուին գերմանալեհական միացեալ վարչաձեւի մը տակ։ Կամ առնուազն տնտեսապէս սերտօրէն կապուին Գերմանիոյ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Էտ. Ֆոռ, ճառի մը ընթացքին յայտնեց առջի օր, թէ որպէսզի Ֆրանսան աւելի հաստատուն կառավարութիւններ ունենայ, պէտք է որ «վստահութեան քուէարկութիւնը» կիրարկուի միայն ելեւմուտքի մարզին մէջ։ Ցետոյ պատասխանատու դատ խորհրդարանի նիստերուն աւելի կարճատեւ ըլլալը։

ՓԱՐԻԶԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց Շթրուֆհոֆի արգելարանի՝ բանտարգուններէն երկուքը, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ։ Ուրիշ մը՝ ցկեանս բանտարկութեան եւ հինգերորդը՝ 15 տարուան։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու յայտարարեց, թէ Չինաստանի վարչապետին խոստովանութեամբ, Թիպէթի «համայնավարացումը» կը կարօտի 30էն հարիւր տարուան։ Շու Ան Լէյ չեշտած է այն պարագան թէ Թիպէթը չճանչնալ կը նշանակէ այդ մասին մօտ ապագայի մը համար ենթադրութիւններ ընելը։

ԱՆԳԼԻՈՅ Փէքինի գործավարը նոր տեսակցութիւններ ունեցաւ պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ, Ֆորմոզայի մասին չինեւամերիկեան բանակցութիւնները յաջողցնելու համար։ Նոյն ուղղութեամբ կ'աշխատի Հնդկաստանի արտաքին նախարարը, որ այժմ Փէքին կը գտնուի։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ծանր ճարտարարուեստի աշխատաւորութեան համագումարին, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Խրուշչեւ յայտարարեց թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը «օգտաւէտ բանակցութիւններ» պիտի վարէ Եուկօսլաւ ղեկավարներուն հետ։ Ցետոյ վեր հանեց ուրիշ պետութիւններու խնդիրներուն միջամտելու չըլլալու սկզբունքը ...

(Շար.-ը կարդալ Դ. Էջ)

ՊԱՅՔԱՐԻ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

*

Օր ու արեւ չտեսանք, թանձրամածին ընդմէջէն պէս։ Բայց միշտ կարօտավառութեամբ սիրեցինք լոյսը։ Սիրեցինք կրակը, որուն ճարճատումները լսելով մեր հեծեծանքները խեղդեցինք մեր վիշտերու կուրծքին տակ։ Լոյսի ծարաւէն մեր հոգիները տանջուեցան եւ լոյսի դինովութեամբ յաճախ զգայախաբ եղանք։ Բայց ոչ մէկ անգամ ի սպառ չիջեցաւ մեր վառած կրակը։ Մեր վառած ճրագին իւղ հասցուցինք սատակ ցուրտին իսկ, երբ ձմեռը ադամանդէ կղպանքով գոցած էր հայրենի աղբիւրները բոլոր։

Հաւատացինք, որ երկիրը պիտի արթննար իր մռայլ թմբիրէն եւ կեանքի մեծագոյն ծնծղաները պիտի հնչէին՝ աւետելով « յարուցեալ փեսայ »ին գալուստը։ Որքան յոգնաթիւ էին գերեզմանները, այնքան աւելի օրօրոցները շարժեցան սարսռագին մեր տուներուն մէջ։ Որքան ողբ ու կոծ կար, այնքան աւելի օրհնութեան երգեր ծաղկեցան մեր շրթներուն վրայ, որոնք վարժ էին միշտ սիրոյ եւ ուրախութեան երգեր մրմնջելու։

Հազիւ լուսեղէն սահմանները հասած՝ մահուան արիւնոտ գիշերներէն եսքը, նորէն ինկանք տատասկոտ ու անվախճան ուղիներու վրայ։ Բայց յոյսը աւելի բորբոքեցաւ մեր շունչին արծարծող սաստկութենէն եւ մենք դէպի նպատակը քալեցինք անյողդողդ։

Այսօր չէ որ պիտի ընկրկինք, երբ ահա պայթեր է փոթորիկը եւ կը սպառնայ քանդել մեր ոգեկան մեհեանները վերջին։

Պիտի չթողունք, որ սոսկ իր յետին կաթիլներով առկայծի ոսկեշող ճրագը, զոր տասնըհինգ դար առաջ սուրբի մը խնկաբոյր ձեռքը վառեց մեր ժողովուրդին անմահութեանն ի խնդիր։

Պիտի չթողունք, որ կայծ մը իսկ պակսի անոր պայծառութենէն։ Վարդի մը թերթիկն իսկ հողմավար իյնայ փառահեղ այն պսակէն, զոր Սուրբին մատները հիւսեցին Հայոց աշխարհի անաչուն պարտէզներէն։

Պատուոյ խնդիր պիտի համարենք մեր պապերէն մեզի հրետակուած չքնաղ հարստութիւնը զոնէ անփոփոխ կտակել ապագային, եթէ բան մըն ալ չկարենանք աւելցնել անոր վրայ։

Ոսկի բուրվառները լեցուն էին խունկով եւ անոնց կրակն էր անշէջ։ Գինիով՝ բիւրեղեայ սափորները։ Անոնց տէրն ենք այսօր. բայց անոնք փոխանցելի են մեր ձեռքով եւ անոնց յաւիտենական տէրը ժողովուրդն է միայն։

Ինչ փոյթ, որ դժբախտ սերունդ մը եղանք. արիւն արցունքի սերունդ, չմարեցաւ երբեք մեր հոգիին մէջ ապրելու կամքը։

Որքան մեծ էր տառապանքը, այնքան աւելի բոցավառ եղաւ միշտ բերկրանքը մեր տարած յաղթանակներուն։ Ոչ մէկ յոյս իր չիջումով ջլատեց մեր ուժը։

Մենք մեզի հետ աշխարհ բերած էինք փրկարար գաղտնիք մը, որուն խորհուրդը մինչեւ այսօր անթափանցելի կը մնայ շատերուն։ Բայց անիկա ափ մը հողն էր, հայրենի հողը՝ զոր մենք շօշափած էինք մեր ձեռքերով։ Կոխած էինք անոր վրայ. եւ անոր փոշիէն մաս մը անքակտելիօրէն կպած էր մեր ոտքերուն, երբ օտարութեան դժնդակ ուղիներէն անցանք։ Որբացան աւանդ համարեցինք զայն, մեզմէ փոխանցելի դալիք սերունդին։ Անիկա մեր ոտքին տակն է եւ մեզի մօնչել կուտայ մոլեգին զայրոյթով, մեզի աղաղակել կուտայ մեր սէրը եւ պաշտումը ամէն բանի հանդէպ, որուն մէջ բաբախումներ կան ցեղին սրտէն։

Այդ ափ մը փոշիին մէջ մեծ հայրենիքի մը գաղափարը անշէջ կը մնայ միշտ։

Մենք հոս հազիւ մեր աչքերը բացած՝ տեսանք երկնամերձ լեռները, որոնց մէջ բոցաթեւ վիշապներ եւ անպարտելի դիւցազուններ կը բնակէին։ Մերն էին այդ լեռները՝ ներշնչարաններ զօրութեան։ Մեր մանկութիւնը վարժուած էր անոնց կայծակներուն եւ մրրիկներուն, անոնց կողերէն ժայթքած ահեղաձայն ջրվէժներուն։

Այս բոլորը կորսնցուցինք։ Անոնց միայն յուշը կը մնայ մեր հոգիին մէջ։ Բայց չկորսնցուցինք անոնց խորհուրդով զարթնուած շղթան, որ մեզ հայրենիքին կը կապէ բազմաթիւ օղակներով։

Մենք եթէ դժբախտ սերունդ մը եղանք, մեր ունեցած կորուստներուն եւ կրած չարչարանքին համեմատ եղաւ միշտ մեր սիրոյ սաստկութիւնը։ Թոյլ չտուինք, որ փշուր մը պակսէր մեզի բաժին հանուած պատառ մը այն օրհնեալ հացէն, զոր թշնամին չէր կարողացած ամբողջապէս յափշտակել մեր պապերուն սեղանին վրայէն։

Թոյլ չտուինք, որ կաթիլ մը պակսէր սրբազան գլխանքի ոսկի բաժակէն, զոր ամէն առաւօտ լեցուած կը գտնէինք մեր անարին մօտ, իբրեւ « գանձ ողորմութեան »։

Եւ միշտ վառ մնաց մեր հոգիին մէջ ուժը, Աստուածածնայ բերկրանքը, որ մեզ թմրութենէ արթնցուց, որպէսզի «զըւարթնոց նմանինք»։

Եւ այսպէս երբեք չդադրեցանք հաւատալէ Արդար Արեգակին եւ անոր ալեւլուիա երգեցինք, որովհետեւ մեր պապերուն աստուածը հաճեցաւ մեր շրթները բանալ քաղցրութեամբ։

Բայց հիմա արդէն սկսեր ենք բոլորել մեր կեանքին շրջանը։ Աւանդը միշտ մեր մօտն է, մեր արթնութեան եւ պահպանութեան յանձնուած։ Ափ մը փոշի, իբրեւ հաղորդութիւն հայրենիքի խորանէն։ Պատրաստ ենք զայն փոխանցելու դալիք սերունդին։

Մեզմէ աւելի դժբախտ չէ ան, որ չէ տեսած մեր գերեզմաններուն եւ օրօրոցներուն վերեւ կամարուած երկինքը։

Անոր աչքերը մեր բիբերուն սեւեռուած պիտի տեսնեն։ Անոր ականջները մեր ձայնին ընդ մէջէն պիտի լսեն։ Ան մեր գրածները կարդալով պիտի ճանչնայ, եւ մեր քալած ուղիներով պիտի հասնի լուսեղէն հանգրուանը։

Մաղթենք, որ հասնի. եւ պիտի հասնի անկասկած, եթէ գիտնայ մեր աղօթքներուն հարազատ մրմունջովը ողջունել առաւօտեան լոյսը։ Եթէ գիտնայ պաշտել գեղեցիկը, որ մարմնացեալ է մեր եկեղեցիներուն, ինչպէս մեր խնկաբոյր մատեաններուն մէջ։ Գեղեցիկը՝ որ աղօթք է Շնորհալիի շարականներուն մէջ, եւ մահատարփ սուրբի մը թախանձանքը, Նարեկացիին մօտ։

Եթէ գիտնայ մանաւանդ, որ աշխարհի եւ մարդկութեան առջեւ ճակատաբաց կանգնող ժողովուրդի մը զաւակն է ինք, ոչ թէ որովհետեւ փառքի պսակն է շահած պատերազմի դաշտին վրայ, այլ որովհետեւ ամէն բանէ առաջ սանդուած է անկորնչելի գեղեցկութեան լոյսը, եւ հեզօրէն, անպարտօրէն, յաւիտենօրէն ողողուած է այդ լոյսով։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

1915 — 1955

*

Նախորդ յօդուածիս մէջ գրած էի թէ մաս մը Հայեր, Սինճար Տաղին Եզիտիներուն քով ապաստան գտան։ Թէ ի՞նչ կերպով եղաւ, անոնց անցքը դէպի Սինճար։ Այս հարցումին պատասխանելէ առաջ պարձեալ պիտի կրկնեմ շատ անգամներ գրուած են խօսուած սա եղելութիւնը թէ Թուրքերուն նպատակն էր տարագիրները տեղէ տեղ փոխադրելով զանոնք բնաջնջել յոգնութեան, անօթութեան եւ ասոնց անմիջական հետեւանքը հիւանդութեան միջոցով։ Ֆրանսացի հեղինակ մը որ գացած է Արեւելեան Անատոլու 1939ին, դիտական բնաջնջում կ'անուանէ։

Ուրեմն Տէր Զօրը վերջակէտ մը չէր։ Արդարեւ առաջին կարաւանները տարին մինչեւ Մուսուլ, աւելի վար մինչեւ Քէրքիւք, Մուսուլի վիլայէթին շրջանը ըսել տուին։ Դէպք մը պատճառ եղաւ որ դէպի Մուսուլ առաքումը դադրեցնեն։ Տէր Զօրէն Մուսուլ ճամբուն վրայ կը գտնուի Սինճար Տաղը, հոն բնակող Եզիտիները իրենց լեռներէն վար իջնելով՝ ամբողջ կարաւան մը ոստիկաններուն ձեռքերէն խլելով տարած են իրենց լեռները եւ ապաստան տուած։ Եզիտիները Թուրքերուն թշնամի էին, հետեւաբար Հայերու բարեկամ։ Մենք ալ երբ Ջարդին տեղէն փախանք, մեր նպատակն էր Սինճար երթալ, երեք օրուան ճամբայ, բայց պէտք էր Խապուրը լողալով անցնիլ, վերջէն երեւան ելաւ որ մեր մէջէն շատեր լողալ չէին գիտեր, որով այդ ծրագիրէն հրաժարելով դէպի Արեւմուտք ուղղուեցանք։

Երբ այս դէպքը իմացանք Տէր Զօրի մէջ, ուրախացանք որ մեզ Տէր Զօրի մէջ հանգիստ պիտի ձգեն։ Որքա՜ն միամիտ ենք եղեր։

Եզիտիներուն մասին շատ բան չենք գիտեր, Թուրքերը կ'ըսէին թէ սատանայ կը պաշտեն։ Իրենց անունէն դատելով կը թուի թէ՝ իբրեւ մարգարէ կը ճանչնան Եզիտը Գիլլահը։ Եզիտը Գիլլահ Պաղտատի խալիֆաներէն մէկն է, բռնութեամբ տիրացած խալիֆայութեան աթոռին, մինչդեռ իրաւունքը կը պատկանէր Մուհամմէտի Թոռ եւ Ալիին որդուն Հիւսէյինի (Ալի Մուհամմէտի փեսան էր)։ Եզիտը Գիլլահ Հիւսէյինէն օձիքը ազատելու համար զայն սպաննել տուաւ Պաղտատի մօտ Քերպելայի մէջ։ Բնականաբար իսլամական կրօնքը, մասնաւորապէս Շիի աղանդին պատկանող Իսլամները, որոնց համար Ալին Մուհամմէտի հաւասար արժէք ունի, կը նզովեն Եզիտը։ Ատոր համար է որ Թուրքերը գէշ մարդոց «եզիտ» կըսեն։ Ուրեմն Եզիտիները չարը կը պաշտեն բայց բարիք գործեցին։ Հայաստանի մէջ ալ կան Եզիտիները որոնց համար այն տեղի թերթերը գրեցին թէ հայերէն սորվելու շատ ընդունակ են։ Հոս հարց մը կը ծագի թէ Եզիտիները Մուսուլի ճամբան կտրելով պատճա՞ռ եղան Տէր Զօրի Հայերուն ջարդին։ Ես այս հարցումին հաստատական պատասխան պիտի տամ։ Որովհետեւ Թուրքերը այդ կողմերը շատ քիչ զինուորական եւ ոստիկանական ուժ ունէին եւ պիտի չուզէին մէկ հատ զինուոր զոհել Եզիտիները զսպելու համար, քանի որ աւելի կարճ եւ արմատական միջոցը կար հայերէն իրենց օձիքը ազատելու համար, — ջարդը — բայց ինչո՞ւ համար Խապուրի եզերքը ընտրեցին իբրեւ սպանդանոց, որովհետեւ այդ կանանչազարդ վայրերը բնաւ նախատահմանուած չէին այդպիսի արարքի մը համար, շատ հաւանական է որ Չէչէնները ընտրեցին այդ տեղը իբրեւ իրենց բնակավայրին՝ Րէսիւլայնի մօտ, համարձակելով հեռու անծանօթ տեղերու մէջ կատարել իրենց սատանայական արարքը։

Քանի մը խօսք ալ Չէչէններուն մասին. — Կովկասեան տարազով, շատ դիւրահաւատ, մեղրածորան լեզուով մարդիկ էին, այդ պատճառաւ շատ երիտասարդներ որ կրնային փախչիլ՝ անոնց լեզուէն խաբուելով չփախան ու ջարդուեցան։ Անշուշտ կը յիշուի որ անոնք Կովկասի մէջ Գերմանացիներուն կողմը բռնելով Ռուսերը պատերազմէն վերջ զանոնք ամբողջութեամբ աքսորեցին Սիպերիա։

Հոս կ'ուզեմ մատնանշել ուրիշ կէտ մըն ալ։ Գրուեցաւ թէ Մէսքէնէի հողը ոռոգուեցաւ Հայու արիւնով։ Արդ, Սուրիոյ հողին վրայ Խապուրէն զատ ուրիշ տեղ ջարդ չէ պատահած, աւելի յարմար պիտի ըլլար ըսել, Մէսքէնէի հողը հիւանդութեամբ մեռած Հայերու դիակներով պարարտացաւ։ Մէսքէնէն՝ տարագիրներուն ամէնէն մեծ գերեզմանը եղաւ, սա պատճառով որ փոխադրութեան միջոցներու չգոյութեան պատճառաւ տարագիրները հետզհետէ իրենց բեռները թեթեւցուցին եւ իբրեւ անկողին ձգեցին տակը կապերտ մը կամ չուլ մը, թեթեւ ծածկոցներ եւ իբրեւ բարձ իրենց ծրարները եւ Եփրատի եզերքը խոնաւ հողին վրայ պառկեցան միայն այդ չուլերով եւ կապերտներով պաշտպանուած։ Ասկէ պաղառութիւն մը եւ իբրեւ հետեւանք տիֆանթերիի համաճարակ մը որ ամէն օր հարիւրաւոր կեանքեր կը խլէր։ «Տիֆանթէրի»ն ինքնին շատ մահացու հիւանդութիւն մը չէ բայց ժողովուրդը Փիզիքապէս տկարացած՝ դիմադրական կարողութիւնը շատ պակսած էր։

Դարձեալ, գրուեցաւ որ Թուրքերը կ'ուզէին տարագիրները լաստերով փոխադրել, զանոնք ջրամոյն ընելու համար։ Արդ մեզի համար օրհնութիւն մը պիտի ըլլար եթէ մեզ լաստերով փոխադրէին, որովհետեւ այդ Թուականին երբ դեռ ինքնաշարժեր չկային, ջրային ճամբան լաւէալ ճամբան էր, զինուորական փոխադրութիւնն ալ դէպի Պաղտատ այդ կերպով կ'ընէին։ Մեր կարաւանը միայն Սապքայէն սկսելով մինչեւ Տէր Զօր լաստերով փոխադրեցին եւ եթէ մինչեւ Պաղտատ տանէին այդ կերպով շատ գոհ պիտի մնայինք, նկատելով որ Սապքայէն կը սկսէր Տէր Զօրի սահմանքը, հաւանաբար անիկա Տէր Զօրի կառավարիչ Սուատ պէյի կարգադրութիւնն էր։

Շատ դժուար է մեր տարագրութեան պատմութիւնը գրել, որովհետեւ վերապրողները, միեւնոյն դէպքը զանազան կերպով կը պատմեն, պատմութիւն գրողն ալ չի գիտեր թէ ո՞ր սուրբին հաւատայ։

Բաքքայի մէջ Իզմիրցիի մը հանդիպեցայ, երբ իրեն ըսի թէ Ջարդին տեղէն կու

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

*

Ես տեղ հասայ չոմբախը ուսիս, ահագին փափախը գլխիս, զամփռը յետեւիցս դցած եւ պահանջեցի դադարեցնել լուացքը։

— Ա՛յ տղայ, է՛յ, հեռացի՛ր, թէ չէ Հօրդ կ'ասեմ՝ ականջներդ կը կարի, — սպառնաց մի պառաւ։

— Ես տեղ չեմ թողնի, գնացէք Մեծ Ջրվէժի տակը արէք ձեր լուացքը, — իմը պնդեցի ես։ Կանայք ուշադրութիւն չդարձրին ինձ եւ շարունակում էին շըփ-հա շըփ ծեծել թաց թաղիքները։

— Ա՛յ, չունը քիս իմ տալիս, ե՛տ տարէք, — սպառնացի ես։

— Վի՛, չաշ է, կանի՛, — վախով զգուշացրեց մի կին։

Ու իմ «չաշ» լինելը փրկեց իմ ձկներին, կանայք ինձ անիծելով՝ գնացին Ջրվէժի տակ։

— Հիմի տեսա՞ք ինչ տղամարդ եմ, — պարծեցայ ես Բողարի առաջ։ — Ձկներն — չիմանամ թողնես մարդ մօտենայ ձկներին, — պատուիրեցի ես։ Զգիտեմ հասկացա՞ւ թէ ոչ։

Երբ խոտհունձը վերջացաւ, շատերը ձորն իջան ձուկ որսալու։ Քոչարը սարւորներին յայտնել էր իմ գաղտնիքը։ Ինձ գովում էին եւ անուչ անում համեղ կարմրախայտը, իսկ իմ սիրտը մորմոքում էր ցաւից։

— Բողա՛ր, քե՛զ եմ դիմօ ասում, բայց ես քեզանից խելօք չեմ։ Մենք չարչարուեցինք, ձկները շատացրինք, ուրիշները բռնում են ուտում։ Խելքդ ի՞նչ է կըտրում, մենք էլ չսկսե՞նք...

Բողարը շրթունքները լիզեց եւ պոչով գետինը աւլեց, որ նշան էր, թէ այդ կարգի խօսակցութիւնը շատ է դուր գալիս իրեն։

Իջանք ձորը։ Քոչար քեռին բահով ճամբեր էր կտրում, որ գետակի հունը փոխուի ու նրանում եղած ձկները բռնի։

— Աղա՛, Ստեփանի տղայ, արի օգնի մի տեսնենք ինչ ենք անում, — ձայն տըւեց նա դեռ հեռուից։

Գնացի։ Մարգագետնից բահով կտրած դուղձերով պատ քաշեցինք գետակի առաջ եւ նրա հունը փոխեցինք։ Ջրերը քարերի ու կանաչի միջով նոր ճանապարհ էին բացում իրենց համար։ Խլրտոցն ընկաւ հին բարակած հունի մէջ, ձկները խուճապահար դէս-դէն էին ընկնում ու ելք որոնում մահից փրկուելու։

— Ես առաջը կապում եմ, որ չփախչին, դու բռնոտի, — բարձրաձայն պատուիրեց ինձ Քոչար քեռին։

Ես ցամաքող հունն ի վեր գնացի եւ տեսայ բազմաթիւ կարմրախայտ ձկներ թըպրտում են ջրոտ աւազի վրայ, բոլորն էլ նախշուն, բոլորն էլ իրար չափ, բոլորն էլ մէկ տարեկան ու անչափ իրար նման, կարծես մէկ մօր զաւակներ։ Նրանք բաց ու խուփ էին անում իրենց սիրուն բերաններն ու պալարւում, տանջւում մահամերձ...

Սիրտս մղկտաց, իմ մեծացրած արարածներն էին մահանում այնտեղ։

Վազեցի դէպի վեր, շտապ քանդեցի ամբարտակը եւ գետակը վազեց իր նախկին հունով։

— Թող գնան ապրին, հը՞, ինչ կ'ասես Բողար...

— Աղա՛, ա՛յ սարսաղ, էդ ի՞նչ արիր — վրդովուած որոտաց որսկանը ներքեւից։

Բողարը գլուխկոնձի էր տալիս, իսկ ես մի քարի տակ կանգնած նայում էի իրենց հունը նորից կեանք առնող ձկներին եւ այդ պահին, գիտեմ, իմ դէմքը ողողուած էր մի երջանիկ ժպիտով...

(5) ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ «ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

*

Խորագիրը ինքնին սրտերը գրաւելու սահմանուած է. ո՞վ պիտի չուզէր իր երաժշտութեան օրը ունենալ եւ անով ապրիլ: Այս սրտառուչ խորագրին տակ կայ նաեւ շլնդալից տարփողանքը (ռէքլամ), որ կրնայ շատերուն նիւթական եւ մանաւանդ հոգեկան գոհացումին պարտադրել, այսպէս օրինակ՝ «Ֆրանսահայ բեմին վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հաճ-ընի գլուխ գործոց Օրաթորիօներէն հրաշալի ու մեծաչուք խմբերգներ», կամ «Կոմիտասի անուան քառեակի երգացանկէն կտորներ» եւն.:

Կ՚ընդունինք որ ժողովուրդը կանխաւ պէտք է գիտնայ թէ ի՞նչ տեղի պիտի ունենայ, բայց յանձնարարելի է համեստութեան սահմաններուն մէջ եւ մեր ուժերուն գիտակցութեամբը հրապարակ իջնել, յետագայ յուսախաբութիւնները կանխելու նախանձախնդրութեամբ:

Տարակոյս չկայ որ, ժողովուրդին մեծագոյն մասը որոշ վերապահութեամբ ընդունեց վերոյիշեալ տողերը, սակայն պէտք է վերջապէս հասկնանք թէ, ներելի չէ բառերու հետ խաղալ: Աչքիս առջեւ ունիմ օրուան յայտագիրը, որուն վրայ գարդագիր խոշոր տառերով կը կարդամ «Ֆէսթիվալ տը Միւզիք» բառերը: Կը խնդրեմ բոլոր երաժշտագէտ — քննադատներէն ըսել թէ աշխարհի մէջ քանի՞ իսկական «Ֆէսթիվալ» տեղի կ՚ունենայ: Ներելի՞ է այդպիսի մակդիր տալ երգա — նուագահանդէսի մը, որուն գործադրութիւնը անէր չափազանց շատ խոցելի կէտեր:

Մայիս 8ի երգահանդէսը, կարծեմ Գ. Քիւրքճեանի երկրորդ երեւումն է մարսիլիահայութեան առջեւ: Առաջինին մասին, իր ժամանակին լոյս տեսած են պիտանի քննադատութիւններ, որոնց մազաչափ կարեւորութիւն տուած ըլլալ չի թուիր Գ. խմբավարը: Քննադատութիւն մը ինչքան ալ խիստ ըլլայ, եթէ արդար է, պէտք է երախտապարտութեամբ նկատի առնուի ենթակային կողմէ եւ թերիները պէտք է սրբագրուին:

Երբ բեմը բացուեցաւ, հաճելի էր տեսնել իրենց տեղերը գրաւած երկսեռ երիտասարդներ, որոնց լրջութիւնն ու յարատեւութիւնը վեր է ամէն գնահատութենէ: Մէջտեղը լարաւոր քառեակը, աջին ու ձախին դաշնակ մը եւ երգեհոն մը, որոնց առջեւ փոխն ի փոխ կ՚երեւէր Օր. Գազանճեան, խումբին ընկերակցելու համար. արդ, Գ. խմբավարը ինչո՞ւ երկուքին միջեւ կ՚երթեւեկէր ձայն տալու պատրուակով: Իրականին մէջ ամբողջ հատուածներ կը նուագէր իւրաքանչիւր խումբակի համար զատ զատ եւ անոնք պարտաւոր էին երկար եւ բարձրաձայն կրկնել, ըմբռնուած ըլլալը հաստատելու համար:

Օտար լաւագոյն արուեստագէտներէ կազմուած քառեակը, կտորներուն թոյլատրած յարմարութեան համեմատութեամբ կրցաւ մեկնաբանել զանոնք, կայութիւնը փրկելով:

Ամբողջ երկու ժամէ աւելի տեւող յայտագրին մէջ, բացի կրօնական բաժնի «Տէր Ողորմեա»էն եւ «Սուրբ, Սուրբ»էն, միայն հինգ հայկական խմբերգ կար, «Ով Մեծասքանչ» «Գութանիրգ», «Օրօր» (Կանաչեան), «Վարդը» (Մելիքեան) եւ «Վուշ, վուշ» (Սիւնի): Մէկ քանի կտոր ալ քառեակին կողմէ նուագուեցան, իսկ մնացեալ մեծ մասը օտար հեղինակներէ էին:

Գահ մը Թողունք այս աչքառու զանցառութիւնը, որ յայտնապէս խոտոր կը համեմատէր խորագրին հետ եւ անդրադառնանք երգերու մեկնաբանութեան:

Իւրաքանչիւր երգի վրայ առանձինն ծանրանալ չարժէր, որովհետեւ անոնք անխտիր երգուեցան առանց ամենադոյզն էրանգաւորումի, ի՞նչ օգուտ անոնց գլուխ գործոցներ ըլլալէն, երբ ընդհանուր առմամբ նախակրթարանի հանդէսի մը տպաւորութիւնը կը գործէին, աւելի լաւ էր որ համեստ ու պարզ երգեր ընտրուած եւ ճաշակով երգուած ըլլային:

Այսուհանդերձ բոլորին վրայէն լուռ անցնիլն ալ անկարելի է, մանաւանդ «Գութաներգին» որ պէտք եղած լրջութեամբ չէր ուսումնասիրուած: Օտարներէն այնքան գնահատուած եւ անզուգական նկատուած այս երգը, ոչինչ ունէր հեղինակին ըմբռնած եւ շատ հասկնալի կերպով մեզի փոխանցած Գութաներգէն, գլխաւորաբար չափազանց արագ երգուածքը մեզմէ շատերուն վրայ եղները թրաֆոռէօրով փոխարինուածի տպաւորութիւնը գործեց, իսկ Գ. խմբավարին 12–8 չափէն չշեղելու ակներեւ ջանքը (առանց արտայայտութեան մտահոգութեան նշոյլի), արգահատելի երգեցողութիւն մը ի յայտ բերաւ, վստահաբար հայ համերգներու տարեգրութեանց մէջ աննախընթաց կոչուելու արժանի: Արդարութեան նոյն դիտողութիւնը կարելի է ընել նաեւ Կանաչեանի՝ եւ յաջորդող երկու օրօրներուն (Մօցար եւ Պրահմս) մասին, որոնց երեքին միեւնոյն յայտագրին վրայ երեւումը, ինքնին անճաշակ կարգադրութիւն մըն էր:

Քննադատութեան երկար շարք մը պիտի կազմուէր, եթէ բոլոր երգերուն մասին խօսիլ ուզէինք, նախ քան մեներգներուն անցնիլը: Պէտք է միանգամ ընդ միշտ հասկնանք որ մեներգը եղած է, ոչ թէ այս կամ այն անձը ցուցադրելու, այլ ունկնդրին հաճոյք պատճառելու համար: Օտար բեմերու վրայ, հռչակաւոր արուեստագէտներ կը քննադատուին նոյնինքն ունկնդրին կողմէ, չնչին մանրամասնութեան մը համար. պայմա՞ն է որ մենք լռենք եւ կուլ տանք ինչ որ մեզի կը հրամցուի: Գ. Քիւրքճեան ինչո՞ւ չբաւականացաւ իր ջութակի սկսնակ աշակերտներով եւ պէտք տեսաւ օտարներ հրաւիրելու եւ սակայն լայն տեղ տուաւ երաժշտանոցի երես չտեսած եւ կամ հազիւ տեսած երգողներու: Անոնք նորահասներ՝ ի հարկէ կը փափաքին երեւալ, բայց իրեն կը մնայ կարողութիւնները կշռել եւ ըստ այնմ կարգադրել:

Սիրելի երիտասարդ — ուհիները պիտի չվշտանան, եթէ նկատի ունենան որ, իրենք ընդհանրապէս հայկական հանդէսները եւրոպականներէն շատ ետ մնացած կը գտնեն. ինչո՞ւ կը պահանջեն որ ուրիշ երիտասարդներ հաշտ եւ ներողամիտ աչքով նային, երբ խնդիրը իրենց շուրջ կը դառնայ: Մի միայն այս պարագան նկատի ունենալով, կ՚արժէ որ խմբավար եւ աշակերտ միասնաբար ջանան լաւագոյնն ու վեղեցիկը հրամցնել հայ հասարակութեան, որ թէեւ պահանջկոտ չէ, բայց այդ չի նշանակեր թէ մենք մեզի թոյլ պէտք է տանք «ո՞վ կը հասկնայ» ի մըտայնութեամբ, անփոյթ եւ անխնամ ձեւով ներկայանալ հանրութեան, պատճառ դառնալով որ պարզ ու բարեմիտ ժողովուրդը երբեք պէտք եղած դաստիարակութեան եւ ճաշակին չտիրանայ:

ԵՐԱՍԱՆ

գամ, ինծի ըսաւ թէ ինչ որ տեսած եմ իրեն պատմեմ, որովհետեւ, ըսաւ ան, ազատուելէն վերջ Եգիպտոս պիտի երթամ եւ հոն խաչակրողութիւն պիտի ընեմ իրենց ջարդէն փախած: Ընթերցողին կը ձգեմ առոր մեկնութիւնը:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

*

Փարիզի Հայ Կարմիր Խաչի կազմակերպած ցերեկոյթը, կիրակի, ի նպաստ իր օգաւփոխութեան կայանին անցաւ շատ յաջող: Հակառակ բազմաթիւ հանդէսներու խաչաձեւումին նոյն օրը, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը գրեթէ լեցուն էր:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մայկիր Ազատ իմ Հայրենիք»ով զոր երգեց «Նայիրի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի:

Կը նախագահէր բժիշկ. ակադեմական փրոֆ. Թռէժոլիէռ, որ ըսաւ թէ երրորդ անգամն է որ կը նախագահէ Կարմիր Խաչի հանդէսին: Ցաւ յայտնեց որ հիմնադիր Բժ. Քոլոլեան բացակայ էր, գիւղ գտնուելուն համար: Ապա իր հիացումը յայտնեց հայ ազգին համբէպ, որ հակառակ իր կրած տառապանքներուն կրցած է դիմանալ դարերէ ի վեր եւ ծաղկեցնել մշակոյթ մը եւ գոչեց «կեցցէ յաւէտ հայ ազգը»:

Գ. Վահէ Ֆրէնկեան՝ փոխ նախագահը, որ կը փոխարինէր տոքթ. Քոլոլեանը, շնորհակալութիւն յայտնեց փրոֆ. Թռէժոլիէռին, ֆրանսական եւ միջազգային Կ. Խաչերուն ներկայացուցիչներուն: Երրորդ խօսողն էր (ֆրանսերէն) Գ. Ս. Քարեան, որ վերլուծեց երջանկութեան գաղափարը մարդուն մէջ եւ բացատրեց թէ ամէնէն ազնիւ երջանկութիւնը կարելի է գտնել բարեգործութեան մէջ:

Կաթ. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Սերոբեանի տեղ՝ ներկայ էր Չըլճանեան աբեղայ:

Ընտիր գեղարուեստական բաժին մը զոր կազմակերպած էր Օր. Հայկանուշ Թորոսեան աւելցուց փայլը ցերեկոյթին: Օր. Պէրթել Իւկէլի տաւիղի նուագէն վերջ որ բուռն ծափահարութիւններու արժանացաւ, Ժիւլէլ տը Մոնսոյի թաւ ջութակի վրայ «Արաքսի ալիքները» (դաշնաւորում Հ. Թորոսեանէ), «Պարը» (Սպենդիարեանէ) եւ «Եղբերերգութիւն» Կ. Ֆուռէէ, խանդավառութեան ալիք մը բարձրացուցին:

Արտասանեց դեր. Ա. Գմրէթեան Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»ը եւ Ֆրանսուա Քոփէի «Դարբիններու գործադուլը» (թարգմ. Ցովհ. Գմրէթեանէ): Գեղեցիկ թարգմանութիւնը եւ բարձրարուեստ արտասանութիւնը իրար կը լրացնէին: Քոմէտի Ֆրանսէզէն Փօլ Էմիլ Տըլպէռի արտասանութիւնները Փօլ Վէռլէնէն եւ Ալֆրէտ տը Միւսէէն՝ անսեթեւեթ եւ պարզ, հմայեցին ունկնդիրները:

Կարգը երգչուհի Հայկանուշ Թորոսեանին էր, որ ինչպէս միշտ այս անգամ ալ արուեստագէտ երգչուհիի իր տաղանդով ոգեւորեց բոլորը, երգելով՝ Սպենդիարեանի «Ուստի կուգաս ղարիպ պլպուլ»ը, Բոսինիի «Թարանթելլա Նափոլիթանա»ն, «Մարտիկի երգը» եւ Ալան Ցովհաննէսի «Եար նազանըմ»ը:

Ներդաշնակ հայկական տարազներով պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Ց. Քիւթնէրեանի եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Մ. Խրիմեանի շատ յաջող կերպով պարեց, որու միջոցին մէջ ընդ մէջ երգեցին երիտասարդ օրիորդներ: Օր. Ալիս Գօյաճեանի «Շուշան» գնչուի պարը օրիորդին ընծայեցին ժողովրդական խանդավառութիւն:

Մեր անմահ դաշնակահար Բաֆֆի Պետրոսեանը նորէն հմայեց ունկնդիրները, արուեստի յուզումը ապրեցնելով: Նուագեց Մայա է լը Ռոսինեօլը (Կռանատօս) Քորտոպա (Ալպենց), «Տանս տիւ Ֆէօ», (Մ. տը Ֆալյա)), «Հայկ. պար» (Բաբաջանեան), «Թոքաթա» Ա. Խաչատուրեան:

Քուաթոռի հայկ. գեղեցիկ նուագէն ետք, «Նայիրի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Եանպէկեանի, երգեց յաջող կերպով «Պինկէօլը», «Արի արի քէ մատաղ»ը (Կոմիտաս) եւ «Թոյ Ներկիս» (Ալթունեանէ):

Խօսնակ Օրիորդը Պասմաճեան շատ սրամիտ խօսքերով բեմ կը հրաւիրէր գեղարուեստական բաժնին մասնակցողները:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ ՔՈՅՐԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած) — Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի կազմակերպած ներկայացումը՝ «Աշուղ Ղարիպ», տեղի ունեցաւ Ապրիլ 23ին Պառ էնթէռնասիոնալ սրահին մէջ, խիստ մեծ յաջողութեամբ: Պարապ աթոռ չէր մնացած: Որովհետեւ կազմակերպողները ջանք չէին խնայած եւ ժողովուրդը գիտէր թէ ով է որ կը քաջալերէ:

Հակառակ «Յառաջ»ի սուղ էջերուն, պէտք կը զգամ յիշել դերակատարներուն մէկ քանիին անունները, տիկիններ Ք. Արզումանեան (մայր), Բ. Արմաղանեան (Սանամ), օրիորդներ Ժ. Քիւրճեան (Ալբէգ), Ա. Խաչիկեան (Արէգնազ), Պ. Պ. Ա. Ցակոբեան (Գիժ Մանուկ), Վ. Ցակոբեան (Ղարիպ), Լ. Այվազեան (Խոջա Մինաս): Թէեւ բոլորն ալ սիրողներ էին, սակայն դերերը լաւագոյնս կատարեցին, եւ անվարան կրնանք ըսել թէ հանդիսականները շատ գոհ մնացին: Տեղւոյս դպրոցի ժրաջան ուսուցչուհին Տիկին Ս. Թորոսեան օգտուելով միջնարարի հինգ վայրկեանէն հակիրճ կերպով պատմականը ըրաւ Ֆ.Կ.Խ.ի կատարած գործին՝ ծանրանալով մանաւանդ Նոր Սերունդին եւ Կ. Խաչի դերին վրայ եւ կոչ ըրաւ ժողովուրդին, որպէսզի իրենց օժանդակութիւնը բերեն կայանին շէնքին նորոգութեան: Խանդավառութիւնը բարձր էր եւ հինգ վայրկեանին մէջ գոյացաւ մօտ քսան եւ հինգ հազար ֆրանք:

Հանդէսին յաջողութեան մէջ մեծ բաժին ունի Հ. Ց. Դաշնակցութեան Կարտանի Նոր Սերունդի թատերախումբը: Մասնաւորապէս անոնց ղեկավար ընկեր Ն. Սարգիսեան, որ ոչ միայն իրենց հագուստները եւ զարդանկարները սիրայօժար տրամադրեցին, այլ եւ հանդէսին օրը ընկեր Ն. Սարգիսեան եւ երեք Նոր Սերունդականներ բեմի յարդարման մէջ մեծ աշխատանք տարին: Այս առթիւ Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Կարտանի Նոր Սերունդին եւ իր ղեկավարին, ինչ պէս նաեւ Գ. Գարոյր Կարապետեանի որ սիրայօժար սկիզբէն վերջը երաժշտութեան բաժինը վարեց իր թառով: Խորին շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր նուիրատուներուն:

Ա. ԱՐՄԱՂԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

— Ո՞վ է գնդապետ Րէյսը, հարցուցի:

— Հարցումիդ դժուար է պատասխանել, ըսաւ Սիւզան: Բաւական ծանօթ է իբրեւ լաւ որսորդ, եւ ինչպէս իմացար այս գիշեր, հեռաւոր զարմիկն է Սըր Լորընս Ըրտսլիին: Մինչեւ այս ճամբորդութիւնը չէի տեսած զինքը: Ափրիկէ շատ կ՚երթայ կուգայ, ընդհանուր կարծիքն այն է որ իբր թէ Գաղտնի Սպասարկութեան մէջ կ՚աշխատի, բայց թէ իրաւ է կամ սուտ՝ չեմ գիտեր: Ամէն պարագայի մէջ խորհրդաւոր մէկն է.

— Իբրեւ Սըր Լորընս Ըրտսլիի ժառանգորդը շատ դրամ ունենալու է:

— Իրաւ, սիրելի Անն, գործը եփենք: Ձեզի հիանալի ամուսին կրնայ ըլլալ:

— Քանի դուք նաւուն մէջն էք, ես չեմ կրնար մօտենալ իրեն, ըսի խնդալով: Ո՛հ, աս ամուսնացած կիները:

— Այո, կը քաշքշենք պատասխանեց Սիւզան: Սակայն ամէն մարդ գիտէ թէ որքան սերտօրէն կապուած եմ ամուսնոյս՝ Գլէրընսին:

Հաճելի բան է սիրել անձնազոհ կինը:

— Բախտաւոր ըլլալու է Գլէրընսը, որ ձեզ նման կնոջ մը հետ ամուսնացեր է:

— Այո, բայց հետը ապրելէն ձանձրացայ: Թէեւ երբեմն խօսք կուտայ արտաքին նախարարութեան շէնքը, այնուհետ բազկաթոռի մը վրայ քնանալու համար: Հեռագրելու ենք իրեն. թող ըսէ ինչ որ գիտէ Րէյսի մասին: Կը սիրեմ հեռագիր քաշել, իսկ Գլէրընսն ալ շատ կը ջղայնանայ: Իր կարծիքով պարզ նամակն ալ կը բաւէ: Թէեւ չեմ կարծեր որ բան մը ըսէ, սոսկալի գաղտնապահ է, այդ պատճառով ալ իր հետ երկար ապրիլը՝ դժուար: Հիմա դառնանք ամուսնական խնդրին: Անն, վստահ եմ թէ գնդապետ Րէյսը ձեզմով շատ է հրապուրուած: Այդ ձեր չարաճճի աչքերով քանի մը կրակոտ ակնարկ տուէք իրեն ու գործը կը լմննայ: Շատեր կը նշանուին նաւուն մէջ: Ուրիշ բան չկայ ընելիք:

— Ամուսնանալ չեմ ուզեր:

— Ինչո՞ւ չէք ուզեր ամուսնանալ: Ուրախ եմ որ ամուսնացած եմ... նոյն իսկ Գլէրընսին հետ:

— Ինչ որ կ՚ուզեմ գիտնալ այն է թէ՝ գնդապետ Րէյսը ինչ ունի այս՝ գործին մէջ, ըսի վճռական կերպով:

— Չէ՞ք կարծեր թէ պատահական բան մըն էր անոր պատմածը:

— Ոչ, չեմ կարծեր, պատասխանեցի վստահ շեշտով: Մեզ ուշադրութեամբ կը դիտէր: Կը յիշէք որ աղամանդներէն մէկ բանին գտնուեցան, բայց ոչ ամէնքը: Թերեւս անոնք կորսուածներն են, կամ թերեւս...

— Թերեւս ի՞նչ:

Այս հարցումին ուղղակի կերպով չպատասխանեցի:

— Կը փափաքէի գիտնալ թէ ինչ եղաւ միւս երիտասարդը: Ըրտսլին չէ... ինչ էր անունը, հա, Լիւքասը:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷՇԵԱՆ

(Շար.)

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետին Ֆորմոզայի համար «պայմանաւորեալ» առաջարկը որոշ յուսախաբութիւն մը յառաջ բերած է Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ։ Շու Ան Լէյի ներկայ դիրքը, նուազ ճկուն կը նկատուի քան թէ անցեալ անգամ Պանտունկի մէջ։ Նկատի ունին մանաւանդ Չինաստանի վարչապետին այն խօսքը, թէ «Ֆորմոզան ազատելու համար կամ պէտք է կռուինք եւ կամ բանակցինք։ Կ'ուզենք բանակցիլ, պայմանաւ որ հնարաւոր ըլլան բանակցութիւնները»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրաւտա»ն, երկրորդելով ձեւով մը Եուկոսլաւ ղեկավարներուն յայտարարութիւնները Եուկոսլաւ եւ խորհրդային հանդիպման մասին, երէկուան թիւին մէջ կը յայտնէ թէ Խ. Միութիւնը շատ բնական կը գտնէ որ Եուկոսլաւիա ունենայ միշտ անկախ քաղաքականութիւն մը։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ միջազգային հանդիպումներու կարգին Անգլիա – Սպանիա հաւասար մնացին չորեքշաբթի օր Մատրիտի մէջ (1–1)։ Երկու խումբերն ալ վերջերս պարտուած էին Ֆրանսական խումբէն։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարուան պէս այս տարի ալ Դպրոցասէրը կազմակերպած է իր ընդարձակ պարտէզին մէջ դաշտահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 19 Յունիս, կէսօրէն յետոյ։

Տեղի պիտի ունենայ նոր վիճակահանութիւն մը։ Մուտքի տոմսերը պիտի ծառայեն այդ նպատակին։ Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

Անձրեւի պարագային ցոց սրահ ապահովուած է պարահանդէսին համար։

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուղերձ մը խումբին կողմէ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր.ներ Շ. Պենկեան եւ Ա. Քէօսէյեան, Պ. Ա. Գիւփէլեան (երգ)։ Օր. Ս. Յարէթնալվեան (արտասանութիւն)։

Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն» գրուածքէն մը Քրիստափորի շիրիմին այցելութիւն։

Հայկական պար, Օր. Դանիէլեան։

Եւրոպական պար։

Մուտք 100 ֆրանք.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկեր. Լիոնի մասնաճիւղին։

Մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմանի «Ս. Քէփէնէկեան» թատերախումբին։

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Ֆրանսուա Քօփէի սրահին մէջ, 8 ռիւ Վիքթորիէն Սարտու, Լիոն։

Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Ա. Ց. Երէցեանի «ԽՂՃԻ ՁՈՀԵՐ»

Ցոյն դիցաբանութենէ առնուած ողբերգութիւն հինգ արար եւ մէկ պատկեր։

Ինչպէս նաեւ պոլսական կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ գոմէտիներ։

Հնարամիտ վարձակալը, Իգնատ աղայի ամուսնութիւնը։

Մուտքի գիներն են՝ 150 200 եւ 250 ֆր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծանուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դաւիթեանի։ Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները։

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հայաստան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները այս կիրակի, ներկայ գտնուիլ հոգեհանգստեան արարողութեան (Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ) եւ յետ պատարագին՝ այցելել ողբ. ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի շիրիմը.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ։

334 Պուլվ. Շավ։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Երգ, Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (մասնաւոր հրաւիրուած Փարիզէն)։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի՝ սրահը, մինչեւ լոյս։

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ։

ԹԱՏՐՈՆ - ՇԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար։

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Երիցուհի Թէքեան կը ծանուցանէ թէ, իր ամուսնոյն Տէր ՇԱՒԱՐՇ քհնյ. ԹԻՐՉԵԱՆի մահուան 4րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ։ Կը հրաւիրուին ազգայնոյն յիշատակը յարգողները։

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի պատարագ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տէր Բարգէն քահանային մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Պ. Աչոտ եւ Արմիկ Յակոբեան եւ Տէր եւ Տիկին Պուրկազեան կը ծանուցանեն որ այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի իրենց մօրը՝ ողբացեալ Սեփորա Յակոբեանի (ծնեալ Քրթոյեան) մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

×

Պ. Արտաչէս Մինթանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժ. Մինթանճեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Մինթանճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ փեսաները, Պ.Պ. Պ. Գրիգորեան եւ Զ. Քէլէճեան, կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի.—

Քալէնիկ Մինթանճեանի (ծնեալ Տէյիրմէնճեան), Մաքիլը Գրիգորեանի (ծնեալ Մինթանճեան), Շագէ Քէլէճեանի (ծնեալ Մինթանճեան) մահուան տասնամեակի եւ քառասնամեակի առթիւ, այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին (ռիւ Ժան Կուժօն)։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն ընտանեկան պարագաները, բարեկամները եւ յիշատակը յարգողները։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ ՁՈՄԻ

Մութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Ափրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աստղ երգչուհի Օր. Ռոզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւփէլեան (երգ)։ Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), ՓարիզիՕփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ Թառիստ Գարեգինի եւ Բենոյի։

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ։

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապտերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը։

Մուտք, 300, 200, եւ 150 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին հայ գրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկներու։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ)։

; Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով։ Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի – Արենուշներէ ; Պիտի նուագեն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Իօժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տասը 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կոչկարեան։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն.

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄՍԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէր

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ։

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր.։ Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէֆանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նուրհանի Գէորգեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր հայրենակիցներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆի (ծնած Ենիճէ) մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. ՕՏՏՈՅԻ Կապ. Խաչի հանդէսին առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.

Պ. Պ. Ա. Ասատուրեան, Ա. Թէճիրեան, Պ. Հայրապետեան, Արծիւ Մարգարեան, Յ. Թէճիրեան, Թ. Քէօսէեան, Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Յակոբեան (Ամերիկայէն), Ս. Թորոսեան հազարական ֆր.։

Տիկիններ Ք. Արզումանեան, Ա. Սուքիասեան, Ն. Կիրակոսեան, Վ. Խոլիկեան, Ճիճիւեան, Ն. Մանուկեան, Ե. Այվազեան, Սահակեան, Պ. Պ. Ա. Արմաղանեան, Յ. Պէնլեան, Ղ. Կիւլեան, Յ. Օհաննէսեան, Ա. Մարտիրոսեան, Ղազ. Կիւլեան, Ա. Մուրատեան, Հ. Երէցեան, Ա. Թէճիրեան, Մ. Գլըճեան, Ա. Մերոյեան, Ն. Մանուկեան, Մ. Խաչատուրեան, Ա. Յակոբեան, Հ. Սարաֆեան, Ե. Զաքարեան, Գ. Գէորգեան 500ական։ Արմ. Մուրատեան 500։

Տիկիններ Ն. Պալեան, Յովհաննէսեան, Գումրուեան, Ն. Ղարիպեան, Զ. Մուրատեան, Պաղտասարեան, 300ական, Ա. Տէրտէրեան, Մ. Շահպազեան, Ուզունեան 200ական, Պ. Մ. Վարդանեան 200։

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ Խաչի Օգն. Մարմնի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, Պ. Կարապետ Մահմուզեանէ (Մարսէյլ), Պ. Տաճատ Խաչիկեանի զաւկին Միհրանի ամուսնութեան առիթով։

Ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի արձակուրդի կայանին, շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Պ. Ն. Արզումանօֆէ հինգ հազար ֆրանք, Պ. Լ. Մուրատեանէ հինգ հազար ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ)։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Բացականեր նկատի կ'առնուին։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Գար Վիտտիւքի սրահը։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է։

Տէր եւ Տիկին Ռոստոմ Քէօսէեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին, Բոպէրթօ – Գառնիկի ծնունդը, 28 Մարտ, 1955, Մեքսիքօ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓՈՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Վատիկանէն, պատարագ։ Ձայնասփիւռէն։ Կարճ ալիք 31,41, 25,55 19,84։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է գերձակի խանութ մը, Փիկալի շրջանը (Փարիզ 9)։ Մատչելի պայմաններով։ Դիմել՝

44, Rue La Rochefoucauld, Paris (9)

Ամէն օր բացի երկուշաբթի մինչեւ ժամը 19։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 21 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 21 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7679 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3090

ԱՆԱՒԱՐՏ ԵՐԱԶԸ

Համաշխարհային, տեւական խաղաղութեան Երազն է ան, զոր ունեցաւ Չըրչիլ եւ չյաջողեցաւ իրականացնել։

Եւ այսօր կը քաշուի ան, կէս ձգած իր գործը, յանձնելով զայն երկար տարիներու իր գործակիցին՝ Իտընի։

Նոր չէ խաղաղութեան երազը, ոչ ալ իրը միայն. ան եղած է իրմէ առաջ շատերունը, բովանդակ մարդկութեան։ Ապահովաբար, դեռ երկար ժամանակ պիտի անցնի, դեռ շատ նիզակներ պիտի ջախջախուին, շատ մը մեծ դէմքեր, խաղաղասէրներ պիտի անհետին, պիտի պայքարին ու առանց յաղթանակի, պիտի իյնան կամ քաշուին։

Խաղաղութիւնը, արդար ու իրաւ, հաստատ ու համատարած, ապահովաբար դեռ սերունդներու աշխատանքին, զոհողութեան ու պայքարին պէտք պիտի ունենայ, իրականութիւն դառնալու համար։ Երազը պիտի մնայ աննուաճելի, երազողներու քաշուելէն կամ անհետանալէն ետքն ալ։ Սակայն, միշտ ալ, պիտի ըլլան պայքարողներ՝ խաղաղութեան համար։

Բրիտանական նախորդ վարչապետը, ի միջի այլոց, գաղանապահ մը եղաւ, իր գործունէութեան վերջին շրջանին։ Պայքարեցաւ, ուրիշներու հետ, նացիզմի ու ֆաշիզմի դէմ, մինչեւ որ տապալեցան երկու բռնակալները — Հիթլէր ու Մուսոլինի։ Պայքարեցաւ ուրիշ Զարիքի մը, Համայնավարութեան դէմ, եւ երբ կանգուն մնաց ան, յանուն իր երկրի եւ աշխարհի խաղաղութեան, բարբարոս, արիւնոտ ձեռքեր սեղմեց, առանց խոնարհելու եւ առանց նահանջելու իր [illegible] պայքարին մէջ, ինչպէս յայտարարեց ան պատերազմի ընթացքին, տաղնապալի ու հանդիսաւոր պահու մը։

Շահելէ ետք պատերազմի յաղթանակը, ուզեց, փորձեց շահիլ նաեւ խաղաղութեան յաղթանակը։ Ըսուած էր իրեն համար, որ պատերազմի մարդ էր, բայց ոչ խաղաղութեան։ Աշխատեցաւ հերքել այս սխալ կարծիքը, որովհետեւ պատերազմը ան մղած էր, խաղաղութիւնը շահելու համար։ Չյաջողեցաւ շահիլ խաղաղութիւնը, որուն համար բարեկամութիւն մշակեց բռնակալ Ստալինի ու անոր յաջորդներուն հետ։ Ոչ ինք խոնարհեցաւ ոչ հակառակորդները կրցաւ խոնարհեցնել, եւ սակայն մեծ ու տենդագին աշխատանքներու լծուեցաւ դիմադրական ճակատներու կազմութեան մէջ, միշտ խաղաղութեան համար։

Ինքն եղաւ ամէնէն բարձր խօսողը, ազդարար զանգակը՝ պատերազմէն ետք, արթուն, զգաստ ու պատրաստ մնալու, ազատութիւնը պահելու եւ պաշտպանելու համար։

Ինք, կրնանք ըսել, վերջին ու մեծագոյն դրօշակիրն եղաւ իր երկրի աշխարհածաւալ իշխանութեան, թէեւ ճանչցաւ Բրիտ. Համահայրենիքը բաղկացնող ժողովուրդներուն ինքնորոշման իրաւունքը։ Եղաւ վերջին դէմքը Եւրոպայի մեծանուն այն ղեկավարներուն, Քլէմանսոներու, Փուանքարէներու եւ Գրիաններու, որոնք դեր մը կատարեցին, նոյնիսկ համաշխարհային [illegible] հետապնդեցին յանուն Եւրոպայի միութեան, ընդհանուր խաղաղութեան, ազատութեան եւ, նաեւ, փոքր ժողովուրդներու ազատագրութեան պայքարներուն մէջ։

Ուինսթըն Չըրչիլ, մեր դատին ու շահերուն տեսակէտէն, բան մը չտուաւ մեզի, ոչ իսկ համակրական խօսք մը, ընդհակառակն։ Թերեւս չունեցանք մարդը, կամ պակսեցաւ մեզի միջոցը մեր դատը ներկայացնելու համար իրեն, իր ոգեկան արդարութեամբը։ Այսպէս կամ այնպէս, մենք մեր դատով անծանօթ մնացինք եւ իր համակրանքը չեղաւ մեզի հետ։ Սակայն, չենք կրնար մոռնալ, որ ազատութեան ախոյեան մը եղաւ ան եւ ազգերու ինքնորոշման կողմնակիցներէն։ Ի՞նչ շահած ենք Քլէմանսոներէն ու Գրիաններէն, որոնք մեր բարեկամներուն շարքը դասած էինք։

Մեր դատը՝ մենք պիտի շահինք, ամէնէն առաջ։

Իր մեծագոյն առաքինութիւնը, բացի իր շնորհներէն, տաղանդէն ու կորովէն, ծառայելու իր զգացումն եղաւ։ Գիտցաւ ծառայել բոլորանուէր կերպով, իր երկրին ու իր ժողովուրդին, այն խորին համոզումով, որ իր հայրենիքին ու ժողովուրդին ծառայելով, ծառայած կ'ըլլայ բովանդակ մարդկութեան։

Ազատութեան, ինչպէս ազատագրութեան երկիրն եղած է իր երկիրը։ Չըրչիլ ախոյեաններէն եղաւ Ազատութեան, առհասարակ, կողմնակից խաղաղութեան, բայց ազատութեան մէջ, ոչ անձնատուութեան, ոչ ալ համակերպութեան մէջ։

Մեր դատը ազատութեան դատ մըն է, որ նոյնպէս կէս մնացած Երազ մըն է։

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՈՒԺԵՐ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ ԱԼԺԵՐԻԱ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Կառավարութեան առջի օրուան որոշումներուն իրագործման համար, նախարարական յանձնաժողով մը ձեռք առաւ շարք մը զինուորական միջոցներ, Ալժերիոյ մէջ կարգը անմիջապէս հաստատելու նպատակով։ Ապահովութեան ուժերը որոշուեցաւ հասցնել մինչեւ հարիւր հազար հոգիի։ Այսպէս՝ մայր երկրէն զրկուեցան տասը հետեւակազօրաց եւ մէկ հետախուզական գունդեր, ինչպէս նաեւ մօտ հազար ոստիկան — զինուորներէ բաղկացած շարժուն հեծելագունդ մը։

Իսկ տեղի վրայ գտնուած գունդերը վերակազմելու նպատակով, Գերմանիոյ Ֆրանսական ուժերէն մաս մը Ալժերիա պիտի զրկուի, փոխարինելու համար ալժերական հրացանաձիգներու վաշտերը, [illegible] առաջքն առնելու մտահոգութեամբ։

Տեղացիներէ բաղկացած զինուորական միաւորները պիտի ունենան նոր սպաներ, արաբախօս եւ հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն լաւատեղեակ։ Արդէն պէնքի տակ կանչուած են ալժերական պահեստի սպաները։ Շուտով Ֆրանսայէն ալ պիտի զրկուին տեղակալներ եւ հարիւրապետներ։

Շնորհիւ այս սպաներուն, որ լաւ կը ճանչնան թէ երկիրը եւ թէ ժողովուրդը պիտի ապահովուի տեղացիներու գործօն մասնակցութիւնն ալ կարգը հաստատելու գործողութիւններուն մէջ։ Զրոյց մը կը շրջէր թէ նոյնիսկ զէնքեր պիտի բաժնուին կարգ մը հեռաւոր շրջաններու բնակիչներուն, հրոսախումբերու դէմ ինքնապաշտպանութեան համար։ Սակայն պաշտօնական շրջանակները հերքեցին այս լուրը։

Կոստանդինէայի ծովեզրը պիտի զրկուին նոր մարտանաւեր, ինչպէս նաեւ ծովային հրացանաձիգներ։ Այս որոշումը կը կարծուի որ տրուած է պէնքի մաքսանենգութիւնը արգիլելու համար։ Արդարեւ, մասնագէտները քննելէ ետք «օրէնքէ դուրսերէն» գրաւուած զէնքերը այն կարծիքին են թէ ծովային ճամբով Ալժերիա հասած են, Միջին Արեւելքի երկիրներէն գալով։

Ձեռք առնուած այս միջոցները ամէնքն ալ արդէն սկսած են գործադրութեան դրուիլ։

Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը քննէ Ալժերիոյ համար մշակուած ընկերային եւ տնտեսական ընդարձակ ծրագիրներու կիրարկումը, երկրին վիճակը [illegible]։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Քանի մը տարի է մենք եւս «Օր» մը սահմանած ենք Մայրերուն, հայ մայրերուն, որոնք եթէ ուրիշ բոլորին համար «Անոյշ» են, մեզի համար «Ուրիշ են»։

Այս յարգանքի արտայայտութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած են Զափահաս Որբերը, անոնք որոնք մեծ մասով մայրիկ չունեցան եւ իրենց սրտին կարօտը տուին որբանոցներու մէջ զիրենք խնամող «մայրիկ»ներուն։

«Ինչո՞վ ուրիշ է» հայ մայրը, թերեւս հարցնեն օտարներ, որոնք գաղափար իսկ չեն կրնար ունենալ Մեծ Եղեռնէն հրաշքով ազատած հայ մօր սահմանուած ճակատագրի մասին, ճակատագիր մը որ դահիճը շիկացած երկաթով գրեց անոր անբիծ ճակտին։

Ամէն մէկ վերապրող հայ մայր, եթէ պատմէ իր ոդիսականը, իր պարզ եւ սրտառուչ բառերով, արդէն պատասխանած կ'ըլլայ թէ ինք ինչու ուրիշ է, թէ իր «Տէր Զօր»ը, նոյնքան փշալից ու տաժանելի եղած է որքան Աստուածամօր խաչի ճամբան։

«Հայրս տարին, ա՛խ չտեսանք, չոլս հաստ էինք, փոքր քոյրս կաթի էր սակուին, իսկ մենք երեք եղբայր կախուած էինք մայրիկիս փէշերէն ու կը քալէինք իյնալով ելլելով, լալով ու «հա՛ց, հա՛ց մամա» աղաղակելով։

«Մայրս իր ձեռքով թաղեց մենէ երկուքը, իսկ մեծ եղբայրս ու զիս բերաւ վրանի մը տակ։ Չեմ գիտեր ո՞ւր կ'երթար առանց առտու, իրիկունը միայն կը տեսնէինք զինքը ծրար մը հաց ու սոխ թեւին տակ։ Այսպէս մեծցուց մեզ իր ճակտին քրտինքով, դպրոց դրաւ, արհեստ սորվեցանք, ընտանիք կազմեցինք, զաւակներ ունեցանք եւ արցունքով տեսանք իր վաղաժամ ճերմակ մազերը, փառապսակի մը նման իր անոյշ դէմքին շուրջ»։

Ո՞ր մէկը չունի նման կամ շատ աւելի սրտապատառ դրուագներ իրենց խաչի ճամբէն։ Ո՞ր մայրը կրնայ ըսել թէ բան մը աւելի տուած է իր զաւկին քան հայ մայրը, որուն արիւնը ու արցունքը խառնուած իր կաթին, սնուցած է հայ մանուկը Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Եփրատ, իր գիրկը շատ անգամ դագաղ՝ անոր մատղաշ մարմինին, եւ շրթունքները աղօթած անոր լուսաւոր սլացող հոգիին։

Եւ Սարմէնի հետ կրնանք մրմնջել աղօթքի մը նման։

«Իմ տառապալի դաժան անցեալի գիշեր —
բուն մռայլ.
Դու՝ մշտավառ յոյս, դու՝ շողշողուն
լոյս, իմ պաշտելի մայր,
Անցեալի նաւը խորասուզւում է մտքիս
ովկիանում,
Բայց դու, չքնաղ մայր, նաւի վրայից
ձեռքով ես անում»։

ՍՕՍԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀԵՌԱՊԱՏԿԵՐԷՆ

Առջի երեկոյ, արտաքին նախարարը Ա. Փինէ, լրագրական ասուլիս մը ունեցաւ հեռապատկերի միջոցաւ, Գրիւսէլ գտնուող երեք թղթակիցներու հետ։ Կէս ժամուան ընթացքին, արտաքին նախարարը պատասխանեց հետեւեալ հարցումներու։ Արեւելք - Արեւմուտք խաղաղ համակեցութեան մասին անհրաժեշտ [illegible] հաշտեցողութեան գալու իսկական կամք մը, առանց սակայն ներկայի իրականութիւնները ձգելով, փակելու ապագայի երազներու առեւէն «Լարուած վիճակին վերջ մը տալու մեր փափաքը, պէտք չէ որ ջլատէ Եւրոպայի համար մեր թափած ճիգերը» որովհետեւ միջազգային կացութեան բարւոքումը կը կարօտի տեւական ճիգի։ Զօրքերու հանդիպումը, ոչ թէ վերջին փորձ մը պիտի ըլլայ, այլ սկիզբ մը դժուարութիւնները հարթելու։ Գալով Խ. Միութեան առաջարկած զինաթափութեան ծրագրին, յոյս յայտնեց թէ արդիւնաւոր բանակցութիւններ կարելի էր սկսիլ, որովհետեւ Մոսկուա նոր զիջումներ ընելով, իր տեսակէտը մօտեցուցած է զինաթափութեան մասին արեւմուտքի պետութեանց տեսակէտին։

Թէեւ զինաթափութեան երկու ծրագիրներն ալ գրեթէ նոյնն են, սակայն Խ. Մ.ը մէջ կը խառնէ Գերմանիոյ վերաբերեալ քաղաքական հարցեր։ Պէտք է անջատել այդ տարբեր խնդիրները։ Իսկ Գերմանիոյ միացումը, արտաքին նախարարին ակնոցով առաջին պայմանն է եւրոպական խնդիրներու ընդհանուր լուծման. Գալով եւրոպական համագործակցութեան՝ «կազմակերպուած Եւրոպա մը եւ միջազգային լարուած վիճակին բարւոքումը զիրար չեն հակասեր, ընդհակառակն, լրացուցիչ են» եւ «Եւրոպայի կազմակերպումը պիտի նպաստէ» Արեւելք - Արեւմուտք բարւոք յարաբերութեանց։ Ա. Փինէ անդրադարձաւ նաեւ Խ. Միութեան քաղաքականութեան նոր ուղղութեան, — դէպի համաձայնութիւն — եւ ըսաւ թէ ամէն համաձայնութիւն որ կրնայ վտանգել արեւմտեան Եւրոպայի համագործակցութիւնը, պէտք է նկատել գէշ լուծում մը։

×

ՔԱՇՄԻՐԻ մասին, Փաքիստանի եւ Հնդկաստանի միջեւ տարուած բանակցութիւնները ձախողութեան մատնուեցան։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ահարոնեանի շիրիմին շինութեան յանձնախումբը ստացած է տասը հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Տէսինի ենթակոմիտէէն եւ ընկերներէն։

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԿԱԶԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Եգիպտական եւ Իսրայէլեան ուժերու միջեւ երկու ծանրակշիռ միջադէպեր պատահեցան առջի օր, Կազայի շրջանին մէջ։ Իսրայէլեան ուժեր սահմանէն անդին անցնելով, բախում մը ունեցան եգիպտական սահմանապահ գունդի մը հետ, եւ կը թուի թէ տուած են քանի մը զոհեր։ Նոյն օրը, կէս գիշերին նմանօրինակ յարձակում մըն ալ գործեցին, աւելի կարեւոր ուժերու մասնակցութեամբ։ Եգիպտացիները թնդանօթի բռնեցին յարձակողները որ ստիպուեցան ետ քաշուիլ, ձգելով բազմաթիւ դիակներ եգիպտական գօտիին մէջ։ Մինչ ՄԱԿի յանձնախումբը քննութիւն մը բացաւ, Իսրայէլեան զեկոյց մը կը յայտնէ թէ երեք զինուորներու մահուան իբրեւ փոխ վրէժ, իսրայէլեան բանակը գրաւած էր եգիպտական սահմանային պահականոց մը։ Երեք զինուորները սպաննուած էին ինքնաշարժի մը մէջ որ ականի մը վրայէն անցած էր։

× Ուաշինկթըն կը քննադատէ Իսրայէլցիներու «փոխ վրէժի յարձակումը», որուն կը հետեւի պաշտօնական զեկոյց մը։ Այդ կը նշանակէ թէ Իսրայէլ կարեւորութիւն չի տար այդ շրջանին մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար ՄԱԿի եւ բազմաթիւ պետութեանց թափած ճիգերուն, եւ կ'ուզէ շարժիլ ինքնագլուխ։

× Իսրայէլի վարչապետը Մոշէ Շարէթ յայտարարած է թղթակիցի մը, թէ Իսրայէլ պատրաստ է արաբական պետութեանց հետ հաշտութեան համար բանակցելու, պայմանաւ որ ծովը թափուելու վտանգը, որուն դէմ ան ի վիճակի է պայքարելու, մի անգամ ընդ միշտ հեռացուի։

×

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ հիւլէական ուժով մղուած երկրորդ սուզանաւ մը պիտի շինեն։

Մ Ա՛ Յ Ր .
ՄԷԿ ՕՐԸ ՉԻ ԲԱՒԵՐ
(«ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ» ԱՌԹԻՒ)

●

«Թէեւ ամէն օր պատուոյ օր մը պէտք էր ըլլալ մայրիկին համար, սակայն հարկ էր տարուայ մէջ օր մը հաստատել՝ սէր եւ յարգանք ընծայելու համար մօր» : Այս խօսքերով ծնաւ «Մայրերու Օր»ը : Առոնք արտասանուած էին Ամերիկուհիէ մը — Միս Եարվիս — 1907ին, երբ նա եղերական պարագայի մը իր մայրը կորսնցնելէ վերջ՝ զգացած էր թէ ինչ մեծ եւ անգին բան մը կորսնցուցած էր : Ծրագիր մը շինեց նա — Տարւոյ մէջ որոշ օր մը մասնաւոր սիրով՝ մայրիկին վրայ խորհիլ — ու այդ ծրագիրը իր հայրենի քաղաքին մէջ — Ֆիլատելֆիա (Փէնսիլվանիա) — հանրութեան ներկայացուց, բայց ծաղրուեցաւ ու հեգնուեցաւ : Սակայն նամակներով ու ճառերով դիմեց դիւանագէտներու եւ կրօնական ընկերութիւններու ու յամառօրէն հետապնդեց իր ծրագրին գործադրութիւնը : Սակայն 1914ին միայն կրցաւ հասնիլ իր նպատակին . — 1914ին ամբողջ Ամերիկայի մէջ կը տօնուէր «Մայրերու Օր»ը փառաւոր շուքով ու հանդիսութեամբ : Անկէ տարածուեցաւ նաեւ ամէն կողմը :

Սակայն՝ թէ մայրական սիրոյ մեծ նշանակութիւնը մարդուն համար լոկ ըղձացումի արտայայտութեան մէջ չի կայանար՝ ասիկա առաջին անգամ 1914ին չէ որ ճանչցաւ մարդկութիւնը : Տարւոյ մէջ օր մը մայրը յիշելու սովորութիւնը արդէն կար ինչ ինչ ժողովուրդներու քով : Այսօրուան «Մայրերու Օր»ի տօնակատարութեան հիմնումէն շատ առաջ Պարսիկները նշանակած էին տարւոյ մէջ օր մը, երբ այրեր ու մանչեր առանձին յարգանքի ու մեծարանաց առարկայ կ՚ընէին տիկիններն ու մայրերը : Այդ օր այրերը կը կատարէին տան գործերը . կ՚եփէին ու նուէրներ կ՚ընծայէին մայրերուն : Նման սովորութիւն մը կար Անգլիա, ուր Մեծ Պահքի չորրորդ կիրակին մայրերը կը մեծարուէին մասնաւոր կերակուրով մը :

Ներկայ «Մայրերու Օր»ուան տօնակատարութիւնը շուտով մուտ գտաւ Իտալիա եւ հիւսիսային երկիրներու մէջ : Աւստրիա ներմուծեց Մարիանէ Հայնիշ, 1925ին : Իր ձայնասփիւռի ճառերը խանդավառութեամբ ընդունուեցան . կազմուեցաւ յանձնախումբ մը, Աւստրիոյ նախագահը, կրթական նախարարը եւ ուրիշ մշակութային կազմակերպութիւններ սիրայօժարաբերին իրենց մասնակցութիւնը՝ այս բարի ձեռնարկին յաջողութեան համար : Այսօր Աւստրիան «Մայրերու Օր» կը տօնէ 30 — ամեակով մը : Առանձին յարգանքի առարկայ են ամէնէն ծերագոյն մայրերը, որոնցմէ քանի մը հարիւրին տօնական հանդէս կը սարքէ պետութիւնը, ճաշով, ուղերձներով ու նուէրներով կը պատուէ զանոնք :

×

Էլէոնորա Տիւզ (1858 – 1924) . «Տեսայ սրտիդ մէջ եղածը, զաւա՛կս . ջանա՛ դիւրացնել չկորսնցնել, նաեւ երբ կը տառապիս ... ու ապրէ՛ նեղութեան ժամերը ... անոնք պիտի անցնին, զաւակս, հոդ մի ըներ կեանքի ինչո՞ւին համար : Դիմացիր ... Աշխարհը կախ մըն է բանի մը համար, որ մեծ է քան մենք ամէնքս : Գաղափարականը՝ անորոշ բան մըն է » :

Նափոլէոն Ա . (1769 – 1821) . « Ամէն բան, ինչ որ եմ եւ էի՝ մօրս կը պարտիմ : Ան սորվեցուց ինծի սկզբունքներ ու աշխատելու վարժութիւնը » :

Մարսըլին Տեպորտ – Վալմոր (1786 – 1859) իր դուստրին . « Իմ քովս ապաստանէ, միայն իմ քովս : Իմ սիրտս քեզի կը պատկանի . ան յորդ է ներողամտութեամբ — նոյն իսկ քեզմէ աւելի — բայց նաեւ լի յատակութեամբ ու որքան ատեն որ ինծի կապուած ես՝ վախնալու բան մը չունիս, եթէ հեռու ալ ըլլաս» :

Պարսկական առած . « Երկինքը՝ մօր ոտքերուն քովն է » :

Հին – գերման առած . «Ինչ որ մայրիկին մինչեւ սիրտը կը բարձրանայ, հայրիկին մինչեւ ծունկը կը հասնի » :

Հ . Ե . Գ .

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ Հ.Մ.Ը.Մ.–Ի ՓԱՌԱՏՕՆԸ

*

Սփիւռքի մէջ Հ . Մ . Ը . Մ .ի կատարած դերը որքան կազդուրիչ նոյնքան եւ աւելի կենսական է, ազգապահպանման գետնի վրայ :

Այս յօդուածին առիթ տուաւ«Արեւելք»ի մէջ երեւցած Զատկի խորհրդաւորութեան խառնուած նոյնքան սփոփիչ, եւ խկական փառատօն մը՝ Հ . Մ . Ը . Մ .ի Մերձաւոր Արեւելքի միջմասնաճիւղային մարզական մրցումները, որոնք ամէն տարի Զատկին, տեղի կ՚ունենան Հալէպի մէջ, հին դարերու Նաւասարդեան տօնախմբութիւնները վերակոչելով ու նուիրագործելով :

Այդ հանդիսութեանց նկարներուն մէջ ուշադրութիւնս գրաւեց զոյգ մը փոքրիկներ . «կրտսերագոյն տողանցողը», զգածուած անոնց հաստատ կեցուածքէն, կրակոտ ու վճռական նայուածքներուն մէջ կը նշմարուի ցեղին յուսատու հաւատքին կայծերը, անոնց աննկուն կամքն ու անխորտակելի հաւատքը դէպի հայկական մարտիրոսութեան առջեւ երկիւղածութեամբ ու ջերմեռանդ աղօթքը :

Այդ սերունդին մատաղատի ներկայացուցիչներուն խրոխտութեամբ ու ինքնավստահութեամբ յառաջացումը կը տեսնենք դէպի լուսաւոր յարութիւնը ցեղին, խանդավառ ու զօրավալի ;

Մերձաւոր Արեւելքի Հ . Մ . Ը . Մ .ի բոլոր մասնաճիւղերը կը հաւաքուին ամէն տարի, Քրիստոսի Յարութեան հետ վերանորոգելու իրենց ուխտը — ուխտերուն ամէնասրբազանը, բարձր պահել Արմէններու հարազատ ոգին : Հազարաւոր մարզիկներու տողանցքին որոտընդոստ արձագանգները կը լսենք իրենց փոթորկայոյզ սրտերուն խանդովը արբշիռ, անոնց մէջէն ցեղին դարերու տոկունութեան եւ ապրելու — տեւելու անխորտակելի ձայնը կը սփռէ Հայերու սրտերուն մէջ, իրենց ողեւորող, խրախուսող հարազատութեամբ

Հ . Մ . Ը . Մ .ը ամէն տարի կուգայ հաստատելու այն իմաստուն սկզբունքները, որոնք միշտ իրեն են եղած ու կը հետապնդէ անոնց իրականացումը, «Մանուկին կրթութիւնը օրօրոցէն կը սկսի »։ « Առողջ միտք առողջ մարմնի մէջ » , ուան մեր նորաբողբոջ սերունդին նախակրթութեան եւ դաստիարակութեան ըստնտուն դարձած, օրօրոցէն կը սկսի իր հոգածութեան-առարկան դարձնել, անխոնջ ու առանց յուսահատելու կը ճգնի, կը տքնի, կը տուայտի յանուն Հայութեան յաւիտենականութեան ամէն զոհողութեան յանձնառու :

Ու երբ փոքրիկը իր մատաղատի տարիքին, անմեղունակ հոգիով կը թրծուի հարազատ Հայու ոգիով, կը նախապատրաստուի ազգային ազնիւ ու վսեմ գաղափարներով, մաքուր ու յանկուցիչ մթնոլորտի մը մէջ, կարելի է երեւակայել ու չափել անոր կամքն ու վերաբերումը, նուիրումն ու ձգտումը՝ իր հասուն տարիքին ինչ անխոցելի վճռականութեամբ եւ առաքինութիւններով զրահաւորուած կը նետուի ցեղին ծառայելու սրբազան գործին, անսահման հաւատքով ու անվերապահ զոհողութեամբ ;

Ժողովրդական առածը կ՚ըսէ «ըսէ ինծի քու ընկերդ, որ քեզ ըսեմ ո՞վ ես դուն » : Սխալ չըլլար, երբ մենք ալ մեր կարգին ըսենք, ծանօթացուր դաստիարակդ, ուսուցիչդ կամ պատկանած կազմակերպութիւնդ, որ գնահատեմ ազգային զգացումներուդ, գաղափարներուդ հարազատութիւնը ;

Ահա Արեւելքի Հ . Մ . Ը .Մ .ը իր խաղաղ ու քաջալանջուր դէմքով, գեղեցիկ ու վայելուչ հասակով, ուժանակային կամքով, դաստիարակի զօրավալի սրտով, համեստ ու խոր պատրաստութեամբ անսահման զոհողութեամբ, պահապան հրեշտակի մը պարտաճանաչութեամբ կը հսկէ, կը յղկէ արմէններու իրարու յաջորդող յարաճուն մատաղատի սերունդները՝ անոնց տալով ազգային հարազատ դիմագիծ, հիմնական սկզբունքներով օժտուած, բարոյական եւ հոգեկան վսեմ ձգտումներով համակուած, վերջապէս համամարդկային ազնիւ գաղափարներով զրահաւորուած, միշտ « Բարձրացիր եւ բարձրացուր»ի վեհ նուիրումով ազգային ու մարդկային առաքինութիւններով օժտուած հայորդիներ պատրաստելով :

Մերձաւոր Արեւելքի մեր արենակիցները հաւատաւոր ու գիտակից իրենց պարտականութեան, ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ չեն առներ, հազարաւոր ըսկաուտներու եւ մարզիկներու ազգային հպարտութեան ջինջ դաստիարակութեան նիւթական եւ բարոյական հոգերը առած իրենց վտիտ ուսերուն, անտրտունջ ու համոզուած, ամէն տարի կուտան սրտաբուխ ու անվերապահ՝ որ ցեղը օժտուի իր նախնիքներու հոգեկան հարազատ մասնայատկութիւններով : Նաւասարդեան տօնախմբութիւնները նուիրագործելով, յաւերժացնելով կ՚ապրեցնեն ու կը տեւականացնեն հայկեան խիզախութիւնն ու վճռականութիւնը :

Դժբախտաբար Եւրոպայի այս պորտաններուն վրայ «Բարձրացիր բարձրացուր»ն ալ այլասերեցին՝ այն այլասերածները, որոնք իրենց անձնական ու խմբական գձուձ հաշիւներուն ի խնդիր, կը քայքայեն մատաղ հոգիները, կը քանդեն նիւթականին կառչած ազնիւ հոգեկանը խաթարելով :

Դժբախտաբար մեր բոլոր ճիգերը աքսորումուտքի մէջ դատապարտուած են խորտակուելու՝ որչափ ատեն որ չենք ըմբռնած «Բարձրացիր եւ բարձրացուր»ին ճշմարիտ իմաստը :

Մեր բոլոր վոյսն ու ապագան Մերձաւոր Արեւելքն է : Ազգային, Մշակութային եւ մարզական իրենց կուռ կազմակերպութեամբ, ցեղային հզօր զգացումներով ու գիտակցութեամբ, անոնց հոգիները կապուած են մեր մարտիրոսացած նահատակներուն անթառամ յիշատակին ու ամէն օր կը լսեն անոնց խարանող ձայնը սնապատներու խորքէն եւ սրբազան կտակը անմահ ցեղին :

Ե . ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՄԱՅՐԻԿԻՍ ՀԵՏ

*

Երազիս մէջ ես այս գիշեր
Տեսայ քեզ, մայր, աչքերուդ մէջ
Զինջ կապոյտէն, կարօտէն զատ
Արցունք ալ կար :

Երազիս մէջ ես այս գիշեր
Տեսայ քեզ, մայր, շրթներուդ շուրջ
Լռութեան պէս վշտէ մը զատ՝
Համբոյր ալ կար :

Ծառուղիին մէջ թեւ թեւի
Ջուրերն ի վեր խօսակցեցանք
Աստղերուն տակ

Ու նայեցայ քու քունքերուն,
Որոնց վրայ գարունէն զատ՝
Ձմեռ ալ կար :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«Ո՛ՒՐ ԵՍ ՄԱՅՐ ԻՄ»

*

Արձագանգը կը հասնի մեզ Փրկչի խաչելութեան նուիրուած տաղերէն մէկունմէջ, ուր Նազովրեցին անգամ իր մօր ներկայութիւնը կը փնտռէր իր մահուան ցաւին մէջ, նախ երբ մարդ մեղի պէս ...

« Ո՞ւր ես մայր իմ» որ կը նշանակէ թէ որքան մեծ է եղած մօր մը ազդեցութիւնը իր զաւակին, այնքան նուիրական եւ զոհաբերող, մանաւանդ անոր ցաւերուն եւ տառապանքին մէջ ...

Մեծ է եղած մօր մը դերը, նոյնպէս իր զաւկին կրթութեան եւ դաստիարակութեան մէջ, իր տանը մէջ, անոր մանկութենէն սկսեալ, դպրոցէն առաջ եւ դպրոցին ընթացքին եւ միշտ հետամուտ անոր սխալ քայլերուն մինչեւ չարն ու բարին զանազանելու կարողութիւնը :

Մօր մը սէրը ու խանդաղատանքը իր զաւկին հանդէպ ոչ մէկուն հետ կրնայ բաղդատուիլ եւ ոչ մէկուն սիրոյն հետ կրնայ փոխանակուիլ, մինչեւ իսկ ըլլայ ան զաւակը ուրացող եւ ապերախտ իր ծնողաց հանդէպ ...

« Ո՞ւր ես մայր իմ» :

Բայց որքան ան ըլլայ ապերախտ ու տմարդի, դարձեալ իր ցաւին մէջ, այս աղաղակն է որ կ՚ելլէ իր բերնէն, կարծես դղջումի նշան, փնտռելով զայն ուր որ ան ըլլայ, բացակայ կամ աշխարհը թողած ...

Եւ, մանաւանդ հայ մայրը որ միշտ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

■

(Ձ . եւ վերջին մաս)

Վերջերս ես այցի գնացի իմ մանկութեան նուիրական վայրերին : Գետակն էլի իր յաւերժական վշշոցով լցնում էր ձորը, էլի կարմրախայտերը փռուած թեւիկներով թռչում էին ջրվէժն ի վեր : Ամէն ինչ նոյնն էր, միայն իմ մանկութեան ընկեր Բողարը չկար : Որսկան Քոչարն էլ որսի չի գնում ու քայլում է իր ութսունըհինգ տարիների բեռան տակ կքած : Մէկ էլ Տանձուտն էր ծերացել՝ որսկան Քոչարի նման :

Պատահեցի ծեր որսորդին, դժուար ճանաչեց ինձ :

— Գիժ տղայ էիր, կարգին մարդ ես դառել, Վախտանգ ջան : Մի՞տդ է, որ ջուրը բաց թողեցիր ձկների վրայ, համաշաչ ժամանակդ էր, հա՛, — խօսեց նա՝ ճերմակ բեղերի տակից բարութեամբ ժպտալով : Ապա կարծես ինքն իրեն աւելացրեց .

— Աւենք, լա՛ւ արիր, աշխարքում մենակ բարի գործը կը մնայ ... Լաւ արիր, բալա՛, թող երկինքը քեզ քու սրտովը տայ :

Գնացի գետակի հոսանքն ի վեր, հասայ իմ մանկութեան օրերի վայրերը, ափնպայծառ – շողշողուն լեռնահովիտը, ուր խայտում էին այն հրաշալի արարածները, որոնց կեանք տուի ես : Գրանիտէ վաննան չկար, գետակը փոխել էր իր հունը, վաննան մնացել էր խիճի ու աւազի տակ :

Իր նոր հունի մէջ էլ նոյնքան կայտառ ու քրքջուն էր մեր լեռնային գետակը, բայց չկար ծանօթ սալը, որի վրայ մէկնըւում էինք մերկ, չկար ծանօթ լճակը, ուր պտէշների վրայ նստած լողանում էինք : Ու իմ մանկութեան ծանօթ ձայներով լցուեց հովիտը . կարծես մեր Բողարի հաչոցն էի լսում, մեր հօրթերի բառաչը, իմ հօրթարած ընկերների կանչերը ...

Լեռնային ջինջ ջրերում հայեացքով փնտռեցի իմ հին ծանօթներին . կենդանի՞ են արդեօք իմ ձկնիկները, թէ՞, ով գիտէ, լեռնային խելագար հեղեղը քշել – տարել է նրանց՝ իմ փայփայած արարածներին՝ իրենց սերունդներով :

Հիմի ուրիշ երեխաներ են խաղում իմ մանկութեան ընկեր գետակի ափին : Ահա նրանք, դուռերով կտրել են ջրի առաջը, խոր լճակ են կապել, լողանում են նրա մէջ եւ նրանց բերկրալի կանչերից թնդում է ձորը : Մօտեցայ : Մի քանիսը թացթաց մեկնուել են ափի կանաչին ու տաքանում են :

Բարեւեցի : Ամօթխած վրայ նստեցին, չորերով ծածկեցին իրենց մերկութիւնը :

— Երեխանե՛ր, ձուկ կա՞յ գետակում, Մեծ ջրվէժից վերեւ, — հարցրի ես, եւ դա իմ առաջին հարցն էր :

— Շա՛տ ... ծոր տուեց սեւ խաղողի հատիկների նմա՛ սեւ աչքերով մի տղայ՝ ձեռքը ճակատին հով անելով :

— Իսկ բռնո՞ւմ էք, խորովո՞ւմ էք կրակի վրայ ...

— Շա՛տ ...

Այդպէս, իմ տեսած կարմրախայտ ձկները, որոնց կեանք տուի ես, վայուց չկան, բայց նրանց սերունդները ապրում ու բազմանում են այն երազ – հովտում, արծաթի ջրերի մէջ :

Ես հրաժեշտ տուի երեխաներին ու իմ մանկութեան ընկեր գետակին եւ ծանօթ հանդերով քայլեցի դէպի գիւղ :

Իմ ետեւից լսւում էր լողացող մանուկների բերկրալի ճիչը եւ մի պահ ինձ թուաց, թէ տասնամեակներ խորքից մանկութեանս օրերի ձայներն եմ լսում նորից :

Ու խորին մի ափսոսանք համակեց ինձ մեր ծերացած Տանձուտի համար, որսկան Քոչարի անցած ջահելութեան համար եւ նրա համար, որ իմ գիժ մանկութիւնը լեռնային գետակի ափին մնաց ...

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

Վասպուրականի հերոսամարտին քառասուներորդ տարեդարձի հանդէսը արժանավայել շուքով տօնուեցաւ անցեալ կիրակի օր Սէրքըլ Միլիթէրի սրահին մէջ։

Բեմին վրայ տեղ գրաւած էին օրուան նախագահ եւ զօրավար տը Կոլի ներկայացուցիչ՝ զօրավար Ֆլիփօ, եւ բանախօսները։

Ցխուռն հոգինոց զինուորական նուագախումբ մը հարիւրապետ Ալլինսօնի ղեկավարութեամբ, կատարեց բացումը «Մարսէյեզ»ով եւ «Բամբ փորոտանց»ով։

Բացման խօսքը ըրաւ Պ. Ղ. Ներկարարեան, Վասպուրականի հայրենակցական միութեան կողմէ։ Ոգեկոչեց յիշատակը, Խրիմեանի, Փորթուգալեանի, հերոսամարտի հարիւրաւոր քաջերուն, բոլոր կուսակցութեանց գործիչներուն, կամաւորներուն որոնք ինկան դիւցազնաբար, և իրենց մահով արթնցուցին քնացած աշխարհը, վրէժի զգացումը արծարծելով ապագայ սերունդներուն մէջ։ Կարդաց ապատարրութեան մարմնացումը եղողՋօր. տը Կոլի գրկած նամակին հայերէն թարգմանութիւնը եւ հրաւիրեց զօրացնել միութիւնը։

Խօսք առուեցաւ Պ. Նշան Պէշիկթաշլեանի, որու ճառը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել։

« Լոյս ծագեցաւ Աստուծոյ խօսքէն, երբ ըսուեցաւ եղիցի լոյս։ Լոյս արձակելու առակ են սուրբերը, հանճարները եւ հերոսներ։ Հերոսութիւնը ազնուական ազգականն է գայրոյթին, որ կ'ողջակիզուի հաւատքի խարոյկին վրայ եւ այդ խարոյկի լոյսով կը սնանին ապագայ սերունդներ »։

« Վայ այն ժողովուրդներուն որոնց մէջէն հերոսներ չեն ծնիր»։

« Մեր հերոսամարտը, հրեղէն լոյս մըն էր հրէշին դէմ, որ որոշած էր ճիւաղային ճաշակում մը, սակայն Արծրունիի արծիւը, տուաւ Վասպուրականցիին դիւցազնական ուժ եւ նետուեցաւ անհաւասար կռուի մէջ։ Ներքնապէս հայացան բոլոր տարրերը առանց խտրութեան, քաջութեան մէջ իրար գերազանցելով »։

« Վրէժի զգացումը մեծ է հերոսներու մէջ, որու ազդեցութեան տակ չանսատակ ինկան Պերլինի, Պոլսոյ եւ այլ վայրերու մէջ արիւնարբու հայակեր գազանները »։

«Փառք Վասպուրականի վրիժառուներուն եւ բոլոր վրիժառուներուն, փառք հայութեան գործին եւ վերելքին»։

Պ. Ա. Մելոյեան, Վասպուրականի երիտասարդաց միութեան նախագահը ֆրանսերէն ճառ մը կարդալով, պատմականը ըրաւ հայկական դատի փուլերուն եւ աւելցուց թէ երիտասարդ Վասպուրականցիները վրէժ չեն ուզեր այլ արդարութիւն։

Պ. Ն. Վարդանեան, նախկին ռազմիկներու փոխ նախագահը, Ֆրանսերէնով տասը հազար մարտիկներու կողմէ ողջունեց Վասպուրականի հերոսներու յիշատակը։ «Վերապրողներս, ամէն տարի կ'արծարծենք անոնց յիշատակը, որովհետեւ չենք ուզեր յուսալքումի մէջ մեռնիլ»։ Մաղթեց որ այս պատմական հերոսամարտը կապ մը ըլլայ բոլոր Հայերը իրար միացնելու, որպէսզի նպատակը յաջողութեամբ պսակուի եւ ներշնչումի աղբիւր մը ըլլայ ապագային համար։

Զօրավար Ֆլիփօ.— «Ժէնէրալ տը Կոլ ինծ պաշտօն տուաւ ներկայ գտնուելու այսօր ձեր մէջ։

Պատիւ մըն է ինծի ներկայ ըլլալ հանդիսութեան մը որ փառքը կը կազմէ Վասպուրականցիին։ Հայ ժողովուրդը ի գին իր ազատութեան միշտ ալ պայքարած է։ 1915ին, Թուրքը առիթը յարմար նկատեց բնաջնջելու հայ ժողովուրդը։ Անհաւասար կռիւ էր որ տեղի ունեցաւ, սակայն Հայերը զէնքով թէեւ տկար՝ բայց հոգիով եւ ազատութեան զգացումով աւելի զօրաւոր էին։ Այս եւ նման պայքարներու հետեւանքով ստեղծուեցաւ հայկական հանրապետութիւն մը որ չկրցաւ երկար տեւել »։

Այսօր, այս տօնին առթիւ, կը տեսնեմ որ այդ հաւատքը եւ ուժը գոյութիւն ունին ձեր մէջ տակաւին։ Սրտանց կը մաղթեմ որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը ուժ տայ ձեզ, տեսնելու ձեր դարաւոր երազներու իրականացումը »։

Կարդացուեցաւ Մարսէյլի Վասպուրականցիներու վարչութեան ողջոյնի մէկ հեռագիրը։

Խորհրդաւոր լռութեան մէջ ոգեկոչուեցաւ «Նորատունկներու կռիւը»։

Զինուորական նուագախումբը մէջ ընդ մէջ նուագեց դասական կտորներ։

Օրիորդներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շաքէ Գէնկեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, մեներգեցին ազգային կտորներ։

Ցայտագրին վերջին մասը կը կազմէր Վասպուրականի գունաւոր ֆիլմին ցուցադրութիւնը։ Ներկայացուեցան հայկական նահանգներէն զանազան տեսարաններ որոնց բացատրութիւնը կուտար բարձրախօսով Պ. Կաքաւեան։

Խօսնակ Պ. Գր. Ամիրայեան հանդէսը փակուած յայտարարելով հրաւիրեց ներկաները բարձրանալ պարասրահ, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր «Սիփանայ քաջերը»։

Պարահանդէսը սկսաւ ժամը 6ին եւ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր խանդավառ մթնոլորտի մէջ

Գ. ԳԱՐԳԻՆ

տիպար մը եղած է անձնազոհութեամբ եւ ողջախոհութեամբը, կ'արժէ՝ որ տարին օր մըն ալ իրեն յատկացուի։

Հայ մայրն է որ շատ անգամ իր վսեմ պարտականութեան գիտակից նայեր ու կրթեր ու մեծցուցեր է իր զաւակները հօրը բացակայութեան կամ անոր մահուան պարագային, տուեր է ամէն ինչ, եւ զրկուեր է ամէն բանէ, փրկելու համար իր հողեհատորը ...

Ինչ սրտառուչ տեսարաններ տեսնուած են Մեծ Եղեռնի սեւ օրերուն, մայրական սիրոյ եւ անձնուիրութեան։

Այրին հայ մայրերը։ Եւ իրենց օրը թող քաջալեր մը ըլլայ անոնց, ալ աւելի տոկալու։

ՄԷՆ – ՍԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

×

Երբ մանուկ էի, ամէն մի վայրկեան
Մօրս սիրտն էի ես տեղից հանում,
Բայց նա ինչո՞ւ էր ինձ սիրում այնքան,
Ինձ պաշտում այնքան՝ չէի հասկանում։

Հիմա հայր եմ ես, ու բալիկս անքուն
Իմ սիրտն է թռում իմ կրծքից պոկուած,
Ու վախենում եմ անգամ զեփիւռից,
Թէ մի ցաւ չտա՞յ բալիկիս յանկարծ...

Հիմա եմ, մայր իմ, սրտով հասկացել,
Թէ ինչո՞ւ էիր ինձ այնպէս սիրում,
Ու կ'ուզեմ ամրած քո գիրկը ձգել
Բալիկիս, որպէս հատուցման գարուն ...

*

Մօրս աչքերն օրօրքիս
Ցոյց մոմերի պէս վառուել՝
Գիշեր ու զօր աչքերիս
Լոյս տալով են սպառուել։

Ու թախծում եմ ես լուռ,
Ա՜խ, չլինի մօրս պէս,
Սեւան, դու էլ վառուելով
Ու լոյս տալով սպառուես։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

«ՀԱՅՄԱՐՄԱՐ» գործարանը տասը վակոն մարմար ղրկած է, գործածուելու համար Լենինկրատի մեթրոյին։ Մեծ քանակութեամբ մարմար ղրկուած է Հայաստանէն Մոսկուայի նորակառոյցները եւ Գորկի քաղաքին նոր ջրաելեկտրակայանին։ Մինգէչաուրի ջրաելեկտրակայանին համար դարձեալ Հայաստանէն ղրկուած են հարիւր թոն մարմարի խիճ։ Ներկայիս Վեդի շրջանին մէջ սկսած են «Մարմարաւոր» կոչուած հանքերու մշակումը։ Այս հանքերուն բաց գորշագոյն եւ սրճագոյն հանքաքարի զուտ մարմարի պարունակութիւնը մէկուկէս անգամ աւելի է եւ աչքի կը զարնէ իր բացառիկ գեղեցկութեամբ։

ՓՐՈՖ. ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ շիրիմին վրայ յուշարձանի հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցած է Ապրիլի սկիզբը Պանթէոնին մէջ։ Ներկայ եղած են գրողներ, արուեստագէտներ համալսարանի դասախօսներ եւ ուսանողներ։ Կիսանդրին քանդակած է Թ. Զորեքճեան, եւ շինուած է կապտաւուն բազալտէ։

ԵՐԵՒԱՆԻ հեռակայ մանկավարժական կաճառին ձմեռնային շրջանին մասնակցած են չորս հազար հեռակայող ուսանողներ։ Այս հեռուէն հետեւող աշակերտները չարունակելով հանդերձ իրենց զբաղումը տարեկան միայն երկու անգամ կը հաւաքուին քննութեան համար։ Մօտ 800 հեռակայող մանկավարժներ այս տարի կը ստանան բարձրագոյն կրթութեան վկայական։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ երկրաբանական թանգարան տարուած են նախապատմական փիղի ոսկորներ, որոնք գտնուած են Էջմիածնի շրջակաները Մասնայլաներու կարծիքով պատահական չէ այս գիւտը, որովհետեւ քանի մը տարի առաջ ալ գտնուած են նման ոսկորներ։ Կը կարծուի թէ մօտ հարիւր հազար տարի առաջ Հայաստանի մէջ ապրած են ժամանակակից փիղերու նախնիքը.

ՊԵՏ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԻՆ 1955ին հրատարակելիք նոր գիրքերու մէջ հայ հեղինակներու գործերէն կան, բացի Ե. Պարոնեանէ որ արդէն լոյս տեսած է, Նար-Դոսի, Դ. Վարուժանի, Ա. Իսահակեանի, Վ. Տէրտէրեանի, Դ. Դէմիրճեանի ընտիր երկերը։ Պիտի սկսին հինգհատոր փլալսան Րաֆֆիի երկերու հրատարակութեան տասը հատորով։ Հայաստանի ժամանակակից գրողներու եւ բանաստեղծներու գործերը։ Եղիշէ Չարենցի գործերէն երեսուն հազար օրինակ լոյս պիտի տեսնէ, ուր տեղ պիտի գտնեն նաեւ անոր արձակ գործերը։ Պիտի տպուին հարիւր տեսակ դասագիրք հանրակրթական դպրոցներու համար, մօտ երկու միլիոն օրինակ։

« ԿՈՄԻՏԱՍ» պետական քառեակի 30-ամեակը տօնուեցաւ յունուարին։ 1925ին կազմուած է քառեակը Մոսկուայի մէջ ջութակահար Աւետ Գաբրիէլեանի կողմէ. Ամբողջ Խ. Միութեան մէջ լաւն ժողովրդականութիւն վայելող լաւագոյն խումբերէն մէկն է։ Իր յայտագրին մէջ կը մտնեն եւրոպական, ռուսական, հայ երաժշտագէտներու լաւագոյն գործերը։ Վերջերս հանդէսներ տուին Լոնտոն, Գերմանիա, Չեխոսլովաքիա.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ պահածոներու գործարաններ կան Երեւանի, Լենինականի, Հոկտեմբերեանի, Այրումի, Ղափանի, Մեղրիի եւ Մարտունիի մէջ։ Հայկական մսեղէնի, ձկնեղէնի, մրգեղէնի եւ բանջարեղէնի պահածոները համբաւ ունին ոչ միայն ամբողջ հանրապետութեան մէջ, այլեւ իր սահմաններէն շատ հեռու։ Անցեալ տարի արտադրած են ութսուն տարբեր տեսակի պահածոներ։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Շոստակովիչի 10րդ սէնֆոնին ունկնդրուած է Երեւանի մէջ, Ապրիլ 13ին, Հայֆիլհարմոնիայի մեծ սրահին մէջ, Հայֆիլհարմոնիայի սէմֆոնիկ նուագախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Ա. Ստասեւիչի (Մոսկուա)։

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ մասին հայկ. ՍՍՌ գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը ստացած է կարգ մը արժէքաւոր նիւթեր։ Անոնց մէջ են Չարենցի պատանութեան 12 լուսանկարները, բանաստեղծութեան կարգ մը ձեռագրերը, ինչպէս եւ ռուս բանաստեղծ – թարգմանիչ Պաստերնակին ուղղած նամակը։ Ուշագրաւ է բանաստեղծի ծխախոտի տուփը, զոր իրեն նուիրած է Մաքսիմ Գորքի 1934ին, երբ իրարու հանդիպեցան։ Այս նիւթերը ցուցադրուած են թանգարանի համապատասխան բաժնին մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

— Ամէն պարագայի խնդիրը քիչ մը պարզուեցաւ։ Այս ամէնքն ալ պատահմունքներուն երեսէն են։ Այդ պատահմունքներուն տիրանալու համար ըլլալու է որ «Գորշ զգեստով մարդը» Նատեան սպաննեց։

— Ան չէր զէնքը սպաննողը, ըսի վճռական կերպով։

— Անշուշտ թէ ան էր։ Ուրիշ ո՞վ կրնայ ըլլալ։

— Չեմ գիտեր, բայց վստահ եմ թէ ան չէր սպաննողը։

— Անկէց երեք վայրկեան վերջը նաւէն ցնաց եւ տունէն դուրս ելաւ սաւանի պէս սպիտակ։

— Որովհետեւ կինը մեռած գտաւ։

— Սակայն իրմէ զատ ուրիշ մէկը տուն չմտաւ։

— Ուրեմն ոճրագործը տունն էր արդէն։ Եւ կամ ուրիշ կերպով ներս մտաւ։ Պէտք չունէր անպատճառ պարտէզին արահետէն անցնելու, պատէն վեր կրնայ բարձրացած ըլլալ։

Սիւզան ինծի նայեցաւ աչքերը լարած։

— « Գորշ զգեստով մարդը », մրմնջեց։ Ո՞վ է արդեօք։ Գիտենք թէ մեթոյի «բժիշկ»ին կը նմանէր։ Ժամանակ պէտք է ունեցած ըլլայ ծպտուած վիճակէն դուրս ելլելու եւ կնոջ հետեւելու համար դէպի Մարլօ։ Կինն ու Գարթընը այդտեղ պիտի գտնէին զիրար, երկուքն ալ արտօնագիր ունէին նոյն տունը նայելու համար, ու քանի որ այդքան մեծ նախազգուշութիւն ձեռք առած էին՝ պատահական համարուելու համար իրենց հանդիպումը, կը նշանակէ թէ հետապնդուելէ կը վախնային։ Սակայն միեւնոյնն է, Գարթըն չէր գիտեր թէ գինքը հետապնդողը՝ « Գորշ զգեստով մարդն » էր։ Երբ ճանչցաւ զինքը, այնքան մեծ պիտի հարուածը, որ ինքզինքը բոլորովին կորսնցնելով՝ քաշուեցաւ հրապարակէն։ Ասոնք ամէնը պարզ կը թուին, այդպէս չէ՞ք կարծեր, Անն

Չպատասխանեցի։

— Այո, այո, տեսէք թէ ինչ պատահեցաւ։ Թուղթը առաւ մեռած մարդուն ձեռքէն ու մինչ կը պատրաստուէր հեռանալ, աճապարանքին մէջ ձգեց զայն։ Ետոյ Մարլօ՝ կնոջ ետեւէն գնաց։ Ի՞նչ ըրաւ կինը սպաննելէն, կամ ըստ ձեզ, զայն մեռած գտնելէն վերջ։ Ո՞ւր գնաց։

Դարձեալ լուռ մնացի։

— Թերեւս համոզեց Սըր Եօսթէյս Փետլըրը, որպէսզի նաւ բերէ զինքը իբրեւ իր քարտուղարը։ Միակ միջոցը այդ էր Անգլիայէն ապահով հեռանալու համար։ Սակայն ինչպէ՞ս յաջողեցաւ համոզել Սըր Եօսթէյս Փետլըրը։ Կարծես թէ որոշ հեղինակութիւն ունի անոր վրայ.

— Եւ կամ փեկէթին վրայ, ըսի, հակառակ կամքիս։

— Անն. Փեկէթը չէք սիրեր։ Սակայն Սըր Եօսթէյս կ'ըսէ թէ, ան կարող եւ ծանրաշխատ երիտասարդ մըն է։ Այդպէս ալ կրնայ ըլլալ. Թէեւ մենք հակառակը կը կարծենք։ Արդ, շարունակելով կասկածներս, կրնամ ըսել թէ Րէյպըրն է «Գորշ զգեստով մարդը »։ Վար ձգած թուղթը պէտք է կարդացած ըլլայ։ Հետեւաբար շփոթելով անոր վրայի բիծէն, ինչպէս դուք շփոթեցաք, կը փորձէ 17 թիւ խցիկը երթալ ամսոյն 22ի ժամը 1ին, Փեկէթի միջոցով նախապէս տիրացած ըլլալով անոր։ Ծամբան մէկը կը դաշունահարէ զինքը ...

— Ո՞վ, ընդ միջեցի։

— Չիչեսթըրը։ Այո, բոլոր փաստերը այդ կը ցուցնեն։ Հեռագրեցէք Լորտ Նասպիին, որ գտած էր «գորշ զգեստով մարդը» եւ ահա ձեր ապացան բարեկամ կ'ըլլաք, Անն։

— Կան շատ բաներ որ անտես կ'առնէք։

— Ի՞նչ բաներ։ Րէյպըրն ապի մը ունէր, այս գիտեմ, բայց կրնայ անհետանալ չպարուծմով։ Մարդը հաստատուոր է եւ բարեկամ։ Ի՞նչ էր գլխու մը նկարագրութիւնը, որով փոխբացուցիք Սըրթ-լընտ Եարաի պաշտօնեաները։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

բարուգելու մտադրութեամբ ։ Կեանքի պայմաններու եւ ապրելակերպի բարելաւում՝ տեղացի ժողովուրդին համար ։ Կը կարծուի որ քանի մը օրէն կառավարու-թիւնը վերջնական որոշում մը պիտի տայ այս ընդարձակ ծրագիրներուն մասին, եւ զանոնք պիտի հրատարակէ ։ Մինչ այդ, գլխաւոր մտահոգութիւնն է անմիջապէս կարգը հաստատել, որովհետեւ առանց անոր, շատ դժուար պիտի ըլլայ ընկերային բարեփոխութիւնները սկսիլ գործադրութեան դնել ։

✕ Ապահովութեան ուժերը զինուորական գործողութիւններ ձեռնարկեցին Օրէսի շրջանին մէջ, փճացնելու համար մօտ 1500 հոգիէ բաղկացած «օրէնքէ դուրսերու» հրոսախումբեր ։ Հրամանատարը, Զօր. Փարլանժ որ հին զինուոր, մասնագէտ մըն է այդպիսի կռիւներու, կը տեղեկացնէ թէ մէկ քանի ամիսէն այդ շրջանին մէջ կարգը պիտի հաստատէ ։ Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով Օրէսի ըմբոստ ուժերը ունին մօտ հազար հոգիէ բաղկացած մնայուն կորիզ մը, որուն կը միանան երբեմն, պարագայական կերպով, մինչեւ երկու հազար «անկանոններ» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ զինուորական դաշինք մը պիտի կնքեն շուտով Արեւմտ. Գերմանիոյ հետ, Ատլանտեան Ուխտէն դուրս, ինչպէս յայտնեց Պոնի ամերիկեան դեսպանատունը, որպէսզի Գերմանիան ալ ստանայ Ամերիկայի զինուորական օգնութիւնը այնպէս, ինչպէս կը ստանան Ատլանտեան Ուխտին միւս անդամները ։

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանի ընտրական պայքարները ցոյց կուտան որոշ առաւելութիւն մը պահպանողականներուն համար ։ Ժողովուրդը թէեւ որոշ անտարբերութիւն մը ունի, սակայն թերթերը բուռն քանակէձերու նիւթ կը դարձնեն թէյի կամ միսի համար յաղթող կուսակցութեան որոշելիք գինը ... Ինչպէս գիտէք ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 26ին ։

ՊԷԼԿՐԱՏ պաշտօնական զեկոյցով մը յայտնեց Յունաստանի, թէ խորհրդային ղեկավարներէն այցը Պելկրատ, պիտի չփոխէ իր դիրքը Յունաստանի հանդէպ ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու, Յունիսի վերջերը Պելկրատ պիտի երթայ ։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Սուրիոյ, դդուշացնելու համար զայն Եգիպտոսի հետ դաշնագիր մը կնքելէն ։

ԼԵՀԱԿԱՆ գիւղի մը չարժապատկերի սրահին մէջ հրդեհի մը զոհ գացին 58 հոգի ։

ՇՈՒԷՏ պիտի միջամտէ Փէքինի մօտ, որպէսզի Ֆորմոզայի մասին չինեւամերիկեան բանակցութիւններ սկսին ։ Մոսկուայի չուէտական դեսպանը Փէքին մեկնած է, վարչապետին հետ տեսնուելու ։

ԹԻԹՕ եթէ Եուկոսլաւիոյ չէզոքութիւնը հաստատող որոշում մը առնէ, կը կարծուի որ Ռուսիէնկթըն պիտի դադրեցնէ իր տնտեսական օգնութիւնը ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մօտերը, իր բնակարանին մէջ մեռաւ Մարոնիկներու եկեղեցիին 102րդ պատրիարքը՝ Անթուան Արիտա, 92 տարեկան հասակին ։ Մեծ համակրանք ունէր Ֆրանսայի հանդէպ եւ պատուոյ լեգէոնին անդամ էր ։

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ ։

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուղերձ մը խումբին կողմէ ։

Մուտք 100 Ֆրանք ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ ։

334 Պուլվ. Շառլ ։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Երգ, Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (մասնաւոր հրաւիրուած Փարիզէն) ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ ։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ Մայիս 29ին ։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Ս. ԷԹԻԷՆ — Յունիս 4ին ։

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ԼԻՈՆԻ — Յունիս 5ին ։

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ — Յունիս 5ին ։

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ ։

Ս. ՇԱՄՈՆ — Յունիս 12ին ։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.45ին ։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար ։

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն.ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ։

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկեր. Լիոնի մասնաճիւղին ։

Մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմանի «Ս. Քէփէնէկեան» Թատերախումբին ։

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին ։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, Ֆրանսուա Քօփէի սրահին մէջ, 8 ռիւ Վիքթորիէն Սարտու, Լիոն ։

Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Ա. Յ. Երէցեանի «ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐ»

Յոյն գերզարմանութենէ առնուած ողբերգութիւն հինգ արար եւ մէկ պատկեր ։

Ինչպէս նաեւ գոլասական կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ դոմէտիներ ։

Հնայլամիտ վարձակալը, Իգնատ աղայի ամուսնութիւնը ։

Մուտքի գիներն են՝ 150 200 եւ 250 Ֆր ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծանուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դաւիթեանի ։ Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան ։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ ԶՈՄԻ

Միութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Ափրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աւագ երգչուհի Օր. Ռօզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւփէլեան (երգ) ։ Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր. Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), Փարիզի Օփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ թմբուկ Գարեգինի եւ Բենոյի ։

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ ։

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապտերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը ։

Մուտք, 300, 200, եւ 150 Ֆրանք ։

Տոմսերը կը ծախուին հայ գրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն ։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ Գայլիկներու ։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ) ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով ։ Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ Գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի – Արենուշներէ ։ Պիտի նուագեն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Լօժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան ։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տասը 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը ։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան ։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ ։

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր. ։ Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէփանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Չաւուշ խումբը, այս կիրակի ժամը 10ին ։ Այս ժողովը տեղի կ'ունենայ սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. տարեկան ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պար Վիատիւքի սրահը ։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՅԻՍ • MARDI 24 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7681 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3092

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

•

Բոլոր ժողովուրդները, երբ ապագայի մտահոգութիւնն ունին, իրենց աչքերը կը յառեն երիտասարդութեան ։ Երիտասարդութիւնն է այսօրուան պայքարներուն մարտիկը եւ վաղուան լուսաշող յոյսը ։ Ան ջիղն է ազգի մը եւ անոր կենսունակութեան աղբիւրը ։

Մանաւանդ ճգնաժամային պարագաներու, երիտասարդութեան տալիք պատասխանէն կախում ունի ազգի մը ապագան ։ Ան պիտի վերցնէ՝ հիներուն բացած ճամբու եւ պիտի գրուէ պարպուած դիրքերը՝ ի խնդիր իր ժողովուրդի գոյատեւման ։

Երիտասարդութիւնը որքան գիտակից ըլլայ իրեն վիճակուած դերին, որքան յիջօրէն մտնենայ իր ժողովուրդը յուզող հարցերուն այնքան աւելի յոյսեր կը ներշնչէ ապագային նկատմամբ ։

Ազգի մը փճացումը կը սկսի իր երիտասարդութեան այլասերումէն ։ Բայց նոյն ատեն, պեղեցիկ խոյանքները եւ մեծ նուաճումները կը պատկանին երիտասարդութեան ։

Պետական կեանք ու սեփական հող չունեցող ժողովուրդի մը երիտասարդութիւնն կը սպասուի ազգային շատ աւելի խոր գիտակցութիւն քան այլ, բախտաւոր ժողովուրդներու իրենց հասակակիցներէն ։ Մեր պարագային, երիտասարդութիւնը մեր գոյքին ջահն է ու ապագայ իղձերուն գրաւականը ։

Երիտասարդութիւնը պէտք է պատրաստ ըլլայ զոհողութիւններու, որպէսզի մեզմէ անդարձ բաժնուողները արժէ հանդարտութեամբ մեկնին՝ իրենց սրբազան աւանդը ապահով ձեռքերու մէջ ձգած ըլլալու գոհունակութեամբ ։

Այսօր ահեւաթափ է Սփիւռքի մէկ ծայրէն միւսը ։ Անոնք որ իրենց կեանքին կէսը անցուցած էին Հայրենի հողին վրայ ու մեր գաղթական կեանքին մէջ չանչ մը կը բերէին Հայրենիքէն, հետզհետէ մեկնելու վրայ են ։ Անոնք կապ մըն էին մեր եւ Հայրենի Հողերուն, Հայրենի աւանդութեանց եւ աղբիւրներուն միջեւ ։ Հիմա անոնց չանչով սպրդուած երիտասարդութիւնը պէտք է գոցէ գոյացող բացերը ։ Հիները միայն ուղեցոյց պիտի հանդիսանան երիտասարդութեան, որ պիտի գալ գրաւելու պարպուող դիրքերը ։ Այս է կեանքի անխզելի օրէնքը ։

Գործակցութեան գլուխը պէտք է ըլլայ մանաւանդ գաղափարական երիտասարդութիւնը. ան որ մեծցած է հայութեան արդար դատին խոր գիտակցութեամբ եւ զայն հետապնդելու անտեղիտալի կամքով ։

Գաղափարական երիտասարդութիւնը պէտք է գիտակցի թէ առաքելութիւն մը ունի ինք ։ Առաքելութիւն մը, որ այս ժողովուրդը կը դնէ իր ուսերուն վրայ ։ Գիտէ գիտակցի թէ ինք միակ հարստութիւնն է այս ժողովուրդին, որ իրմէ ուրիշ բան չունի եթէ ոչ չորունակել իր հայրերուն գործը ։

Այսօր, այդպիսի առաքելութիւն մը գործի հանելու տեսակ երիտասարդութիւն մը ունինք Սփիւռքի մէջ, որուն համար նուիրականութեան կարգ անցած է ինչ որ հայութեան կը պատկանի ։

Սակայն ինչ որ կը կատարուի երիտասարդութեան համար եւ երիտասարդութեան կողմէ, գնահատելի ըլլալով հանդերձ, բաւարար պէտք չէ նկատուի ։ Լաւագոյնին ձգտումը պիտի ըլլայ երիտասարդութեան զաւանանքը, որպէսզի ցիցերը չթուլնան եւ սրտերը շարունակեն թրթռալ հայրենի ապրումներու տաք ալիքներով ։

Երիտասարդութիւնը կեանք է ու պայքար ։ Երբ ան տէր կը կանգնի իր իրաւունքներուն՝ աշխարհի վրայ ոչ մէկ ուժ կրնայ կասեցնել իր յաղթական ընացքը ։

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԱՍԻՆ

■

ՌՈՒՍԻՆԿԹՈՆ ՎԵՐԱՊԱՀ
« ՓՐԱՒՏԱ » ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ

ՄԱԿի բացառիկ նիստէն մօտ ամիս մը առաջ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, ուր պիտի որոշուի հաւանաբար չորս վարչապետներու հանդիպման ժամանակը, երկուստեք «ռազմաղաշտը» կը թուին չափել զանազան յայտարարութիւններով եւ ելոյթներով ։ Անուղղակի «հարցումներ» եւ «առաջարկներ» հրապարակաւ մէջտեղ կը նետուին, որոնց պատասխանը կը տրուի անուղղակի, նորէն հրապարակաւ ։ Ջիղերու պատերազմի տեսակ մը բորբոքում ինչ որ կարգ մը շրջանակներու սկզբնական շուտափոյթ լաւատեսութեան յաջորդել կուտայ նոյնքան շուտափոյթ յոռետեսութիւն մը ։ Սակայն իրազեկներու կարծիքով, երկու կողմերու դիրքին մէջ այս պրկումը, որ վերջին օրերուն ի յայտ եկաւ, չի կրնար անպատճառ Ջորսերու հանդիպումը վիժեցնել ։ Այսպէս, «Փրաւտա»յի կիրակի օրուան թիւին բուռն յարձակումները Մ. Նահանգներու դէմ, չենթադրուիր որ Խ. Միութեան մէկ հազարձր նշանակէ բանակցութեանց այն ճամբէն ուր մտած էր քանի մը շաբաթներ առաջ ։ Այլ՝ Մոսկուայի պատասխանը ամերիկեան պաշտօնական շրջանակներու այն յայտարարութեանց, թէ Ջորսերու ժողովը կրնայ զբաղիլ Խ. Միութեան արբանեակ պետութեանց խնդրով, անոնց ազատագրման հեռանկարով ։ Մասնաւ, իր նոր ելոյթներով կը թուի արդարացնել թէ արեւելեան Եւրոպան չի կրնար խնդրոյ առարկայ դառնալ ։ «Փրաւտա» կը գրէ — « Ջորսերու հանդիպման համար, Արեւմուտքի պետութիւնները երեւութական խաչմերուններ կը բարձրացնեն » վայր, թուական, տեւողութիւն, եւ օրակարգ «արդէօք վիժեցնեն անկեղծ խօսակցութիւններ ունենալու ծրագիրը» ։ Ցետոյ կը յարձակի նախագահ Այզընհաուըրի եւ արտաքին նախարար Տըլըսի վրայ, որոնք պնդերով կ՚ուզեն, եւ պիտի փորձեն Ջորսերու ժողովը «իր սաղմին մէջ խեղդել», մինչեւ Անգլիոյ վարչ. Իտըն, խորհրդական նպատակներու կը ծառայեցնէ զայն ։ Շարունակելով «Փրաւտա»յի, Մոսկուայի երկրորդ թերթը իր կողքին վրայ կը հրատարակէ, ամբողջ ի վեր առաջին աջով ըլլալով, բուռն ծաղրանկար մը Մ. Նահանգներու դէմ ։ Իսկ կարմիր բանակի պաշտօնաթերթը, իր կողմէ, կը մեղադրէ Մ. Նահանգները թէ «Հիւս. Ծեւեան շրջանին մէջ ռազմական զօրաւոր խարիսխներ կը հաստատեն, անոնցմէ մեկնելով յարձակելու համար Խ. Միութեան վրայ » ։ Ակնյայտ են այս պրկումին քարոզչական պատճառները, ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ որպէսզի չորս վարչապետներու ժողովը եթէ ձախողութիւն մը կրէ, պատասխանատու նկատուին «պատերազմ պատրաստողներ»ը ինչպէս կը յայտնեն Ռուսինկթընի իրազեկ շրջանակները ։

Որոշ պրկում մը՝ նաեւ Ռուսինկթընի կողմէ ։ Մինչ անցեալ շաբաթ նախագահ Այզընհաուըր «չէզոքներու գօտի մը բոտեղծելու հարցը պատճառ մը չէ որ բանակցութեանց առջեւ դուռը փակուի» կը յայտարարէր, անշուշտ գինեալ չէզոքութիւն, այժմ Ռուսինկթընի իրազեկ շրջանակները եւ փորձագէտները նկատի առնելով այն պարագան թէ Խ. Միութիւնը պիտի չուզէ այդ գօտիին մէջ մտցնել Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները, դիտել կուտան թէ Մոսկուայի «չէզոքացման արշաւը», խաղաղութեան դիմակին տակ քարոզչական ռազմավարութիւն մըն է, ծուղակ մը յարելու համար չէզոքութեան համակիր եւրոպական կարգ մը երկիրներու ։ Որովհետեւ իր բուն նպատակը Գերմանիոյ չէզոքութիւնը ապահովել է, ... ընելու համար Ատլանտ. Ուխտը, եւ այդպէսով քայքայելու Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան կազմակերպութիւնը ։ Մէկ խօսքով՝ ամբողջ Եւրոպայի չէզոքացումով, փարձել իր մենատիրութիւնը ապահովել ։ Ինչ որ չի կրնար պատահիլ, որովհետեւ չորս վարչապետներու ժողովը եթէ նոյնիսկ գումարուի, «չի կրնար լուծել գերմանական խնդիրը», երբ այնքան տարբեր են Արեւելքի եւ Արեւմուտքի տեսակէտները այդ մասին ։ Ցամենայն դէպս տիրող կարծիքը այն է թէ, խորհրդային ռազմավարութիւնը առեն մը յենէլ Նաթօ Ատլանտիկի «խաղաղութեան կոչ» առանցքին վրայ, հիմա ընտրած է նոր առանցք մը «չէզոքութիւն», երբ նախկին ձախողեալ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումով ։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ

*

Կիրակի օր վարչապետ Էտ. Ֆոր Նիսի մէջ երկու ճառեր խօսելով պարզեց կառավարութեան գործունէութիւնը եւ ապագայ յառաջադրութիւնները տնտեսական, եւ մանաւանդ հողագործական մարզերուն մէջ ։ Ընդգծելով այն պարագան թէ պետականացած կամ հաւաքական ձեռնարկները չեն որ պիտի փրկեն Ֆրանսական գիւղատնտեսութիւնը, այլ համագործակցութիւնը, վարչապետը աւելցուց, թէ ճարտարարուեստական դարուն մէջ թէեւ «կրնան վտանգաւոր նկատուիլ կարեւոր յառաջացումները հողագործութեան համար, բայց երկրին համար անկասկած ապահովութիւն մը պիտի տան» ։

Կառավարութիւնը մտադրած է նպաստել երկրագործական կազմածներու այժմէացման, առանց իջեցնելու սակայն երկրագործական աշխատաւորութեան եօթը միլիոնի թիւը. Երկրագործական դրութեան ապակեդրոնացում, Փարիզի կեդրոնէն անջատումով եւ նոր շուկաներու բացումով Նոր վարկեր հողագործներուն ։ Արմտիքի արտածման համար դիւրութիւններ եւ Ֆրանսական պաշտօնատան հետ սերտ համագործակցութիւն ։

Վարչապետը բացատրեց նաեւ հրատարակուած վերջին օրէնքներու տարողութիւնն ու կարեւորութիւնը Ֆրանսական տնտեսութեան համար ։

Իսկ երկրորդ ճառին մէջ ծանրացաւ առաւելապար ճարտարարուեստական խնդիրներու եւ Ֆրանսայի ապագային վրայ ։ Վեր հանեց հիւլէական ուժին կարեւորութիւնը ։ «Ժամանակին Ֆրանսա եղաւ մնաց անկինայարձէ մը՝ քարածուխը ։ Վերջը նորէն եղաւ մնաց քարիւղի անկինայարձէն ։ Այս անգամ պէտք է ըլլանք նոյն ժամանակին՝ հիւլէական անկինայարձին » ։ Բաղդատեց հիւլէական ուժի գիւտին կարեւորութիւնը մարդկութեան համար «կրակի եւ անիւի գիւտին» ։ Ցետոյ աւելց թէ Ֆրանսայի համար այդ ուժը ռումբը չէր ներկայացներ, թէ Ֆրանսան հիւլէական խաղաղասէր պետութիւն մըն էր եւ կոչ ըրաւ միւս պետութեանց, որ հետեւին Ֆրանսայի օրինակին ։

⨯

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Նուկոսլաւական պատուիրակութեան Պելկրատ վերադարձաւ, կարգադրելու համար շարք մը մանրամասնութիւններ Մոսկուա – Պելկրատ բանակցութեանց մասին ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կոլխոզներէն ապարատականներու պատուիրակութիւն մը Մ. Նահանգներ պիտի մեկնի, քննական այցելութեան մը համար, ամերիկեան ագարակներու մէջ ։

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԸ, մեծ շուքով տօնուեցաւ կիրակի օր մայրաքաղաքին մէջ ։ Գաւառական 25 զարդարուած սայլեր անցան Շան զ՚Էլիզէէն ։ Երեկոյեան՝ հրաղաղութիւն եւ ժողովրդական բացօթեայ պարահանդէսներ ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ

ՆՈՐԷՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ԿՈՒՏԱՅ

★

Մինչ Պելկրատ կը պատրաստուի ընդունելու Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը, որուն համար յատկացուած է թագաւորական նախկին պալատը, Թիթօ ճառի մը մէջ նոր երաշխիքներ տուաւ Արեւմուտքի ։ Նոր լարուածութիւնը մասամբ կը փարատի եւ խաղաղութիւնը կ՚ուրուագծուի «պէտք է դայն պահպանենք զէն ի ձեռին» ։ «Եուկոսլաւիա ոչ մէկ զինուորական օգնութիւն պիտի ընդունի, եթէ առաջարկուի որ այս կամ այն կողմը յարի » ։ Ցետոյ հերքեց այն շշուկները թէ Եուկոսլաւիա պիտի հրաժարի արտաքին անկախ քաղաքականութիւն մը վարելու իր սկզբունքէն, եւ պիտի յարի Մոսկուայի

Ցայտնելով իր կարծիքը Արեւմուտքի հիւլէական առաւելութեան մասին, հիւլէական պատերազմի մարդկութեան համար կործանիչ դառս, եւ աւելցուց՝ «Եուկոսլաւիան իր ամբողջ բարոյական ուժով պիտի փորձէ աղէտին առաջքն առնել » ։

⨯ « Փրաւտա »յի մէկ յօդուածը, ուր պաշտօնապէս կը յայտարարուի որ «Թիթօյականութիւնը ընկերվարութեան մէկ ընդունելու փոփոխակն է», արտատպուեցաւ արբանեակ պետութեանց բոլոր պաշտօնաթերթերուն կողմէ ։ Ծարպիկ փորձ մը՝ թէ արբանեակ պետութեանց մէջ Թիթոյի գաղափարակիցները սիրաշահելու, եւ թէ Եուկոսլաւիոյ հետ, գաղափարական նոր խնամութիւն մը հաստատելու ։

⨯

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժողովրդական Շարժման կ. Ժողով. կուսակցութիւն համագումարը վերջացաւ ։ Վերընտրուեցաւ նախկին նախագահը Թէյժէն ։ Ճշդելու ձեւ մը՝ թէ կուսակցութեան քաղաքականութիւնը պիտի չփոխուի ։ Արտաքին քաղաքականութեան համար որդեգրուեցաւ բանաձեւ մը, — Եւրոպայի կազմակերպութեան նոր դարձ մը տալու մասին, — որ կը յիշեցնէ թէ Եւրոպական Միութեան ծրագրին յղացողներէն եղած է կուսակցութիւնը ։ Ներքին քաղաքականութիւնը որոշ փոփոխութիւն մը պիտի չկրէ, կուսակցութիւնը պիտի մնայ «միջին գետնի մը վրայ» ընտրութեանց առեն բաց դուռ ձգելով «մօտիկ աջին ալ, ձախին ալ» ։ Կը գովուին կառավարութեան շարք մը որոշումները եւ իրագործումները ։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷի մէջ զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին ։ Օրէսի մէջ ժօրէնքէ դուրսերու մէկ խումբը, որ յարձակում գործած էր գօրանոցի մը վրայ, պաշարուելէ ետք թնդանօթի բռնուեցաւ, եւ տուաւ 20 – 25 մեռեալ ։ Իսկ Կոստանտինուպոլի մէջ, ըմբոստները յանկարծական յարձակում մը գործելէ եւ գիւղապետ մը վիրաւորելէ ետք անհետացան ։ Զինուորական ուժը չկրցաւ կրակ բանալ, այլապէս բազմաթիւ գիւղացիներ կրնային վիրաւորուիլ ։ Մարոքի մէջ, ահաբեկումներու թիւը աւելի սաստկացաւ ։

⨯ Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ արիւնալի նոր բախումներ տեղի ունեցած են Ալճերիոյ մէջ ։ Դեռ մանրամասնութիւնները կը պակսին ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը Մենոն Քրիշնա, գոհունակութիւն յայտնեց իր տեսակցութեանց մասին ։ Կը կարծուի որ Չինաստանի վարչապետ, Ֆորմոզայի խնդրին առթիւ նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնէ ։

ԱԹԷՆՔԻ զին. ատեանը մահուան դատապարտեց երկու համայնավար Ցոյներ լրտեսութեան ամբաստանութեամբ ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Մարտի 6ին Հայաստանում տեղի են ունեցել գերագոյն խորհրդի ընտրութիւններ։

Խորհրդային երկրների Գեր. Խորհուրդները համդիսանում են պետական իշխանութեան բարձրագոյն մարմինները եւ ընտրւում են չորս տարին մէկ անգամ։ Հայաստանում մէկ պատգամաւոր ընտրւում է հինգ հազար բնակիչների համեմատութեամբ։ Այս տարուայ ընտրութեանց ժամանակ պատգամաւորների թիւը եղած է երեք հարիւր, որ բազմապատկելով հինգ հազարով, կը ստանանք մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար, ինչ որ նշանակում է, որ Հայաստանի մէջ բնակւող ների թիւը մօտաւորապէս 1·500·000 է։ Այս թիւի մէջ մտնում են. Հայերից բացի, նաեւ Հայաստանում մշտապէս կամ ժամանակաւոր բնակութիւն հաստատած օտարազգիները (Թուրքեր, Ադրբէջանցիներ, Քիւրտեր, եւն.), ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ տեղաւորուած զօրքը, որ նոյնպէս մասնակցում է քուէարկութեան եւ ուղարկում է թւականին պատկանող անձեր Հայաստանի Գեր. Խորհուրդ։ Պատգամաւորների լիազօրութիւնները ստուգող յանձնաժողովի զեկուցումից, օրինակ, տեղեկանում ենք, որ Գեր. Խորհրդի 300 պատգամաւորներից տասը հանդիսանում են բանակի ներկայացուցիչներ։

Նախքան քուէարկութիւնը, Հայաստանում կազմուել են ընտրական շրջաններ (օկրուգներ), թիւով երեք հարիւր։ Ինչպէս յայտնի է խորհրդային ընտրաշրջանում առաջադրւում է, քուէարկւում է միայն մէկ թեկնածու, որով ընտրութիւնների մասին, բառի իսկական առումով, խօսք լինել չէ կարող։ Գերագոյն Խորհրդի կողմը ճշգրտում է ընտրութիւններից առաջ, այն օրը, երբ ներկայացուած թեկնածու ընդունւում ու գրանցւում են ընտրական շրջանների յանձնաժողովների կողմից։ Դեռ չի պատահել այսպիսի մի դէպք, որ գրանցուած թեկնածուն չստանայ քուէների մեծամասնութիւնը (99·99 առ հարիւրը) եւ չընտրուի պատգամաւոր կամ նրա փոխարէն մէկ ուրիշը ընտրուի։

Այս տարի Գեր. Խորհրդի ընտրութիւններին մասնակցել են 882·081 ցուցակագրուածներից 881·949 մարդ, այսինքն ընտրողների ընդհանուր թուի 99·99 առ հարիւրը։ Նաեւ այս թիւերի հիման վրայ դժուար է նոյնիսկ մօտաւորապէս ճշդել Հայաստանի սահմանների մէջ բնակւող Հայերի թիւը, որովհետեւ, ինչպէս ասացինք, ընտրողների ցուցակների մէջ գրանցւում են, Հայերից բացի, նաեւ միւս ազգութիւնները, մեր երկրում ժամանակաւորապէս բնակութիւն հաստատած Ռուսները (բանուորներ, պաշտօնեաներ) եւ մանաւանդ սովետական բանակին պատկանողները։ Համեմատութեան համար անհետաքրքրական չի լինի նշել, որ Վրաստանի Գեր. Խորհրդի այս տարուայ Մարտի սկզբին տեղի ունեցած ընտրութիւնների ժամանակ 2·367·525 ընտրող ներից քուէարկութեանը մասնակցել է 2·367·480 մարդ, այսինքն գրեթէ երեք անգամ աւելի քան Հայաստանում։

« Անհրաժեշտ է նշել, կարդում ենք պատգամաւորների լիազօրութիւնները ընտրող յանձնաժողովի Նախագահ Վաչէ Նալբանդեանի զեկուցման մէջ, որ 1951 թուականի Փետրուար ամսին կատարուած ընտրութիւններից յետոյ անցած չորս տարում ընտրողների թիւը մեր ռեսպուբլիկայում (Հայաստանում) աւելացել է 97·618 մարդով» (Ս. Հ. 7 Ապրիլ)։

Անհրաժեշտ համարելով նշել տեղի ունեցած վերոյիշեալ յաւելումը, Վ. Նալբանդեանը, բնականաբար, չի ճշդում թէ յաւելումը եղած Հայաստանի ազգաբնակչութեան բնակա՞ն ուժի հետեւանքում (ծնունդների գերակշռութիւն մահերի վրայ), թէ դրսից Հայաստան բերուած նոր բանուորների, պաշտօնեաների եւ զօրամասերի պատճառով։

Ընտրուած բոլոր պատգամաւորներն էլ « կոմունիստական կուսակցութեան եւ անպարտիական բլոկի» թեկնածուներն են եղած, բայց այնուամենայնիւ հետաքրքրական է իմանալ թէ քանի՞ հոգի կուսակցութեան անդամներ եւ անդամութեան թեկնածուներ են եւ քանիսը՝ անկուսակցականներ։ Այս մասին զեկուցումի մէջ հետեւեալն ենք կարդում «ընտրուած երեք հարիւր տեպուտատներից (պատգամաւորներից) 209ը կամ 69·67 տոկոսը (առ հարիւրը) կոմուն. պարտիայի անդամներ եւ անդամութեան թեկնածուներ են, 91ը կամ 30·33 տոկոսը անպարտիականներ» (անկուսակցականներ)։ Թէեւ անկուսակցականները սով. երկրներում ոչնչով չեն տարբերւում կուսակցականներից, բայց կէնտկոմը անհրաժեշտ է համարել, այնուամենայնիւ, Գեր. Խորհրդի անդամների 69·67 առ հարիւրը նըշանակել կուսակցականներից։

Վերը մենք նշեցինք, որ Գեր. Սովետը համարւում է պետական իշխանութեան բարձրագոյն մարմինը (Հայաստանի սահմ. յօդ 20)։ Արդ, հետաքրքրական է իմանալ թէ այդ մարմնի մէջ ի՞նչ թիւ են կազմում բանուորներն ու գիւղացիները, որոնց, ըստ բոլշեւիկների ամէնօրեայ յայտարարութեանց, պատկանում է պետական իշխանութիւնը։

Գեր. Խորհրդի երեք հարիւր պատգամաւորներից միայն 107 հոգի բանուորներ եւ կոլտնտեսականներ են, իսկ 293ը պետական եւ կուսակցական պաշտօնեաներ են, ներկայացուցիչներ գլխաւորապէս բարձր «բիւրոկրատիայի»։ «Բանուորագիւղացիական իշխանութիւնից» ահա այսքա՞ն քիչ բաժին է հասնում բանուորներին եւ գիւղացիներին։

Բոլշեւիկների այն պարծենկոտ յայտարարութիւնների համար, թէ իրենց մօտ կանայք եւ տղամարդիկ իրաւահաւասարներ են, վատ վկայութիւն է նմանապէս այն փաստը, որ Գեր. Խորհրդի երեք հարիւր անդամներից միայն 91ը կանայք են։

Ուշադրութեան արժանի է այն թիւերը, որոնք ցոյց են տալիս Գեր. Խորհրդի անդամների ազգային պատկանելիութիւնը։ Վ. Նալբանդեանի զեկուցման մէջ ասուած է, որ (տէպուտատների թւում, բացի Հայերից, ընտրուել են նաեւ մեր ռեսպուբլիկայում (Հայաստանում) բնակւող տարբեր ազգութիւնների ներկայացուցիչներ՝ Ռուսներ՝ 22, Ադրբէջանցիներ՝ 14, Ուկրայինցիներ՝ 6, Քրտեր եւ այլ ազգութիւնների ներկայացուցիչներ »։

Երեւանի թերթերում հրատարակուեցան պատգամաւորների անուն, հայրանուն եւ մականունները։ Այդ ցանկի մէջ ռուսական եւ ուկրայինական անուններ կրող պատգամաւորների թիւը, ըստ մեր դատումի, 25 է եւ ոչ թէ 28։ Ադրբէջանցիների թիւը ճիշդ է տրուած։ Ինչ վերաբերում է «Քիւրտերին եւ այլ ազգութիւններին», միայն մէկ Քիւրտի անուն (Նադօէ Խդօ Մահմուդով) գտանք պատգամաւորների ցանկի մէջ, իսկ «այլ ազգութիւններին» պատկանողներից եւ ոչ մէկ անուն։

Երեւան քաղաքից ընտրուած պատգամաւորների թիւն է 68, Լենինականից՝ 23 եւ Կիրովականից՝ 11, ընդամէնը 102։ Մնացած 198 պատգամաւորները ընտրուած են շրջաններից։

Նախորդ Գեր. Խորհուրդը ընտրուեր է 1951 թուականին, այսինքն Գր. Արութինովի ժամանակ, ներկայ Գեր. Խորհուրդը կազմուել է նրա հաշուեյարդարից յետոյ կենտկոմի Ա. քարտուղար Ս. Թովմասեանի իշխանութեան օրով։ Հետաքրքրական է իմանալ թէ քանի՞ հոգի հին կազմից վերընտրուել են նորի մէջ։ Այդ հաշիւը մենք արինք եւ պարզուեց, որ միայն 98 հոգի «հին ռեժիմի» մարդկանցից չեն«լիկվիդացուել» Ս. Թովմասեանի կողմից։ « Վերապրողները» բոլորն էլ, սակաւ բացառութեամբ, աննշան մարդիկ են։ Գ. Յարութիւնների գրեթէ բոլոր «զինակիցները» դուրս են նետուել նոր Գեր. Խորհրդից, ինչպէս, օրինակ, կէնտկոմի քարտուղար Զաւէն Գրիգորեանը, Հրանտ Մարտիրոսեանը և Բեգասբէկ Գրիգորեանը, կէնտկոմի Բիւրոյի անդամ Ա. Զարչօղեանը, Հայաստանի հանրապետութեան «նախագահ» Մացակ Պապեանը, նախկին վարչապետ Սահակ Կարապետեանը, «Կոմունիստ» խմբագիր Բէհրուզով, Ջրային տնտեսութեան Նախարար Գր. Աղախանեանը եւ ուրիշները։

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՐԷՑԵԱՆ

«Հայրենիք» կը հաղորդէր որ, Նոյեմբեր Սիթիի (Մ. Նահանգներ) մէջ փետր. 8ին մեռած է, վեթերան ընկեր մը՝ Յովհաննէս Երէցեան։

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր Տիգրանակերտի մօտ Հայնեիկ գիւղը 1884ին։

Հայրը՝ գիւղին քահանան նահատակուած էր 1895ի ջարդերուն։ Տասնըմէկ տարեկանին ծնողները կորսնցուցած, Լեւոն Կարապետեանի՝ (Ջուլալ) խումբ մը որբ-որբուհիներու հետ ղրկուած են Իզմիրի ազգային որբանոցը։

Իզմիրի մէջ ութը տարի ուսում ստանալէ ետք 1903ին կը վերադառնայ Տիգրանակերտ և Ջուլալի ու խումբ մը հաւատաւոր հայրենակիցներու հետ՝ 1904ին կը հիմնէ առաջին Հ. Յ. Դաշնակցական խումբը Տիգրանակերտի մէջ։

Կ'ունենայ բեղուն գործունէութիւն, կը դառնայ պատասխանատու ընկեր, մարմիններու անդամ, 1913ի ուրիշներու նման ինքն ալ կը գաղթէ Ամերիկա, հոն ալ մինչեւ իր մահը կը վարէ պատասխանատու պաշտօններ։

Ամերիկայի « Տիգրանակերտի Հայր. Միութեան » հիմնադիր՝ գործօն անդամներէն էր, կ'աշխատակցէր Տիգրանակերտի հայրենակցական միութեան օրկան « Տիգրիս » ամսաթերթին, երբեմն ալ « Հայրենիք »ին։ Գաղափար մը տալու համար ընկերոջ հանրային եւ յեղափոխական գործունէութեան մասին, [illegible] իր յուշերէն կարգ մը գրուածներ։

«1903ին դեռ տասներնը տարու նորահաս երիտասարդ, Իզմիրէն վերադարձիս, հիացումով դիտեցի այն գործօն երիտասարդութիւնը, որոնցմէ կարելի է յիշել. Գեւորգ Սէրքիսեանի, Մկրտիչ Մարտիրոսեանի, Մկրտիչ Թիւթիւնճեանի, Յովսէփ Տաղլեանի, Յարութիւն Ժամկոչեանի, Յակոբ Մալխասեանի, Թուման Տէր-Պօղոսեանի ու Ջուլալի (Լեւոն Կարապետեան) անունները։

Ջուլալ ինձմէ տարի մը առաջ վերադարձած էր Իզմիրէն։ Երկուքս ալ 1895ի ջարդերուն, մեր ծնողները կորսնցուցած, Տիգրանակերտէն խումբ մը որբերու ու որբուհիներու հետ Իզմիրի Ազգային « Ներսէսեան» որբանոցը ղրկուած էինք։

1904ին, խիստ գաղտնաբար ու դաղտնի, Տիգրանակերտի մէջ կազմեցինք Հ. Յ. Դ. մեր առաջին խումբը Նփրկերտի (Ֆարղին) Հ. Յ. Դ. կոմիտէին հետ հաղորդակցութեան մտնելով։

1906ին էր, կը խորհիմ, Խիաքէն (Սասնոյ մօտ) Կարօ Սասունին եւս իր կրտսեր երկու եղբայրներուն Արմէնին ու Սեդրակին հետ Տիգրանակերտ եկաւ իբր ուսուցիչ եռանդով գործակցեցան մեզի։

Տիգրանակերտի վարպետ երկաթագործներու մէջ, ռուսմ եւ պայթուցիկ շինողներ եղած են յաճախ, որոնք 1895ի ջարդերուն, ինքնապաշտպանութեան համար գործածուած են զանազան թաղերու մէջ։ Արիւնահեղ այդ օրերուն Գափանճի Մկրտիչ Մէմլէքէթեան անունով հայրենասէր երիտասարդ մը, իր բնակարանի վերնայարկէն, իր շինած պայթուցիկներով, թուրք ու քիւրտ արիւնարբու խուժանը ետ վանած է։

1904ի Սասնոյ ապստամբութեան օրերուն ալ, իր պայթուցիկներով ծպտուած, գաղտնի Սասուն գացած է, Անդրանիկին, Գէորգ Չաւուշին օգնելու նպատակաւ, ու՝ հոն ալ նահատակուեցաւ։

1909 Մարտ 31ի յետաշրջական սեւ օրերուն, որուն յաջորդեցին Կիլիկիոյ աղէտալի դէպքերը, Տիգրանակերտի մէջն ալ թրքական թաղերէն խուլ շշուկներ, ձայներ սկսան լսուիլ մեր եկեղեցիներու պատերուն, մութ ուժերու կողմէ, Սուլթան Համիտի վարչակարգին վերադարձը աղաղակող թռուցիկներ փակցուեցան։

Բարեբախտաբար Տիգրանակերտի մէջ այդ օրերուն դէպքեր տեղի չունեցան, սակայն շրջանները քիւրտ խուժաններ յարձակեցան, ինչպէս Հայնէ հայաշատ գիւղաքաղաքին վրայ։

1909ի ամրան Պոլսոյ Հ. Յ. Դ. պատասխանատու մարմնոյ հրահանգով, Բարսեղ Շահպազ, Խարբերդի ու Ակնայ շրջաններէն Տիգրանակերտ հասաւ իբրեւ գործիչ։ Վեհապետեան «Մխիթարեան»ի աւարտած, Պոլսահայ, հայրենասէր եռանդուն դաշնակցական մտաւորական մըն էր Շահպազ։

Շահպազի հետ խորհրդակցաբար որոշեցինք, շրջանային պատգամաւորական ժողով գումարել, դիմեցինք շրջանի բոլոր մարմիններուն, որոնցմէ որքան կը յիշեմ, Ֆարղինէն, Հազրոյէն, Լճէէն, Հայնէէն, Փիրանէն, Արղընիէն, Ջնգուշէն, Սեւերէկէն, պատգամաւորներ ներկայ եղան։

Առաջին մեծ կազմակերպական ժողովն էր որ կը գումարուէր Տիգրանակերտի մէջ։ Այդ ժողովին մեր ընդհանուր թիւը նկատի առնելով Տիգրանակերտը Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէ հռչակեցինք։

1909ին, Վանեցի գործիչ Ղեւոնդ Մելոյեանէն յետոյ, Հալէպէն Ֆէրիտ Ճէմիլը (Տիգրան Ամսէհեան, Ծահմուր), հրաւիրեցինք որպէս գործիչ Տիգրանակերտ։ Սղերդցի էր Ֆէրիտ Ճէմիլը, աւարտած էր Կարնոյ Սանասարեանը եւ դիւրահաղորդ հայրենակարով հոգի մըն էր։ Երբ Տիգրա—

ՋՐՀՈՐԻՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԿԱՄՍԱՐ.— Ինչո՞ւ ի զուր ժամավաճառ ենք լինում, նպատակը նոյնն է, երկար խօսելուց աւելի գործի ժամանակ է, քանի որ արդէն ձեռնարկել ենք որոշ պատրաստութիւնների ընդհարումէ խուսափելու, ընտրենք միջոցը, որ երկու պարագային եւս դիւրութիւն ունենանք շարժելու։

ՀԱՅԿ.— Այսինքն։

ԿԱՄՍԱՐ.— Շատ բնական է որ Եդուարդի առաջարկը ամէնէն նպատակայարմարն է։ Բայց քանի որ վստահ չենք, եւ կոտորածի պարագային, խայտառակ ամօթից զատ այլեւս բան չի մնար մեզի, եթէ ժողովուրդի մէջ չմտնենք ու ինքնապաշտպանութեան գործը չկազմակերպենք — մտածել ենք արդէն թաքնուել այնպիսի ձեւով, որ կառավարութիւնը եթէ ամբողջ Այգեստանի տուներն իսկ տակնուվրայ անելու լինի, չկարողանայ մեզ գտնել։

ՀԱՅԿ — Այգեստանի մէջ մնալու պայմանով։

ԿԱՄՍԱՐ.— Այո՛, այո՛, Այգեստանի մէջ, նոյնիսկ կեդրոնը։ Եթէ կառավարութիւնը խուզարկութեան պատրուակի տակ, աւելով մը կոտորածը սկսեց, դուրս կ'ելնենք անմիջապէս մեր թաքստոցից եւ ինքնապաշտպանութեան գործը կը ղեկավարենք։

ԵԴՈՒԱՐԴ.— Իսկ եթէ սատանան բերաւ կառավարութեան ձեռքը հէնց քու այդ թաքստոցիդ վրայ դրաւ։

ԿԱՄՍԱՐ.— Այդ պարագան եւս նկատի ունեցել ենք, քանի որ մեր նպատակն է ամէն կերպ խոյս տալ ընդհարումներից, հետեւաբար եւ կռուից, թաքստոցը պաշարուելու պարագային հնարաւորութիւն պիտի ունենանք դուրս գալու այնպիսի ճանապարհով որ մեզ պաշարողներն էլ զարմանան, եւ մի անգամ երբ դուրս ելանք թաքստոցից առանց ընդհարումի կը տեսնենք, կոտորածի պարագային կը կռուենք, ու կը ղեկավարենք ժողովուրդի ինքնապաշտպանութիւնը, իսկ միմիայն խուզարկութեան պարագային՝ կը քաշուենք շրջակայ լեռները թաքնուելու՝ թողնելով որ կառավարութիւնը շարունակէ խուզարկութիւնը։

ՀԱՅԿ.— Ամօթ մեզ, ամօթ բոլորիս, մեռնելու վախը բոլորիդ յիմարացուցեր է ... Փախուստ, թաքստոց, էլ չգիտեմ ինչ սատանութիւն ... Փոխանակ ճակատ առ ճակատ թշնամու դէմը դուրս գալու եւ իյնալու հերոսաբար։

ՄԵԼԻՔ.— Ընդհանուր գործի յաջողութեան մասին նախ պէտք է խորհել։

ՀԱՅԿ.— Այսինքն կաշուի ապահովութիւն։

ՄԵԼԻՔ.— Հա՛յկ, չվիրաւորենք իրար, լաւ գիտես որ ես էլ նոյնքան յեղափոխական եմ, որքան դու, ամառ հերոսութեամբ բան չի դուրս գալ, գիտենք թէ մասնաւոր հերոսութիւնները ինչ են նստել մեզ եւ մեր ժողովրդին... Մենք յուրջ, ընդհանուր մի գործ էինք սկսել, դժբախտաբար վիժեց այս անգամ ... ապագայի մասին մտածենք, պիտի անցնեն այս դժնդակ օրերը եւ մի օր ընդհանուր ապստամբութեան դրօշակը պիտի ծածանի Այգեստանի գեղածիծաղ հորիզոնին վրայ ... Եւ այն օրը, ո՞վ գիտէ ... ո՞վ մեզմէ պիտի ապրի որ վայելէ այդ գերագոյն երջանկութիւնը ... բայց գոնէ այդ օրուայ սերունդը պիտի յիշէ որ իրմէ առաջ աշխատողներ են եղել պատրաստելու յաղթանակի կոչեր ...

ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

նակերտ եկաւ, գէմքին 'ու ձեռներուն մորթերը խանձուած, աչքերը վնասուած էին ….: Ճէմիլ 1909ին Կիլիկիոյ ջարդերուն, Հալէպի ու Այնթապի մէջ, ինքնապաշտպանութեան համար պայթուցիկներ պատրաստելու կը լծուի… Անակնկալօրէն ռումբ մը պայթելով, զայն ու Արմէն Թոփճեան (մեր Հալէպի պատասխանատու ընկերներէն) ծանր կերպով կը վիրաւորէ (աչքերը կուրցած էր)։ (Փէրիտ Ճէմիլ (Տիգրան Ամաէհեան, Ծամհուր) փետրուարեան ապստամբութեան օրերուն Երեւանի քաղաքապետարանին վրայ եռագոյնը կոթողած միջոցին, կը նահատակուի Տ.)։

«Վերջին պատգամաւորական ժողովին մէջ, տեղի իթթիհատականներու հետ փոխ յարաբերութիւններ շարունակելու համար, զիս ու ընկեր Միհրան Գասթաճեանը նշանակած էին որպէս ներկայացուցիչներ։ Կրթուած, ներկայանալի երիտասարդ մըն էր Գասթաճեան, աւարտած էր ազգային վարժարանը, տեղական Թուրք Իտատիէի «պետական վարժարանը», ու վերջերս ալ նոր վերադարձած էր Խարբերդի «Եփրատ» գոլէճէն։ Ընկեր Միհրան Գասթաճեան հակառակ ունեւոր, պահպանողական շրջանակներու մէջ մեծցած ըլլալուն, ունէր բուռն սէր ու հետաքրքրութիւններ դէպի յառաջդիմութիւն, դէպի յեղափոխութիւն։ Հոգիով, սրտով ցեղին վերելքին, ազատագրութեանն էր կապուած։

1910ին Կ. Կ.ի որոշումով այցելեցի շրջանները, Հազրօ Սլէվան Ֆարղին ուղեւորութեամբ հասայ Լճէ։ Լճէն Տիգրանակերտէն մօտաւորապէս, ձիով երկու օր հեռաւորութեամբ, նահանգին հիւսիսակողմն է, հայ ու քիւրտ բնակչութեամբ հին ու մեծ գիւղաքաղաք մըն էր, ուր կարեւոր թիւ մը կը կազմէին Դաշնակցականները։ Շաբաթ մը մնալով Լճէ՝ մեկնեցայ Հայնէ։ Հայնէ եւս հին ու մեծ գիւղաքաղաք մըն էր։ Հայութիւնը հոն աւելի շատ էր։ Ազգային կրթութիւնն ու հետաքրքրութիւնը վառ էր։

Մեր Կ. Կոմիտէն ու սրտցաւ ընկերներ խորհեցանք յառաջդիմական ծրագրով դպրոց մը բանալ, կազմեցինք կրթական յանձնախումբ մը, ընկեր Տօքթ. Յովհաննէս Թէրզեանի գլխաւորութեամբ, որ ջերմ սրտով, խոր գիտակցութեամբ հաւատաւոր հոգի մըն էր։

1911ի սկիզբներուն Տիգրանակերտ յաճախ սկսաւ գալ Ուրֆացի անուամն հերոս Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, որ մեզի եւ մեր շարքերուն ծանօթ էր։ Հալէպէն վստահելի ընկերներ զայն մեզի յանձնարարած էին։

1911ին ունեցանք մեր Դ.րդ պատգամաւորական ժողովը, օրակարգի վրայ ունէինք Պոլիս գումարուելիք Հ. Յ. Դ. Զրդ ընդհանուր ժողովին օրակարգը, զոր պատասխանատու մարմինը ղրկած էր մեզ, հրահանգելով մեր պատգամաւորը փութով ղրկել հոն։ Ընկերներ մեր շրջանին կողմէն զիս ղրկեցին Պոլիս։ Զ.րդ ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ «Ազատամարտ»ի շէնքին մէջ։ Երկրի բոլոր շրջաններէն, ինչպէս նաեւ Կովկասէն, Պարսկաստանէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Ամերիկայէն պատգամաւորներ կային։

Հոն էին Զաւարեան, Ակնունի, Վռամեան, Վարանդեան, Արամ, Զարդարեան, Բժիշկ Յովսէփ Դաւթեան, Օր. Սաթենիկ Օհանջանեան, Աւետիս Ահարոնեան, Խանասորայ կռուի ղեկավարներէն Քաջն Վարդան, Սեբաստացի Մուրատ եւն.։ Սրտի, հոգիի մեծ հաճոյք էր աչքերով տեսնել զանոնք ու լսել ….

1913ին նորէն Տիգրանակերտ կուգայ Ուրֆացի հերոս մը Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանը։ Ուրֆայի մէջ ալ, հայութիւնը նոյնպէս կը գեղեւի վճռական դիմադրութեան։ Մկրտիչը ձիով, Տիգրանակերտ կուգայ, խորհելով հոն եւս կռուիլ մեր ընկերներու կողքին։ Բայց երբ կը տեսնէ ան վճռականութիւն, անմիջապէս ետ կը վերադառնայ։

Ի՞նչ եղաւ Տիգրանակերտի նահանգին երկու հարիւր հազար հայութիւնը …. Դժուար է առանց յուզումի եւ արցունքի ըսել ..։ Դժուար է, համրուած այս էջերուն մէջ պատկերը տալ անոնց նահատակութիւններուն, բնաջնջման ….

Ատոնց մասին, սրտի պարտք է առանձին, երկար գրել, դեռ չմեռած, այս աշխարհէն դեռ չմեկնած…»։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

●

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Անցեալ շաբաթ իրիկուն (14 Մայիս), Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ ճոխ յայտագրով մը տօնուեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտի 40-ամեակը, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան։

Հանդէսի նախագահը հայրենակից Ա. Խլոյեան բացումը կատարելով ողջոյնի խօսքեր ուղղեց Գ. Կ. Փօլատեանին որ յանձն առած էր բանախօսելու Վիէնի մէջ, պանծացնելու համար հայ ժողովուրդի յաղթական հերոսամարտը։ Իբրեւ բացման խմբերգը յատնկայս եւ մասնակցութեամբ սրահին բազմութեան երգուեցաւ խրոխտ «Բամ փորոտանը»։

Յաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան հերոսամարտին իրենց մասնակցութիւնը բերող միութեանց եւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։ Տարօնի Հայր. Միութեան եւ Կամաւոր Մարտիկներու Միութեանց անունով Գ. Մկրտիչ Մարգարեան ուղերձներ կարդաց։

Նոյնքան խանդավառ եւ իմաստալից խօսքեր արտասանեց Տիկին Ովս. Խօջաբեգեան յանուն Վիէնի Կապոյտ Խաչի։ Ապա երկու հայկականներ Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտներ՝ Յովհ. Մարգարեան, Կ. Տօլմաճեան արտասանեցին քանի մը յուզիչ կտորներ, խլելով արժանաւոր ծափեր։

Օր. Անժէլ Ուզունեան հանդէսին փայլը աւելցուց արտասանելով Դ. Վարուժանի «Եզէգնեայ գրչով»ը եւ մեղամպձիկ երգելով «Զախորդ օրերը»։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ Գ. Կ. Տէրմոյեան ծանրացաւ հերոսական դրուագներու եւ պայքարներու ազդեցութեան հայ ժողովուրդի նկարագրին եւ նորահաս սերունդի դաստիարակութեան վրայ։

Կարգն եկած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ՝ ընկեր Ս. Գալուստեանին որ շեշտեց հաւաքական գործունէութեան եւ մասնաւորաբար համերաշխութեան անհրաժեշտութիւնը — մանաւանդ այս տարագիր վիճակին մէջ։

Նախագահին հրաւէրով մեր յարգելի հիւրը Գ. Կ. Փօլատեան բեմ ելաւ։ Անշուշտ կարելի չէ արձանագրել այս թղթակցութեան մէջ ամբողջ ճառը։ Բանախօսին մէկէ աւելի տրամաբանական սքանչելի մտածումները դրոշմուած մնացին բոլորին մտքերուն մէջ։ «Հայրենակիցներ երեք հերոսական մեծ դէպքեր իրարու կը յաջորդեն երկու ամիսներու ընթացքին Ապրիլ եւ Մայիս …։

Առաջին դէպքը Վասպուրականի հերոսամարտը, երկրորդը, աւելի ողբերգական Եղեռնը, իսկ երրորդը փառաւոր Մայիս 28ը եւ շարունակելով, «հերոսները, մարտիկները մեզի Ազատութիւն եւ կամ Հայրենիք չեն կրնար շնորհել, բայց ապրողները կրնան շահիլ զանոնք»։

Խանդավառ ծափերով ընդունեցան այս խօսքերը։

Հերոսամարտի 40ամեակի տարեդարձը վերջացաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։ Պատիւ տեղւոյս Վասպուրականցիներուն եւ իրենց տարած աշխատանքներուն։

*

Յաջորդ օրը կիրակի, 15 Մայիս ժամը 13ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ ի պատիւ Գ. Կ. Փօլատեանին թէյասեղան մը կազմակերպուած էր Վիէնի Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ։

Գ. Փօլատեան տուաւ մանրամասն տեղեկութիւններ Համազգային Մշակութային Միութեան մասին եւ պատմեց իր տպաւորութիւնները Մերձ. Արեւելքէն։ Գ. Կ. Փօլատեանի խանդավառ խօսքերէն ազդուելով տեղւոյս ազգայինները հիմը դրին Համազգ. Մշակութային Միութեան մասնաճիւղի մը եւ արձանագրուեցան 11է աւելի անդամներ։ Տեղւոյն վրայ նշանակեցին հինգ հոգինոց առժամեայ վարչութիւն մը։

Առաջին առթիւ իսկ եղան քանի մը նուիրատուութիւններ։

ԽԱՉԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԾԻ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԲՆԱԿՈՂ ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ», Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունուար 25ի «Յառաջ»ով կոչ մը ուղղած էր Ֆրանսա բնակող իր հայրենակիցներուն, որպէսզի ամէն Քղեցին։ Բայց ի ւայնպէս կարելի եղաւ կամար կազմել եւ ղրկել վարչութեան, հաղորդուելու համար Կեդր. վարչութեան որ տպել պիտի տայ «Քղիի Յուշարձան» գրքին մէջ։ Այդ դժուարին՝ բայց հաճելի գործը յանձնուեցաւ ստորագրեալիս։ Դժբախտաբար շատ քիչերը պատասխանեցին։ Բայց եւ այնպէս կարելի եղաւ կարեւոր տեղեկութիւններ քաղել։ Կ'արժէր արդիւնքը հրատարակել «Յառաջ»ի մէջ։ Սակայն դժուարութիւնները նկատի առնելով, կուտամ ամփոփումը։ Մարդահամարը կազմած եմ հետեւեալ ձեւով.— Ֆրանսայի ամէն քաղաք բնակող Քղեցիներու ցանկը առանձին արձանագրած եմ, բայց Քղիի ամէն շրջանի մէջ գտնուող թէ շրջանի եւ թէ ամէն գիւղի անունը տալով՝ առանձին կազմած եմ անուանացանկը, ի հարկ է ամէն ընտանիք առանձին՝ բաժնելով սեռերը։ Մարդահամարին մաս չեն կազմեր բոլոր այն Քղեցի աղջիկները, որոնք ծնած են Քղի կամ այլուր՝ ամուսնացած ըլլալով ոչ Քղեցի հայրենակիցներու հետ, բայց մաս կը կազմեն անոնք որ ամուսնացած են Քղեցիներու հետ։

Քղեցիները կը բնակին Ֆրանսայի հետեւեալ քաղաքները.— Մարսէյլ 103 ընտանիք 411 անձ, Փարիզ՝ 15 ընտ. 46 անձ, Սէնթ Էթիէն՝ 13 ընտ. 40 անձ, Վալանս՝ երեք ընտանիք 13 անձ, Արլը՝ երկու ընտանիք, ութը անձ, Նիս՝ չորս ընտանիք, 18 անձ, Կրաս՝ մէկ ընտանիք, երեք անձ, Լաստքա՝ մէկ ընտանիք, երկու անձ, Մոնփէլիէ՝ վեց ընտանիք, 29 անձ, Օշ՝ 1 ընտանիք, երկու անձ։ Քորսիքա մէկ ընտանիք հինգ անձ։

Գումար՝ 150 ընտանիք, 577 անձ։

Ուրեմն Ֆրանսա բնակող բոլոր Քղեցիները կը կազմեն 150 ընտանիք կամ 577 անձ, որոնց 309 այր եւ տղայ են, իսկ միւս 268ը կին եւ աղջիկ։ Անշուշտ պակաս թերութիւններ եղած են, բայց ժամանակի ընթացքին ատոնք ալ կը ճշդենք եւ միութեան Կեդր. վարչութեան կը յղենք։

ԳԷՈՐԳ ԿՈՓՈՅԵԱՆ

Յ. Գ.— Կը խնդրուի «Հայրենիք» օրաթերթէն արտատպել։

Տիկինը.— Կամաց, Մարիամ, ապուրին կէսը վրաս թափեցիր։

Սպասուհին.— Հոգ չէ, տիկին, դեռ ամանին մէջ շատ կայ….։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Սարսուռ մը զգացի։ Սիւզան զարգացած շատ կարդացած կին մըն էր, բայց պիտի ուզէի որ շատ չխօսէր մարդաբանական ժամանակախական բացատրութիւններու մասին։

— Երկար վանկ (տօլիխոսեֆալիք) ըսի մեղմ ձայնով մը։

Սիւզան կասկածոտ երեւոյթով.

— Այդպէ՞ս էր։

— Այո։ Երկարագլուխ, վիտէք։ Գլուխ մը՝ որուն լայնութիւնն իր երկայնութենէն 75 առ հարիւր նուազ է, բացատրեցի համարձակ կերպով։

Լռութիւն տիրեց։ Հազիւ սկսեր էի ազատ շունչ քաշել, երբ Սիւզան յանկարծ ըսաւ.

— Հակառակի՞ն ինչ կ'ըսեն։

— Ի՞նչ կը հասկնաք հակառակը ըսելով։

— Լաւ, անշուշտ ասոր հակառակն ալ պիտի ըլլայ։ Ինչպէ՞ս կը կոչուի այն գլուխը որուն լայնութիւնը երկայնութենէն 75 առ հարիւր աւելի է։

— Կլորագլուխ (Պրախիսեֆալիք), ըսի, ակամայ։

— Հա, ատ էր։ Կարծեմ այդպէս բան մը ըսիք

— Այդպէ՞ս ըսի, լեզուական սխալ մը գործեր եմ։ Երկարագլուխ ըսել ուզեցի, պատասխանեցի, կարելի համարձակութիւնս պահելու կարելի ջանքով մը։

Սիւզան ինծի նայեցաւ հետախուզիչ ակնարկով մը, յետոյ խնդալով.

— Գնչու աղջիկ, շատ լաւ կը ստես։ Սակայն ժամավաճառութենէ եւ նեղութենէ պիտի ազատես մեզ, եթէ այդ մասին ամէն բան պատմես ինծի՝։

Պատմելիք բան չկայ, յարեցի, դարձեալ ակամայ։

— Չկա՞յ, ըսաւ Սիւզան մեղմօրէն։

— Պէտք է պատմել, կարծեմ, ըսի ցած ձայնով մը։ Ատկէց չեմ ամչնար։ Պատահած բանին համար չեն ամչնար։ Անհամակրելի էր, կոշտ եւ ապերախտ եւ սակայն կը խորհիմ թէ զինքը կը հասկնամ։ Երբ որ շան մը վզին շղթայ կ'անցընես կամ դէշ կը խնամես, բնական է թէ խածնէ քեզ։ Ան ալ ճիշդ այդպէս էր,— խածնող եւ հաչող։ Չեմ գիտեր թէ ինչու հոս կ'ըսեմ, սակայն ճիշդ է որ շատ մտահոգուած եմ։ Զինքը տեսնելուս պէս ամբողջ կեանքս վեր ի վայր շրջեցաւ։ Կը սիրեմ զինքը։ Իրեն կը ցանկամ։ Ամբողջ Ափրիկէն պիտի շրջիմ բոպիկ ոտքով, մինչեւ որ զինքը գտնեմ եւ արժանանամ իր սիրոյն։ Իրեն համար կեանքս պիտի տամ, պիտի աշխատիմ իրեն համար, գերի պիտի ըլլամ, գողութիւն պիտի ընեմ, փոխառութիւն պիտի ընեմ, պիտի մուրամ նոյնիսկ իրեն համար։ Հիմա ամէն բան գիտէք։

Սիւզան երկար ատեն զիս դիտեց։

— Դուք բնաւ Անգլուհիի նկարագիրը չունիք, գնչու աղջիկ, ըսաւ վերջապէս։

Բնաւ հանդիպած չէի մէկու մը, որ թէ այդքան գրական եւ միեւնոյն ատեն այդքան սիրաբորբոք ըլլայ։ Ես երբեք պիտի չկրնայի սիրել այդպիսի մէկը, փառք Աստուծոյ, եւ սակայն, գնչու աղջիկ, կը նախանձիմ քեզի։ Կարենալ սիրելն ալ բան մըն է։ Շատեր չեն կրնար։ Ինչ լաւ է եղեր որ փոքրիկ բժիշկին հետ չէք ամուսնացեր։ Անիկա չի նմանիր մէկու մը որ հաճոյք զգայ զօրաւոր պայթուցիկ մը պահելու իր տան մէջ։ Ուրեմն լորտ Նիսպիին պիտի չհեռագրե՞նք։

Գլուխս թօթուեցի։

— Ու տակաւին կը հաւատաք թէ անմեղ ալ է։

— Կը հաւատամ նաեւ, որ անմեղները կրնան կախուիլ ալ։

— Հըմ, այո։ Սակայն, Ան, սիրելիս, դէպքեր, իրողութիւններ կան, որոնց այժմէն պէտք է դիմադրաւել՝ հակառակ բոլոր ըսածներուդ, կարող է սպաննած ըլլալ այդ կինը.

Ոչ, անիկա չսպաննեց, ըսի։

— Զգացական գաղափար մըն է այդ։

— Ոչ, զգացում չէ։ Ան կրնար սպաննած ըլլալ։ Կրնայ մինչեւ իսկ այդ նպատակով հետապնդած ըլլալ զայն։ Սակայն առած չէ սեւ առասանի կտոր մը եւ անով չէ խեղդած։ Եթէ նման մտադրութիւն մը ունենար, կինը պիտի խեղդէր իր իսկ բազուկներով.

Սիւզան փոքր սարսուռ մը ունեցաւ։ Աչքերը փոքրացուց գնահատական եղանակով մը։

— Հըմ, Ան, հիմա կը սկսիմ հասկնալ թէ ինչու համար ձեր երիտասարդը կը գտնէք այդքան գրաւիչ։

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Յաջորդ առտու պատեհութիւնը ունեցայ բռնելու գնդապետ Րէյսը։ Նաւուն մաքրութիւնը հազիւ աւարտած էր, երբ իր հետ միասին վեր վար ճեմեցինք կամրջակին վրայ։

— Գնչուհին ինչպէ՞ս է այս առտու։ Կը բաղձայ տեսնել ցամաքն ու իր կարաւա՞ն։

— Ոչ, հիմա որ ծովը այսքան խաղաղ է, պիտի ուզէի անոր վրայ մնալ միշտ եւ յաւիտեան։

— Ինչ ոգեւորութիւն։

— Բայց իսկապէս հրաշալի չէ՞ այս առտու։

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ մէջ ձերբակալուեցան նախկին վարչապետ Մոսատըղի գործակիցներէն հինգ հոգի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Անգլիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի , որպէսզի զբօսաշրջիկներ , առանց անցագրի կարենան կարճ ճամբորդութիւններ կատարել :

ՖՐԱՆՍԱ մօտ ատենէն հրապարակ պիտի հանէ մանկական անդամալուծութեան դէմ պատուաստի Ֆրանսական շիճուկը , որ ինչպէս գիտէք Տօք. Լէփինի գիւտն է :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ եւ Իսրայէլեան ուժերու միջեւ նոր միջադէպ մը պատահեցաւ Կազայի շրջանին մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍ մէկ միլիոն սթերլինկի վարկ մը բացաւ , հիւլէական աշխատանոցի մը շինութեան համար :

ՍԱՅԿՈՆԻ «յեղափոխական կոմիտէն» Երեք Մեծերուն եւ ուրիշ 40 երկիրներու կոչ մը ըրաւ , պահանջելով Պաօ Տաի կայսեր անկումը : Կոչը նպատակ կերպով կ'արտայայտուի վարչապետին մասին , կը պահանջէ հանրապետութեան հաստատումը որպէսզի ուժեղ կերպով պայքար մղուի համայնավարներուն դէմ , 1956ի ընտրութեանց ընթացքին :

ԼՈՆՏՈՆԻ քարափի աշխատաւորութիւնը , 15.000 հոգի , գործադուլ հռչակեց երէկ

ՊԵԼԿՐԱՏ պիտի դառնուի յունական զին. պատուիրակութիւն մը , Խ. Միութեան պատուիրակութեան հետ միաժամանակ :

ՔՈԼՈՄՊԻՈՅ մէջ խիստ գրաքննութիւն մը հաստատուեցաւ :

ՌՈՒՊԷՆՍԻ մէկ պատկերը ծախուեցաւ 17ուկէս միլիոն ֆրանքի , Լոնտոնի մէջ :

ԱՐԵՄՏ . ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը , կը զբաղի գերմանական բանակի կազմութեան խնդիրներով , փորձագէտներու օժանդակութեամբ :

ԲԸԼԿԻՊԻ ախոյենական վերջին հանդիպումը (ֆինալ) տեղի ունեցաւ կիրակի օր : Փերփինեան պարտութեան մատնեց Լուրտը վեցի դէմ 11 կէտով , եւ հանդիպեցաւ Ֆրանսայի ախոյեան :

Ֆութպոլի առաջին բաժանումի հանդիպումներուն մէջ (վերջին օր) Րէնս , որ 44 կէտով դասաւորման գլուխն է , յաղթեց Նիսի երկու – երեքով :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9).
C. C. P. Paris 3630-66
Tél.: PROvence 64-90

Նոր հրատարակութիւններ եւ դպրոցականներու յատուկ նուէրի գիրքեր :

Հոմերոսի Ոդիսականը , *պատկերազարդ , նոր թարգմ.* 400 *ֆրանք :* Հերքիւլէսի քաջագործութիւնները , 75 : Մանկութիւն , *Ա. Ահարոնեանի* 150 : Մուշեղ Մամիկոնեան , *Մ. Իշխան* 120 , Սանասար եւ Բաղդասար , *Կ. Սասունի* 200 , Մանկապատում *Ե. Տարօնեան* 300 , Մանուկներու բեմը , *Ա. Գրուճեան (ընդարձակ հատոր , արտասանութիւն , արամախօսութիւն , պատկերազարդ)* 1200 , Երբ կ'ապրէինք *Վ. Մելոյեան (իրական կեանքէ պատկերներ)* 500 , Ներաշխարհ *Տիրան Չրաքեան (Նոր տպագրութիւն) Պէյրութ* 1955 , *գինը՝* 500 *Ֆրանք :* Մանկութեան Յուշերէն , *Վ. Փափազեան* 120 *Ֆրանք :*

ՄԱՐՍԷՅԼ
SOLICITOR YAVER & Cie

Վարիչ՝ Մ. ԵԱՎԷՐ
37bis, Rue Thubaneau

Թմբագրութիւն , պատրաստութիւն , հետապնդում եւ մեքենագրութիւններ
վարչական
քաղաքային
հպատակութեանց
ընկերակցութեան
տուրքերու
եւ ամէն տեսակ ԴԱՏԱԿԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐՈՒ :

Առեւտրական եւ բնակութեանց վարձքերու չափաւորում ,նոր օրէնքներու համաձայն :
20 ՏԱՐՈՒԱՅ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ
ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ
Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24 , Մայիս , Երեքշաբթի երեկոյ , ժամը 8.45ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ *կը ներկայացնէ*

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ
GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան , հայացուածը , երեք արար :

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ , ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ , ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ , Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ , Ն.ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ , Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ
ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան , 43 ռիւ Ռիշէ *եւ ճաշարան* Գեղ. Անէմեան , 12 ռիւ Քատէ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ , ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի :
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տնօրէնութեան :

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ԱԶԳ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Այցելելու Մխիթար Աբբահօր գերեզմանին , ծանօթանալու Ս. Ղազարի վանքին մէջ պահուած գեղարուեստի եւ ազգային մշակոյթի գանձերուն :

Մեկնում Փարիզէն 12 Օգոստոսին :
Դարձ Վենետիկէն 22 կամ 31 Օգոստոսին :

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ են.—

Փարիզ – Վենետիկ երթ ու դարձի տոմսակ 7150 Ֆրանք : Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (ննջարան) 800 Ֆր. : Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (առանձին սենեակ) հազար Ֆրանք :

Այս ուխտագնացութենէն օգտուիլ փափաքողները , 3500 Ֆրանքի յաւելուածական ուղեւախսով մը կրնան այցելել նաեւ Ֆլորանս , Հռոմ եւ Միլան քաղաքները :

Կան չզեղչուածի ու անցագրի դիւրութիւններ :

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Տոքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ
29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09
կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ
53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանի վերնայարկը Դասախօսն է՝ Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ Նիւթն է՝ «Կարելի՞ է դաստիարակել կամքը» : Դասախօսութիւնը կը սկսի ճիշդ ժամը 9.30ին :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարուան պէս այս տարի ալ Դպրոցասէրը կազմակերպած է իր ընդարձակ պարտէզին մէջ դաշտահանդէս մը , որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի , 19 Յունիս , կէսօրէն յետոյ .

Տեղի պիտի ունենայ նաեւ վիճակահանութիւն մը : Մուտքի տոմսերը պիտի ծառայեն այդ նպատակին : Գեղարուեստական բաժին , առատ կերուխում :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Անձրեւի պարագային գոց սրահ ապահովուած է պարահանդէսին համար :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ , ժամը 21էն մինչեւ լոյս , Թաղապետական սրահին մէջ , 22 ռիւ Վոլթէռ , *Ալֆորվիլ :*

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի :

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան , նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ : Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSE*ի*

Սէնի խորհրդական , եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ :

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին , միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ՝

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան *(դաշնակ) , Օր.* Շաքէ Պէնկեան *(երգ) ,* Պ. Ա. Քիւփէլեան *(երգ) , դաշնակի ընկերակցութեամբ* Ա. Մեսումեանցի , *ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը , ղեկավարութեամբ՝ Պ.* Գայիշեանի :

Ամբողջ գիշերը պար :

MANUEL PIZARRO
et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 *Ֆրանք :*

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն Էքոլէն *առնել Թիւ* 103 *օթօպիւսը եւ իջնել* Ռիւ տը Լ'Իւնիօն :

ՏԵՍԻՆ

Մայիս 29ին :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Յունիս 4ին :

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Յունիս 12ին :

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին , Շաբաթ իրեկոյ ժամը 9ին , պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար ծեր. Պ. ՄԱՐԻՒՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի , մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՄԱԼԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կազմը : Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը , ղեկավարութեամբ Օր Կոստանեանի , խմբերգ , մեներգ , արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով , ինչպէս կուլան անգամ յատկոյն ուժերը ասմունքով սարքերով , Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով :

Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս , կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս , Ալհամպրայի սրահին մէջ :

334 Պուլվ. Շավ :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին , ժամը 9ին . Քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ *(Սալ տէ Ֆէթ)*

Բացառիկ պատրաստութեամբ :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին :

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին :

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ եւ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ,

20, Rue Villeroy, LYON

կը յայտնէ իր յարգելի հայրենակիցներուն թէ երկու հայ գործաւորներ , սիրալիր կերպով եւ ժպտադէմ կը սպասարկեն : Գոհ ձգելով յաճախորդները : Սպասարկութիւնը կը կատարուի արագ եւ անթերի :

Ունինք թարմ դառնուկի , առաջնակարգ հորթի , կովու միս (ժէնիս) : Ձեր ներկայութեան կը քաշենք մաքուր խըյմա , չիյ քէօֆթէյի համար : Յանձնարարելի է մանաւանդ մեր համեղ շիշ քէպապը . պատրաստ տանելու ձեր դաշտապտոյտներուն .

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը , 5 Յունիսին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին , ծանօթ հասցէին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : (Շար. նախորդ ժողովի) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի դաշտահանդէսը , Յունիս 19ին , կիրակի օր : Կը խնդրուի , քոյր միութիւններէն նկատի առնել թուականը :

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿՈՒՀԻ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Վկայուած Փարիզի կարուձեւի վարժարանէն :
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԳՈՐԾ
ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ
1, Rue des Alpes, Valence Drome)

Imp. ARAXES. 46. rue Richer. PARIS 9e

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16bis, Bd. Sébastopol, Paris (4)
52, Rue de Chalon, Paris (12)
4bis, Rue Vaillant Couturier, Argenteuil
10, Ave. de Gennevilliers, Villeneuve-la-Garenne

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հաճելի և ջերմ մթնոլորտ , իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 25 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7682 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3093

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԱՔՈՒՐ ՀՈԳԻՈՎ...»

Մոսկուայի կեդրոնական կոմիտէին առաջին քարտուղարը, Նիքիթա Խրուշչով, որ առենէ մը ի վեր, կը նկատուի «Դրախտավայր»ին ամէնէն տիրական ու հեղինակաւոր դէմքը, կը հաւաստէր քանի մը օր առաջ թէ վարչապետն ու ինք Պելկրատի մէջ «բաց սրտով ու մաքուր հոգիով» պիտի բանակցին Եուկոսլաւիոյ վարիչներուն հետ ։

Այս առթիւ, քարտուղարը կուտար նոր հաւաստիք մը.

— Մենք փարած ենք այն տեսակէտին թէ ազգերու միջեւ, բնականոն յարաբերութիւններ կը ստեղծուին, երբ յարգուին իրաւունքներու հաւասարութեան սկզբունքը.

Շատ ճիշդ ։

Երբ այդ սկզբունքը յարգուի, ոչ միայն միջազգային յարաբերութիւնները կ'ըլլան բնականոն, այլեւ կը սրբագրուին շատ մը անարդար կարգադրութիւններ եւ կը կանխուին խաղաղութեան ամբողջութեան սպառնացող բազմաթիւ չարիքներ ։

Ի հարկէ, Խրուշչովներու վկայութեան պէտք չունէինք այդ ճշմարտութեան համոզուելու համար ։

Երեւելի համայնավարը մեր աչքին փոշի կը ցանէ, սակայն, երբ կը փորձէ հաւատացնել թէ Խորհրդային Միութիւնը «փարած է» այդ տեսակէտին.

Վերջին քառասնամեակին պատմութիւնը վճռապէս կը հերքէ այդ յայտարարութիւնը.

Իրաւունքներու նուաստութեան սկզբունքին «փարած» պետութիւն մը հարկէ թէ պէտք ունէր իր մա... — իր հովանաւորութեան — տակ առնելու դրացի ազգերը եւ անոնց պարտադրելու իր ըմբռնած «ժողովրդավարութիւնը» ։

Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները այնքան իրաւունք ունին ազատ ու անկախ ըլլալու, որքան ինք, Խորհրդային Միութիւնը ։

Կովկասի կամ մնացեալ շրջաններու ազգերուն համար եւս աստուածատուր իրաւունք մըն է՝ ունենալ իրենց ազատ ու անկախ հայրենիքը ։

Թուասուն տարուան մէջ, առնուեցա՞ւ քայլ մը, որ ապացուցանէր թէ Խորհրդային Միութիւնը — ճնշուած ու կեղեքուած ազգերու բարեկա՛մ — յարգած է իր կուսակցութեան կողմէ փառաբանուած սկզբունքը ։

Պատասխանը թող տան Եւրոպայի եւ Ասիոյ ... քարտէսները։

Խրուշչով կը հաւաստէ նաեւ թէ իր կառավարութիւնը Եւրոպան ամբողջութեամբ գրաւելու ծրագիր չունի ։

— Ո՞վ պիտի ուզէր իր բանակները խոցել, եթէ յարձակելու նպատակ ունենար, կը հարցնէ քարտուղարը՝ ակնարկելով Աւստրիոյ գրաւման բանակներուն հեռացման մասին տրուած որոշումին ։

Փորձառութեամբ տեսանք որ Խորհրդային Միութիւնը, անպատճառ, իր բանակները չարժման մէջ դնելու պէտք չունի՝ այս կամ այն դրացիին հողերուն տիրանալու համար ։

Լեհաստանն ու Ռումանիան, Չեխոսլովաքիան ու Պուլկարիան՝ թնդանօթներով ու հրասայլերով չէ որ գրաւուեցան ։

Միութիւնը ունի տարիներ միջոցներ՝ աւելի ազդու եւ աւելի վտանգաւոր։ Իր մարզուած գործակալները, հոս, հոն շատ լաւ ծանօթ են՝ բերդը ներսէն գրաւելու ռազմավարութեան ։

Կա՛րճ։ Իրաւունքներու հաւասարութեան սկզբունքին հաւատացող եւ Եւրոպան ամբողջովին գրաւելու ծրագիր չունեցող պետութիւն մը կը կծկուի իր սահմաններուն մէջ եւ ազատ կ'արձակէ իր արբանեակները ։

Միայն այդ ձեւով ապացոյցը տուած կ'ըլլայ իր անկեղծութեան եւ իր «մաքուր հոգի»ին ։ Ուրիշ ամէն հաւաստիք, ճառ է եւ ուրիշ բան չէ ։

Ժ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ա Ն Գ Լ Ի Ա

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

•

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱԶԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

Անգլիոյ քաղաքական կեանքին մէջ մասնաւոր տեղ մը կը բռնեն խորհրդարանի ընտրութիւնները։ Անշուշտ ընտրական պայքարը չի պարզեր այն կրքոտ եւ հեւքոտ պատկերը որ այնքան հարազատ է ուրիշ երկիրներու համար։ Առաւելաբար թերթերն են որ կը բռնուին բանավէճերու, ճառախօսներն են որ կը պատրաստեն հանրային կարծիքը, մինչ ընտրողը կը կարդայ, կը լսէ եւ ընտրութեան օրը կուտայ իր քուէն։

Սակայն այս ընտրութիւններուն, «անգլիական պաղարիւնութենէն» տարբեր բան մը կը նշմարուի ընտրական դաշտին մէջ։ Որոշ անտարբերութիւն մը։ Այնքան որ երկու կուսակցութիւններուն ղեկավարութիւններն ալ, մտահոգուած են եւ հարց կուտան իրենք իրենց թէ 35 միլիոն ընտրողներէն քանի՞ առ հարիւրը պիտի դիմէ դէպի քուէատուփ ։ Անշուշտ անթեւ, հետապատկեր, թերթ, «ոչինչ կը խնայեն աւելի հետաքրքրելու համար ժողովուրդը նոր խորհրդարանին կազմութեամբ, որ երկրին ապագայ քաղաքականութեան մասին վճռական դեր մը ունի։Այս վերջը կը բացատրեն այն իրողութեամբ թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը յստակ կերպով չէ պարզած իր քաղաքականութիւնը, կամ առնուազն նորութիւններ չի բերեր բացի թերեւս ղանազան ձեռնարկներ պետականացնելու սրոշումէն ։ Ինչ որ չատերու սրտին այնքան ալ չի խօսիր։ Ցամենայն դէպս, ուրիշ պատճառ մըն ալ կը յիշուի — Պահպանողական կուսակցութիւնը, ինչպէս նաեւ աշխատաւորականները գրեթէ նմանօրինակ ծրագիրներ յայտնած են, արտաքին քաղաքականութեան, ներքին բարեփոխութիւններու եւ նոյնիսկ ընկերային հարցերու մասին ։ Եւ ուրեմն ընտրողը մասնաւոր պատճառ մը չունի արդէն գոյութիւն ունեցող վիճակ մը ձգնիլ փոխելու ։

Թէեւ ենթադրութիւնները առաւելութիւնը կուտան պահպանողականներուն, — ըսողներ կան թէ ապագայ խորհրդարանը մօտ ութսուն պահպանողական երեսփոխաններու մեծամասնութեամբ պիտի կազմուի — սակայն աշխատաւորականները յուսահատած չեն թուիր ըլլալ ։ Ձեռնպահ մնացողներու թիւը կրնայ անակընկալ արդիւնքներ յառաջ բերել։ Այդ պատճառաւ ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարը էթլի կոչ ըրաւ առջի օր ընտրական դաշտն որ անպայման քուէարկէ։ Նոյն յորդորը՝ պահպանողականներու կողմէ։ Եւ դեռ ուրիշ ազդակ մը՝ ազատականներու պարագան ։ Երկու մեծ կուսակցութիւնները կը ջանան այս վերջինները սիրաշահիլ, որովհետեւ այն շրջաններուն մէջ ուր ազատականները ոչ մէկ հաւանականութիւն ունին ընտրուելու կրնան որեւէ մէկ կողմի թեկնածուն յաջողցնել։ Սակայն, ընդհանուր կացութիւնը այս տեսակէտէն այնքան նպաստաւոր չէ աշխատաւորականներուն։ Արտաքին քաղաքականութիւն, եւ վերջին գործադուլը։ Արտաքին գետնի վրայ, պահպանողականները բանակցութեանց ճամբուն վրայ են եւ յոյս կը ներշնչեն որ կրնան յաջողիլ։ Թէեւ կարծողներ կան թէ «Փրաւտայի վերջին ռումբը» Անգլիոյ ընտրութեանց հետ կապ ունի, նետուած մասամբ պահպանողականներու դէմ, բայց յատկանշական է վարչապետ Իտընի յայտարարութիւնը այդ մասին, ուր դիմա —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

։։ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ։։

•

ՏԱՐԵԳԻՐՔ ՄԸՆ ԱԼ

Պոլսէն մեր ստացած բազմաթիւ հրատարակութիւններու կարգին, ուշադրութիւնս գրաւած է անոնցմէ երկուքը, մէկը ամսագիր մը՝ *Ս. Փրկիչ*, միւսը տարեգիրք մը՝ *Երջանիկ*։Իրարմէ բոլորովին տարբեր են անշուշտ այս երկու հրատարակութիւնները։ Առաջինը՝ որպէս Ազգ. Հիւանդանոցի պարբերաթերթ իր որոշ ծրագիրը եւ մասնաւոր բովանդակութիւնը ունի ,շահեկան եւ խնամուած։ Այդ մասին գրուած է ուրիշ առիթով *Յառաջ*ի էջերուն մէջ ։

Այսօր քանի մը խօսք երկրորդին, այսինքն Բ. Թեւեանի *Երջանիկ* տարեգիրքին մասին, որ արդէն 26րդն է 1955ի իր հրատարակութեամբ։ Նախ այդ յարատեւ հրատարակութիւնը, 26 տարի շարունակ, բարենիշ մըն է խմբագրին համար։ Որեւէ հայերէն թերթ, պարբերական կամ տարեգիրք երբ կը դիմանայ առանց ընդմիջումի 25 կամ 30 տարի, ուրեմն ունի ընթերցողներու կարեւոր թիւ մը որ կը սպահէ զինքը։ *Երջանիկ* իր այլազան բովանդակութեամբ կրցեր է հինին թէ նորին գոհացում տալ եւ պահել իր գոյութիւնը տարիներ շարունակ , անշուշտ մեծ դժուարութիւններով և զոհողութիւններով։

Այս տարեգիրքէն առաջ Պ. Թեւեան հրատարակած է *Կեսուր*, *Անուշապուր*, եւայլն պարբերաթերթեր ալ։ Ինչպէս կը տեսնէք խմբագիրը մասնաւոր ճաշակ մը ունի երգիծանքի իր հրատարակութիւններուն մէկտուութեան համար։ *Երջանիկ* անուանակոչութիւնը աւելի բախտաւոր եղած է կ'երեւի։ Եթէ միւսները քանի մը թիւով փակած են իրենց աչքերը, *Երջանիկ*ը 25 տարի երջանկութիւն բերած է անոր տիրոջ ։

Գիրքին բովանդակութիւնը քիչ շատ կը նմանի բոլոր տարեգիրքերուն, իր զանազան բաժիններով ։

Հոն տեղեկութիւններ կը գտնէք Պոլսոյ հանրային, մշակութային, գրական, թատերական, երաժշտական այժմէական բոլոր ճիւղերուն մասին , նկարներ (դժբախտաբար շատ գէշ տպուած) հին ու նոր դէմքերու ։

Եթէ առիթը ունենաք թղթատելու , թերեւս երկու բան մասնաւորապէս ձեր ուշադրութիւնը գրաւէ։

Նախ պիտի տեսնէք որ Ֆրանսայէն կամ ուրիշ գաղութներէ Պոլիս վազող արուեստագէտներ, իրենց տուած նկարահանդէսներով, նուագահանդէսներով կամ թատերական ներկայացումներով անպայման գնահատութիւն չէ որ գտած են աժան ու ձրի կերպով։ Արդար եւ ճիշդ քննադատութիւններ, շատ տեղին, կրնան ձեզի որոշ գաղափար մը տալ մեր երբեմնի մշակութային կեդրոնին ճաշակին եւ հասկացողութեան մասին ։

Երկրորդ՝ բանաստեղծութեան նոր սեռ մը, ծաղկած մասնաւորապէս Պոլսոյ մէջ, լայն տեղ գրաւած է գիրքին մէջ։ Այդ մասին առանձին սակայն ։

Կ'արժէ թղթատել *Երջանիկ*ը հետաքրքրութեամբ եւ շահեկան ուշադրութեամբ։

ՍՕՍ

ՏԻՐՈՒՆԻ. — Ցաւով կը տեղեկանանք որ Պոլսոյ մէջ իր մահկանացուն կնքած է 87 տարեկանին Արսէն Այվազեան, հայրը՝ Շաւարշ Նարդունիին ։ Ողբացեալը բնիկ Արմաշցի՝ իր հանգուցեալ եղբօրը հետ որ դպրեվանքի երաժշտութեան ուսուցիչ էր, ծառայած է Արմաշի հաստատութեան։

Մեր ցաւակցութիւնները Շ. Նարդունիին եւ ընտանեկան պարագաներուն ։

ՓՐԱՒՏԱՅԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

•

Իրազեկ շրջանակները կը փորձեն բացատրութիւն մը գտնել «Փրաւտա»յի վերջին եղելին համար, որուն մանրամասնութիւնները տուինք երէկ։ Ուաշինկթընի մէջ կը կարծուի որ յօդուածը առաւելաբար ուղղուած խորհրդային ժողովուրդներու եւ արբանեակ պետութեանց որպէս զի համոզում չգոյանայ թէ Ատլանտեան Ուխտին դիմաց տկարացած Խ. Միութիւնը դիջում դիջումի ետեւէ պիտի ընէ Միւս կողմէ կարծողներ կան թէ Մոսկուա կը շեշտայայտերծէ հրապարակային բանակցութիւններ, ժողովին վայրին, օրակարգին եւ տեւողութեան մասին ։ Ցատկանշական կը նկատուի այս վերջին կէտը։ Նախապէս համամիտ էր երեք օրուան համար, իսկ հիմա կը պահանջէ աւելին. — արդեօք այդ կը նշանակէ թէ կ'ուզէ աւելի՞ կարեւոր հանդամանք տալ Չորսերու հանդիպումին, եւ բանակցութիւններ տանիլ Եալթայի տարողութեամբ ժողովի մը մէ՞ջ ։

Իսկ Փարիզի մէջ, որոշ զարմանք մը յայտնելով հանդերձ, իրազեկ շրջանակները բնական կը գտնեն տեսակէտի փոխանակութիւններ չորս վարչապետներու հանդիպման կազմակերպումին մասին ։ Վայրի համար խորհրդային առաջարկը , Վիեննա, շատ յաջող չէ որովհետեւ ժողովի շրջանին այդ քաղաքը տակաւին կը—րաւման տակ պիտի գտնուի։ Մինչդեռ զուիցերիական քաղաք մը ամէն յարմարութիւն ունի։ Ցամենայն դէպս, Ֆրանսական կառավարութիւնը բանավէճ մը պիտի չուզէ բանալ այդ մասին, երբ անկեղծօրէն յայտնած է իր իրական մտադրութիւնը Չորսերու հանդիպումին մասին, եւ երբ զայն յաջողցնելու համար ոչինչ խնայած է։ Ֆրանսական կիսապաշտօնական ուրիշ շրջանակներու համաձայն , «Փրաւտա»յի յօդուածը ունի նաեւ ազդարարութեան մը հանգամանքը. «Խ. Միութիւնը բնաւ մտադիր չէ ամէն ինչ ձեռքէ հանել, երբ արդէն բաւական զիջումներ ըրաւ վերջերս »։

Անգլիական շրջանակներու համար , պէտք չէ չափազանցել յօդուածին կարեւորութիւնը, եւ պէտք է հոն տեսնել ընդհակառակն Մոսկուայի բանակցելու փափաքը, նախապատրաստական որոշ դարձունէութենէ մը նաք։ Թէեւ ցաւալի կը գտնեն որ նախապատրաստական աշխատանքները այսպէս հրապարակուին , երբ նպատակայարմար պիտի ըլլար գաղտնի վարել, սակայն պատճառ մը չկայ որ համաձայնութիւն մը չուռով գոյանայ վայրի եւ թուականի մասին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ զինուորական պատուիրակութիւնը, երեք զօրավարէ եւ ծովակալէ մը բաղկացած՝ հասաւ Պելկրատ ։

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ վեց տարի նաք պիտի ունենան հիւլէական ուժով մղուած հսկայ փոխադրանաւ մը ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը պատահեցաւ Աւստրիոյ մէջ ։ Ոչ մէկ զոհ ։

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ կրկնեց իր առաջարկը , Պերլինի փոխադրութեան միջոցներու վրայ դրուած տուրքին մասին արեւմուտքի հետ բանակցելու համար։ Երեք Մեծերու մարզպանները նախապէս մերժած էին։

ԱԼՃԵՐԻՈՅ մէջ ընդհարումները կը շարունակուին ըմբոստներու եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ։ Բազմաթիւ շրջաններու մէջ, երբ «օրէնքէ դուրսեր» կը յայտնուին հեռաւոր պահականոցներու վրայ յարձակելով, բանակը անմիջապէս ընաջնջման գործողութիւններու կը ձեռնարկէ օդուժերու օժանդակութեամբ, եւ կը հալածէ հրոսախումբերը։ Վերջին ընդհարման մը ընթացքին, ըմբոստները ունեցան քսան մեռեալ ։

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ
ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ
Ա.

ԽՄԲ.— Այսօրուընէ կը սկսինք հրատարակել այն ճառը՝ որ կարդաց գրագէտ Շաւարշ Նարդունի, Համազգայինի եւ Փալանճեան Ճեմարանի հիմնադրութեան 25ամեայ յոբելեանի հանդէսին, Կիրակի, Մայիս 8ին, Աթէնքի մէջ։

Երբ, երէկ երեկոյ, մուտք կը գործէի Աթէնքի դուռներէն ներս, երեւակայութեանս առջեւ պատկերացան «փախի» տարիներուն դէպքերը։ Հայ ժողովուրդն էր, որ, հալածական ու բռնաւեր, ալիք առ ալիք կը նետուէր ասպնջական Ելլադայի ափերը, հեղհեղէ հաւաքուելու եւ ներս մտնելու համար Աթէնքի դուռներէն։

Եւ անմիջապէս, պատկերին զուգորդութեամբ, յիշեցի նաեւ այն Հայը, երիտասարդ բայց Թշուառ, որ, դարեր առաջ, նման երեկոյ մը, կը դիմէր Հելլէններու ասպնջականութեան, կը հասնէր Բիւզանդիոնի դուռները։

Իր հայրն ու մայրը, իր ամբողջ գերդաստանը, զաւակներով միասին, բռնապետով խլուած էին Հայաստանի հողէն ու նետուած Մակեդոնիա։ Սակայն Թշուառութենէն հալածական, երիտասարդը զոր յիշեցի՝ ցուպն ի ձեռին, մախաղն ուսին, կը քալէ օրերով, կը քալէ շաբաթներո՛վ, մինչեւ որ երեկոյ մը կը հասնի Բիւզանդիոնի պարիսպներուն։ Երբ Ոսկի դրան առջեւ կը հասնի, քաղաքը կը փակէր արդէն դուռները։

Ոսկի դրան մօտ կը գտնուէր Ս. Դիոմէդ վանքը։ Գրեթէ մութ էր այլեւս։ Հայ երիտասարդը մախաղը կը դնէ գլխուն ու կը պառկի վանքի պատերուն տակ։

Աւանդութիւնը կ՚ըսէ թէ աստուածային ձայն մը արթնցուց վանքին վարդապետներէն մին. «Շո՛ւտ, ոտքի՛ ելիր, գնա՛ դուռը բա՛ց եւ ներս հրաւիրէ կայսրը» Կոստանդին Ծիրանածին, որ այս աւանդութիւնը կուտայ մեզի, կ՚աւելցնէ թէ ձայնը Ս. Դիոմէդ վկային ձայնն էր, վարդապետն ալ, որ այդ ձայնէն արթնցաւ, վկայարանին վանահայրն էր։ Այս վերջինը, շփոթահար, կը ցատկէ անկողինէն, կը վազէ դուրս, կը բանայ դուռը, բայց ոչ... կայսր կար, ոչ ալ իշխան. — դրանն տակ պառկեր էր գիւղացի երիտասարդ մը, ցնցոտիներ հագած, ճամբու փոշին վրան։ Դուռը գոցեց, վերադարձաւ իր խուցը եւ քնացաւ։

Քիչ ետքը, երկրորդ անգամ եւս կրկնուեցաւ նոյն ձայնը։ Նո՛յն հրամանը։ Վարդապետը ընդոստ ցատկեց, վազեց գնաց, բայց դարձեալ չտեսաւ կայսրը։ Վերադարձաւ իր խուցը, շփոթահար եւ զարմացած։

Երբ վերստին քնացաւ, այս անգամ քունին մէջ վարդապետն զգաց որ մէկը զարկաւ իր կողերուն, ու նոյն ձայնը, աւելի հրամայական, աւելի որոշ, ըսաւ. «Գնա՛ ներս հրաւիրէ ուղեւորը որ պառկեր է դրան առջեւ, ա՛ն է կայսրը»։

Վարդապետը հնազանդեցաւ, գնաց ներս հրաւիրեց հայ երիտասարդը, զոր յետոյ, բաղնիք տարաւ, մաքրեց ճամբու փոշին, լուաց ճամբու վէրքերը, նոր հագուստներ տուաւ, խնամեց եղբայրական հոգածութեամբ։

Օր մըն ալ, տարիներ ետքը, հայ Թշուառ երիտասարդը, որ այս ձեւով ու միջոցով մտաւ Բիւզանդիոնի պարիսպներէն ներս, օր մըն ալ բարձրացաւ բիւզանդական կայսերական գահին վրայ։ Դարձաւ կայսր։

Այդ հայ երիտասարդը ծանօթ է Հելլէններուն, ծանօթ է արաբ աշխարհի, ծանօթ է Բիւզանդիոնի պատմութեան՝ Վասիլ Հայկազն անունով։

Շնորհակալութի՛ւն, շնորհակալութի՛ւն ու պատի՛ւ հելլէն մեծ ժողովուրդին, որ գիտէ ասպնջականութիւն շնորհել իր դուռներուն առջեւ Թափուած գաղթականներուն, ու նոյնիսկ կայսր դարձնել զանոնք։

Միայն Վասիլ Հայկազնը չէ Հայկազանց տոհմէն, որ ներս մտած է Բիւզանդիոնի կամ Աթէնքի դուռներէն ու կայսր դարձած։ Կայսրեր են, յաւիտեանս յաւիտենից գահակալներ են նաեւ այն հայ երիտասարդները, որոնք մտան Աթէնքի դուռներէն ներս, եւ, կայսերական ծիրանին իրենց ուսերուն վրայ, կայսերական ոսկի գրիչը իրենց մատներուն մէջ, դացին Ոսկեդար մը ստեղծեցին Արարատեան աշխարհին մէջ,— այդ կայսրերը կը կոչուին Խորենացի, Եղնիկ, Եղիշէ եւ ընկերները։

Դարձեալ, միայն Ոսկեդարին հրաշագործները չեն որ ներս մտան Աթէնքի դուռներէն եւ կայսր դարձան։ Դո՛ւք եւս, ո՛վ իբրեւ՛ ժողովուրդ Հայոց, դո՛ւք որ իբրեւ գաղթական ելաք Ողիմպոսի Աստուածներուն բնակարանին առջեւ, ահա կը վայելէք Աթենասի իմաստուն Թեւարկութիւնը, որպէսզի նոր հայ կայսրեր տաք մեր պատմութեան։ Ձեր մէջ է այդ կայսրը։ Ձեզմէ պիտի գայ այդ կայսրը։ Եւ ես կը տեսնեմ արդէն այդ կայսրը։ Ես, մէկը այդ կայսեր զինուորներէն, եկեր եմ ողջունելու, մեծարելու, փառաբանելու այդ կայսրը,— կ՚անուանեմ՝ Հայ Մշակոյթը, ահա մեր մեծազօրն կայսրը։

Կայսր հռչակելու համար Հայ Մշակոյթը՝ պիտի չգոհանամ ձեզի յայտարարելով թէ Հայոց դպրութիւն կ՚ուսանին հարիւր հազարներով երիտասարդներ Հայաստանի մէջ, տասնեակ հազարներով Իրանի մէջ, եւ այսպէս, երկա՛ր է շարքը, Գաղատէն Հալէպ, Պէյրութէն Երուսաղէմ, Գահիրէէն Աղեքսանդրիա, Պոլիսէն Աթէնք։ Վենետիկէն Փարիզ, առանց դեռ հաշուելու փոքրիկ մանկապարտէզները կամ միօրեայ վարժարանները փոքր գաղութներու մէջ։

Իբրեւ մէկը, որ գնաց տեսաւ Արեւելքի մեր գաղութները, տեսաւ արտասահմանի Հայութեան գրեթէ կէսը, աւելի քան կէս միլիոն Հայութիւն, կը վկայեմ ձեզի թէ մենք դպրոցներ ունինք՝ ուր որ հաստատուած է բուռ մը Հայութիւն։ Պատկեր մը տալու համար Իրանէն, կը Թելադրեմ որ միտք պահէք հետեւեալ թիւերը եւ խորհրդածութիւնը կատարէք հա՛ դպրոց միտքով. — Իրանի մէջ ունինք 65 դպրոց։ Մայրաքաղաքին մէջ՝ 14 դպրոց (երկուքը միջնակարգ) եւ եօթը մանկապարտէզ։

Գիւղական շրջաններու մէջ՝ երեսուն վարժարան (երեք միջնակարգ, 21ը վեցամեայ նախակրթարան)։ Եւ բոլոր այս վարժարաններուն մէջ կ՚ուսանին տասը հազար աշակերտներ։ Թեհրանի Դաւթեան վարժարանը ունի երկու հազար աշակերտութիւն։

Եւ հիմա ուշադրութիւն. — Պետութիւն մը չկայ, որ Թելադրէ, տնօրինէ, վճարէ՝ պահպանելու համար այս վարժարանները։ Սփիւռքի անտէր Հայութիւնն է որ, իր լումաներով, դպրոց կը շինէ եւ կը մատակարարէ, — հայ ժողովուրդն է որ ամէն տեղ, ամէն բանէ առաջ, կը մտածէ վառ պահել Ս. Մեսրոպի կանթեղը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԱՅՔԱՐ ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

*

Ինչպէս գրեցինք Ապրիլ 15ի մէկ օրէնքին համաձայն բոլոր վտանգաւոր ալքոլամոլները առողջապահական հսկողութեան տակ պիտի առնուին։ Օրէնքը կը նախատեսէ նաեւ թէ վտանգաւոր նկատուած ալքոլամոլ մը դատական հետապնդումներու պիտի ենթարկուի։

Մտային հիւանդութեանց մեծ մասը ըլլալով հետեւանքը ալքոլամոլութեան, իբրեւ նախազգուշական միջոց օրէնքը կը նախատեսէ մտային առողջապահական դարմանատուններու ցանց մը հաստատել, որոնց դերը պիտի ըլլայ նախ գտնել հետքը մտային հիւանդներուն եւ յետոյ, եթէ պէտք է դարմանատուն ղնել զանոնք։ Ապա հսկել երբ մտային հիւանդութեան դարմանատունէն դուրս կ՚ելլեն։ Պէտք է հետքը գտնել քրոնիկ ալքոլամոլներուն, ապահովելով անոնց դարմանումը եւ ղրկել զանոնք այնպիսի դարմանատուններ, որոնք ալքոլի ազդած Թոյներուն դէմ դարմանումներ ընելով ախտաղերծ պիտի ընեն։ Շրջան կամ շարժուն միջոցներով եւս դարմանումներ պիտի կատարուին։

Մտային առողջապահական դարմանատուններ այն առաւելութիւնը ունին որ կարելի կ՚ըլլայ ընկերային քննութիւն մը կատարել, տեղւոյն վրայ, հիւանդը իր միջավայրին մէջ, հոգեբանական դաստիարակութեամբ մը։

Այս տեսակէտով ընկերային օժանդակներու դերը շատ կարեւոր է։ Անոնք կ՚աշխատին որ հիւանդը անմիջապէս չմտնէ հոգեբուժական հաստատութիւն մը։ Անշուշտ հիւանդին եւ ընտանիքին վրայ բարոյական եւ ընկերային վատթար ազդեցութիւնը խուսափելու համար։

Նիւթական տեսակէտով մտային հիւանդութեանց նախազգուշական միջոցներու մասին օրէնքը կարեւոր նորութիւն մը կը բերէ —Պետութեան մասնակցութիւնը հոգեբուժական դարմանատուններու ծախքերու մէջ։

Ասկէ ետք մտային առողջապահական ծախքերը պիտի բաժնուին Պետութեան եւ նահանգներուն միջեւ, ինչպէս կ՚ըլլայ հակաթոքախտային դարմանատուններուն, հակավեներական եւ ծննդաբերական եւ մանկական դարմանատուններուն համար։

Մտային առողջապահական դարմանատուններու ծախքը միջին հաշուով պիտի բարձրանայ յիսուն առ հարիւրի եւ կրնայ հասնիլ 70 առ հարիւրի կարգ մը պարագաներու մէջ։

Այս կերպով մտային հիւանդութեանց դարմանատուններու զարգացումով, գոհացուցիչ պայմաններու տակ, պիտի օգտուին վաթսուն հազար տարեցներ եւ երեսուն հազար փոքրեր։

Հոգեբուժական հիւանդանոցներու վիճակը ամէնէն դժուարն է ալքոլամոլներու պատճառով։ 1946 *Դեկտեմբեր* 31*ին,* 67 *հազար հիւանդներ կային այդ հաստատութեանց մէջ։* 1954*ի վերջը* 105.000*։ Երեք տարուան մէջ պէտք է ծախսել ութսուն միլիառ, ունենալու համար* 40.000 *յաւելեալ անկողին։ Իսկ անկողինի սարքաւորումի եւ ընդունելութեան պայմաններ թոյլ կուտան* 7000 *հոգիի։*

Առողջապահական սպասարկութիւնները կը կարծեն թէ դարմանատուններ բանալով առաջքը պիտի առնուի շատ մը աղէտներու։

1953*ին Սէնի նահանգին մէջ ստեղծուեցաւ հանրային մտային առողջապահութեան սպասարկութեան կողմէ մասնաւոր բաժին մը որ մասնագիտութիւնը ունի ալքոլամոլին դարմանումին։*

1953 *Հոկտեմբերէն* 1954 *Հոկտեմբեր, վեց հարիւր հիւանդներու հոգը ստանձնեց այդ սպասարկութիւնը որ բժշկական մարմինէն զատ ունէր երկու օգնական, որոնց դերը շատ կարեւոր է։*

Ընդհանուր ծախքը եղած է 2.400.000 *Փրանք, այսինքն* 4000 *Փրանք հիւանդ գլուխ։*

Առանց այս մասնաւոր սպասարկութեան, մօտ 400*ը այդ հիւանդներէն օր մը չէ օր մը յիմարանոց պիտի իյնային, ամէնէն քիչը երկու ամիս։ Ուրեմն* 24000 *հիւանդանոցի օր։ Օրական* 1500 *Փրանքէն տարեկան* 36 *միլիոն խնայողութիւն մը կ՚ըլլայ։*

Այս խնայողութեան իբրեւ հետեւանք քաղաքապետական խորհուրդը կը բարձրացնէ այս սպասարկութեան օժանդակներու թիւը տասնի եւ հինգ բժշկական բարտուղարի.

Մարդկային տեսակէտով ալ արդիւնքները շատ քաջալերական են։ Մօտ 25 *առ հարիւր դարմանուող հիւանդներուն Փիւթոյի, Մոնթէյլի, Փոն Սէն Ժիլվէի, Բրիշիի մէջ, այլեւս հիւանդութիւնը կրկնութիւն չէ ունեցած։*

13*րդ Թաղամասին մէջ,* [illegible] 45 *առ հարիւր է արդիւնքը։*

Հաստատուած է որ ընտանեկան եւ գործի միջավայրը պատճառ կ՚ըլլան որ ալքոլամոլը ինքզինք դարմանել տայ։ Ցայտնի է թէ գաղափարներու յեղաշրջում մը տեղի ունեցած է կը գրէ տեղական թերթ մը։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

*

Նախ պատմական եւ վիճակագրական մի քանի համառօտ տեղեկութիւններ։

Հայերս քրիստոնէութիւն ընդունեցինք 287 *Թ., Վրացիները* 324 *Թ. Աղուանները* 334 *Թ.։*

Հայ տառերի գիւտը 404 *Թ., Վրացիների* 406 *Թ., Աղուանների* 424 *Թ.։*

Վրացիները 580 *Թ. բաժանուելով Հայոց եկեղեցիից միացան յոյն օրթոտոքս եկեղեցիին։*

ԺԳ. դարու սկզբին Արեւելեան Ասիայի լեռնադաշտերից Մոնղոլները Չինգիզխանի ղեկավարութեամբ, Ռուսաստանի վրայով անցան Կովկաս եւ Փոքր Ասիա։

1387 *Թ. Միջին Ասիայից եզրէկ Թաթարները Լէնկթիմուրի ղեկավարութեամբ սրի քաշեցին Սիւնեաց աշխարհը, Արարատեան դաշտը, Վասպուրականը, Տարօնը, Միջագետքը եւ Բարձր Հայքը։*

ԺԷ. դարում Վրացիների մի մասը մահմետականութիւն ընդունեց եւ պահելով իր մայրենի լեզուն, կոչուեց Աջարացի։

Վրաց իշխանները երկու հարիւր տարի ենթակայ մնացին Պարսից իշխանութեան։ Ռուսները Մոնղոլների լծից ազատուեցին 1480 *Թ. Կազանի Թաթար իշխանութիւնը տապալեցին* 1552 *Թ.։ Նաշտախանի (Աստրախան) իշխանութիւնը* 1556 *Թ. գրաւելով, սահմանակից դարձան կովկասեան ժողովուրդներին։*

1575*ից մինչեւ* 1585 *Թ. Հայաստանի եւ Անդրկովկասի սահմաններում ծանր կռիւներ տեղի ունեցան Թուրքերի եւ Պարսիկների միջեւ։ Պարսիկները պարտուելով, Թուրքերը տիրեցին Հայաստանին, Վրաստանին եւ Ատրպատականին։*

1603–1639 *Թ.* 36 *տարի շարունակուեցին Թուրք–պարսիկ կռիւները եւ ապա հաշտութիւն կնքելով, Պարսիկներին բաժին ընկաւ Հայաստանի եւ Անդրկովկասի ամբողջ արեւելեան մասը եւ Վրաստանի երկու նահանգները։ Իսկ Թուրքերին Վրաստանի մեծ մասը եւ Հայաստանի հարաւ-արեւմտեան մասը, սկսած Կարսի շրջանից։*

Շահ Աբբասը բազմահազար Հայեր եւ Վրացիներ գաղթեցրեց Պարսկաստանի, Սպահանի շրջանը, որտեղ Հայերը հիմնեցին Նոր – Ջուղա քաղաքը։

Ռուսները Հիւսիսային Կովկասը գրաւելուց յետոյ, չերքեզախօս Հայերը լեռներից իջեցնելով 1848*ին հիմնեցին Արմաւիր քաղաքը, ի յիշատակ Արարատեան դաշտի Հայոց առաջին մայրաքաղաքին։*

Հայերս վաղ ժամանակից յարաբերութիւն ունէինք Ռուսների հետ։ Թ. դարում ռուս իշխան Վլադիմիրը ամուսնացաւ Բիւզանդիոնի հայ կայսեր Վասիլի ազգականուհի Աննայի հետ, ընդունելով քրիստոնէութիւն, համաձայն Աննայի տուած խոստման։ Ռուսները յունադաւանութիւն ընդունեցին 862 *Թ., իսկ մինչեւ այդ Թուականը կռապաշտ էին։*

ԺԱ. դարում Ուկրայնայի այժմեան մայրաքաղաք Կիեւում փոքրիկ հայկական գաղութ ունէինք, ինչպէս եւ Վոլգա գետի եզերքի մի շարք քաղաքներում։

1339 *Թ. Անեցիների մի ստուար մասը գաղթից դէպի Հաշտարխան եւ Ղրիմ։*

Ցարական կառավարութիւնը Անդրկովկասը գրաւելուց յետոյ երկիրը բաժանեց Բագուի, Գանձակի, Երեւանի, Թիֆլիզի, Քութայիսի նահանգների եւ Կարսի ու Բաթումի շրջանների։ Իսկ մինչ այդ, ինչպէս վերը յիշատակեցի, Արեւելեան Անդրկովկասը, այսինքն Բագուի, Գանձակի եւ Երեւանի նահանգները դարեր շարունակ ենթակայ էին պարսկական տիրապետութեան, գլխաւորաբար կառավարուելով Թաթար խաներով եւ բէգերով։

Համաձայն պաշտօնական տեղեկութիւնների Անդրկովկասի մէջ, կլոր Թիւով կային.

1886թ. Հայ՝ 940.000, Վրացի՝ 1.185.000, Թաթար՝ 1.215.000։

1912 թ. Հայ՝ 1.635.000, Վրացի՝ 1.630.000, Թաթար՝ 2.260.000։

1917 թ. Հայ՝ 1.790.000, Վրացի՝ 1.785.000, Թաթար՝ 2 միլիոն։

1939 թ. Հայ՝ 1.910.000, Վրացի՝ 2.190.000, Թաթար՝ 2.240.000։

1912 *Թ. Կովկասի ռուս դպրոցներում հայ երկսեռ աշակերտներ,* 38.741*, Հայկական նախակրթարանում* 28.263*, Հայ կաթոլիկ* 1806*։*

(1)

ԲԵՆՕ

(Շար.)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

40ԱՄԵԱՑ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ) — Կիրակի, Մայիս 15, կէսօրէն վերջ, Սալ Մազընոյի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեայ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, կազմակերպուած՝ Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ :

Հանդէսը բացուեցաւ Նուագախումբի «Մարսէյեէզ»ով եւ «Բամ փորոտան»ով :

Օրուան նախագահ Պ. Վ. Պանտիկեան իրր բացման խօսք կարդաց իր գրաւոր ճառը որմէ կ՛ամփոփենք որոշ մասեր :

«Քառասուն տարիներ անցած են մեր յաղթապանծ հերոսամարտի օրերէն եւ վեռ մեր յիշողութեան մէջ թարմ կը մնայ յիշատակը եւ ամէն տարի երախտապարտութեամբ կոչեկոչենք մեր անմահ հերոսները, որոնք զոհաբերեցին իրենց կեանքը, որպէսզի, ապրի հայ ժողովուրդը : Մեր պարտուոր թշնամին վճռած էր ոճրագործութեամբ եւ կոտորածներով բնաջնջել հայ ժողովուրդը եւ կարգը Վասպուրականին եկած կը համարէր :

Այդ պատճառով, հերոսամարտէն ամիսներ առաջ, մասնակի կոտորածներով սարսափի մատնած էր շրջանները եւ յարմար առիթի կը սպասէր քաղաքի եւ Այգեստանի յեղափոխական ղեկավարները ոչնչացնելու եւ Վասպուրականի հայութիւնն ալ բնաջնջելու համար :

Ապրիլ 7ին, կասկածելի ճշմարտութիւններու հրդեհէն՝ Ճէվտէթի բազմահազար զօրքեր եւ խուժաններ յարձակեցան հայկական թաղերու եւ գիւղերու վրայ :

Երեսուն օր ու գիշեր, մեր քաջարի մարտիկները կռուեցան անարգ թշնամիին դէմ : Եւ այդ մեր օրհասական, անհաւասար կռիւներու մէջ, թշնամին պարտուեցաւ ու փախաւ :

1915 Մայիս 3ը Վասպուրականի Հայութեան յաղթանակի օրը եղաւ :

Միշտ պիտի տօնենք Հերոսամարտը, մեր դաւակներուն պատմելու, հասկցնելու որ Հայը կը յաղթանակէ, եթէ բլլայ համերաշխ, կազմակերպուած եւ իր ... ին փառաց»:

Ապա առաջարկեց յոտնկայս յարգել բոլոր հերոսամարտներու մէջ զոհուած հերոսներու յիշատակը :

Հայրենակից Տ. Հրաչեանի գեղեցիկ երգէն վերջ, խօսք տրուեցաւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչ՝ Պ. Արամ Գրիգորեանին:

«Կը վերյիշեմ Պաղ Աղբիւրի եւ ուրիշ դէպքեր եւ յեղափոխական ձեռնարկներ, մասնաւորապէս առիթ Ե. Ճանկիւլեանի ցոյց տուած յեղափոխական ընթացքը Պաղը Աղբիւրի դէպքի օրերուն, պէտք չէ մոռնալ նաեւ անմահ Մելքոնը որ Վանի մէջ, Թուրք զուտ գիւղի կառավարութեան կողմէ սպաննուեցաւ»:

Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեանի երգէն յետոյ, Նուագախումբը նուագեց «Զէյթունցիներ» եւ «Տայերիկի» եղանակները մեծ խանդավառութիւն առթելով :

Ռամկ. Ազատ. կուսակցութեան կողմէ Պ. Բ. Մաչօեանը, նոյնպէս նկարագրեց հերոսամարտի ակիզբն ու անոր ընթացքին տեղի ունեցող դէպքերը, ոգեւորիչ խօսքերով ներկայացուց Վասպուրականի Հայերու կռուի եւ քաջ ընթացքը, անոնց ռազմագիտական ոգին, անոնց օրինակելի համերաշխութիւնը եւ զոհաբերութեան անօրինակ չափը, որոնց շնորհիւ Վասպուրականցիք յաղթեցին :

Օր. Ա. Յարութիւնեան գեղեցիկ առոգանութեամբ եւ յուզումով արտասանեց Բ. Նալպանդեանի մէկ բանաստեղծութիւնը :

Նուագախումբի ղեկավարը Պ. Շիշմանեան քլարինէթով նուագեց «Հայրիկ, հայրիկ»ը,

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ Պ. Ազգին Մարտիրոսեան :

«Մեր անմահ Աստուածերգակը, գիշերային ժամերգութեան մը յատուկ շարականի մը մէջ բաած է՝ «Զարթիք նոր ժողովուրդք, նոր երգս առեալ Նորոգողին»:

Այսօր, երբ Վասպուրականի հերոսամարտի պանծալի տարեդարձը կը տօնենք, այդ տօնը միայն Վասպուրականցիներուն չէ, այլ՝ ամբողջ հայութեան :

Յաղթանակին յաջողութեան նպաստեցին նաեւ Վասպուրականցիներու զէնքին զէնքով պատասխանելու վճռակցութիւնը, համերաշխութիւնը, եւ ամէնէն գլխաւորը՝ հնարամտութիւնը :

Կ'րսուի թէ ուխտի օր է այսօր :

Դաշնակցութիւնը իր ուխտը բրած է 65 տարիներ առաջ եւ ամէն ճակատի վրայ այդ ուխտը մաս առ մաս կատարած է :

Այսօր ալ մենք կանգնած ենք բարձրագլուխ եւ անյողդողդ, մեր հաւատքին եւ ուխտին մէջ անվարան ու վստահ ենք որ՝ Վասպուրականը պիտի դառնայ նուիրական մասը Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի »:

Նուագախումբը նուագեց «Միասնայ քաջեր», «Ի զէն Հայեր» եւ «Ծաղկիր աղատ» եղանակները :

Պ. Ժ Գասպարեանը երգեց «Աղջի անատուած եւ «Հայաստանի»ը երկարատեւ ծափերու արժանանալով :

Պ. Գ. Քէնտիրեանը արտասանեց «Կովկաս» եւ «Այս իմ Երեւանը»:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ տիկին Միսաքեանը, որ պատահաբար քաղաքս կը գտնուէր:

«Ես անցորդ մըն եմ, ուրախ եմ որ հոս կը գտնուիմ այս պահուս, ես չեմ ուզեր կրկնել այն բարեմասնութիւնները որոնք յիշուեցան :

Մեզ կը մեղադրեն որ աշխարհի նման ջարդուեցանք, առանց որեւէ ընդդիմութեան: Այդ արատը մեր ճակտէն սրբեցին Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ Մուսալեռի պանծալի հերոսամարտերը

Օրուան բանախօսն էր կաթ. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Ս. Վ. Մանուկեան

«Բոլոր վերապրողներս անհուն երախտապարտութեան եւ յիշատակի տուրք մը ունինք բոլոր անոնց, որոնք 40 տարի առաջ, մեր ազգային կեանքի ամէնէն սրտաճմլիկ վայրկեաններուն, իրենց արիւնը չխնայեցին հայրենիքի, իրենց նախնեաց ազատութեան եւ մարդկային արժէքներու համար :

Մասնաւորաբար Վասպուրականցի վերապրողներս, քիչ մը աւելի երախտագիտութիւն կը պարտինք բոլոր անոնց, որոնք կերտեցին Վասպուրականի հերոսամարտը եւ որոնք նոյնպէս չխնայեցին իրենց արիւնը :

Ու եթէ մեր ազգային պատմութեան մէջ մութ, ողբերգական շրջաններ եղան, Վասպուրականի եւ նման հերոսամարտներ մեր կեանքի մէջ, յաւիտենական յաղթանակներ եղան: Ատոր համար կը հաւաքուինք ոչ թէ մեռածներու, այլ՝ յաւիտենականութեան անցած մեր հերոսներու յիշատակները յարգելու, որոնք հաւատարիմ եղած են մեր պատմութեան եւ մեր նուիրականութեանց :

Իւրաքանչիւր ժողովուրդ ծնունդն է իր հայրենիքին, ծնունդն է իր հողին, որուն մէջ ծլած է եւ կենսունակութիւն առած է: Ծնունդն է ժառանգականութեան, ծնունդն է իր պապերու կողմէ երազուած նպատակներուն:

Ծնունդն՝ իր Հողով, միջավայրով, հոգեբանութեամբ եւ անցեալի լուսապայծառ շրջաններով :

Բոլոր աշխարհագիրներ, Հայ կամ օտարները սքանչելի կերպով նկարագրած են մեր լեռները, մեր ծովը, արշալոյսն ու վերջալոյսը, մեր արգաւանդ ու տափարակ դաշտերը, որոնց ամբողջականութիւնը կը ներկայացնէ աշխարհի ամենագեղեցիկ տեսարաններէն մէկը, հոն, Վասպուրականի մէջ ապրողներն ալ իրենց լեռներուն պէս եղած են ողեպէս բարձր :

Հոն ծնած եւ ապրած են Քուչակներ : Երազած են Նարեկացիներ, հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար աշխատած են Փորթուգալեան, Սրուանձտեանց, Խրիմեան :

Բացառիկ է այդ միջավայրը

1915ի ողբերգութեան մէջ, մեր արիական հաւաքական կեանքը ի նկատի կ'առնուի .

Անշուշտ թէ մեռանք :

Բայց փառք եւ մեծութիւնը այն ժողովուրդին է որ կամք ունի պայքարելու, մեռնելու մարդկութեան բարօրութեան համար :

Այս ճառէն վերջ, օրիորդ Աննիգա Սարգսեանը դիւրեկի առոգանութեամբ արտասանեց «Զենքդ տուր, եղբայր» :

... Նախագահը Վասպ. Հայր. Միութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց Առաջնորդ Ս. Տ. Վ. Մանուկեանին, կուսակցութեանց, յարանուանութեանց եւ զանազան միութեանց ներկայացուցիչներուն, գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներուն եւ հանդիսականներուն: Հանդիսականները բոլորուեցան սեղաններու շուրջ եւ սկսաւ խրախճանքը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՓՐՕՖ. ՏՔԹ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Լոզանի մամուլը իր Մայիս 7ի թիւին մէջ կը գրէ թէ՝ պետական խորհուրդի մէկ որոշումով «Փրոֆ. տոքթ. Փափազեանց հիմնադրամ» անունով հիմնադրամ առնըծուած է Լոզանի Օփիթալ Քանթոնալ ատախոյժ բաժնի պատասխանատուութեան, որ պիտի հոգացուի «փրոֆ. տոքթ. Ռուսէլ հիմնադրամ»էն տրամադրելի դրամագլուխին փոխանցումով մը, նուէրներով եւ կտակներով: Այս հիմնադրամին տոկոսները տրուին են եւ բաժնուած Պետութենէն : «Ռատիոլոժի »ի պատասխանատուութեան վարիչը ազատօրէն կրնայ անոր ... ... վարչութիւնը տնօրինած է ... թիւր

Տոքթ. Փրոֆ. Փափազեանց վարիչն է Լոզանի Օփիթալ Քանթոնալի ռատիոլոժիի պատասխանատուութեան :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ) — Շաբաթ, (14 Մայիս) իրիկուն, Պոմոնի դպրոցի թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղի կազմակերպած ներկայացումը, ի նպաստ նոյն միութեան կրթական ծրագիրներուն:

Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Նափոլէոն Սարգիսեանի ներկայացուց «Աշխարհի դատաստանը »:

Սրահը լեցուած էր թատերասէր հասարակութեամբ մը :

Վասիլի Սիմէոնովիչի դերն ստանձնած էր ընկեր Ն. Սարգիսեանը, Անաստասիային՝ Օր. Լ. Նազաչեանը, Պաւլուշային՝ Ա. Մաթոյեանը, Իվան Պետրովիչին՝ Պօղոս Առաքելեանը, Ալէքսէյին՝ Ա. Առաքելեանը, իսկ Միխայէլի դերը կատարեց Ղ. Նորտիկեանը :

Բոլոր դերակատարները, իբրեւ սիրողներ, ի յայտ եկան յաջող խաղարկութեամբ, ինչ որ գնահատելի է :

Այս դերակատարներուն մեծ մասը, ինչպէս նաեւ նուագախումբի անդամները մեծամասնութեամբ ածխահանքին մէջ աշխատող եւ զործաւոր երիտասարդներ են, անոնք իրենց հանգստի եւ հաճոյքի ժամերը սիրով տրամադրած են եւ յաջողած են ոչ միայն խումբը պահելու, այլ ի վին զոհողութեանց, անոնք կազմակերպած են քանի մը ներկայացումներ եւ հանդէսներ :

Յաջողած են ներկայանալի դարձնել «Գեղունի» սրահը, զանազան նկարներով եւ տէքօրներով օժտել զայն :

Այս խումբը ունի նաեւ իր նուագախումբը, որ միշտ փայլ կուտայ տեղին եւ շրջաններու կուսակց. ձեռնարկներուն :

Ներկայացումէն վերջ, սկսաւ պարահանդէսի բաժինը, մասնակցութեամբ յիշեալ խումբին նուագախումբին:

Հանդիսականները շարուեցան սեղաններու շուրջը եւ սրահին կեդրոնը պարպուելով տեղ պատրաստուեցաւ պարողներուն համար .

Հետզհետէ եկան նոր հանդիսականներ երիտասարդ զոյգերէ եւ պարաւէրներէ բաղկացած :

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս տեւեց խրախճանքը, պարն ու երգը կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը ,

Ապրին Կարտանի մեր ընկերները եւ Նոր Սերունդը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԳՈՐԾ ՉԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Միասին հակեցանք կամրջակը եզերող չողերն ի վար: Սառուցային խաղաղութիւն մը կը տիրէր: Ծովը կարծէք իղոտած էին, վրան՝ զոյներու մեծ պաստառներ, — կապոյտ, կանանչ, զմրուխտ, ծիրանի եւ նարնջագոյն, խարատօրդ նկարի մը նման: Երբեմն կը նշմարուէին արծաթ նետեր, արգիլնք՝ լողացող ձուկերուն: Կը շնչէի անուշահոտ զըղուանքի մը նման :

— Երէկ գիշերուան ձեր պատմութիւնը շատ հետաքրքրական էր, բսի, խորհելով յաւիթնը ·

— Ո՞ր մէկը :

Աղամանդներուն պատմութիւնը :

— Կինները միշտ ադամանդներով կը հետաքրքրուին:

— Անշուշտ կը հետաքրքրուինք: Ի դէպ, միւս երիտասարդը ի՞նչ եղաւ: Ըսիք որ երկու երիտասարդներ էին:

— Լիւքը՞սը, անշուշտ չէին կրնար դատապարտել մէկը առանց միւսին, հետեւաբար ան ալ անպարտ արձակուեցաւ ·

Անկէ վե՞րջ, իրեն ի՞նչ պատահեցաւ: Ո եւէ մէկը արդեօք բան մը գիտէ՞:

Գնդապետ Ռէյս գիտցը՝ ծովը կը դիտէր: Իր դէմքը զուրկ էր արտայայտութենէ, ինչպէս դիմակ մը, բայց զուշակեցի թէ հարցումներէս չէր ախորժեր: Եւ սակայն պատասխանեց բաւական պատրաստակամութեամբ :

— Պատերազմի գնաց եւ կռուեցաւ քաջաբար: Ըսուեցաւ թէ կորսուած է, վիրաւորուած է, նոյն իսկ սպաննուած :

Ուզածս իմացայ, Ուրիշ հարցում չուղեցի: Սակայն աւելի քան երբեք կ'ուզէի գիտնալ թէ գնդապետը որքա՞ն բան գիտէր: Ինծի համար հանելուկ էր թէ այս բոլորին մէջ ինք ի՞նչ դեր կը խաղար :

Ուրիշ բան մըն ալ բրի: Դրամական փոքրիկ նուէրով մը յաջողեցայ գիշերուան ծառան հարցաքննելու :

Տիկինը չփախյա, այնպէս չէ՞, ըրբորդ: Անմեղ կատակ մըն էր, գրաւ մը, կարծեմ: Ու կամաց կամաց ամէն բան իմացայ իրմէն:

Քէյփ Թաունէն դէպի Անգլիա ճամբորդութեան ընթացքին, ուղեւորներէն մէկը իրեն յանձներ է Ֆիլմի ճախարակ մը, յանձնարարելով նետել զայն 71 թիւ խցիկէն ներս, ամսոյս 22ի գիշերուան ժամը ճիշդ մէկին: Ույնկը վարձուած պիտի ըլլար տիկնոջ մը կողմէ, որուն հետ գրաւի եկած էին: Իմացայ նաեւ որ սպասեակը յիուլի վճարուած էր այդ գործին համար: Տիկնոջ անունը յայտնուած չէր Եւ որովհետեւ տիկին Պլէր, համախորհուրդ դանձապահին հետ, ուղղակի 71 թիւ խցիկը գացած էր, բնականաբար բասպասեակը չէր կրնար գիտնալ որ անիկա խնդրոյ առարկայ տիկինը չէր: Ցանձնարարութիւն ընողը Գարթոն անունով մէկն է եղեր: Տրուած բացատրութիւնը կատարելապէս կը համապատասխանէր այն մարդուն որ սպաննուեցաւ մեթրոյին մէջ:

Այսպէս ուրեմն գաղտնիքներէն մէկը պարզուեցաւ : Ըստ երեւոյթին ամբողջ խնդիրը ադամանդներուն շուրջ կը դառնար: «Քիլմորտըն » մէջ վերջին օրերը՝ կարծես աւելի շուտ անցան: Քանի Քէյփ Թաունին կը մօտենայինք, այնքան աւելի յրջօրէն կը մտածէի ապագայ ծրագիրներուս մասին: Ուշադրութեանս առարկայ ըլլալիք շատ մը անձեր կային: Պ. Չիչեսթըր, Սըր Էօսթէյս եւ իր քարտուղարը եւ ինչու չէ, գնդապետ Րէյսը: Ի՞նչ պիտի ընէի Ենթադրաբար ուշադրութիւնս գլխաւորաբար պիտի կեդրոնացնէի Չիչեսթըրի վրայ: Արդարեւ կասկածներս փարատելու մասին կը մտածէի, յանկարծ, միւսներուն հետ ամ, երբ դիպուածով տեղի ունեցած խօսակցութիւն մը, մտքիս մէջ նոր կասկածներ արթնցուցին :

Չէի մոռցած Պ. Փէկէթի անմոռնալի յուզումը՝ ամէն անգամ որ Ֆլորանսի մասին խօսք կ'ըլլար: Վերջին իրիկունը բոլորս ալ կամրջակը նստած էինք եւ Սըր Էօսթէյս անմեղ հարցում մը ուղղեց իր քարտուղարին: Լաւ չեմ յիշեր, բայց կարծեմ հարցումը կը վերաբերէր ... երկաթուղիներուն յապաղումներուն շուրջ : Անմիջապէս գիտցի որ Պ. Փէկէթ ցոյց տուաւ այն միեւնոյն անհանգստութիւնը՝ զոր նախապէս ալ ուշադրութիւնս գրաւած էր: Ու երբ Սըր Էօսթէյս պարելու հրաւիրեց տիկին Պլէրը, աթոռս փութով մօտեցուցի անոր քարտուղարին աթոռին: Մտադրած էի խնդրին մինչեւ խորը մտնել :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

(Շար.)

դարձնելով, կը սահմանափակէ անոր տարողութիւնը եւ կը յայտնէ թէ այդ յօդուածը հրատարակուած է ժողովի վայրին համար Մոսկուայի նախընտրութիւնը հըրապարակելու։ Յետոյ՝ թէ ինք պատրաստ է չորս վարչապետներու երկրորդ ժողովի մը մասնակցիլ եթէ առաջինը անելի մը յանգի։ Իսկ արդէն գոյութիւն ունեցող կամ սպառնացող գործադուլները, աւելի նպաստաւոր կը նկատուին պահպանողականներուն։ Արդարեւ «որ – հետակցականները որ կը խանգարեն մեր անդորրութիւնը, աշխատաւորականներու յաջողումն է», կրնան մտածել ժողովրդական կարգ մը խաւեր, քաղքենի պզտիկ դասը, առեւտրականներ եւ պաշտօնեաները։ Ու առջի օրուան քարափի աշխատաւորութեան գործադուլը աւելի կը ծաւալի։ Հինգ նաւահանգիստ եւ 18.000 գործաթող։ Ու դեռ մեքենավարներու սպառնալիքը՝ կիրակի օր գործադուլ հռչակելու։ Մօտ ութսուն հազար հոգի։ Կրնայ այս ալ ծաւալիլ մինչեւ երկաթուղիի աշխատաւորութեան ամբողջութիւնը — մօտ կէս միլիոն հոգի — եւ կասեցնել Անգլիոյ փոխադրական միջոցները։ Անշուշտ կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն կուտայ այս տագնապին. վարչապետը ընդհատելով ընտրական պայքարի շրջագայութիւնը Սկովտիոյ մէջ կը վերադառնար Լոնտոն լուծում մը գտնելու։ Սակայն լուծումը գտնուի թէ ոչ, երկու պարագաներուն ալ, պահպանողական կուսակցութեան նպաստաւոր պիտի ըլլայ ընտրութիւններու ընթացքին, ըստ իրազեկներու։

Բայց ինչպէս ըսինք վերջնական արդիւնքը կախում ունի ձեռնպահներու թիւէն։

× Լոնտոնի քանի մը թերթերը, վերլուծելով ժողովուրդին անտարբերութիւնը անհրաժեշտ կը գտնեն երրորդ զօրաւոր կուսակցութեան մը կազմութիւնը, որպէսզի վերջ տրուի խորհրդարանային ներկայ դրութեան — երկու տիրող կուսակցութիւն — եւ աւելի հետաքրքրութիւն ներարկուի հանրութեան։

×

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարար Տըլլըս մօտ մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ռուզվելթի Եուկոսլաւ դեսպանին հետ։ Զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կը յայտնէ թէ Եուկոսլաւիա բացարձակ երաշխիքներ տուած է Ամերիկայի իր անկախ քաղաքականութեան մասին։

ՓԱՐԻԶԻ լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, լրտեսական ցանց մը երեւան հանուած է դրամատուներու այն շրջանակներուն մէջ որոնք համայնավար երկիրներու հետ կապ ունին։ Երկրի ապահովութեան տնօրէնութիւնը քննութիւն մը բացաւ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ չէզոքական դեսպանատան առեւտրական կցորդը մերժած է վերադառնալ Չեխոսլովաքիա եւ մեկնած Լոնտոն։ Կարեւոր յայտնութիւններ ըրած է Միջին Արեւելքի մէջ գործող համայնավար լրտեսական ցանցի մը մասին։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ գումարուած է պատերազմի վերահասակցականներու միջազգային կազմակերպութեան համագումարը։ Ամերիկեան ներկայացուցիչը քննադատեց բողոքականութիւնը (հոլանտացի) եւ առաջարկեց որ կազմակերպութեան կեդրոնը Գրիւքսէլէն փոխադրուի Փարիզ։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ Ֆրանսական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թիթոյի հետ։ Խօսակցութիւնը կապ ունէր Ֆրանքօ-եուկոսլաւ յարաբերութեանց եւ Խ. Միութեան պատուիրակութեան Պելկրատ այցին հետ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. Մարիցա Մորլեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Յակոբ Ջագրեան (Զիլեցի, Տրմելի փողոց)։ Մօրը անունը Եւա, հօրը անունը Պօղոս։

Իմացնել Պ. Փիէռի, 9 ռիւ Քատէ, Փարիզ (9)։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առաւօտեան ժամը 10էն երեկոյեան 20, Մոնմորանսիի բարձունքէն, մեր Ազգ. Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ։ Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար։

Հոն պիտի գտնէք, գեղարուեստական հաճելի բաժին մը, նուագ, զանազան զուարճալիքներ։ Ճաշը փափաքողները կրնան կէս օրին հոն ճաշել (1200 Ֆր.)։

Նախապէս արձանագրուիլ Պ. Ն. Յովհաննէսեանի մօտ 14 Ռիւ Ռօշաննայօ, Փարիզ (9)։

Երեկոյեան ճաշին համար շիշ քէպապ ու փիլաւ։ Ձոխ պիւֆէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի մատրան օծման 21րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերոյեանի։

Սկիզբը ժամերգութեան 8.30. Ս. Պատարագ 10։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Դասախօսն է՝ Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՅԱՆԵԱՆ։ Նիւթն է՝ «Կարելի՞ է դաստիարակել կամքը»։ Դասախօսութիւնը կը սկսի ճիշդ ժամը 9.30ին։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը խնդրէ անհատներէ եւ ազգ. մարմիններէ՝ Մայր Եկեղեցիի մէջ կատարուելիք որեւէ արարողութեան համար մամուլին տրուելիք ծանուցումները եկեղեցիի վարչութեան գիտակցութեամբը միայն լոյս ընծայել, տեղի չտալու համար չնախատեսուած անպատեհութիւններու։ Այս օրինական ձեւին հակառակ չարժողներուն հանդէպ Եկեղեցին որեւէ պատասխանատուութիւն չի ստանձներ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կարօտական հանդէսը՝ Յունիս 19ին։

×

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ «Կապոյտ Խաչի օրուան» առթիւ։ 19 Յունիս, կիրակի օրը։

ՇԱՒԻԼԻ Եկեղեցական ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 4400 Ֆր. Շաւիլցի հայրենակիցներէ հաւաքուած փոխան ծաղկեպսակի, եկեղեցւոյ նորոգութեան համար, Յովհաննէս Գէորգեանի մահուան առթիւ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Թաղապետական սրահին մէջ, 22 ռիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեանց Ենթակոմիտէի։

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ։ Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSEի

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Աւ. Մեսումենցի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի։

Ամբողջ գիշերը պար։

MANUEL PIZARRO
et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 Ֆրանք։

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն էքոլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ՏԵՍԻՆ

Մայիս 29ին։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին։

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին։

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ։

334 Պուլվ. Շավ։

Կը նախագահէ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար Ծեր. Պ. ՄԱՐԻՒՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կարգը։ Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գազանճեանի, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տարազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով։

Մուտքը ազատ է։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վարուժան եւ Անտօք կոմիտէներու։

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու։

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)։

Կը նախագահէ ընկեր ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, մեներգ Օր. Հ. Ընտրիկեանէ, պար Մարտիրոսեան քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ Քէմիքեանէ (Լիոնէն)։

Ճոխ պիւֆէ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ (Շար. նախորդ ժողովի)։

ՄԱՅԻՍ 28Ի տօնակատարութեան յանձնախումբի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, «Ահարոնեան» [illegible] Մարսէյլ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 26 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7683 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3094

ՀՈԳԵԿԱՆ ՍՊԱՆԴ

*

Վերջին երկու տասնամեակներու ընթացքին, Հայաստանի գրողները ենթարկուեցան հոգեկան սպանդի մը, որ ի վերջոյ իր հարուածը իջեցուց նաեւ անոնց ֆիզիքական գոյութեան :

Քսանական թուականներէն մինչեւ 1937 — 1938, իրաւ բանաստեղծութիւն մը բուսած էր ծաղկիլ Հայաստանի մէջ: Պետական գրողներու շուքին տակ, նորեր սկսած էին հասակ նետել եւ ուռճանալ, շնորհիւ իրենց ոտքերուն տակի մայրենի հողին, որ ներշնչումի գլխաւոր աղբիւրն է իր ստեղծագործող զաւակներուն համար:

Իբրեւ հարազատ թարգմանները հայ հողի ապրումներուն եւ յոյզերուն, բնական մղումով մը այդ բանաստեղծները կ'երգէին ինչ որ հայկական է, ինչ որ կը պատկանի իրենց ժողովուրդին, իրենց անձնական զգացումներուն հետ կ'երգէին համայնական յոյզեր :

Հայ հողին սկսած էր թռիչք առնել իր բանաստեղծ զաւակներուն երգերով :

Ուրիշներ՝ վիպագիր, պատմուածագիր, հէքեաթագիր, նոր մղում կուտային հայ գրականութեան զարգացման, ապագայի վառ յոյսերով :

Ահա լուսաշող ապագայի յոյսեր ներշնչող խանդավառութեան այս շրջանին է որ Մոսկուայէն ծայր տուաւ նոր օրերու հաւատաքննական շարժում մը, որ իր ալիքները տարածեց Խորհրդային Միութեան բոլոր ծայրամասերուն վրայ, անխնայ հարուածելով բոլոր այն գրողներն ու բանաստեղծները, որոնք յանդգնութիւնն ունեցած էին թարգմանն հանդիսանալու իրենց ազգային զգացումներուն : Ու իրար ետեւէ աքսորի դաժան ճամբան բռնեցին Տէր Գաբրիէլեանները, Յովհաննէսեանները, Զարենցներ, Բակունցներ, Մահարիներ, Ալազաններ եւ Մ. Արմէններ .

Եղիշէ Զարենց, ան որ յեղափոխութեան խանդավառ երգիչը եղած էր իր «Ամբոխները խելագարուած»ով, չխուսափեցաւ համայնավարութեան լախտի հարուածէն:

Ի՞նչ էր ոճիրը հայութեան այդ արժանաւոր զաւակներուն, որոնց գրիչը յաւիտենապէս կոտրուեցաւ անխնայ բռնութեամբ: Զարենց, Մահարի, Բակունց եւ ընկերները կ'ելլային իբրեւ ապազգային, « նացիոնալ դեղատէնց»ներ ունեցող գրողներ Մէկ խօսքով, կ'ելլային, որովհետեւ եղած էին հաւատարիմ իրենց հողին, որովհետեւ ականջ տուած էին իրենց արեան ձայնին :

Նոյն հոգեկան սպանդը կը շարունակուի նաեւ մինչեւ այսօր: 1937 - 38 շրջաններուն աքսորուած գրողներէն ոմանք վերադարձած են, բայց ինչ գնով: Ուրանալով իրենց մեղքերը եւ խոստանալով դարմանել իրենց սխալները :

Հոգեկան այս սպանդին հեղինակները պէտք է գիտնան սակայն որ բռնի ուժը անզօր է հողին առջեւ: Բռնակալութիւնը որքան ալ խիստ մնայ ու դաժան՝ հողին պիտի չկաշկանդուի :

Պատմութեան բոլոր բռնակալները ձախողած են հողին կաշկանդելու իրենց ճիգին մէջ: Նոր օրերու բռնակալները, հակառակ իրենց կատարելագործուած մեթոտներուն, նոյն ձախողութեան պիտի մատնուին, որովհետեւ հողին իր գլխաւոր յատկանիշներով նոյնն է աշխարհի սկիզբէն մինչեւ այսօր :

Հակառակ բռնութեան շղթաներուն, հայ հողին պիտի չնուաճուի երբեք : Հոգեկան սպանդը պիտի չյաջողի Հայաստանէն ներս: Հայ ժողովուրդի ազատատենչ ոգին, որ դարերու ընթացքին ըմբոստութեան դրօշներ պարզել տուած է բոլոր բռնակալութեանց դէմ, իր լրիւ արտայայտութիւնը պիտի գտնէ իր բանաստեղծ զաւակներու հոգիէն բխող երգերուն մէջ :

Այս հաւատքը ունին հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակները :

Խմբագրական ԱԶԴԱԿի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԴԷՄ ԵՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՉԷԶՈՔՈՒԹԵԱՆ

•

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Ֆ. Տըլըս, իր առջի առտուան լրագրական ասուլիսին ընթացքին յայտարարեց թէ, նախագահ Այզընհաուըրի թոյլտուութեամբ, տուած է երաշխիքներ Ուաշինկթընի Արեւմտ. Գերմանիոյ դեսպանին — « Մ. Նահանգները բնաւ պիտի չընդունին որ Գերմանիա չէզոքի դեր մը ստանձնէ»:

Ինչպէս կը յիշէք, նախագահը խօսելով անցեալ չորեքշաբթի « չէզոքութեան » մասին Խ. Միութեան դիւանագիտական նոր յարձակողականին վրայ, բաց դուռ մը պէտք չէ գոցել յայտնած էր, առանց մանրամասնելու իր միտքը: Ինչ որ վանդան մեկնաբանութեանց առիթ տուած էր : Ֆ. Տըլըս մի անգամ ընդ միշտ թիւրիմացութեանց վերջ կը դնէ պարզելով յստակօրէն ամերիկեան դիրքը «Եւրոպայի չէզոք գօտիին» հանդէպ: Հաղորդած լինք [illegible] նակցիլ այդ ծրագրին մասին, պիտի չընդունէր որ Գերմանիա «չէզոք գօտիին» մաս կազմէ. Եւ ահա պաշտօնապէս կը հաստատուի ենթադրութիւնը : Ոչ իսկ Միացեալ Գերմանիոյ մը չէզոքութիւնը կարելի է ընդունիլ, որովհետեւ եթէ փոքրիկ [illegible] մը կրնար ունենալ, անհեթեթ պիտի ըլլար նոյնը 65—70 միլիոննոց միացեալ Գերմանիոյ մը համար: Աւստրիա ազատ է ուզած ուժերը ունենալու : Խ. Միութիւնը ինք ալ պիտի չուզէ որ Գերմանիա ունենայ նոյն կացութիւնը, երբ ան կրնայ բանակ մը մէջտեղ բերել որուն ուժը ոչ մէկ հակակշիռի ենթակայ պիտի ըլլայ :

Անդրադառնալով Չորս Մեծերու հանդիպումին, արտաքին նախարարը յայտնեց թէ հրաւէրը ղրկող պետութիւններուն (Երեք Մեծերը) կ'իյնար վայրն ու թուականը առաջարկել: Եւ որեւէ մէկ առաջարկ չէ եղած ցարդ, որովհետեւ Խ. Միութիւնը տակաւին չէ պատասխանած Արեւմտեան Մեծերուն 10 Մայիսի յուշագրին: Ցետոյ աղօտ կերպով ակնարկեց Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ՄԱԿի նիստին, — Յունիսի վերջը , — ուր արտաքին չորս նախարարները կարծիքի փոխանակութիւններ կրնային ունենալ: Յամենայն դէպս, իր տեսակէտով չորս վարչապետներու հանդիպումէն պէտք չէ միջազգային խնդիրներու մասին լուծումներ յուսալ, երբ անոնք տարիներէ, նոյնիսկ սերունդներէ ի վեր կառավարութիւններու ճիգերը ապարդիւն ձգած են : Այդ խնդիրները կը թուին թէ պիտի չծեծուին, ոչ իսկ արբանեակներու հարցը, հակառակ որ «այդ ազգերու անկախութիւն տալը ամերիկեան ընդհանուր քաղաքականութեան մաս կը կազմէ»: Ուրեմն չորս վարչապետներու հանդիպումը պէտք է ստեղծէ միայն «նոր մտայնութիւն մը , որպէսզի խնդիրներու լուծման մասին աշխատանքները դիւրանան» :

Գալով Խ. Միութեան դիւանագիտական վերջին արշաւին, երբ կը հարցուէր՝ «գործելակերպի՞ թէ ռազմավարութեան փոփոխութիւն» կը նկատէ զայն, Տըլըս պատասխանեց որ դժուար էր տարբերութիւնը տեսնել: Իր խօսքերէն կը յայտնուի որ Ամերիկան չի հաւատար խորքի փոփոխութեան մը. յամենայն դէպս «Արեւմտեան պետութեանց ուժեղ դիրքը, նոր կարելիութիւններ» կը ստեղծէ: «Դէպի Պելկրատ ուխտագնացութիւնը», կարմիր բանակին երկրէ մը քաշուիլը, —Աւստրիա — եւ դարձ մըն է Մոսկուայի տասը տա—

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՆՈՐԷ՜Ն ՁԸԼԼԱՐ, ՆՈՐԷՆ ՁԸԼԼԱՐ...

Երբ Պոլսէն ամսաթերթ կամ պարբերական մը ստանանք, հետաքրքրութեամբ կը փնտռենք «Ոտանաւորներու» բաժինը, վստահ որ նորութիւն մը պիտի գտնենք որպէս գիր – արդիական բանաստեղծի մը սրտին ձայնը կամ մտքին ճանկռտուքը :

Այս անգամ տարեգիրք մըն էր մեր սեղանին վրայ բազմողը, որուն «Երջանիկ» երեւոյթը մեր ալ տրամադրութիւնները բարձրացուց :

Ի՞նչպէս չզուարթանալ երբ կը կարդաս որպէս ֆերթուած՝

... Եւ դուն գիտես այս բոլորը գիտես,
Կը դառնաս չարուհակ փրկուելու համար
մեղմէ չըլլար,
Տեղ տեղ եղած չալիքներովդ կը ծած-
կես չըլլար,
Ամէն առէն
Կը թօթուրուիս ,
Կը թօթուրուիս ,
Նորէն չըլլար ,
Նորէն չըլլար ...
. . . .

Մե՛ղք ...

Եւ կամ

«Այսօր ուրիշ տեսակ գեղեցիկ է օդը ,
Օօ՜օխ, կը փչէ հովը կուրծքիս մազերուն:
Սենեակս քաղնիք է դարձած կնկան ,
ձայներովը թռչուններուն :
Սակայն խերն իմ անիծեր այս ամէնուն,
Ակռաս կը ցաւի նորէն ...: .

Բարի եղէք սա ֆանի մը տողն ալ կարդալ :

.... Եւ օր մը
Մաքրած առնենք ֆալերը պէտքարանին
տեսաւ Աստղիկ զարմանքով արցասպին
մէջ հայիլը մերմարին :»

×

« Ըսին թէ
Ը–սին թէ ....
Բայց ո՛չ
Ոչ
Չեմ հաւատար
Անկարելի է այդ անկարելի է
անկարելի է ...:
— « Պիտի հաւաքուինք դարձեալ
հինգշաբթի գիշեր
այնպէս չէ՞
Գիշեր բարի
լոյս բարի ... »

Եզրակացութիւն հանելու համար տեղ չմնաց ինծի դուք եզրակացուցէք :

ՍՕՍԻ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ 28 ՕՐԷՆՔՆԵՐ

ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻՆ

Ֆրանսական խորհրդարանը իր առջի օրուան նիստին մէջ որոշեց ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, (404ի դէմ 210 ձայն) սահմանադրութեան 28 յօդուածներուն վերաքննութիւնը: Նախապէս վիճաբանութիւնները սկսան 90րդ յօդուածին մասին, որ կը վերաբերի սահմանադրական փոփոխութեանց օրինական ձեւին :

Սակայն խնդիրը շուտով ընդարձակուեցաւ, ընդգրկելով ուրիշ բազմաթիւ յօդուածներ ալ : 49րդ՝ վստահութեան քուէի մասին: 31րդ՝ խորհրդարանի լուծման մասին: 17րդ՝ ծախսերու նախաձեռնութիւն, եւն.

Անշուշտ յայտնի չէ թէ ինչ ուղղութիւն պիտի տրուի բարեփոխութեանց , երբ յանձնախումբը գործի ձեռնարկէ : Եւ յետոյ, յօդուած առ յօդուած , նոր տրամադրութիւնները պիտի ընդունուի՞ն Ազգային Խորհուրդին կողմէ: Այժմ միայն վերաքննման՝ մասին համաձայնած են, առանց որոշելու թէ ինչ կերպով: Միւս կողմէ Ծերակոյտն ալ պէտք է երեք հինգերորդ մեծամասնութեամբ ընդունի վերաքննման ծրագիրը: Յամենայն դէպս , մինչեւ Յուլիսի կէսերը, աշխատանքները եթէ յառաջացած չեն, կառավարութիւնը որոշած է իր հեղինակութիւնը ի գործ դնել, գոնէ 90րդ յօդուածին բարեփոխման համար :

Ազգ. Խորհուրդի այս որոշումը, իր տարողութեամբ կ'ապացուցանէ որ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը ոչ միայն կարելի է, այլ նաեւ անհրաժեշտ, եւ գոհացում պիտի տայ ընդհանուր փափաքին :Ինչպէս գիտէք ներկայ սահմանադրութիւնը մշակուեցաւ պատերազմէն անմիջապէս ետք: Ընդհանրապէս քաղաքական շրջանակները, — բացի համայնավարներէն եւ ընկերվարականներէն չորս մը յօդուածներու փոփոխութեան մասին ցոյց տուած վերապահութենէն — համաձայն են որ սահմանադրական ներկայ օրէնսդրութիւնը վերամշակուի, աւելի համապատասխան դառնալու համար ստեղծուած նոր պայմաններուն: Նաեւ տալու Ֆրանսայի՝ հաստատուն կառավարութիւններ :

×

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ, ժանտատենդի համաճարակը որ սկսած էր Ռուրի մէջ, անցած է Ռէնանի: Կը հաշուեն մօտ 500 հիւանդներ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԴԺԳՈ՞Հ

Աթէնքէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, որոշ մտայնութիւն մը ստեղծուած է ժողովուրդին մէջ, Յունաստանի չէզոքութեան մասին: Անշուշտ կառավարական շրջանակները հեռու են բաժնելէ այդ մտայնութիւնը, սակայն իրողակ. —բու կարծիքով ի վերջոյ չեն կրնար անտեսել ժողովուրդին մէջ ծայր տուած այդ կարծիքը :

Ալեքսանտրեան Ուխտին անդամ, Արեւմուտքի պետութեանց յարած, Յունաստանը չի կրնար յանկարծ դիրք փոխել Մանաւանդ եթէ նկատի ունենանք այն պատճառները որոնք բաց [illegible] շղթայազերծած են չէզոքութեան յարաճուն փափաք մը՝ ժողովուրդին մէջ: Դժգոհութիւն եւ անզօրութիւն որոնց վրայ կ'աւելնայ որոշ դժգոհութիւն մը, Ամերիկացիներուն դէմ :Գաղտնիք չէ Յոյներուն համար որ Ուաշինկթըն մինչ ընդունած է քննել Թուրքիոյ երեք հարիւր միլիոն տոլարի օգնութեան խնդրանքը եւ մօտ քսան փորձագէտներ ղրկած Անգարա տնտեսական վիճակը քննելու, ոչ մէկ ընթացք կուտայ Յունաստանի շատ աւելի համեստ խնդրանքներուն: Երբ պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ Թուրքիա, տնտեսական քննիչ յանձնախումբին որոշումէն ետք անպատճառ «աւելի կամ նուազ օգնութիւն մը պիտի ստանայ» , յոյն թերթերը դառնութեամբ կ'արձանագրեն թէ արդեօք խտրականութիւն չկա՞յ, եւ կամ Ամերիկա մոռցած չէ՞ Յունաստանի զոհողութիւնները: Եւ դեռ Եուկոսլաւիոյ օրինակը, անոր նոր դիրքը՝ որ փոփոխութիւններ կրնայ մտցնել Պալքաններու կացութեան մէջ: Հարց կուտան իրենք իրենց թէ Յունաստանն ալ պէտք չէ՞ հետեւի Պելկրատի օրինակին, եւ բարւոք յարաբերութիւններ հաստատէ Խ. Միութեան հետ: Անշուշտ միայն այն պայմանով որ Մոսկուա չխառնուի Յունաստանի , ու ալ Ալեքսանտրեան խմբակցութեան շահերը : Կառավարական շրջանակներու համաձայն չափազանցուած են քննադատութիւնները ամերիկեան քաղաքականութեան մասին: Բայց թերթերուն լեզուն, որոշ ազդեցութիւն մը կը ձգէ ժողովուրդին վրայ :

—

ՍԱՅԿՈՆԷՆ կը հաղորդեն որ Քոչինչինի մէջ (Հնդկաչին) քաղաքացիական պատերազմը վերսկսած է : Հոա – Հոա աղանդաւորներուն պետը, պատերազմական վիճակ յայտարարած է վարչապետ Տիէմին դէմ: Աղանդաւորները (30.000 զինուոր) կարեւոր պատրաստութիւններ տեսած են պատերազմելու համար :

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ

ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ

Բ.

Կայսր հռչակելու համար Հայ Մշակոյթը, չեմ գոհանար մատնանշելով աշխարհագրական տարածութիւնը, — կայսր է որովհետեւ յաղթեր է ժամանակին, կը ճառագայթէ դարերու մէջէն, դարերէ ի վեր: Ոչ մէկ աշխարհակալ, ոչ մէկ գահակալ, ոչ Վասիլ Հայկազը, ոչ ալ Նմանները կրնան վայելել դարերու մեծարանքը կամ արժանանալ ժամանակներու ըղձալու խոնարհումին, քան այն որ իր հանճարային ցոլքը կը նետէ պատմութեան էջերուն վրայ, սկիզբէն ի վեր: Արուեստի պատմութիւնը կը վկայէ թէ ե՛րբ կը սկսի եւ մինչեւ ո՛ւր կ'երկարի հմայքը՝ զոր ստեղծեր են հայ լեզուն, հայ ճարտարապետութիւնը, հայ երաժշտութիւնը :

Վասնզի հայ ժողովուրդին համար հացի պէս է Մշակոյթը: Յատկանշական է, որքան զուգադիպութիւն, որ մեր լեզուին մէջ հաց բառը յանգ կը կազմէ Աստուած բառին հետ, — այդ զուգադիպութեան մէջ կը տեսնեմ իրողութիւնը թէ հացը եւ Աստուածը կը կազմեն Հայուն առաջին եւ հանապազօրեայ մտածումը, թէ Աստուած պայմանաւորուած է մշակութային ծաղկումով, այնքան որ հայ ժողովուրդը աստուածային բան մը կը համարի Մշակոյթը, ատոր համար եւս սուրբ կը դասանի, իբրեւ սուրբ կը պաշտէ Սահակը, Մեսրոպը եւ ոսկեդարեան մեր մատենագիրները :

Տեղն է, այստեղ, խոստովանիլ թէ կայսերական Հայ Մշակոյթին հմայքին, արժէքին, մեծութեան մէջ իր նպաստն ունի հելլենական հանճարը:

Դուք անպայման կը յիշէք Գարօյր Հայկազնը, որու կեանքը կը պատմէ Եւնապիոս յոյն մատենագիրը, — երիտասարդ եւ աղքատիկ այդ մեծ հռետորը, Գարօյր Հայկազն, այստեղ Աթէնքի մէջ էր որ շահեցաւ հռետորութեան իր փառապսակը: Երբ կը ճառախօսէր, կ'ըսեն, հեղեղ մըն էր որ կ'իջնէր լեռնէ՛, յորդահոս եւ շառաչուն: Գարօյր Հայկազն ալ աղքատ եկաւ Աթէնք, — ընկերոջ մը հետ, որ կը կոչուէր Հեփեստիոն, կը բնակէր խեղճուկ սենեակի մը մէջ: Փողոց ելնելու համար ունէին մէկ զգեստ միայն, զոր կը հագնէին փոխն ի փոխ: Բայց երբ ցեղին հանճարը հասունցաւ Աթենասի իմաստնափայլ նայուածքին տակ, Գարօյր Հայկայն դարձաւ կայսր ճարտասանութեան : Կը պատմեն թէ Աթէնքի մէջ մրցումի եկաւ՝ ընդունելով չափուիլ իր նախանձորդներուն հետ, խօսելու համար որեւէ նիւթի մասին՝ զոր հակառակորդները իրենք պիտի որոշէին վերջին պահուն: Երկու պայման դրաւ Գարօյր Հայկազն, — նախ որ ճառը սղագրուի՝ որպէսզի վէճ չառնեցուի ըսածին կամ չըսածին մասին, երկրորդ որ ծափահարութիւն չըլլայ՝ որպէսզի չխափանուի իր խօսքին թափը :

Այս պայմաններով, նիւթի մը մասին՝ որ երբեք յարմար չէր ճառախօսութեան, ոչ ալ ժամանակ տրուած էր պատրաստուելու, Գարօյր Հայկազն խօսեցաւ այնպիսի ճառ մը, որ նոյն կացութեան կը մատնէր ունկնդիրները, որոնք հազիւ կրնային զսպել իրենց եռանդը եւ ոգեւորութիւնը՝ չծափահարելու համար :

Յաղթանակը տարած էր արդէն, բայց Գարօյր Հայկազն յայտարարեց թէ կրնայ կրկնել նոյն ճառը, առանց բառ մը աւելցնելու եւ առանց բառ մը պակսեցնելու : Արդարեւ սղագիրները հաստատեցին թէ Գարօյր Հայկազնի երկրորդ ճառը եւս նոյնն էր յանպատրաստից արտասանած իր առաջին ճառին հետ բաղդատած, ոչ բառ մը աւելի, ոչ բառ մը պակաս :

Ահա այսպէս էր որ հայ մեծ հռետորին համբաւը գնաց հասաւ մինչեւ Հռոմ, եւ յաւիտենական քաղաքը կանչեց տարաւ: Ի վկայութիւն հայ հռետորին ստեղծած հմայքին, յաւիտենական քաղաքին մէջ կանգնեցին Գարօյր Հայկազնի արձանը վրան գրուած .

Ի վասիլիսա Ռոմէ
Թու վասիլէոս Լոգամ

Այսպէս, աշխարհի թագուհին իր յաւիտենական յարգանքը կը մատուցանէր ճարտասանութեան թագաւորին :

Աւանդութիւն, պատմութիւն, ինչ կ'ուզէք՝ ըսէք, վկայութիւնը բերողն է յոյն մատենագիր մը, Եւնապիոս :

Մեզի կը մնայ հրճուիլ, հպարտանալ եւ վանել ստորադասութեան ամէն զգացում: Ուստի, կ'ըսեմ ձեզի, սիրելի հայրենակիցներ, — հպարտացէ՛ք, հպարտացէ՛ք, հպարտացէ՛ք, միշտ յիշելով ու յիշելով ու յիշեցնելով թէ ո՞ր ազգին զաւակներն էք :

Ի՞նչպէս չյիշատակել, — բայց կարելի՞ է սպառել թուումը, — Դաւիթ Անյաղթը, որ պատիւով ու մեծարանքով կը մատնանշուէր Աթէնքի փիլիսոփաներուն մէջ :

Այստեղ, թոյլ տուէք քննել հարց մը, — հելլենական հրաշքին համազօր ծանօթ է հայկական հրաշք մըն ալ, զոր Հայոց պատմութիւնը կ'աւանդէ մեզի: Հայկական այդ հրաշքը մեր ոսկեդարն է: Որքան ուսումնասիրենք մեր ոսկեդարը, նիւթ մըն է որ պիտի չսպառի, միշտ պիտի մնայ նոր, միշտ պիտի մնայ խորհրդաւոր : Այդ նիւթին առընչութեամբ՝ հետաքրքրական է ազդեցութեանց հարցը : Քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ՝ այդ հարցը այնքան հզօր ազդակ մըն է, որքան ժառանգականութեան հարցը :

Ազդեցութիւնները տեղի կ'ունենան յաճախ բռնութեամբ, քաղաքական դէպքերու ճնշումով, զինուորական արշաւներու օժանդակութեամբ, պատուաստի ձեւով: Հայոց քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ՝ ազդեցութեան հարցը կը ներկայանայ բոլորովին տարբեր մեքենականութեամբ մը: Մեր ժողովուրդը մերժած է քաղաքական ու զինուորական դէպքերու բերած ազդեցութիւնը, ընդհակառակն փնտռած է այդ ազդեցութիւնը համաձայն բնախօսական եղանակի մը, որ կը կոչուի թրոփիզմ կամ շիմիոթաքսի : Ինչպէս բոյսը արեւին կը դառնայ ու կ'աճի կ'երկարի՝ ի՛նչ հակառակ ուղղութիւն ալ տաք իրեն, այնպէս ալ հայ ժողովուրդին հանճարը, մերժելով շրջապատին պարտադրանքը, միշտ դարձած է ոչ թէ սթաթիք մշակոյթներու կողմը, այլ տինամիք մշակոյթներու յորձանքին, վասն զի ստեղծագործ է հայ հանճարը եւ ոչ թէ տպաւորական :

Այս ձեւո՛վ միայն կը բացատրուի հանճարեղ հայ երիտասարդներուն եռանդը դէպի արեւմուտք, դէպի Աթէնք վազելու: Եւ ի՛նչ տաժանելի ճամբորդութիւններ յանձն կ'առնէին անոնք՝ մախաղն ուսին, ցուպն ի ձեռին, իջնելով Հայաստանի լեռներէն: Հասնելով արեւմտեան մշակոյթի օջախները, անոնք յաճախ կը վերադառնային երկրացի երիտասարդութեան : Խորենացի չէր կշտանար Աղեքսանդրիոյ ուսածով ու կը վազէր դէպի Աթէնքի աղբիւրը: Ով որ կը լրացնէր իր ուսումը Ասորիքի մէջ կը ցատկէր Ելլադա: Եւ ի՛նչ եռանդ, եւ ի՛նչ սպասում, «ծրանային, ոգնէին, աշխատէին, ուսանելով, կրթելով, վարժելով, վատտակելով, պատրաստելով զանձինս յերկս օգտակարս եւ ի գործս շահաւէտս, ոմանք զտառից պծագրութիւնս չահաւորեալ, ոմանք զիմաստս հաւաքեալ՝ զուսումնականն, զընթերցանականն, զճարտարողականն, զերաժշտականն, զաստեղաբաշխականն, զքերականն եւ զքերթողականն, զգործնականն եւ զտեսականն իմաստասիրութիւնն: Ոմանց հաւասարէին զիտութեամբք, քան զոմանս վեհագոյնք երեւէին ...»:

Այս երեւոյթը, այս իրողութիւնը նմանը չունին ազգերու պատմութեան մէջ : Մեղուներն են միայն, որ կուտան նման պատկեր մը, ծաղկէ ծաղիկ թռչելով եւ ամէն պարտէզէ լաւագոյն նեկտարը հաւաքելով: Մեղուին նման է ճանճն ալ, բայց մեղր չի կրնար շինել ճանճը: Եւ եթէ հայ երիտասարդութիւնը մեղր շինեց, պատճառը յունական, լատինական կամ ասորական պարտէզներուն հարստութիւնը չէր երբեք, այլ ցեղին ընդունակութիւնը, հայկական հանճարը: Յստակ է խօսքս, — Սահակ եւ Մեսրոպ պիտի չյաջողէին իրենց գործունէութեան մէջ՝ եթէ ցեղը օժտուած չըլլար բնական տուրքով մը կամ աստուածային ձիրքով մը, որով դըրոշմուած է, օծուած է, օրհնուած է օգոստափառ Մշակոյթն Հայոց :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՌԻ ԱՆԹՈՒԱՆԷԹԻ ՍՏՈՒԵՐԸ ՎԵՐՍԱՅԼԻ ՄԷՋ

*

Վերսայլի պալատին այն յարկաբաժիններուն մէջ ուր ապրած ու իբրեւ թագուհի իշխած է Լուդովիկոս ԺԶ.ի տարաբախտ կինը՝ Մառի - Անթուանէթ, բացուած է հետաքրքրաշարժ եւ սրտառուչ ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են այն բոլոր առարկաներն ու կահ - կարասիները որոնք պատկանած են դժբախտ թագուհիին իր փառքի եւ անկումի օրերուն :

1793ին Ֆրանսական յեղափոխութեան ղեկավարները Լուդովիկոս ԺԶ.ի դատապարտութենէն եւ գլխատումէն ետք չվարանեցան նաեւ դատապարտել եւ գլխատել թագուհին՝ Մառի - Անթուանէթը, որուն գլուխը չարաչուք զամբիւղին մէջ գլորեցաւ 16 Հոկտեմբեր 1793ին, կէս օրէն քիչ մը առաջ, Յեղափոխութեան Հրապարակին վրայ մահասարսուռ երեւոյթով մը ծառացող կառափնատին ստորոտը :

Դահիճը՝ Սանսօն, վերցուց զամբիւղին մէջէն թագուհիին արիւնաթաթախ գլուխը եւ զայն ներկայացուց զազրած ամբոխին ...

Եւ այդ զազրած ամբոխին մէջէն նոյն իսկ բարձրացաւ հեկեկանքներու մէջ խեղդուած տրտունջ մը, տրտունջ մը՝ որ կ'արտայայտէր արցունքի եւ ցաւի վերջին պոռթկում մը:

Այդ եղաւ տարաբախտ թագուհիին սրտառուչ դամբանականը :

Մառի – Անթուանէթի կեանքը լեցուն է եղած բազմապիսի արկածներով, որոնք ժողովուրդին մէջ յառաջացուցած են տեսակ մը ատելութիւն դէպի այս քնքոյշ իշխանուհին, Աւստրիոյ արքունիքին զաւակ, որ ամուսնացաւ Ֆրանսայի թագաւոր Լուդովիկոս ԺԶ.ի հետ :

Իր Ֆրանսա ժամանումը եւ սահմանէն անցնելով Սթրազպուրկ մուտքը ճշմարիտ յաղթանակ մըն էր եղած: 24 տարեկան եւ արտակարգ ֆիզիքական շնորհներով օժտուած իշխանուհին իր իշխանութեան սկզբնական շրջանին սիրուեցաւ բոլորէն եւ արդարեւ դիւրաւ կը հաւատար պալատականի մը այն խօսքերուն, որ առաջին օրն իսկ իր ականջին կը փսփսար :

— Տիկին, ձեզի սիրահարուածներուն թիւը 200.000ը կ'անցնի ... :

Առաջին օրէն իսկ ունեցաւ բազմաթիւ թշնամիներ իր անմիջական շրջապատին մէջ իսկ եւ այդ թշնամական շարժումին գլուխը կը գտնուէր թագաւորին հօրաքոյրը՝ Տիկին Ատէլայիտ, որ երիտասարդ թագուհին կը կոչէր «Աւստրուհին», այդ ածականին տալով նուաստացուցիչ եւ անարգական թօն մը :

Այս ածականը ճակատագրական վնաս մը հասցուց Մառի - Անթուանէթին, որովհետեւ Աւստրիան այդ շրջանին կը նկատուէր Ֆրանսայի կատաղի թշնամին եւ Աւստրիոյ հետ դաշինքի մը գաղափարին հակառակորդները թագուհիին անձին մէջ տեսան Ֆրանսայի վնասակար տարր մը եւ սկսան իրենց հալածանքները առաջ տանիլ մեծ թափով, առիթը չփախցնելով

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

•

Էջմիածնի ճեմարանում 168, Երեւանի Թիֆլիզի եւ Շուշուայ թեմական դպրոց, 1074:

1911 թ. Կովկասում լոյս են տեսել զանազան հրատարակութիւններ :

Ռուսերէն՝ 506.636 օրինակ, 331 անունով :

Հայերէն՝ 463.844 օրինակ, 239 անունով :

Վրացերէն՝ 397.540 օրինակ, 186 անունով :

Թաթարերէն՝ 126.000 օրինակ, 73 անունով :

Նոյն թուականին թոյլատրուել է բեմադրելու հայերէն 53, վրացերէն 46, ռուսերէն 13 եւ թաթարերէն վեց թատերգութիւններ :

Նոյն 1911 թ. զինուորակոչութեան են ենթարկուել 5005 Հայ, 5004 Վրացի եւ 3126 Ռուս: Թաթարները զերծ լինելով զինուոր. ծառայութիւնից, փոխարէնը չափահաս այրերը գլխահարկ էին վճարում :

Ծովի մակերեւոյթից բարձր է Երեւանը 994 մեթր, Լենինականը՝ 1517 մ., Նոր Բայազիտը 1964 մ., Թիֆլիզը 404 մ., Գանձակը 434 մ., Շուշին 1368 մ., Բաթումը 3 մ., Բագուն 3 մ. ցած :

Երեւանում երբ կէսօրուայ ժամի 12ն է Մոսկուա՝ 11.37 ր., Փարիզ՝ 9.12 ր., Լոնտոն՝ ինը ժամ, Նիւ Եորք 4 ժամ 47 րոպէ :

1905 թ. Հայերի թիւն էր կլոր հաշուով 1.100.000, եւ երկու միլիոն Թաթարներ, որից 1.200.000, Շիա եւ 800.000, Սիւնի աղանդին պատկանող Թաթարներ էին :

Երեւանի նահանգի բնակիչների մեծամասնութիւնը Հայեր էին եւ ապա Շիաներ. Գանձակի նահանգին մէջ նոյնպէս Հայեր եւ Շիաներ: Բագուի քաղաքապետութեան մէջ՝ Ռուսներ, Շիաներ եւ Հայեր: Բագուի նահանգում Շիաներ եւ Սիւններ: Բագուի նահանգում Հայերը քիչ էին: Թիֆլիզի նահանգում Վրացիներ եւ Հայեր :

1905 – 6 թ. հայ թաթարական ընդհարումներին մասնակցեցին միայն Շիա աղանդին պատկանող Թաթարները: Իսկ Սիւնիները, ի պատիւ իրենց, պէտք է ասել, որ կռիւը գործիք չդարձան ցարական իշխանութեան ձեռքին եւ ձեռնպահ մնացին :

Երկար դարեր շարունակ, Անդրկովկասի մէկ մասը ջարդուել է, կամ գերի տարուել : Մէկ զգալի մասն էլ գաղթել է մերձաւոր կամ հեռաւոր երկիրներ: Մնացողներից շատերն էլ քաշուել են Գանձակի եւ Երեւանի նահանգների լեռնային համեմատաբար ապահով շրջանները :

Եկուոր Թաթարները Պարսիկների տիրապետութիւնից օգտուելով, հաստատուել են արգաւանդ դաշտային շրջաններում, բռնագրաւելով Հայերի եւ մի քանի այլ անտիրական մանր ցեղերի բարեբեր հողամասերը եւ բարձր պաշտօնների տիրանալով, Թաթարական խանութիւններ են հաստատել Երեւան, Հին – Նախիջեւան, Գանձակ, Ղարաբաղ, Նուխի, Շամախի :

* Թաթար խաներից եւ բեգերից կազմուեց կալուածատէր բարձր դասակարգը և իրեն հլու հպատակ ըրաւ հողագործ եւ խաշնարած թաթար գիւղացիութիւնը :

Հայերս էլ ունէինք սակաւաթիւ իշխաններ եւ մելիքներ, անհամեմատ նուազ կալուածներով եւ իշխանական դիրքով :

Վրացիները, որ համեմատաբար քիչ էին տուժել օտարների յարձակումներից, մնացին իրենց արգաւանդ երկրի մէջ եւ մինչեւ 1800 թ. մի կերպ քարշ տուին իրենց թագաւորական իշխանութիւնը, երբ ռուս բանակը յառաջացաւ դէպի Անդրկովկաս: Ուրեմն երբ Ռուսները տիրացան Անդրկովկասին, Վրացիներն ու Թաթարները Հայերից համեմատաբար տնտեսապէս եւ իրաւապէս շատ աւելի նախանձելի վիճակ ունէին:

Սակայն մեր ժողովուրդը օգտուելով ռուս կառավարութեան հաստատած կարգ ու կանոնից, տասնեակ տարիներ չարաչար աշխատելով, կարողացաւ տիրանալ գլխաւորաբար իր ջանքերով ստեղծած Անդրկովկասի առեւտրա – արդիւնաբերական ասպարէզին:

Մօտ մի դար առաջ, երբ Բագուն աւազների մէջ թաղուած կատարեալ անապատ էր եւ ծառայում էր իբրեւ աքսորավայր յանցաւորների համար, առաջինը Միրզոյեանն եղաւ ձեռնարկելով Բագուի նաւթային արդիւնաբերութեան, որին անմիջապէս միացան մի շարք ձեռներէց Հայեր եւ կարճ ժամանակից յետոյ, Բագուն, որ համարեա մի փոքր գիւղ էր, շնորհիւ Հայերի սկսեց եւրոպական քաղաքի կերպարանք ստանալ եւ դարձաւ համաշխարհային արդիւնաբերութեան կենդրոններից մէկը :

ԲԵՆՕ

(2) (Շար.)

(1) ԾԱՆ. — Բոլոր մէջբերումները եւ վիճակագրական եւ պատմական տեղեկութիւնների մեծ մասը քաղել եմ ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի *Կովկաս* գրքից, որ լոյս տեսաւ 1934 թ. Փարիզ:

ամէն տեսակ վրպարտութիւններ տեղա–ցնելու անոր վրայ:

Տարւէ տարի այս հակառակութիւննե–րը սաստկացան եւ առացան բուռն թափ մը: Զինքը կը կոչէին «Անմաքուրը», «Ա–տելի կին», «Բորենին», «Վագրը»: Նոյն իսկ կասկածներ կը հրչէին իր առաջին զաւկին, գահաժառանգ իշխանին ծնուն–դին հարազատութեան մասին:

Մարի – Անթուանէթի սիրային արկած–ներուն մասին ալ տարածայնուած են շատ մը յերիւրածոյ լուրեր, որոնք ըստ պատ–մաբաններու վաւերական ոչինչ են ունե–ցած:

Ասոնց մէջ սակայն, անուն մը միայն կը հնչուի մինչեւ այսօր ալ, որ սրբազան պաշտամունքով մը տարուած էր Մարի Անթուանէթին հանդէպ եւ մինչեւ վերջին օրերն ալ հաւատարիմ մնացած էր իր սիրոյն առարկայ քնքոյշ էակին: Շուէտացի սպայ Աքսէլ տը Ֆէրսէնն էր:

Արդարեւ, թագուհին իր առաջին հան–դիպումին իսկ խոր համակրանք մը եւ սիրային հակում մըն էր զգացած ջէպի Ֆէրսէնը, սակայն այս վերջինը տեսնելով որ այդ սէրը կրնար թէ՛ թագուհիին եւ թէ իրեն համար ագիտալի հետեւանքներ ունենալ, կ'որոշէ մեկնիլ Ամերիկա իբ–րեւ զօրավար Ռօշամպոյի օգնական:

Երեք տարուան բացակայութենէ մը ետք Աքսէլ կը վերադառնայ Ֆրանսա եւ կը գտնէ Մարի – Անթուանէթը աւելի քան գեղեցկացած.

Երիտասարդ սպան մէջոց մը խուսափե–լու՝ համար՝ ճակատագրական սիրոյ մը դժբախտ հետեւանքներէն, կ'որոշէ ա–մուսնանալ:

«Կը գտնուիմ այն տարիքին մէջ ուր ա–մուսնութիւնը կենսական պէտք մը կը դառնայ» կը գրէր Աքսէլ տը Ֆէրսէն, եւ սակայն թագուհիին հետ ունեցած տե–սակցութենէ մը ետք երիտասարդը կը փոխէ իր ոճը եւ կը գրէ.

«Որոշումս վերջնական է, պէտք է պսակուիմ այն միակ անձին որուն կը ձգտիմ, միակը որ կը սիրէ զիս ճշմարիտ սիրով մը եւ որուն եթէ չմիանամ, չեմ ուզեր ըլլալ որեւէ մէկուն...»:

Մարի – Անթուանէթի եւ Աքսէլի սիրա–յին կապը ցաւագին վերջաւորութիւն մը կ'ունենայ նոյնինքն թագուհիին գլխա–տումով, իսկ Աքսէլ իր սիրոյն առար–կայ էակին մահէն ետք 16 տարիներ չա–րունակ գորովանքով անոր յիշատակը պահելէ ետք իր սրտին խորը, 1810, 20 Յունիսին Սթոքհոլմի մէջ կ'ամբաստան–ուի իբրեւ ազնուականներու խմբակի մը պետ եւ կը սպաննուի բիրի եւ կռուփի հարուածներու տակ

Մարի – Անթուանէթ բարի ու անոխա–կալ սիրտ մըն է ունեցած: Ատոր մէկ ցայտուն ապացոյցն է հետեւեալ նամակը որ տարաբախտ թագուհին գրած է իր մահէն առաջ, բանտին մէջ, Լուդովիկոս ԺԶ.ի քրոջը:

«Վերջին անգամ ըլլալով կը գրեմ ձե–զի, քո՛յր իմ: Զիս դատապարտեցին ոչ թէ անարգ մահուան մը, քանզի այդ բա–նը կը վերաբերի միայն ոճրագործներուն, այլ զիս դատապարտեցին երթալ միանա–լու ձեր եղբօրը: Անոր պէս անմեղ, կը

յուսամ ցոյց տալ նոյն հաստատակամու–թիւնը ինչ որ ան ունեցաւ իր վերջին վայրկեաններուն: Հանդիստ եմ, հան–դարտ ու խաղաղ բոլոր անոնց նման որոնց խղճմտանքը ոչինչով ծանրաբեռնուած է: Մեծ ցաւ մը ունիմ սակայն, ցաւ մը որ կը տոչորէ զիս երբ կը խորհիմ որ կը լքեմ զաւակներս: Գիտէք անշուշտ որ ա–նոնց համար էր որ կը շնչէի ու կ'ապրէի, իմ քաղցր քոյրս, իմ անձնազոհ քոյրս, որ ամէն ինչ զոհեցիք եւ հաւանեցաք բաժնել մեր սեւ ճակատագիրը:

«...Թող իմ զաւակս երբեք չմոռնայ իր հօր վերջին խօսքերը զոր ես մասնա–ւորապէս կը կրկնեմ հոս իրեն համար. «Երբեք թող չմիտի մեր մահուան վրէժը լուծելու»

«...Կը մեռնիմ իբրեւ ճշմարիտ կաթո–լիկէ մը, հաւատքը իմ հայրերուս»:

«...Կը ներեմ բոլոր թշնամիներուս որոնք ինծի այնքան չարիք հասցուցին»:

«Մնաք բարո՛վ, իմ քաղցր եւ քնքոյշ քոյրս, երանի՛ թէ այս նամակս հասնէր ձեր ձեռքը: Միշտ յիշեցէք զիս, կը համ–բուրեմ ձեզ բոլոր սրտովս, ինչպէս եւ իմ սիրելի եւ դժբախտ զաւակներս: Աստ–ուա՛ծ իմ, որքան դժուար է ու տաժանելի զանոնք լքելը առ յաւէտ:

«Մնա՛ք բարով, մնա՛ք բարով: Այժմ ուրիշ բան չի մնար ինծի ընելիք, եթէ ոչ գրադիլ իմ հոգեկան վերջին պարտակա–նութիւններովս...»:

Այս սրտառուչ նամակը արդարեւ ցոյց կուտայ հոգեկան այն բարձր յատկու–թիւնները որոնցմով լեցուն էր ամենատը–գեղ զրպարտութիւններով ամբաստան–ուած Մարի – Անթուանէթը:

Իր մահէն 150 տարի ետք, այսօր Վեր–սայլի պալատին մէջ կազմակերպուած ցուցահանդէսը կ'ողեկոչէ յիշատակը մարտիրոս թագուհիին, որուն մասին տա–կաւին կարծիքները երկուքի են բաժնուած դժբախտաբար:

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՆԻԷՐԻ ՄԷՋ

★

ԱՆԻԷՐ. — Գեղեցիկ հան–դէս մը սարքած էր Մայիս 15ին Նոր Սերունդի Անիէրի մասնա–ճիւղը՝ տօնելու համար իր «Օրը» եւ իր կազմութեան Գ. տարեդարձը: Այս առ–թիւ մեծ խնամքով պատրաստուած էր գե–ղարուեստական բաժին մը, որուն առանց–քը կը կազմէր Նոր Սերունդի երգչախումբը ամբողջ կազմով, որ Գ. Կարպիս Գա–յըչեանի ղեկավարութեան տակ յաջողու–թեամբ երգեց տասը երգեր:

Այս անգամ ալ մեր սիրելի ղեկավարը կրցած էր գեղեցիկ փունջ մը կազմել ծա–նօթ հեղինակներէ: Բոլոր երգերն ալ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին:

Արտասանութիւններուն բաժինը ըս–տանձնած էին ընկերուհիներ Աղաւնի Ա–ւետիսեան եւ Ալիս Քէչիչեան, որոնք ըղ–ղացումով եւ գեղեցիկ առոգանու–թեամբ արտասանեցին: Առաջինը Հայաս–տանին (Ա. Զօպանեանէ), իսկ երկրորդը «Խօսք իմ որդուն» (Ս. Կապուտիկեանէ), ընկերուհի Սօֆի Սաֆարեան դաշնակի վրայ նուագեց Կոմիտասէն երկու կտոր–ներ, մեծ յաջողութեամբ: Ընկերուհի Հայկուհի Դանիէլեան պարեց հայկական պարեր, իսկ ընկեր Աւետիս Քիւփէլեան երգեց Սայաթ Նովայէն եւ ժողովուրդին խնդրանքին վրայ՝ «Ս. Արովեան»:

Օրուան բանախօս՝ ընկեր Նուպար Նի–կողոսեան գեղեցիկ ճառով մը պարզեց այս շարժումին օգտակարութիւնները հայկական կեանքի մէջ եւ անդրադառնա–լով մասնաւորապէս Անիէրի մասնաճիւ–ղին գործունէութեան եզրակացուց. «Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Անիէրի մասնաճիւ–ղը իր որոշ տեղը ունի այլեւս այս հայա–շատ գաղութին մէջ: Ան յամառ աշխա–տանքով կը կատարէ իր պարտականու–թիւնը հայութեան հանդէպ: Հին սերուն–դին կը մնայ քաջալերել զինեալ զիրենք, որպէսզի չըլլայ թէ նոր սերունդը, օր մը պատասխանատու բանէ հին սերունդը»:

Կարճ դադարէ մը ետք սկսաւ զաւեշտը՝ «Դդումի վաճառականը»: Այս անգամ ալ Կարապետ Քիլէճեան, Միհրան Քէչիչեան եւ Զոհրապ Գասապեան, որոնք ստանձ–նած էին խաղին կարեւոր դերերը, գեղե–ցիկ խաղարկութեամբ մը, կէս ժամ ժո–ղովուրդը պահեցին զուարթ մթնոլորտի մը մէջ:

Հանդէսին Ա. մասը վերջացաւ ներկա–ներուն խանդավառ ծափերուն մէջ:

Յարակից սրահին մէջ ընտիր նուագա–խումբ մը առաջին եղանակները կը հնչե–ցնէր հրաւիրելով երիտասարդները եւրո–պական պարերու, որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր:

ՌԻԽՏԱՐՈՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՄԱՌԻՔԻ գրական գործու–նէութեան յիսնամեակը տօնուած է Մայիս 8ին, Պոլիս Փառք Հօթէլի մէջ, հովա–նաւորութեամբ պատրիարքին: Ներկայ ե–ղած են Պոլսահայ մտաւորականներ եւ ծանօթ անձնաւորութիւններ: Հանդէսին բացումը կատարած է տիկին Ս. Վարդան–եան իբրեւ յոբելինական յանձնախումբին ատենապետուհին: Տոքթ. Ա. Ն. Մէգ–պուրեան ներկայացուցած է գրագիտու–հին: Գ. Հ. Յարութիւնեան խօսած է Հ. Մառքի ինքնատիպ ոճին եւ արուեստին, «Հայ կինը խմբագրականներուն» մասին: Դաշնակահարուհի Օր. Գ. Ղազարոս–եան նուագած է Հայկանուշ Մառքի «Մու–լութեան պահերէն» արձակ քերթուածնե–րու շարքէն իր դաշնաւորած «Մութութիւն» եւ «Օտարացումը», որոնց երաժշտու–թեան հետ արտասանած է Տիկին Ա. Ալ–չըճեան: Տիկին Մ. Սարաֆեան վերլու–ծական տեսութեամբ մը պատկերացուցած է Հ. Մառք, իբրեւ հայ ֆէմինիստ: Գ. Յ. Շահէն դրուատիքը ըրած է յոբելեա–րին 50 տարուան վաստակին: Երգած է Տիկին Հ. Հապըրեան Արա Պարթեւեանի «Հիասթափումը» եւ «Բարձիկիս» (Օր. Գ. Ղազարոսեան): Գ. Վարդան Կոմիկեան քանի մը խօսք ըսելէ ետք Հ. Մառքի գրա–կանութեան մասին, կարդացած է անոր «Աղքատիկ կատուն»: Պատրիարքը խօսե–լով ըսած է. «Ապրի յոբելեարը մեր ցեղին եւ հայրենիքի փառքին համար»: Ամէնէն ետք խօսած է յոբելեար Հ. Մառք շնոր–հակալութիւն յայտնելով բոլորին: Ապա անոր նուիրուած է ոսկիէ զարդ մը եւ ար–ծաթեայ ափսէ մը, ինչպէս կը գրեն Պոլ–սոյ թերթերը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ գացած են այս տարի բազմաթիւ ուխտաւորներ, մինչեւ հեռա–ւոր Ամերիկայէն: Հայ ուխտաւորներու թիւը ութ հարիւրէն աւելի եղած է եւ վեց հարիւրը տեղաւորուած են Ս. Յակոբի վանքին մէջ: Որոշ թիւով օտարներ ալ այցելած են հայկ. սրբավայրերը: Հա–յերու ունեցած իրաւունքները Ս. տեղե–րուն մէջ հաւասար է Լատիններուն եւ Յոյներուն ունեցածին: Օտարները հե–տաքրքրութեամբ դիտած են հայկ. ձե–ռարուեստի գործեր, հայ ճարտարապե–տութեան նմոյշներ:

«ՀԱՃԸՆ ՏՈՒՆ»ին բացումը տեղի ու–նեցած է Պուէնոս Այրէսի մէջ: Շէնքը գնուած է Գ. Ահարոն Թիլըսըմեանի նա–խաձեռնութեամբ: Սիոն եպիսկոպոս շեշ–տած է թէ «Հաճըն տուն»ը հայապահպան–ման եւ մշակոյթի կեդրոն մը պէտք է ըլլայ, եւ մատնանշած է ուժերու կեդրո–նախոյս դրութեան անպատեհութիւնները, եւ անհրաժեշտութիւնը երկրորդական վարժարանի մը: Ապա «Դստերք Վարդա–նանց» երգչախումբը քանի մը երգերով իր մասնակցութիւնը բերած է:

ՊԱԼՍԱՑ Ամերիկեան Ռապըրթ Գոլէճը, ուր կ'ուսանին նաեւ հայ երիտասարդներ, համալսարանի մակարդակին բարձրացնե–լու համար Թրք. կառավարութիւնը ձեռ–նարկներ կատարած է: Գոլէճի Ամերիկայի վարչական խորհուրդը ընդունած է առա–ջարկը:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ճարտարապետ Ա. Գըլ–ճեան որ ինչպէս գրեցինք «1954ի ճար–տարապետ» հռչակուեցաւ Ամերիկայի մէջ, հիմնած է «Գըլճեան Քորբորէյշըն» մը որուն գործունէութիւնը տարածուած է աշխարհի չորս կողմերը, Մ. Արեւելքէն, Հնդկաստան եւ Վէնէզուէլա եւ ունի մի–լիոնաւոր տոլարի գործունէութիւն: Շի–նած է նաւթի զտարաններ, ելեկտր. գոր–ծարաններ, հիւանդանոցներ, կրթական հաստատութիւններ: Գըլճեան 13 անգամ այցելած է Հնդկաստան ուր շինած է 249 հազար քի–լովաթնոց ելեկտր. գործարան, արժանա–նալով վարչապետ Նեհրուի գնահատան–քին: Նկարուած է Նեհրուի հետ: Գըլ–ճեան հնարած է նաեւ հիւանդանոցներու նոր մեքենայ մը որ հում նիւթը կ'առնէ եւ հիւանդանոցին կը վերածէ: Այս մեքենան որ պիտի յեղաշրջէ հիւանդանոցներու ճար–տարարուեստը, ներկայիս կը գործածուի Ճափոնի եւ Գերմանիոյ մէջ:

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ թատերագիր Ս. Ֆ. Փա–փազեան իր «Հարսնիք»ը կամ «Մարտիրոս ամուսին»ի թատերգութեան դրած յաջո–ղութենէն քաջալերուելով գրած է «Լորտը եւ ձիապանները» որու նիւթը քաղուած է 1750 - 1800ի շրջանի անգլիական պատ–մութենէն երբ լորտերը բացարձակ տէրն էին իրենց հողերուն եւ ինչքերուն

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

— Շարունակ բուռն փափաք մը ունե–ցած եմ Իտալիա երթալու, ըսի, մասնա–ւորաբար Ֆլորանս երթալու: Լաւ ժամա–նակ անցուցի՞ք այնտեղ, ախորժեցա՞ք:

Շատ ախորժեցայ, Օր. Պետինկ–ֆիլտ: Ներեցէք, թղթակցութիւն մը ու–նիմ Սըր Էօսթէյսի համար, որ...

Եւ ուժով բռնելով իր վերարկուին թեզանիքէն

— Ոհ, մի փախչիք, գոչեցի, պառաւ կնոջ մը նման, վստահ եմ որ Սըր Էօսթէյս շատ պիտի նեղուի տեսնելով որ զիս ա–ռանձին կը ձգէք, երբ ուրիշ մէկը չկայ որուն հետ խօսիմ: Երբեք չէք սիրեր Ֆլո–րանսի մասին խօսիլ: Ոհ, Գ. Փեկէթ, հաւատացած եմ թէ յանցապարտ գաղտ–նիք մը ունիք:

Բնաւ, Օրիորդ Պետինկֆիլտ, բնաւ երբեք, բսաւ լրջութեամբ: Շատ հաճոյ–քով պիտի խօսէի ձեզի այդ մասին, սա–կայն իրաւ որ շատ մը հետաքրքրներ կան, որոնք...

— Օ, ինչ չնչին պատրուակ, Սըր Էօս–թէյսին կ'ըսեմ թէ...

Խօսքս չկրցայ շարունակել, խեղճին ջի–ղերը թուլցած էին:

— Ի՞նչ կ'ուզէք իմանալ, բսաւ:

Իր բեկբեկ ձայնը որ կենդանի նահա–տակի մը շեշտն ունէր, ներքին ծիծաղ մը տուեց ինծի:

— Օ՛, ամէն բան: Նկարները, ձիթե–նիները...

Կանգ առի՝ ինքնամոռաց:

— Անշուշտ իտալերէն կը խօսիք:

— Դժբախտաբար, ոչ մէկ բառ: Բայց անշուշտ բեռնակիրներուն, ը՛, ր՛, առաջ–նորդողներուն...

— Անշուշտ, անշուշտ, պատասխանեցի փութով:

Իսկ ո՞րն է ձեր ամէնէն շատ սիրած նկարը:

— Ո՛հ, ը՛, ը՛, Մատոննան... ը՛ս, Ռաֆայէլը:

— Սիրելի, հնաւուրց Ֆլորանս, մըր–մընջեցի սենթիմանթալ կերպով: Այնքան նկարչագեղ Առնոյին ափերը: Ինչ սիրուն գետ է: Եւ Տիւմօն, կը յիշէ՞ք Տիւմօն:

— Անշուշտ, անշուշտ:

— Ուրիշ գեղեցիկ գետ մը, այնպէս չէ՞, ըսի, ըստ բախտի: Առնոյէն աւելի գեղե–ցիկ կ է

— Վստահաբար, այո:

Քաջալերուած փոքրիկ ծուղակիս շնոր–հիւ ստացած յաջողութենէն՝ աւելի յառաջ գացի: Կասկածներս արդարացի էին: Գ. Փեկէթ ինքզինքը կը մատնէր իր արտա–սանած իւրաքանչիւր բառով: Մարդը կեանքին մէջ բնաւ Ֆլորանս չէր գըտ–նուած

Եթէ Ֆլորանս գացած չէր, ուրեմն ո՞ւր էր: Անգլիա՞ կը գտնուէր արդեօք Միլ–հաուզի դէպքին ատեն: Յանդուգն որո–շում տալով, ըսի.

— Տարօրինակ բան, կարծէք տեղ մը տեսած եմ ձեզ, բայց սխալած ըլլալու եմ, քանի որ դուք այդ միջոցին Ֆլորանս կը գտնուէիք: Եւ սակայն...

Մարդը ուշադրութեամբ քննեցի. խու–սափողական նայուածք մը կար աչքերուն մէջ: Եւ լեզուն իր չոր շրթներուն տանե–լով.

— Ու... ո՞ւր, ու... ո՞ւր, կակազեց:

— Ձեզ գիտեր, արդեօք Մարլոյի՞ մէջ տեսայ: Մարլօն գիտէ՞ք, հարկաւ, ինչ անմիտ եմ, Սըր Էօսթէյսը տուն մը ունի այնտեղ:

Ու զոհս կցկտուր բառերով ներողու–թիւն խնդրելով վեր ցատկեց ու աներե–ւութացաւ

Գիշերը Սիւզանին խցիկը գացի ճառա–գայթարձակ յաղթումով:

— Կը տեսնէք, Սիւզան, ըսի եւ ամ–բողջ պատմութիւնը պատմելէ վերջ եզ–րակացուցի, — եթէ մարդը Անգլիա, Մարլօ կը գտնուէր սպանութեան պատա–հած միջոցին: Հիմակ ալ դարձեալ կը հա–ւատա՞ք եւ վստա՞հ էք «գորշ զգես–տով մարդուն» յանցապարտութեան մա–սին:

— Ես միայն մէկ բանի վստահ եմ, յարեց Սիւզան, աչքերու անսպասելի քթ–թումով մը.

— Ի՞նչ բանի:

— Որ «գորշ զգեստով մարդը» ա–ւելի գեղադէմ է քան խեղճ Գ. Փեկէթը: Մի բարկանաք, Անն, կ'ուզէի քիչ մը ձեր հետ ըլլալ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԵԼԽԱՆ

(Շար.)

բիներէ ի վեր վարած քաղաքականութեան ճամբուն վրայ, եւ խոր ազդեցութիւն պիտի ունենայ արքանեակ պետութեանց մէջ, ուր պիտի փափաքին որ «խոնարհութեան ուխտադրժութիւն» մըն ալ դէպի իրենց երկիրը կատարուի, եւ խորհրդային ուժերը, որոնց ներկայութիւնը այնքան ծանր կը կշռէ, քաշուին իրենց հայրենիքէն :

× Արեւմտ. Գերմանիոյ թէ կառավարական, եւ թէ ընդդիմադիր շրջանակները մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն Գերմանիոյ չէզոքութեան դէմ Ամերիկայի բռնած դիրքին համար: Ինչպէս գիտէք գերմանական շրջանակները բուռն կերպով ծառացած էին չէզոքացման մը հաւանականութեան դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ հերքեց այն լուրը թէ լրտեսական ցանց մը մէջտեղ հանուած է: Երկրի Ապահովութեան Տնօրէնութեան բացած քննութիւնը յանգած է կեղծ անցագրի մը երեւան հանուելուն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ յիսուն միլիոն տոլարի նոր վարկ մը բացին Իտալիոյ: Պիտի գրկեն առաւելաբար արմտիքներ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, փոխ-վարչապետը եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, — Բուլկանին, Միկոյեան եւ Խրուշչեւ — կը սպասուին այսօր Պելկրատ, թէեւ պաշտօնական ոչ մէկ լուր հրատարակուեցաւ ցարդ իրենց ժամանման թուականին մասին: Կը կարծուի որ Եուկոսլաւիա պիտի մնան մէկ շաբաթ :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշած է շարք մը ուտեստներու գիները երեքէն տասը առ հարիւր իջեցնել: Սակայն հացը պիտի սղէ, Յունիս մէկէն սկսեալ :

ԱԼԺԵՐԻԱ օդնական ուժեր ղրկելու մասին կառավարութիւնը նոր որոշումներ պիտի առնէ: Թէեւ իր վերջին նիստը յատկացուած է, արտաքին խնդիրներու, մասնաւորապէս հիւս. Ափրիկէի կացութիւնն ալ պիտի քննուի: Օդնական ուժերու մասին ծրագիր մը ներկայացուցած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարը: Կը կարծուի որ Մարոքի, Ալճերիոյ եւ Թունուզի ուժերը պիտի դրուին մէկ հրամանատարութեան տակ: Իսկ Ալճերիոյ ընդհ. կառավարիչը, որ անցեալ շաբաթ նոր զօրաբանակներ խնդրած էր, կարգ մը աղբիւրներու համաձայն բաւարարուած է օդնական ուժերու իր որոշած նախկին թիւը, նոր խնդրագրի մը մէջ :

ՊԱՆՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆԻ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Պաննէլօ Քաշանի հայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 29 Մայիս, ժամը 2·30ին Ֆրանս. աղջկանց վարժարանի «Վօտէ» սրահին մէջ: Երգ, պար, արտասանութիւն եւ թատերախօսութիւն աշակերտներու կողմէ :

Ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱՆԻ :

Շրջանի հայութիւնը եւ բոլոր ծնողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը :

Մէթրօ.— Պաննէլօ, Օթօպիւս թիւ 188, իջնել Ռիւ տ'Արճէօյ :

Կրթ. Մարմին Պաննէլօ Քաշանի

Այրի Տիկին Թորոս Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Սերժ Սալլա եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Անտրիվօ եւ զաւակը, Պ. Գրիգոր Կուտլիճեան, Այրի Տիկին Արուսեակ Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Եղիազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քիւփէլեան եւ զաւակները, Պ. Խաչատուր Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Վէնսան Տալեան եւ զաւակները, ինչպէս բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԹՈՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին, 53 տարեկանին, իր բնակարանը :

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, հինգշաբթի ժամը 15·45, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅՃԸԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Թաղապետական սրահին մէջ, 22 րիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. « Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի :

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ: Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSEի

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ :

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Պ. Ա. Քիւփէլեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումեանի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի :

Ամբողջ գիշերը պար :

MANUEL PIZARRO

et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 ֆրանք :

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն էքօլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն :

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

334 Պուլվ. Շավ :

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչին, Համազգայինին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

GASTON DEFERREի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԺԱՆ ՄԱՍ, ՄԱՐԻՒՍ ՊՕՃԻ :

ընկեր Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. ՋԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (երգ), Տիկ. Մ. ԵԱՎԷՐ, Օր. Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԻԹԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (արտասանութիւն): Նուագ՝ Տիկ. ԽՕԺԷՆԻ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ, Օր. ՍԻՐՋԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

Եւրոպական պար՝

LYRE BAND

Հայկական պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԿԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ :

Մուտքը ազատ է :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վալանս եւ Անտօֆ կոմիտէներու :

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու :

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ):

Կը նախագահէ ընկեր ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, մեներգ Օր. Հ. Ընտրիկեանէ, պար Մարտիրոսեան քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ Քէմիքեանէ (Լիոնէն).

Ճոխ պիւֆէ :

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար ծեր. Պ. ՄԱՐԻՒՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կազմը: Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գաղանճեանի, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մանկուոր տարազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով :

Մուտքը ազատ է :

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ :

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Տարօնի, Վասպուրականի Հայր. Միութեանց :

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կ'արտասանէ Օր. Անահիտ Ստեփանեան (Ս. Էթիէն), կը մեներգէ Ռատիոյի յայտնի հայ երգիչ Ժօրժ Մաս (հայերէն գեղեցիկ երգեր) :

Զանազան խմբերգներ պիտի ըլլան, Նոր Սերունդի սանուհիներէն կազմուած երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետի :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՐԵՒՈՐ Ծան.—Հանդէսէն յետոյ խնջոյք, նուագախումբ, հայկական եւ ֆրանսական պարեր: Ճոխ պիւֆէ :

Զուարթ մթնոլորտ, անակնկալներ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին :

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին :

Գ. Թաղամասի սրահը :

Կը խօսի Տիկ. Ե. ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝ Լիոն – Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ՝ իր դաշտին վրայ (Տէսին):

Մասնակցութեամբ Մարսիլիոյ «Արծիւ» խումբին եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերուն :

Այս կիրակի եւ երկուշաբթի: Շահող խումբը կը պարգեւատրուի «Նշան Կէօպէքճեան» բաժակով :

Գնդակին առաջին հարուածը կուտայ յայտնի մարզիկ Լ. Ֆարմանեան :

Կիրակի երեկոյեան ժամը 20·30ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս տեղւոյս Թաղապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ժաք Հարլէմ է սէ Պօյզ, 8 հոգինոց նուագախումբին :

Գիները ժողովրդական :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի հայութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնի հանդիսաւոր պատարագը պիտի կատարուի բազմաձայն երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ

ՊՐՈՒՍԷԼ

Կրկին անգամ կը խնդրենք որ Ապրիլ 23ին Պրիւսէլէն մեզի երկու հազար ֆր.ի մանտա – քարթ ղրկողը իր անունը եւ հասցէն անպայմանօրէն իմացնէ խմբագրութեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՌԱՋԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի մատրան օծման 21րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի:

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերոբեանի :

Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, Ս. Պատարագ 10 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը կը հրաւիրէ անխտիր բոլոր Հայերը ներկայ գտնուիլ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարաբադի, Բաշաբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ հերոսամարտերուն 1918 Մայիսին պատուոյ դաշտը ինկած հայ բանակի սպաներու, ենթասպաներու եւ զինուորներու, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհանուր հրամանատարութեամբ եւ քաջարի հայ ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին դարաւոր թշնամին կերպանց ուժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը:

×

Տէր եւ Տիկին Յ. Ճ. Սիրունի, Տէր եւ Տիկին Գ. Ճօլօլեան եւ զաւակները, կը հրաւիրեն ձեզ յառաջիկայ կիրակի, Մայիս 29ին, յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր Տիկին Մարիամ Ճօլօլեանի եւ իրենց նահատակ եղբօր, վաղամեռիկ Հայկ Ճօլօլեանի յիշատակին: Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան :

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Բ. մաս):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: (Շար. նախորդ ժողովի):

ՄԱՅԻՍ 28ի տօնակատարութեան յանձնախումբի ազգամները ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, «Անդրանեան» ակումբը: Մարսէյլ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ Ռոպէր Գասպարեաններէ երկու հազարական ֆրանք, Պ. Յակոբ Նիկողոսեանէ երկու հազար, Պ. Յարէթ Յարութիւնեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Թօփալեանէ հազարական ֆր., Պ. Պ. Մ. Տէր Գրիգորեանէ եւ Մ. Պալիկեանէ 500ական, ինչպէս նաեւ վիճակահանութեան Պ. Մկրտիչ Քէօհլէեանի միջոցաւ Պէլվիլի կօշկակարներէն՝ Պ. Պ. Պատրիկէ եւ Ստեփանէ հինգ զոյգ կօշիկ: Այս առթիւ գոհունակութեամբ կը յայտարարենք, որ մեր դազութին գոհաբերութեան շնորհիւ յաջողեցանք 40·000 ֆրանքով մասնակցիլ օդափոխութեան կայանի ձեռնարկին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարիցա Մօրլեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Յակոբ Զադրեան (Զիլեցի, Տըմելի փողոց): Մօրը անունը Եւա, հօրը անունը Պօղոս :

Իմացնել Պ. Փիէռի, 9 րիւ Քատէ, Փարիզ (9):

Imp. ARAXES. 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 27 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7684 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3095

ԱՀԱՒԱՍՊԱՐԷԶ

*

Սակաւաթիւ գործողներու մօտ, ամէն տեղ, կան ստուար թիւով դժգոհներ եւ յուսահատներ ալ, որոնք կը տրտնջան միշտ, թէ ամէն ասպարէզ գոցուած է իրենց առջեւ, եւ թէ իրենց ուժերէն չուզեր օգտուիլ շրջապատը :

Ցաւիտենական դժգոհները սաոնք :

Կամ պատրուակներ գարբնող տրտնջողները, որոնք ոչ մէկ շինարար գործի ընդունակ են :

Ընդունակ չեն անոր համար, որ իրենց կը պակսի նախ՝ համեստութիւնը, եւ յետոյ՝ զոհաբերութեան ոգին։

Համեստ չեն, վասնզի յաճախ կը գտնեն իրենց պատրաստութեան եւ դիրքին անհամապատասխան իրենց առաջարկուած որեւէ գործ, զոհաբերութեան ոգիէ զուրկ են, որովհետեւ աւելի շահագրգռուած են սահմանելիք վարձքէն իրենց վերապահուած փառքով :

Ինքզինքնին անսխալական եւ անթերի կարծող այս խիկարները, եթէ պատահի որ յօժարէին պահ մը աշխատիլ որեւէ գործի մէջ, պիտի ընէին աւելի մեծ սխալներ ու թերիներ քան անոնք, որոնց գործին ծուռ աչքով եւ խեթիւ կը նային իրենք :

Իրենց չըթներուն վրայ անպակաս է միշտ տրտունջը, թէ գործունէութեան ամէն ասպարէզ փակուած է իրենց առջեւ :

Կը տրտնջան թէ նկատի չեն առներ զիրենք ու կ՚ամլանան իրենց ուժերը :

Ունկնդիրներ, եթէ չեն ճանչնար զիրենք, այնպէս կը կարծեն, թէ մեծ անարդարութիւն եղած է անոնց եւ թէ ազգը պիտի կրնար առաւելագոյնս օգտուիլ իրենց ուժերէն, եթէ գործի ասպարէզներ չփակուէին անոնց առջեւ :

Իրողութիւնը ուրիշ է սակայն :

Այնքան լայն է մեր աշխարհը եւ գործել ուզողին կամ կամեցողին համար այնքան բազմաթիւ են գործերը, որ իրենց դանդատը կը մնայ պարզ բամբասանք :

Ի՞նչ կ՚ուզեն այս մարդիկը :

Գրե՞լ :

Ահաւասիկ տասնեակներով թերթեր ու տպարաններ ամէն կողմ :

Եթէ վիպասան են կամ բանաստեղծ, թատերագիր կամ քննադատ, ոչ ոք կապած է իրենց ձեռքերը։ Թող նստին, պատրաստեն իրենց նախասիրութեան վերաբերեալ խնամուած գործեր, ու ապահովաբար պիտի գտնուին թերթեր կամ հրատարակչականներ որ պիտի ուզեն տեղ տալ իրենց

Եթէ հասարակական գործիչ են, լայն պատրաստութեամբ ու բանիւն զօրութեամբ տոգորուած Ոսկեբերան, անկասկած չէզոք հասարակութիւնը պիտի ուզէ լսել զիրենք ու օգտուիլ իրենց առհարներէն :

Եթէ քաղաքագէտ դէմքեր են ու լայն պատրաստութեան տէր անձեր, մի մտահոգուիք, եթէ Հայերս ըլլանք ժլատ եւ անտարբեր, օտարներ խունկով ու մոմով այցի պիտի գան իրենց, պիտի գտնեն իրենց հետքը ու տան համապատասխան յարգանքը իրենց :

Ի՞նչ կ՚ուզեն այս մարդիկ ուրեմն :

Գործել մեր իրականութեան մէ՞ջ :

Միշտ վոց դուռներ պիտի գտնուին որոշ տարրերու առջեւ, որովհետեւ տարբեր աշխարհահայեացք ունին անոնք, ու կը պատկանին քաղաքական հակոտնեայ շահերով ու տեսակէտներով կազմակերպութեանց :

Ասիկա չի նշանակեր, սակայն, թէ անոնք գրելու, խօսելու, գործելու, երգելու կամ հասարակական գործերու իրենց մասնակցութիւնը բերելու առիթներ չունին :

Նման պատրուակներ ստեղծող յաւիտենական դժգոհներ կը նմանին այն հաւատացեալներուն, որոնք իրենց սկիզբները անձուր կը պահեն, ու կը գտնեն շարունակ պատրուակ մը բարեպաշտութենէ խուսափելու համար :

Մեր մէջ առաջին աստիճանի մանկավարժական հեղինակութիւն մըն էր Լեւոն Շանթ, բայց ան համոյքով ուսուցիչ դարձաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, Նիկոլ Աղբալեանի անօրէնութեամբ գործող Պօղոսեան վարժարանի մէջ, ու փոխադարձ, առաջին պատասխանատու տնօրէնը մնաց միշտ Լեւոն Շանթ, որուն գործակցեցաւ մինչեւ իր վերջին շունչը Նիկոլ Աղբալեան, ճեմարանին մէջ :

Մեծութեանց համար պաշտօնները չեն կարեւոր, այլ անոնց մէջ իրենց ցոյց տալիք ձեռնհասութիւնն ու նուիրումը :

Անոնք որ դիրքի եւ պաշտօնի փառասիրութենէն կը տառապին, պիտի մնան միշտ արհամարհուած՝ փանգուածի մը կողմէ, որ տարին տասներկու ամիս կը տեսնէ դասարկապորտ իրենց յանուամերը եւ ուրիշներ նսեմացնելու նպատակով վայրերան իրենց չարախօսութիւնները :

Դժգոհներու փաղանգ մը ունենք կը գործէ ամէն կողմ, պառակտիչ եւ նենգամիտ իր կեցուածքով :

Ան հասարակաց շահը չէ որ նկատի ունի, այլ իր փառքը եւ իր կերքը։

Գո՞րծ կամ աշխատա՞նք կ՚ուզեն, ահա ասպարէզ, հազար տեսակ գործի եւ ազգակող աշխատանքներու : Թող առաջ նետուին ու ցոյց տան իրենց թաքուն մնացած տաղանդը որուն մասին շատ կը խօսին իրենք, բայց որ կը մնայ ծանօթ փորձաքարը եւ կշիռը իրենց ձեռքը ունեցող մարդոց համար :

Ահա ասպարէզ, վերջապէս, թող մտնեն արշաւի անոնք որ կը կարծեն թէ տակուն ոտքեր ունին, ու մագիստրոսական միտք։

ԱՐՄԷՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

•

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

ԱԼՃԵՐԻԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Մինչ ֆրանքօ-թունուզական բանակցութիւնները յաջողութեան ճամբուն ծայրին հասած են, եւ դանազան համաձայնութեանց (տնտեսական, մշակութային, վարչական եւն.) վերջնական խմբագրութիւնները կատարուելէն ետք մէկ ժամէն միւսը Փարիզ կը սպասուի Թունուզի վարչապետ Թահիր Պէն Ամարը ստորագրութեան համար, խռովայոյզ վիճակը միշտ կը շարունակուի Ալճերիոյ եւ Մարոքի մէջ։ Բախումներ եւ ահաբեկումներ։ Մանաւանդ Ալճերիոյ մէջ ուր առջի օր շրջանային կառավարիչ մը սպաննուեցաւ իր մէկ ճամբորդութեան ընթացքին։ Դիակը, ինչպէս նաեւ իրեն ընկերացող ապային եւ տեղացի չորս զինուորներուն խոշտանգուած մարմինները, գտնուեցան երէկ առաւօտ այրուած ինքնաշարժներուն քով։ Կը կարծուի որ յարձակում կրած են «օրէնքէ դուրս» կարեւոր խումբի մը կողմէ։ Իսկ Քազապլանքայի փաշան, «շրջուն վաճառորդներուն» քաղաքէն հեռացուելու հրամանը ստորագրեց, որպէսզի վերադառնան իրենց տեղերը։ Անոնց մէջ սպրդած էին ահաբեկիչներ, որոնք պատասխանատու կը նկատուին վերջին միջադէպերուն :

Ամէն օր յարձակում, ահաբեկում, կամ խռովարարական, կ՚արձանագրուի Քազապլանքայի մէջ։ Հրապարակի մը վրայ նետուած ռումբի մը զոհ գացին դպրոցական երկու մանուկներ :

Կառավարութիւնը, որ ինչպէս հաղորդած էինք նոր միջոցներ ձեռք առած էր, այժմ սպասողական դիրքի մը մէջ պիտի մնայ ուրիշ որոշումներ տալէ առաջ, բացատրելով որ Ներքին նախարարը իր Հիւս. Ափրիկէ կատարած քննական պտոյտէն վերադառնայ։ Արդարեւ Պ. Պուրժէս-Մոնուրի մեկնեցաւ երէկ առաւօտ Ալճերիա ուր պիտի տեսնուի ընդհ. կառավարիչ Սուսթէլի հետ։ Այս վերջինը յայտնած էր չորեքշաբթի օր ճառի մը մէջ թէ ամէն միջոց ի գործ պիտի դրուէր յմրոստութիւնը զսպելու եւ կարգը հաստատելու համար Ալճերիոյ մէջ։ «Կառավարութեան համար անտանելի է հանդուրժել այս խռովութիւնները՝ երբ գլուխ կէ առարկել կուղայ զրգումը : Ցեաոյ, կառավարիչը կոչ կ՚ընէ ժողովուրդին որ օժանդակէ կարգը պահպանող ուժերուն ճիգերուն :

× Կը կարծուի որ Ներքին նախարարը պիտի վերադառնայ գալ շաբաթ, կաշուեթիւնը պարզող փաստաթուղթերու կարեւոր տրցակով մը, որ պիտի նպաստէ խնդրին խոր վերլուծման, կառավարութեան կողմէ։ Ոմէ ետք՝ կը սպասուին արտակարգ միջոցներ, կարգը հաստատելու համար։ Անշուշտ կառավարական շրջանակներու ակնոցով զինուորական գործողութիւնները չեն որ վերջնական լուծում մը պիտի բերեն, եւ զուգահեռաբար պէտք է արագացնել բարեփոխման ծրագիրները :

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ պիտի գումարուի «Միջին Արեւելքի տնտեսական համագործակցութեան» մասին խորհրդաժողով մը։ Սէուտական Արաբիա մերժած է մասնակցիլ, իբրեւ բողոք Թուրքեւիրաքեան դաշնագրին, եւ այդ մասին Լիբանանի բռնած դիրքին դէմ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ Կ՚ԸՆՏՐԵՆ

•

Երէկ առաւօտ, Անգլիոյ խորհրդարանային ընտրութիւնները սկսան : Արդիւնքներու մասին վերջնական ցուցմունք մը կարելի չէ ունենալ այս իրիկունէ առաջ։ Երէկ անգլիական անթելը լրատուութեան բացառիկ յայտագիր մը որդեգրած էր, մօտ 70 ձայնասփռում աւելի, տակաւ առ տակաւ արդիւնքները հաղորդելու : Սակայն դեռ չէ պարզուած ընդհանուր պատկերը :

Նախորդ խորհրդարանը կը բաղկանար 625 երեսփոխանէ, որոնցմէ 321ը պահպանողական, 275ը աշխատաւորական, 6ը ազատական եւ երեքը իրլանտական կուսակցութենէն : Նոր խորհրդարանը պիտի ունենայ 650 անդամ :

Ինչպէս հաղորդած էինք, իրաղեկները պահպանողականներու յաղթանակը գրեթէ ապահով կը նկատէին։ Նոյն կարծիքը կը տիրէ արդիւնքներու հրատարակումէն անմիջապէս առաջ ալ, հակառակ աշխատաւորական կուսակցութեան վերջին պահու մէկ որոշ յառաջխաղացքին, պաշտօնական Գլխաւոր շրջաններէն Գիվէնի ճառին իբր արդիւնք։ Աշխատաւորականներու «անստակ որդին» բուռն յարձակում մը ընելով պահպանողականներուն դէմ ձաղկեց անոնց «միջազգային բանակցութիւններու» մասին «իրենք, իրենց տուած հովերը», ընտրական նպատակներով։ Ցետոյ վեր հանեց իր կուսակցութեան ընկերային ծրագիրը։

Սակայն ինչպէս ըսինք, ցնոր տնօրինութիւն, կը կարծուի որ ապագայ խորհրդարանը պահպանողական լայն մեծամասնութիւն մը պիտի ունենայ, եթէ ձեռնպահներու թիւը շատ բարձր չըլլայ, ինչ որ կրնայ անակնկալ արդիւնքներ յառաջ բերել։ Թէեւ ենթադրութիւնները պահպանողականներուն կուտան 52 առ հարիւր իսկ աշխատաւորականներուն՝ 47 առ հարիւր ձայն :

Առաջին անգամ պիտի հրատարակուին մեծ քաղաքներու քուէարկութեան արդիւնքները. հեռաւոր շրջաններու ցանկերը կը սպասուին մինչեւ վաղը առաւօտ :

ԽՈՐՀ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷ՞Ջ

Ինչպէս սովորութիւն է խորհրդային աշխարհին մէջ, պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց մանրամասնութիւններ կուտայ Մոսկուայի ղեկավարներու ճամբորդութեանց մասին։Երէկ երեկոյեան կը սպասուէին Պելկրատ, ըստ տրուած տեղեկութեանց, Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Խրուշչեւ, վարչապետը Մար. Բուլկանին, եւ փոխ վարչապետ Անաստաս Միկոյեան։ Եւ դեռ ոչ մէկ տեղեկութիւն թէ հասա՞ծ են թէ ոչ ... Ուրեմն այս մասին միշտ ենթադրութիւններ եւ շարք մըն ալ յատկանշական իրողութիւններ կը տիրեն առկայուն ։

Այսպէս, Պելկրատէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, օդային տեւական երթեւեկ մը գոյութիւն ունի Մոսկուայի եւ Պելկրատի միջեւ, մինչ խորհրդային դեսպանատան ինքնաշարժները արագօրէն կը սուրան օդակայանէն մինչեւ դեսպանատուն, ժողովուրդին մեծ հետաքրքրութեան առարկայ դառնալով :

Մեծ շուքով պիտի ընդունուէր պատուիրակութիւնը, նախագահ Թիթոյի կողմէ անձամբ։ Խրուշչեւ եւ Բուլկանին, ըստ կարգ մը աղբիւրներու պիտի մնան Թագաւորական նախկին պալատին մէջ, իսկ Միկոյեան, խորհրդային դեսպանատան մէջ ։

Արդէն Պելկրատի փողոցները զրօշազարդուած են խորհրդային եւ Եուկոսլաւ գոյներով։ Մասնաւոր կոչ մը ուղղուած է ժողովուրդին որ «Եուկոսլաւիոյ հիւրերը մեծ պատիւներով ընդունին»։

× Առջի օր Պելկրատ խրախճանքի մէջ էր, Թիթոյի 63րդ տարեդարձին տօնակատարութեանց առթիւ :

× Կարգ մը շշուկներու համաձայն Խրուշչեւ Պելկրատ կը գտնուի արդէն, գաղտնի, շաբթուան սկիզբէն ի վեր :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային պատուիրակութիւնը, խորհրդային վեց օդանաւերու միջոցաւ հասած է արդէն Պելկրատ :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Թէեւ Աշխատաւորական Ընդհ. Դաշնակցութիւնը գործադուլ մը որոշած էր չորեքշաբթի օր, Փարիզի փոխադրական միջոցներու աշխատաւորութեան համար, սակայն ձեռնարկը մեծ յաջողութիւն չունեցաւ։ «Բանուորական Ուժը» (ընկերվարական) եւ Կաթոլիկ Արհեստակցականը դէմ արտայայտուած էին։ Միայն Օթօպիւսներու հարիւրին յիսունը չբանեցաւ։

Իսկ երէկ, «Գրքի արհեստակցականը» (Աշխատաւորական Ընդհ. Դաշնակցութեան) 24 ժամուան գործադուլ մը հռչակած ըլլալով, Ֆրանսայի օրաթերթերը լոյս չտեսան։ Փարիզի մէջ հրատարակուեցաւ միայն «Փոփիւլէր»ը։ Իսկ Սթրազպուրկի, Քոլմարի, Միւլհաուզի եւ Մարսէյլի արհեստակցականները չհետեւեցան գործադուլին։ «Բանուորական Ուժը» եւ Կաթոլիկ Արհեստակցականը բողոքեցին այս գործադուլին դէմ :

×

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարար Ժօր. Քէօնիկի մշակած ծրագիրը ընդունուեցաւ նախարարաց խորհուրդին կողմէ : Ինչպէս հաղորդած էինք, ծրագիրը կը վերաբերի ազգ. պաշտպանութեան վերակազմութեան եւ բարեփոխման :

× Վարչապետը եւ պաշտ. նախարարը ներկայացուցին այս ծրագիրը խորհրդարանի պաշտպանութեան յանձնաժողովին։ Սակայն այս վերջինը մերժեց զայն, չորսի դէմ քսան ձայնով, ի նպաստ իր մշակած ծրագրին։ Խորհրդարանին կը մնայ վերջնական որոշումը :

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ

Գ.

Այս տեսութիւններէն ետք, այս իրողութիւններէն ետք, կը մնայ յայտարարել հպարտօրէն․—

Զրկուած՝ մեր պատմական սեփականութիւններէն, զրկուած՝ մեր անհատական հարստութիւններէն, եթէ կ'ապրինք օտար երկիրներու մէջ, ուր չեկա՛նք երբեք մենք մեր մեղքով, աղքատ Ղազարոսներ չենք, մուրացկան բազմութիւններ չենք, թափառաշրջիկ ժողովուրդ չենք, որպէսզի պուտ հայցենք կամ օգնութիւն: Մեր հոգիին մետաղը՝ ա՛յնքան թանկագին է եւ ազնիւ՝ որքան աշխարհի ամենամեծ ազգին հոգիին մետաղը: Համոզումով կ'ըսեմ ձեզի, սիրելի՛ հայրենակիցներ, համոզումով եւ վստահութեամբ թէ մեծ ազգերը պիտի չկարենային ստեղծել ինչ որ ստեղծեցինք մենք՝ զրկուած մեր հողերէն, խաղաղ ապրելու եւ աշխատելու պայմաններէն։ Ու նման դժնդակ պայմաններու մէջ ստեղծագործող ժողովուրդ մը, ինչպէս է հայ ժողովուրդը, կրնայ դեռ աւելի՛ն տալ խաղաղ պայմաններու մէջ եւ իր հողերուն վրայ:

Ահաւասիկ այս խօսքը ըսելու համար եկած եմ Փարիզէն: Այս խօսքը ըսելու եւ կրկնելու համար, դեռ պատրաստ եմ երթալու ո՛ր արխապագոսին առջեւ որ ըլլայ, ապացուցանելու համար փաստերով, դէպքերով, պատմութեամբ:

Բայց մինչեւ այստեղ՝ խօսեցանք երէկուան մասին:

Իսկ այսօրուա՞ն մասին:

Խօսեցայ նախ երէկուան մասին, քանդելու համար ստորադասութիւնը, որ աւերներ կը գործէ հոգիներու մէջ: Այսօրը պէտք է դիտել ու քննել ստորադասութենէ բուժուած հոգիով:

Արդ, սիրելի հայրենակիցներ, տեսէք թէ ի՛նչպէս կը ներկայանայ մեր այսօրը․

— Կայ Հայաստան մը, անդին, մեր պատմական հողերուն մէկ մասին վրայ: Անշուշտ կ'երջանկանա՛մ դիտելով այդ կտորին Հայաստանին շինարարական եւ արդիւնաւորական նուաճումները: Ջրանցքներուն եւ փարթամ շէնքերուն չափ պարծանք կը պատճառեն ինծի հայ ակադեմականներու հրատարակութիւնները, ինչպէս եւ նոր բանաստեղծներուն լեզուին գերազանցութիւնը հիններուն վրայ: Չեմ հետաքրքրուիր Հայաստանի քաղաքական դրժով, — կը խոստովանիմ որ խելքս չի հասնիր, բայց գիտեմ թէ ուրիշին խելքն ալ չի հասնիր: Կան բաներ, որոնք ժամանակն է որ պիտի պայծառացնէ, դիւրացնէ, ապա քարէն պիտի դատէ.

Կայ նաեւ հայկական արտասահման մը, — այսինքն հայութիւն մը որ դուրս նետուած է իր պատմական հողերէն: Բայց հրճուա՞նք է ինծի դիտել որ կ'աճի ու կը զարգանայ այս Հայութիւնը եւս ա՛յնպէս ինչպէս եթէ ապրէր իր հողերուն վրայ, — հրա՛շք է անշուշտ: Կ'երջանկանա՛մ դիտելով հայ լեզուին գերազանցութիւնը նախորդ սերունդներու լեզուին վրայ, կ'երջանկանա՛մ դիտելով հայ դպրոցներու աշխատանքը եւ հայ մամուլին նուաճումները Արեւելքի մէջ:

Ուստի կ'առնեմ երկու իրականութիւնները, մէկը միւսէն անկախ՝ դէպքերու բերումով: Այս երկու իրականութեանց կուտամ, առանձին, առանձին, նո՛յն կշիռը, նո՛յն ծանրութիւնը: Մասնագէտ չեմ արդի Հայաստանի իրականութեան, որովհետեւ կ'ապրիմ այդ Հայաստանէն դուրս, անոր ճակատագրին պատասխանատուութիւնները բաժնելու պայմաններէն հեռու: Բայց մասնագէտ եմ հայկական արտասահմանի իրականութեան, գլուխս վրայ տալու աստիճան հաւատացեալ մը անոր կատարելիք առաքելութեան, վասնզի կ'ապրիմ այդ Հայութեան ծոցին մէջ, իմ մտաւորական կազմութիւնովս բախտակից:

Եւ հիմա թոյլ տուէք ինծի ըսել իբրեւ մասնագէտ թէ կարելի է պահել պահպանել արտասահմանի Հայութիւնը:

Նախ ճշդում մը․— Խօսքս մը չէ պահել պահպանել Հայութիւնը արտասահմանի մէջ յաւիտեան: Մենք կ'ուզենք պահպանել արտասահմանի Հայութիւնը մինչեւ այն օրը՝ երբ պիտի ստեղծուին բախտաւոր պայմաններ, իր հայրենի հողերուն վրայ առաջնորդելու համար զայն, Հերեաններուն ձեւով: Ուրեմն, ոչ մէկ թիւրիմացութիւն ձախէն կամ աջէն: Այս ճշդումէն ետք՝ կ'աւելցնեմ․— Ձե՞նք կրնար պահանջել արեւմտեան Հայաստանի վրայ մեր պատմական իրաւունքները՝ երբ գոյութիւն չունի արեւմտեան Հայաստանի Հայութիւնը:

Այս հաստատումները ընելէ ետք, այժմ դանք հարցին թէ ի՛նչպէս կարելի է հայ պահել Հայութիւնը արտասահմանի մէջ:

Սիրելի հայրենակիցներ, մէկ ժամը բաւական չէ ինծի՝ բացատրելու համար թէ ի՛նչ է ժամանակը: Ժամանակը այն ուժն է որ կը փոխէ բառերուն իմաստը, յաճախ կարմիր դդակ կ'անցընէ բառերուն գլխուն՝ ինչպէս կ'ըսէր Վիքթոր Հիւկօ, կը զօրացնէ կամ կը տկարացնէ գաղափարներուն ուժը, կը սրէ կամ կը բթացնէ միտքերը: Ժամանակը երբեմն կը մտնէ մարդոց հոգիներուն մէջ գողի պէս գաղտագողի, ժամացոյց մը կը դնէ այնտեղ: Կան որ սուր լսողութիւն մը ունին, կը լսեն թիք-թաքը, կան որ խուլ են հոգեպէս եւ ոչինչ կը լսեն: Ես կը լսեմ թիք թաքը, ես կը զգամ ժամանակին ներկայութիւնը հոգւոյս մէջ: Հոգեկան իմ ժամացոյցս ինծի յաճախ կը յիշեցնէ թէ հայրենիքի, հողի երկրային սահմաններու մասին սխալ է մտածել այսօր այնպէս ինչպէս կը մտածէին մեր հայրերը երէկ: Այժմ գոյութիւն չունին ազգեր, որ պատ քաշած են իրենց չուրջ (Ճապոն միակ): Կարելի չէ պատ քաշել, անանցանելի սահմաններ նշանակել, — քաղաքակրթութիւնը կ'անցնի կը թափանցէ ամէն արգելք:

Արդ, ես Ժիւլ Վէռն չեմ, բայց առանց ուզելու մարգարէանալ՝ ձեզի կ'ըսեմ թէ պիտի գայ օրը, ուշ չէ, երբ ձեր սենեակին մէջ ելեկտրական կոճակը պիտի դարձնէք ու պատին վրայ պիտի տեսնէք Երեւանի համալսարանի փրոֆէսէօրը որ պիտի խօսի եւ դուք ալ մտիկ պիտի ընէք, կամ Երեւանի երգչուհին, որ պիտի երգէ եւ դուք ալ մտիկ պիտի ընէք: Այդ ձեւով Հայաստանը պիտի փոխադրուի ձեր սենեակին մէջ իր ամբողջական կեանքով եւ ներկայութեամբ, եթէ դուք գտնուիք Աթէնք կամ... Հոնոլուլու:

Ես երկա՛ր գրեր ու խօսեր եմ այն արդիական միջոցներուն մասին, որոնք պիտի արգիլեն ձուլումը: Չեմ ուզեր կրկնել, առանձին դասախօսութեան նիւթ է ներկայացնել բոլոր այդ կարելիութիւնները, կը կրկնեմ, վաղը պէտք պիտի չունենանք հայերէնի ուսուցիչ փնտռելու, ո՛ր ուսուցիչը որ ուզէք՝ պիտի կրնայ հաստատել իր ներկայութիւնը ձեր սենեակին մէջ, շնորհիւ գիտութեան վերջին նուաճումներուն:

Կ'ապրինք հրաշքներու դարին մէջ, նոր հրաշքներու, որոնք քաղաքակրթութեան ուղին պիտի ընդլայնեն, տարածեն եւ երկարեն, զարմացնելով ամէնէն անտարբերը, անհաւատը եւ յոռետեսը:

Այն ատեն պիտի հարցնէք․— Զուլո՞ւմ, ի՞նչ բան է այդ խարախանչոլողը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

*

Մայիս 28: Դարաւոր նահատակ հայութեան մեծ երազի իրականացման օրն է, անոր նուիրական յոյզերու, անոր մարտական կորովի, հիասքանչ ընդվզումներու արգասիքն է:

Թշնամին անաստուած, արիւնարբու բորենի մը դարձած՝ անխղճօրէն կը բզկտէր իր զոհերը, սպաննելով եւ ցեղի լաւագոյնները առեւանգելով: Ասով աւելի բորբոքեց կարօտը ազատութեան հայ քաջի հոգիին մէջ, եւ դարձուց զայն ֆետայի:

Ֆետային հրաժեշտ տուաւ աշխարհի բոլոր վայելքներուն, ուրացաւ իր կանաչ արեւը, թողուց իր տունն ու տեղը, իր լուծքն ու զաւակը, եւ արօրի տեղ գրկելով հրացան, նետուեցաւ ազատութեան փոթորիկին մէջ: Մութ քարայրը ընտրեց իբրեւ հանգստարան, եւ անտառի խորերը իբրեւ օթեւան: Սիրով դիմադրեց տարերային հարուածներուն, ձմեռնուան բուք ու բորանին ու ամառուան տաք ու տօթին, յաճախ ծարաւ, եւ միշտ անօթի, ու ենթակայ վտանգներու մատնութեան:

Ան՝ կսկիծը սրտին, ականատես եղաւ հայ ժողովուրդի անպատմելի տառապանքին, ու անոր դարաւոր հարստութեան փճացման: Ահա այս ազդակով անարդարութիւնները խորտակեցին անոր ամբողջ էութիւնը եւ ազդեցին անոր քանիցս վիրաւորուած սրտին: Ան պարզեց թեւերը, լարեց հրացանը եւ մտաւ մարտի դաշտը, հայ ժողովուրդի ազատութեան սրբազան սեղանին անդրանիկ զոհը դառնալու:

Դաշտը՝ արիւնոտ ու ճակատամարտը՝ կսկծալի եւ կռիւը անհաւասար, մէկը յիսունի դէմ: Բայց ան ունէր վրէժ իր այրած սրտին մէջ եւ կարօտի անկատար փափաքներ իր բոցավառ աչքերուն մէջ: Ան ունէր մէկ նշանաբան․— «Թող մեռնի Հայ, որ ապրի Հայ»:

Ու պատմութիւնը կ'ըսէ․—

«Ան այդ քաջութիւնը ուրիշէն փոխ չառաւ, ինքը շատ շատերուն փոխ տըւաւ»: Ու, հայութեան գերեզման փորող, Թուրանիզմ երազող Վէհիպ եւ Խալիլ փաշաները հայ քաջերու անզուգական զոհերու մէջ տեսան հայութեան յարութիւնը: Խոստովանեցան Արարատեան առիւծներու հերոսութիւնը, եւ ճանչցան Հայաստանի հանրապետութիւնը 1918 Մայիս 28ին: Աշխարհի մեծ ու պզտիկ պետութիւններէն առաջ, Թուրք կառավարութիւնն էր որ Հայաստան ճանչցաւ իբրեւ անկախ պետութիւն եւ Պաթումի մէջ կնքեց անոր հետ առաջին դաշնագիրը: Մայիս 28 հայութեան դարերու արիւնոտ պատմութեան մշուշի մէջէն ցոլացող լուսաւոր աստղն է: Հայութեան երկունքի հրաշափառ խորհրդանիշը, մեր ազատութեան ինչպէս եւ մեր նահատակներու երազներուն պսակումը:

Փառք Մայիս 28ին, եւ յարգանք անոր չուքին տակ ինկող անհամար զոհերուն:

Վիէն ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահը, Պ. Քոթի ստացաւ «Ամերիկեան Լեգէոնի» ոսկեայ շքանշանը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը, իր Փեքին այցէն ետք, պիտի երթայ Անգլիա եւ Ամերիկա, Չինաստանի վարչապետին հետ իր տեսակցութեանց արդիւնքը հաղորդելու: Ինչպէս գիտէք, Հնդկաստան կը ճգնի յաջողցնել Չինաստան-Ամերիկա հանդիպում մը, Ֆորմոզայի մասին:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ Եուկոսլաւիա որքան իր չէզոքութեան, նոյնքան ալ Գերմանիոյ չէզոքութեան դէմ է:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ փոխ-վարչապետներէն Քականովիչ, նշանակուեցաւ նախարարաց խորհուրդին «Պետական Յանձնաժողովի» նախագահ: Այս յանձնաժողովը, որ ստեղծուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդի առջի օրուան որոշումով, պիտի զբաղի «աշխատանքի եւ թոշակներու խնդիրներով»: Յայտնի չէ թէ Քականովիչ միշտ պիտի պահէ՞ փոխ-վարչապետութիւնը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

●

« Ճիշդ է որ Նաւթարդիւնաբերութեան մեքենայացման զարգացման շատ է նպաստել շուէտացի Նոբելը, սակայն ոչ մի Նոբէլ չէր գար Բագու եւ Բագուի նաւթային գործերով զբաղուիլ եթէ հայ Միրզոյեանները, Ծատուրեանները, Արամեանները, եղբ. Բուդաղեանները, Ամիրեանները, Մանթաշեանները, Տէր Ակոփովները ... եւ Արարատ, Մասիս, Արշալոյս, Մշակ, Արամազդ, Սիւնիք եւ մեծ ու փոքր այլ ընկերութիւններ, ինչպէս եւ բազմաթիւ ձեռներէց Հայեր տասնեակ տարիներ առաջ ձեռնարկած չլինէին այդ կարեւոր գործին:

« Իսկ ինչ վերաբերում է մեքենայացման, այդ գործը վերջ ի վերջոյ պիտի զարգանար, որովհետեւ արդէն հրապարակ էին եկել բազմաթիւ կրթուած եւ պատրաստուած երիտասարդ հայ մասնագէտներ, որոնք գալով Բագու, եռանդով փարեցան նաւթային արդիւնաբերութեան եւ շարունակեցին իրենց հայրերի գործը:

« Շնորհիւ այդ աշխատանքների էր, որ պետական գանձարանը ամէն տարի մտնում էր հարիւրաւոր միլիոններ, եւ Կովկասի, Ռուսաստանի, մանաւանդ Վոլգայի ափերի աշխատաւորութիւնը, ինչպէս եւ տասնեակ հազարաւոր պարսիկ գիւղացիները դուրս եկան իրենց թշուառ ու քաղցած վիճակից:

« Դժբախտաբար, Հայերի ցուցադրած այդ ձեւի աշխատանքները, փոխանակ գնահատութեան եւ քաջալերանքի, ունեցան եւ իրենց բացասական արդիւնքը․․

« Ռուս կառավարութիւնը, որ միշտ էլ մնաց միապետական-ֆէոդալական կարգերի պաշտպան, խեթ աչքով էր նայում այս նորածիլ առեւտրա-արդիւնաբերողներին, որոնք ակամայից մրցութեան էին ելած արդէն քայքայուող եւ մեռնող ազնուականութեան հետ, խեթ աչքով եւ նախանձով էին նայում եւ Հայերի հարեւան ժողովուրդները: Հայերի այս բացառիկ առաւելութիւնների պատճառով, եւ պետական այն սեղմումները, որոնք գործադրւում էին Հայերի դէմ, յաճախ քաջալերանք էին գտնում եւ Կովկասի միւս ժողովուրդների կողմից, մասամբ արդիւնք Հայերի այսքան հեռատեսական եւ յամառ աշխատանքների առեւտրա-արդիւնաբերական ասպարէզի մէջ:

«Երբ ռուս կառավարութեան եւ Հայերի միջեւ դժգոհութիւնները զարգացան հայ եկեղեցական կալուածները բռնի գրաւման ժամանակ, Գանձակի նահանգի թաթար բեգերից մի պատգամաւորութիւն ներկայանալով Կովկասի փոխարքայ Գոլիցինին, իր պատրաստակամութիւնը յայտնեց ամէն կերպ աջակցելու կառավարութեան «ապստամբ» Հայերին ճնշելու համար:

« Գանձակի փոխ-նահանգապետ Անդրէեւը հրաւիրելով մի շարք թաթար բեգեր, խորհրդակցում է թէ ինչպէս զէնքի ուժով կարելի կը լինի ճնշել Հայերին »:

Ռուսաստանի յեղափոխական շարժումը, որ 1904 թ. ռուս ճափոնական պատերազմին, ռուս բանակի կրած ծանր պարտութեան հետեւանքով, աւելի վտանգաւոր չափերի հասաւ, ցարական կառավարութիւնը եւ ծայրայեղ միապետականները, բուն Ռուսաստանի հրէաշատ մի շարք քաղաքներում, Ռուս հոգեւորականների մասնակցութեամբ թափօրներ կազմակերպեցին, խաչ ու խաչվառով, որոնց մէջ գործօն դեր կատարեցին ռուս ոստիկանական պաշտօնեաները քաղաքացիական տարազով եւ ռուս խուժանը, որոնք յարձակուեցին Հրէաների վրայ եւ կոտորեցին ու թալանեցին: Իրենց այս քստմնելի քայլը արդարացնելու համար, ռուս ջարդարարները իրենց մամուլի միջոցով յայտարարեցին, որ իբր՞թէ Հրէաները իրենց թափօրների վրայ յարձակուելու պատճառով է որ զրգռուած ռուս ամբոխը հակագրոհի է դիմել:

Անդրկովկասում էլ հրաժանեց որ ար— բեսցես»ի ատոր քաղաքականութեամբ առաջնորդուելով, ցարական կառավարութիւնը հայ եւ թաթար բնակչութեամբ գլխաւոր վայրերում, ոստիկանական կարեւոր պաշտօնեաներից շատերը յանձնեց հայատեաց եւ կարիերիստ վրացի եւ թաթար ազնուականների: Սրանց աջակցութեամբ Շիա Թաթարները թէ ապաօրէն զինուեցին եւ թէ օր ցերեկով յարձակուելով իրենց դրացի խաղաղ հայ բնակչութեան վրայ, կոտորեցին, թալանեցին եւ շէնքերը հրդեհեցին:

Առաջին անգամ Բագուի մէջ Թաթարները յարձակուեցին Հայերի վրայ, 1905 թ. Փետրուար վեցին, (բոլոր թուականները հին տոմարով են, Բ.), որ տեւեց չորս օր, Հայերը տուին 205 սպանուած, Թաթարները 111: Բարեբախտաբար Նիկոլ Դումանը Բագու գտնուելով, մարտական խումբեր կազմակերպելով եւ հակայարձակման դիմելով, Թաթար ղեկավարները ստիպուած եղան հաշտութեան դիմելու: Սակայն հայ-թաթարական կռիւները տարածուեցին գլխաւորաբար Գանձակի եւ Երեւանի նահանգներում եւ մի շարք վայրերում պատերազմական գործողութիւնները տեւեցին մինչեւ 1906 թ. աշունը, երբ ցարական կառավարութեան պահանջով վերջ տրուեց հայ-թաթարական կռիւներին:

ԲԵՆՕ

(3) (Շար.)

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

★

Զորեքշաբթի, 18 Մայիսին, «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համազգայինի կազմակերպած դասախօսութեանց շարքին երկրորդը, հոծ թիւով ունկնդիրներու ներկայութեամբ։ Օրուան դասախօսն էր Փարիզի «Յառաջ» թերթի խմբագրապետ ընկեր Շաւարշ Միսաքեան, որ ընտրած էր շահեկան նիւթ մը. «Արեւմտեան Եւրոպայի գաղութները իրենց հոգերով եւ ճիգերով»։

Յարգելի դասախօսը ի միջի այլոց ըսաւ.

«Կ՚ապրինք մեր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական մէկ շրջանը՝։ Աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր կ՚ապրին հայրենիքի մէջ եւ գրեթէ նոյնչափ՝ դուրսը։ Հայրենիքի մէջ բնակող հայութիւնը պէտ մասամբ ապահոված է իր ազգային գոյութիւնը եւ կը ոքնի։ Դուրսը մենք մեր կարելին պէտք է ընենք փրկելու համար տարագիր բազմութիւնները։ Եւ այս նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է սերտ կապեր հաստատել գաղութէ գաղութ, ծանօթանալ փոխադարձաբար։

Ապա անցնելով իր բուն նիւթին, ընկեր Շաւարշ Միսաքեան վիճակագրական ընդարձակ տեղեկութիւններ տուաւ Անգլիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Զուիցերիոյ, Աւստրիոյ, Հոլանտայի, եւ մանաւորապէս Ֆրանսայի հայ գաղութներու ընկերային եւ տնտեսական կացութեան, անոնց ազգային եւ մշակութային հաստատութիւններու մասին։ Երկարօրէն կանգ առաւ Ֆրանսայի հայ գաղութին վրայ, որուն համրանքը կը հասնի 80 – 100 հազարի։

Ներկայացուց յատկապէս Փարիզի, Մարսէյլի եւ միւս հայաշատ քաղաքներու հայ համայնքները իրենց եկեղեցիներով, ակումբներով, դպրոցներով եւ դանազան հաստատութիւններով։

Գաղութին վիճակը առհասարակ բարեկեցիկ է։ Հայերը, ինչպէս բոլոր օտարականները, կը վայելեն Ֆրանսացիներու հաւասար իրաւունքներ։ Մարսէյլիոյ մէջ կօշիկի գործը Հայերու ձեռքն է։ Փարիզի թէ Մարսէյլի մէջ շատ մը գիւղեր եւ արուարձաններ շինուած եւ շէնցած են հայ տարագիրներու ճիգերով։

Ֆրանսայի մէջ ազգային ընդհանուր կազմակերպութիւն մը գոյութիւն չունի։ Փարիզի կեդրոնը կապ չունի Լիոնի, Մարսէյլիոյ կամ այլ կեդրոններու հայ զանգուածներու հետ։ Ձեռնարկներ կը կատարուին թեմական կազմակերպութիւն ստեղծելու համար։ Պատերազմէն առաջ Ֆրանսայի մէջ ունէինք մինչեւ 50 – 60 պարբերական հրատարակութիւններ, այսօր ունինք միայն մէկ օրաթերթ, «Յառաջ», երեք ամսագիր, երկու կիսամսեայ եւ մէկ շաբաթաթերթ։ Տեսակ մը ամլութիւն կը տիրէ ազգային ճակատին վրայ։

«Ինքնապաշտպանութեան պայքար մը կը մղենք, շարունակեց դասախօսը, մեր բոլոր ջանքերը պէտք է նուիրենք նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան

«Դժբախտաբար միութիւն չկայ ... Մեր հոգերը երկաթի չափ ծանրութիւն ունին, իսկ ճիգերը՝ փետուրի։ Մեր ճիգերը բազմապատկելու համար անհրաժեշտ է միացեալ ճակատ մը կազմել, գոնէ հիմնական հարցերու եւ հայ մշակոյթի մասին»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ.— Կիրակի ցերեկէն ետք, Մայիս 15ին Ցոյներուն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ համախարբերդցիական Միութեան, Համբարձման Տօնի առթիւ կազմակերպած ընտանեկան հանդէս – խնճոյքը։

Վարչութիւնը ջանք չէր խնայած այդ օրուան խնճոյքը հաճելի դարձնելու համար։ Սպասարկութիւնը անթերի, սրահը լեցուն։ Ոչ Խարբերդցիներ եւս եկած էին մեզ քաջալերելու։

Լիոնի մասնաճիւղը թէեւ կազմուած է խոնարհ հայրենակիցներէ, բայց օգնութեան կը հասնի ծերերուն եւ թշուառներուն։

Վարչութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Պօղոյեան շնորհակալութիւն յայտնելով ներկայ հայրենակիցներուն, որոնք եկած էին մեր բարենպատակ ձեռնարկը քաջալերելու։ Ան քանի մը խօսքով բացատրեց Լիոնի մասնաճիւղի աշխատանքները եւ մեղադրեց այն անտարբեր Խարբերդցիները որոնք մեկուսացած կը մնան։

Մեր մասնաւոր շնորհակալութիւնները Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղին, որ եկած էր մեր ձեռնարկը քաջալերելու, օգնելով սպառելու մեր վիճակահանութեան տոմսերը։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին հայրենակիցներ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ստեփանեանները, արտասանելով Եղիշէ Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանը» եւ «Սփիւռքի Հայութեան»։ Հետզհետէ իրարու յաջորդեցին երգերն ու պարերը։

Քանի մը խօսք ըրաւ հայրենակից Պօղոյեանը.— «Մենք այս խնճոյքները չենք սարքեր ձեզմէ դրամ քաշելու համար, մեր Միութիւնը հարուստ է։ Մեր նպատակն է Լիոնահայ Խարբերդցիները, մեր բարեկամները եւ մեզմով հետաքրքրուող բոլոր Հայերը հաւաքել այս սրահին մէջ, միասին վերյիշելու համար մեր անցեալի սովորութիւնները, եւ գէթ քանի մը ժամ այդ յուշերով ապրելու»։

Ներկաներուն շնորհակալութիւն յայտնեց եւ խնճոյքը վերջացաւ մեծ գոհունակութիւն պատճառելով։

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

★

Անցեալ կիրակի օր, Միւթիալիթէի մեծ սրահին մէջ, Զափահաս Որբերը այս տարի եւս կազմակերպած էին հանդէս մը, նուիրուած հայ մայրերուն։ Գաղափարը որ երեք տարի առաջ ունեցան ապրիլեան սերունդի տղաքը, հետզհետէ ձեւ բռնած է եւ անցած մեր յիշատակի օրերու շարքին։

Այս տարուանը շատ աւելի պատշաճ հանդիսաւորութեամբ եւ գեղեցիկ յայտագրով մը, եղանակին մեր լաւագոյն հանդէսներէն մէկը եղաւ։

Նուագախումբը՝ Պ. Կ. Սարեանի ղեկավարութեամբ բացաւ հանդէսը Ֆրանսական եւ Հայկական քայլերգներով։

Ի բացակայութեան Ս.Ծ. վրդ. Մանուկեանի, նախագահութիւնը ստանձնած էր Զըլֆանեան աբեղայ՝ որ փառաբանեց մեր մայրերու, անզուգական նուիրումը եւ հերոսական կեանքը 1915ի Մեծ Եղեռնէն ի վեր, երբ անտէր անտիրական, բռնաւեր եւ ջարդուփշուր, անապատներու կիզիչ արեւին տակ, իրենց կուրծքին սեղմած կաթի մանուկներ, քալեցին դէպի ստոյգ մահ։

Նամակ մը ղրկած էր Պ. Պերնար Լաֆէ, որ Փարիզ չգտնուելով չէր կրցած ներկայ ըլլալ։

Օրուան բանախօսը Պ. Ցակոբեան եւս պատշաճ խօսքերով տուաւ այն բացառիկ զոհողութիւնները որոնց ենթարկուեցաւ հայ մայրը, իր տունէն տեղէն դուրս նետուած, առանց իր զաւակներուն նեցուկ հօր պաշտպանութեան, ենթարկուած ոչ միայն թշնամիին եաթաղանին այլեւ անոր խենէշութեանց։

Հայ մայրերու ճակատագիրը շատ անգամ Եփրատի ջուրերուն յորձանուտ ալիքները եղան, իսկ երբ կոտորակուած, հազիւ ազատած թրքական հարէմներէն, ինկան աշխարհի չորս ափերուն ցիրուցան, խոցոտուած մարմնով եւ սիրտով, հօր եւ մօր կրկնակ պարտականութիւններով մեծցուցին իրենց որբերը, ճակտի քրտինքով, բազուկի ուժով։ Այսօր անոնց զաւակները կարօտով, յարգանքով, սիրով եւ երախտապարտ սիրտով եկած են խոնարհելու անոնց առջեւ։

Երաժշտական գեղեցիկ վայելք մըն էր Պ. Սարեանի, «Քուարթեթ»ին երկու եւրոպական կտորներու ունկնդրութիւնը։ Ուրմէ վերջ Օր. Եղիազարեան հաճելի ձայնով մը երգեց երկու երգ, ընկերակցութեամբ Թառիստ Գարեգինի։

Պ. Ա. Գմրէթեան անգամ մը եւս իր այնքան փնտռուած արտասանութիւններով փայլ տուաւ գեղարուեստական բաժնին, իսկ Օր. Ցակոբեանի Ֆրանսերէն արտասանութիւնը Վ. Հիւկոյէն, համեստ ու պարզուկ, հաճելի էր հանդիսականներուն։

Պ. Քիւփէլեան Սայաթ Նովայէն երգեց երկու երգ, Թառի ընկերակցութեամբ, իր տաք եւ գեղեցիկ ձայնը յարմար է մեր աշուղական երգերուն համար, պէտք է սակայն «մթնոլորտ» ունենալ զանոնք լսելու համար, այլապէս երգիչին արժէքը բաւական չըլլար տպաւորութիւն ստեղծելու։

Օր. Սօնիկ Գաբրիէլեանի դաշնակը իր Շոփէնի «Փոլոնէզ»ով գոհացուց նոյնիսկ դժուարահաճ ունկնդիրները։ Պիտի փափաքէինք աւելի յաճախ տեսնել զինքը մեր հայկական հանդէսներու գեղարուեստական բաժնին մէջ։

Օր. Ռեժինա Յովհաննէսեանի երկու հայկական պարերը, ճկուն ու շնորհալի (Թառի եւ տափի ընկերակցութեամբ), միշտ փնտռուած եւ միշտ հաճոյքով դիտուած են մեր բեմերուն վրայ,

Սփիւռ – Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Աֆրիկեանի, ապացոյցը տուաւ որ այս վերջին մէկ տարուան շրջանին իր լուրջ եւ յարատեւ աշխատանքը հասած է գեղեցիկ արդիւնքի մը, «Ծառս տակը» (Ղազարեանի), «Էս գիշեր» (Աֆրիկեանի) առաջին ունկնդրութիւն եւ յայտագրէն դուրս ժողովուրդին ծափերու ստիպումով Բ. Կանաչեանի, «Շուշօ»ն, արժանացան լաւագոյն ընդունելութեան մը եւ ջերմ ծափերու։

Թառիստ Գարեգին ընկերակցութեամբ Բենոյին նուագեցին քանի մը կտորներ։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին լաւագոյն եւ գեղեցիկ նորութիւնն էր «Ծաղիկներու ժպիտը»։ Երեք օտար արուեստագէտներ, բացառիկ եւ մեզի համար բոլորովին նոր թիւ մը ներկայացուցին լուսարձակով, ծաղիկներ, թիթեռնիկներ, տարուան չորս եղանակները, անտառն ու զանազան պատկերներ, նուրբ ճաշակով մը դասաւորուած, գեղեցիկ գոյներով նկարուած, որոնց ներկայացման մէջ կենդանի եւ շարժուն մաս մը ըստանձնած էր երրորդութեան կին արուեստագիտուհին։ Տիկինը մեզի պարեց նոյնպէս վալսերու շարք մը, արժանանալով հանդիսատեսներու ջերմ ծափահարութեանց։

Խօսնակը՝ Պ. Ե. Գրիգորեան, իր իւրաքանչիւր թիւի յայտարարութեան համար ունէր պատշաճ եւ սիրուն խօսքեր, որոնք միշտ կը վերջանային [illegible] Բայց է, բայց հայ [illegible] նշանաբանով։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՓԱՐԻԶԻ 16րդ թաղամասին մէջ, Պուլվար տը Լա Թուռ – Մօպուռի եւ Ռիւ տը լ՚Ինիվէրսիթէի անկիւնը գտնուող Ֆրանսական ճաշարանի մը տէրը՝ Պ. Լօռան իր յաճախորդներուն կը հրամցնէ 127 տեսակ աղանդերներէ բաղկացած ճաշացուցակ մը, որոնցմէն հատ մը մկրտած է «Անիէթ Պետրոսեան» անունով, ի պատիւ իր ճաշարանին դէմացը գտնուող մեր հայրենակից ձկնկիթի համբաւաւոր հայթայթիչ Պետրոսեան հաստատութեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Կատակը մէկդի, կարծեմ շատ կարեւոր բան մը երեւան հանեցինք։ Ցարդ կը մտածենք թէ Փեկէթ այլուր կըգտնուէր։ Հիմա գիտենք որ այդպէս չէ եղեր։

— Շատ ճիշդ։ Պէտք է որ աչքերնիս իր վրայ ըլլայ։

— Ինչպէս եւ միւսներուն վրայ։ Այժմ կը փափաքիմ ձեզի հետ խօսիլ ուրիշ խնդիրի մը մասին.— նիւթականի մասին։ Ես, քիթս վեր մի տնկեր։ Գիտեմ որ չափազանց հպարտ էք եւ չէք ուզեր ձեր անկախութիւնը կորսնցնել, սակայն պէտք է գիտակցիք քիչ մը։ Այս գործին մէջ իբրեւ ընկերակից ենք այլեւս։ Ձեզի փենի մը իսկ պիտի չտայի ոչ թէ որովհետեւ կը սիրեմ ձեզ եւ կամ որովհետեւ առանց բարեկամուհիի մնացեր էք, այլ միայն սա պարզ պատճառով, որ կը փափաքիմ քիչ մը սարսուռի, ինչպէս ըսեմ, յուզումի օրեր անցընել։ Ատոր համար ալ պատրաստ եմ վճարելու։ Գործին մէջ պիտի մտնենք միասին, առանց ծախքերու մասին մտածելու։ Որպէս սկզբնաւորութիւն՝ հետս «Մառնիթ Նելսըն պանդոկը» պիտի գաք իմ ծախքովս, ու այնտեղ պիտի սրճանք մեր ծրագիրներուն վրայ։

Քիչ մը վիճաբանեցանք, ի վերջոյ տեղի տուի։ Բայց այս կարգադրութիւնը հաճելի չթուեցաւ ինծի։ Կուզէի առանձին գործել։

— Խնդիր կարգադրուեցաւ, ուրեմն, ըսաւ Սիւզան վերջապէս, ոտքի ելլելով եւ յօրանջելով։ Համբերութենէս ես ինքս յոգնեցայ։ Հիմա խօսինք մեր զոհերուն մասին։ Պ. Չիչեսթըրը Տրըպըն կ՚երթայ, Սըր Էօսթէյս՝ Գէյփ Թաուն, Մաունթ Նիլսըն Պանդոկը, անկէց ալ Րոտեզիա։

Կառախումբին մէջիրանձնականբաժնեակը պիտի ունենայ։ Եւ անցեալ գիշեր իր չամփանեայի չորրորդ գաւաթը պարպելէ ետք, առատաձեռնօրէն խոստացաւ՝ ինծի տեղ մը ապահովել անոր մէջ։ Բայց կարծեմ շատ ալ սրտովը չէր, հոգս, խօսքէն այլեւս չի կրնար հրաժարիլ, եթէ ես ուզեմ։

Շատ լաւ կ՚ըլլայ, եթէ Ուրեմն աչքդ Սըր Էօսթէյսին եւ Փեկէթին վրայ կ՚ըլլայ։ Ես ալ Չիչեսթըրը կը հետապնդեմ։ Հապա գնդապետ Րէ՞յսը։

Սիւզան ինծի նայեցաւ զարմացած.

— Սակայն Անն, կարելի չէ կասկածիլ։

— Այո, կը կասկածիմ։ Ամէն մարդէ կը կասկածիմ։

Մանաւանդ երբ մէկը ամենաանհաւանական մարդու մը ետեւէն կ՚իյնայ։

— Գնդապետ Րէյսն ալ Րոտեզիա կ՚երթայ, ըսաւ Սիւզան, մտախոհ։ Եթէ կարենանք կարգադրել որպէս զի Սըր Էօսթէյս ինքն ալ հրաւիրէ ...

— Դուք այդ բանը կրնաք ընել։ Ամէն տեղ կրնաք կարգադրել դուք։

— Շողոքորթութիւնը կը սիրեմ։

Բաժնուեցանք իրարմէ, այն որոշումով որ Սիւզան իր ամբողջ տաղանդը ի գործ պիտի դնէր, լաւագոյն արդիւնքի մը հասնելու համար։

Զգայրգիռ վիճակի մը մէջ էի, ուստի եւ անկարող՝ ուղղակի անկողին մտնելու։ Վերջին գիշերս պիտի անցընէի նաւուն վրայ։ Վաղն առտու կանուխ Թէյպըլ Պէյ պիտի ըլլանք։

Բարձրացայ կամրջակ։ Զով, անոյշ սիւք մը կը փչէր։ Նաւը ալիքներուն վրայ կը տատանէր մեղմօրօր։ Կամրջակները մութ էին եւ ամայի։ Կէս գիշերն անցած էր։

Կամրջակի եզերող ձողերուն հակած՝ կը դիտէի ալիքներու փոսփորափայլ փրփուրները։ Մեր առջեւ կը տարածուէր Ափրիկէն, ուր կը դիմէինք սեւ ջուրերուն ընդմէջէն։ Զարմանահրաշ աշխարհի մը մէջ ես զիս առանձին զգացի։ Տարօրինակ խաղաղութիւն մը դղեցած՝ կանգնած էի այնտեղ, ժամանակի թաւալումին անտարբեր եւ երազի մը մէջ կորսուած։

Յանկարծ, տարօրինակ բան, վտանգի մը նախազգացումն ունեցայ։ Բան մը չլսեցի, սակայն բնազդաբար շուրջս դարձայ։ Ստուերի նմանող կերպարանք մը կծկուած էր ետեւս ու երբ դարձայ, շուքը վեր ցատկեց։ Ձեռք մը սեղմեց կոկորդս այնքան ուժգին՝ որ անկարող եղայ որեւէ բառ արտաբերել։ Կռուեցայ յուսահատօրէն, սակայն կոկորդիս սեղմումէն կիսախեղդ էի եղած, սակայն դարձեալ յաջողեցայ խածնել եւ ճանկռտել, իգական ամէնէնսովորական եղանակով։ Մարդն ամէն գնով կ՚աշխատէր որպէսզի չկարենամ պոռալ։ Եթէ վրաս խոյացած անձը յանկարծակիի եկած ըլլայի, դիւրութեամբ պիտի կրնար զիս ծովը նետել։ Մնացածը շնաձուկերը պիտի ամբողջացնէին։

Պայքարելով միայն կը զգայի որ ուժերս կը թուլնային։ Վրաս յարձակողն ալ զգաց այս պարագան եւ սկսաւ ամբողջ ուժը գործածել։ Յետոյ, վազելով անաղմուկ ուրիշ ստուեր մը եւս եկաւ մեզ միանալու։ Բռունցքի մէկ հարուածով հակառակորդը գլուխն ի վար գետին տապալեց։ Զերծազատուած՝ դարձեալ ձողին կռթնեցայ, հիւանդ եւ դողահար։

Ազատարարս արագ շարժումով մը ինծի դառնալով.

— Վիրաւորուած էք։

Խօսելու իր շեշտին մէջ վայրի բան մը կար, սպառնալիք մը այն մարդուն դէմ, որ համարձակած էր զիս վիրաւորել։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԵԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընդունեց կառավարութեան տուած շարք մը որոշումները, տնտեսական եւ ելեւմտական բարեփոխման մասին։ Ելեւմտական նախարար Փֆիլմէնն է որ ներկայացուց եւ վերլուծեց զանոնք։ Այս որոշումներուն մաս կը կազմեն տընտեսական տասը ծրագիր – օրէնքները, որոնց բովանդակութիւնը տուինք 20 Մայիսի թիւով։ Կազմածներու այժմէացումը պիտի տեւէ մինչեւ 1957ի վերջը, սակայն յատկացումներու մասին կարելի չէ այժմէն որոշումներ տալ, պետական ելեւմուտը «ոչ ճկուն կաղապարի մը մէջ չդնելու համար» ինչպէս յայտարարեց ելեւմտական նախարարը։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը, նոր յուշագրով մը պահանջեց Հնդկաչինի պարպումը՝ Ֆրանսական ուժերու կողմէ։

Միւս կողմէ սպայակոյտը բացարձակ հերքեց այն լուրը թէ կռիւներ սկսած են Հոա – Հոա ապանդաւորներուն հետ։

ՃԱՓՈՆԻ մէջ ուր 700 հազար գործազուրկներ կան հիմա, կ՚ըսուի թէ այդ թիւը պիտի հասնի մէկ միլիոնի, Յունիսին։ Ինչ որ աննախընթաց է։

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդեն թէ մօտ հարիւր հազար Թուրքեր, պիտի գաղթեն Եուկոսլաւիայէն Թուրքիա, ըստ Թուրքեւեուկոսլաւ համաձայնութեան մը։ Կը կարծուի որ արդէն 45 հազար հոգի հասած են Թուրքիա։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բողոքական եկեղեցին, որուշեց իրաւունք տալ կիներուն որ յետ այսու կարենան պատուելի դառնալ։

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը Փինէ, վաղը Իտալիա պիտի մեկնի։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ նոր զարկ մը տալու համար, «պողպատի եւ քարածուխի» եւրոպական կազմակերպութիւնը (Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմանիա, Պելճիքա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ) նոր ծըրագիր մը կը մշակէ։ Սակայն Ֆրանսական կառավարութիւնը աւելի նպատաւոր կը գտնէ արդէն գոյութիւն ունեցող ծրագիրները նախ իրագործել։ Այս մասին, հրահանգներ տրուած են արտաքին նախարարին։ Ֆրանսան համամիտ չէ որ միջազգային կազմակերպութիւններ ստեղծուին, այլ. կառավարութիւններէն աւելի իրաւասու.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅՃՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Թաղապետական սրահին մէջ, 22 ռիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի։

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ։ Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSEի

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Աւ. Մեսումեանի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի։

Ամբողջ գիշերը պար։

MANUEL PIZARRO
et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 Ֆրանք։

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն Էքոլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ՚Ունիօն։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին։

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին։

Գ. Թաղամասի սրահը։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ։

334 Պուլվ. Շավ։

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչին, Համազգայինին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

GASTON DEFERREի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԺԱՆ ՄԱՍ, ՄԱՐԻՒՍ ՊՕՃԻ։

Ընկերներ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (երգ), Տիկ. Մ. ԵԱՎԷՐ, Օր. Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԻԹԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (արտասանութիւն)։ Նուագ՝ Տիկ. ԽՕԺԷՆԻ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ, Օր. ՍԻՐՎԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ։

Եւրոպական պար՝

LYRE BAND

Հայկական պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԿԷՕՇԿԷՐԵԱՆի։

Մուտքը ազատ է։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վարուժան եւ Անտօֆ կոմիտէներու։

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու։

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)։

Կը նախագահէ ընկեր ՉԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐՉԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, մեներգ Օր. Հ. Ընտրիկեանէ, պար Մարտիրոսեան քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ Քէմիքեանէ (Լիօնէն)։

Ճոխ պիւֆէ։

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի չքեղ սրահին մէջ։

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար Ծեր. Պ. ՄԱՐԻՒՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ կ՚ըլլայ ընկերվարական կազմը։ Խօսք կ՚առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գաբանճեանի, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տարազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով։

Մուտքը ազատ է։

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, Քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ։

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Տարօնի, Վասպուրականի Հայր. Միութեանց։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կ՚արտասանէ Օր. Անահիտ Ստեփանեան (Ս. Էթիէն), կը մեներգէ Ռատիոյի յայտնի հայ երգիչ Ժօրժ Մաս (հայերէն գեղեցիկ երգեր)։

Զանազան խմբերգներ պիտի ըլլան, Նոր Սերունդի սանուհիներէն կազմուած երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետի։

Մուտքը ազատ է։

ԿԱՐԵՒՈՐ Ծան.— Հանդէսէն յետոյ խնջոյք, Նուագախումբ, հայկական եւ Ֆրրանսական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։

Ջուարթ մթնոլորտ, անակնկալներ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ տեղի կ՚ունենայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։ Կը պատարագէ ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԱԲԵՂԱՅ ՉԱՉԱՆԵԱՆ, կը քարոզէ՝ հայրապետական պատուիրակ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ.

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Պանեէօ Քաշանի հայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 29 Մայիս, ժամը 2·30ին Ֆրանս. աքէկանց վարժարանի «Վօտէ» սրահին մէջ։ Երգ, պար, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ։

Ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱՆի։

Շրջանի հայութիւնը եւ բոլոր ծնողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը։

Մէթրօ.— Պանեէօ, Օթօպիւս թիւ 188, իջնել Ռիւ տ՚Արքէօյ։

Կրթ. Մարմին Պանեէօ Քաշանի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է իր դպրոցներուն համար ընկերուհի Վարդուհի Խօջսիւղեանէ հազար Ֆրանք, իր ապաքինման առթիւ։ Վարչութիւնը լաւագոյն մաղթանքներ կ՚ընէ այս առթիւ ընկերուհիին։

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ
ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝ Լիոն – Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ՝ իր դաշտին վրայ (Տէսին)։

Մասնակցութեամբ Մարսիլիայ «Արծիւ» խումբին եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերուն։

Այս կիրակի եւ երկուշաբթի։ Շահող խումբը կը պարգեւատրուի «Նշան Կէօպէքճեան» բաժակով։

Գնդակին առաջին հարուածը կուտայ յայտնի մարզիկ Լ. Ֆարմանեան։

Կիրակի երեկոյեան ժամը 20·30ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս տեղւոյս Թաղապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Ժաք Հարլէմ է սէ Պօյզ, 8 հոգինոց նուագախումբին։

Դիները ժողովրդական։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի հայութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնի հանդիսաւոր պատարագը պիտի կատարուի բազմաձայն երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համաշխարհանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 26ին, կիրակի, առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի մէջ։

Պ. Նազարին սրճարանին ներքեւ պարտէզին, գովասուն, ծառերուն տակ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր կտորներ, նաեւ, աւանդական տավուլ զուռնայ եւ անակնկալներ։ Հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց։ Սիրով կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը անխտիր։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԵՌԱՄԵԱՅ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի մատրան օծման 21րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի։

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի։

Սկիզբ ժամերգութեան 8·30. Ս. Պատարագ 10։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը կը հըրաւիրէ անխտիր բոլոր Հայերը ներկայ գտնուիլ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարապատի, Բաշապարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ հերոսամարտերուն 1918 Մայիսին պատուոյ դաշտը ինկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհանուր հրամանատարութեամբ եւ քաջարի հայ ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին դարաւոր թշնամին գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը։

×

Այրի Տիկին Տաճատ Ոսկանեան, Օր. Հայկուհի Ոսկանեան, Պ. Ոսկան Ոսկանեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ոսկանեան, Օր. Մերոնի Ոսկանեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, այս կիրակի, Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէն եւ ընկերները, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Արամ Եղիաեանի եւ իր զաւակներուն իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ (Շար. նախորդ ժողովի)։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար տիւ Կլօպ, 7 Պուլվար տ՚Աթէն։ Կարեւոր օրակարգ։

— ԻՐԵՐԾԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»։ (Բ. մաս)։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

Կարդացէք
ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ

Ժողովածու Ապրիլեան Եղեռնէն փըրկուած դասն գրութիւններու։

Գինը՝ 400 Ֆրանք։ Դիմել հեղինակին՝
Z, Berberian 104, Av. d'Italie, Paris (13)
եւ Փարիզահայ գրավաճառներու։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 28 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7685 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3096

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՀԱՒԱՏՔՈՎ

*

1918, Մայիս 28ը պատմական այն թուականներէն է որ նոր էջ մը կը բանայ մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ :

Անկախ Հայաստան, Ազատ Հայաստան, հոգ չէ թէ հայրենի հողերու միայն մէկ մասին վրայ :

Այս ժողովուրդը տաչոբուեցաւ « Ափ մը հողի» կարօտով, դարեր շարունակ :

Ափ մը հող ուր կարենար հաստատել իր սեփական բոյնը :

Ափ մը հող, ուր արդար քրտինքը հոսէր առանց արիւնի, վախի, բռնութեան :

Այդ ափ մը հողն էր որ կ'ապահովէր Մայիս 28ը :

1918ի Մայիսին հնչեց Արարատեան դաշտին վրայ յեղափոխական մարտակոչը՝ «Մահ կամ Ազատութիւն » :

Ի՞նչ ունէինք այդ ճակատագրական օրերուն իբրեւ ուժ : 12 – 15.000 զինուոր որոնց մէկ մասը եօթը վաղուց կը շնչէր տարիներէ ի վեր, միւսը նոր կը տեսնէր կրակին անձեւ, որոնց մէկ մասը եօթը վաղուց կը ծխէր... Ուրի՞շ : Հրացան, դըն–դակիր, թնդանօթ

Թշնամին կը յառաջանար աւերելով եւ կոտորելով : Արդէն հասած էր Արարատեան դաշտ, եւ կը սպառնար խուժել դէպի Երեւան, գերեզմանոցի մը վերածելու համար զայն :

Երեւանէն–Հին–քառասուն հազարնոց կանոնաւոր բանակ մըն էր որ կեցած էր ափ մը Հայերու դիմաց :

Բայց կար հայ բազուկը որ զարկաւ եւ զարկուեցաւ :

Բոլորը կռուեցան նոյն դրօշին տակ, առանց տարիքի, դասակարգի կամ դաւանանքի խտրութեան : Եւ ունեցանք ազատ հայրենիքի եւ պետական կարգուսարքի հրիր մը :

Այդ վճռական ճակատամարտին փառքը, անոր վաստակն ու արիւնը կը պատկանին ոչ թէ հատուածի, այլ ամբողջ հայ ժողովուրդին :

Բայց այսօր միայն Դաշնակցութեան վիճակուած է տէր ըլլալ Մայիս 28ին :

Մենք տէրն ենք հպարտութեամբ այդ փառքին : Տէրն ենք բոլոր անոնց՝ Դաշնակցական թէ ոչ որ կռուեցան յանուն հայրենիքի ազատութեան, եւ ինկան Արարատեան դաշտին վրայ ցրելով ազատ ապրի այս ժողովուրդը :

Արդեօք պիտի ունենայի՞նք այսօրուան հայրենիքը, եթէ չըլլային Սարդարապատներ, Բաշ Աբարաններ եւ Ղարաքիլիսէներ :

Մենք այսօր ամբողջ Ֆրանսայի եւ Սփիւռքի բոլոր գաղութներու մէջ կը տօնենք Մայիս 28ը, ոչ միայն ոգեկոչելու եւ արծարծելու համար այդ օրերու խորհուրդը, ոչ միայն պանծացնելու համար կատարուած քաջագործութիւնները, այլ մանաւանդ կ'ուզենք կրկնել մեր անսասան հաւատքը :

Հաւատք :

Այս հաւատքով կ'ապրի հայ ժողովուրդը, ցրուած աշխարհի բոլոր անկիւնները :

Ան կը հաւատայ որ օր մը պիտի վերադառնայ իր ազատ, անկախ եւ միացեալ հողերուն վրայ որուն համար տուած է իր արիւնը դարեր շարունակ :

Ան կը հաւատայ որ օր մը տէր պիտի դառնայ իր հայրենիքին որուն համար ինկան իր զաւակները անհաւասար կռիւներու մէջ :

Այդ հաւատքն է որ այսօր կը ներշնչենք նոր սերունդին որպէսզի ան գիտնայ թէ վեց հարիւր տարի ետքն անգամ, կառչած հաւատքին, կարելի է ստեղծել Հայրենիք եւ Պետութիւն :

Եւ այդ հաւատքով է որ մենք այսօր կը տօնենք Մայիս 28ը :

Ց.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

■

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ԹԵՔԻ ԴԷՊԻ ԱՋ

Թէեւ գաւառական շրջաններու ընտրական արդիւնքները տակաւին ամբողջութեամբ յայտնի չեն, սակայն երէկ առաւօտ պարզուած կացութիւնը մեծ առաւելութիւն մը կ'ապահովէ պահպանողական կուսակցութեան : Ժամը վեցին արդէն 630ի վրայ ընտրուած էին 338 երեսփոխաններ : Երեք ազատական, 176 պահպանողական եւ 179 աշխատաւորական : Ընկերվարականներու այս միայն երեք երեսփոխանի առաւելութիւնը պահպանողականներու վերջնական յաղթանակին մասին բացարձակ ապացոյց մըն է : Արդարեւ, արդէն ընտրուած 176 «Թօրի» ները, ամէնն ալ ճարտարարուեստական կեդրոններէ են : Որպէսզի աշխատաւորական կուսակցութիւնը փոքրիկ յոյս մը ունենար շահելու, պէտք էր որ հրատարակուած առաջին արդիւնքները, — ճարտարարուեստական կեդրոններու վերաբերեալ, ուր ամէնէն զօրաւոր դիրքն ունի — ոչ թէ նուազի այլ առնուազն 25ի առաւելութիւն մը ցոյց տային : Որովհետեւ յաջորդելիք արդիւնքները գիւղական շրջաններէն, ուր պահպանողականները զօրաւոր են, պիտի ըլլան անկասկած չատ նպաստաւոր վարչապետ Իտընի համակիրներուն : Եւ գեռ ուրիշ մանրամասնութիւն մը՝ երեք ազատականները պահպանողական քուէներու շնորհիւ ընտրուած ըլլալով, ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ երկու հակամարտ կուսակցութիւնները խորքին մէջ հաւասարէ հաւասար (179ի դէմ 179) մնացած են : Ինչ որ կը մատնէ աշխատաւորականներու համար նահանջ մը՝ 1951ի վրայ, երբ ընտրութիւններուն Էթլիի կողմնակիցները թէեւ պարտուեցան, սակայն մեծ քաղաքներու մէջ ունեցան որոշ առաւելութիւն մը :

Ընտրական փորձագէտներու կատարած հաշիւներուն համաձայն, ձայները երկու առ հարիւրով սահած են դէպի աջ, ի նպաստ պահպանողականներուն Եթէ այս քանակը նոյնն ըլլայ հետեւեալ հանգրուաններուն համար ալ, ապագայ խորհրդարանը կրնայ բաղկանալ մօտ 390 պահպանողականներէ, մօտ 230 աշխատաւորականներու դէմ, ապահովելով չորս անգամ աւելի «թօրի»ներու մեծամասնութիւն մը, Նախորդ խորհրդարանին վրայ, ուր քսան աթոռ միայն աւելի ունէին անցեալ շրջանին :

Կը սպասուի որ ազատականներն ալ կըրեն որոշ նահանջ մը : Իսկ համայնավար կուսակցութիւնը ոչ մէկ տեղ հաւանականութիւնն ունի իր թեկնածուն ընտրել տալու :

× Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ 15.808 ձայնի առաւելութեամբ վերընտրուեցաւ : Ձայներու ամէնէն զօրաւոր կեդրոնացումն է, մինչեւ հիմա արձանագրուած : Վարչապետ Իտըն նոյնպէս վերընտրուեցաւ կարեւոր մեծամասնութեամբ մը :

Իսկ աշխատաւորական կուսակցութեան ղեկավարը Էթլի, թէեւ վերընտրուեցաւ, սակայն 1951ի ընտրութեանց վրայ, կորսնցուց ձայներու մօտ մէկ քառորդը : Կ'ըսուի որ անձնական ձախողութիւն մըն է :

★

ՎԱՐՇԱՊԵՏԸ յայտարարեց թէ Ալճերիա ղրկուելիք օգնական ուժերը պատերազմելու չեն երթար, այլ ապահովութեան դերութիւնը կատարելագործելու :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ հականգլիական բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան : Անգլիացի կառավարիչին դէմ մահափորձ մը ձախողեցաւ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՄԱՅԻՍ 28

Երբ կը խօսինք ներկայ Հայաստանի մասին, որպէս իրականութիւն եւ որպէս լուսաւոր կէտ մը մեր ժողովուրդին ներկային համար, չենք կրնար մոռնալ որ ան շարունակութիւնն է արդէն գոյութիւն ունեցող անկախ պետութեան մը : Տարբեր բան է երկրի մը անկախութիւնը հռչակել ոչինչէն, տարբեր բան գոյութիւն ունեցող պետութեան մը կարգ ու սարքը փոխել :

1920ին իր անկախութիւնը ունեցող երկրի մը պետական «րէժիմ»ը փոխուեցաւ, եղաւ խորհրդային, ինչպէս իր շուրջը եղող միւս մեծ ու փոքր պետութիւնները, բայց ոչ թէ Անկախ ու Ազատ հռչակուեցաւ Հայաստան եւ չէր ալ կրնար ըլլալ, քանի որ 1918 Մայիս 28ին արդէն ունեցած էինք մեր անկախ պետութիւնը, ճանչցուած, նոյնիսկ օտար պետութիւններէ :

Ու այդ մայիսեան մեծ օրը դարձաւ հայ ժողովուրդին համար յոյսի եւ լոյսի տօն մը, մանաւանդ երբ դարձաւ թափառական, բռնաւոր, եւ մղոններով հեռու իր երկրէն, իր հողերէն :

Անկէ ի վեր անցած են 37 երկար տարիներ որու ընթացքին, գոնէ արտասահմանի հայութիւնը, միշտ դարերու սովորութեան խաւարէն յանկարծ շողացող այդ լոյսով կը զօտեպնդուի ու իր կամքն ու հաւատքը կը սրէ, որքան ալ իր աչքերը պղտորած ըլլան իր հեռաւոր հայրենիքը պատող մշուշով :

Ու ան կը տօնէ զայն փառաշուք եւ սրտաբուխ արտայայտութիւններով ու պիտի տօնէ այնքան ատեն որ գաղթաշխարհը գոյութիւն ունենայ, իր կարօտակէզ բազմութիւններով, այնքան ատեն որ իր մայր հողին վրայ քար մը չտան իրեն որպէս բարձ, այնքան ատեն որ երկու տօնակատարութիւնները մէկի չվերածուին իր հայրենիքին մէջ, այնքան ատեն որ պէտք ունենայ մոռնալու իր գաղթականի հանգամանքը եւ ցուպը չկոտրէ, բոպիկ ոտքերով ու գլխաբաց ուխտի երթալու համար իր սրբավայրերը, որոնցմէ արիւնով ու արցունքով բաժնուեցաւ սեւ օր մը, այնքան ատեն որ իր Հայաստանը — այս անգամ առանց ածականի — դառնայ հայրենիքը բոլոր Հայերուն :

Մայիս 28ը վահան մըն է մեզի սպառնացող անհամար վտանգներուն դէմ, վահան մը ցեղային ոգիի եւ մեր ազգային գոյութեան պահպանման, վահան մը վերջապէս որուն պէտք ունինք այսօր, մեր ժողովուրդին հաւատքը իր ապագային համար կենդանի պահելու :

Այսօր օտար երկնքի տակ, օտար սրահներու կամարներն են որ պիտի արձագանգեն *Կեցցէ Մայիս* 28 աղաղակներով, յոյս ունինք որ օր մը հազարաւոր բերաններ մեր հայրենի երկրին մէջ պիտի կարենան աղաղակել կեցցէ Հայաստան :

ՍՕՍ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԷ

*

ԲԵՐԻԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Ինչպէս կը սպասուէր, խորհրդային պատուիրակութիւնը հասաւ հինգշաբթի երեկոյեան Պելկրատ : Եուկոսլաւ պինուորական գունդ մը, տօնական համազգեստով, պատուի կեցած էր օդակայանին վրայ : Դիմաւորելու եկած էին նախագահ Թիթօ, փոխ նախագահներ, Քարտէլ եւ Ռանքովիչ, ինչպէս նաեւ խորհրդային դեսպանատան լրիւ կազմը : Ժամը հինգին հասան երկու օդանաւեր : Առաջինէն իջան համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւ, վարչապետ Մարէշալ Բուլկանին եւ Ա. Միկոյեան, փոխ – վարչապետ, իրարու ետեւէ : Երկրորդ սաւառնակէն՝ արտաքին փոխ նախարար Կրոմիքօ, արտաքին առեւտուրի գործավարը, «Փրաւտա»յի խմբագրապետը եւ ուրիշներ : Պաշտօնական արարողութիւններէն ետք անթելի գործիքը մօտեցուցին Խրուշչեւի : «Ընկերնե՛ր (Թովարիշի) եկած եմ ողջունելու Եուկոսլաւ ժողովուրդը, որուն հետ մեր յարաբերութիւնները կը փափաքինք բարուոքել . Կը յիշեմ մեր անցեալի ճիգերը, միասին, յանուն ազատագրութեան » :

« Խ. Միութեան ղեկավարները կ'ափսոսան որ մեր յարաբերութիւնները 1948–էն ի վեր մթագնեցան, Բերիայի նման մարդոց քսութեամբ, որոնք չինծուասուտերով ուզեցին վարկաբեկել Եուկոսլաւ ղեկավարները» : Յետոյ հաւկցուց թէ քաղաքական յարաբերութեանց բարելաւման զուգընթաց, երկու ընկերվարական երկիրները պէտք էր որ կուսակցական գետնի վրայ ալ մօտենային : «Այս հանդիպումը թոյլ պիտի տայ որ Խ. Միութեան կուսակցութիւնը, ողջունէ Եուկոսլաւիոյ կուսակցութիւնը » :

Իսկ Եուկոսլաւ եւ խորհրդային բարեկամութեան հիմերը նկատեց համակեցութիւնը, եւ ներքին գործերուն չմիջամտելու սկզբունքը : Բնական գտաւ որ Պելկրատ ուզէ բարուոքել իր յարաբերութիւնները թէ՛ Արեւելքի եւ թէ Արեւմուտքի հետ : « Կը հաւնանք Եուկոսլաւիոյ ճիգերը » ըսելէ ետք վերջացուց յայտնելով թէ միջազգային խաղաղութեան պիտի նպաստէ Պելկրատի ժողովը : Իր ճառէն ետք ուզեցին գործիքը մօտեցնել Թիթոյի, որ առանց բառ մը ըսելու հեռացուցած զայն : Յետոյ ինքնաշարժ մտաւ Խրուշչեւի հետ : Վարչապետ Բուլկանին եւ միւսները հետեւեցան ուրիշ ինքնաշարժներու մէջ :

Ցատկանշական կը նկատուի որ Թիթօ ոչ մէկ խօսք ըսած է, ոչ իսկ շնորհակալութիւն մը Խրուշչեւի գրեթէ «ներողութեան » մը նմանող խօսքերուն : Ընդհակառակն, տեսակ մը անտարբերութիւն : Հսկային դիմաց, «փոքր» մըն է կարծէք, որ գիտակից իր կարեւորութեան, կ'ուզէ խաղալ հսկայի մը դերը : Ցամենայն դէպս, այս յատկանշական երեւոյթներէն դուրս, բուն ժողովները սկսան երէկ, Ուրբաթ : Յայտնի չէ օրակարգը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Հայաստանի անկախութեան 37րդ տարեդարձը կը տօնուի այսօր շաբաթ՝ Ալֆորվիլի, Վիէնի, Վալանսի եւ Սէն Շամոնի մէջ, վաղը կիրակի՝ Մարսէյլի մէջ : (Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ) :

Յառաջի այսօրուան թիւը մասամբ նուիրուած է Մայիս 28ին, յառաջիկայ շաբաթ կը հրատարակենք կարգ մը յօդուածներ Փարիզի տօնակատարութեան մասին :

ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

*

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ

Արեւմուտքի մեծերուն 10 Մայիսի հրաւէրը, չորս վարչապետներու ժողովի մը մասին, ունեցաւ իր պաշտօնական պատասխանը առջի օր : Երեք յուշագրեր յանձնուեցան արտաքին նախարար Մոլոթովի կողմէ Մոսկուայի ֆրանսական անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն Թէեւ Մոսկուա չի ճշդեր թէ ընդունա՞ծ է «կարճ ժողովի մը» առաջարկը, ուր պիտի «դասաւորուին ընդհանուր կերպով արտաքին Նախարարներու կողմէ քննուելիք խնդիրները » սակայն իրագէտները յատկանշական կը նկատեն այն տարբերութիւնը որ գոյութիւն ունի Ամերիկայի յանձնուած պատասխանին եւ միւս երկու մեծերուն ուղղուած յուշագրերուն միջեւ : Արդարեւ Ֆրանսայի եւ

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒՆՔԷ ԵՐԿՈՒՆՔ

*

Կ'ըսեն, «ոմանք» կ'արժէ՞ այդքան պանծացնել Մայիս 28ը։ Պարզապէս պատահմունք։ Դէպքերու զուգադիպում, որ իրեն հետ բերաւ յուսախաբութիւն, աւեր ու արիւն։ Եւ ի՞նչքան կրցաւ տեւել, ոչ իսկ երեք տարի։ Եթէ Ռուսն ալ օգնութեան հասած չըլլար ...

— Մի փրփրիր եւ լռէ՛, ցամաք հոգի։ Սորվէ լսել։

Եթէ առիթ ունեցած ես պատմութիւն թղթատելու, գոնէ ժամանակակից պատմութիւնը սերտելու, պիտի տեսնես բազմաթիւ նման «պատահմունքներ»։ Շատ շատերը այսօրուան ազատ ու անկախ ազգերէն իրենց փրկութիւնը կը պարտին այդպիսի զուգադիպումներու։ Աշխարհ կը բռնկի, ամբողջ ժողովուրդներ կրակը կ'իյնան։ Ճակատներ կը փայլատակին ու կը խորտակուին, ուրիշներ կը բոցավառին եւ կը յաղթանակեն։ Դժուար է գիտական ճշդութեամբ նախատեսել ճակատամարտներու ելքը։ Շատ բան կախում ունի աշխարհագրական, զինուորական, նիւթական ազդակներէ։ Իսկ այդ բոլորին վերեւ՝ բարոյական կորովն է որ կը սրէ նայուածքները եւ աւիշ կը հոսեցնէ երակներուն մէջ.

Արդ, մէկդի դնելով բոլոր յարակից դէպքերը, Ռուսին փախուստը, Թուրքին ջուերը, հարեւաններու խաղերը եւ ուրիշ բազմաթիւ պարագաներ, 1918 Մայիսի վերջերը, ճակատագրական շրջանի մը մէջ, կռիւ եղա՞ւ թէ ոչ։ Օրհասական ճակատամարտներ մղուեցա՞ն նախնական անբաւարար միջոցներով, բայց գերագոյն վճռականութեամբ — Մահ կամ Ազատութիւն։ Այս կամ այն դրօշին տակ եւ կամ առանց դրօշի։ Ֆետայիներով եւ կանոնաւոր զինուորներով։ Հինով ու նորով։ Եւ Արեւելքի եւ արեւմուտքի քաջերով։ Գումարտ՝ 10 – 12.000ով, ընդդէմ թշնամի բանակի մը որ կը հաշուէր 30 – 35.000։

Եւ այս բոլորը յանգեցա՞ւ ելքի մը, հող չէ թէ ոլոր-մոլոր։ Ունեցա՞նք ափ մը հող մեր ոտքին տակ։ Իսկ այդ ափ մը հողը չէ՞ր որ վառեց հոգիները, միեւնոյն ատեն սրբելով դաւադիր եւ թշնամի ախորժակները, հարաւէն թէ հիւսիսէն։

Եւ ի՞նչպէս կ'ունենայիք դուք այսօրուանը, թող կոչուի խորհրդային, եթէ կայմուած չըլլար երէկուանը։

Ի՞նչպէս կը համրէիք այսքան միատարր ժողովուրդ, մեր հայրենի ժառանգութեան մէկ մասին վրայ։ Կ'ունենայի՞ք այսօրուան Երեւանը, առանց այս սկզբնական եւ հերոսական աշխատանքին որ թափուեցաւ անասելի թշուառութեանց եւ անհնարին դժուարութեանց մէջ, չեղածէն բան մը ստեղծելու առաջադրութեամբ» :—

— Լսէ՛, սերտէ՛ եւ պատասխանէ :

×

Կ'ըսե՞ն ուրիշներ, միշտ «ի նոցանէ».—

Ընդունինք թէ արդար են այդ բոլորը։ Բայց, դուք Դաշնակցականներդ անկախութեան հռչակման տօնը դարձուցեր էք մենաշնորհ։ Միեւնոյն ատեն՝ մարտակոչ, օրուան իշխանութեան դէմ։ Դուք ձեր փառասիրութիւնները յագեցնել կ'ուզէք։

- Զա՛րկ, բայց մտիկ ըրէ, դպիրդ իմ ամենագէտ։ Մինչեւ Պոլսոյ վերջին արտագաղթը (1922) եւ անկէ վերջն ալ քանի մը տարի շարունակ միասին կը տօնէի՞նք այս տօնը։ Ամէն տեղ շարք – շարք բանախօսներ բեմ կ'ելլէի՞ն, — կղերական, Դաշնակցական, ռամկավար, հնչակեան։ Բոլորն ալ կը պանծացնէ՞ին զայն, իբրեւ ազգային պարծանք։ Նոյնիսկ հռչակաւոր Քաջազնունին, զոր միշտ օգնութեան կը կանչէք, շատ բնական եւ նուիրական պարտականութիւն մը չհռչակե՞ց Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը, ընդունելով հանդերձ Նոյեմբեր 29ը, (Դեկտեմբեր 2)։

Արդ, ինչո՞ւ կէս ճամբան մնացիք դուք։ Ինչո՞ւ այսօր խառնելի կը գտնէք երէկուան պաշտելին։

Ձեր երէկուան դի՞րքը կեղծիք էր թէ այսօրուանը։ Ինչ բան փոխուեցաւ էութեան մէջ։

Նոր բանե՞ր սորվեցաք՝ ուրախ ենք, աւելին սորվեցէք։ Բայց, ի՞նչպէս կրնաք ուրանալ պատմական երկունքը, այնքան դժոխային պայմաններու մէջ։

Երկունքը երկունք ըլլալէ կը դադրի՞, երախայ մը գուրգուրանքի, հոգածութեան իրաւունքէն կը զրկուի՞, պարզապէս մութի մէջ ծնած, տաժանելի մանկութիւն մը անցուցած ըլլալուն համար։

Իսկ երբ դուք տէր չէք ըլլար՝ ոչ օրհասական պայքարին, ոչ կատարուած գերմարդկային ճիգերուն, ոչ հերոսական խոյանքին ոչ ալ թափած արիւնին, կամ տէր կ'ըլլաք ակռաները թափած կեսուրներու պէս, կէս բերան, — ինչո՞ւ մեղաւոր կ'ըլլայ Դաշնակցութիւնը։

Անո՞ր համար որ հաւկաղեղ կանգնած, իր ետեւէն քաշելով անհամար բազմութիւններ, կը յայտարարէ.

— Ես կը խոնարհիմ կատարուած մեծագործութեան առջեւ։ Ես թոյլ չեմ տար որ ոգէտ կամ քնախնդիր մարդիկ նսեմացնեն, մոռացութեան մատնեն երէկուան Երկունքը։ Իմ հոգիս կը խայտայ ոգեկոչելով յիշատակը հազարաւոր քաջերու, որոնք արիաբար մարտնչեցան, իրենց եղունգներով ճանկռտեցին ռազմադաշտի հողերն ու ժայռերը, եւ ստեղծեցին խարիսխ մը, — ափ մը հող։

Ես, Դաշնակցութիւն, ամէն տարի տօնելով, շահուած յաղթանակը, միեւնոյն ատեն աչքերս կ'ուղղեմ Երեւան եւ կը յիշեցնեմ, — Աճեցո՛ւր, լրացո՛ւր սահմանը, եւ կառավարէ այնպէս ինչպէս որ կը տրամադրեն այս ժողովուրդին հիմնական շահերը։ Նոյն երկունքն է որ կը շարունակուի, եւ վա՛յ անոր որ չըմբռներ պատմութեան վճիռը.

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1918 ՄԱՅԻՍ 28Ի ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

*

1918 Մայիս 2ին Թրքական բանակը Ախուրեան գետը անցնելով, սկսաւ ամէն ուղղութեամբ արշաւել դէպի Շիրակի գիւղերը։

Հայ գիւղացին ճարահատ աղուհացով դիմաւորելով Թուրք զօրքը իր հաւատարմութիւնը խոստացաւ, ինչպէս կ'ընէ պարտուած պետութեան մը ժողովուրդը յաղթական պետութեան նուաճող զօրքին։

Գրեթէ, Շիրակի բոլոր գիւղերու բնակչութիւնը գերի դարձաւ, ինչպէս եւ մենք, որ 1915ի ջարդերէն հրաշքով միայն ազատուած էինք։

Ցայտնի Դաշնակցական Մելիք Բոզիկեանի թելադրութեամբ՝ հինգ երիտասարդներս զէնքերով միասին պահուեցանք գիւղին մօտիկ քարայրներուն մէջ։ Աւելի քան երկու շաբաթ պահուած մնացինք աննշմար։

Սարդարապատի ճակատամարտի նախօրեակին էր, Թրքական զօրքը՝ զինուած պատերազմական ռազմամթերքով, կ'երթար դէպի Սարդարապատ։ Դաշտերն ու ճամբաները լեցուած էին ձիերով, ջորիներով, եւ թնդանօթներով։

Օր մըն ալ ան եկաւ մեզ քարայրէն տուն տարաւ ըսելով, թէ առ այժմ որեւէ վտանգ չկայ։

Թուրքերու գրաւած հայ գիւղերը հեռախօսային բազմաթիւ ցանցերով կապուած էին Կարսին։ Անոր կարգադրութեան շնորհիւ ոչ ջարդ, ոչ թալան տեղի կ'ունենար։

ՄելիքԲոզիկեանի տունը, ուր երեք տարիէ ի վեր իբրեւ տան մէկ անդամը կ'ապրէի, գիւղին ամենահարուստ եւ արդիական տեսքով շինուած միակ տունն էր։ Բոլոր Թուրք բարձրաստիճան զինուորականները հոն կուգային։ Ունէր հեռախօս եւ 6 զինուորներ։ Ցոյն եւ գերմանացի երկու բժիշկները տնեցի էին դարձած։ Բժիշկներէն մէկը օր մը մամիտով իր սենեակի ճերմակ պատին վրայ գրած էր գերմաներէն — «Հայեր ձեր օրերը համրուած են... Խեղճ քրիստոնեաներ։

Մելիքի տղան Սասունիկը, Ներսէսեանէն շրջանաւարտ եւ գերմաներէնի քաջ ծանօթ, գրուածքը թարգմանեց հօրը։ Հայր ու տղայ միասին յոյն բժշկին դիմելով լուսաբանութիւն ուզեցին պատի վրայ գրուածքին համար։

Ցոյն բժիշկը առանց վարանելու ըսաւ «քանի, որ ես ալ ձեզ նման Քրիստոնեայ եմ, յայտնեմ ձեզի ատոր գաղտնիքը, Թրքական բարձր հրամանատարութենէն հրահանգ կայ առ այժմ Հայերուն բան մը չընել, մինչեւ որ Երեւան գրաւուի։ Երբ Երեւան իյնայ, այն ատեն է որ ջարդ տեղի պիտի ունենայ։ Խուժանը Արփայ Չայի վրայ կը սպասէ այդ օրուան։ Իսկ Երեւան երկար պիտի չկրնայ դիմադրել, իրմէ թիւով գերազանց ուժերուն դէմ։

Մելիք անմիջապէս հրամայեց տղոց հաց պատրաստել եւ այդ գիշերն իսկ նամակով մը Երեւան երթալ, յայտնելու Ազգային Խորհուրդին՝ Թուրքերուն մտադրութիւնը։

Մայիս 22ին երբ Թուրք պահակներ խարոյկ վառած էին Բողազքեասան գիւղի կամուրջին վրայ, մենք ջուրի խշխշոցի հետ աննշմար եւ ապահով անցանք եւ սկսանք Ալագեազն ի վեր բարձրանալ։

Երբ Ալագեազի Քառասուն ակունքները հասանք, մեր առաջնորդը ազատ շունչ մը քաշեց, իսկ մենք մեր ակռաները սեղմած, թրջած ոտքերով, անխօս ու զգուշութեամբ իրեն կը հետեւէինք։

Արեւի առաջին ճառագայթներուն հետ սկսանք վայրէջքը դէպի Փարփի գիւղը, ապա Աշտարակ, Ազգային Խորհուրդին յանձնելով նամակը ու մեր ունեցած տեղեկութիւնները։ Անկէ հեռախօսեցին Երեւան ու զինուորական պատկան մարմիններուն։

Եթէ Թրքական ուժերը դիւրութեամբ կարենային ճեղքել Սարդարապատի ճակատը, դժուար պիտի չըլլայ գուշակել ամբողջ հայ ազգի ճակատագիրը։

Սարդարապատի, Պաշաբարանի եւ Ղարաքիլիսայի ճակատամարտներով հայութեան գոյութիւնը փրկուեցաւ, եւ դեռ աւելին, Ազատ ու Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի հանրապետութեան հիմը դրուեցաւ Մայիս 28ով ....

Ցաղթական Թուրք զինուորներուն ծրագիրը ջուրը ինկաւ, շնորհիւ հայկական միակամ դիմադրութեան։ Նորաստեղծ Հ. Հ. ներկայացուցիչներուն հետ հաշտութիւն տեղի ունեցաւ եւ ուլթեւկէս ամսուան գրաւումէ ետքը կրկին հայկ. մանուկ հանրապետութեան յանձնուեցաւ Իգտիր, Կողբ, Կաղզուան, Ղարս, եւ Արտահան, իրենց շրջաններով, մինչեւ 1914ի ռուսական սահմանները։

Ցոյն եւ գերմանացի բժիշկներ Սարդարապատէն վերադարձին պատմած էին Մելիք Բոզիկեանին, թէ կռիւները որ տեղի ունեցան՝ Հայերու կողմէ չէին, այլ ուղղակի երկինքէնԱստուծոյ կրակն էր որ կը թափէր Թուրք զինուորներու վրայ։

Հաւատացուցած էին Մելիքին որ մեր Սուրբ Էջմիածինն էր որ իր հրաշքով փճացուցած էր Թրքական զինուորները, եւ ոչ թէ մարդկային որեւէ կռիւ տեղի ունեցած էր։

Փառք Հայկական այդ Սուրբ հրաշքին։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ ընդունեց Հնդկաչինի վարչապետ Տիէմի հրաւէրը, Սայկոնի մէջ ժողովի մը մասնակցելու համար։ Նոյն հրաւէրը ղրկուած էր Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի.

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

●

Կռուող կողմերից Թաթարները, որ Անդրկովկասի ժողովուրդների մէջ, անհամեմատ շատ աւելի գողեր եւ աւազակներ ունէին, բնականաբար, շատ գոհ էին, որ ցարական կառավարութիւնը, որ միշտ էլ իրենց հալածել է որպէս քրէական յանցաւորների, այս անգամ այդ նոյն կառավարութեան ներկայացուցիչներն էին իրենց յորդորում իրենց դրացի Հայերին կոտորել եւ թալանել։ Սակայն բարեբախտութիւն էր Հայերիս համար, որ Թաթարները չունէին զիրենք ղեկավարող ոչ քաղաքական կուսակցութիւն եւ ոչ էլ փորձառու ռազմագէտ ղեկավարներ։ Ցարձակումները կատարեցին խուժանավարի, իրենց պէս գող աւազակների ղեկավարութեամբ, եւ այս իսկ պատճառով՝ թէեւ Հայերիս նիւթական վնաս շատ հասցրին, բայց չկարողացան՝ շատ Հայեր կոտորել։

Հայերիս առաւելութիւնները. —

Ա.— Որպէս ղեկավար՝ ունէինք Հ. Յ. Դ. մարտական հզօր կազմակերպութիւնը։

Բ. — Յեղափոխական կռիւների մէջ մարզուած հմուտ եւ քաջարի հրամանատարներ, խմբապետներ եւ բազմաթիւ հայդուկներ։

Գ.— Ռուս բանակի մէջ տարիներով մարզուած հայ սպաներ եւ հազարաւոր պահեստի հայ զինուորներ եւ Դ.— Ամէն տեղ Դաշնակցական մարմիններ, կուսակցական եւ անկուսակցական անձնուէր մտաւորականներ ու բազմահազար կորիճ երիտասարդներ։

Երբ պայթեց այս ահաւոր վտանգը, Հ. Յ. Դ. Արեւելեան Բիւրօն, որի կեդրոնատեղին էր Թիֆլիզը, անմիջապէս ստանձնեց Անդրկովկասի հայութեան ինքնապաշտպանութեան ղեկավարութիւնը։

Գաղտնի միջոցներով զէնք եւ ռազմամթերք հայթայթելու եւ վտանգի ենթակայ վայրերը հասցնելու նպատակով, իրեն կից՝ յատուկ զինական ֆոնտի մարմին կազմեց, որ կրեց Զիփօն կրճատ անունը։

Երկրի հայդուկային կռիւներին մասնակցած հրամանատարներ, խմբապետներ եւ ռազմիկներ, 1905 – 6 Թ.ին Անդրկովկաս գտնուելով, շատ մեծ դեր կատարեցին Կովկասահայութեանը սպառնացող զանգուածային կոտորածից փրկելու մարզում։ Ծուտով կռուող ուժեր օգնութեան հասան նաեւ հայաբնակ զանազան երկիրներից։

Հայ ազատագրական պայքարի ընթացքում, մեր անձնուէր մտաւորական գործիչներն ու ռազմիկները, հայկական հաստատութիւններին օգնութեան հասնելու եւ շատերը իրենց կեանքը զոհելու՝ սքանչելի դրուագներով լի պատմութիւնը, դժբախտաբար, տակաւին յատուկ ուսումնասիրութեան նիւթ չէ դարձած։

Բիւրօն Նիկոլ Դումանին հրամանատար նշանակեց Երեւանի նահանգի, Քեռիին՝ Զանգեզուրի շրջանին։ Մուրատին՝ նախ Գանձակի շրջանի եւ ապա Գողթանի շրջանին։ Վարդանին՝ իր ծննդավայր Ղարաբաղի։ Արմէն Գարոյին՝ Թիֆլիզի։ Սեւ Քարեցի Սաքոյին՝ իր ծննդավայր, այժմեան Իջեւանի գաւառի։ Գանձակի շրջանի Թաշիտին, սակայն մի քանի ամսից յետոյ, Բիւրօն Թաշիտին յետ կանչեց եւ փոխարէնը լիազօր նշանակեց ընկեր Աբրահամ Գիւլխանդանեանին, որ մինչեւ 1907 Թ. ձեռնհասութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը։

Նիկոլ Դումանը Հին Նախիջեւան ուղարկեց ընկերներ՝ Սարգիս Բարսեղեանին եւ Վահան Փափազեանին, որոնք տեղական ընկերներ Դաշնակցական Խեչոյի, Յովհ. Պետրոսեանի եւ ապայ Ենգիբարեանի հետ միասին Զին. Մարմին կազմեցին։ Մշեցի Սմբատին՝ Արարատեան դաշտը, Խաթոյի Հաճիին՝ Դարալագեազի շրջանը։ Սէյդօ Պօղոսին՝ Խանութլար։ «Խէնթ»ի տղայ Արմէնին՝ Արագածի շրջանը եւ Ռեսուլ Գրիգորին ու Արամայիս Աղնաւուրեանին՝ Աղբարայ, 1906 Թ. Փետրուարին Գանձակ հասաւ հրամանատար Սեպուհը, որ մի խումբ ձիաւորներով, ստիպուած էր եղել Թիֆլիզից Լոռուայ Դիլիջանի, Նոր Բայազիտի, Դարալագեազի, Զանգեզուրի, Ղարաբաղի եւ Ջիւանշիրի ձիւնապատ լեռնային ճամբով հասնիլ Գանձակ։

Հայ – Թաթարական ընդհարումներին գործօն մասնակցութիւն են ունեցել զանազան շրջաններում Մոկացի Գրիգորը, Առիւծ Աւագը, Դրօն, Վանեցի Լորթօն, Մկրտիչ Աղամալեանը, Մարտիրոս Ջաբուլիչեանը, Բաչգեառնեցի Ղազարը, Համազասպը, Ախալցխացի Ալյանն ու Աչիգը, Բուլանուխցի Մարտիրոս վարժապետը, ապայ Արսէն Շահմազեանը՝ Քեռիի մօտ, Ղարաբաղցի ապայ Բաղդասարեանն էլ՝ Արմէն Գարոյի օգնականը եղաւ Թիֆլիզի կռիւներին։ Բաղդասարեանը, որ մասնակցել էր ռուս – ճապոնական պատերազմին եւ Ա. Աշխարհամարտին, Հայաստանի հանրապետութեան օրով, Դիլիջանի հայկական զօրքի հրամանատարն էր զօրավարի աստիճանով։

Հայ – Թաթարական կռիւներին մասնակցել են նաեւ բազմաթիւ ուրիշ խմբապետներ եւ յայտնի հայդուկները, որոնց ցանկը, դժբախտաբար, ես չունիմ։

ԲԵՆՕ

(Շար.)

ԱՐԱՄԻ ԿՈՉԸ

*

Ա Ր Ա Մ

Որ համաժողովրդական ինքնապաշտպանութեան գերագոյն ճիգը կազմակերպեց 1918 Մայիսի ճակատագրական օրերուն :

1918ի ճակատագրական, ու օրհասական գարունն էր։ Երեւանի Թատրոնի շէնքը յետոյ խորհրդարան, լեփ լեցուն էր բազմութեամբ։ Բեմին վրայ ձեռքերը շարժելով եւ առիւծի բաշ - գլուխը թափահարելով, կը խօսի Արամը։ Հռետորական կարողութենէ զուրկ այդ մարդը իր անկեղծութեամբ եւ երկաթեայ տրամաբանութեամբ կախարդած է բոլորը։ Սրահին անդորրութիւնը կը խանգարուի այս ու այն անկիւնէն լսուող հեկեկոցներով :

Պարզ է Արամի լեզուն եւ միտքը յըստակ, ժողովուրդին հասկնալի լեզուով մը կը ներկայացնէ դառն իրականութիւնը. « Եթէ հայ մայրերը չզոհաբերեն իրենց զաւակները, կորսուած է բոլորիս թէ կեանքը եւ թէ պատիւը :

Հասած է ժամը, երբ հայ կինը պէտք է զգայ իր կոչման բարձրութիւնը եւ կատարէ իր սուրբ պարտականութիւնը»։

Արամի կոչը անարձագանգ չմնաց։ Բեմ կը բարձրանայ ալեհեր կին մը եւ արտասուաթոր աչքերը ուղղելով Արամին կը բացագանչէ հեծեծագին .

— Երեք զաւակ ունիմ, երեքն ալ հայրենիքի մատաղ, ցաւում եմ որ աւելին չունիմ . . .

Ոգեւորուած բացականչութիւններ, բուռն ծափեր, խինդ, լաց իրար կը խառնուին ։ Հայ մայրիկին կը յաջորդէ երկրորդ, երրորդը . . .

Նայեցայ կողքիս նստած մայրիկիս ։ Աչքերը կը սրբէր թաշկինակով. Զգաց հայեացքս ու լռեց ։

Միւս օրը երբ դպրոցէն տուն դարձայ, հայրիկս՝ յայտնեց որ առտուն գիս արձանագրել տուած է իբր զինուոր ։

Մայիս 28ի հոչակումը իմացանք Արագածի լանջերի վրայ։ Իսկ աշնան նորէն աշակերտական պայուսակը թեւիս տակ դպրոց կ'երթայի։

Արամի խօսքը որ խոստումն էր բովանդակ հայութեան կամքին, յաղթանակեց ։ Եւ անհամար զոհերի շիրիմներուն վրայ հիմնուեցաւ «Հայաստանի հանրապետութիւնը։

Եթէ պատմութիւնը այդ շէնքը խորտակեց, անոր հիմերը չեն խախտած, ուր կը տիրապետէ Արամի յաղթական ոգին ։

Ա.

ՑԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՏԷՍԻՆ, (Ցատաց).— Անցեալ երկուշաբթի իրիկուն (16 Մայիս) Ֆրանսերէն դասախօսութիւն մը տրուեցաւ տեղւոյս կաթոլիկներու սրահին մէջ։ Կազմակերպիչները՝ Պ. Կարօ Օհանեան եւ ընկեր Ս.Առաքելեան, գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էին օգտուելու Պ. Կ. Փոլատեանի Վիէն այցելութենէն, Ֆրանսերէն դասախօսութեամբ մը տեղւոյս Ֆրանսական շրջանակներուն եւ մեր նորահաս սերունդի՝ ծանօթացնելու մեր ազգային կենսունակութեան ուժն ու մեր բանաստեղծութիւնը։ Կարճ ժամանակի մը մէջ եւ անհատական սահմանափակ միջոցներով կազմակերպուած այդ ձեռնարկը մասամբ մը հասաւ իր նպատակին։ Դասախօսը, Պ. Կ. Փոլատեան պէտք է ըսել ունի եւ երիտասարդական աշխոյժ ու եռանդ, եւ յարմարութիւն ու հմտութիւն նման աշխատանքներու ։

Երեկոյթին նախագահութիւնը սիրովստանձնած էր տեղւոյս Ֆրանսացի նոր վ. բդապետը, հայր Փէրիսէ։

Դասախօսութեան նիւթն էր՝ ժողովուրդին կեանքի ուժը, եւ բանաստեղծութիւնը ։ Սրահը լեցուն էր ամբողջութեամբ։ Ունկնդիրներուն մէջ կը նշմարուէին Ֆրանսացի ուսուցչուհիներ, տեղւոյս գործարանի բարձր պաշտօնէութենէն ներկայացուցիչներ ու անհատներ։ Հայր Փէրիսէ բանալով երեկոյթը նախ ներկայացուց դասախօսը յետոյ իր նիւթը

Անշուշտ, ըսաւ, իրողութիւն է որ առհասարակ Եւրոպացիներս անծանօթ ենք արեւելեան եւ ի մասնաւորի հայկական մշակոյթին, հետեւաբար հաճոյքով պիտի ունկնդրենք Պ. Փոլատեանը ։

Ցարգելի դասախօսը իր ներածականին մէջ, ընդհանուր ակնարկ մը նետեց կորսուած հին ազգերու մշակոյթներուն վրայ։ Ցիշեց յունական եւ եգիպտական մշակոյթներուն կրած նահանջը դարերու ընթացքին եւ ի վերջոյ անցնելով իր բուն նիւթին ներկայացուց հայկական մշակոյթն ու բանաստեղծութիւնը, իբրեւ միտահոս, անկորնչելի ու յաւիտենական աղբիւրը մեր ազգային կենսունակութեան, ու առաքինութիւններուն։ Հայը, ըսաւ, հին ազգ մըն է ու իր մշակոյթը կը բխի դարերու փիլիսոփայութեան ակունքէն։ Ս. Մեսրոպն էր որ Ե. դարուն մեր լեզուն օժտեց այնպիսի գործիքով մը, որ հիմը հանդիսացաւ հայկական Ոսկեդարուն ու միակամար կամուրջ մը կազմեց մինչեւ մեր օրերը։ Ան ու իր յաջորդները մեր լեզուն ճոխացուցին ու դայն դարձուցին ոսկեղինիկ։ Հայկական բանաստեղծութեան թափը հին դարերէն ի վեր երբեք չէ կասած։ Ան երկնած է լաւ թէ վատ պայմաններու մէջ ու նոյն ուժգնութեամբ կը շարունակուի նաեւ այսօր, ըլլայ հայրենիքին մէջ թէ աշխարհի չորս ծագերուն սփռուած գաղթահայութեան մէջ։ Եթէ դարերու մշուշին մէջէն Նարեկացիներ, Շնորհալիներ կը պայծառ, այժմ ալ հայկական բանաստեղծութիւնը ունի նոյնքան արժանաւոր ու տաղանդաւոր հետեւորդներ։ Հայ ժողովուրդը պաշտած է բանաստեղծութիւնը ու դրագէտները նկատած՝ ազգային առաջնորդներ, նուիրեալներ ու սուրբեր ։

Ապա Պ. Փոլատեան կարդաց հատընտիր բանաստեղծութիւններ Նարեկացիէն, Ներսէս Շնորհալիէն, Միք. Նալպանդեանէն, Պետ. Դուրեանէն, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանէն, Դանիէլ Վարուժանէն, Սիամանթոյէն, Զարենցէն ։ Շատ յաջող թարգմանութիւններ էին բոլորն ալ։ Գոնէ անձնապէս կը գնահատեմ զանոնք ։ Եւ սակայն ի վերջոյ թարգմանութիւններ էին լոկ, հետեւաբար չունէին այն քնքշութիւնը, գեղեցկութիւնը, բոյրն ու երանգը որ յատուկ է մեր լեզուին։ Այս պարագան յարգելի բանախօսն ալ մատնանշեց ։

Պ. Փոլատեան ներկայացուց նաեւ գերիրապաշտ նոր բանաստեղծներու արտադրութիւններէն ու յիշեց արտասահմանի գրողներէն Սարաֆեանը, Թօփալեանը, Ծառուկեանը, Վ. Վահեանը եւ ուրիշներ։

Զարենցէն կարող էր աւելի լաւ ընտրութիւն մը ընել ։

Պէտք է շնորհաւորել կազմակերպիչներն ու մանաւանդ դասախօսը, այս շինիչ ու օգտակար ձեռնարկին համար։ Փափաքելի էր որ յաճախ կրկնուէին նման դասախօսութիւններ։ Ու կազմակերպուէին աւելի ծրագրեալ կերպով, հնարաւոր դարձնելու համար աւելի լայն քրջանակի մը ծանօթացնելու մեր ազգային դանձերը ։ Հաղճեպով գրի առնուած այս թղթակցութեանս հաւանական մոռացումներու համար Պ. Փոլատեանի ներողամտութիւնը կը խնդրեմ։

*

Պ. Փոլատեան իր ներկայութենէն օգտուելով կարճ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ խումբ մը հայրենակիցներու հետ, « Համազգային»ի մասնաճիւղ մը հիմնելու առաջադրութեամբ ։

Ուրախ եմ յայտնելու որ իր բաղձանքը իրականացման ճամբուն վրայ է։ Ընտրուած է առժամեայ վարչութիւն մը, աւելի լայն խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրելու համար տեղւոյս ազգայիններ եւ օրինական վարչութիւն մը ընտրելու։ Լիայոյս ենք որ բանիմաց եւ նուիրեալ տարրեր չեն պակսիր այս համազգային կենսական նպատակին շուրջ բոլորուելու համար ։

Գ. Գ.

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը Համբարձման տօնին առթիւ հանդէս մը կազմակերպած էր Ազգ. Տան մէջ։

Բացման խօսքը ըրաւ նախագահուհի Տիկին Սամուէլեան, բացատրելով օրուան հանդէսին նպատակը եւ հրաւիրեց Տիկին Իփէկեանը ստանձնելու հանդէսի նախագահութիւնը ։ Տիկին Իփէկեան բացատրեց թէ ինչ է Համբարձման տօնին իմաստը, թէ ինչպէս Հայաստանի մէջ գեղեցիկ աւանդութիւն մը կայ որ, այսօր երիտասարդ օրիորդներ, սափորի մը մէջ եօթը տեսակ ծաղիկներ եւ եօթը աղբիւրէ ջուր լեցնելով, վիճակ կը քաշեն, «Ջան կիւլիւմ» երգելով եւ այն հաւատքը կայ թէ, ով ինչ որ կը փափաքի այդ խորհրդաւոր պահուն իր մուրատը կը կատարուի։ Այս գեղեցիկ աւանդութիւնը չմոռնալու համար է որ Կապոյտ Խաչը մտածեր է պատկերացնել զայն այս սրահին մէջ ։

Ծանօթ դերասաններ Գմբէթեան եւ Պր. Վահանի արտասանեցին զանազան կտորներ։ Մեներգեց Օր. Շ. Պէնկեան, իսկ Օր. Ցակոբեան պարեց կովկասեան պարեր ։

Փոքրիկներ Ն. Եաղճեան, Վ. Էլմէզեան, Լ. Պարսամեան, Ա.Գարոյեան և ուրիշներ կատարեցին զանազան անակնկալներ, երգելով ու պարելով ։

Հայկական տարազներով աղջիկներու խումբ մը Համբարձման սափորը բերին բեմին վրայ Ջան կիւլիւմ երգելով եւ քաշեցին վիճակներ ։

Պ. Ետիքարտաշեան իր բիզարով. կը խանդավառէր մթնոլորտը ։

Պատրաստուած էր փոքրիկ պիւֆէ մը, ուր կը սպասարկէին Կապոյտ Խաչուհիներ։

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ԼԻՈՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին վիճակագրական սպասարկութիւնը իր վերջին ժողովին հետեւեալ եզրակացութիւնները հանեց այս տարուան (1955) տօնավաճառէն :

Գտաւ որ ընդհանրապէս շատ մեծ գործունէութիւն մը ունեցած է Տօնավաճառը բոլոր ճիւղերուն մէջ։ Մասնաւորաբար նպաստաւորուած են խաղալիկներու, ելեկտրականութեան, մեքենաներու, յախճապակիի եւ ապակեղէնի ընտանեկան եւ ճարտարարուեստի վերաբերեալ առարկաներու ճիւղերը :

Հակառակ շատ խիստ ընտրութեան մը 5500 ցուցադրողներ մասնակցած են, որոնց երկու հարիւրը օտար տուներ :

Գալով գնորդներուն, անոնք ոչ միայն ամբողջ Ֆրանսայէն, այլ եւ հիւս. Ափրիկէէն, Ֆրանսական Միութեան 14 շըրջաններէն եւ 37 օտար երկիրներէ եկած էին ։ Այս գնորդները կարեւոր ապսպրանքներ տուին։ Ասոնք շատ աւելի պիտի ըլլային եթէ Ֆրանսական ապրանքներու գիները կարենային մրցիլ օտարներուն հետ :

Տօնավաճառի արդիւնքէն որոշ կերպով կարելի էր եզրակացնել, որ թէեւ Ֆրանսայի անտեսական վիճակը կը բարւոքի հետզհետէ, բայց տակաւին մեծ ճիգ մը պէտք է ընենք գիներու համար եթէ կ'ուզենք որ Ֆրանսական արտադրութիւնները հետաքրքրեն օտար շուկաները ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՆԻ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Խօսելէ առաջ իսկ արդէն ճանչցայ զինքը։ Իմ մարդս էր— սպիով մարդը։ Վայրկենական այս անուշադրութենէն օգտուելով կամրջակին վրայ տարածուած թըշնամիս ոտքի ցատկեց փութով եւ կամրջակէն վար վազեց։ Ռէյպըրն հայհոյանքով մը ետեւէն վազեց ։

Գործողութիւններու առեն միշտ կ'ուզեմ ներկայ գտնուիլ։ Ուստի ես ալ միացայ հետապնդման՝ դէշ յոգնութիւն մը ։ Կամրջակին շուրջ դառնալով վազեցինք մինչեւ նաւուն աջակողմէ։ Հոտ՝ դահլիճին դրան առջեւ կծկտած էր մարդը ։ Ռէյպըրն ալ վրան հակած ։

— Կրկի՞ն զարկիք, ըսի շնչասպառ։

— Պէտք չկար, պատասխանեց դաժան ժպիտով մը։ Դրան առջեւ ինկած էր արդէն։ Եւ կամ դուռը չկրցաւ բանալ ու կը կեղծէ։ Հիմա կը հասկնանք. տեսնենք ո՞վ է :

Սիրտս ուժգին կը տրոփէր, աւելի մօտեցայ։ Անմիջապէս զգացած էի որ վրաս յարձակողը Զիչեսթըր մեծ մարդ մըն էր, թերեւս կարող՝ դանակ գործածելու, կռմտելու աստիճան, սակայն ոչ այնքան ուժ՝ իր ճղճիմ ձեռքերուն մէջ։

Ռէյպըրն լուցկի մը վառեց։ Երկուքս ալ բացականչութիւն մը ըրինք։ Կի Փեկէթն էր :

Ռէյպըրն ապշահար .

— Փեկէթ, Տէր Աստուած Փեկէթն է, մրմնջեց։

Ինքզինքիս բարձր հովեր տալով :

— Զարմացած կը թուիք, ըսի :

— Այո, պատասխանեց ծանրօրէն Բնաւ չէի կասկածեր . . .

Ցանկարծ ինծի դառնալով .

— Իսկ դուք, չէ՞ք զարմանար։ Երբոր ձեր վրայ կը յարձակէր, ճանչցա՞ք զինքը։

— Ոչ, չճանչցայ։ Բայց ես շատ չեմ զարմանար։

Կասկածանքով ինծի նայեցաւ :

— Ձեմ գիտեր թէ ինչպէս մտաք այս խնդրին մէջ եւ որքան բան գիտէք :

Ժպտեցայ ։

— Շատ բան Պ. Ը. Ը.. Լիւքաս :

Բաղուկէն ուժգին բռնելով :

— Այդ անունը ուրկէ՞ց իմացաք, հարցուց կատղած։

— Ձեր անունը չէ՞, պատասխանեցի քաղցրութեամբ

Եւ կամ կը փափաքի՞ք որպէսզի ձեզ կոչեմ « Գորշ զգեստով մարդը »։

Այս բառերը զինքը սառեցուցին։ Բաղուկս թող տուաւ եւ քանի մը քայլ ընկրկեցաւ։

— Աղջի՞կ էք դուք թէ վհուկ, շշնջաց։

— Բարեկամ մըն եմ, ըսի եւ մէկ քայլ իրեն մօտենալով, անգամ մը ձեզի մատուցանեցի իմ օժանդակութիւնս, զայն դարձեալ կը մատուցանեմ։ Կ'ընդունի՞ք :

Իր կատաղի պատասխանը խորտակեց զիս։

— Ոչ, ըսաւ, չեմ ուզեր փոխանակութիւն ունենալ ոչ ձեզի, ոչ ալ որեւէ կնոջ հետ ։ Ձեր ձեռքէն եկած չարիքը կրնաք ընել :

— Չէք գիտեր, թերեւս, թէ որ աստիճան կատաղութեանս ներքեւ կը գտնուիք։ Բառ մը հարիւրապետին . . .

— Ըսէք, պոռաց ։

Ցետոյ արագ քայլով մը յառաջանալով :

Դուք ալ կը զգա՞ք, աղջիկս, որ այս վայրկեանիս իսկ իմ ազդեցութեանս ներքեւ կը գտնուիք ։ Կրնայի կոկորդէդ բըռնել այսպէս ։

Եւ արագ շարժումով մը խօսքէն գործի անցաւ։ Կոկորդս երկու ձեռքերուն մէջ առած՝ սեղմեց թեթեւակի ։

— Ահա, այսպէս եւ ձեր հոգին դուրս քաշել։ Վերջն ալ հոս պառկող սա մեր ձախողած եւ գիտակցութիւնը կորսնցուցած բարեկամին նման, դիակը շնաձուկերուն առջեւ նետել։ Ասոր ի՞նչ կ'ըսէք, ինչ ։

Չպատասխանեցի. լոկ խնդացի։ Եւ սակայն գիտէի թէ վտանգը իրական էր։ Այդ վայրկեանէն կ'ատէր զիս։ Սակայն կը զգայի միեւնոյն առեն որ կը սիրէր վտանգը, կը սիրէր անոր ձեռքերուն «փայփայանքը» կոկորդիս վրայ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Անգլիոյ տրուած պատասխանը կը պարունակէ խիստ քննադատութիւններ Ամերիկայի դէմ, Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներու վերջին ելոյթներուն մասին, ուր խնդրոյ առարկայ դարձաւ արբանեակներու ներկայ կացութիւնը ։

« Այս կը նշանակէ թէ Մ. Նահանգները ընդգրկած են ի յառաջագունէ ուժ բանեցնելու քաղաքականութիւն մը, զոր պիտի կիրարկեն ժողովին ընթացքին։ Ինչ որ անհանդուրժելի ճնշում մը կը նկատուի ժողովին վրայ , Խ. Միութեան կողմէ» ։

Այս բողոքը չէ դրուած Ամերիկայի յղուած յուշագրին մէջ։ Եւ այս բանը աննախընթաց է, որովհետեւ ցարդ Մոսկուա միշտ նոյն յուշագրերը կը ղրկէր արեւմուտքի պետութեանց ։

Իրազեկները կ'ենթադրեն որ Մոսկուա կը փորձէ ճեղք բանալ արեւմտեան ճակատին մէջ, հասկցնելով որ տարբեր դիրք ունի եւրոպական մեծերուն հանդէպ եւ տարբեր՝ Ամերիկայի նկատմամբ ։

Ցամենայն դէպս, արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ գոհունակութիւն կը յայտնեն որ ի վերջոյ Մոսկուա դրական կերպով պատասխանած է հրաւէրին ։ Լոնտոնի մէջ, «յուսահատեցուցիչ» չեն նկատուիր Ուաշինկթընի դէմ եղած յարձակումները ։ Գալով վայրի եւ թուականի որոշումին, մեծ դժուարութիւն մը չի ներկայացներ, կարելի է այդ մասին համաձայնիլ, ինչպէս կը յայտնեն Ուաշինկթընէն մինչեւ Փարիզ։ Վարչապետ Էտ. Ֆոռ կարելի կը գտնէ հանդիպում մը Ցաւլիսի վերջերուն, կամ Օգոստոսի մէջ ։ Իսկ Մոսկուա, միշտ կ'առաջարկէ Վիէննան, եւ օրակարգի մասին, կը փափաքի որ դիւանագիտական ճամբով առաջուընէ որոշուի «նոյնիսկ եթէ այդ պատճառով ժողովը պիտի յետաձգուի աշնան » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՐԹԵՐՈՒ աշխատաւորութեան գործադուլը արդիւնքն էր խորհրդարանին քուէարկած մէկ օրէնքին, ըստ որուն արհեստակցականներու ինչպէս նաեւ աշխատաւորներու ազատութիւնը պէտք է պաշտպանուի։ Ինչ որ դէմ է Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութեան, որ տեսակ մը մենատիրութիւն ունի տպարանական աշխատաւորութեան վրայ, իր գործ հայթայթող գրասենեակներով

ՄՈՆՑԱՑԻ մէջ (Իտալիա) հինգշաբթի օր արկածի զոհ գնաց աշխարհի մեծագոյն վարողը՝ (օթօմօպիլ) Ասքարի։ Կիրակի օր արդէն Մոնթէ Քառլոյի մրցումին ընթացքին ծովը ինկած էր կառքով, բայց չէր վիրաւորուած։ Քանի մը օր վերջը երբ փորձ կը կատարէր Ֆէրարիի մը վրայ , յառաջիկայ կիրակի օրուան մըրցումին համար, պայթում մը տեղի ունեցաւ եւ Ասքարի քանի մը վայրկեան վերջը մեռաւ։ Ճիշդ նոյն ձեւով մեռած էր 30 տարի առաջ իր հայրը։ Ծնած էր Միլան և 36 տարեկան էր. կը կարծուի որ նուաղելով կորսնցուցած է կառքին ղեկը ։

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ ժառ Հայրապետեան , Եւրոպայի նախկին ախոյեան , Մայիս 15ին Գէյրութի Մարզական պալատին մէջ յաղթեց Սուրիոյ ախոյեան Ֆաթհի Թիւրքի, որ հինգերորդ բռունցքին յանձնուեցաւ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յ. Ճ. Սիրունի, Տէր եւ Տիկին Գ. Ճօլօլեան եւ զաւակները, կը հրաւիրեն ձեզ յառաջիկայ կիրակի, Մայիս 29ին, յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր Տիկին Մարիամ Ճօլօլեանի եւ իրենց նահատակ եղբօր, վաղամեռիկ Հայկ Ճօլօլեանի յիշատակին ։ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ տեղի կ'ունենայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։ Կը պատարագէ ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԱԲԵՂԱՅ ԶՂՋԱՆԵԱՆ, կը քարոզէ՝ հայրապետական պատուիրակ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ.

Հաստրակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին պարոցական հանդէսը՝ Ցունիս 19ին ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս , Թաղապետական սրահին մէջ, 22 ռիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. « Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի ։

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ։

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սոնի քաղաքապետ։ Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSEի

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին , միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Աւ. Մեսումենցի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը , ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի ։

Ամբողջ գիշերը պար ։

MANUEL PIZARRO

et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 ֆրանք ։

Հաղորդ. միջոց — Շարանթօն էքոլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Ցունիս 5ին ։

ԼԻՈՆ

Ցունիս 5ին ։

Գ. Թաղամասի սրահը ։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ։

334 Պուլվ. Շառլ ։

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին , մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի , Կապոյտ Խաչին, Համազգայինին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց ։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

GASTON DEFERREի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար ։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ , ԺԱՆ ՄԱՍ, ՄԱՐԻՒԻՍ ՊՕՃԻ ։

Ընկերներ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (երգ), ՏԻԿ. Մ. ԵԱՎԷՐ, Օր. Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԻԹԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (արտասանութիւն)։ Նուագ՝ ՏԻԿ. ԷՕԺԷՆԻ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ, Օր. ՍԻՐԻԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ։

Եւրոպական պար՝

LYRE BAND

Հայկական պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի խումբին կողմէ , ղեկավարութեամբ Օր. ԿԷՕՇԿԷՐԵԱՆի ։

Մուտքը ազատ է ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վարուժան եւ Անտօֆ կոմիտէներու ։

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու ։

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)։

Կը նախագահէ ընկեր ԶԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, մեներգ Օր. Հ. Ընտրիկեանէ, պար Մարտիրոսեան քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ Քէմիքեանէ (Լիոնէն)։

Ճոխ պիւֆէ ։

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ ։

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար ծեր. Պ. ՄԱՐԻՒԻՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի , մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի ։

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կազմը, Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ, Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գազանճեանի , Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տարազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով ։

Մուտքը ազատ է ։

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ ։

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի , Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Տարօնի , Վասպուրականի Հայր. Միութեանց ։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Կ'արտասանէ Օր. Անահիտ Ստեփանեան (Ս. Էթիէն), կը մեներգէ Ռատիոյի յայտնի հայ երգիչ Ժօրժ Մաս (հայերէն գեղեցիկ երգեր) ։

Զանազան խմբերգներ պիտի ըլլան, Նոր Սերունդի սանուհիներէն կազմուած երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետի ։

Մուտքը ազատ է ։

ԿԱՐԵՒՈՐ Ծան.—Հանդէսէն յետոյ խնճոյք, Նուագախումբ, հայկական եւ Ֆրանսական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ ։

Զուարթ մթնոլորտ, անակնկալներ ։

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝ Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ՝ իր դաշտին վրայ (Տէսին)։

Մասնակցութեամբ Մարսիլիոյ «Արծիւ» խումբին եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերուն ։

Այս կիրակի եւ երկուշաբթի։ Շահող խումբը կը պարգեւատրուի «Նշան Կէօպէքճեան» բաժակով ։

Գնդակին առաջին հարուածը կուտայ յայտնի մարզիկ Լ. Ֆարմանեան ։

Կիրակի երեկոյեան ժամը 20·30ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս տեղւոյս Թաղապետարանի սրահին մէջ , մասնակցութեամբ ժաք Հարլէմ է ռէ Պօյզ, 8 հոգինոց նուագախումբին ։

Գիները ժողովրդական ։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի հայութիւնը ։

Այրի Տիկին Վահրամ Երամեան, Պ. Ռոպեռ Երամեան, ինչպէս նաեւ Թուր Սարգիսեան , Կէչէկեան, Մելքոն Զուրիկեան (Պոլիս) , Աժտահարեան, Գրպէքեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀՐԱՄ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

(Արաբկիրցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին, 74 տարեկանին ։

Ցուղարկաւորութիւնը այսօր շաբաթ, ժամը 16ին, Պոււ Քոլոմպի գերեզմանատունը (Պաթը – Ռուժ)

Հաւաքումը գերեզմանատան դուռը ։

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Բիւրախառան լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով ։

Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Գին 750 ֆրանք։ Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ Գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ կամ «Յառաջ»ի։

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, կիրակի, Ցունիս 5ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին , Սալ Մազընայի մէջ (88, Ռիւ տ'Օպանեը)։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ (որոնք խօսք կ'առնեն հանդէսի ընթացքին)։

Նախագահութեամբ Պ. Պ. ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ, ՓՐՕՖ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ ։

Կը խօսին՝ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ ։

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ բաժին ։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ ։

Հանդէսի ընթացքին որեւէ հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ ։

Մուտքը ազատ է ։

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի մատրան օծման 21րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի։

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն , ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի ։

Սկիզբ ժամերգութեան 8·30 , Ս. Պատարագ 10 ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Բատէ սրահին վերնայարկը. ... Թաշէ ...

Կը խօսի Պ. Ցակոբ Նաջարեան ։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» (Բ. մաս)

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հարցեր պատասխաններ։ Մուտքը ազատ է։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար տիւ Կլօպ, 7 Պուլվար տ'Աթէն։ Կարեւոր օրակարգ ։

Imp. Arazes - 48, Rue Richer, Paris (9e)

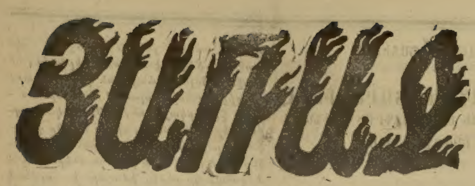

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 29 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 29 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7686 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3097

ՃԱՇԱԿԸ

Ա.

Գրական նախասիրութիւններ կապուած են մեծ մասամբ գրական ճաշակի հետ :

Ճաշակը գեղեցկագիտական հարց մը ըլլալով, կը պատկանի անվիճելի զգայնութեանց կալուածին :

Ճաշակները անվիճելի են, ըսուած է, վասնզի մէկուն համար տգեղ ու խոտելի նկատուած անձ մը կամ առարկայ, կը դառնայ ուրիշի մը համար գեղեցիկ ու սիրելի :

Ճաշակներու բազմազանութեան մը կը պարտինք արուեստի կալուածին ընդարձակումը :

Շատ նեղ պիտի ըլլար արուեստի տաճարը, եթէ երբեք միեւնոյն ճաշակը ունենային բոլորն ալ :

Հասկնալի է. իր ականջը չմարզող անձ մը դժուար թէ թափանցէ ներքին գեղեցկութեանց Պախի մը, Պէթովէնի մը կամ Շոբէնի մը երաժշտութեան :

Ու վէճէ դուրս է, որ նկարիչի մը աչքը աւելի մարզուած է քան աչքը անապատի մէջ ապրող պետուիին : Ու փափկաճաշակ եւրոպացիի մը քիմքը աւելի առակ է թափանցելու համեմներու երանգներուն, քան քիմքը անոր որ դատապարտուած է չատ գեղջուկ սպրնակերով մը ունենալու :

Ամբողջ կեանք մը բոլիկ քալող եթովպիացին կորսնցուցած է այլեւս դարչապարին վրայ փուշէ մը փոխանցուած ստորգնասումի զգայնութիւնը, ինչպէս ալբիւմներու մէջ աշխատող մը գրեթէ չի զգար իր չուրջը բարձրացող ժահրին բուրմունքը :

Կան անչուշտ, մտաւոր արուեստի բարձրութեան վրայ կանգնող անձերու համար հասարակ գիծեր, որոնք ճաշակներու զարգացման ի նպաստ վկայութիւն մը կը մընան :

Այսպէս ոչ ոք կ'ուրանայ Միլոյի Աստղիկին կանացի գեղեցկութեան տիպար մը ըլլալը : Միքել Անճելոյի Մովսէսին, առջեւ պատկառանքի եւ յափշտակութեան նոյն զգացումով կը համակուին գրեթէ բոլորն ալ. ու կ'ընդունին անոնք, թէ առինքնող գեղեցկութիւններ կան Լէոնարտօ տա Վինչիի, Ռափայէլի, Ռիւպէնսի եւ դասական մեծ վարպետներու գործերուն մէջ :

Այսուհանդերձ, երբ հարցը կուգայ նախասիրութեանց, ճաշակի պարագայ մը կը ցցուի մէջտեղ :

Նախասիրութիւնները արդիւնք են առանձին զգայնութեանց եւ տեսակէտներու :

Այն որ բանաստեղծութեան մէջ կը պաշտէ երաժշտութիւնը, չանդրաներ Դուրեանը, բայց կը սիրէ Մեծարենցը : Տրոփուն զգայնութեանց սիրահար մէկը չի մերժեր Նարճանեանի առնաղեղ ոճը եւ զաւեշտական պատկերներէ վազող սարսուռներու հեղեղը, բայց կը կապուի Վարուժանի բիւրեղեայ ոճէն բարձրացող գեղեցկութեանց ջիլէժին :

Մէկուն համար խոր է Տէմիրճիպաշեան, ուրիշի մը համար, որ խանդավառուած է Զօհրապի վճիտ ու խաղաղ ոճով կամ պոզպատեայ արամաբանութեամբ, Թէքէեան ոճի եւ պատկերներու խուրձեր են Գրասէր Ատոմի գրութիւններէն չատեր :

Ու այսպէս, ճաշակներու պարագայ մը կը դառնայ անհերքելի իրողութիւն :

Եթէ քննադատութիւնը, միշտ նոյն ձեւի եզրակացութիւններ չունի հեղինակներու մասին, ընդունեցէք, որ քննադատներ նոյնպէս սակրէ եւ միսէ շինուած արարածներ են ու ենթակայ աւելի կամ պակաս ճաշակներու նոյն պայմաններուն :

Ջութակահարի մը համար տիպար երաժշտական գործիքը իր ունեցածն է. նոյնը պիտի ըսէր դաշնակահարը իր դաշնակին համար, բայց կրնա՞ք գերադասն գեղեցիկը որոնել նուագախումբի մը մէջ, որ միայն այս երկու գործիքներէն բաղկացած է, ուր կը պակսին գեղ սրինգը, սրափողը, թաւջութակը, թմբուկը, քնարը, եւայլն :

Ճաշակը կարողութիւն մըն է որով կը զգանք արուեստի գործերու գեղեցկութիւնները եւ թերիները, կ'ըսէ Անթուան Ալպալա :

Որքան ալ վիճելի ըլլան ճաշակները, այսուհանդերձ անոնք ենթակայ են նըրբացման ու զարգացման, հետեւաբար՝ բարեչրջութեան :

Կան առանձին ճաշակներ, առանձին հարցերու համար : Իր ոճին նրբութեան նախանձախնդիր գրող մը կրնայ իր հագուելակերպին մէջ ըլլալ կատարելապէս անփոյթ. փոխադարձ իր հագուելակերպին բծախնդիր անձ մը զուրկ լեզուական նախանձախնդրութենէ :

Կան ուրեմն ուրոյն նախանձախնդրութիւններ, որոնք երեւան կը հանեն ճաշակի որոշ մասնագիտութիւն սա կամ նա հարցին հետ կապուած :

Կեանքը դիտելու եղանակ մըն ալ սախկա :

Կամ աւելի ճիշդ, ինքնուրոյն ապրելակերպով մը կեանքի հետ թաքուն գեղեցկութիւնները զգալու փորձ մը եղածը :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

•

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ «ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ, ՈՉ ԹԷ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵՆԷ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ»

Ուրբաթ առաւօտ տեղի ունեցաւ Եուկոսլաւեւխորհրդային առաջին հանդիպումը, երկու պատուիրակութեանց ղեկավարներուն միջեւ : Քիչ տեղեկութիւններ հասած են քննուած խնդիրներուն եւ ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին, ուրավհետեւ բանակցութիւնները կը կատարուին բոլորովին գաղտնի : Միայն լակոնական դեկոյց մը, առաջին նիստէն ետք, եւ նախապէս՝ Թիթոյի պատասխանը Խրուշչեւի օդակայանին մէջ արտասանած «ճառին»,— ուր մասամբ կը յայտնուէին Եուկոսլաւ ղեկավարին մտադրութիւնները խօսակցութեանց օրակարգին մասին.— Երկու երկիրներուն միջեւ յարաբերութեանց բարւոքումը իր խական կարեւորութիւնը կը ստանայ մանաւանդ ազգային եւ միջազգային գետիններու վրայ : Գալով համակեցութեան, պէտք է զայն բնորոշել, չի բաւեր կրաւորական համակեցութիւն մը, պէտք է զայն դարձնել գործօն : Այստեղ իրագեկ շրջանակները դիտել կուտան թէ Թիթօ, կեցնած Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ իր ունեցած ուժեղ դիրքին, պիտի ուզէ ըլլալ «Եւրոպայի Նեհրուն», եւ հիմա երբ իր հեղինակութիւնը աւելցած է, պիտի փորձէ գործօն մասնակցութիւն մը բերել միջազգային դիւանագիտութեան մէջ, «Մեծերուն» կողքին : Միւս կողմէ, իր խօսքերը ենթադրել կուտան թէ բնաւ պիտի չուզէ բանակցութիւնները դնել կուսակցական գետնի մը վրայ : Այս տեսակէտէն, յատկանշական է առջի օրուան իր քար լռութիւնը օդակայանին մէջ — ամանց կարծիքով ջղայնութիւնը — երբ Ն. Միութեան համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը 1948ի խզումին մասին կարկըտան բացատրութիւններ տալէ ետք քիչ մը անուղղակի, սակայն բրտօրէն մէջտեղ նետեց կուսակցական խնդիրը : Նոյնքան յատկանշական է այն պարագան թէ Թիթօ իր յաջորդ օր տուած պատասխանին մէջ, ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ այդ մասին, եւ կը խօսի միայն քաղաքական խնդիրներէ, առանց գաղափարաբանութիւն առաջ քշելու : Եւ կարծողներ կան նոյնիսկ թէ բանակցութեանց ·ուսանցքին վրայ, Եուկոսլաւ ղեկավարը ուղղակի հասկցու-

(Շար. ը կարդալ Դ. Էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

■

ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ՝ ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, պահպանողականները ապահովեցին լայն մեծամասնութիւն մը խորհրդարանին մէջ : Մէկ դարէ ի վեր առաջին անգամն է որ վերընտրուող կուսակցութիւնը, յաւելեալ ձայներով կը մասնակցի խորհրդարանին որուն վերջնական դիմագիծը արդէն յայտնի եղաւ երէկ : 630 երեսփոխաններէն 628ը՝ արդէն ընտրուած : Միւս երկու տեղերուն ընտրեալները պիտի յայտնուէին չուտով : Հաւանաբար մին ըլլայ պահպանողական, իսկ միւսը ազատական : Իսկ պահպանողականները արդէն ունին 344 երեսփոխան 277 աշխատաւորականի դիմաց : Մնացեալ եօթը աթոռներէն հինգը ազատականներուն վիճակուած են, մէկը կը պատկանի խորհրդարանի խօսնակին որ քուէարկելու իրաւունք չունի, բայց մասնաւոր պարագաներու,— իսկ վերջինը իրլանտացի ազգայնականի մը : Այս վերջինը հակաանգլիական խափանարարութեան համար անգամ մը բանտարկուած ըլլալով, խորհրդարանը պիտի որոշէ թէ ընդունելի՞ է իր ընտրութիւնը :

Թէեւ ոմանց հաշիւներով 80էն մինչեւ 100 կը նախատեսուէր պահպանողականներու մեծամասնութիւնը, սակայն ինչպէս կը հաստատէք, վաթսունի հասած է միայն : Ինչ որ արդէն մեծ յաղթանակ մըն է, երբ նախորդ խորհրդարանին մէջ, պահպանողական կուսակցութեան առաւելութիւնը քսան երեսփոխան էր միայն : Ձայներու ալ առաւելութիւնը «թորիներուն» կը պատկանի, ընտրողներու մօտ 50 առ հարիւրը, երբ ուրիշ անգամներ, նոյնիսկ եթէ աշխատաւորականները պարտուէին, կ'ունենային զանէ ձայներու առաւելութիւն : Այս կացութիւնը կը բացատրուի նախ ժողովուրդին կառավարութեան քաղաքականութեան համամիտ ըլլալուն, յետոյ աշխատաւորականներու ներքին պառակտումներուն պատճառներով : Ցատկանշական երեւոյթ՝ ընկերվարականներուն պիւանական չարժումը աւելի յաջողութիւն գտած է, քան թէ «ուղղափառ» կուսակցականները : Կը սպասուի որ պարտուող կուսակցութիւնը, ներքին տագնապ մը անցնէ, եւ կամ անմիջապէս վերակազմութեան ձեռնարկէ :

× Ուոչինկթընի մէջ մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն ընտրութեանց արդիւնքին մասին, որուն չնորհիւ անգլեւամերիկեան համագործակցութիւնը դժուարութիւններ պիտի չունենայ :

Պոնի համար Իտըն չահեցաւ իր «Եւրոպական քաղաքականութեան» չնորհիւ : Մոսկուայի համար անակնկալ մը չէ, սակայն «Փրաւտա» կը չեշտէ այն պարագան թէ «Ջորսերու հանդիպումը» ապահովեց յաղթանակը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կառավարական ուժերուն եւ Հոա-Հաոներուն միջեւ թէեւ տակաւին բախումներ չեն պատահած բայց վարչապետ Տիէմ պատրաստ կը պահէ 40.000ի լաւ զինուած բանակ մը, Սայկոնի արուարձանը գրկուած, ամէն հաւանականութեան դիմագրաւելու համար : Միւս կողմէ, ձեռնարկած է սպայակոյտէն իր կառավարութեան ոչ համակիր սպաները հեռացնել :

× Հնդկաչինական ուժերու նախկին ընդհ. հրամանատարը Զօր. Հինհ, որ մերժած էր վարչապետին հնազանդիլ եւ Ֆրանսա վերադառնալ, Հոա-Հաոներու բանակատեղին կը գտնուի, ինչպէս կը յայտնեն լաւատեղեակ աղբիւրներ :

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԱԿԱՆ բանակցութեանց առթիւ, Թունուզի վարչապետը վերջին նիստը ձգած պահուն յայտարարեց թէ այսօր կամ վաղը համաձայնագրերը պիտի ստորագրուէին :

ԱԶԴ

*

Գաղթականաց Ֆրանսական գրասենեակի հայկական բաժինը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ի գիտութիւն հայ գաղթականներուն :

1.— Աշխատանքի նախարարութեան վերջերս տուած որոշման համաձայն, այն գաղթականները, որոնք արտօնուած են աշխատելու, կրնան ստանալ վերջնական եւ ամէն արհեստի համար օրավարձքով աշխատանքի ինքնութեան հրամանագիր մը որը ի զօրու է ամբողջ Ֆրանսայի համար :

Այս արտօնութիւնը ստանալու համար պէտք է անձամբ ներկայանալ օտար աշխատաւորներու գրասենեակը 391 rue de Vaugirard, Փարիզի եւ շրջակայքի համար, իսկ ասկէ դուրս [illegible] աշխատութեան գրասենեակը : Միասին պէտք է ունենալ [illegible] գաղթականի հանգամանքը հաստատող վկայագիր մը զոր կրնան ստանալ գրասենեակի հայկական բաժնէն, 7 rue Bonaparte, Փարիզ (16), ամէն առաւօտ ներկայացնելով իրենց ինքնութեան վկայագիրը, 2 փոքր նկար, աջ կողմէն քաշուած : Այս ամէնը որ պարտաւորիչ է ներքին գործոց նախարարութեան որոշումով, ամէն առթիւ, կ'արժէ 720 ֆրանք, անզօրներուն եւ չքաւորներուն ձրի, համապատասխան փաստեր ցոյց տալով :

Այս կարգադրութիւնը միմիայն օրավարձքով աշխատաւորներուն կը վերաբերի : Առեւտրականները, արհեստաւորները եւ ազատ ասպարէզներու հետեւողները ենթակայ են նախկին օրէնքներուն :

2.— 28 Յուլիս 1951 թ. Ժընեւի վերջին համաձայնագրի տրամադրութեանց հետեւանքով հայ գաղթականները կրնան օգտուիլ ընկերային ապահովութեանց բոլոր նպաստներէն, ինչպէս Ֆրանսացիները : Իրաւունք ունին նոյնպէս պահանջելու «Էքօնոմիքման Ֆէպլ»ի յատուկ քարթը, որ մինչեւ հիմա կը տրուէր միայն Ֆրանսացիներուն :

Ընկերային օրէնքներու գաղթականներու ընծայած այս նոր առաւելութիւններու մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւն ստանալու համար, դիմել հետեւեալ հասցէին. — Ժ. Արթինեան, 7 rue Bonaparte, Փարիզ (16) :

Այս առթիւ կը զգուշացնենք մեր հայրենակիցները զանազան միջնորդներէ, որոնք անհիմն խոստումներով կը մոլորեցնեն եւ կը շահագործեն զիրենք : Ամէն կարգի օգնութեան, օրէնքներու մեկնաբանութեանց եւ լուսաբանութեան համար հայ գաղթականները անխտիր կրնան դիմել հայկական գրասենեակը, ուր անհրաժեշտ եւ կարելի աջակցութիւն պիտի ընծայուի իրենց ձրիաբար : Միայն վկայագրերն են վճարովի, որոնց սակը նշանակուած է պետութեան կողմէ եւ գանձուած գումարին համապատասխան պետական դրոշմաթուղթ կը փակցուի :

3.— Ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ տրուած որոշման մը համաձայն ամէն գաղթական պարտաւոր է ունենալ իր գաղթականի հանգամանքը հաստատող վկայագիր մը, նկարով եւ երեք տարուան պայմանաժամով : Այս քարթը պէտք է ներկայացնել պաշտօնական որեւէ դիմում կատարած ժամանակ, ինչպէս ինքնութեան վկայագրի փոփոխութեան, անցագրի նորոգումի, ճամբորդութեան խնդրանքի համար : Այս քարթը ստանալու համար պէտք է դիմել 7 rue Bonaparte, Հայկ. գրասենեակը : Գինը 720 ֆրանք : Չքաւորները եւ անզօրները համապատասխան վկայագրով ձրի կը ստանան :

ՀՈՎԵՓԱԼՍԵԱՆ տօնին առթիւ Յառաջ լոյս չի տեսներ երեքշաբթի օր : Խմբագրատունը գոց է երկուշաբթի :

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ

Դ.

Ես մարգարէական պատկեր մը միայն տուի։ Մանաւոր դաստիարակութեան մը նիւթ է ներկայացնել ազգապահպանումի արդիական միջոցները եւ գիտութեան նըւաճումներուն օգտագործումը նոյն այդ պայքարին մէջ։ Այսօր մէկ բան միայն կ'ըսեմ ու կը կրկնեմ։ Կարելի է պահել պահպանել հայկական արտասահմանը՝ նախ գործակցութեամբ Հայաստանի, երկրորդ չարժման մէջ դնելով հայկական արտասահմանի բարեկամեցողութիւնները (լէ պոն վուլոնթէ, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները)։ Այս վերջին պայմանին համար՝ հարկ է թարմացնել աշխատանքի մթնոլորտը, երիտասարդացնել երեւակայութիւնը, քալել ժամանակին հետ։

Արդ, մինչեւ այդ պայմաններուն ստեղծումը, ընդունելով որ մեր ազգային գոյութեան ոէզոն տ'էթռն է Հայ Մշակոյթը, պէտք է ամէն ճիգ, ամէն պայքար, ամէն զոհողութիւն կեդրոնացնել Հայ Մշակոյթին շուրջ։

Այդ նպատակով այսօր հաւաքուեր ենք տօնելու Համազգային Մշակութային Ընկերութեան, ինչպէս եւ Պէյրութի մէջ հիմնուած իր ճեմարանին հիմնադրութեան քառասնեւհինգամեակը։

Բայց, սիրելի հայրենակիցներ, ես փաբէն չեկայ՝ յայտարարելու համար ձեզի թէ արտասահմանի մէջ կայ ու չկայ, Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանը կայ։ Արդէն բաւ ձեզի թէ ունինք բազմաթիւ վարժարաններ՝ ուր որ Հայութիւնն է թառած։ Առատ ու փարթամ հունձք է տուած Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանը՝ մեծանուն տնօրէններու շունչով, — Աղըպալեանն ալ տնօրէն ունեցած է այս վարժարանը։ Տակաւին նոր տօնուեցաւ Թահիրէի Գալուստեան վարժարանին հարիւրամեակը, որ առիթ մըն էր հպարտանալու իր հրաշալի հունձքով։ Թաւրիզի եւ Թեհրանի մէջ վարժարաններ ունինք՝ բարձրարժէք ուսուցիչներով, որոնք կու գան Էջմիածնայ նշանաւոր դպրոցէն եւ Ատրպատականի նոյնքան նշանաւոր Թեմականէն։ Ունինք Հալէպի ճեմարանը, թարմ եւ առոյգ, որ կը բարձրանայ Հայկազեան վարժարանին կողքին։ Վերջապէս վարժարաններ կան Կիպրոս կամ Երուսաղէմ, Վենետիկ կամ Փարիզ, առանց յիշատակելու տակաւին աւելի փոքրերը Լաթաքիայէն մինչեւ Թրիփոլի, Գաղատէն մինչեւ Ադանա։

Բոլոր այդ վարժարաններուն մէջ, սակայն, Պէյրութի ճեմարանին կ'ուզենք տալ պատմական առաքելութիւն մը։ Մեր նպատակը չէ հայերէն խօսող բժիշկներ, հայերէն ճառող փաստաբաններ, հայերէն բարբառող ապառ ատպարէզի մտաւորականներ տալ մեր ժողովուրդին։ Հայերէն խօսող բժիշկը կամ փաստաբանը չի կրնար օգնել մեզի՝ այն պայքարին մէջ որուն լծուած ենք ազգովին։ Մեր ուզածը այն չէ որ երիտասարդ մը կարենայ հայերէն նամակ մը գրել իր հայրիկին ու մայրիկին։

Ցաւա՛կ եւ որո՛չ, — մեր ուզածն է պարզապէս պատրաստել մտաւորականներ, որոնք մասնագէտ դառնան Հայոց պատմութեան, Հայոց լեզուին եւ ամէն բանի, որ կը վերաբերի Հայութեան ծագման եւ արժէքներուն։ Մէկ բառով, հայագիտական ուսմանց։ Ուշադրութիւն ը-րա՞ծ էք, — սերունդ մը եւս եթէ կոր-սուի, վաղը պիտի չունենանք գրաբարագէտներ, մասնագէտներ մեր հին լեզուին։ Եւ մի՛ մոռնաք որ տակաւին գրուած չէ Հայոց ամբողջական պատմութիւնը։ Բազմաթիւ նիւթեր ու դէպքեր կը մնան մագաղաթներու ծոցը ձեռագիր։ Հարկ է լոյսին բերել այդ նիւթերը, քննարկել, ուսումնասիրել։ Ո՞վ պիտի կատարէ այդ աշխատանքը։ Ամօթ պիտի չզգա՞նք վաղը, երբ հարկ ըլլայ կարդալ եւ բացատրել հին ձեռագիր մը, սփիւռքինք երթալ Սթրազպուրկ, դիմելու համար մեծանուն հայագէտին՝ Կարստի, երթալ Փարիզ, հարցնելու համար հայերէնի դասախօս՝ Ֆրետերիք Ֆէյտիի, երթալ Ժընեւ, կարծիքն ուզելու համար մեծ հայկաբանին՝ Փրոֆ. Ա. Կոտէլի, երթալ Պէյրութ, օժանդակութիւնը խնդրելու Ֆրանսական համալսարանի մատենադարանապետին՝ հայագէտ Հ. Թալոնին։ Եթէ այսպէս ընթանան գործերը, վաղը հայերէն սորվելու կամ մեր պատմութեան մասին տեղեկութիւն առնելու համար, պիտի ստիպուինք դիմել ... օտարներուն։

Երբ օտարները հիացումով ու մեծ գնահատութեամբ հայերէն կը սորվին, կ'ուսումնասիրեն մեր պատմութիւնը եւ մեր մշակոյթը, կ'ուզէք որ անարժան ժառանգորդնե՞րը դառնանք մեր մեծանուն հայրերուն, մեր մեծ հեղինակութեանց՝ Այտընեաններու եւ Ջամիչեաններու, Բագրատունիներու եւ Ակինեաններու։

Ժամանակին մեր վանքերն էին որ բարձրը կը բռնէին Հայ Մշակոյթին ջահը։ Ցետոյ մեր բարձրագոյն վարժարանները՝ Գոլսոյ Կեդրոնականը եւ Էջմիածնայ ճեմարանը։

Այսօր նոր պայմանները նոր պահանջներ կը դնեն։

Անհասանելի տռաքելութի՛ւնը որ կու տանք Պէյրութի ճեմարանին։

Մեր նպատակն է ստեղծել հայկական համալսարան մը Պէյրութի ճեմարանին մէջ։ Այդ համալսարանէն պիտի վկայուին, վաղը, հայագիտութեան տոքթէօրները։ Անոնք են որ պիտի պահեն կապը մեր անցեալին ու ներկային միջեւ։

Միանգամընդմիշտ պէտք է գիտնալ թէ նախակրթարանները կամ միջնակարգ վարժարանները չեն կրնար հայ պահել Հայութիւնը։ Չեն կրնար կենդանացնել անցեալը։ Չեն կրնար շարունակել մեր պատմագիտութիւնը։ Նախակրթարաններուն տուածը հովը կը տանի վաղը։

Միջնակարգ վարժարաններուն դերը կը կայանայ ընտրեալները դէպի բարձրագոյն ուսում, դէպի համալսարան առաջնորդելու մէջ։ Այսպէս, ամէն կապ կը կտրուի անցեալին ու ներկային միջեւ ու կը դառնանք fիթ-ապըլ Առմալուտ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

«ԵՐՋԱՆԻԿ» ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԵՒ ԴԱՍԱԳՐՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԷՋ

Ամէն անգամ մեծ հետաքրքրութեամբ կը թերթատեմ անխոնջ Բ. Թեւեանի «Երջանիկ» տարեգիրքին էջերը։ Քսանըվեցերորդ տարուան հատորը վերջերս միայն ստացայ։ Երբ 1929ին ողբացեալ Թէոդիկի անակնկալ մահով «Ամէնուն Տարեգիրքին» վերջին հատորը լոյս կը տեսնէր նոյն տարին, Իսթանպուլի մէջ կը հրատարակուէր «Երջանիկ»ին առաջին տարին։ Եւ աճապարիկ ամէն տարի, կանոնաւորաբար լոյս տեսած է ան, միշտ գիրար գերազանցող հատորներով։

Արտասահմանի մէջ զանազան առիթներով եւ տարբեր անհատներու կողմէն լոյս տեսած են տարեգիրքեր։ Բայց բոլորն ալ վաղանցիկ կեանք մը ունեցեր են։ «Կեանք եւ Արուեստ» տարեգիրքը հինգ տարի լոյս տեսնելէ յետոյ վերածուած է համանուն ամսագրին, որ վերջնականապէս դադրած է երկրորդ ընդհ. պատերազմի առաջին տարիներուն իսկ։ Ուրիշ տարեգիրքեր մէկ երկու տարիով լոյս տեսած են։ Ներկայիս արտասահմանի մէջ միայն Կարօ Գէորգեանի «Ամէնուն Տարեգիրքը» ունինք, որ երկու տարիէ ի վեր իր գոյութիւնը զգալի կ'ընէ։

Այս վերջինը եւ Բ. Թեւեանի «Երջանիկ»ը տարբեր տարազներով ու բովանդակութեամբ լոյս կը տեսնեն։ Մէկը կը լըրացնէ միւսը։

Այս տողերը առ այժմ նուիրուած են միայն «Երջանիկ»ի 1955 տարուան հատորին։

Այս տարեգիրքը ոչ միայն գրականութեան, պատմութեան ու գեղարուեստներուն նուիրուած է, այլեւ իր մէջ կը խըտացնէ խմբագրին տարեկան տեսութիւնները, որոնք կը պատկերացնեն խատամպուլահայ կեանքը, հանրային ու մշակութային մարզերու մէջ։ Իրենց խտացեալ եւ ամփոփ տողերով իսկ մնայուն արժէք մը կը ներկայացնեն այս էջերը։ Մէկ ակնարկով մեր աչքերուն առջեւ կը պատկերանայ մէկ տարուան (1954) գրական ու հանրային գործունէութիւնը։ Հատորին մնացեալ բաժնին մէջ խատամպուլահայ եւ Սփիւռքի գրողները իրենց աշխատակցութիւնը կը բերեն։ Աչքի կը զարնեն մանաւանդ քերթուածները, որոնց մէջ ինքնատիպ եւ սակայն յանդուգն տողերը չեն պակսիր։ Տեղին է արձանագրել նաեւ, որ վերջերս Պոլսէն ստացուած գրական կարգ մը գիրքեր նոր տարազով «նոր արուեստով» կը ներկայանան, ենթակայական ապրումներ մեծ մասով, որոնց որակը գրական ըլլալէ աւելի, անձնական ապրումներու եւ արուեստի ըմբռնումներու արձագանգը կը բերէ։ Դժուար է օրինակ Արեգ Տիրազանի «Գազանը Աստուած մը կ'ուզէ» հատորը գրական որեւէ կաղապի «վէպ» տիտղոսին։ Նոյնը նաեւ Անտուն պարի կամ սեռի ենթարկել, հակառակ խօզէրի» էջերուն։ Կամ Օննիկ Կիւլմէզեանի էջերը՝ «Շամանտադ» գրքոյկին մէջ։

Այս բոլորը երեւոյթ մը կը մատնանշեն, որուն կ'արժէ անդրադառնալ։

1955ի «Երջանիկ»ին տարեգիրքին մէջ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց մանաւանդ «Համայնքային կեանք»ը ներկայացնող սիւնակները։ Հոն կը խօսուի ուսուցչական եւ դասագրքի տագնապներուն մասին։ Տագնապներ, որոնք մեզ՝ արտասահմանի Հայերս ալ կը հետաքրքրեն։ Բ. Թեւեան մատը վէրքին վրայ կը դնէ։

Ամէն տեղի պէս Իսթամպուլի մէջ եւս ուսուցչական տագնապ մը կայ։ Մանաւանդ հայերէնի ուսուցման տագնապը, ուսուցիչներու չգոյութեան պատճառով։ Երկու պատճառներով կը ներկայանայ այդ տագնապը։ Առաջինը նիւթական է։ «Մեր ուսուցիչները, կը գրէ Բ. Թեւեան, չունին վճարման ընդհանուր եւ դասաւորեալ սակ մը, որ քիչ շատ բաւարարէ իրենց կենսական պահանջները։ Անոնց եղած վճարումները կը փոխուին ո՛չ միայն թաղային մնտուկներու համեմատ, այլ նաեւ՝ թաղային Մատակարար Մարմիններու գնահատութեան եւ մտայնութեան համեմատ։ Նոյն վարժարանին մէջ իսկ, նոյն աստիճանի ուսուցիչները նոյն թոշակը չեն ստանար յաճախ»։

Կայ մանաւանդ ոչ-նիւթական պատճառը։ Պատրաստուած ու նուիրուած ուսուցիչներու պակասն է այդ։ Կ'առաջարկուի օրինակ Կեդրոնական եւ Էսաեան Լիսէներէն հինգական ընթացաւարտ ղրկել արտասահման, որպէսզի հոն 2 – 3 տարի հայագիտութեան հետեւելով, վերադառնան եւ նուիրուին ուսուցչութեան։ Այդ տեղեկատուութեան համաձայն, Իսթանպուլի մէջ կը գտնուին եղեր տասնեակ մը անձեր, որոնք զանազան պատճառներով հեռու մնացած են կրթական ասպարէզէն։ «Պէտք է միջոցներ գտնել, կ'ըսուի, պետութեան առջեւ յարմար ձեւով մը պարզելու համար մեր մատնուած ուսուցչական տագնապը։ Հաւանաբար կարելի կ'ըլլայ բացառիկ քննութեամբ կամ տնօրինութեամբ մը տալ անոնց ուսուցչական ձեռնհասութեան իրաւունք մը։ Եթէ, անոնք նոյնիսկ պաշտօնավարեն իբր այցելու ուսուցիչներ, շատ բան փրկուած կ'ըլլայ մեր դպրոցներուն գոնէ հայերէնի արդիւնքին համար»։

Զգուշութեամբ ըսուած այս տողերը բաւական թափանցիկ են տագնապին էու-

NIՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Վտանգուած վայրերն են այցելել Բիւրոյի կողմից Ռոստոմը, Բժ. Ցովս. Տէր Դաւթեանը, Ցովհան Դաւթեանը եւ մի շարք ուրիշ ղեկավար ընկերներ։ Հայ-թաթարական ընդհարումներին, պետութեան մէջ պետութիւն էինք ստեղծել։

Ունէինք մեր ազգային բանակը, ոստիկանութիւնը, դատարանը, բժշկական է խնամատարական կայանները, որոնց լըծուած էին առանց խտրութեան հմուտ անձեր։

Զիֆօնն էլ Դաշնակցական մարմինների եւ հմուտ գործակալների միջոցով զէնք եւ ռազմամթերք էր հայթայթում Կովկասի, Եւրոպայի, Ռուսաստանի եւ նոյնիսկ հեռաւոր Սիբիրի զանազան վայրերում եւ գաղտնի միջոցներով հասցնում, ուր որ պէտք էր։ Զէնք էին հայթայթում նաեւ ձեռներէց անհատներ իրենց շրջանի կամ իրենց ինքնապաշտպանութեան համար, ոմանք էլ գրաւում էին զէնքի առեւտրով։

Ռուս ոստիկանները, ժանտարմները եւ գաղտնի գործակալները ճնայած որ աչալուրջ հսկում էին եւ կասկածի տեղի տուող հայ ճամբորդների իրերը խուզարկում, բարեբախտաբար շատերին յաջողուեց անվտանգ տեղ հասցնել՝ այն օրերի ամենաանհրաժեշտը՝ զէնք եւ ռազմամթերք։

Զէնքի փոխադրութեանը մասնակցեցին նաեւ մի քանի քաջ հայ օրիորդներ, որոնք, օրինակ, Բաթումից, Թիֆլիզից, Բագուից եւ այլ քաղաքներից, երկաթուղով զէնք հասցրին Գանձակ։ 1916 թ. գարնանից սկսած, երբ ընկեր Գր. Եղիայեանին, որ այդ ժամանակ կայարանի շրջանապետն էր, յաջողեց կաշառել ցարի անհաւատարիմ ռուս ժանտարմներին։

Գանձակի կայարանում գնացքը կանգնելուն պէս, զէնք բերող Հայուհին, իր վագոնի պատուհանի առջեւ կանգնելով, քիթը կարմիր թաշկինակով սրբելուն պէս, իր վագոնն էր բարձրանում մէկ ժանտարմի հետ, թիւ եօթը բռնակիր ընկեր Սամսոնը, Սալմաստեցի։ Երբ ռուս ժանտարմը մտնում էր զէնք բերողին, եթէ առաջին անգամն էր, բնականաբար, օրիորդի վախը բռնում էր, կարծելով թէ ժանտարմը իր իրերը պիտի խուզարկէ։ Սակայն մեր Սամսոնը օրիորդին ժպտելով մօտենալով, քոյրիկ ջան, մի վախենար, մեր մարդն է ասելով, օրիորդի իրերը շալակելով, երեքով վագոնից իջնում էին թաթար լրտեսների աչքի առաջ, եւ մի թաթարի կառքի մէջ ժանտարմն ու օրիորդը տեղաւորուելով, թաթարական քաղաքամասով հասնում էին թաթարական և հայկական քաղաքամասերը իրար միացնող կամուրջը։ Այնտեղից էլ Հայի կառքով օրիորդը հասնում էր ուր որ պէտք էր։ Իսկ ժանտարմը անմիջապէս վերադառնում էր կայարան։

Մեր այս անձնուէր Հայուհիները, յաճախ իրենց հագուստի տակից կապած զէնք եւ փամփուշտ էլ էին փոխադրում եւ ստիպուած էին յաճախ ճամբորդութեան ընթացքում իրենց տեղից չշարժուել։

Զէնքի փոխադրութեանը գործօն մասնակցողներից մէկն էլ Աղեքսանդրապոլցի Հայաստան Գէորգեանն էր, դրագիտուհի, որ անկից 25 տարի առաջ Զուիցերիայում թոքախտով մահացաւ։

Հայ – թաթարական ընդհարումներ մէկուկէս տարուան ընթացքում բռնկուել են տասնեակ վայրերում եւ զանազան ժամանակներում։ Իւրաքանչիւր կռիւը տեւել է մի քանի օրից մինչեւ շաբաթներ։ Օրինակ, Բագուի, Երեւանի եւ Հին Նախիջեւանի կրկնակ կռիւների իւրաքանչիւրը տեւել է մի քանի օր միայն։ Իսկ լեռնային վայրերում յաճախակի են եւ տեւել են համեմատաբար երկար ժամանակ։

Հայ – թաթարական ընդհարում ամէնից ուշ տեղի ունեցաւ Գանձակ, 1905 թ. Նոյեմբեր 18ին, 21ին էլ Թիֆլիզ։

Գանձակի համանուն գետը քաղաքը բաժանել է գրեթէ երկու հաւասար մասերի, ուղիղ կենդրոնից մէկ կամուրջով միայն իրար միացած։ Մէկ կողմը գլխաւորաբար հաստատուած էինք Հայերս, 800 տուն Թաթարներ եւ փոքրաթիւ Ռուսներ։ Գետի միւս կողմը Թաթարները, 150 տուն Հայեր, նաեւ Ռուսներ եւ ուրիշներ։ Հնուց ի վեր թաթարական քաղաքամասի մէջ են կենդրոնացած եղել պետական եւ առեւտրական հիմնարկների մեծագոյն մասը։ Ինչպէս շատ տեղեր, Գանձակ էլ առեւտրա – արդիւնաբերութիւնը կենդրոնացած էր Հայերի ձեռքին։

Երկաթուղու կայարանը քաղաքից երեք քիլոմեթր հեռու էր եւ երթեւեկութեան միակ ճամբան թաթարական քաղաքամասովն էր։

Գանձակի մեր զինուոր. մարմնի անդամները, ամիսներ շարունակ խորհուրդ տուին հայ վաճառականներին եւ արհեստաւորներին, իրենց ապրանքների գոնէ մէկ մասը, քիչ – քիչ աննկատ կերպով թաթարական մասից տեղափոխել մեր մասը, հաւանական թաթարական յարձակման պարագային, իրենց ամբողջ հարստութիւնը չկորցնելու մտահոգութեամբ։

(5)

ԲԵՆՕ

(Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՇԱՔԻԿ

★

Սիրանոյշ, Հրաչեայ, Աստղիկ եւ տակաւին շատ մը ուրիշ անուններ արեւմտահայ եւ արեւելահայ թատրոնի երկնակամարին վրայ երկար ատեն փայլած եւ իրբեւ լուսաւոր աստղեր ծիր մը թողած են մինչեւ օրս: Գտնուած են նաեւ դերասանուհիներ որոնք երկար տարիներ բարւոք գործունէութիւն մը ունենալէ եւ անհատնում քրտինք խառնելէ ետք հայ թատրոնի շաղախին, մնացած են մութին մէջ:

Առոնցմէ մէկն է Շաքիկ:

Շաքիկ Քէօյլիւեան ծնած է 1854ին Պոլսոյ Բերա թաղին մէջ:

Բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, Շաքիկ կեանքի դառնութիւնը չէ ճաշակած բնաւ, եղած է ճոխ եւ փարթամ կեանքի մը մէջ ապրող եւ իր ծնողքէն ամէն գուրգուրանք վայելող զաւակ մը մինչեւ այն օրը ուր անակնկալ ձախորդութիւններ եւ մանաւանդ Բերայի մեծ հրդեհը Շաքիկի բարեկեցիկ ընտանիքը կը մատնէ չքաւորութեան եւ կը դարձնէ զանոնք գրեթէ աւուր հացի կարօտ: Ընդարձակ սենեակներ ունեցող տան մը մէջ ապրող այս ընտանիքը կը հարկադրուի բաւականանալ Օտալար կոչուած փողոցին մէջ գտնուող խեղճուկ խցիկով մը:

Այդքանով չի վերջանար Շաքիկի դժբախտութիւնը: Մանկամարդուհին ի ստիպուի նաեւ գիշերը ցերեկին խառնելով ասեղնագործել իր ծնողքին եւ իր օրապահիկը ապահովելու համար:

Եւ ահա, ամառուան տաք օր մը, երբ Շաքիկ իր խցիկին լուսամուտը բացած, կարկահը առջին կ'ասեղնագործէր, պահ մը մոռցած իր ցաւատանջ ու տաժանելի դրութիւնը, կը սկսի իր զանոնցած հոգւոյն բոլոր թափովը երգել սրտառուչ եւ հոգեպրաւ մեղեդի մը:

Պատահաբար նոյն միջոցին փողոցէն կանցնէր արեւմտահայ թատրոնի մեծ առաջեալը՝ Պետրոս Մաղաքեան, որ ի լուր Շաքիկի ձախին կը խորհի թէ արդեօք կարելի՞ չէր այդ վայրի դեղձանիկը դէպի բեմ առաջնորդել: Ոտքէն խոկոյն գործի անցնելով, Մաղաքեան Շաքիկի բնակած խցիկին դուռը կը բախէ եւ ներս կը մտնէ:

Շաքիկի մայրը երբ վերահասու կ'ըլլայ Մաղաքեանի առաջարկութեան, միջոց մը կ'ընդդիմանայ, առարկելով որ իր աղջիկը տակաւին դեռատի ըլլալով կրնայ բեմական միջավայրին մէջ «փորձանք»ի մը հանդիպիլ: Սակայն Մաղաքեան, որուն ամբասիր նկարագիրն ու մաքուր անձը բոլորին ծանօթ էր, գեռատի աղջկան բարոյականին վերաբերմամբ բոլոր պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ եւ կը համոզէ վերջապէս Շաքիկի մայրը իր աղջնակը բեմ առաջնորդելու:

Շաքիկ, թէեւ իր ոտք կոխած միջավայրին մասին դոյզն գաղափար մը իսկ չունէր, սակայն թատերական ընտանիքին մաս կազմելու իր առաջին օրէն իսկ կը լծուի խանդավառ աշխատանքի մը: Մաղաքեան իր ձեռնասուին մասւոր զարգացման մեծ հոգ կը տանի, մէկ կողմէն ինք Շաքիկին հայերէն գրել – կարդալ կը սորվեցնէ, միւս կողմէ Տիգրան Չուհաճեան ձայնական երաժշտութեան դասեր կ'աւանդէ անոր:

Շաքիկ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէ Տիգրան Չուհաճեանի «Արիֆիճ Հիլլէսի»ին մէջ Մէրիեմի դերով: Յաջողութիւնը կ'ըլլայ կատարեալ եւ Շաքիկ օրուան յայտնութիւնը կը դառնայ:

1878ին, Բերա, «Քաֆէ Քրիսթալ»ի մէջ Չուհաճեանի «Լէպլէպիճի»ին Ֆաթիմէի դերով Շաքիկ այնպիսի հմայք մը կը թողու, որ հանդիսատես ռուս սպաներ ներկայացումէն ետք մեծ խանդավառութեամբ կը լծուին դերասանուհիին կառքին եւ զինքը կ'առաջնորդեն մինչեւ իր բնակարանը:

Շաքիկի կարեւորագոյն դերը սակայն եղած է Կիւլիի տիպարը (Քէօսէ Քէհիա), որով յաջողած է իրեն ապահովել անսահման ժողովրդականութիւն մը:

Շաքիկ իր սուր, վճիտ ու ոլորուն ձայնին հետ, որ գերազանօրէն կը նպաստէ արեւելեան երաժշտութեան կատարումին ունեցած է նաեւ երաժշտական բացառիկ եւ բնքնատուր շնորհ, որուն վրայ պէտք է աւելցնել նոյնպէս բեմական արուեստի դարձեալ բնքնատուր եւ ճշգրիտ հասկացողութիւն մը, եւ այս բոլորը միացած, անկասկածօրէն Շաքիկը դարձուցած են մեր լաւագոյն երգչուհիներէն մին:

Ուրիշ պարագայ մը եւս, որ խիստ յատկանշական է ու գնահատելի:

Շաքիկ երբեք չէ ուզած փոխել իր բեմական սեռը եւ մինչեւ վերջն ալ մնացած է երգչուհի:

Բեմական ասպարէզը ընդգրկելէն երկու ամիս ետքը, Շաքիկ իր կեանքը կապած է Յովհաննէս Աճէմեան անունով դերասաներգիչի մը: Նորապսակ ամոլը այնուհետեւ բոլորած է թատերական գործունէութեան շատ պատուաբեր շրջան մը, վասն զի Յովհաննէս Աճէմեան լեզուագէտ, եւրոպական ձայնագրութեան խորապէս հմուտ եւ բեմական արուեստի կատարելապէս տեղեակ արուեստագէտ մըն է եղած:

Եւրոպական երաժշտանոցի մը մէջ ուսած, հեանալի թէնօռ, խղճամիտ դերակատար, Յովհաննէս Աճէմեան արդարացիօրէն նկատուած է թրքահայ առաջին կատարեալ երգիչ – դերասանը:

Դժբախտաբար Յովհաննէս Աճէմեան շատ կանուխ հեռացած է բեմէն եւ իր կեանքին վերջին շրջանը անցուցած է իբրեւ խմբագիր եւ երաժշտական քրոնիկագիր Պոլսոյ Ֆրանսական ժամուլին մէջ:

Զոյգ մը՝ Շաքիկ եւ Յովհաննէս Աճէմեաններ, արժանի նոր հասնող սերունդին երախտագիտութեան եւ հիներու յարգանքին:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յունիս ամսուան ընթացքին, Փարիզի մէջ Սքուա Թոլթոյի վրայ պիտի կատարուի բացումը մեծանուն գրագէտ Թոլսթոյի անդրիին, որ գործն է ողբացեալ հայ արձանագործ Կիւրճեանի:

Այս անդրին Փարիզի քաղաքապետութեան նուիրուած է Տէր եւ Տիկին Առաքելեաններու կողմէ: Առաջին անգամն է որ Փարիզի մէջ կը զետեղուի օտար արձանագործի մը օտար դէմքի մը նուիրուած մէկ գործը:

Բացումը պիտի կատարուի Փարիզի թաղապետական խորհուրդի նախագահ եւ Հանր. Առողջապահութեան Նախարար Տօքթ. Պերնար Լաֆէյի կողմէ:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԷՄԻԼ ՎԵՐՀԱՐՆ

(Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

★

Այս տարի լրացաւ ծննդեան հարիւրամեակը պելժ բանաստեղծ Էմիլ Վերհարնի:

Վերհարն ծնած է Անվէրսի մօտ Սէնթ – Ամանի մէջ 1855ին եւ շոգեկառքի արկածի մը ընթացքին ջախջախուելով մահացած է 1916ին:

Վերհարն իր ուսումը ստացած է Պրիւքսէլի, Կանտի եւ Լուվէնի մէջ ուր հետեւած է իրաւաբանութեան: Հետեւած է նոյնպէս լրագրութեան ասպարէզին եւ ատեն մը եղած է «Երիտասարդ Պելժիա« թերթի խմբագրութեան անդամ:

1883ին հրատարակած է իր «Ֆլաման – ները», կեանքով լեցուն բանաստեղծութիւնները, որոնց մէջ գովքը հիւսած է հայրենի երկրին: Այնուհետեւ կուգան «Վանականները» (1886) որոնց մէջ Վերհարն կը պատկերացնէ վանքերու կեանքը իրապաշտ եւ միսթիք արուեստներու հոյակապ խառնուրդով մը:

1887էն 1891 բանաստեղծին առողջական վիճակը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ եւ այդ տագնապին հետեւանքով հիւանդագին ներշնչումով մըն է որ կը գրէ «Գիշերները», «Թալքալում», «Սեւ ջահերը» (1890):

Վերհարն իր սկզբնական շրջանին Պառնասեան մը ըլլալով, պատկանած է «խորհրդապաշտական» յորջորջուած բանաստեղծներու խմբակի մը: Բայց եղած է ատեն մը ուր իր գործերը հասած են դգայախաբութեան զօրաւոր պատկերացումի մը, ինչ որ արտասովոր երեւոյթ մըն է «խորհրդապաշտ»ներուն մօտ:

Վերհարն եղած է նաեւ արձակագիր եւ գրած է «Կէս գիշերի պատմուածքներ»ը (1885) եւ բազմաթիւ յօդուածներ:

Միամիտ ըլլալու աստիճան պարզ մարդ մըն է եղած Էմիլ Վերհարն: Այս պարագան թերեւս զարմանք պատճառէ այն բոլոր մարդոց որոնք զինքը կարդացած եւ իր գործերէն ճանչցած են:

Իր մանկութիւնը, պատանեկութիւնը անցած են Անվէրսի, Կանտի եւ Էսքօ գետի ափին ուր կը բարձրանար հօրենական տունը, որուն յարակից ածխահանքերէն լսուող մուրճերուն համաչափ զարկերուն արձագանգները իր մէջ արթնցուցած են բանաստեղծական մասնայատուկ ոճը, որ իրն էր:

Ոծմանթիք կեղեւի մը տակ թաքնուած այս քնարական բանաստեղծը իբր մարդ եղած է համակ մեծանձնութեան տիպար մը: Մտքի եւ խառնուածքի ներդաշնակ մեծանձնութիւն մը: Անկեղծութիւնը նոյնպէս եղած է իր կեանքին ու գործին մեծ յատկանիշներէն մին:

Նրբաճաշակ բանաստեղծի եւ անկեղծ ու մեծանձն մարդու նկարագիրները իրարու շաղկապուած, ստեղծած են դմայլելի համադրութիւն մը եւ Էմիլ Վերհարն տըւած է մարդկութեան պարտէզին գողտրիկ ծաղիկներ, որոնք միշտ ալ անթառամ պիտի մնան: Իր բանաստեղծութիւններէն թարգմանուած են հայերէնի:

թիւնը բացատրելու համար:

Միւս տագնապը դասագրքի տագնապն է, նոյնքան սուր եւ այժմէական: Մասնաւորաբար հայերէն դասագրքերու չգոյութեան տագնապի հարցը: Բ. Թեւեան այդ տխուր երեւոյթն ալ կը մատնանշէ առանց այլեւայլութեան: «Այսօր, մեր ուսուցիչները ի ձեռին ունին միայն, ժամանակավրէպ քանի մը գրքեր, որոնք այսօրուան կրթական պահանջներուն եւ մակարդակին չհամապատասխանելով հանդերձ, գրեթէ անգտանելի են: Վերհրատարակութեան, վէճի եւ զատի նիւթ ալ դարձած են անոնք հրատարակիչներու միջեւ: ... Հայերէնի համար ի ձեռին ունինք միայն 30 – 40 տարի առաջ գըրուած դասագրքեր»: Եւ արդար դառնութեամբ կը հարցուի, «Ո՞ւր պիտի երթայ այս անտեսումին վերջը: Ո՞վ պիտի դարմանէ մայրենի լեզուի կուշտին բացուած այս վէրքը»:

Երկու տարի առաջ Պոլիս այցելութեան մը առթիւ քանի մը բացառական տպաւորութիւններ արձանագրած էի արտասահմանի ժամուլին մէջ: Այն ատեն այդ տըպաւորութիւնները շա՛տ յոռետես գտած էին ոմանք: Վերը յիշուած մէջբերումներ կարդալով, ի՞նչ պիտի մտածեն մեր լաւատեսները: Ուսուցչի տագնապ մենք ալ ունինք արտասահմանի մէջ: Դասագրքի տագնապը բարեբախտաբար նուազ զգալի է, որովհետեւ ամէն կեդրոն իր դասագիրքերն ունի, յաճախ խնամքով ու արդիական պայմաններու համաձայն պատրաստուած:

Անձնուէր եւ նուիրուած դաստիարակ – ուսուցիչներուն անհրաժեշտութիւնը անյետաձգելի պահանջ մըն է: Միայն չեմ գիտեր թէ ո՞ր մարմինն է որ պատասխանատուութիւնը իր վրայ պիտի առնէ արմատական դարման մը գտնելու համար:

Կ'արժէ որ այս մասին ուրիշներն ալ արտայայտուին: Նոյնիսկ շա՛տ ուշ մնացած ենք:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՏԽՐՈՒԻՆԻ.— Ցաւով կը լսենք որ Թորինոյի մէջ մեռած է Պ. Նշան Տէր Սահակեան

Հանգուցեալը արժէքաւոր մասւորական մըն էր, Պոլսոյ երկրագործական համալսարանէն պսակաւոր իբրեւ հմուտ երկրագործական գիտելիքներու:

Երկար ատեն խմբագրած է «Արմենիա» ամսաթերթը (Իտալիա) եւ ծառայած է Հայկ. Դատի հետապնդման:

Իր կեանքին եւ գործին պիտի անդրադառնանք առանձին յօդուածով մը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԳՈՐՇԱԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Որ այդ վայրկեանը պիտի չուզէի փոխանակել կեանքիս որեւէ ուրիշ մէկ վայրկեանին հետ ...

Կարճ խնդուքով մը արձակեց զիս.

— Ձեր անունը ի՞նչ է, ըսաւ, խառնութեամբ:

— Աննի Պետինկֆիլտ:

— Որ եւէ մէկ բան չի՞ սարսափեցնէր ձեզ, Աննի Պետինկֆիլտ:

— Ոհ, ինչպէս չէ, ըսի կեղծ պաղարիւնութեամբ մը: Կը սարսափիմ պիծակներէն, հեգնող կիներէն, շատ երիտասարդ մարդերէն եւ վաճառատուներու օգնականներէն:

Դարձեալ կարճ խնդուք մը ըրաւ. ինչպէս քիչ առաջ: Ցետոյ ոտքերով չարժեց փէկէթի անզգայ մարմինը:

— Ի՞նչ ընենք այս կոյտը, ծովը նետե՞նք:

— Եթէ կ'ուզէք, պատասխանեցի, իր նման սառնութեամբ:

— Օր. Պետինկֆիլտ, կը հիանամ ձեր սառնասիրտ եւ արիւնածարաւ բնազդներուն վրայ: Սակայն ձգենք զինքը հանգիստ՝ մինչեւ ինքզինքը վերագտնէ, շատ չէ վնասուած:

— Կը սոսկաք երկրորդ ոճիր մը գործելէ, ինչպէս կը տեսնեմ, ըսի անուշութեամբ:

— Երկրորդ ոճի՞ր մը:

Նայեցաւ այլայլած երեւոյթով:

— Մարլոյի մէջ սպաննուած կինը, յիշեցուցի իրեն, դիտելով խօսքերուս թողած տպաւորութիւնը իր դէմքին վրայ: Կոպիտ էր արտայայտութիւնը եւ ներկայութիւնս կարծէք բոլորովին մոռցած:

— Կրնայի սպաննել, ըսաւ: Երբեմն կը մտածեմ թէ իրապէս նպատակս սպաննել էր ...

Վայրի զգացում մը՝ այդ կնոջ հանդէպ, զիս ալ վարակեց: Ես ալ կրնայի սպաննել զայն այդ վայրկեանին, եթէ դիմացս կանգնած ըլլար... որովհետեւ անպատճառ ինքն ալ սիրած է այդ կինը, այս, այս, սիրած է:

Պաղարիւնս վերագտնելով՝ սովորական ձայնովս ըսի.

— Կարծեմ պէտք եղածը խօսեցանք, բացի գիշեր բարի մաղթելէ:

— Գիշեր բարի եւ մնաք բարով, Օր. Պետինկֆիլտ:

— Ցտեսութիւն, Պր. Լիւքաս:

Եւ աւելի մօտենալով.

— Ինչու համար կ'ըսէք առիկա, այսինքն ցտեսութիւն:

— Որովհետեւ կը խորհիմ թէ իրարու դարձեալ պիտի հանդիպինք:

— Ես ոչ, եթէ ձեզմէ կախում ունենայ:

Ազդու այս չեչտը չվշտացուց զիս: Ընդհակառակն, գաղտնի գոհունակութեամբ մը համակուեցայ: Բոլորովին ապուշ չեմ:

— Միեւնոյնն է, կարծեմ դարձեալ պիտի հանդիպինք, ըսի ծանրօրէն:

— Ինչո՞ւ:

Անկարող այս բառերուս թողած տպաւորութիւնը հասկնալու՝ դլուխս թօթուեցի:

— Երբեք չեմ փափաքիր ձեզ կրկին տեսնել, պատասխանեց, յանկարծական եւ ուժգին կերպով:

Հակառակ այդ կոշտ պատասխանին, ժպտեցայ մեղմութեամբ եւ քաշուեցայ խուցիս մէջ:

Մեկնելէս վերջ իր ալ հեռանալը լսեցի: Ցետոյ քիչ մը կեցաւ: Լսեցի նաեւ բառ մը, կարծեմ «վհուկ» ըսաւ:

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

(Սըր Էօսթէյս Փետլըրի օրագիրէն քաղուած)

Մաունթ Նելսըն պանդոկ, Քէյփ Թաուն.

Իրաւ որ «Քիլմորտըն»էն դուրս ելլելը մարդուս ամենամեծ սփոփանքն է: Նաւուն մէջ գտնուած միջոցիս կը դիտակցէի թէ շրջապատուած էի գաղտնի դաւադրութիւններու ցանցով մը, ի լրումն ամենայնի, անցեալ գիշեր Փէկէթ սատրկ գինովցած ըլլալու էր: Հասկնալի է այս բանը, բայց տեսէք թէ ինչ հետեւանքներ կ'ունենայ: Ուրիշ ի՞նչ կարող էի մտածել մէկու մը մասին, որ ձեր մօտ կուգայ գլխուն վրայ հաւկիթի մեծութեամբ ուռեցքով մը եւ աչքին մէկն ալ ծիածանի բոլոր գոյներովը ծաղկազարդուած:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ցած է Թրուշչեւի թէ Գելկրատի հանդիպումը պէտք էր շարունակուէր միայն ու միայն կառավարական գետնի վրայ, երկրէ երկիր, եւ ոչ թէ կուսակցութենէ կուսակցութիւն: Ցամենայն դէպս լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Թիթօ շատ հաշտ աչքով չէր նայիր Խ. Միութեան թիթոյականութիւնը սիրաշահելու փորձերուն: Իսկ առաջին նիստին մասին հրատարակուած զեկոյցը կը յայտնէ միայն թէ կարծիքի փոխանակութիւններ եղած են միջազգային կացութեան, ինչպէս նաեւ երկու երկիրներու յարաբերութեանց մասին:

× Ուրբաթ երեկոյ Գելկրատի Օփերան էին երկու պատուիրակութիւնները: Այդ պարագէն ետք, նրէկ վերսկսան բանակցութիւնները: Հակառակ նախապէս եղած ենթադրութեանց, կը կարծուի որ խօսակցութիւնները պիտի տեւեն ոչ թէ մէկ շաբաթ այլ մինչեւ վաղը երեկոյ: Որմէ ետք պատուիրակութիւնը պտոյտ մը պիտի կատարէ Եուկոսլաւիոյ մէջ եւ վերադառնայ Մոսկուա Յունիս 3ին:

× Արեւմտեան լրագրողները բողոքեցին Գելկրատի տեղեկատու գիւանին, բանակցութեանց շատ դաղտնի հանգամանքին համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Նեհրուն է որ յաջողցուցած է հուկոսլաւեւիտրհրդային հանդիպումը, կը յայտնեն կարգ մը աղբիւրներ:

ՆԵՐՔԻՆ նախարարը որ ինչպէս հաղորդած էինք հիւս. Ափրիկէ կը գտնուի, Օրան այցելեց:

ՔԱՄԵՐՈՒՆԻ մէջ արիւնալի միջադէպեր պատահեցան, որոնց ընթացքին բազմանուեցան ինը հոգի: Կը հաշուեն 40 վիրաւոր: Ձերբակալուեցան բազմաթիւ համայնավարներ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ, թէեւ կառավարական շրջանակները կը յայտնեն թէ «ժողովուրդին հաւատքին դէմ պիտի չպայքարին» սակայն որոշ շարժում մը սկսած է կաթոլիկութեան դէմ, եկեղեցի - պետութիւն բաժանումէն ետք: Կարգ մը կրօնական հաստատութիւններ վնասներ կրած են, ցուցարարներու կողմէ: Իսկ պաշտօնական անձեր, ազգային տօներուն եկեղեցի պիտի չերթան, ինչպէս կը պատահէր մինչեւ անցեալ տարի:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ահարկու ուրականի մը զոհ գացին 93 մեռեալ: Կը հաշուեն 700 վիրաւոր:

ՀՆԴԿԱԿԱՆ քննիչ յանձնախումբը որ կը զբաղէր օդանաւային այն արկածով որուն զոհ գնաց Պանտունկի չինական պատգամաւորներէն մաս մը, հաստատեց որ ռումբ մը դրուած էր օդանաւին մէջ: Հոնկ Քոնկի կառավարութիւնը ընդունեց այս եզրակացութիւնը, եւ խոստացաւ գտնել եւ պատժել յանցաւորները:

ՀԱՐԱՒ. ՀՆԴԿԱՑԻՆ ապստամբած 50 հազար գաղթականներու մէջէն ձերբակալուեցան «104 համայնավար գործակալներ»:

ԹԱՄԱՋԱՆԸ տօնուեցաւ Խ. Միութեան եւ Ջինաստանի մահմետականներուն կողմէ: Այս առթիւ տօնակատարութեանց վերջաւորութեան, կառավարութիւնը երեք օր արձակուրդ թոյլատրած էր իսլամ աշխատաւորութեան:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Ատենաուէր Յունիսին Ուաշինկթըն պիտի մեկնի, Հարուըրտ համալսարանի «Պատուոյ Տօքթօր» տիտղոսը ստանալու համար: Մ. Նահանգներու նախագահին եւ արտաքին նախարարին հետ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ եւրոպական հարցերու եւ Գերմանիոյ խնդրին մասին:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ իրաւեկ շրջաններուն համաձայն, երբ հաշտութեան դաշնագիրը վաւերացուի Չորսերու կողմէն, կառավարութիւնը պիտի պետականացնէ քարիւղի ճարտարարուեստը:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ վարչապետը Սասթրօամիճօճօ, հասաւ Փէքին, ուր հրաւիրուած էր չինական կառավարութեան կողմէ: «Պանտունկի մէջ ծնած խաղաղասիրական ոգիով կը մեկնիմ» բսած է ճեքարթան ձգելէն առաջ:

«ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՎԷՊԻ» մրցանակը տրուեցաւ «Ընկղմեցնողները» վէպին հեղինակ՝ Ժէօրժ Կոարֆրուայի: Անորէ Մորուան էր քննիչ յանձնախումբին նախագահը:

ԻՏԱԼԻՈՅ հիւսիսը, Փոյի շրջանին մէջ, բրինձի մշակութեան 150 հազար գործաւորները 24 ժամուան գործադուլ մը հրաչակեցին, յաւելում պահանջելով:

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ (88, Ռիւ տ'Օպանեը):

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ (որոնք խօսք կ'առնեն հանդէսի ընթացքին):

Նախագահութեամբ Պ. Պ. ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ, ՓՐՕՖ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ եւ Ա. ԹԻՐՋԻՊԱՇԵԱՆԻ:

Կը խօսին ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ:

Հանդէսի ընթացքին որեւէ հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ:

Մուտքը ազատ է:

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Այսօր կիրակի ժամը 15ին Արիմեան դպրոցը, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս:

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան հագեզալատեան տօնին առթիւ տասը հազար Ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օգափոխութեան կայանին, տասը հազար Ֆրանք Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. ձեռնարկներուն, ի յիշատակ իր ողբացեալ ամուսնոյն:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Արթին Ալանեան (մասնագէտ քաղաք. տնտեսութեան): Նիւթ՝ «Կ. Պոլսոյ Հայ Ամիրաներու գործերը ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերուն Օսմանեան կայսրութեան մէջ»:

Մասնաւորաբար կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը:

FESTIVAL CONCERT

ԵՐԳ

ՏԻԿ. ՍԻՒԶԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԸ ՍԻՄՕՆԷ

(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թաուն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա Կիլթ եւն.)

ՊԱՐ

ՕՐ. ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էթուալ տիւ պալէ փարիզիէն):

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ

Ուրբաթ, Յունիս 3ին, ժամը 20·30ին, (Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ):

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Յայտագիր կը բաղկանայ երկու մասէ

Ա. մաս.— Զուտ դասական

երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ

Պար՝ ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ

Բ. մաս.— Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն.:

Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն.

Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն.:

Տոմսերու գին.— 350, 500, 1000:

Կը ծախուին 83 ռիւ Տէնֆէրf, Գ. Օհաննէսեան եւ գրատուն Բալուեան, 43ռիւ Ռիշէ, Մայիս 30էն մինչեւ ներկայացման իրիկունը Սալ Շօփէնի կիչէն:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէն վերջ ժամը 3ուկէսէն մինչեւ կէս գիշեր: Ե. թաղապետարանի սրահին մէջ (Փլաս տիւ Փանթէօն):

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ԶԳՈՒՔՃԵԱՆ — Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսացի ընկերվարականներու ներկայացուցիչը եւ Հոլանտացի Հայասէր ՏՐ. ՆԱՂԸԼ — Խօսք՝ Նոր Սերունդի կողմէ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Պ. Զ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), յայտնի պարիթօն Կ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ (երգ):

Օր. Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ եւ ընկ. Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն):

Տիկ. ՖԷՍԼԵԱՆ (հայկական եւ կովկասեան պար), ընկերակցութեամբ թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ նուագախումբի քառեակ մը պիտի նուագէ հայկական կտորներ:

Ժամը 7էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարերը մինչեւ կէս գիշեր ընտիր նուագախումբով ղեկավարութեամբ՝ Կ. ՍԱՐԵԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: — Մուտքը 200 Ֆրանք:

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Կարտինալ Լըմուան, Սէն Միշէլ, Օտէօն եւ Լիւքսէնպուր: Օթօպիւս թիւ 85, 27, 21:38 եւ 81:

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին:

Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 14·30ին:

Գ. Թաղամասի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ ԺՕՐԺ ՄԱՍԻ (յայտնի երգիչ ռատիոյի), Տիկին Սոնիա Թադէոսեանի, Պետրոս Պետրոսեանի, Տիկին Մարի Գրիգորեանի (երգ):

Օր. Առաքելեանի, Տօնապետեանի եւ Տէրմանեանի (արտասանութիւն):

Վարդանեանի (դաշնակ):

Ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին:

Յակոբ Զամպաքճեան, Սիւզան Զամպաքճեան, Մինաս Զամպաքճեան եւ աղջիկը, Խաչֆեան եղբայրներ (Լոնտոն), Սիսլեան եղբայրներ (Պրիւսէլ), Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Զամպաքճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Արդարմօրուքեան (Աթէնք), Տէր եւ Տիկին Քըրքէսէլեան (Յունաստան), կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ԶԱՄՊԱՔՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պալեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 82 տարեկանին, կիրակի 22 Մայիսին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չորեքշաբթի, 25 Մայիս, առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Փլէսէ Ռոպէնսոն գերեզմանատունը, ամփոփուելով իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մտերիմ շրջանակի մէջ ըստ ողբացեալին փափաքին: Մահազդ չէ ղրկուած:

ԱԶԳ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Այցելելու Մխիթար Աբբահօր գերեզմանին, ծանօթանալու Ս. Ղազարի վանքին մէջ պահուած գեղարուեստի եւ ազգային մշակոյթի գանձերուն:

Մեկնում Փարիզէն 12 Օգոստոսին:

Դարձ Վենետիկէն 22 կամ 31 Օգոստոսին:

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ են.—

Փարիզ – Վենետիկ երթ ու դարձի տոմսակ 7150 Ֆրանք: Այրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (ննջարան) 800 Ֆր.: Այրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (առանձին սենեակ) հազար Ֆրանք:

Այս ուխտագնացութենէն օգտուիլ փափաքողները, 3500 Ֆրանքի յաւելուածական ուղեծախսով մը կրնան այցելել նաեւ Ֆլորանս, Հռոմ եւ Միլան քաղաքները:

Կան շոգեկառքի ու անցագրի դիւրութիւններ:

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Տօքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09

կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ

53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 16ին:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քաւէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Բ. մաս):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Արսինէ Միքոտիչեանին իր քեռայրին Յովհաննէս Գէորգեանի մահուան առթիւ:

ՃՇԴՈՒՄ.— Ակամայ մոռցուած է Մայրերու Օրուան հանդէսին նկարագրութեան մէջ Օր. Ս. Յակոբեանի հայերէն արտասանութիւնը, «Օրհնութիւնը» Դ. Վարուժանէն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մուղաքիա Ալանեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաշինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ: (308 էջ):

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով:

Գին 500 ֆրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—

Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները: